

Wijziging van de Omgevingsvisie Zuid-Holland, in het kader van de Herziening Omgevingsbeleid 2024

Provinciale Staten van Zuid-Holland,

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 september 2024, met het kenmerk PZH-2024-859575092;

Gelet op artikel 3.1 van de Omgevingswet;

Besluiten:

Artikel I

De Omgevingsvisie Zuid-Holland, vastgesteld op 11 december 2024, wordt gewijzigd zoals is aangegeven in Bijlage 1 behorende bij dit besluit.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking de dag na bekendmaking.
Den Haag, 11 december 2024

*Provinciale Staten van Zuid-Holland,
Griffier
drs. B.S.M. Sepers
Voorzitter
mr. A.W. Kolff*

*Dit document bevat
verschilmarkering t.o.v.
eerdere regelingtekst.*

*Tekst en afbeeldingen die
worden toegevoegd zijn
onderstreept en groen
gemarkeerd, of van een
groen kader voorzien.*

*Tekst en afbeeldingen die
worden verwijderd zijn
doorgestreept en rood
gemarkeerd, of van een rood
kader voorzien.*

Bijlage 1 bij Artikel I

A

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

1. Inleiding

Leeswijzer Introductie

De Zuid-Hollandse leefomgeving verbeteren, elke dag, dat is waar de provincie aan werkt. Zeven vernieuwingsambities laten zien waar Zuid-Holland naartoe wil. Noem het gerust uitdagingen. Met de zeven ambities maakt de provincie ruimte voor belangrijke ontwikkelingen rond participatie, bereikbaarheid, energie, economie, natuur, woningbouw en gezondheid en veiligheid. Wie vooral benieuwd is naar de vergezichten en kansen gaat direct naar hoofdstuk 4 waar de ambities op een rij staan. Dat hoofdstuk is de kern van dit document. Welke kaders en uitgangspunten bij het werken aan die ambities gelden, staat beschreven in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 3 laat zien waar de provincie Zuid-Holland nu staat. De sturingsfilosofie die de provincie gebruikt om, samen met partners, te groeien van waar Zuid-Holland nu staat naar waar de provincie naartoe wil, is het onderwerp van hoofdstuk 2. De wijze waarop ons beleid tot stand komt staat beschreven in Hoofdstuk 6. De hoofdstukken 7 tot en met 8 ten slotte maken het beeld compleet met een integraal overzicht van alle beleidsdoelen, beleidskeuzes en de kaarten die op hoofdlijnen. Dit hoofdstuk is ook (actueel) te raadplegen via <https://omgevingsbeleid.zuid-holland.nl>.

Doel en opzet

De Omgevingsvisie van Zuid-Holland biedt een strategische blik op de lange(re) termijn voor de gehele fysieke leefomgeving en bevat de hoofdzaken van het te voeren integrale beleid van de provincie Zuid-Holland. De Omgevingsvisie vormt samen met de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma het provinciale Omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland. Het Omgevingsbeleid beschrijft hoe de provincie werkt aan een goede leefomgeving, welke plannen daarvoor zijn, welke regels daarbij gelden en welke inspanningen de provincie daarvoor levert.

Het Omgevingsbeleid van de provincie Zuid-Holland vindt zijn grondslag in het (juridische) stelsel van de Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden. De Omgevingswet streeft ernaar om al het beleid over de fysieke leefomgeving te vereenvoudigen en helder weer te geven.

Het Omgevingsbeleid van provincie Zuid-Holland bestaat uit drie instrumenten: de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. De Omgevingsvisie geeft onder het kopje 'Hier Staat Zuid-Holland nu' een beschrijving van de huidige staat van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland. Daarnaast wordt onder 'Hier wil Zuid-Holland naartoe' de toekomst, zoals de provincie die voor zich ziet, beschreven. Om daar te komen zijn ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes geformuleerd. In de ambities wordt omschreven waar de provincie heen wil, de beleidsdoelen geven hier richting aan en de beleidskeuzes bepalen hoe de ambities bereikt dienen te worden. De provincie werkt hierin zowel thematisch als gebiedsgericht en houdt bij te maken keuzes te alle tijde oog voor de integraliteit van het Omgevingsbeleid.

In het Omgevingsprogramma staat beschreven welke maatregelen de provincie treft (inclusief alle activiteiten die ze uitvoert) om haar visie waar te maken. Tot slot staan in de Omgevingsverordening de regels over wat wel en niet is toegestaan binnen de provinciegrenzen. Deze regels werken door naar derden en zijn gericht op het in stand houden van een goede omgevingskwaliteit. Het merendeel betreft instructieregels die voorschrijven hoe waterschappen en gemeenten bepaalde onderwerpen in hun plannen moeten opnemen, maar er zijn ook een aantal direct werkende regels waar burgers en bedrijven zich aan moeten houden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een toelichting op de sturingsfilosofie die de provincie hanteert om, samen met partners, te groeien van waar Zuid-Holland nu staat naar waar de provincie naartoe wil. Het inleidende hoofdstuk, wordt hieronder afgesloten met een toelichting op de beleidscyclus.

Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de huidige staat van de fysieke leefomgeving in Zuid-Holland waarop de provincie richting de toekomst voortbouwt.

Het overgrote deel van de Omgevingsvisie landt in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk staan de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes beschreven. Het hoofdstuk wordt ingeleid met een korte schets van de Ruimtelijke koers voor Zuid-Holland. In de ruimtelijke koers worden strategische keuzes uitgelicht die de provincie voor de toekomst maakt. Deze ruimtelijke koers vormt dan ook het kader voor de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes die in dit hoofdstuk zijn opgesteld. Daarnaast vormt het een belangrijk uitgangspunt voor komende herzieningen van het Omgevingsbeleid.

Beleidscyclus

In figuur 1 wordt de beleidscyclus weergegeven die de provincie Zuid-Holland hanteert. Dat is een modulaire werkwijze, wat betekent dat herzieningen op onderdelen plaatsvinden en alleen wanneer daartoe concrete aanleiding is. Het overzicht van voorgenomen aanpassingen wordt bijgehouden in de Lange Termijn Agenda (LTA) Omgevingsbeleid, die meerdere malen per jaar een update krijgt en vastgesteld wordt door Provinciale Staten.

De beleidscyclus omvat de volgende stappen:

0. Signaal

Het voornemen voor een beleidsaanpassing begint met een signaal. Een signaal is een kans, probleem of opgave waaraan de provincie mogelijk een bijdrage kan leveren. Dit signaal kan op allerlei manieren binnen komen: gesprekken met derden, onderzoeken van andere partijen, monitoring of evaluaties van beleid, nieuwsberichten, bestuurlijke wensen, bijeenkomsten, enzovoorts.

1. Verkenningen en onderzoeken

In deze stap worden signalen verkent en onderzocht. Het gaat hierbij om onderzoeken, participatie trajecten en andere verkennende trajecten die beleidsinhoudelijk van aard zijn, maar (nog) niet leiden tot concrete wijzigingsvoorstellen in het Omgevingsbeleid. Deze documenten zijn vormvrij. Na afronding volgt aanbieding aan Provinciale Staten ter kennisname. Met deze werkwijze kan een beleidsaanpassing worden onderbouwd en beter worden bepaald of de aanpassing gewenst is.

2. Startnotitie (beleidsvoornemens)

Een startnotitie wordt opgesteld als beleidsaanpassingen gewenst zijn. Een startnotitie beschrijft in ieder geval: a) de reden waarom een beleidsaanpassing nodig is (wat is het probleem of de kans), b) de reikwijdte waarbinnen naar beleidsopties gezocht gaat worden, c) op welke wijze participatie met andere partijen vorm krijgt en d) de planning voor oplevering van de startnotitie.

3. Beleidsaanpassingen

In een beleidsaanpassing wordt beschreven welk beleid wijzigt. Een beleidsaanpassing bevat in ieder geval a) een beschrijving van de voorgestelde wijzigingen in de omgevingsvisie en/of het Omgevingsprogramma en/of de Omgevingsverordening, b) een onderbouwing van de keuze voor deze aanpassing en c) een was/wordt-overzicht van de voorgestelde beleidswijzigingen. Het vaststellen van een beleidsaanpassing betreft een bevoegdheid van Provinciale Staten voor de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening en een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten voor het Omgevingsprogramma.

4. Beleidsuitvoering

Bij de uitvoering van beleid heeft de provincie verschillende instrumenten die benut kunnen worden. Dit staat onder andere beschreven in het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Het inzetten van die instrumenten kan leiden tot de wens bepaald beleid aan te passen.

5. Evaluaties en monitoring

Beleid wordt gemonitord en op gezette tijden geëvalueerd. Monitoring en evaluatie kunnen signalen bevatten die na verdere verkenning en onderzoek kunnen leiden tot beleidsaanpassingen.

Participatie en dataverzameling zijn continu en worden in de gehele cyclus toegepast.

Figuur 1: De beleidscyclus

B

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2. Sturingsfilosofie Provincie Zuid-Holland

Ruimte voor ontwikkeling, met waarborg van kwaliteit

8 sturingsprincipes voor de fysieke leefomgeving

De provincie Zuid-Holland heeft met haar uitgebreide instrumentarium grote meerwaarde bij het oplossen van de maatschappelijke opgaven van vandaag en morgen. En met inbreng van kennis en creativiteit vanuit de samenleving kan nog meer worden bereikt. De kunst is het oplossend vermogen van de maatschappij te stimuleren en te benutten. Alleen ga je sneller, samen kom je verder.

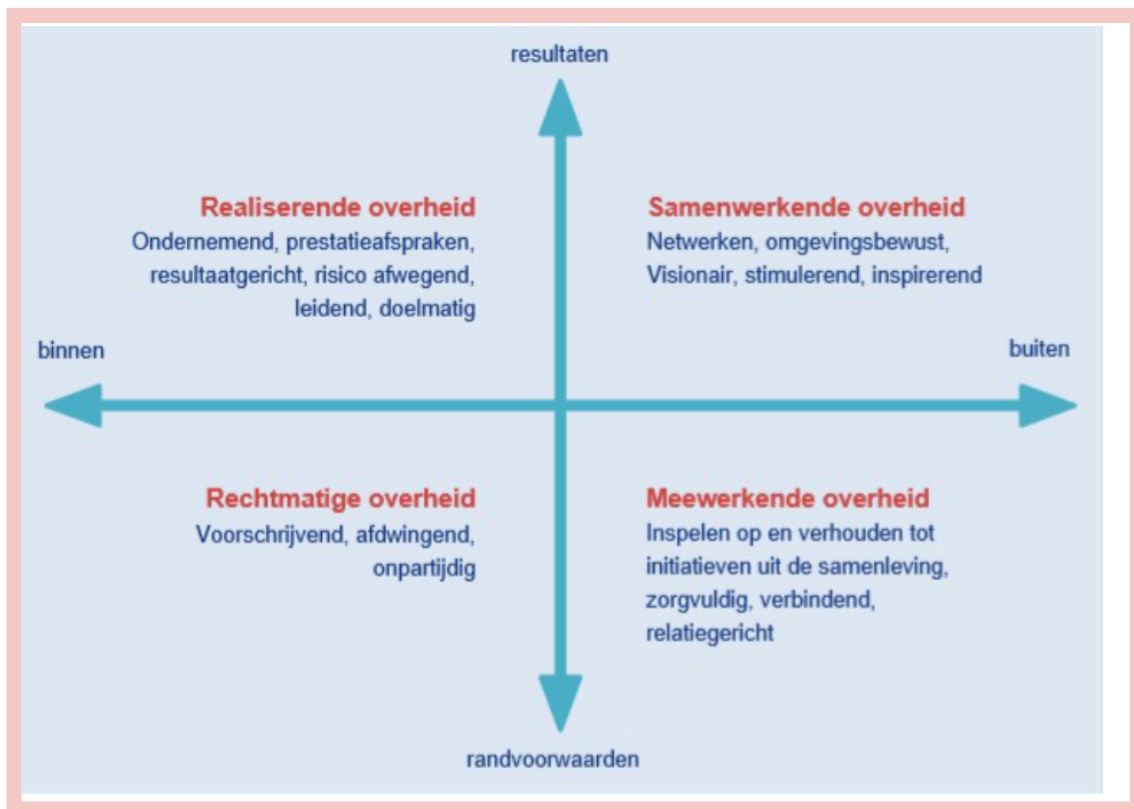
Zuid-Holland biedt daarom ruimte en vertrouwen aan maatschappelijke initiatieven. Maar ruimte en vrijheid gedijen alleen binnen grenzen. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland vanuit een aantal principes en kaders, voor haarzelf én haar partners, als waarborg voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

Deze sturingsprincipes zijn:

1. Opgavegericht: de maatschappelijke opgaven zijn het vertrekpunt van het provinciaal handelen. Welke opgaven de provincie aanpakt, is afhankelijk van de toegevoegde waarde die zij kan leveren en het provinciaal belang dat in het geding is. Bij het aanpakken van de prioritaire opgaven werkt de provincie verschillende schaalniveaus en integraal. In het benutten van koppelkansen rond opgaven ligt een belangrijke meerwaarde van het middenbestuur.
2. Provinciaal belang: de provincie geeft richting aan een optimale wisselwerking tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en een goede omgevingskwaliteit. Dit doet zij vanuit haar provinciale belangen. Provinciale belangen komen voort uit wettelijke taken, rijkstaken en Europese verplichtingen en uit de provinciale ambities. In de verschillende onderdelen van het Omgevingsbeleid worden de specifieke belangen nader uitgewerkt. De belangen zijn de basis voor provinciale meervoudige sturing, die gericht is op het leveren van toegevoegde waarde. De sturing kan variëren van het bieden van ruimte tot samenwerken, van het maken van afspraken tot afdwingen.
3. Netwerkaanpak: om de provinciale opgaven uit te voeren heeft Zuid-Holland haar partners nodig. De provincie pakt opgaven daarom bij voorkeur samen met andere partijen op, in zowel formele als informele netwerken.
4. Maatwerk: de provincie komt met elk gebied tot een aanpak op maat. Zuid-Holland bestaat uit verschillende regio's met elk hun eigen opgaven. Specifieke opgaven ontstaan in interactie met de omgeving. Die specifieke opgaven behoeven elk hun eigen vorm van sturing.
5. Uitgaan van passend schaalniveau: de provincie vormt allianties op het schaalniveau van de specifieke opgave. Allianties op verschillende niveaus zijn nodig. Zuid-Holland werkt met partners op lokaal, regionaal, (boven)provinciaal niveau en kijkt waar nodig ook over landsgrenzen heen.
6. Ruimte voor differentiatie: waar mogelijk gaan integrale maatwerkoplossingen boven generieke regels. Dat gebeurt alleen als per saldo sprake is van voldoende positieve ontwikkeling.
7. Lever meerwaarde. Het subsidiariteitsbeginsel uit de omgevingswet (decentraal, tenzij) wordt door de provincie Zuid-Holland opgepakt als 'je toont meerwaarde of je toont je niet'.
8. Effectief en betrouwbaar. We beseffen dat het ruimte en vertrouwen geven op gespannen voet kan komen te staan met het vertrouwde beeld van een rechtmatige overheid die volgens eenduidige regels opereert. In dit spanningsveld wil de provincie Zuid-Holland met maximale transparantie bij de keuzes in haar Omgevingsbeleid een oplossingsgericht, effectief en betrouwbaar bestuur zijn.

Vier sturingsstijlen

De 8 sturingsprincipes past de provincie Zuid-Holland toe in vier verschillende sturingsstijlen, die afhankelijk van de aard van de opgave ingezet worden. De vier sturingsstijlen zijn weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Vier sturingsstijlen

In de samenwerking met andere partijen brengt Zuid-Holland de volgende meerwaarde mee:

Onze fysieke leefomgeving overstijgt de grenzen van gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk. Als middenbestuur houdt de provincie Zuid-Holland zich bezig met opgaven die te groot zijn voor de besturen van de 50 Zuid-Hollandse gemeenten en de 7 waterschappen en te klein zijn voor de nationale regering in Den Haag. Vanuit die unieke positie kan de provincie op veel opgaven van meerwaarde zijn. In het werk van de provincie spelen de volgende aspecten een belangrijke rol:

- **Een Verbindende positie.** verbindende positie. Als middenbestuur staat de provincie letterlijk te midden van vele spelers. Zuid-Holland is stevig verbonden met lokale overheden, de rijksoverheid en Europa. brengt die spelers bij elkaar.
- **Kennis van zaken** om in te brengen en in netwerken een gezaghebbende rol te spelen.
- **Wettelijke bevoegdheden** waarmee Zuid-Holland keuzes kan maken, om ontwikkelingen mogelijk te maken en ongewenste ontwikkelingen tegen te houden.
- **Financiële middelen** om bij te dragen aan projecten en investeringen.
- **Democratische legitimatie** op regionaal niveau en daarmee het vermogen om gezaghebbend knopen door te hakken.
- De veelzijdigheid van deze instrumenten en de gecombineerde inzet maakt van de provincie Zuid-Holland een herkenbare partner bij het aanpakken van de maatschappelijke opgaven: **Gebiedsregisseur.** De provincie heeft als gebiedsautoriteit en gebiedspartner de rol om in afstemming met medeoverheden en gebiedspartners maatregelen uit te werken waarmee gestelde doelen kunnen worden bereikt. Regie voeren betekent sturen, na afstemming en in overleg, richting een bepaald resultaat.
- Regionale samenwerkingsverbanden

Bestuurlijke kwaliteit en samenwerking

Het provinciaal Omgevingsbeleid met de hiervoor beschreven sturingsfilosofie en -stijlen werkt alleen als we kunnen handelen binnen de context van een goed bestuur en een vitale democratie. Het belang van goede bestuurlijke samenwerking dient daarbij niet te worden onderschat. Alleen door bestuurlijk samen te werken en in de basis te handelen vanuit een één-overheid-gedachte komen we tot resultaat, juist ook binnen het fysieke domein. Als provincie Zuid-Holland zijn wij ons hier terdege van bewust en willen we het goede voorbeeld geven.

Samen met andere decentrale overheden heeft de provincie Zuid-Holland vier uitgangspunten ontwikkeld die bepalend zijn voor de kwaliteit van het Zuid-Hollandse openbaar bestuur.

Goed openbaar bestuur vereist overheden die:

Afhankelijk van veel verschillende factoren kan de provincie verschillende rollen pakken, waarbij ze in de basis altijd uitgaat van:

- Lever meerwaarde. Het subsidiariteitsbeginsel uit de Omgevingswet (decentraal, tenzij) wordt door de provincie opgepakt als 'je toont meerwaarde of je toont je niet'. De provincie Zuid-Holland oefent een taak of bevoegdheid, als dat bij de regeling daarvan is bepaald, dien ten gevolge alleen uit als dat nodig is:
 - Met het oog op een provinciaal belang en dat belang niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeentebestuur kan worden behartigd, of
 - Voor een doelmatige en doeltreffende uitoefening van de taken en bevoegdheden op grond van de Omgevingswet of de uitvoering van een internationaalrechtelijke verplichting.
- Wees effectief en betrouwbaar. De provincie werkt vanuit het besef dat het geven van ruimte en vertrouwen op gespannen voet kan komen te staan met het vertrouwde beeld van een rechtmatige overheid die volgens eenduidige regels opereert.

Provinciaal belang staat voorop

De eerste stap in de provinciale sturing is het bepalen van de 'Provinciale meerwaarde'. Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit
Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving vormt de basis voor een toekomstbestendige samenleving en een economie waarin mensen ook in de toekomst hun inkomen kunnen verwerven. Binnen de grenzen van het bodem-, water- en ecosysteem staat welzijn van Zuid-Hollandse inwoners centraal.
- Accepteren dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland
Het is niet langer mogelijk om sectorale ruimteclaims grenzeloos door te trekken naar de toekomst. De schaarste aan ruimte vraagt om keuzes. Schaarste wordt benut om maatschappelijke opgaven en de transitie naar een toekomstbestendige economie te versnellen. Ruimteclaims en schuifruimte kunnen per opgave verschillen. De ruimte in onze steden en dorpen zal nog intensiever en beter benut moeten worden. De landbouwsector staat op vele vlakken voor een extensiveringsopgave. Dat heeft de ruimte nodig. Dus wonen en werken doen het primair met het bestaand bebouwde gebied. Een tijd van transitie vraagt om nieuwe denken en werkwijzen in het economisch domein en in de ruimte.
- Sturen op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde
De provincie geeft prioritair ruimte aan activiteiten die onze maatschappelijke doelen versnellen en verder helpen. Kwaliteit is leidend, de provincie wordt selectief. Ze kijkt over grenzen heen en werkt samen op de schaal die past bij opgaven, met oog en respect voor elkaars belang en toekomstbestendig verdienvermogen.
- Rekening houden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.
Keuzes moeten nu en voor toekomstige generaties betaalbaar zijn. Het maatschappelijke rendement op lange termijn staat centraal en wordt afgewogen tegen zakelijke en andere belangen op de korte termijn.

Opgavegericht sturen

Als het aanpakken van een bepaalde opgave tot meerwaarde voor de provincie kan leiden, dan wordt hierop beleid ontwikkeld en een keuze gemaakt in hoe die opgave aan te sturen. Voor zover mogelijk worden opgaven integraal aangepakt en wordt er gewerkt op het voor die opgave optimale schaalniveau. Dit kan per opgave verschillen. Om beleid en decentrale regels goed op elkaar te laten aansluiten heeft het altijd de voorkeur om opgaven in samenwerking en afstemming met andere overheden aan te pakken. Afhankelijk van deze factoren zal er generiek gestuurd gaan worden op het bereiken van de maatschappelijke meerwaarde.

Gebiedsgericht sturen

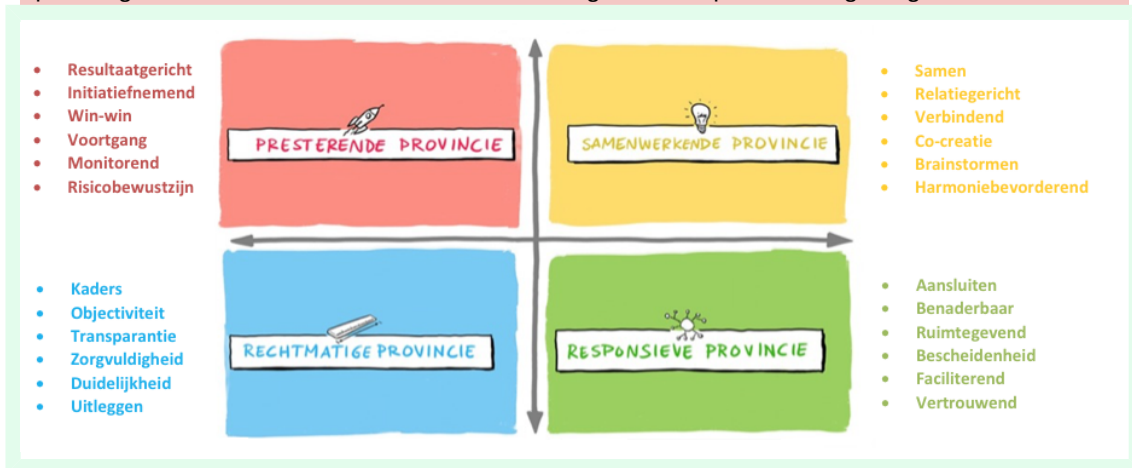
Het is vanzelfsprekend dat een generieke aanpak voor alle dossiers niet passend is in een specifiek gebied. Om die reden zal de provincie Zuid-Holland ook altijd gebiedsgericht sturen om de specifieke behoeftes te combineren met de grotere opgave. Hierin zijn integrale maatwerkoplossingen mogelijk, zolang ze per saldo voldoende bijdrage aan een positieve maatschappelijke ontwikkeling. De sturing kan daarbij een andere vorm krijgen.

Sturingsstijlen

De sturingsprincipes leiden tot vier mogelijke sturingsstijlen, die afhankelijk van de opgave ingezet kunnen worden.

- Visie en ambitie hebben en over voldoende slagkracht beschikken om opgaven te realiseren (**effectief en presterend**).
Zoveel mogelijk overlaten aan initiatieven uit de samenleving (responsieve overheid);
- In verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (**responsief en verbonden**).
Waar (meer) regie nodig is, netwerkend werken (samenwerkende overheid);
- Betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen (**robuust en integer**).
Waar overheidsinvesteringen onmisbaar zijn, zelf prestaties leveren (realiserende overheid);
- Met elkaar en anderen leren, innoveren en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (**lerend en innoverend**).
Waar normerend optreden noodzakelijk is, wettelijke bevoegdheden inzetten (rechtmatige overheid).

Deze vier uitgangspunten voor kwaliteit moeten in samenhang gezien worden. Het is bijvoorbeeld onmogelijk effectief te zijn zonder voldoende draagvlak. Omgekeerd verdwijnt de steun voor het bestuur al snel als resultaten uitblijven. En leren en innoveren vereist bijvoorbeeld een kwetsbare opstelling. Dat lukt beter in een betrouwbare, veilige en transparante omgeving.

C

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

3. Hier staat Zuid-Holland nu

De huidige staat van de leefomgeving van Zuid-Holland beschrijven we aan de hand van ~~twee~~ vier onderdelen:

- Een beschrijving van de KWALITEITEN VAN ZUID-HOLLAND: de drie deltalandschappen, de Zuid-Hollandse steden en de strategische ligging in internationale netwerken.
- De provinciale belangen en rollen met betrekking tot ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit.
- Een beschrijving van de huidige staat van de LEEFOMGEVING op basis van de leefomgevings-~~toets~~ monitor leefomgeving.
- Een beschrijving van de ruimtelijke hoofdstructuur.

De kwaliteiten van Zuid-Holland

Drie deltalandschappen De kwaliteiten van Zuid-Holland

Zuid-Holland is een strategisch gelegen, vruchtbare delta, grotendeels onder zeeniveau. De wijze waarop de bewoners van deze delta door de eeuwen heen het water hebben weten te bedwingen en benutten, heeft een landschap opgeleverd waarvan de culturele waarde internationaal wordt erkend en dat cruciale leefgebieden bevat voor internationaal beschermde plant- en diersoorten.

Zuid-Holland is uniek in de combinatie van het kust-, veen- en rivierdeltalandschap. Deze zijn allemaal verbonden met grote waterstructuren: de zee, rivieren en zeearmen. Ze hebben elk een eigen, kenmerkend samenspel opgeleverd van bodem, water en grondgebruik, dat voortdurend in beweging is.

Drie deltalandschappen

Zuid-Holland is een strategisch gelegen, vruchtbare delta, grotendeels onder zeeniveau. De wijze waarop de bewoners van deze delta door de eeuwen heen het water hebben weten te bedwingen en benutten, heeft een landschap opgeleverd waarvan de culturele waarde internationaal wordt erkend en dat cruciale leefgebieden bevat voor internationaal beschermde plant- en diersoorten. Zuid-Holland is uniek in de combinatie van het kust-, veen-, weide- en rivierdeltalandschap. Deze zijn allemaal verbonden met grote waterstructuren: de meren, rivieren, de zee en zeearmen. Ze hebben elk een eigen, kenmerkend samenspel opgeleverd van bodem, water en grondgebruik, dat voortdurend in beweging is. De meest bepalende bewegingen op dit moment zijn de dalende veenbodem, de zeespiegelstijging, de grotere peilschommelingen van de rivieren en de wijze waarop mensen het landschap waarderen. De culturele en de historische betekenis hebben de afgelopen jaren steeds meer aan gewicht gewonnen. Elk van de drie deltalandschappen heeft inmiddels een eigen schakeling van stedelijkheid naar landelijkheid. Contrasten en overgangen tussen stad en land, tussen infrastructuur en landschap, en tussen dynamiek en rust vormen een grote kwaliteit van een enorme natuurlijke potentie voor Zuid-Holland. De unieke kwaliteiten van de drie deltalandschappen en hun verwevenheid met elkaar, met de grote wateren en het stedelijk gebied geven Zuid-Holland identiteit, structuur en diversiteit.

Zuid-Hollandse steden: veelzijdige steden en economische complexen in het Deltalandschap

Zuid-Hollandse steden: veelzijdige steden en economische complexen in het deltalandschap

In de deltalandschappen zijn, veelal op strategische plekken aan water en handelsroutes, steden en bedrijvigheid ontstaan. Historische en moderne steden, havens en intensieve tuinbouwgebieden groeien in deze delta onder zeeniveau uit tot een meerkernige metropool die in vergelijking met concurrerende stedelijke gebieden over de grens dunbevolkt is. Deze relatief lage bevolkingsdichtheid en de grote diversiteit brengen kansen en opgaven met zich mee voor de verdere versterking van Zuid-Holland en haar concurrentiepositie. Om de kansen te grijpen, moet het mobiliteitsnetwerk op orde zijn. Internationale verkeersstromen van mensen en goederen delen dit netwerk met regionaal verkeer. Een sterke stedelijke economie van diensten en kennis deelt de relatief beperkte ruimte met een efficiënt logistiek netwerk van mainport en greenports. De verschillende internationale toonaangevende economische complexen kunnen elkaar op sleeptouw nemen, door samen ketens van productie en transport te vormen, door innovaties uit te wisselen en samen nieuwe kennis te ontwikkelen. Dat gebeurt in een omgeving die op veel plekken historie ademt, en daardoor ook recreatief en toeristisch aantrekkelijk is.

Juist het netwerk van verschillende complexen en het wederzijds versterkende karakter van het deltalandschap met zijn oude steden en de moderne internationaal georiënteerde economie, maakt Zuid-Holland onderscheidend en concurrerend. De provincie wil dat zo houden en versterken. Dat vraagt voortdurend om waakzaamheid en actie. Want de wereld staat niet stil. De eisen die de Zuid-Hollandse samenleving en de internationale markten stellen, zijn in beweging.

Strategische ligging in internationale netwerken

Strategische ligging in internationale netwerken

Zuid-Holland ligt op het raakvlak van de Randstad en de Zuidwestelijke Delta, op de as tussen Amsterdam en Antwerpen. Het netwerk van BrabantStad sluit op die as aan. De Zuid-Hollandse economie staat in direct verband met de stedelijke netwerken in de buurlanden: de Vlaamse Ruit en de Rijn-Ruhrregio. Deze strategische ligging in de grootste delta van Noordwest-Europa bepaalt de identiteit van Zuid-Holland. Dankzij de ligging in de delta kon Zuid-Holland doorgroeien tot een van de belangrijkste economische regio's van Noordwest-Europa en een wereldwijde draaischijf voor goederen, diensten en kennis: de toegangspoort van Europa. Binnen een relatief klein gebied hebben zich sterke, internationaal georiënteerde stedelijke, kennis- en agro-industriële clusters ontwikkeld. Binnen de Randstad zijn goede relaties en afstemming met de Noordvleugel van de Randstad van belang. Ook de relaties met gebieden buiten de Randstad, zoals BrabantStad en de Vlaamse Ruit zijn van belang.

Ruimtelijke ontwikkeling en Ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit hebben sterk met elkaar te maken, terwijl het wel twee verschillende begrippen zijn met een eigen grondslag, doel en opgaven. In dit hoofdstuk worden in samenhang van beiden de provinciale belangen en rollen benoemd.

Ruimtelijke ontwikkeling

De provincie heeft, samen met andere overheden, de zorgtaak voor een kwalitatieve, gezonde en veilige leefomgeving. Daartoe behoort ook het sturen op ruimtelijke ontwikkelingen: 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek'. De provincie stuurt daarop vanuit haar provinciale belangen en heeft daarnaast een regisserende verantwoordelijkheid als gebiedsautoriteit op het bovenlokale en gemeentelijke niveau. In de Omgevingswet is hiervoor 'de gebiedsgerichte coördinatie van de uitvoering van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen' opgenomen als provinciale taak. De provincie stuurt op regionaal niveau op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' waar dat een bovenlokaal belang of effect heeft. Daarbij worden partners tijdig betrokken en willen de provincie op tijd worden betrokken, want dat leidt tot beter beleid en betere plannen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau. Maar ruimtelijke ontwikkelingen op provinciaal en lokaal niveau hebben natuurlijk wel effect op elkaar.

Gebiedsgerichte uitwerking van opgaves

Provinciale sturing op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' begint met de vraag of de provincie in de maatschappelijke opgave een ruimtevraag ziet met een bovenlokaal belang of effect. De provinciale opgaven en belangen staan beschreven in de ambities en beleidskeuzes van deze Omgevingsvisie. Beleidskeuzes geven veelal een thematische beschrijving van de opgaven die in Zuid-Holland spelen en welke richting de provincie daarmee op wil. Deze opgaven komen samen in gebieden en beïnvloeden de ontwikkeling van een gebied. Het is daarom belangrijk om bij de uitwerking van opgaven rekening te houden met de bestaande functies en kwaliteiten in een gebied, de zogeheten 'gebiedsidentiteit'. Daarbij geldt dat nieuwe ontwikkelingen in een gebied de ruimtelijke kwaliteit moeten versterken of tenminste behouden. Een integrale gebiedsgerichte benadering past daarbij. Mede op basis daarvan geeft de provincie richting en ruimte aan een optimale wisselwerking tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie stuurt per gebied verschillend op ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doet recht aan de eigen identiteit, met elk gebied een kenmerkend landschap en een eigen positie in de ruimtelijke hoofdstructuur en daardoor een eigen mix aan opgaven die er spelen.

Juiste ontwikkeling op de juiste plek

De provincie vindt het belangrijk dat ontwikkelingen op de juiste plek landen. Het omgevingsbeleid helpt om te bepalen of een nieuwe ontwikkeling provinciale belangen ondersteunt of doorkruist. De hoofdlijnen hiervoor zijn te vinden in hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie. Hierin staan:

- het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee, via HOV, verbonden regiokernen.
- de hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
- het logistiek-industriële systeem van haven- en tuinbouwclusters langs vaarwegen en zware infrastructuur.
- de samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
- de groene ruimte en de groenblauwe structuur.
- het bodem- en watersysteem.
- energieinfrastructuur.
- aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond.

Daarbij is leidend dat de provincie Zuid-Holland een aantrekkelijke provincie is om te wonen en te werken en dat onze leefomgeving gezond en veilig is. De ruimte is beperkt. Zuinig, duurzaam en efficiënt ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt. Dit kan door hetgeen al bestaat beter te benutten, bijvoorbeeld door gebouwen te hergebruiken, de kwaliteit van het bestaande bebouwde gebied te verbeteren en bestaande infrastructuur optimaal te gebruiken. Er wordt gestreefd naar slim en meervoudig ruimtegebruik, door het combineren en mengen van functies. Ontwikkelingen moeten duurzaam zijn. De gevolgen voor de omgeving en de toekomst mogen niet afgewenteld worden. Naast deze algemene uitgangspunten heeft de provincie ook beleid geformuleerd voor specifieke ontwikkelingen en functies:

- Voor stedelijke ontwikkelingen maakt de provincie gebruik van de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Voor wonen, bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel heeft de provincie daarop toegesneden beleid geformuleerd. Grote nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten be-

- staand stads- en dorpsgebied wijst de provincie aan op de 3 hectare kaart. Voor kantoren en detailhandel is locatiebeleid van toepassing.
- Voor de Greenports en andere agrarische activiteiten heeft de provincie gebieden aangewezen, met name voor glastuinbouw, bollenteelt en boom en sierteelt.
 - Ontwikkelingen houden rekening met behoud en waar mogelijk kwaliteitsverbetering van ons cultureel erfgoed, waaronder archeologische waarden, molenbiotopen, landgoed- en kasteelbiotopen en het Werelderfgoed.
 - Veiligheid en gezondheid zijn aanleiding voor beleid met betrekking tot regionale waterkeringen, buitendijkse gebieden, de geluidzone rondom Schiphol en externe veiligheid.
 - Voor energie heeft de provincie beleid geformuleerd met ruimtelijke consequenties, onder meer met betrekking tot zonnevelden en windturbines.
 - De vrijwaring van de provinciale vaarwegen en het recreatietoernet heeft eveneens ruimtelijke consequenties.
 - Ook stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, bodemgevoelige locaties en dergelijke bepalen mede of ontwikkelingen op een plek mogelijk zijn.

Behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit in een gebied

Ruimtelijke kwaliteit speelt op elk schaalniveau van nationaal tot lokaal. Op het provinciaal schaalniveau spreek je van de juiste ontwikkeling op de juiste plek; daar waar de ontwikkeling aansluit bij de regionale gebiedsidentiteit en als vanzelfsprekend ingepast kan worden en toekomstige kwaliteiten genereert. Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden op de juiste plek, zijn ze mogelijk onder voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of versterkt wordt. Ruimtelijke kwaliteit is de optelsom van toekomstwaarden, gebruikswaarden en belevingswaarden. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook toekomstvast (duurzaam houdbaar of bewust tijdelijk) en aantrekkelijk. Ruimtelijke kwaliteit omvat niet alleen de waarden die objecten en gebieden hebben, maar ook de potentie om waarden tot ontwikkeling te brengen. Het zijn waarden die te maken hebben met eigenheid, identiteit, herkenbaarheid, leefbaarheid, bruikbaarheid en continuïteit.

Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in relatie tot de gebiedsidentiteit. Gebiedsidentiteit is de aard of karakteristiek van een gebied dat is ontstaan in de loop der jaren. In die tijd zijn gemeenschappelijke kernwaarden in het gebied ontstaan die gekoppeld zijn aan gebruik en de verschijningsvorm. De gebiedsidentiteit van een plek is verbonden met de mensen die er wonen, werken en er zich thuis voelen.

Uitgangspunt is dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen verbonden worden met bestaande gebiedskenmerken. In de beleidskeuze Ruimtelijke Kwaliteit en Landschap en het gekoppelde verordening artikel met betrekking tot landschappen wordt hier verder op ingegaan.

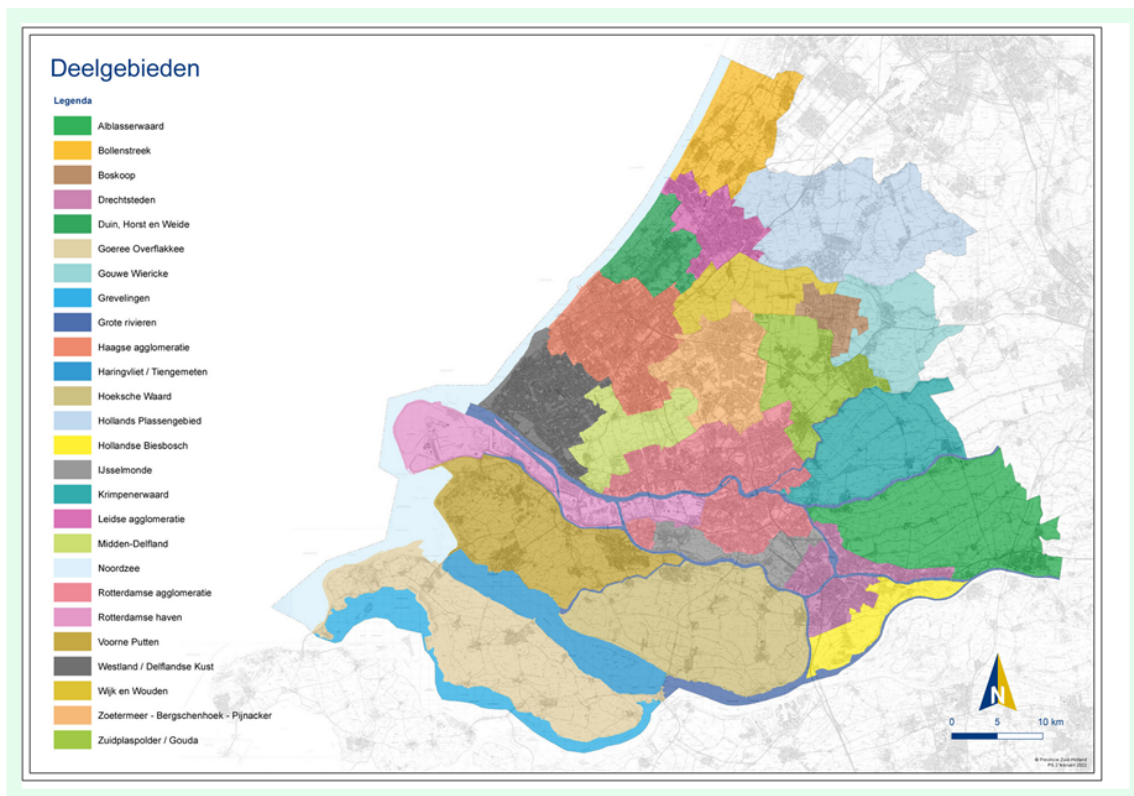
Gebiedsgerichte benadering

De provincie vindt het belangrijk om elke opgave breder te bekijken en kansen op andere vlakken mee te nemen. 'Het combineren van functies gaat voor enkelvoudige functies'. Zo gaat het niet alleen om woningbouw maar om verstedelijking. En niet om infrastructuur maar om mobiliteit. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Het is niet altijd mogelijk om alle ruimteclaims te combineren op de gewenste plek. Het is dan van belang om zorgvuldig af te wegen en keuzes te maken.

Het landschap in de provincie Zuid-Holland is gevarieerd. Voor 16 deelgebieden zijn in 2014 gebiedsprofielen gemaakt als uitwerking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Deze gebiedsprofielen zijn samen met de regio ontwikkeld. Elk gebied heeft eigen gebiedskenmerken die mogelijk van provinciaal belang zijn. De impact op het regionale schaalniveau speelt hierbij een belangrijke rol. Aspecten van ontwikkelingen als mobiliteit, energienetwerken, natuurgebieden en vestigingsklimaat overstijgen lokale grenzen.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omgevormd naar landschapsgericht beleid. Hierin is opgenomen welke richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen in welk landschap gelden. De basis ligt in het (type) landschap en de uitwerking in een specifiek gebied. Hiervoor zijn de gebiedsprofielen en de gebiedsgerichte richtpunten.

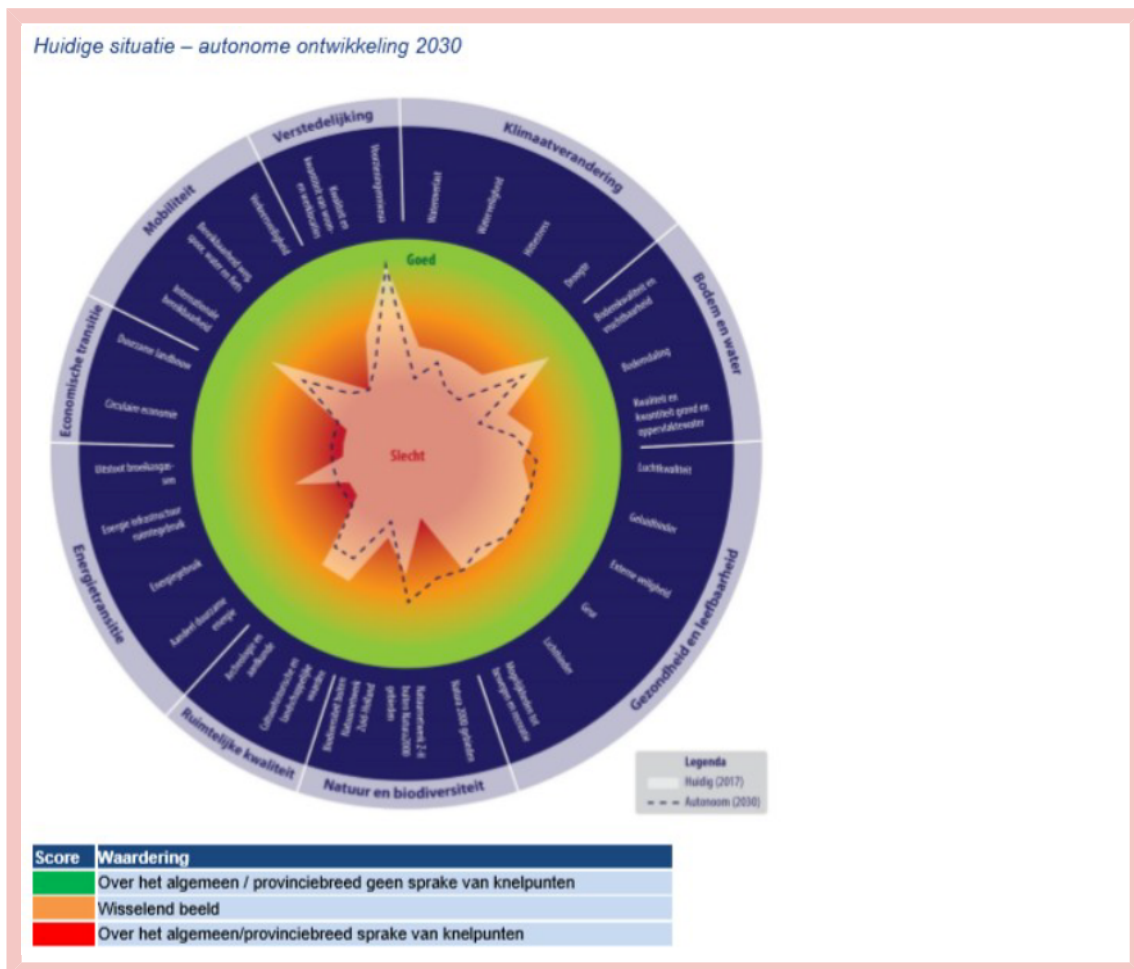
In onderstaande afbeelding is Zuid-Holland ingedeeld in deelgebieden. De provincie werkt toe naar toegankelijke informatie op gebiedsniveau, in de vorm van een aanklikbare kaart waarin per deelgebied alle relevante informatie ten aanzien van landschap en ruimtelijke kwaliteit is opgenomen voor de gebruiker. Hiermee wordt aangesloten bij het digitale stelsel dat door het Rijk doorontwikkeld wordt en waar een aanvrager straks de benodigde informatie over het beleid krijgt waar rekening mee gehouden moet worden.

Huidige kwaliteit van de leefomgeving

De provincie streeft naar een optimale wisselwerking tussen gewenste ruimtelijke ontwikkelingen en een goede omgevingskwaliteit. Om zicht te krijgen op de huidige kwaliteit van de leefomgeving heeft de provincie een leefomgevingstoets laten uitvoeren. Het laat zien op welke aspecten de kwaliteit van de leefomgeving (bij verder ongewijzigd beleid) op orde is en waar sprake is van knelpunten. De provincie betreft deze informatie bij toekomstige beleidsaanpassingen.

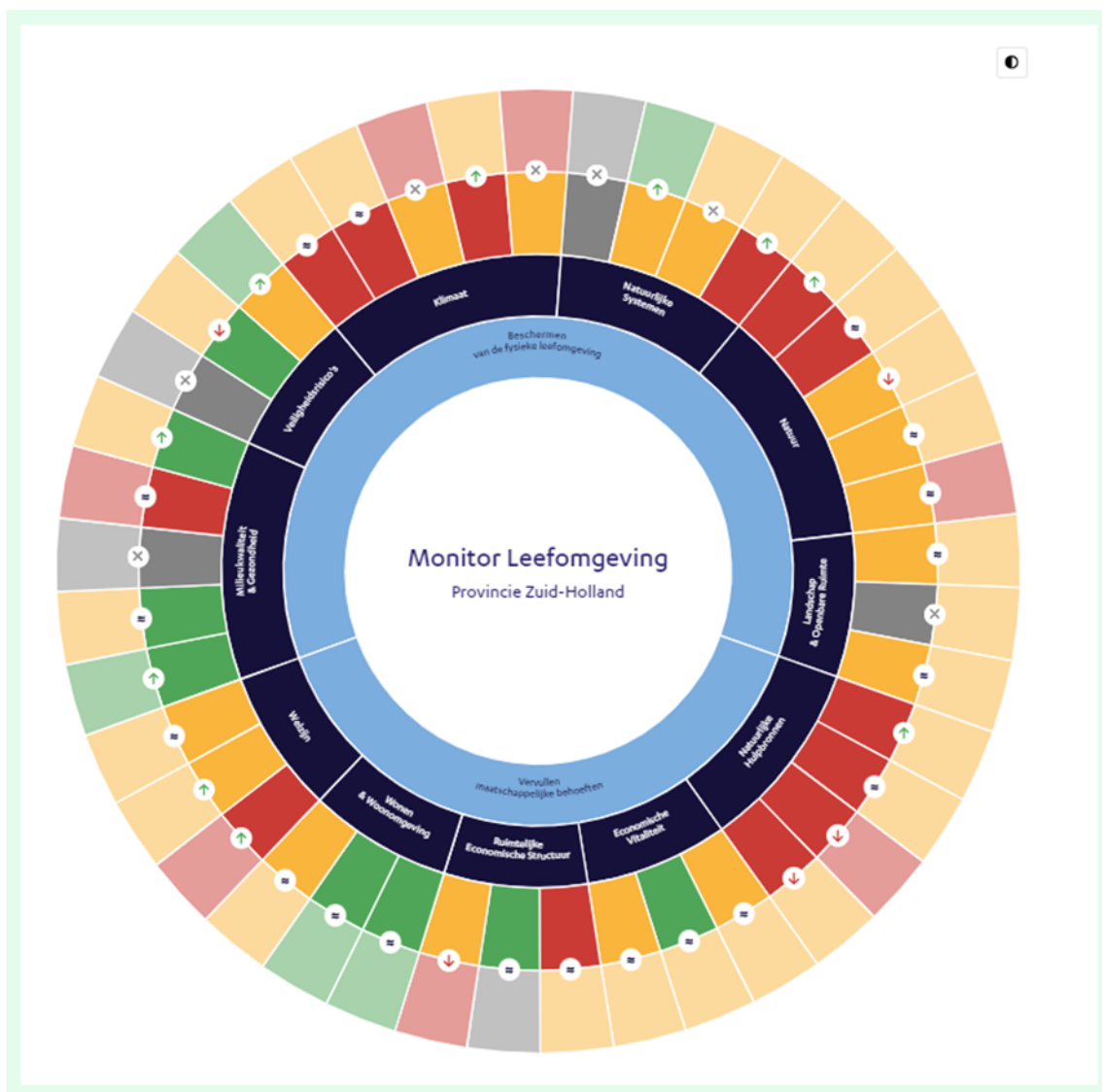
In figuur 2 worden de resultaten van de leefomgevingstoets weergegeven in het zogenaamde 'Rad van de leefomgeving'. Het rad laat voor alle thema's en indicatoren zien hoe de kwaliteit van de leefomgeving is. Dit in de huidige situatie en bij autonome ontwikkeling (situatie in 2030, op basis van bestaand beleid zonder beleidsvernieuwing). Per indicator is weergegeven of het kwaliteitsniveau overwegend goed is oftewel geen knelpunten kent (groen), een wisselend beeld geeft (oranje) of overwegend slecht is en dus wel knelpunten heeft (rood). Een wisselend beeld betekent dat er op sommige plekken nog knelpunten zijn en op andere plekken niet.

De huidige kwaliteit van de leefomgeving wordt inzichtelijk gemaakt in de Monitor Leefomgeving (<https://monitorleefomgeving.zuid-holland.nl/>).

De Monitor Leefomgeving laat zien hoe het er 'buiten' in de provincie Zuid-Holland voorstaat. Het moet gezien worden als een blik naar buiten uit een raam. Hoe staat het met de leefomgeving in Zuid-Holland wanneer er door dat raam naar buiten gekeken wordt? De Monitor Leefomgeving brengt de stand van zaken en ontwikkelingen in de leefomgeving in beeld, wat belangrijk kan zijn bij keuzes over provinciaal beleid. De monitor is vooral bedoeld voor het gesprek tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten over deze keuzes. Richt de provincie zich op de goede dingen en worden deze de goede dingen op een juiste manier uitgevoerd om het gewenste doel te behalen?

De staat van de leefomgeving in Zuid-Holland wordt weergegeven aan de hand van een rad. Dit rad is ter illustratie afgebeeld in figuur 3. De digitale versie wordt regelmatig bijgewerkt en heeft ook een lijstweergave. Het rad bevat verschillende indicatoren met bij iedere indicator twee kleuren en een icoon. In de binnenste ring is een thema-indeling opgenomen om de indicatoren te rangschikken. Voor deze thema-indeling is aangesloten bij het landelijk gehanteerde Rad van de Leefomgeving. De middelste ring laat zien hoe het er op dit moment voor staat in de leefomgeving. In de cirkel wordt met een icoon aangegeven welke kant het opgaat. In de buitenste ring is aangegeven hoe het er in toekomst (naar verwachting) voor zal staan. Bij grijze kleuren is er nog niet voldoende informatie beschikbaar. Die indicatoren zijn nog in ontwikkeling.

Figuur 2: Rad van de Leefomgeving van Zuid-Holland
Figuur 3: Rad van de Leefomgeving (Monitor Leefomgeving)

In figuur 2 geeft het transparante vlak het kwaliteitsniveau van de huidige situatie (2019) weer en de stippellijn toont die voor de autonome ontwikkeling tot en met 2030. Hoe verder het transparante vlak naar buiten staat, hoe beter de kwaliteit van de leefomgeving. En: hoe verder de stippellijn buiten het transparante vlak 'wegloopt', hoe meer het kwaliteitsniveau autonoom gezien verbetert.

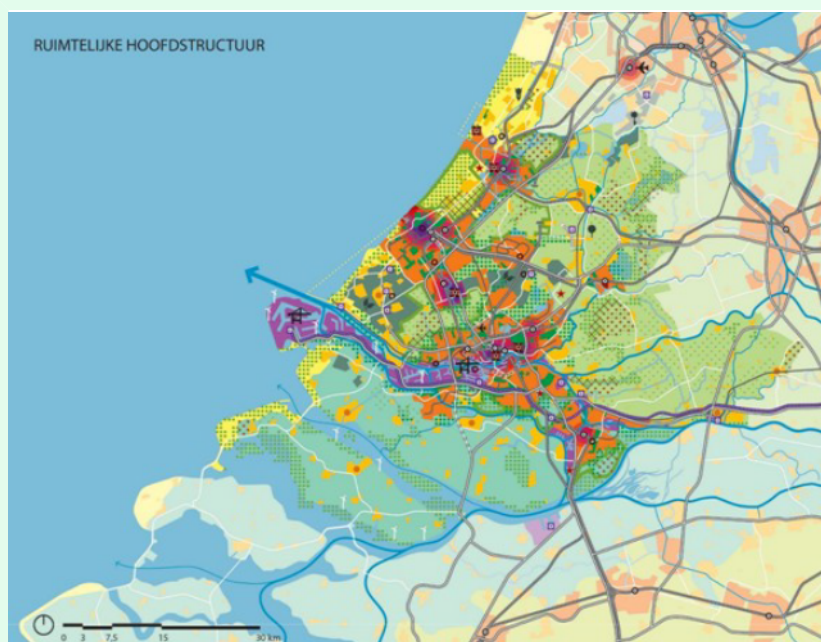
Ruimtelijke hoofdstructuur

Integraal kaartbeeld

De ruimtelijke hoofdstructuur toont de essentie en de samenhang van verschillende ruimtelijke beleidskeuzes uit de Omgevingsvisie. Het integrale kaartbeeld van de ruimtelijke hoofdstructuur is opgebouwd uit de volgende kaartbeelden:

1. Het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee via HOV verbonden regiokernen.
2. De hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
3. Het logistiek-industriële systeem van haven- en tuinbouwclusters langs vaarwegen en zware infrastructuur.
4. De samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
5. De groene natuurlijke ruimte en de groenblauwe structuur.
6. Het bodem- en watersysteem.
7. Energie.

Aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond.

Ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond

De drukte in de ondergrond neemt toe als gevolg van nieuwe mogelijkheden om de ondergrondse ruimte te benutten en de toenemende druk op de bovengrondse ruimte. Dat vraagt om een actieve ordening van ondergrondse functies, afgestemd met bovengrondse ontwikkelingen, in een driedimensionale planvorming (3D-ordening).

De ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond toont indicatief en informatief de huidige ruimtelijke situatie van de ondergrond en strategische doelstellingen voor de ondergrond. De kaart verbeeldt de grotere ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang én de gebieden met een specifieke betekenis vanuit een ondergronds belang. Onder de grote ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang zijn meegenomen: de (buis)leidingen, warmtenetwerken, tunnels in het openbaar vervoer en wegennetwerk. Gebieden met een specifiek ondergronds belang hebben betrekking op de bescherming/reservering voor de drinkwatervoorziening, de ambitie voor bodemenergie, de stimulering van ondergrondse waterberging, aardkundige waarden en hoge archeologische waarden.

Dagelijks stedelijk systeem

De provincie koppelt de ruimtelijke ontwikkeling aan het op orde brengen en opwaarderen van het mobiliteitsnetwerk. De nog beschikbare capaciteit op dat netwerk helpt om keuzes te maken over verdichting en concentratie in de bebouwde ruimte. Zo wordt zowel het mobiliteitsnetwerk als de bebouwde ruimte beter benut.

Legenda

Water	Stimuleren ondergrondse waterberging
Bebouwd gebied	Beschermingsgebieden voor grondwater
Onbebouwd gebied	Strategische drinkwaterreserves
Buisleidingstraat / buisleidingstrook	Rivierwatertransportleiding
CO2 leiding	Knikpuntgebied bodemdaling
Hoogspanning ondergronds	Prioritaire aanpak bodemdaling
Warmtenetwerk (bestaand en in aanleg)	Sterk bodemdalingsgevoelig veengebied
Potentieel bovenregionaal warmtenetwerk	Bodemdalingsgevoelig veengebied
Aardwarmteproject	Zout grondwater
Ambitiegebied bodemenergie	Gebied met hoge archeologische waarde
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (inter)nationale weg	Limes
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (boven)regionale weg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte spoorweg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte HOV-lijn	

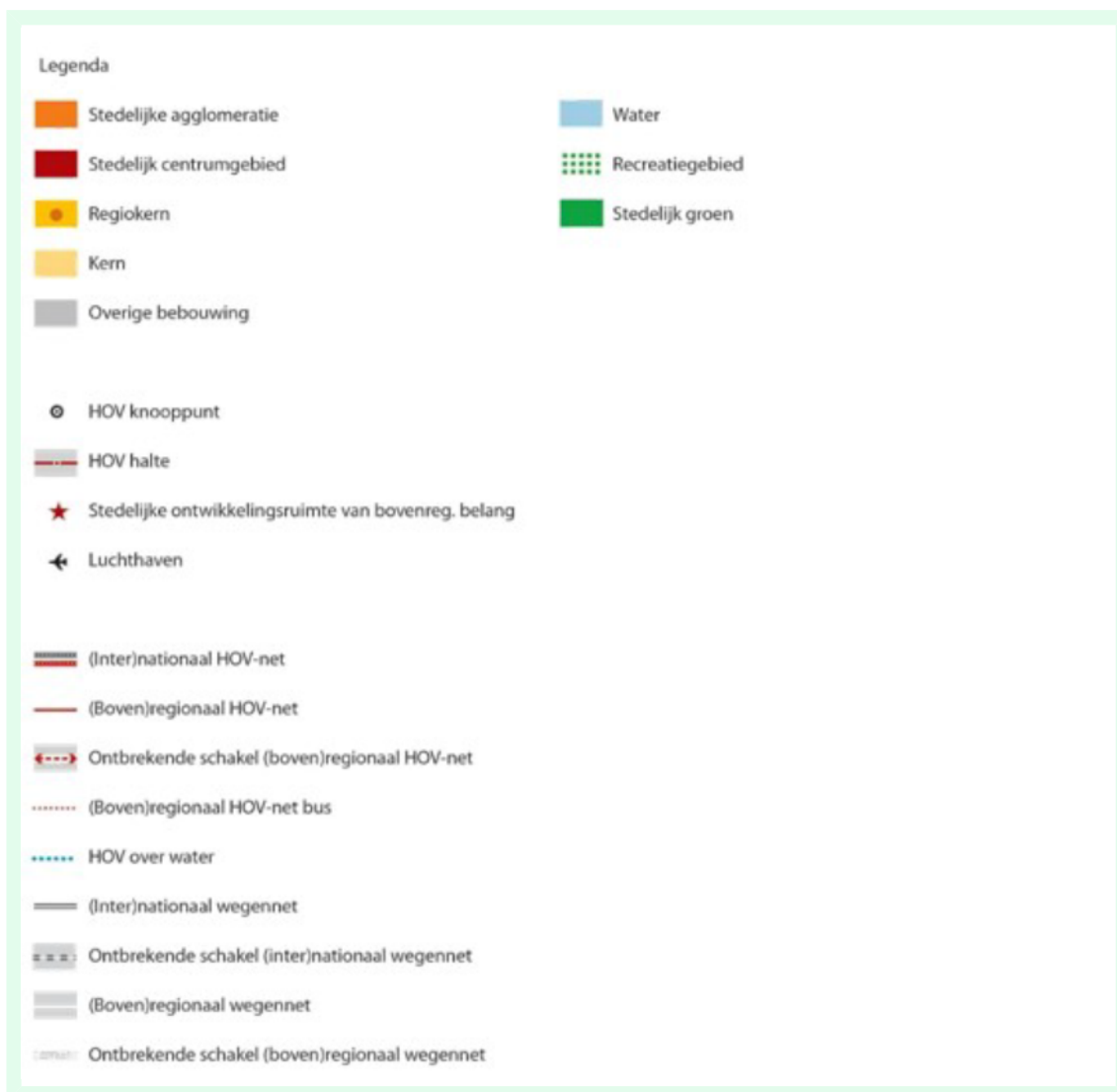
Het ruimtelijk beleid en het mobiliteitsbeleid dragen beide bij aan de concurrentiekracht van Zuid-Holland. Het behalen en benutten van schaal- en clustervoordelen is daarbij een belangrijke voorwaarde voor een gevarieerde en innovatieve economie. Schaal- en clustervoordelen bepalen in

hoge mate de agglomeratiekracht. Ze ontstaan bij een concentratie van wonen, werken en (kennis)voorzieningen in centra en vervoersknooppunten, en uitstekende verbindingen met en tussen die centra en knooppunten.

Voor mobiliteit stelt de provincie de behoefte van de mobiliteitsgebruiker centraal. Dit betekent zo veel mogelijk keuzevrijheid tussen vervoersalternatieven en een integrale benadering van het netwerk. De provincie hanteert hierbij het STOMP-principe.

Voor de bebouwde ruimte streeft de provincie naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied. De provincie zet ten eerste in op verdichting, concentratie en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

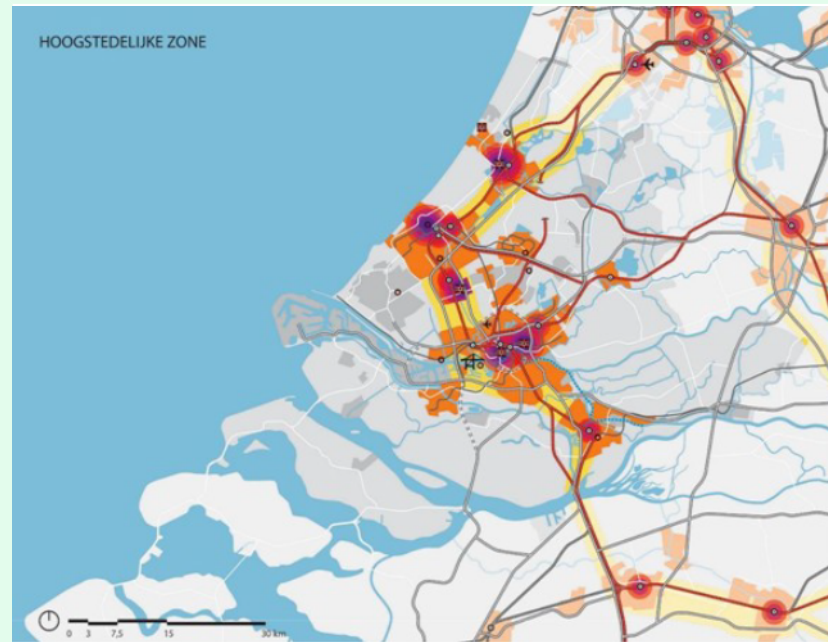
Hoogstedelijke zone

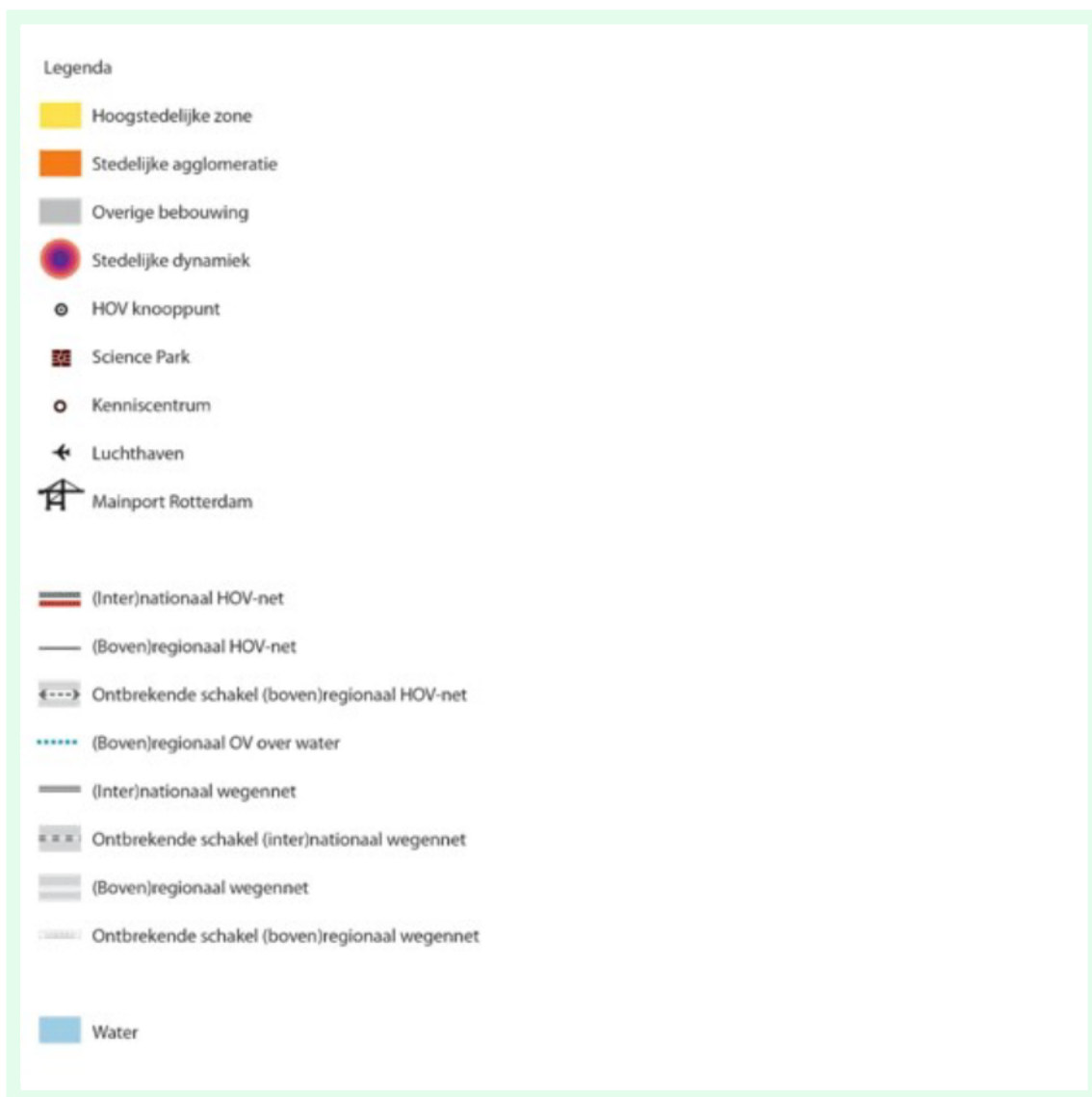
Kennis, hoogstedelijke voorzieningen en de diensteneconomie zijn en worden geconcentreerd in het deel van de stedelijke agglomeratie dat ligt rond de lijn Leiden-Dordrecht. Deze 'hoogstedelijke zone' kenmerkt zich door een goede connectiviteit, hoogwaardige stedelijke voorzieningen en een internationaal onderscheidende kennisinfrastructuur van universiteiten, kennis- en onderzoeksinstellingen en science parken. De kwaliteit van de kennisinfrastructuur is sterk bepalend voor de mate waarin de regio in staat is nieuwe kennis te ontwikkelen en toponderzoek, buitenlandse bedrijven en kenniswerkers aan te trekken. De kennisinfrastructuur vormt daarmee een belangrijk onderdeel voor een concurrerend vestigingsklimaat.

De Zuid-Hollandse kennisinfrastructuur bestaat uit een select aantal locaties. Deze locaties onderscheiden zich door een sterke concentratie van kennisintensieve bedrijvigheid rondom een universiteit, kennisinstituut en/of Research & Development bedrijf en een hoge mate van inhoudelijke, organisatorische en fysieke verbondenheid. De locaties vormen daardoor een samenhangende kennis-as. De ruggengraat van deze kennis-as wordt gevormd door enerzijds de scienceparken Bio Science Park in Leiden en Oegstgeest, TIC-Delft (TU Delft Campus Zuid, Biotech Park), Rotterdam EUR Hoboken en EUR Woudestein en ESTEC/Space Business Park en anderzijds de kenniscentra. De kenniscentra vallen uiteen in twee types. Ten eerste zijn er de kenniscentra waar kennisintensieve bedrijvigheid en gerelateerd onderwijs elkaar ontmoeten zoals Leerpark Dordrecht, HortiCampus Naaldwijk/Bleiswijk, Den Haag Internationale Zone, RDM campus Rotterdam, Dutch Innovation Factory Zoetermeer. Daarnaast zijn er de grote researchcentra van ondernemingen zoals Shell Exploration en AKZO Sassenheim.

Logistiek- industrieel systeem

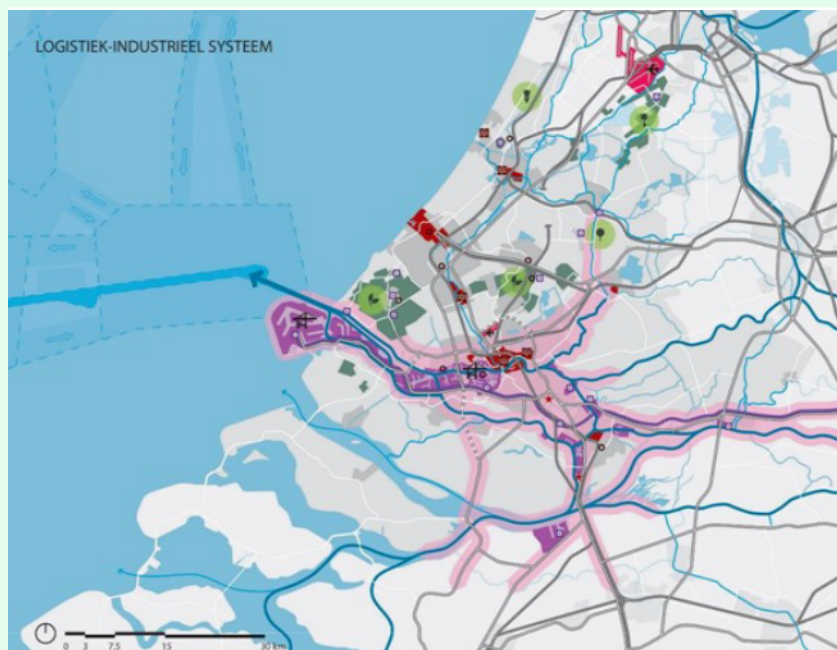
Het logistiek-industriële systeem langs rivieren en zware infrastructuur bundelt de hoofdstromen van goederen en het havenindustriële complex, tuinbouwclusters, de logistieke dienstverlening en de gerelateerde kenniscentra. De haven- en tuinbouwclusters zijn schoolvoorbeelden van volwassen clusters die tot de wereldtop behoren. De provincie wil die toppositie behouden en waar mogelijk versterken en streeft naar synergie van de Rotterdamse haven en de tuinbouwclusters.

Landschappelijke eenheden

De groene ruimte bestaat uit de overwegend onbebouwde ruimte buiten de steden, dorpen, linten en kassen en uit de stedelijke groen- en waterstructuur. Deze groene ruimte, en daarbinnen vooral de natuur en het cultureel erfgoed, heeft een intrinsieke waarde. De groene ruimte draagt in hoge mate bij aan de biodiversiteit in de provincie en kent kwaliteiten die onderscheidend en uniek zijn vanwege de typisch Zuid-Hollandse combinatie van deltalandschappen: het kustlandschap, het veenlandschap en het rivierdeltalandschap. Deze landschappen zijn ontstaan op het grensvlak van zout en zoet, van land, zee en rivieren. Ze vormen de grondslag voor de identiteit van de bebouwde en de groene ruimte in de provincie en vertellen de geschiedenis van Zuid-Holland.

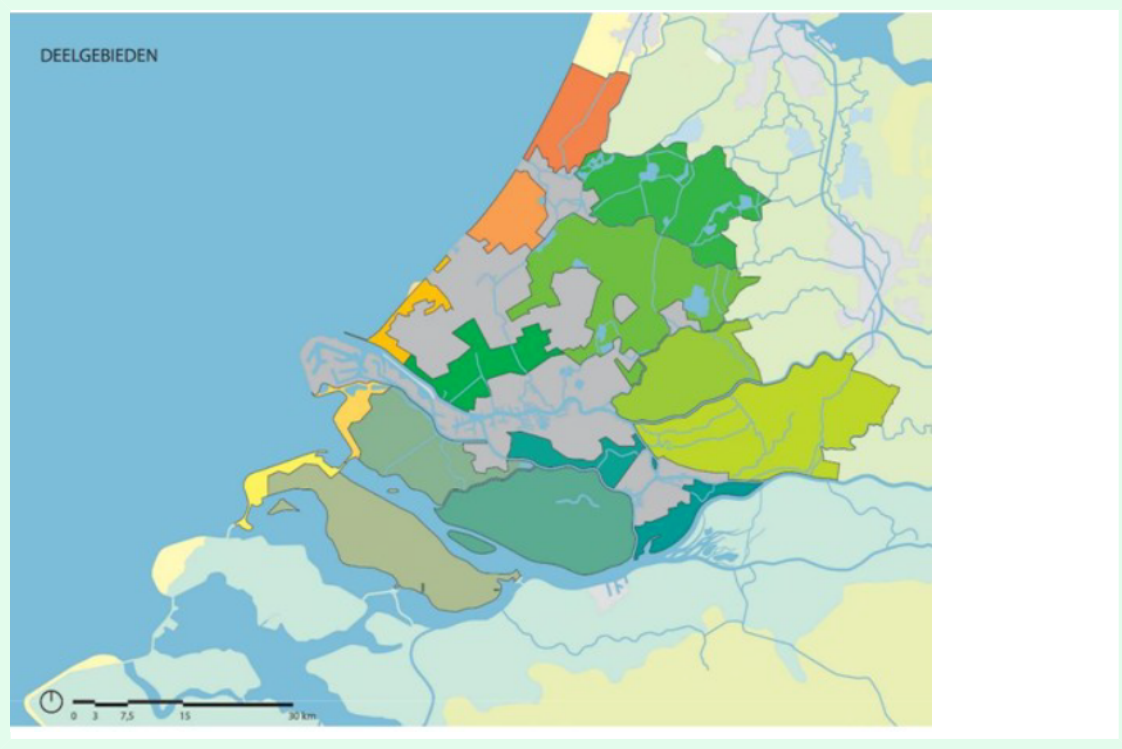
Legenda

As Mainport Rotterdam (indicatief)	Betuwelijn
Havenindustriële complex	Goederenvervoer op (inter)nationaal HOV-net
Glastuinbouwgebied	(Inter)nationaal wegennet
Luchthaventerrein	Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegennet
Stedelijk centrumgebied	(Boven)regionaal wegennet
Overige bebouwing	Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegennet
Logistiek overslagpunt	(Inter)nationaal vaarwegennet
Science Park	(Boven)regionaal vaarwegennet
Kenniscentrum	Water
Mainport Rotterdam	Verkeersscheidingsstelsel zeevaart
Greenport Westland Oostland	
Greenport Boskoop	
Greenport Bollenstreek	
Greenport Aalsmeer	
Stedelijke ontwikkelingsruimte van bovenreg. belang	
Luchthaven	

Belangrijk is het versterken van de economische en ecologische kracht van de groene ruimte. De provincie wil ruimte bieden voor agrarisch ondernemerschap en andere economische activiteiten die passen bij de gebiedskwaliteiten. Ruimtelijke ontwikkelingen die maatschappelijk gewenst zijn.

moeten bijdragen aan de balans tussen de instandhouding, benutting en versterking van de bestaande gebiedskwaliteiten.

Te midden van de grote steden heeft het Groene Hart grote aantrekkingskracht vanwege de ruimtelijke kwaliteiten, de aansluiting op internationale vervoersknooppunten (Schiphol en Rotterdam) en de vele producten en diensten voor de stedelingen.

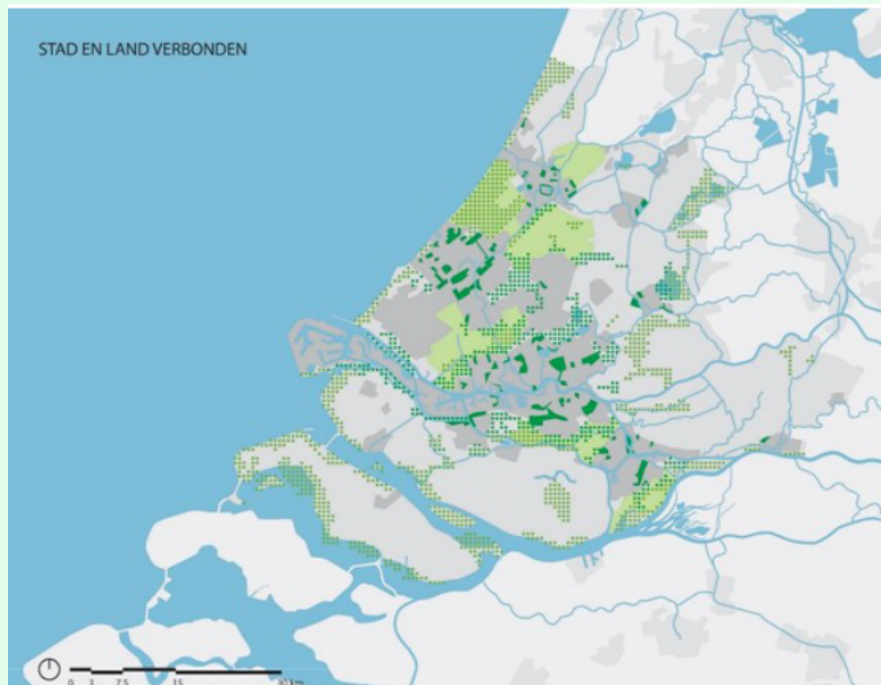
Groene ruimte

De groene ruimte in Zuid-Holland is veelzijdig. De grote agrarische cultuurlandschappen behoren ertoe, net als de wateren in de flanken van de provincie en de natuurgebieden. Ook de kleinere landschappen en groengebieden in de nabijheid van de steden dragen bij aan de veelzijdigheid van de groene ruimte, evenals de groen- en waterstructuren in de stad zelf die als 'haarvaten' van de onbebouwde ruimte het stedelijk gebied dooraderen. De economie van het landelijk gebied is bijna net zo divers als die van het stedelijk gebied. Zowel vanuit de economische en ecologische vitaliteit als vanuit de ruimtelijke kwaliteit is een benadering uitsluitend gericht op functiescheiding in het landelijk gebied niet langer effectief.

De provincie zet in op een betere, gebiedsgerichte verweving van de verschillende 'klassieke' functies in de groene ruimte (landbouw, natuur, recreatie, water, cultuurhistorie) en een betere relatie tussen stad en land. Een gezamenlijke opgave is om de groene kwaliteiten zowel binnen als buiten de stad te versterken en de samenhang tussen stedelijke parken, recreatiegebieden, natuurgebieden en agrarisch landschap te vergroten. De provincie zet daarom in op de groenblauwe structuur. Dat is een samenhangend stelsel van verschillende groene ruimtes en routes die stad en land met elkaar verbinden: de grote parken en groenblauwe dooradering in de stad, recreatieve stad-land verbindingen en poorten, recreatiegebieden om de stad, de groene buffers en belangrijke recreatieve routes in het landelijk gebied.

Bodem- en watersysteem

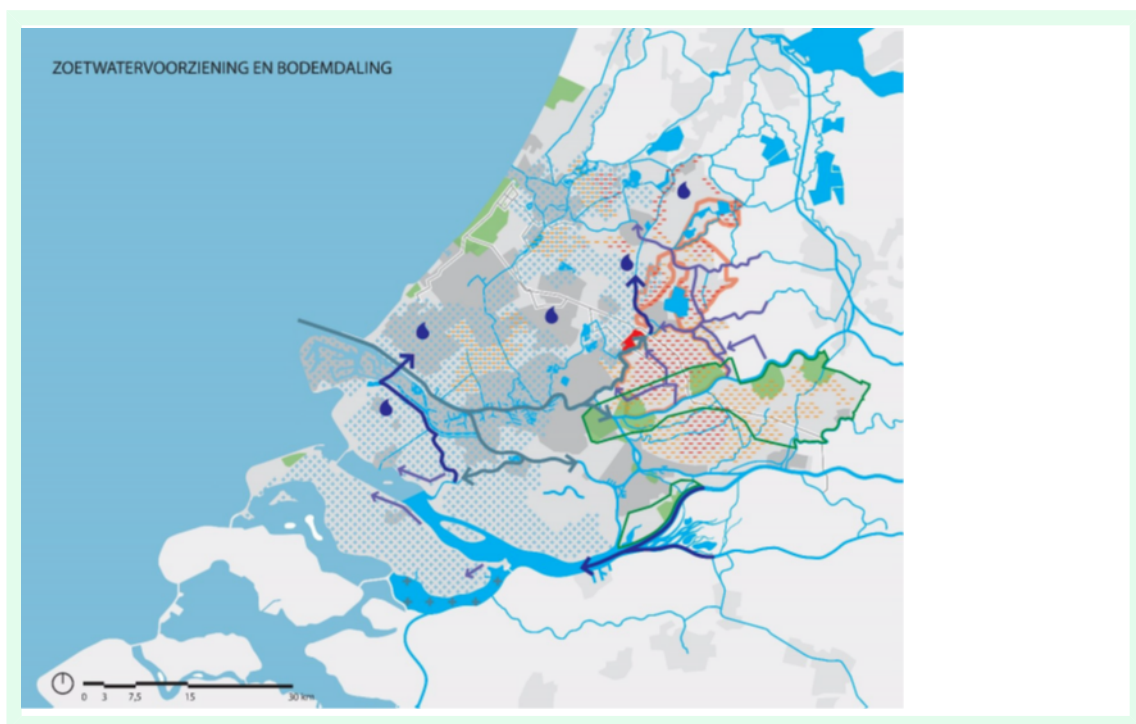
Klimaatverandering, toenemende verzilting, inklinking en het veranderend ruimtegebruik (ook in de ondergrond) vergen aanpassingen van en keuzes in het bodem- en watersysteem, die in veel gevallen invloed hebben op de ruimtelijk ordening. Deze keuzes hebben het achterliggende doel dat Zuid-Holland beschermd blijft en dat het mogelijk blijft om water in zijn vele hoedanigheden beter te benutten. De kwaliteit en functionaliteit van water dienen optimaal te zijn en vragen permanent om verbetering en bescherming.

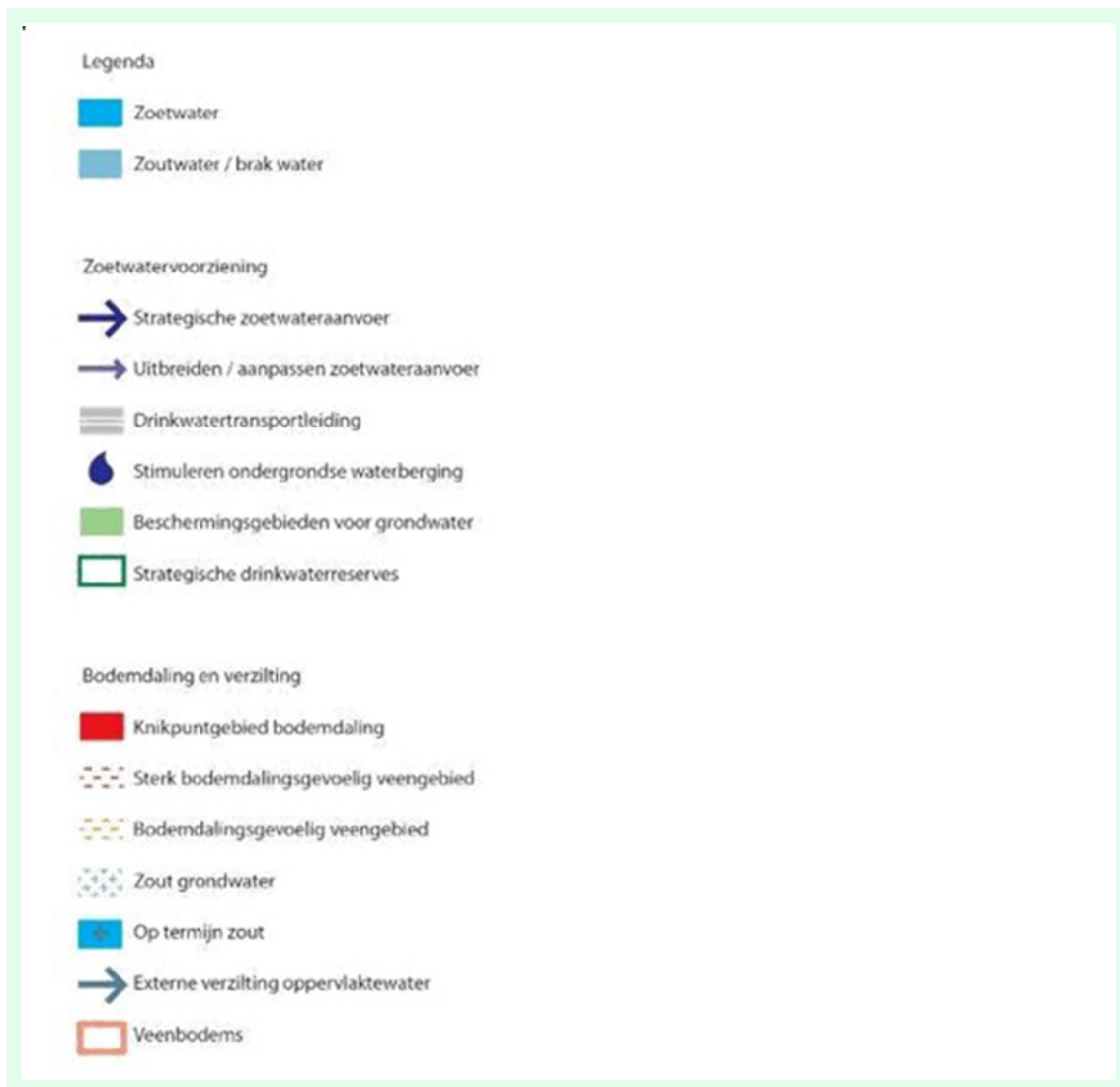

Legenda

- Natuurgebied
- Recreatiegebied
- Groene buffer
- Stedelijk groen

Bij aanpassingen aan het watersysteem gelden twee uitgangspunten: ze zijn klimaatbestendig en de natuurlijke processen krijgen, waar dat kan, meer ruimte of worden beter benut. Delen van Zuid-Holland hebben te maken met een specifiek probleem: de daling van de veenbodem. Het proces van bodemdaling kan niet volledig worden gestopt (zonder ingrijpende vernatting). Op lange termijn gaat het veenlandschap onvermijdelijk veranderen. Dat kan consequenties hebben voor het ruimtegebruik. Bodemdaling veroorzaakt verder een aanzienlijke uitstoot van broeikasgassen. Oxidatie van veenweidegebieden vormt de grootste bron van emissie uit landgebruik.

Energie

De provincie streeft naar een substantiële verhoging van het aandeel duurzame energie in Zuid-Holland. Hierbij wordt rekening gehouden met de kenmerken van Zuid-Holland, namelijk relatief veel industrie, weinig onbebouwde ruimte en veel windvermogen. De provincie spant zich daarnaast in om Europese en nationale energiedoelen in de breedte te bereiken, namelijk het realiseren van de reductie van energiegebruik en uitstoot van broeikasgassen (met name CO₂).

De provincie werkt op een integrale manier aan het bevorderen van de energietransitie. In de breedte gaat het om het toewerken naar besparing, opwekking en CO₂-reductie op vele terreinen, waarbij de mainport, de greenports, het stedelijk gebied en mobiliteit alle van belang zijn. In het licht van de reductie van broeikasgassen is ook het tegengaan van bodemdaling een relevant onderwerp (het gaat hierbij om CO₂ en methaan).

D

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4. Hier wil Zuid-Holland naar toe

Zeven provinciale vernieuwingsambities

Toekomstige beleidsvernieuwing biedt kansen voor verbeteringen in Zuid-Holland. De provincie heeft hiervoor 7 vernieuwingsambities geformuleerd. Deze ambities dienen als stip op de horizon. De ambities zijn te vinden in hoofdstuk 7.

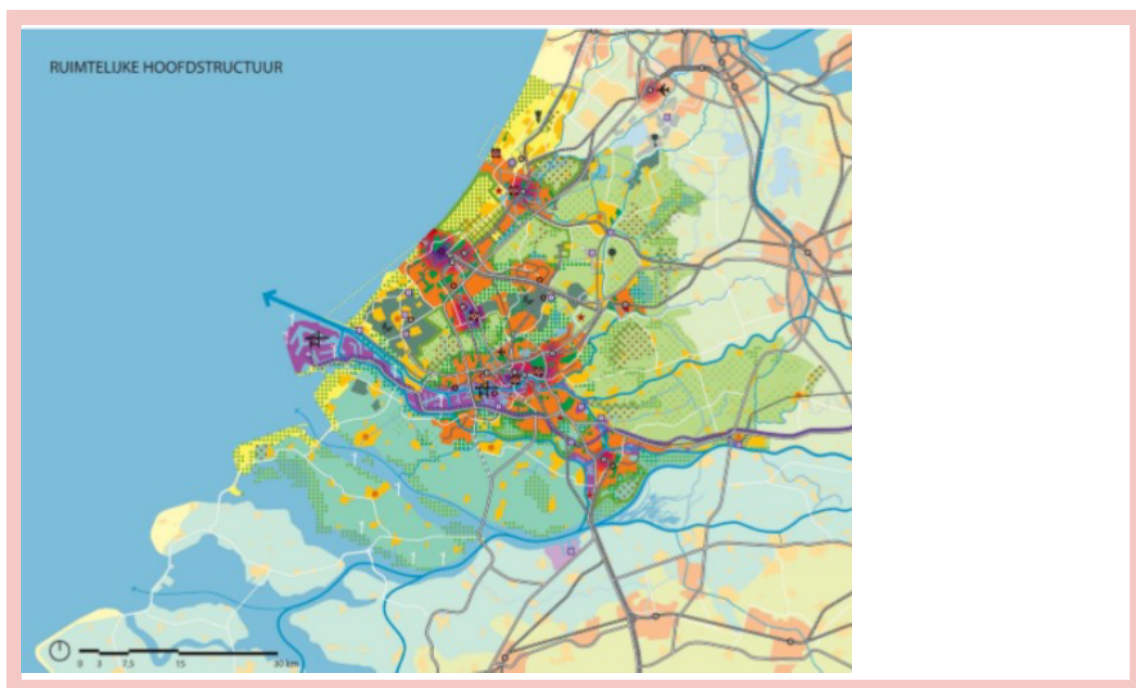
Ruimtelijke hoofdstructuur: essentie van de ruimtelijke keuzes

De ruimtelijke hoofdstructuur toont de essentie en de samenhang van verschillende ruimtelijke keuzes uit de Omgevingsvisie. Het integrale kaartbeeld van de ruimtelijke hoofdstructuur is opgebouwd uit de volgende kaartbeelden:

De nieuwe ruimtelijke koers luidt

- Bij het maken van ruimtelijke keuzes wil de provincie meer gaan prioriteren op gezondheid, kwaliteit en veiligheid van de leefomgeving. De provincie onderzoekt hoe er kan worden gestuurd op brede welvaart, inclusief welzijn en welbevinden.
- Het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee via Hoogfrequent Openbaar Vervoer (HOV) verbonden regiokernen. Dit betekent dat water en bodem nog meer sturend worden gehanteerd als randvoorwaarde voor een veilige, toekomstbestendige ontwikkeling van Zuid-Holland.
- De hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht. En dit betekent dat er een toekomstbestendige economie wordt nagestreefd met een betere leefomgevingskwaliteit en gezondheid. Daarbij wordt voorrang gegeven aan een duurzame, digitale en inclusieve economie, met borging van maatschappelijke meerwaarde. Een duurzame economie richt zich op circulariteit, energietransitie en natuurinclusiviteit. Een inclusieve economie houdt rekening met het klein-, midden- en grootbedrijf, in alle regio's en voor werkgevers en -nemers. Zo wordt ook het belang bewaakt om inwoners een eigen inkomen te laten verdienen, ook op de lange termijn.
- Het logistiek-industriële systeem van mainport, greenports langs vaarwegen en zware infrastructuur. Dit betekent bovendien dat ruimte beter zal worden beschermd om provinciale ambities, wettelijke verplichtingen en doelen te realiseren. Daarom:
 - wordt een ondergrens gesteld aan (open) landschap dat beschikbaar blijft voor de transitie die nodig zijn voor een toekomstbestendige landbouw, energievoorziening, water-, groen-, recreatie- en natuuropgaven.
 - wordt zorg gedragen voor voedselzekerheid en het beschikbaar blijven van maatschappelijke, culturele, sportieve en nutsvoorzieningen voor de inwoners van Zuid-Holland.
 - wordt de schaarse ruimte en infrastructuur effectiever en efficiënter gebruikt en blijvend ingezet op de volgende elementen van de integrale provinciale verstedelijkingsstrategie: beter benutten, verdichting en functiemenging combineren met goede bereikbaarheid en meer aandacht voor gezonde en klimaatadaptieve verstedelijking.
 - is als tegenhanger van het beschermen van de open ruimte gesteld dat zowel wonen als werken zich ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al gereserveerd is met uitzondering van 'straatje erbij'. Waarbij 'straatje erbij' nader wordt uitgewerkt en over drie jaar geëvalueerd. De provincie zet in op kwaliteit en selectieve groei. Dat betekent dat niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk wordt gefaciliteerd op basis van ramingen en prognoses.
- De samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
- De groene ruimte en de groenblauwe structuur.
- Het bodem- en watersysteem.
- Energie.

Aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond. In figuur 3 is de ruimtelijke hoofdstructuur van Zuid-Holland weergegeven. De complete tekst met kaartbeelden van de ruimtelijke hoofdstructuur is te vinden in het hoofdstuk 9 'Ruimtelijke hoofdstructuur'.

Deze nieuwe koers zal in samenspraak met medeoverheden en andere stakeholders, zowel thematisch als gebiedsgericht, nog nader worden uitgewerkt. Zoals reeds in de inleiding vermeld is het de bedoeling om de resultaten daarvan stapsgewijs in het Omgevingsbeleid van de provincie te verankeren door de ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes hierop aan te passen.

De ambities, beleidsdoelen en beleidskeuzes zijn te raadplegen via <https://obzh.nl>.

In een digitale publicatie, worden ze hieronder weergegeven.

E

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

5. Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit hebben sterk met elkaar te maken, terwijl het wel twee verschillende begrippen zijn met een eigen grondslag, doel en opgaven. In dit hoofdstuk worden in samenhang van beiden de provinciale belangen en rollen benoemd.

Ruimtelijke ontwikkeling

De provincie heeft, samen met andere overheden, een zorgtaak voor de kwaliteit van de leefomgeving. Daartoe behoort ook het sturen op ruimtelijke ontwikkelingen: 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek'. De provincie stuurt daarop vanuit haar provinciale belangen en heeft daarnaast een regisserende verantwoordelijkheid op het bovenlokale en gemeentelijke niveau. In de Omgevingswet is hiervoor 'de gebiedsgerichte coördinatie van de uitvoering van taken en bevoegdheden door gemeenten en waterschappen' opgenomen als provinciale taak.

De provincie stuurt op regionaal niveau op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' waar dat een bovenlokaal belang of effect heeft. Daarbij betrekken we tijdig onze partners en willen wij op tijd betrokken worden, want dat leidt tot beter beleid en betere plannen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau. Ruimtelijke ontwikkelingen op regionaal en lokaal schaalniveau hebben natuurlijk wel effect op elkaar.

Gebiedsgerichte uitwerking van opgaves

Provinciale sturing op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' begint met de vraag of de provincie in de maatschappelijke opgave een ruimtevraag ziet met een bovenlokaal belang of effect. De provinciale opgaven en belangen staan beschreven in de ambities en beleidskeuzes van deze Omgevingsvisie. Beleidskeuzes geven veelal thematisch weer welke opgaven er in Zuid-Holland spelen en welke richting de provincie daarmee op wil. Deze opgaven komen samen in gebieden en beïnvloeden de ontwikkeling van een gebied. Het is daarom belangrijk om bij de uitwerking van opgaven rekening te houden met de bestaande functies en kwaliteiten in een gebied, de zogeheten 'gebiedsidentiteit'. Daarbij geldt dat nieuwe ontwikkelingen in een gebied de ruimtelijke kwaliteit moeten versterken of tenminste behouden. Een integrale gebiedsgerichte benadering past daarbij. Mede op basis daarvan geeft de provincie richting en ruimte aan een optimale wisselwerking tussen ruimtelijke ontwikkelingen en de kwaliteit van de leefomgeving. De provincie stuurt per gebied verschillend op ruimtelijke ontwikkelingen. Dit doet recht aan de eigen identiteit, met elk gebied een kenmerkend landschap en een eigen positie in de ruimtelijke hoofdstructuur en daardoor een eigen mix aan opgaven die er spelen.

Juiste ontwikkeling op de juiste plek

De provincie vindt het belangrijk dat ontwikkelingen op de juiste plek landen. Om te bepalen waar we ruimte zien voor bepaalde ontwikkelingen hebben we beleid. De hoofdlijnen hiervoor zijn te vinden in hoofdstuk 8 van de Omgevingsvisie. Hierin staan:

- het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee, via HOV, verbonden regiokernen;
- de hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht;
- het logistiek-industriële systeem van mainport en greenports langs vaarwegen en zware infrastructuur;
- de samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie;
- de groene ruimte en de groenblauwe structuur;
- het bodem- en watersysteem;
- energie;
- aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond

Daarbij is leidend dat de provincie Zuid-Holland een aantrekkelijke provincie is om te wonen en te werken en dat onze leefomgeving gezond en veilig is. De ruimte is beperkt. Zuinig, duurzaam en efficiënt ruimtegebruik is daarom het uitgangspunt. Dit kan door hetgeen al bestaat beter te benutten, bijvoorbeeld door gebouwen te hergebruiken, de kwaliteit van het bestaande bebouwde gebied te verbeteren en bestaande infrastructuur optimaal te gebruiken. We streven naar slim en meervoudig ruimtegebruik, door het combineren en mengen van functies. Ontwikkelingen moeten duurzaam zijn. De gevolgen voor de omgeving en de toekomst mogen niet afgewenteld worden. Naast deze algemene uitgangspunten heeft de provincie ook beleid geformuleerd voor specifieke ontwikkelingen en functies:

- Voor stedelijke ontwikkelingen maakt de provincie gebruik van de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Voor wonen, bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel heeft de provincie daarop toegesneden beleid geformuleerd. Grote nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied wijst de provincie aan op de 3 hectare kaart. Voor kantoren en detailhandel is locatiebeleid van toepassing.
- Voor de Greenports en andere agrarische activiteiten heeft de provincie gebieden aangewezen, met name voor glastuinbouw, bollenteelt en boom- en sierteelt.

- Ontwikkelingen houden rekening met behoud en waar mogelijk kwaliteitsverbetering van ons cultureel erfgoed, waaronder archeologische waarden, molenbiotopen, landgoed- en kasteelbiotopen en het Werelderfgoed.
- Veiligheid en gezondheid zijn aanleiding voor beleid met betrekking tot regionale waterkeringen, buitendijkse gebieden, de geluidzone rondom Schiphol en externe veiligheid.
- Voor energie heeft de provincie beleid geformuleerd met ruimtelijke consequenties, onder meer met betrekking tot zonnevelden en windturbines.
- De vrijwaring van de provinciale vaarwegen en het recreatietoervaartnet heeft eveneens ruimtelijke consequenties.
- Ook stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, bodemgevoelige locaties en dergelijke bepalen mede of ontwikkelingen op een plek mogelijk zijn.

Behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit in een gebied

Ruimtelijke kwaliteit speelt op elk schaalniveau van provinciaal tot lokaal. Op het hoogste schaalniveau spreek je van de juiste ontwikkeling op de juiste plek; daar waar de ontwikkeling aansluit bij de regionale gebiedsidentiteit en als vanzelfsprekend ingepast kan worden en toekomstige kwaliteiten genereert.

Wanneer ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden op de juiste plek, zijn ze mogelijk onder voorwaarde dat de ruimtelijke kwaliteit behouden blijft of versterkt wordt. Ruimtelijke kwaliteit is de optelsom van toekomstwaarden, gebruikswaarden en belevingswaarden. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook toekomstvast (duurzaam houdbaar of bewust tijdelijk) en aantrekkelijk. Ruimtelijke kwaliteit omvat niet alleen de waarden die objecten en gebieden hebben, maar ook de potentie om waarden tot ontwikkeling te brengen. Het zijn waarden die te maken hebben met eigenheid, identiteit, herkenbaarheid, leefbaarheid, bruikbaarheid en continuïteit.

Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in relatie tot de gebiedsidentiteit. Gebiedsidentiteit is de aard of karakteristiek van een gebied dat is ontstaan in de loop der jaren. In die tijd zijn gemeenschappelijke kernwaarden in het gebied ontstaan die gekoppeld zijn aan gebruik en de verschijningsvorm. De gebiedsidentiteit van een plek is verbonden met de mensen die er wonen, werken en er zich thuis voelen.

Uitgangspunt is dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen verbonden worden met bestaande gebiedskenmerken. In de beleidskeuze Ruimtelijke Kwaliteit, de beleidskeuze Landschap en de verordening artikel Ruimtelijke kwaliteit wordt hier verder op ingegaan.

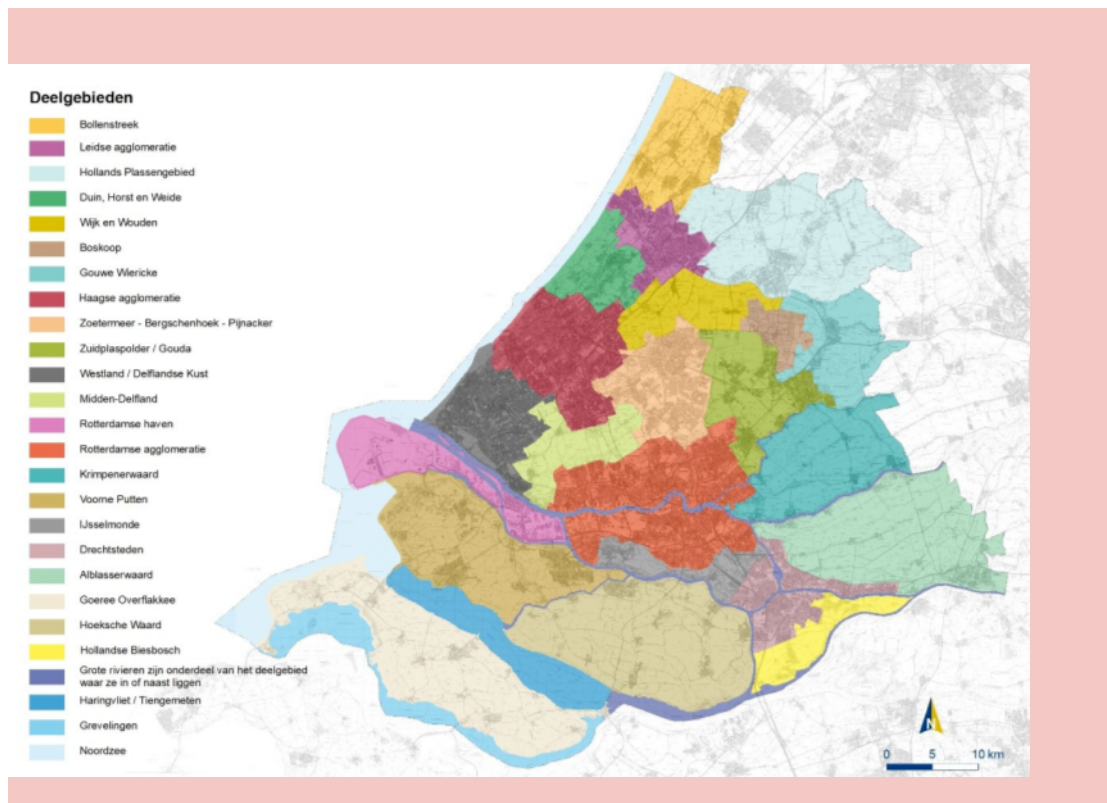
Gebiedsgerichte benadering

De provincie vindt het belangrijk om elke opgave breder te bekijken en kansen op andere vlakken mee te nemen. 'Het combineren van functies gaat voor enkelvoudige functies'. Zo gaat het niet alleen om woningbouw maar om verstedelijking. En niet om infrastructuur maar om mobiliteit. Dat vraagt om een gebiedsgerichte aanpak. Het is niet altijd mogelijk om alle ruimteclaims te combineren op de gewenste plek. Het is dan van belang om zorgvuldig af te wegen en keuzes te maken.

Het landschap in de provincie Zuid-Holland is gevarieerd. Voor 16 deelgebieden zijn in 2014 gebiedsprofielen gemaakt als uitwerking van het ruimtelijk kwaliteitsbeleid. Deze gebiedsprofielen zijn samen met de regio ontwikkeld. Elk gebied heeft eigen gebiedskenmerken die we van provinciaal belang vinden. De impact op het regionale schaalniveau speelt hierbij een belangrijke rol. Aspecten van ontwikkelingen als mobiliteit, energienetwerken, natuurgebieden en vestigingsklimaat overstijgen lokale grenzen.

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid is omgevormd naar landschapsgericht beleid. Hierin is opgenomen welke richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen in welk landschap gelden. De basis ligt in het (type) landschap en de uitwerking in een specifiek gebied. Hiervoor zijn de gebiedsprofielen en de gebiedsgerichte richtpunten.

In onderstaande afbeelding is Zuid-Holland ingedeeld in deelgebieden. De provincie werkt toe naar toegankelijke informatie op gebiedsniveau, in de vorm van een aanklikbare kaart waarin per deelgebied alle relevante informatie ten aanzien van landschap en ruimtelijke kwaliteit is opgenomen voor de gebruiker. Hiermee sluiten we aan bij het digitale stelsel dat door het Rijk ontwikkeld wordt en waar een aanvrager straks de benodigde informatie over het beleid krijgt waar rekening mee gehouden moet worden.

[Vervallen]

F

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

75. Ambities van Zuid-Holland

Ambitie 1. ~~Samen werken~~ Samenwerken aan Zuid-Holland

Een slagvaardig bestuur

De provincie vervult diverse rollen en taken als bestuurslaag midden tussen Europa, Rijk en gemeenten. De provincie is de bestuurslaag bij uitstek om bovenregionale vraagstukken op te pakken. Bijvoorbeeld op het gebied van milieu, recreatie en vervoer en voor alles wat de verbinding brengt tussen dorp en stad. De provincie is ook bij uitstek in staat om afstemming en verbinding tussen gemeenten te stimuleren. De provincie heeft vanuit haar bovenregionale rol overzicht op maatschappelijke vraagstukken en de onderlinge verbanden, trends en best practices.

De opgaven waar het openbaar bestuur voor gesteld staat, ~~zijn~~ worden de afgelopen jaren onmiskenbaar complex ~~er~~ geworden. Vooral de transitieopgaven (bijv. ~~sociaal domein~~, energietransitie, landbouw en klimaatadaptatie) vragen om meer integraliteit en samenwerking tussen overheden en met de samenleving. ~~Er wordt om~~ Men vraagt naar oplossingen gevraagd, terwijl tegelijkertijd het probleem zich nog ontvouwt. Achteraf ~~kunnen we~~ kan de provincie pas vaststellen wat ~~heeft gewerkt~~ werkte en wat niet. Met de ~~decentralisatie~~ verspreiding van taken (decentralisaties sociaal domein, ~~straks~~ en Omgevingswet) ~~zijn~~ gingen opgaven en bevoegdheden bovendien naar het lokale niveau ~~gebracht~~. De (financiële) verantwoordelijkheid van gemeenten ~~is~~ nam hierdoor fors ~~toegenomen~~ toe. Dit vraagt ook op lokaal niveau om meer kennis, expertise, betrokkenheid van de samenleving en een ~~solide~~ stevige financiële huishouding ~~om~~. Om zo een bijdrage te kunnen leveren aan de maatschappelijke opgaven. Zonder een goed functionerende democratie en bestuur ~~en~~ en sterke gemeenten die hun taken goed kunnen uitvoeren ~~gaat het niet lukken om de grote maatschappelijke opgaven aan te pakken~~.

De provincie investeert in het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar bestuur en de democratie. ~~Voor een goed werkende democratie zijn lokale en regionale media belangrijk.~~ Zuid-Holland streeft ernaar dat het vertrouwen van inwoners in het openbaar bestuur groeit of op

zijn minst gelijk blijft. Een goed openbaar bestuur begint bij de bestuursorganen zelf. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, ~~PS~~ Provinciale Staten ~~GS~~ ~~Ge-~~ ~~deputeerde Staten~~, regionaal, landelijk en Europees) het uitgangspunt is. Het is een kwestie van samen ~~vormgeven aan~~ de identiteit van Zuid-Holland ~~vormgeven~~: veelzijdig, inclusief en vernieuwend. De provincie vindt het belangrijk om sneller tot uitvoering en resultaat te komen. De opgaven zijn vaak complex. Daarom betreft Zuid-Holland inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig bij besluitvorming. De provincie stelt zich open en met vertrouwen op voor initiatieven vanuit de samenleving en maakt ruimte voor verschil, experimenten en maatwerk. Participatie verschilt per onderwerp en rol die de provincie heeft. Zuid-Holland is constructief, maar ook duidelijk als iets niet kan. De provincie durft verbonden partijen een spiegel voor te houden, ook als dingen niet goed gaan. De volksvertegenwoordiging blijft het laatste woord houden.

Ambitie 2. Bereikbaar Zuid-Holland

Snel van A naar B. Naar school, naar het werk, een bezoek aan vrienden of om goederen te bezorgen. Een goede bereikbaarheid is belangrijk voor de leefbaarheid, welzijn, economische ontwikkeling en een goede ontsluiting van woon- en werkgebieden. Daarom zorgt de provincie voor de aanleg en onderhoud van fietspaden, wandelpaden, (vaar)wegen, bruggen en sluizen. En investeren we in goed openbaar vervoer en nieuwe vervoerswijzen. Ook zorgt de provincie ervoor dat alles goed functioneert en op elkaar aansluit. Zo kan iedereen een snelle, veilige en duurzame reis van deur tot deur maken: lopend, met de fiets, het openbaar vervoer, de auto of een combinatie daarvan. Ook voor vrachtvervoer streven we naar een bewuste keuze: De bakfiets of zero-emissie stadslogistiek in de binnenstad, vrachtwagen, trein, schip of buisleiding voor grotere

afstanden.

Zuid-Holland is de toegangspoort van Europa en de dichtstbevolkte provincie van Nederland. We hebben een gevarieerde provincie met hoogstedelijk én landelijk gebied. Dat maakt mobiliteit hier uniek en biedt kansen voorloper te zijn in een mobiliteitstransitie. Voor personen- en goederenvervoer beschikken we over goede netwerken, waaronder de grootste en modernste haven van Europa. Voor Nederland en dus Zuid-Holland is een goede internationale bereikbaarheid van de mainports, steden en andere economische kerngebieden, een basisvoorwaarde voor onze welvaart. We hebben de hoogste OV-reizigerstevredenheid van Nederland.

Onze goede bereikbaarheid staat onder druk door bevolkingsgroei en verstedelijking. Tegelijkertijd is openbaar vervoer in landelijke gebieden een uitdaging. Ook de corona-crisis heeft gevolgen voor onze mobiliteit. Voorlopig minder mensen in het OV, meer mensen kiezen voor individuele vervoermiddelen zoals fiets en auto. Het onderhoud aan de infrastructuur gaat de komende jaren voor flinke hinder en financiële uitdagingen zorgen, terwijl klimaatverandering vraagt om duurzamere mobiliteit.

Zuid-Holland streeft ernaar een vitale provincie te zijn met goed bereikbare steden en dorpscentra waar het fijn wonen, werken en recreëren is. Waar iedereen op een veilige, duurzame, snelle en makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. Of je nu lopend, met de fiets, het openbaar vervoer, de auto of een combinatie daarvan naar je bestemming wil.

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta. Met de aanwezigheid van een ijzersterke infrastructuur van haven, (vaar)wegen en internet is Zuid-Holland ook de toegangspoort van Europa. Een groot deel van de welvaart dankt zij aan deze bijzondere positie en een goede bereikbaarheid. De provincie wil de stap maken naar een toekomstbestendig Zuid-Holland met brede welvaart als kompas.

In Zuid-Holland worden de komende jaren veel woningen bijgebouwd. Een groeiende bevolking, trek naar de stad en economische groei, zorgen voor toenemende druk op het mobiliteitssysteem en de provinciale infrastructuur. Dit geldt zowel voor personen- als goederenvervoer. De fietspaden worden steeds drukker en de wegen blijven zwaar belast. De bereikbaarheid van steden, dorpen en van de landelijke gebieden staat daarmee onder druk. Het onderhoud van wegen, bruggen en sluizen gaat de komende jaren voor flinke hinder en financiële uitdagingen zorgen, terwijl klimaatverandering vraagt om duurzamere mobiliteit.

Daarom zorgt de provincie voor de aanleg en onderhoud van wandelpaden, fietspaden (vaar)wegen, bruggen en sluizen. De provincie investeert in goed openbaar vervoer en nieuwe vervoerswijzen. Ook zorgt zij ervoor dat alles goed functioneert en goed wordt onderhouden. Voor vrachtvervoer streeft de provincie naar een bewuste keuze: De bakfiets of uitstootvrije stadslogistiek in de binnenstad; vrachtwagen, trein, schip of buisleiding voor grotere afstanden.

De provincie zet in op lopen, fietsen, openbaar vervoer, deelmobiliteit én de auto. Zo geven we de reiziger verschillende mogelijkheden om een goede en betaalbare reis van deur tot deur te maken. Het optimaal benutten van alle vervoerswijzen beperkt bovendien files zorgt voor ruimte op de weg. Door Men fietst vaker en verder door de opmars van de elektrische fiets wordt vaker en verder gefietst. Dit biedt kansen voor onze gezondheid, economie en het klimaat wil de provincie graag verder stimuleren. Technologische ontwikkelingen zoals autonoom rijden, digitalisering en de opkomst van Smart Mobility bieden kansen mogelijkheden die wede provincie graag benutten benut.

Voor goederen stimuleren we vervoer over spoor en het water als alternatief voor vrachtverkeer over de weg en streven we naar toegevoegde economische waarde in Zuid-Holland. Luchtvaart komt aan de orde in de ambitie 'schoon en veilig'. Schone en veilige mobiliteit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners en zorgt ervoor dat steden aantrekkelijker worden voor inwoners en bedrijven. Mobiliteitstransitie en energietransitie bieden kansen voor verlaging van de CO₂-, stikstof en fijn stof-uitstoot.

Met onze inzet op duurzame, veilige en schone infrastructuur bouwen we aan een robuuste, veilige en toekomstbestendige provinciale infrastructuur en geven we het goede voorbeeld.

Bij mobiliteitsoplossingen betrekken we onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken, verkeersveiligheid,

een gezonde en inclusieve samenleving, innovatie en de energietransitie.

Door de veranderingen op het gebied van mobiliteit, wonen, energie en werken dienen zich kansen aan voor veilige, slimme en duurzame mobiliteit die de provincie samen met andere overheden en maatschappelijke partners wil benutten.

Ambitie 3. Schone energie voor iedereen

De provincie wil af van fossiele energiebronnen en energie onafhankelijker worden. Klimaatscenario's lijken steeds negatiever uit te vallen dan eerder is voorspeld. Broeikasgassen dragen in grote mate bij aan de stijging van de temperatuur op aarde. Daarom is afgesproken de uitstoot van broeikasgassen substantieel te verminderen in Zuid-Holland, aansluitend op internationale doelen van het klimaatakkoord van Parijs en op Europees niveau via de Green Deal. Landelijk sluit de provincie aan op het Klimaatakkoord en de Klimaatwet. De energietransitie richt de provincie op het stimuleren van energiebesparing, investeren in de opwekking van duurzame elektriciteit, (collectief) gebruik maken van warmtebronnen, vormen van opslag en onderzoek naar de potentie van kleine modulaire kernreactoren.

Zuid-Holland is één van de meest energie intensieve regio's van Europa en ook de meest dichtbevolkte regio van Nederland. Dat komt door de unieke industriële en stedelijke structuur, met de haven, glastuinbouw, petrochemie en logistiek. Dit maakt ons Zuid-Holland extra afhankelijk van de beschikbaarheid van brand- en grondstoffen. Daarmee is de transitie van fossiele brand- en grondstoffen naar duurzame bronnen een uitdaging, maar het brengt ook nieuwe kansen met zich mee. Zo beschikt onze regio over een groot aanbod van restwarmte die gebruikt kan worden in stedengrote opgave voor de industrie, glastuinbouw en de glastuinbouwgebouwde omgeving.

In 2015 sloten 195 landen het historische klimaatakkoord van Parijs. In het akkoord wordt als doel gesteld de opwarming van de temperatuur op aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius en te streven naar een maximale stijging van 1,5 graden Celsius. Afgesproken is de stijging van de uitstoot van broeikasgassen te stoppen. Het klimaatakkoord luidt daarmee het einde in van een economie gebaseerd op fossiele brandstoffen. Het Nederlandse Klimaatakkoord uit 2019 is de landelijke uitwerking, de provincie onderschrijft dit Klimaatakkoord. Hiermee werken we toe naar een samenleving en economie gebaseerd op een duurzaam en circulair energie- en grondstoffensysteem, onder andere voor stoom, warmte, elektriciteit, CO₂ en waterstof en richten ons op het beperken van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Dat raakt alle inwoners en bedrijven van Zuid-Holland. Met de aanwezigheid van energie-intensieve sectoren als de haven en de glastuinbouw en met gerenommeerde kennisinstellingen kan Zuid-Holland profiteren van de energietransitie.

Vanuit onze provinciale verantwoordelijkheid dragen wij bij aan de nationale doelen uit het Klimaatakkoord. Wij sluiten ons aan bij de doelstelling van het Klimaatakkoord om de opwarming van de temperatuur op aarde te beperken tot ruim onder de 2 graden Celsius en te streven naar een maximale stijging van 1,5 graden Celsius.

De nieuwe Zuid-Hollandse energieaanpak wordt geborgd in een uitvoeringsprogramma (Schone Energie 2020-2023) voor iedereen, waarin in de Zuid-Hollandse aanpak is uitgewerkt. Besparen en efficiënt benutten van de juiste vorm van energie is ons vertrekpunt. De energietransitie is in Zuid-Holland van en voor iedereen; het is haalbaar en betaalbaar. Onze focus ligt op de gebouwde omgeving, industrie, mobiliteit, en land- en glastuinbouw. Wij willen een slimme en schone economie zijn waar fossiele bronnen zijn vervangen door hernieuwbare bronnen. Dat brengt nieuwe verdienmodellen, nieuwe exportproducten en nieuwe banen met zich mee.

Wij zetten in op het benutten van duurzame energiebronnen en hernieuwbare opwek die als bewezen technieken kunnen worden ingezet. Wij sluiten op voorhand geen CO₂-emissievrije technieken uit. Verbranding van groene grondstoffen (zoals hout) voor energie is een laagwaardige toepassing en heeft niet onze voorkeur. We zijn geen voorstander van nieuwe aardgasboringen en schaliegaswinning en maken ons hard voor een afbouw van de huidige aardgaswinning.

Dit brengt ook nieuwe kansen met zich mee. Zo beschikt onze regio over een groot aanbod van restwarmte die gebruikt kan worden in steden en de glastuinbouw. Verder heeft Zuid-Holland veel potentie voor warmte uit de bodem: geothermie. De provincie werkt toe naar een duurzame en circulaire economie waarin de focus ligt op besparen en het vervangen van fossiele bronnen door hernieuwbare bronnen, die efficiënt worden benut. Het benutten van duurzame energiebronnen en hernieuwbare opwek brengt nieuwe verdienmodellen, nieuwe exportproducten en nieuwe banen met zich mee. De provincie vindt het belangrijk dat de energietransitie in Zuid-Holland van en voor iedereen is. Het streven daarbij is eerlijk, haalbaar en betaalbaar.

Ambitie 4. Een concurrerendwelvarend Zuid-Holland

Zuid-Holland herbergt het grootste Haven Industrieel Complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld: een belangrijke speler in de wereldwijde voedingsketen. Alle negen nationale economische topsectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. Verder herbergt onze provincie talrijke excellente kennis- en onderzoeksinstellingen die tot de top in hun vakgebied behoren. De campussen van nationaal belang, zoals het Bioscience Park te Leiden, TU Delft Science Park en Space Campus Noordwijk, herbergen talrijke startups en innovatieve bedrijven. De economische kracht van de provincie Zuid-Holland ligt in deze diversiteit.

De Zuid-Hollandse economie bevindt zich in een omvangrijk vernieuwingsproces. Er zijn drie thema's die de verandering van onze economie aanjagen: energietransitie, circulair en digitalisering. De op fossiele grondstoffen gebaseerde industriële sectoren staan voor een grote transitie. Verduurzaming van de Zuid-Hollandse economie is nodig om minder afhankelijk te zijn van fossiele grondstoffen. Ook de uitstoot van de industrie en milieudruk als gevolg van transportbewegingen is in Zuid-Holland bovengemiddeld. Disruptieve technologische ontwikkelingen, zoals digitalisering, robotisering en 3D-printing veranderen de productieprocessen, verdienmodellen en het werk. Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor de concurrentiekracht. Dit vraagt om een versnelde transitie van de Zuid-Hollandse economie en om een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis.

Zuid-Holland wil de meest innovatieve regio van Nederland zijn, met kruisbestuiving tussen de verschillende sectoren. De provincie zet in op diensten en producten die veel waarde toevoegen richting duurzaam en digitaal en streeft naar passend werk voor iedereen. Zuid-Holland denkt daarbij aan alle niveaus, van ongeschoold, mbo tot en met universitair. Daarnaast blijft de provincie met haar partners bouwen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat door te zorgen voor voldoende en kwalitatief goede werklocaties (kantoren, bedrijventerreinen, woon/werklocaties), woonruimte, woon-werkverbindingen, een goede beroepsbevolking, een gezonde leefomgeving, goede biodiversiteit, recreatieve voorzieningen en cultureel erfgoed.

Zuid-Holland heeft een rijke geschiedenis. Investeren in het aanwezige erfgoed, archeologie en cultuur en het gericht betrekken van bewoners en bezoekers draagt positief bij aan ons vestigingsklimaat.

De provincie Zuid-Holland heeft een rijke en unieke geschiedenis. Op de wereld zijn er weinig plekken waar je in een kwartiertje fietsen 20 eeuwen geschiedenis tegenkomt. Resten van Romeinse forten, een eeuwenoud polderlandschap, trekvaarten, kunstig aangelegde landgoederen, boerderijen, molens, historische steden, vestingen, bunkers, pakhuizen en kerken. De weerslag van eeuwen van menselijke bedrijvigheid. Zuid-Holland is al eeuwenlang een centrum van handel, kennis en wetenschap. Een van de meest concurrerende en innovatieve regio's van Europa. Een kracht die onze

provincie ontleent aan de diversiteit van de economie, het aanwezige potentieel van talentvolle mensen en het unieke deltalandschap.

De Zuid-Hollandse economie wordt gekenmerkt door een unieke structuur. Het herbergt het grootste haven-industriële complex van Europa, met een sterk proces- en petrochemisch, logistiek en maritiem cluster. In de directe nabijheid van dit complex bevindt zich het grootste glastuinbouwcluster van de wereld en vruchtbare landbouwgronden: belangrijke spelers in de wereldwijde voedselketen. Verder kent onze provincie een meerkernig stedelijk netwerk met talrijke kennis-, onderwijs- en onderzoeksinstituten, die tot de top in hun vakgebied behoren. Rond deze instellingen ontstonden kennisintensieve clusters zoals de bio-lifescience, ruimtevaart, duurzame energie en quantumtechnologie.

Het behouden van deze toppositie en ons welvaartsniveau vereist dat de Zuid-Hollandse economie zich blijft vernieuwen en zich aanpast aan een veranderende omgeving. Verschillen in rijkdom en gezondheid tussen mensen, regio's en wijken nemen toe. Ook in onze provincie. Ondertussen verandert de economie van structuur door de digitalisering van onze werk- en leefomgeving. Een dynamiek die erom vraagt om ons leven, wonen en werken opnieuw in te richten.

De provincie wil een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders.

Ondernemerschap is belangrijk voor de economie. Ondernemers creëren de banen en bieden werkgelegenheid aan inwoners. Dit geldt zowel voor groot- midden- en kleinbedrijf. De provincie wil een economie die groeit in termen van kwaliteit en niet alleen in volume. Om dat te bereiken kiest de provincie voor een economie die:

- Duurzaam is; die uiteindelijk niks uitstoot en gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO2 en waterstof).
- Innovatief is; met een gezond en aantrekkelijk vestigingsklimaat dat ruimte biedt aan ondernemerschap.
- Inclusief is; met gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Een toekomstbeeld met grote gevolgen voor de energie- en kennisintensieve Zuid-Hollandse economie. En onze provincie heeft alles in huis om deze slag te slaan: talent, creativiteit, ondernemerskracht. In een tijd die grote kansen biedt voor mensen die op zoek zijn naar een baan of opleiding.

Ook het actief of passief aan cultuur meedoen, draagt in belangrijke mate bij aan het welbevinden en stimuleert de creativiteit die de provincie zo hard nodig heeft voor een innovatieve economie. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. De provincie wil de deelname aan cultuurvoorzieningen door kinderen en jongeren in Zuid-Holland stimuleren.

Daarnaast werkt de provincie samen met vele vrijwilligers, medeoverheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers aan het behoud en beleefbaar maken van het provinciaal erfgoed en archeologie. Zo bewaart de provincie de identiteit van dorpen en streken, en wordt Zuid-Holland steeds aantrekkelijker.

Ambitie 5. *Versterken Naar vitale balans water, natuur in Zuid-Holland en landbouw*

Zuid-Holland is veelzijdig: de combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap met de tussenliggende verstedelijking en bedrijvigheid maakt de provincie uniek. Zuid-Holland is echter ook een dichtbevolkte provincie waar de kwaliteit van de natuur en de leefomgeving onder druk staan.

Zorg voor de natuur en leefomgeving is van groot belang. De provincie wil immers dat de inwoners van Zuid-Holland kunnen wonen, werken en recreëren in een prettige en aantrekkelijke leefomgeving, met directe toegang tot hoogwaardig groen, erfgoed en water. Natuur is daarbij onmisbaar en staat zwaar onder druk. Bovendien draagt de provincie de verantwoordelijkheid, op basis van een wettelijke provinciale taak vanuit de Wet natuurbescherming, voor het behoud van gezonde populaties en leefgebieden van planten en dieren die in dit landschap thuishoren.

Het beschermen van de hier voorkomende natuur is dan ook een vanzelfsprekende en urgente opgave waarin de provincie een voorbeeldfunctie heeft. Een gezonde, uitgebalanceerde en beleefbare natuur vormt de basis voor maatschappelijke en economische activiteiten in de provincie. Als het natuurlijk systeem op orde is, schept dat ruimte voor een gezond woonklimaat en bedrijvigheid. Het is dan ook de ambitie van Zuid-Holland om de biodiversiteit te versterken. Zodat iedereen er

ook in de toekomst goed gebruik van kan blijven maken. De provincie werkt aan voldoende drinkwater, schoon oppervlaktewater, gezonde bodems (die CO₂ vastleggen) en een duurzame zoetwatersituatie.

Ook zorgt een natuurlijk systeem dat in balans is voor zo min mogelijk overlast of schade. Voor het bereiken van die balans is een integrale aanpak noodzakelijk. Hierbij erkent Zuid-Holland dat het grootste deel van de provincie een kunstmatig (cultuur)landschap heeft, waar niet alle natuurlijke processen doorgang kunnen vinden. Om balans te houden moet er vaak kunstmatig worden ingegrepen. Dit geldt voor het behouden van soorten evenals voor het beheren van soorten.

Zuid-Holland ambieert een gevarieerde, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving; in de stad en in het landelijk gebied. Daarom zorgen we voor de instandhouding van de unieke landschappen als veenweiden, de kust en de duinen en het delta- en getijdengebied, en het behouden van de unieke en aantrekkelijke steden.

De provincie helpt plekken te creëren waar wonen, werken, ondernemen en recreëren in balans zijn met water, bodem en natuur. Brede welvaart voor iedereen is de basis, binnen de beschikbare ruimte in de provincie én binnen de volhoudbare grenzen van het ecosysteem. En dit laatste vraagt de aandacht, want een nieuwe balans in het systeem is essentieel. De uitdaging is om economische ontwikkeling, maatschappelijke opgaven en de zorg voor het landschap hand in hand te laten gaan. Dat betekent dat de provincie investeert in de beschikbaarheid van voldoende en schoon water en in de biodiversiteit, zowel in stedelijke als landelijke gebieden. Want een gezonde natuur zorgt bijvoorbeeld voor vruchtbare bodems, schone lucht en ruimte om te recreëren. Hierbij houdt de provincie rekening met de gevolgen van klimaatverandering door het bieden van ruimte om weersextremen zoals droogte, hitte, storm of piekbuien goed te kunnen opvangen.

Samenhangende aanpak nodig

Water, klimaat, natuur, landbouw en stikstof zijn als thema's onlosmakelijk met elkaar verbonden. Maar zijn ook verbonden met opgaven op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, infrastructuur en economische ontwikkeling. Deze opgaven hebben alleen kans van slagen wanneer ze zoveel mogelijk in samenhang met elkaar worden opgelost. Dit helpt ook om ruimte te maken voor investeringen in nieuwe bedrijvigheid en woningbouw. Stikstofreductie en het wegnemen van diverse drukfactoren -die de kwaliteitsverbetering van natuur, water en klimaat belemmeren zowel in het landelijk gebied als in de stad- zijn daarbij cruciale randvoorwaarden. De provincie zoekt naar slimme samenwerkingsverbanden met economische sectoren als verkeer, luchtvaart, industrie en in het bijzonder landbouw als onderdeel van de identiteit van Zuid-Holland en beheerder van grote delen van haar cultuurlandschap.

Landelijk gebied

In het landelijk gebied komt de samenhangende aanpak op de doelen tot uiting in het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Hierin werkt de provincie gebiedsgericht aan een vitale leefomgeving, samen met partners zoals gemeenten, waterschappen, landbouworganisaties, natuurbeheerders en ondernemers. De provincie bouwt aan perspectief voor de toekomst en voert concrete projecten uit die bijdragen aan de kwaliteit van de natuur, de bodem en het watersysteem. De landbouw draagt hier in belangrijke mate aan bij. Agrariërs produceren voedsel en grondstoffen, beheren het landschap en de boeren natuur en zijn daardoor de ruggengraat van een vitaal platteland. De provincie ziet de grote maatschappelijke waarde van de landbouw in een vitaal platteland: werkgelegenheid, leefbaarheid, sociale cohesie, gezondheid en binding met de voedselproductie. De provincie streeft naar een toekomstbestendige landbouw. Dit is een veerkrachtige landbouw met bedrijven die economisch gedragen, sociaal rechtvaardig ondernemen en leidend zijn op het vlak van efficiency en duurzaamheid. Een landbouw die ook in de toekomst een belangrijke rol speelt in het voedsel- en grondstoffensysteem en in het behoud van karakteristieke landschappen.

Stedelijk gebied

Ook in het stedelijk gebied gaat het om het creëren van een gezonde leefomgeving, voldoende en schoon (drink-)water, maatregelen tegen hittestress, natuurinclusieve ruimtelijke ontwikkeling en betere aansluiting van groenblauwe structuren tussen het stedelijk en landelijk gebied in relatie tot recreatie, natuurbeleving, welzijn en gezondheid. Zo werkt Zuid-Holland aan een provincie waar haar inwoners ook in de toekomst goed kunnen leven, in een provincie waar natuur en bodem gezond zijn, het water schoon is en inwoners kunnen rekenen op bescherming tegen het water. Zo bereikt de provincie een vitale balans tussen maatschappelijke opgaven en economie voor een krachtig en leefbaar Zuid-Holland.

Ambitie 6. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland

Zuid-Holland is een strategisch gelegen delta die altijd mensen heeft aangetrokken. Langs de waterwegen zijn krachtige handelssteden en dorpen ontstaan met elk een uniek profiel en identiteit. Onze steden zijn ontmoetingsplaatsen voor mensen en ideeën. De regio trekt kenniswerkers, bedrijven, toeristen en studenten van over de hele wereld. Stad en land raken steeds sterker met elkaar verbonden. Ons landelijke gebied met zijn dorpen is meer dan ooit een proeftuin voor nieuwe oplossingen op terreinen als klimaat, energie en voedsel.

Zuid-Holland staat voor de opgave om in het komende decennium een fors aantal betaalbare woningen te realiseren en de bestaande woonvoorraad te verduurzamen. Tegelijkertijd zijn de groeiende steden ook plaatsen waar sociale problematiek zich manifesteert. In het landelijk gebied vormt het behoud van voorzieningen en leefbaarheid een opgave. Onze uitdaging is om een gezonde, sociale, groene en duurzame leefomgeving in te richten. Om die vitale samenleving werkelijkheid te laten worden is meer nodig dan woningbouw alleen. Het leef- en vestigingsklimaat kan versterkt worden door stad en land goed te verbinden, door ruimte te bieden voor groen en water in de stad, door een evenwichtige woningvoorraad en passende werklocaties. De vitaliteit van de stad is ook gebaat bij cultuur, kenniscentra en aantrekkelijke binnensteden.

Zuid-Holland wil een aantrekkelijke, duurzame, concurrerende toonaangevende provincie zijn, waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving. In Zuid-Holland moet iedereen zich thuis kunnen voelen in sterke steden en dorpen. Daarvoor moeten er voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste locatie zijn. De provincie wil de bouw van passende en betaalbare woningen versnellen, met waarborg voor ruimtelijke en sociale kwaliteit en passende mobiliteitsvoorzieningen.

Nieuwbouw wordt energieneutraal gebouwd, zolang het de hoeveelheid en het tempo van woningbouw niet belemmert. De provincie wil het economisch potentieel beter benutten door de steden met hun afzonderlijke kwaliteiten te verbinden. Verder wil de provincie dat het bebouwd gebied klimaatadaptief wordt ingericht. Daarbij wordt primair gekozen voor bouwen in bestaand bebouwd gebied en nabij knooppunten van hoogwaardig openbaar vervoer. Daarnaast wordt een integrale afweging gemaakt tussen landschappelijk belang, ruimte voor woningen en bedrijven. Waardevolle landschappen zoals het Groene Hart (inclusief De Waarden), Midden-Delfland, en de kust worden zoveel mogelijk beschermd.

De provincie wil dat haar inwoners met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke, groene en gezonde omgeving. Samen met andere partijen werkt de provincie aan een klimaatadaptieve, gezonde en veilige leefomgeving. De vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving staat echter onder druk door conflicterende ruimteclaims. Dat dwingt de provincie tot keuzes: niet alles kan in Zuid-Holland. Het is niet langer mogelijk om alle opgaven als vanzelfsprekend ruimtelijk te accommoderen.

Zuid-Holland wil voorbereid zijn op de toekomst en staat in de komende decennia voor een groot aantal opgaven. Er is ruimte nodig voor de woningbouwopgave, de transitie naar een circulaire economie en een duurzame land- en tuinbouw, het verduurzamen van de energievoorziening, klimaatadaptatie, natuurherstel, gezondheid en leefbaarheid. De provincie stuurt op de juiste ontwikkeling op de juiste plek en wil daarvoor integrale ruimtelijke keuzes maken die bijdragen aan de vitaliteit van de steden en dorpen en het vergroten van de brede welvaart in gebieden.

De provincie wil dat alle inwoners een passende en betaalbare woning kunnen vinden en zich thuis voelen in hun omgeving en gemeenschap. Daarvoor moeten er voldoende woningen van de juiste kwaliteit op de juiste plek zijn. De provincie wil de bouw van passende en betaalbare (sociale huur)woningen versnellen, met waarborg voor kwaliteit en met passende (mobiliteits-)voorzieningen.

De provincie vindt het van belang dat het bebouwd gebied klimaatadaptief wordt ingericht. Daarbij kiest zij primair voor bouwen in bestaand bebouwd gebied en nabij knooppunten van hoogwaardig openbaar vervoer. Voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen maken we een integrale afweging tussen ruimte voor stedelijke ontwikkelingen en ruimte voor andere opgaven zoals landbouw, natuur, recreatie, energie, water, klimaat en groen, het landschappelijk belang en de gewenste leefomgevingskwaliteit.

Ambitie 7. Gezond en veilig Zuid-Holland

Een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving wordt door een groot aantal factoren bepaald: de milieukwaliteit, veiligheid, bereikbaarheid en beleefbaarheid van natuur, water en landschap;

waterkwaliteit, deelname aan sport en recreatie, keuzes bij mobiliteit en economische activiteiten, gezond voedsel en de inrichting van de openbare ruimte. Als de provincie zich met deze onderwerpen bezighoudt, kan zij bijdragen aan de gezondheid en veiligheid van haar inwoners. Het verbeteren van deze gezondheid is een uitdaging voor verschillende partijen, ook voor de provincie.

De druk op de gezondheid van de bevolking is groot, mede door een hoge mate van verstedelijking, hoge mobiliteitsdruk en de uitstoot van het Haven Industrieel Complex. De gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners groeien. De kwetsbaarheid van de provincie voor de gevolgen van de klimaatverandering geeft een extra dimensie aan veiligheid en gezondheid van de leefomgeving.

De druk op de gezondheid van de bevolking is groot. De gezondheidsverschillen tussen groepen inwoners groeien. Dit komt onder andere door veel verstedelijking, veel verkeer, en de uitstoot van het Haven Industrieel Complex. De provincie is kwetsbaar voor de gevolgen van klimaatverandering. Dit zorgt ervoor dat zij extra aandacht (moet) hebben voor veiligheid en gezondheid van de leefomgeving.

De provinciale taken die invloed hebben op gezondheid en veiligheid, liggen voor een belangrijk deel op het terrein van de leefomgeving. Zuid-Holland besteedt aandacht aan gezondheid binnen alle beleidssectoren. Dit vraagt om een innovatieve vernieuwende en gecoördineerde samenhangende beleidsaanpak, en om extra inzet binnen bestaande provinciale taken.

De verwachting is dat er meer extreem weer komt, en hogere temperaturen, wat de gezondheid, leefomgeving, welvaart en veiligheid in het geding brengt. De provincie wil zich beter voorbereiden op zaken als hittestress of wateroverlast na hevige stortbuien en de fysieke leefomgeving zo inrichten dat deze klimaatbestendig blijft. Zuid-Holland werkt met verschillende overheden en andere organisaties samen aan regionale adaptatiestrategieën en het nationale Deltaprogramma.

Ook sport en bewegen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de gezondheid van de bewoners en bezoekers. Door te zorgen voor robuuste, toekomstbestendige recreatienetwerken (waaronder voor fiets, varen en paardrijden) en voldoende toegankelijk groen en water, wil de provincie mensen stimuleren meer te bewegen, sporten of juist lekker te ontspannen.

Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest innovatieve ter wereld en zijn belangrijk voor de werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. Daar ziet Zuid-Holland op toe. De provincie wil zorgdragen voor een goede milieukwaliteit. Daarbij wil Zuid-Holland dat bedrijven hun innovatiekracht inzetten voor de gezondheid en veiligheid van de inwoners.

De provincie wil graag haar inwoners een gezonde en veilige leefomgeving bieden. Dit betekent het veilig kunnen gebruiken van de leefomgeving en een leefomgeving die uitnodigt tot gezond gedrag. De provincie beschermt inwoners tegen negatieve invloeden en verminderen deze waar mogelijk, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluidsoverlast, nestgeluid, en hittestress. Hierdoor wordt de kans dat mensen ziek worden door hun omgeving kleiner en is het risico op ongelukken met gevaarlijke stoffen zo laag mogelijk.

Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest vernieuwende ter wereld. Ze zijn belangrijk voor de werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn, met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. De provincie zorgt in haar rol als toezichthouder dat complexe bedrijven zich aan de regels houden. Daarbij wil Zuid-Holland dat bedrijven hun vernieuwingskracht inzetten voor de gezondheid en veiligheid van de inwoners.

Daarnaast moeten mensen de mogelijkheid hebben om te kunnen recreëren in de natuur en in de openbare ruimte in het algemeen. Een groot aantal factoren bepaalt of een leefomgeving gezond, schoon en veilig is: de milieukwaliteit, veiligheid, bereikbaarheid en beleefbaarheid van natuur, water en landschap, en waterkwaliteit. Maar ook deelname aan sport en recreatie, keuzes bij vervoer en economische activiteiten, gezond voedsel, en de inrichting van de openbare ruimte.

De provincie verwacht meer extreem weer en hogere temperaturen. Dit brengt de gezondheid en veiligheid van bewoners in gevaar. De provincie wil zich beter voorbereiden op zaken als hittestress, of wateroverlast na hevige stortbuien. De provincie wil weerbaar zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering. Op de lange termijn wil de provincie niet dat extra kosten die door klimaatverandering worden veroorzaakt, doorschuiven naar toekomstige generaties.

Ook recreatie, sport en bewegen leveren een belangrijke bijdrage aan de gezondheid en welzijn van de bewoners en bezoekers. De provincie moedigt de ontwikkeling aan van een beweegvriendelijke omgeving. Met hierbij een aantrekkelijk recreatief aanbod voor ontspanning, onderwijs en

ontmoeting met onder andere sterke, toekomstbestendige recreatienetwerken (waaronder voor fiets, varen en paardrijden). Maar ook voldoende toegankelijk groen en water. Daarmee wil de provincie mensen aanmoedigen meer te bewegen, sporten of juist lekker te ontspannen. Het is belangrijk dat toerisme en recreatie in balans zijn en blijven met het toeristisch-recreatief aanbod. En dat dit aanbod duurzaam is en past bij het karakter van het gebied en het gebied niet te veel belast. Dit zodat recreatie en toerisme een zo groot mogelijk voordeel opleveren voor haar inwoners en omgeving.

G

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

6. Beleidscyclus

In figuur 5 wordt de beleidscyclus weergegeven die de provincie Zuid-Holland hanteert. Dat is een modulaire werkwijze, wat betekent dat herzieningen op onderdelen plaatsvinden en alleen wanneer daartoe concrete aanleiding is. Het overzicht van voorgenomen aanpassingen wordt bijgehouden in de Lange Termijn-Agenda (LTA) Omgevingsbeleid, die meerdere malen per jaar een update krijgt en vastgesteld wordt door Provinciale Staten. Zie: <https://lta.zuid-holland.nl>.

Figuur 4: Visuele weergave van de beleidscyclus van de provincie Zuid-Holland

De beleidscyclus begint omvat de volgende stappen:

0. Signaal

Het gesprek over beleidsaanpassingen begint met een signaal. Dat kan op allerlei manieren binnen komen: gesprekken, onderzoeken van andere partijen, evaluaties, nieuwsberichten, bestuurlijke wensen, bijeenkomsten en ga zo maar door.

1. Verkenningen en onderzoeken

In deze stap worden signalen diepgaander onderzocht. Dit gaat om onderzoeken, agenda's en andere verkennende trajecten die beleidsinhoudelijk van aard zijn, maar (nog) niet leiden tot concrete wijzigingsvoorstellen in het Omgevingsbeleid. Deze documenten zijn vormvrij. Na afronding volgt aanbieding aan Provinciale Staten ter kennisname. Het resultaat is dat beter bepaald kan worden of een beleidsaanpassing gewenst is.

2. Startnotitie (beleidsvoornemens)

Een startnotitie wordt opgesteld als beleidsaanpassingen gewenst zijn. Een startnotitie beschrijft in ieder geval: a) de reden waarom een beleidsaanpassing nodig is (wat is het probleem of de kans), b) de reikwijdte waarbinnen naar beleidsopties gezocht gaat worden, c) op welke wijze participatie met andere partijen vorm krijgt en d) de planning voor oplevering van de startnotitie.

3. Beleidsaanpassingen

In een beleidsaanpassing wordt beschreven welk beleid wijzigt. Een beleidsaanpassing bevat in ieder geval a) een beschrijving van de voorgestelde wijzigingen in de omgevingsvisie en/of het Omgevingsprogramma en/of de Omgevingsverordening, b) een onderbouwing van de keuze voor deze aanpassing en c) een was/wordt-tabel van de voorgestelde beleidswijzigingen. Het vaststellen van een beleidsaanpassing betreft een bevoegdheid van Provinciale Staten voor de omgevingsvisie en de Omgevingsverordening en een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten voor het Omgevingsprogramma.

4. Beleidsuitvoering

Bij de uitvoering van beleid heeft de provincie verschillende instrumenten die benut kunnen worden. Dit staat onder andere beschreven in het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening. Het inzetten van die instrumenten kan leiden tot de wens bepaald beleid aan te passen.

5. Evaluaties en monitoring

Beleid wordt gemonitord en op gezette tijden geëvalueerd. Monitoring en evaluatie kunnen signalen bevatten die uiteindelijk weer leiden tot beleidsaanpassingen.
[Vervallen]

H

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

86. Beleidsdoelen en beleidskeuzes

I

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 1-1 ~~Beter Bestuur~~Krachtig openbaar bestuur

J

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

1-1 **Beter Bestuur**Krchtig openbaar bestuur

Samen met de Zuid-Hollandse gemeenten werken we aan behoud en versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur. Overheden hebben een hoge kwaliteit van bestuur als deze:

- Visie en ambitie hebben en over voldoende slagkracht beschikken om opgaven te realiseren (effectief en presterend);
- In verbinding staan met en in staat zijn om te luisteren naar elkaar, hun inwoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld (responsief en verbonden);
- Betrouwbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer handelen (robuust & integer);
- Met elkaar en anderen leren, innoveren en durven te experimenteren om oplossingen te vinden voor complexe transitieopgaven (lerend en innoverend).

Deze vier lijnen staan centraal in het programma 'Beter Bestuur' dat we samen met onze bestuurlijke partners (gemeenten, Rijk, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen) ontwikkelden. Het programma draagt bij aan kwaliteitsverbetering van het openbaar bestuur in Zuid-Holland, een kerntaak van de provincie. Het programma bevat de accenten die we binnen deze opgave leggen, inclusief de uitvoering van onze wettelijke taken (zoals bijvoorbeeld financieel en interbestuurlijk toezicht). Dit programma is in het voorjaar van 2020 vastgesteld. Eenmaal per jaar rapporteren wij de voortgang aan Provinciale Staten.

Ook voor onze provinciale organisatie werken we langs de vier genoemde lijnen aan versterking van het provinciale bestuur. We nemen hierbij de leerpunten uit de terugblik over de vorige collegeperiode als uitgangspunt. Resultaat en voortgang toetsen wij regelmatig met het klanttevredenheidsonderzoek en het reputatieonderzoek.

De provincie Zuid-Holland wil de kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen met als doel een krachtig decentraal bestuur. Een krachtig decentraal bestuur is effectief en presterend, responsief en verbonden, robuust en integer, lerend en innoverend. Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur.

Een goed openbaar bestuur begint ook bij de provincie zelf. Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoeringen zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Zuid-Holland staat voor effectief eigen bestuur, waarbij effectieve samenwerking op alle niveaus (met collega-overheden, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen, inwoners, PS-GS, regionaal, landelijk en Europees) wordt gezocht. Provincie Zuid-Holland realiseert ambities op diverse niveaus (van Den Haag tot Brussel) voor een structurele, efficiënte en integrale lobby om haar belangen tijdig en op de juiste plek voor het voetlicht te brengen.

K

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 1-1 **Beter Bestuur**Krchtig openbaar bestuur

1.1.1 Sterke decentrale overheden

Wat wil de provincie bereiken?

Sterke decentrale overheden zijn essentieel voor het uitvoeren van wettelijke taken en het bereiken van (gezamenlijke) doelen voor de leefomgeving. Daarom werkt de provincie Zuid-Holland samen met andere overheden aan het behoud en de versterking van de kwaliteit van het openbaar bestuur. De provincie zet daarvoor een mix van maatregelen in: (financieel) toezicht op gemeenten en gemeenschappelijke regelingen, begeleiden bij schaalvergroting en/ of herindeling, versterken van gemeenten, netwerken en regio's, faciliteren van onderzoek en kennisdeling.

Aanleiding

De stelselverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het openbaar bestuur is één van de zeven kerntaken van de provincie, vastgelegd in de Provincie- en Gemeentewet, de Wet Gemeenschappe-

lijke Regelingen en de wet Algemene regels herindeling. Andere wettelijke taken die behoren tot deze beleidskeuze zijn het Financieel Toezicht (Gemeentewet), en het Interbestuurlijk Toezicht (Wet revitalisering generiek toezicht en Archiefinspectie). Ook de ambtsinstructie van de commissaris van de Koning bevat instructies die betrekking hebben op het bevorderen en goed functioneren van het openbaar bestuur in de provincie.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. Daarvoor dienen decentrale overheden visie en ambitie te hebben en over voldoende slagkracht te beschikken om die opgaven te formuleren, resultaten te boeken en doelen te bereiken voor inwoners, bedrijven en instellingen. Zij dienen actief te luisteren naar signalen uit de samenleving en de representatieve democratie te versterken, financieel gezond te zijn, weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk te zijn en voorspelbaar, transparant, (democratisch) legitiem en integer te handelen.

Nadere uitwerking

Krachtig decentraal bestuur

De provincie draagt bij aan het creëren en in stand van een krachtig decentraal bestuur door te werken aan de interbestuurlijke verhoudingen en door de uitoefening van interbestuurlijk toezicht en financieel toezicht. Het samenwerkingsprogramma 'Programma Beter Bestuur' faciliteert decentrale medeoverheden in samenwerking, weerbaarheid, financiën en kennis en is de basis voor de regio-accounthouders bestuurlijke zaken. Via het financieel toezicht, bevordert de provincie een gezonde financiële huishouding van gemeenten en via het interbestuurlijk toezicht draagt de provincie bij aan een beter openbaar bestuur en een prettige en veilige leefomgeving voor inwoners van Zuid-Holland.

Weerbaar Bestuur en organisatie

De provincie werkt samen met andere overheden aan een weerbaar en integer Zuid-Holland. Zuid-Hollandse gemeenten worden steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van ondermijnende criminaliteit en spelen een rol in het voorkomen en bestrijden ervan. Samen met andere overheden en veiligheidspartners draagt de provincie bij aan die aanpak. De provincie coördineert de besteding van impuls gelden van het ministerie van BZK, die bestemd zijn om de interne weerbaarheid tegen ondermijning en oneigenlijke druk van kleine(re) gemeenten te versterken. In het bijzonder krijgt ondermijning in het buitengebied aandacht gezien de relatie met het omgevingsbeleid.

1.1.2 Daadkrachtig Provinciaal Bestuur

Wat wil de provincie bereiken?

Het bestuur en de provinciale organisatie is weerbaar, betrouwbaar, transparant, legitiem en handelt integer. De kwaliteit van beleid en de taakuitvoeringen zijn structureel op orde, het bestuur is weerbaar tegen ondermijning en oneigenlijke druk en er wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheden van digitalisering. Het omgevingsbeleid en participatie worden vormgegeven en uitgevoerd. Door samenwerking internationaal, nationaal en binnen het Interprovinciaal Overleg (IPO) gaat Zuid-Holland strategische allianties aan. Daartoe werkt de provincie aan het vormgeven, coördineren en uitvoeren van beleid, public affairs en lobby.

Aanleiding

De verbinding en wisselwerking tussen beleidsdoelen en -prestaties van het domein bestuur en het omgevingsbeleid dragen bij aan het versterken van de slagkracht van decentrale overheden. De basis voor die bijdrage, is een daadkrachtig provinciaal bestuur dat betrouwbaar, transparant, weerbaar en integer is. De basis voor het handelen van het provinciale bestuur en de organisatie ligt daarbij in de provincie- en de ambtenarenwet, de omgevingswet, in de WOO (Wet Open Overheid), de wet Bibob (Bevorderen integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur) en de ambtsinstructie van de commissaris van de Koning.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. Het welslagen daarvan draagt bij aan het functioneren en aan het vertrouwen in het openbaar bestuur en de democratie. De maatschappelijke opgaven

waar overheden voor staan zijn complexer geworden, terwijl middelen schaarser zijn. Die opgaven stoppen niet bij de provinciegrens en worden ook beïnvloed door (inter)nationale ontwikkelingen. Daarom wil de provincie optrekken met anderen en functioneren als één overheid en daarbij leren van én met andere overheden, aan ons verbonden partijen en andere partners. Waar dat kan en passend is, zal de provincie een voorbeeldfunctie vervullen en via lobbyactiviteiten draagvlak en middelen organiseren om doelen te bereiken. De provincie voert beleidscoördinatie uit op het omgevingsbeleid.

Nadere uitwerking

Programma Omgevingsbeleid

De provincie heeft een actuele en digitale lange termijn agenda Omgevingsbeleid, Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en Omgevingsprogramma. Het omgevingsbeleid is modulair vormgegeven, dit betekent continu werken aan actualisatie.

Weerbaar Bestuur en organisatie (Weerbaarheid, Bibob en Integriteit)

De provincie besteedt in eigen huis aandacht aan integriteit in relatie tot ondermijning, intimidatie en andere vormen van oneigenlijke druk. Zuid-Holland bevordert het bewustzijn voor het herkennen van risico's in kwetsbare processen en functies, stelt beleidsregels op, richt werkprocessen in, en voert daarbij de Wet Bibob uit (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur).

WOO Transparante en responsieve provincie (WOO)

Op basis van de Wet open overheid (Woo) is de provincie verplicht om 11 informatiecategorieën uit eigen beweging openbaar te maken. De passieve openbaarheid (Woo-verzoeken) vindt plaats overeenkomstig de bepalingen van de wet.

Digitaal Bestuur

Digitalisering brengt consequenties voor het openbaar bestuur en de democratie met zich mee. De provincie werkt daarom aan een betrouwbare, open en toegankelijke digitale provincie die de impact van technologie, data en algoritmes op de samenleving begrijpt en benut.

L

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

1-2 Sterke Samenleving

Maatschappelijke ontwikkelingen zijn in toenemende mate verweven, complex en ambigu. Een aanpak met standaardoplossingen en vaste procedures werkt niet. Vanuit de eigen bovenregionale rol heeft de provincie zicht op verwevenheid in vraagstukken, trends en best practices. Vanuit die rol ontwikkelen we kennis en verbinden we partners.

In een sterke samenleving zijn overheden en bestuur in staat om zich aan te passen aan de eisen van deze tijd. Als zij dat niet doen, voelen verschillende groepen mensen zich niet meer betrokken bij onze samenleving en democratie. We vinden het daarom belangrijk dat inwoners zich vertegenwoordigd weten en ruimte hebben voor participatie (zowel digitaal als fysiek). Dat vraagt van de hele provinciale organisatie om een alerte en lerende houding, die de energie en het oplossend vermogen uit de samenleving weet te benutten. We maken daarbij tijdig en transparant keuzes in het participatieproces en hanteren daarbij het 'participatiekompas'.

We willen de kracht van de samenleving versterken door:

- Onze inwoners, organisaties en bedrijfsleven vroegtijdig te betrekken bij besluitvorming en open te staan voor initiatieven vanuit de samenleving;
- Inzicht en kennis over maatschappelijke vraagstukken en 'best practices' te ontwikkelen en te delen.

De provincie wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen ten dienste van bestaand of nieuw beleid. Ze volgt en duidt ontwikkelingen in de samenleving en voorziet de opgaven van haar eigen organisatie van de juiste kennis en handvatten. De organisatie wil effectief gebruik kunnen maken van deze kennis en actief werken aan de eigen strategische kennispositie. De provincie wil een

kennisfunctie vervullen, ook voor derden, ten dienste van de opgaven waar Zuid-Holland aan werkt, al dan niet voorzien van een handelingsperspectief. Zo ondersteunt de provincie het beleid van de toekomst en een sterke samenleving.

M

Na sectie '1-2 Sterke Samenleving' wordt een sectie ingevoegd, luidende:

Beleidskeuzes van 1-2 Sterke Samenleving

1.2.1 Maatschappelijke ontwikkelingen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen ten dienste van bestaand of nieuw beleid. Zij volgt en duidt de ontwikkelingen in de samenleving en voorziet haar organisatie van de juiste kennis en handvatten. De organisatie wil effectief gebruik kunnen maken van deze kennis en actief werken aan de eigen strategische kennispositie. Ook deelt de provincie deze informatie met derden, ten dienste van de opgaven waar Zuid-Holland aan werkt, al dan niet voorzien van handelingsperspectief.

Aanleiding

Maatschappelijke ontwikkelingen zijn in toenemende mate verweven, complex en ambigu. Een aanpak met standaardoplossingen en vaste procedures werkt niet meer. Daarom wil de provincie Zuid-Holland beschikken over strategische kennis, met aandacht voor integrale en toekomstgerichte vraagstukken. Zuid-Holland werkt daarbij samen met kennis- en onderwijsinstellingen en andere partners. Waar dat functioneel en opportuun is, zal de provincie deze kennis ook delen met medeoverheden, organisaties, bedrijven en inwoners.

Motivering Provinciaal Belang

Samen met andere overheden en partners werkt de provincie aan oplossingen voor de complexe opgaven waar de samenleving voor staat. De ontwikkelingen van de afgelopen jaren (coronapandemie, internationale conflicten, verschillende vormen van tweedeling in de maatschappij) leiden tot nieuwe vraagstukken waar zowel kansen als bedreigingen uit voortkomen. De strategische kennisfunctie helpt de provinciale organisatie en verwante (kennis)partners om kennis te bundelen, vanuit diverse perspectieven vooruit te kijken, ten dienste van nieuw beleid en handelingsperspectieven die bijdragen aan het bereiken van doelen. Ook Provinciale Staten willen in kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Nadere uitwerking

Kennisprogramma 'Kennis Zuid-Holland'

De provincie heeft een integraal kennisprogramma 'Kennis Zuid-Holland' opgesteld zodat kennis, trends en de nieuwste inzichten hun doorwerking vinden in provinciaal beleid. De provincie verspreidt deze kennis tijdig en actief binnen het netwerk.

N

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 2-1 ~~Snel van A naar B~~ Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

O

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2-1 Snel van A naar B Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

Wij willen ervoor zorgen dat de provincie Zuid-Holland bereikbaar is en blijft. Bereikbaarheid bevordert de economische ontwikkeling en leefbaarheid van Zuid-Holland. Een goede bereikbaarheid, snel van A naar B, is van cruciaal belang om de ambities zoals verwoord onder Concurrerend Zuid-Holland, Sterke steden en dorpen en Gezond en veilig in Zuid-Holland te bereiken.

Daarom investeert de provincie vanuit haar wettelijke rol en bevoegdheid als vervoersautoriteit en wegbeheerder in diverse vormen van mobiliteit, in beschikbaarheid en betere benutting van de bijbehorende (slimme) netwerken en vervoerssystemen. Daarbij koppelen wij onze bereikbaarheidsopgave aan de economische transities, de grote woningbouwopgave en onderhoudswerkzaamheden (van Rijk, provincie, waterschappen en gemeenten) in Zuid-Holland. We kijken naar het regionale belang in onze aanpak van de bereikbaarheidsopgave.

We willen het regionale mobiliteitssysteem in Zuid-Holland voor personenvervoer beter benutten en slimmer gebruiken. Waar nodig verbeteren we het infrastructuurnetwerk. Wij voeren onderzoeken uit naar versterking en opwaardering van het mobiliteitssysteem. Vervolgens treffen wij maatregelen om de bereikbaarheid te verbeteren, waarbij de belangrijkste verbindingen in het (boven)regionale wegennet worden versterkt en de aansluiting op het hoofdwegennet verbetert. Ook zullen we de vraag naar mobiliteit meer afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen. Hiervoor verbeteren we de keuzemogelijkheden en de combinatie van vervoermiddelen voor reizigers. Daarmee zorgen we met onze aanpak voor een robuuste, toekomstbestendige inrichting van de mobiliteit in Zuid-Holland.

De provincie wil het vervoer van goederen zo efficiënt mogelijk laten uitvoeren. Efficiënt, dat wil zeggen snel, veilig en duurzaam goederenvervoer is essentieel voor economische groei en het behoud van de concurrentiepositie van Zuid-Holland. Om dit te bereiken is een evenwichtige verdeling tussen vervoer via de weg, spoor, buis en water nodig. Door meer goederen via water, spoor en buisleidingen te vervoeren, gebruiken we het bestaande mobiliteitsnetwerk efficiënter, met minder piekbelasting. Goede infrastructuur is daarbij noodzakelijk, bijvoorbeeld de bereikbaarheid van vaarwegen en watergebonden bedrijventerreinen en spoorterminals. Niet alleen voor grootschalige logistiek, maar meer en meer ook voor stedelijke logistiek, zoals regionale bouw hubs.

Om de doelen te bereiken werkt de provincie, binnen de bestaande en beschikbare programmamiddelen, aan efficiënt goederenvervoer, passend en efficiënt personenvervoer en slimme systemen en netwerken. Deze doelen en de bijbehorende activiteiten worden nader uitgewerkt in het Programma Mobiliteit dat de provincie dit jaar opstelt.

De provincie streeft naar een goede bereikbaarheid voor iedereen, zodat mensen veilig en vlot naar school, werk, vrienden, winkels en andere voorzieningen kunnen reizen. Daartoe zorgt de provincie voor een goed functionerende en verkeersveilige provinciale infrastructuur en stimuleert verkeersveilig en duurzaam reisgedrag.

De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Voor de provincie is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. De eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: elk jaar minder verkeersslachtoffers. De provincie werkt daar hard aan samen met regionale partners.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer. De provincie stimuleert actieve vormen van vervoer zoals lopen en fietsen. Door de opmars van de elektrische fiets wordt vaker en verder gefietst. Dit verbetert de leefomgeving, verlaagt de filedruk op de wegen en bevordert de gezondheid van inwoners. De provincie maakt gebruik van technologische ontwikkelingen om deze vormen van vervoer aantrekkelijker te maken en ook om de wegen beter te benutten. Veel dagelijkse verplaatsingen (zowel personenauto's, vrachtwagens en bussen) maken immers gebruik van de wegen. Wegen zijn en blijven dus belangrijk voor een goede bereikbaarheid, in het bijzonder in landelijk gebied.

P

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 2-1 ~~Snel van A naar B~~ Duurzame en veilige bereikbaarheid voor iedereen

2.1.1 Stimuleren duurzaam, veilig en slim personenvervoer

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat iedereen zijn bestemming kan bereiken op makkelijke, snelle, veilige en duurzame wijze. De provincie streeft daarbij naar een toekomstbestendig Zuid-Holland.

Door groei van de bevolking en economie wordt het steeds drukker op wegen en fietspaden. Bovendien moet er de komende jaren veel onderhoud aan wegen en bruggen gedaan worden wat voor hinder gaat zorgen. De provincie zet zich -samen met andere overheden- in om deze overlast en de files te minimaliseren, bijvoorbeeld in het samenwerkingsverband Zuid-Holland Bereikbaar.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen streeft de provincie naar nabijheid van wonen, werken, voorzieningen en goed openbaar vervoer zodat veel bestemmingen binnen 15 minuten te bereiken zijn, voor wie het kan en wil lopend of op de fiets, maar ook met openbaar vervoer en de auto. Ook in landelijk gebied streven we naar nabijheid van voorzieningen om de leefbaarheid te bestendigen, zeker daar blijft bereikbaarheid per auto een belangrijke rol spelen.

De grote woningbouwopgave is er bij gebaat om lopen en fietsen vanaf de ontwerpfase een prominente rol toe te kennen omdat actieve mobiliteit weinig ruimte per verplaatsing inneemt. Door de snelle opkomst van de elektrische fiets gaan meer mensen vaker en verder fietsen en de provincie stimuleert dat graag verder. Terwijl de meeste mensen thuis een fiets hebben, ontbreekt de mogelijkheid om te fietsen meestal na een reis met het openbaar vervoer. Daarom zet de provincie in op deelfietsen voor het laatste stukje van een reis.

De provincie vindt ieder verkeersslachtoffer er één te veel en streeft naar elk jaar minder verkeersslachtoffers en nul verkeersslachtoffers in 2050. De provincie werkt samen met andere wegbeheerders en organisaties aan een veilige infrastructuur en stimuleert verkeersveilig gedrag door middel van educatie en voorlichting. De provincie onderhoudt contact met politie en het Openbaar Ministerie (OM) over adequate handhaving.

Ruimte en middelen voor nieuwe infrastructuur zijn beperkt. De provincie kijkt daarom naar de mogelijkheden van nieuwe, digitale en innovatieve (data-)oplossingen om (vaar)wegen en fietspaden en openbaar vervoer nog beter te benutten.

Aanleiding

Groei van de economie en bevolking zorgen voor meer mobiliteit en toenemende drukte. Grote hoeveelheden werkzaamheden aan infrastructuur zorgen voor meer hinder. De verkeersveiligheid staat onder druk en mobiliteit kan duurzamer.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie streeft naar een vitaal Zuid-Holland met goed bereikbare steden en dorpen waar het goed wonen, werken en recreëren is, waar iedereen op een makkelijke, veilige en duurzame manier zijn bestemming kan bereiken of goederen kan vervoeren. We streven naar een toekomstbestendig Zuid-Holland.

2.1.2 Adequaate en duurzame aanbod openbaar vervoer

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving voor haar inwoners met vitale en goed bereikbare steden en dorpscentra waar het fijn werken, wonen, recreëren is. Zuid-Holland streeft naar een toekomstbestendig Zuid-Holland met goed openbaar vervoer.

De provincie realiseert, samen met de MRDH, een adequaat aanbod van Openbaar Vervoer zonder uitstoot van schadelijke stoffen zoals CO₂, stikstof en fijnstof in het vervoergebied van de provincie Zuid-Holland. ~~Openbaar vervoer~~ Het moet snel, betrouwbaar en beschikbaar zijn en is daarmee waar mogelijk een volwaardig alternatief voor de auto. De provincie wil dat dit snel, frequent, betrouwbaar, beschikbaar en betaalbaar is en samen met lopen, de fiets en deelfervoer een reis van deur tot deur mogelijk maakt.

Goed openbaar vervoer (OV) voldoet aan de kwaliteitscriteria snel, frequent, betrouwbaar, beschikbaar en betaalbaar. Samen met lopen, de fiets en deelsystemen maakt OV een reis van deur tot deur mogelijk. We zetten in op verbeteringen waar OV sterk is: snelle collectieve verplaatsingen tussen kernen.

Aanleiding

Door economische groei worden naar verwachting niet alleen meer reizen gemaakt door bestaande inwoners, maar er komen tot 2040 ook nog 240.000 huizen bij. We zien een verschuiving, waarbij mensen in steden minder van de auto gebruik maken en juist vaker kiezen voor actieve vervoerswijzen als lopen, fietsen en openbaar vervoer. Reispatronen van mensen worden steeds gevarieerder. Hierbij combineren reizigers steeds meer bestemmingen op een reis. Dit stelt extra eisen aan het mobiliteitssysteem, het voor- en natransport en de ruimtelijke ordening.

Economische groei, een groeiende bevolking, veel werkzaamheden aan infrastructuur en een trek naar de stad zorgen voor toenemende druk op delen van het openbaar vervoer. Tegelijkertijd zijn er gebieden waar standaard openbaar vervoer met vaste lijnbussen niet past bij de behoefte en het gebruik.

Motivering Provinciaal Belang

Op grond van de Wet Personenvervoer 2000 is de provincie Zuid-Holland opdrachtgever voor het openbaar vervoer in de regio's Holland Rijnland, Midden-Holland, Drechtsteden en Alblasserwaard, en de gemeenten Hoeksche Waard en Goeree Overflakkee.

Zorgen voor openbaar vervoer is een wettelijk taak. We doen dat door openbaar vervoer concessies aan te besteden en te managen. Provinciale Staten bepaalt de gewenste (minimale) kwaliteit van het openbaar vervoer, voorafgaand aan een nieuwe concessieperiode. De provincie verstrekt aan de vervoerders jaarlijkse exploitatiesubsidies.

Nadere uitwerking

Het bestaande mobiliteitssysteem is onvoldoende toegerust om de groei in personenmobiliteit te verwerken en zorgt regelmatig voor files en parkeerproblemen. Daarom gaan we mensen positief verleiden van modaliteiten gebruik te maken die de groei op een duurzame manier kunnen opvangen. Ook stimuleren we verschuiving van reizen van de spits naar de daluren, zodat het systeem zo optimaal mogelijk wordt benut.

Mensen moeten zoveel mogelijk keuzevrijheid hebben om de modaliteiten te kiezen die het best bij hun reis passen. De reis van deur-tot-deur staat hierbij centraal. Iedereen moet zich kunnen verplaatsen. Hiervoor wordt het mobiliteitsnetwerk compleet gemaakt en wordt overstappen tussen modaliteiten zo makkelijk mogelijk.

Per locatie is maatwerk nodig om te kijken welke mix van modaliteiten het best passend is. We zetten in op het vergroten van het aandeel gezonde, duurzame en ruimtelijk efficiënte modaliteiten als lopen, fietsen en openbaar vervoer. Dit doen we door deze modaliteiten zo aantrekkelijk te maken dat het een logisch alternatief wordt voor de reiziger. Dit kan door het bestaande systeem te verbeteren door te investeren in nieuw hoogwaardig OV en snelfietsroutes, door te bouwen bij bestaand hoogwaardig OV en de openbare ruimte anders in te richten. We zetten in op betere ketenmobiliteit door overstappen tussen modaliteiten makkelijker te maken. We stimuleren – daar waar het kan – lopen, fietsen vervolgens OV-gebruik en pas daarna privaat autogebruik.

Bestaande wegen kunnen de groei in vervoer lang niet altijd aan waardoor er files en parkeerproblemen ontstaan. Ook zijn er maar beperkte mogelijkheden om de infrastructuur uit te bereiden. Om de mobiliteitsgroei op te kunnen vangen wil de provincie daarom mensen positief verleiden om andere vormen van vervoer te gebruiken zoals fiets en openbaar vervoer.

Waar het openbaar vervoer nu al goed wordt gebruikt wil de provincie dit uitbreiden: snelle collectieve verplaatsingen tussen (grotere) kernen. De provincie zet ook in op een combinatie van voorzieningen om een gebied bereikbaar te houden en waarin vaste lijnbussen niet voor alle situaties de oplossing zijn. Binnen het openbaar vervoer wordt daarom nu een omslag gemaakt naar collectieve mobiliteit (ook wel publieke vervoer genoemd) waarin de keten centraal staat. Deeltaxi's, deelfietsen, buurtbussen, fietsenstallingen en fietspaden maken daarin steeds meer integraal onderdeel uit van het nieuwe aanbod dat beter aansluit bij de wensen van mensen.

De provincie wil een voorloper zijn op creativiteit en innovatie in het openbaar vervoer en daarmee een goede bereikbaarheid van de hele provincie realiseren.

De beleidskeuze 'Adequaat aanbod openbaar vervoer' heeft als werkingsgebied 'Concessie- en contractgebied openbaar vervoer'. Samen met de MRDH verzorgt de provincie het ov in geheel Zuid-Holland.

Efficiënt en duurzaam goederenvervoer met meerwaarde 2.1.3 **Duurzaam en efficiënt goederenvervoer**

Wat wil de provincie bereiken?

Het vervoer van goederen dient zo efficiënt en schoon mogelijk plaats te vinden en bij te dragen aan de bereikbaarheid, economische ontwikkeling, leefbaarheid en bereikbaarheid/leefbaarheid. Daarbij vindt de provincie Zuid-Holland de keuze tussen het benutten van de verschillende modaliteiten weg, water, spoor en buisleidingen van groot belang. Zuid-Holland zet in op trein, schip, vrachtwagen. De provincie streeft naar een bewuste keuze en buisleiding waarbij we speciale aandacht hebben voor stimuleert meer vervoer per spoor en vervoer over water. En ook schoon vervoer zonder onnodige emissies. De provincie kijkt hierbij ook grensoverschrijdend naar internationale goederencorridors. De provincie wil vervoersmodaliteiten en goederenstromen duurzaam en in samenhang met ruimtelijke ontwikkelingen organiseren en uitwerken, van stedelijke en regionale distributie tot multimodale (inter)nationale corridors/goederencorridors.

Aanleiding

Efficiënt en duurzaam goederenvervoer is belangrijk voor de economie, het klimaat en de bereikbaarheid van Zuid-Holland en daarmee van Nederland. Goederenstromen, logistieke systemen en hubs veranderen en strijden om schaarse ruimte. De sector zelf kent daarbij grote uitdagingen waaronder de digitalisering, en de bijdrage aan de klimaat- en luchtkwaliteitsdoelstellingen. Enerzijds de zoektocht voor oplossingen voor bijvoorbeeld laagwater en anderzijds het vinden van alternatieve schone brandstoffen.

Zuid-Holland is een van Europa's meest belangrijk internationale transportknooppunten, met de haven, de greenports en de transportassen naar het Europese achterland. De druk op deze goedereninfrastructuur neemt toe door de verwachte stijging van de containerstromen in het komende decennium en een groeiende bevolking. Verder zal de komende 10 jaar de wegcapaciteit op de wegen rond Rotterdam afnemen door onderhoudswerkzaamheden. Het verduurzamen en optimaliseren van goederenstromen is dan ook nodig voor een gezonde ruimtelijke en economische ontwikkeling in Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

Zuid-Holland is de toegangspoort van Europa, een transportprovincie bij uitstek met zeer goede fijnmazige en internationale georiënteerde fysieke en digitale infrastructurele netwerken. Waaronder de grootste en modernste haven van Europa. Deze unieke uitgangspositie, wil de provincie versterken. Om zo de economie te versterken en een oplossing te bieden voor maatschappelijke opgaven, waaronder klimaat- en verstedelijkingsopgaven. Het belang van de regio ligt in de unieke schakel die de regio inneemt in goederenvervoercorridors. Naast de fijnmazige en regionale benodigde distributie, tot de (inter)nationale oriëntatie van de handel en daarmee goederenstromen van Rotterdam naar het Europese achterland en in verbinding met Amsterdam en Schiphol en richting het zuiden naar Antwerpen.

Nadere uitwerking

Goederenvervoer bekijken we integraal in samenhang met onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken, verkeersveiligheid, een gezonde en inclusieve samenleving, innovatie en de energietransitie. Verstedelijkings- en woningbouwopgave, het behoud van de groene buitenruimte, in combinatie met het accommoderen van ruimte voor efficiënt goederenvervoer vragen daarbij een goede afweging waarbij het vervoer van gevaarlijke stoffen speciale aandacht vraagt.

Voor het functioneren van het bedrijfsleven in Zuid-Holland is de aan- en afvoer van goederen en grondstoffen essentieel. Een efficiënt goederenvervoer is goed voor de economie en de leefomgeving. Ook komt dit ten goede aan de verkeersdoorstroming en de verkeersveiligheid. Distributiecentra clusteren we zoveel mogelijk op bestaande plekken. Daarbij stimuleren we dubbel ruimtegebruik en vergroening van zo'n gebied.

Mobiliteitstransitie

Wat wil de provincie bereiken?

We zien een mobiliteitstransitie plaatsvinden in Zuid-Holland. De provincie wil die – samen met anderen – met slimme oplossingen ondersteunen. In Zuid-Holland wonen veel mensen in een stad en dat worden er steeds meer. Door de hoge bouwdichtheid en nabijheid van voorzieningen (waaronder OV) hebben mensen die wonen in de stad vaak een andere mobiliteitsbehoefte dan mensen in landelijk gebied. Ook op het gebied van goederen vindt een transitie plaats. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een snelle, makkelijke en duurzame manier kan reizen of goederen transporteren.

Aanleiding

Zuid-Holland is de dichtstbevolkte provincie van Nederland en groeit flink de komende 20 jaar. Het leeuwendeel van die mensen wil wonen en werken in steden. Deze verdere verstedelijking biedt kansen voor de (economische) ontwikkeling van de regio, maar geeft ook een enorme opgave voor de bereikbaarheid en leefbaarheid. Niet alleen voor deze stedelijke gebieden, maar ook voor het landelijk gebied staat de bereikbaarheid onder druk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie streeft naar sterke dorpen en steden en daarmee naar een levendige meerkernige metropool, waarbij samenhang tussen de economische ontwikkeling, de bereikbaarheid en de ruimtelijke vraagstukken van groot belang zijn. Daarnaast vragen klimaat doelstellingen om een mobiliteitstransitie.

Nadere uitwerking

Rijk en regio werken samen in het programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe). Hierbij worden maatregelen voor bereikbaarheid in samenhang met de gewenste verstedelijking ontwikkeld voor de korte en lange termijn. De provincie werkt hier aan mee vanuit het bereikbaarheids- en verstedelijkingsperspectief. De provincie streeft naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied en een betere benutting van de bebouwde ruimte (Beleidskeuze verstedelijking). Bereikbaarheid is daarbij een belangrijke voorwaarde voor de verdere ontwikkeling en verdichting van bestaande woon- en werkgebieden. Om de druk op de autowegen te verminderen, is het van belang dat wonen en werken zoveel mogelijk plaatsvindt nabij hoofdwaardig openbaar vervoer (HOV) en juist daar de hoogste dichtheden in de nabijheid van voorzieningen worden gerealiseerd. Meer mensen kunnen dan gebruik maken van het openbaar vervoer. In combinatie met lopen en de fiets, biedt dit optimale keuzevrijheid tussen de modaliteiten lopen, fietsen, OV en auto.

Slimmere mobiliteit door digitalisering en nieuwe technologie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar slimmere mobiliteit door inzet op digitalisering en nieuwe technologie. We richten de infrastructuur in om smart oplossingen te faciliteren, brengen onze mobiliteitsdata op orde (digitalisering) en gaan aan de slag met die data ten behoeve van modellering en artificiële intelligentie (AI) ter ondersteuning van onze bedientaken. Daarnaast zetten we in op een verantwoorde introductie van semi-autonome voer- en/of vaartuigen.

Aanleiding

Om ook in de toekomst grip op mobiliteit en op verbetering van de kwaliteit in de openbare ruimte houden, wil de provincie samen met partners de kansen blijven benutten die nieuwe informatie- en communicatietechnologieën ons bieden. Met de juiste digitale middelen en innovatieve ICT-oplossingen voor mobiliteit creëren we inzicht in de keuzemogelijkheden en verleiden we (logistieke) (vaar)weggebruikers om schonere en slimmere verplaatsingskeuzes te maken. Zo kunnen we efficiënter gebruik maken van de beschikbare ruimte.

Motivering Provinciaal Belang

Slim gebruik van mobiliteit kan de huidige voetafdruk van infrastructuur in de beschikbare ruimte in Zuid-Holland verkleinen en tegelijkertijd de doorstroming verbeteren. Smart mobility draagt bij om meer ruimte en leefbaarheid in Zuid-Holland te creëren.

De provincie heeft vanwege haar positie als wegbeheerder een belangrijke aanjagende en faciliterende rol in het versnellen van de transitie in mobiliteitskeuzes. Het provinciaal areaal (wegen en vaarwegen) is een belangrijke schakel in de totaal beschikbare infrastructuur in Zuid-Holland. Vanuit onze infrastructuur moeten we nauw samenwerken met andere wegbeheerders in Nederland én daarbuiten. Onze wegen sluiten immers letterlijk op elkaar aan. Het is onze ambitie om samen problemen aan te pakken, keuzes te maken en kansen te verzilveren om innovaties duurzaam toe te passen.

Nadere uitwerking

De stip op de horizon is een veilig, slim en duurzaam verkeers- en vervoersysteem waarvan de delen naadloos op elkaar aansluiten en elkaar versterken. Hieraan kan het vervoer een belangrijke bijdrage leveren doordat (logistieke) (vaar)weggebruikers beschikken over voorspellende en actuele informatie over de verkeerssituatie, de rij of vaartaak meer en meer wordt geautomatiseerd en voertuigen communiceren met elkaar, de infrastructuur en andere verkeersdeelnemers en direct op deze informatie kunnen anticiperen. Hierdoor wordt het voor reizigers en vervoerders eenvoudiger om verschillende vervoersmiddelen of laadruimte te delen, routes te rijden die slim inspelen op de omstandigheden, veilig door het verkeer te bewegen met digitale ondersteuning en niet onnodig voor een verassing te komen staan. Deze ontwikkeling speelt zich af in de volle breedte van het mobiliteitsstelsel. De uitkomst: gebruikers maken schonere en slimmere verplaatsingskeuzes.

Stimuleren bewuste keuze in mobiliteitsgedrag

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie stimuleert reizigers om efficiënte, veilige en duurzame keuzes te maken. Dit doen we samen met andere infrastructuurbeheerders en hun opdrachtgevers in Zuid-Holland en met grote bedrijven, vervoerders, brancheorganisaties, belangenverenigingen en lokale overheden. Het doel is om effectief en efficiënt samen om te gaan met hinder van werkzaamheden en om een duurzame gedragsverandering te bereiken. Er wordt ingezet op gezamenlijke en samenhangende programmering van werkzaamheden, verkeersmanagement, mobiliteitsmanagement en gebiedsaanpakken.

Aanleiding

In delen van Zuid-Holland, met name in de spits, maar ook bij wegwerkzaamheden zien we dat als reizigers massaal dezelfde keuze maken er files ontstaan. Ook het openbaar vervoer raakt overvol in de spitsuren. In combinatie met groei van inwoners en bedrijvigheid, is het vanuit leefbaarheid, klimaat en ruimte (fysieke inpassing modaliteiten) belangrijk dat er slimmer gebruik gemaakt wordt van alle manieren van vervoer zoals lopen, fietsen, OV en auto. Maatregelen als flexibele werktijden, thuiswerken en op alternatieve locaties werken zijn eveneens van belang. Het gaat om minder en/of anders reizen en vervoeren. Mobiliteitsgedrag is ook een belangrijke sleutel in de reductie van verkeersemisies. Door niet of minder te reizen en door voor de schoonste vorm te kiezen, verduurzamen we ons reisgedrag en verminderen we de uitstoot van verkeersemisies.

Motivering Provinciaal Belang

De bereikbaarheidspositie van Zuid-Holland staat onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur en in het OV en zorgt voor druk op het klimaat en op de leefomgeving. Tegelijkertijd staat de bereikbaarheid van de landelijke gebieden onder druk. De provincie wil dat iedereen in Zuid-Holland op een duurzame, snelle en makkelijke manier kan reizen, waarbij voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de reistijd belangrijk is. Ook wil de provincie in het kader van het Klimaatakkoord en het Schone Luchtakkoord bijdragen aan de reductie van CO₂, stikstofdioxide en fijn stof.

Nadere uitwerking

Het doel van mobiliteitsmanagement is duurzame gedragsverandering teweegbrengen bij verkeersdeelnemers op dusdanige wijze dat de bereikbaarheid daardoor verbetert en verkeersemisies gereduceerd worden. Gebiedsaanpakken hebben tot doel per gebied te komen tot een integraal pakket aan maatregelen gericht op het beperken van de hinder van projecten, het verbeteren van de bereikbaarheid in een gebied en het stimuleren van mobiliteitstransitie. Ook worden werkzaamheden die hinder kunnen veroorzaken in samenhang geprogrammeerd en uitgevoerd zodat de hinder voor de gebruiker en de omgeving acceptabel is. Met verkeersmanagement wordt ingezet op het voorkomen en oplossen van hinder bijvoorbeeld door middel van informatievoorziening en alternatieve routes.

Vaker en verder fietsen

Wat wil de provincie bereiken?

Inwoners en bezoekers maken vaker gebruik van de fiets en leggen langere afstanden met de (elektrische) fiets af, zowel in het dagelijks gebruik als voor recreatieve ritten.

We stimuleren gemeenten om hun leefomgeving zo fiets- en wandelvriendelijk in te richten. We zetten in op het verbeteren en aanleggen van veilige fiets- en wandelpaden en snelfietsroutes en hebben oog voor de landschappelijke inpassing en ketenvoorzieningen.

Van alle fietsroutes in Zuid-Holland geven we prioriteit aan behoud en verbetering van het provinciaal hoofdfietsnet. Dit bevat de belangrijkste utilitaire en recreatieve fietsroutes.

Aanleiding

Zuid-Holland is koploper van alle provincies met 5500 kilometer fietspad. We zijn ook de provincie met de hoogste dichtheid aan fietspaden. Alle ruimte dus voor de fiets! Zo'n 30% van alle reizen in Zuid-Holland, korter dan 15 kilometer, wordt op de fiets gemaakt. Het fietsgebruik neemt toe, vooral in de steden. Mensen kiezen dus vaker voor de fiets. Daarnaast zien we nog een trend. Inmiddels worden er meer E-bikes verkocht dan 'gewone' fietsen. E-bikes worden niet alleen gebruikt voor recreatieve tochten, maar steeds meer in woon-werkverkeer en op weg naar scholen en universiteiten. Met de E-bike kunnen afstanden tot 15 kilometer makkelijker afgelegd worden. Daarmee wordt de fiets voor veel mensen een volwaardig alternatief voor OV en auto.

Motivering Provinciaal Belang

De fiets heeft een aanzienlijk aandeel in de bereikbaarheid van Zuid-Holland. Interlokale fietsverbindingen, provincie brede beleidsvorming, fietsroutes in provinciaal beheer en planologische ontwikkeling vragen om een visie op de fiets als onderdeel van het mobiliteits- en ruimtelijk beleid van Zuid-Holland.

Nadere uitwerking

De toename van het fietsverkeer en de ontwikkeling van brede bakfietsen en snellere e-bikes en speed-pedelects vragen om ontwikkeling van fietsroutes die bijdragen aan de mobiliteitsvraag en deze op een directe, aantrekkelijke wijze faciliteren.

2.1.4 Voorbereiding (provinciale) infrastructuurprojecten en bijdragen aan projecten van anderen

Wat wil de provincie bereiken?

Om ervoor te zorgen dat de provincie Zuid-Holland voor iedereen bereikbaar is en blijft op een duurzame en veilige manier legt de provincie ook nieuwe provinciale infrastructuur aan en verbetert bestaande provinciale infrastructuur. Of een infrastructurele ingreep passend en nodig is wordt bepaald door onderzoek te doen naar oorzaken en mogelijk maatregelen. Hierbij wordt integraal gekeken of lopen, fietsen, OV en deelvervoer ook een bijdrage aan de oplossing kunnen leveren. Daarnaast draagt de provincie bij aan projecten van anderen door middel van advisering en/of een financiële bijdrage. Verkeersveiligheid en duurzaamheid zijn standaard elementen in de voorbereiding van projecten.

Aanleiding

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. Stad en land raken steeds sterker met elkaar fysiek verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid een uitdaging vormen. Tegelijk staat onze sterke bereikbaarheidspositie onder druk. Economische groei, een groeiende bevolking en een trek naar de stad zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. De Rijks- en provinciale wegen in Zuid-Holland blijven onverminderd druk, fietspaden worden steeds drukker en de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie wil door aanleg en verbetering van eigen infrastructuur en van derden (met een nationaal of regionaal belang) de bereikbaarheid verbeteren en daarmee de leefbaarheid in Zuid-Holland.

Nadere uitwerking

Bij de voorbereiding wordt breed in kaart gebracht welke problemen en kansen aanleiding zijn, welke mogelijke oplossingsrichtingen kunnen worden beschouwd en welke stakeholders daarbij betrokken kunnen/moeten worden. Op basis daarvan kunnen de deelnemende partijen beslissen of en, zo ja, welke oplossingsrichtingen uitgewerkt zouden moeten worden. De aanpak wordt bij de start door de deelnemende partijen duidelijk vastgelegd op basis van een besluit: scope, processtappen en planning, participatie, financiën en personele inzet, besluitvorming en aansturing.

2.1.5 Realisatie provinciale infrastructuurprojecten

Wat wil de provincie bereiken?

Om de bereikbaarheid op peil te houden legt de provincie ook nieuwe infrastructuur aan of verbetert bestaande infrastructuur. Deze projecten worden gerealiseerd op basis van een besluit waarin de inhoudelijke scope, planning en het financieel kader zijn vastgelegd.

Aanleiding

Zuid-Holland moet in de komende jaren een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad beter benutten en toekomstbestendig maken. Stad en land raken fysiek steeds sterker met elkaar verbonden, waarbij in het landelijk gebied behoud van voorzieningen en leefbaarheid een uitdaging vormen. Tegelijk staat de sterke bereikbaarheidspositie van de provincie onder druk. Economische groei en een groeiende bevolking zorgen voor toenemende drukte op de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft goederen- als personenvervoer. De Rijks- en provinciale wegen in Zuid-Holland blijven onverminderd druk, fietspaden worden steeds drukker en de bereikbaarheid van de landelijke gebieden staat onder druk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie wil door aanleg en verbetering van eigen infrastructuur en van derden (met een nationaal of regionaal belang) de bereikbaarheid verbeteren en daarmee de leefbaarheid in Zuid-Holland.

2.1.6 Duurzame, stille en nieuwe luchtvaart

Wat wil de provincie bereiken?

De zogenaamde kleine- en recreatieve luchtvaart kan (geluid)overlast geven of tot verstoring van natuur leiden. De provincie gaat over de locaties waar luchtvaart mag starten en landen, met uitzondering van Rotterdam The Hague Airport, en de provincie kan daarvoor regels opstellen. De provincie gaat niet over waar en hoe er gevlogen wordt; dit valt onder de bevoegdheid van het Rijk.

De provincie wil hiernaast dat de overlast van Schiphol en Rotterdam The Hague Airport (RTHA) zoveel mogelijk beperkt wordt. Dit gaat om geluidhinder, uitstoot van (ultra)fijnstof, stikstof en CO₂. Tegelijkertijd wil de provincie dat Schiphol zijn positie als belangrijke internationale luchthaven kan behouden en zijn netwerk van internationale verbindingen kan versterken. Voor RTHA wil de provincie dat de luchthaven zijn positie als zakelijke luchthaven kan behouden.

De provincie oefent invloed uit op de besluitvorming door de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en de Tweede Kamer over de toekomstige ontwikkeling van beide luchthavens. Voor Schiphol gaat dit via de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS; een samenwerkingsverband van vier provincies en een veertigtal gemeenten rondom Schiphol) en bij RTHA via de Bestuurlijke Regiegroep RTHA (BRR; een samenwerkingsverband van de provincie en drie gemeenten).

De provincie wil dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol en RTHA terughoudend wordt omgegaan met nieuwe woningbouw om nieuwe geluidgehinderden zoveel mogelijk te voorkomen. Echter binnen de regels wil de provincie dat kleinschalige woningbouw mogelijk moet kunnen zijn indien dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt. Daartoe heeft de provincie regels gesteld in de Omgevingsverordening.

Aanleiding

De kleine- en recreatieve luchtvaart kan tot negatieve effecten leiden, zoals geluidoverlast of verstoring van natuur.

Een deel van de provincie Zuid-Holland heeft te maken met de negatieve externe effecten van Schiphol en RTHA. Gemeenten die onder de aanliegroutes liggen hebben te maken met geluidsoverlast en slaapverstoring door startend en landend verkeer. Daarnaast gelden voor sommige gemeenten bouwbeperkingen voor nieuwe woningen als gevolg van de nabijheid van een luchthaven.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is bevoegd gezag voor de luchthavens van regionale betekenis op basis van de Wet luchtvaart. Ook is de provincie bevoegd om ontheffingen te verlenen voor het starten en landen op terreinen anders dan luchthavens.

Luchtvaart is in het algemeen gemeentegrensoverschrijdend en vanwege de hinderlijke effecten van de luchtvaart is de provincie het aangewezen schaalniveau.

De leefbaarheid en economische belangen van Schiphol en RTHA zijn gemeentegrensoverschrijdend en daarom is de provincie het aangewezen schaalniveau. Ook kan de provincie een belangrijke verbindende bijdrage leveren tussen de lokale belangen van gemeenten. Het Rijk is bevoegd gezag.

Nadere uitwerking

In Zuid-Holland wordt ruimte geboden aan diverse vormen van kleine- en recreatieve luchtvaart. De provincie ondersteunt dit, maar hecht tegelijkertijd waarde aan een goede inpassing in de directe omgeving om overlast zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarom wil de provincie dat terughoudend wordt omgegaan met nieuwe locaties voor commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart, helikopterhavens, luchthavens voor onbemande luchtvaartuigen en luchthavens voor gemotoriseerde recreatieve luchtvaart. Luchthavens met een duidelijk maatschappelijk belang (zoals heliplatforms bij ziekenhuizen) worden daarentegen wel ondersteund.

De provincie hecht waarde aan de luchthavens Schiphol en RTHA als belangrijke schakel in de internationale bereikbaarheid en voor de economie van de Randstad. Tegelijkertijd vindt de provincie het van belang dat de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt. Verdere groei van Schiphol is wat de provincie betreft dan ook alleen mogelijk als daar een evenredige reductie van de hinder tegenover staat.

Daarnaast vindt de provincie dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol terughoudend moet worden omgegaan met nieuwe woningbouw. Daar waar er bij de luchtvaartsector op wordt aangedrongen om het aantal geluidgehinderden niet te laten toenemen, moet de overheid op haar beurt niet voor een toename zorgen door op grote schaal woningen binnen de geluidcontouren te bouwen. De provincie pleit er echter wel voor dat er binnen de regels mogelijkheden blijven om op kleine schaal woningbouw te kunnen plegen, bijvoorbeeld als dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt.

De aanwezigheid van de luchthaven Rotterdam The Hague Airport is een vestigingsfactor voor bedrijven. De luchthaven levert daarmee een bijdrage aan de economische ontwikkeling van de regio.

De provincie vindt het daarbij van belang dat de hinder voor de omgeving beperkt blijft tot een noodzakelijk minimum (kwaliteit leefomgeving). Samen met gemeenten, de luchthaven, bewonersvertegenwoordigers en andere belanghebbende partijen op en rond de luchthaven worden afspraken gemaakt over hinderbeperkende maatregelen (programma hinderbeperkende maatregelen).

Hoewel de provincie geen wettelijke bevoegdheid heeft bij de vaststelling van het luchthavenbesluit voor RTHA, wordt bestuurlijk draagvlak bij de provincie en gemeenten rondom de luchthaven door de minister van Infrastructuur en Milieu als belangrijk gezien. De toekomstige ontwikkeling van de luchthaven is daarmee afhankelijk van het draagvlak in de regio.

Q

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 2-2 ~~Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam~~Goed functionerende provinciale infrastructuur

R

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

2-2 ~~Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam~~Goed functionerende provinciale infrastructuur

We zorgen voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer in Zuid-Holland vanuit de wettelijke plicht ons areaal, provinciale wegen en vaarwegen te beheren en te onderhouden. Goed functionerende en beschikbare infrastructuur is van groot belang voor de bereikbaarheid van de provincie Zuid-Holland. Hiervoor moet de kwaliteit van de infrastructuur technisch en functioneel op orde zijn. Beheer en onderhoud moet zo efficiënt en duurzaam mogelijk plaatsvinden, met zo min mogelijk last voor de weggebruiker en omgeving.

Twee zaken zijn nodig om dit beleidsdoel te behalen:

- Een goed functionerende provinciale infrastructuur
- Een toekomstbestendige infrastructuur

Als het haalbaar en betaalbaar is, schalen wij succesvolle pilots op met circulair bouwen en CO2-neutraal beheer en onderhoud. We zorgen er de komende vier jaar voor dat dit standaard wordt bij aanleg, beheer en onderhoud om een toekomstbestendige infrastructuur te maken. Ook kijken we naar innovatieve, digitale oplossingen die kunnen bijdragen aan het goed functioneren van de provinciale infrastructuur. Innovatieve partnerships bij aanbestedingen worden verder verkend. Succesvolle ontwikkelingen uit pilots voor minder voertuigverliesuren en CO2-reductie schalen we waar mogelijk en betaalbaar op. Daarbij is de betrouwbaarheid van dergelijke innovatieve oplossingen van groot belang.

Een goed functionerende, provinciale infrastructuur zorgt ervoor dat iedereen veilig, duurzaam, snel en op een makkelijke manier van huis naar werk, opleiding of vrijetijdsbesteding kan reizen. De provincie heeft de wettelijke plicht provinciale fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen te beheren en te onderhouden. Met de bediencentrales en de Incident Coördinatie (IC)-desk zorgt de provincie voor een vlotte afwikkeling van het verkeer. Bij calamiteiten en incidenten zorgt de provincie voor een veilige werksituatie voor de hulpdiensten en beperkt de provincie hinder voor de (vaar-)weggebruikers.

De provinciale infrastructuur moet beschikbaar en veilig te gebruiken zijn. Daarvoor moet de infrastructuur in goede staat zijn en duurzaam onderhouden worden. De provincie heeft als doel het onderhoud doeltreffend en doelmatig uit te voeren. Dit doet zij met zo min mogelijk overlast voor de weggebruiker en de omgeving.

De provincie verzorgt het bedienen van bruggen en sluizen, toezicht en handhaving op de weg en het water, en incidentmanagement. Hiermee zorgt ze voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer.

S

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 2-2 ~~Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam~~Goed functionerende provinciale infrastructuur

2.2.1 Beheer en onderhoud: op orde en duurzaam

Wat wil de provincie bereiken?

De fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen en verkeerssystemen worden sober, doelmatig en duurzaam onderhouden met zo min mogelijk overlast. Beheer en onderhoud houdt de provincie daarmee boven het aansprakelijkheidsniveau en laten we zo efficiënt mogelijk plaatsvinden. Op dit moment doet de provincie dit op een manier met zo min mogelijk kosten, uitstoot

en overlast voor de vaarweg- en weggebruiker en omgeving. Tijdens de werkzaamheden wordt het belang van de fietser en voetganger zwaar meegewogen. Er wordt ingezet op innovaties bij werkzaamheden om naast de kosten te beperken ook de uitstoot te verminderen.

Aanleiding

De provincie heeft als eigenaar van fietspaden, bermen, wegen, vaarwegen, bruggen en sluizen en verkeerssystemen een wettelijke taak om haar infrastructuur op orde te houden en te beheren. Daarmee draagt de provincie bij aan de leefbaarheid, welzijn en economische ontwikkeling van iedereen die in de provincie woont, studeert, werkt of Zuid-Holland bezoekt.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is conform de Wegenwet, de Wegenverkeerswet en de Scheepvaartverkeerswet verantwoordelijk voor haar eigen infrastructuur (en alle bijbehorende inrichting); hieronder vallen provinciale wegen, vaarwegen, fietspaden, bruggen en sluizen. Provincie Zuid-Holland heeft de convenanten Duurzaam Grond- Weg- en Waterbouw (DGWW) 2030, Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) en Provinciale Klimaatneutrale en Circulaire Infrastructuur (PKCI) ondertekend.

Nadere uitwerking

Het assetmanagementsysteem (gebaseerd op de internationale assetmanagementstandaard NEN-ISO 55001) is de basis voor het beheer en onderhoud, bediening, toezicht en handhaving. Hiermee zorgt de provincie ervoor dat de waarde die de provinciale assets leveren worden vergroot en dat dit continu wordt geborgd. Naast veiligheid, bereikbaarheid en duurzaamheid wordt er ook naar andere thema's van het provinciaal beleid zoals in de omgevingsvisie beschreven gekeken.

Met het integreren van duurzaamheid in het assetmanagement zorgt de provincie ervoor dat het assetmanagement in 2050, of zo veel eerder als haalbaar, de volgende doelen behaalt:

1. CO2 neutraal;
2. bijna volledig circulair;
3. nauwelijks gebruik makend van primaire grondstoffen;
4. energie neutraal;
5. Leefgebied en ecologische verbindingen biedend aan lokale flora en fauna rond (vaar)wegen;
6. Klimaatbestendig.

Goed functionerende provinciale infrastructuur

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie zorgt voor een vlotte en veilige afwikkeling van het verkeer in Zuid-Holland en voor een zo efficiënt en duurzaam mogelijk onderhoud van de provinciale infrastructuur. We onderhouden onze wegen, fietspaden, vaarwegen, bruggen en sluizen met zo min mogelijk last voor gebruiker en omgeving.

Aanleiding

De provincie heeft een wettelijke taak om haar infrastructuur op orde te houden. Daarbij is onze ambitie om aanleg, beheer en onderhoud van infrastructuur zo efficiënt mogelijk te laten plaatsvinden, zodat de infrastructuur maximaal beschikbaar is. We beperken hinder voor de omgeving en de gebruikers zo veel mogelijk en verbeteren de omgevingskwaliteit indien mogelijk.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is conform de Wegenwet, de Wegenverkeerswet en de Scheepvaartverkeerswet wettelijk verantwoordelijk voor haar eigen infrastructuur (en alle bijbehorende inrichting); hieronder vallen provinciale wegen, vaarwegen, fietspaden, bruggen en sluizen.

Nadere uitwerking

We voeren ons beheer, toezicht, bediening en onderhoud uit op basis van ons assetmanagementsysteem (gebaseerd op de internationale assetmanagementstandaard NEN-ISO 55001). Onze assets zijn de wegen, vaarwegen, groen, vaste kunstwerken (bruggen), beweegbare kunstwerken (bruggen en sluizen) en het dynamisch verkeersmanagement.

We voeren dagelijkse beheer- en onderhoudswerkzaamheden (DBO) uit om onze assets technisch in stand te houden, de veiligheid te bewaken en de doorstroming te waarborgen. We bedienen onze bruggen en sluizen vanuit centrale bedieningslocaties. De provincie verzorgt ook voor een aantal andere beheerders (zoals gemeenten, Rijkswaterstaat, ProRail) de bediening op afstand en het technisch beheer van bruggen over cruciale vaar- en wegroutes.

Het planmatig onderhoud (PO) aan de provinciale wegen en vaarwegen wordt uitgevoerd op een conditie-gestuurde, integrale en trajectgerichte manier. Zo blijft de infrastructuur optimaal functioneren tegen de laagste kosten, met overwogen, aanvaardbare risico's. De ambitie om dit op een duurzame wijze te doen is geformuleerd in de beleidskeuze toekomstbestendige infrastructuur. In praktijk zullen beide beleidskeuzes nauw met elkaar verweven zijn.

Toekomstbestendige infrastructuur

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie werkt aan duurzame en toekomstbestendige infrastructuur ten behoeve van bereikbaarheid en veiligheid. Daarnaast dragen we bij aan het behalen van andere maatschappelijke opgaven en doelstellingen, zoals energie transitie, CO2-reductie, circulariteit, klimaat adaptatie en biodiversiteit.

Hoe gaan we dat bereiken?

Door stapsgewijs te blijven verbeteren (via monitoring en evaluatie) en maatregelen uit te voeren in aanleg, beheer en onderhoud die bijdragen aan de mobiliteit en de maatschappelijke opgaven, willen we:

1. De CO2-uitstoot verlagen
2. Vrijkomende materialen beter benutten
3. Minder primaire grondstoffen gebruiken
4. Minder energie verbruiken en meer duurzame energie opwekken
5. Leefgebied creëren voor lokale flora en fauna rond (vaar)wegen
6. Ecologische verbindingen in stand houden
7. Klimaatbestendige infrastructuur creëren

Aanleiding

Diverse maatschappelijke opgaven (zoals klimaatverandering, groei van het autoverkeer en uitputting van natuurlijke hulpbronnen) hebben een relatie met de provinciale infrastructuur. Bij ondertekening van akkoorden om de maatschappelijke opgaven aan te pakken (zoals o.a. het Klimaatakkoord en Grondstoffen akkoord) wordt onderschreven dat (provinciale) infrastructuur een rol heeft in de aanpak. Met de ondertekening van de Green Deal Duurzaam GWW (Grond- Weg- en Waterbouw) 2.0 is ook met de sector afgesproken dat we deze opgaves gaan oppakken door duurzamer en slimmer te werken. Daarom zal het werk aan de provinciale infrastructuur zo worden uitgevoerd dat het bijdraagt aan het behalen van ambities.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor het in stand houden van een robuuste provinciale infrastructuur. Door tijdig in te spelen op ontwikkelingen kan de beschikbaarheid van de infrastructuur tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten gegarandeerd worden. Aanvullend draagt duurzamere en slimmere provinciale infrastructuur bij aan andere maatschappelijke opgaven waar de provincie een belang bij heeft en doelstellingen voor heeft geformuleerd.

Nadere uitwerking

1. Deze beleidskeuze gaat over de infrastructuur die de provincie beheert en aanlegt. Door deze slimmer te onderhouden kan de provincie het goede voorbeeld geven aan andere (vaar)wegbeheerders in de provincie en samen met hen werken aan opgaven. De thema's en doelen waaraan gewerkt wordt zijn: verminderen van de CO2-uitstoot, bijdragen aan de energietransitie (door energie te besparen en op te wekken), de circulaire economie, versterking van de biodiversiteit, geluids- en omgevingshinder, digitalisering en klimaat adaptatie. Deze lijst is niet uitputtend en bij nieuwe maatschappelijke opgaven zal gekeken worden wat de impact hiervan is en hoe er effectief mee omgegaan kan worden.

2. Deze beleidskeuze heeft relaties met o.a. compleet mobiliteitsnetwerk, duurzame mobiliteit, provinciale infrastructuur op orde en verbeterd en optimaal benut netwerk infrastructuur. Door afstemming tussen deze onderwerpen en het inspelen op ontwikkelingen kan het beheer en onderhoud zoveel mogelijk aan laten sluiten bij de bijbehorende netwerkvisie. Er zal ingezet worden op onderzoek en ontwikkelen van methodes en samenwerkingen met andere wegbeheerders om beter in te spelen op ontwikkelingen. Indien de thema's onderling conflicten veroorzaken zullen we hierin bewuste keuzes maken op basis van kosten en de maatschappelijke impact.

3. Om een toekomstbestendige infrastructuur te bereiken worden de verschillende doelen opgenomen binnen het assetmanagement. Om te bepalen of maatregelen nodig zijn en/of effect hebben zullen monitoringsprogramma's opgezet worden. Met die informatie kan bij de scope-bepaling van projecten en in het ontwerp rekening gehouden worden met de verschillende aspecten die de infrastructuur toekomstbestendig maken en maatregelen worden bepaald. Maatregelen zullen bepaald worden op basis van levenscyclus en maatschappelijke kosten. Bij de uitwerking van de maatregelen zal in samenwerking met marktpartijen gekeken worden hoe maatregelen duurzaam uitgevoerd kunnen worden. Er worden duurzame materialen voorgeschreven en aanbestedingen ingericht met bijvoorbeeld gunningscriteria zodat marktpartijen beloond worden die werken duurzaam uitvoeren. Door deze aanpak kan de provincie haar eigen doelen halen en draagt de provincie bij aan de verduurzaming van de GWW-sector. Ten slotte zijn voor de ontwikkeling van technieken om de doelen te behalen, locaties nodig om nieuwe technieken in de praktijk te testen. De provincie stelt locaties beschikbaar om pilots met innovaties uit te voeren.

T

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 2-3 Veilig en duurzaam

2-3 Veilig en duurzaam

Mobiliteit heeft effect op de kwaliteit van de leefomgeving. Op allerlei manieren werkt de provincie daarom al aan duurzame en veilige mobiliteit. Hiermee willen we bereiken dat mobiliteit een bijdrage levert aan maatschappelijk relevante opgaven als klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie en een gezonde en veilige samenleving.

De dalende trend in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers is tot stilstand gekomen en het aantal ernstig gewonden in het verkeer stijgt. Wij vinden dat elk verkeersslachtoffer er één te veel is. De provincie Zuid-Holland omarmt de landelijke en regionale doelstelling om te streven naar nul verkeersslachtoffers. Specifiek op provinciaal niveau is er aandacht nodig voor verkeersveiligheid op N-wegen en andere wegen buiten de bebouwde kom. Wij willen het aantal verkeersslachtoffers drastisch verlagen.

Duurzame mobiliteit kan ook leiden tot schonere mobiliteit (minder uitstoot van stikstof en fijnstof, minder geluidshinder). De opkomst van waterstof biedt kansen om het ov verder te verduurzamen. Regionaal openbaar vervoer met lage of zero-emissies draagt bij aan gezondheid en CO2-reductie.

Beleidskeuzes van 2-3 Veilig en duurzaam

Duurzame mobiliteit

Wat wil de provincie bereiken?

Duurzame mobiliteit draagt bij aan de gezondheid van onze inwoners en aan leefbare steden en dorpen. De provincie werkt de komende jaren aan mobiliteit die voor minder of geen uitstoot van verkeersemisies zoals CO₂, stikstofdioxide en fijn stof zorgt. Hiervoor zet de provincie samen met andere partijen in op de overgang naar Zero Emissie personen- en goederenvervoer over weg en water. Daarnaast zetten we in op bewuste keuzes in mobiliteitsgedrag omdat dit naast Zero Emissie vervoer ook bijdraagt aan het reduceren van verkeersemisies.

Aanleiding

De verbranding van fossiele brandstoffen brengt veel CO₂, stikstofdioxide en fijn stof in de atmosfeer en de beschikbaarheid van deze brandstoffen is eindig. Ook creëert het gebruik van fossiele

brandstoffen een internationale afhankelijkheid. Mobiliteit heeft effect op het klimaat en effect op de kwaliteit van de leefomgeving. Auto's, bestelbusjes, vrachtwagens, binnenvaartschepen, treinen en bussen en de aanleg van infrastructuur hebben allemaal een aandeel in de totale uitstoot van emissies. Daarom werkt de provincie op allerlei manieren aan duurzame mobiliteit. Hiermee wil de provincie een bijdrage leveren aan het reduceren van verkeersmissies en aan het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving.

Motivering Provinciaal Belang

Het Klimaatakkoord en het Schone Luchtakkoord bevatten een groot aantal maatregelen om verkeersmissies te reduceren. Gemeenten en provincies zijn verantwoordelijk voor de implementatie en uitvoering van een deel van deze maatregelen. Met deze beleidskeuze geeft de provincie uitvoering aan de mobiliteitsafspraken uit het nationaal Klimaatakkoord en het Schone Luchtakkoord, waaronder het Bestuursakkoord Zero Emissie regionaal openbaar vervoer per bus.

Nadere uitwerking

Parallel aan een gedragsverandering in onze personenmobiliteit die moet leiden tot minder kilometers, meer deelauto's, meer fietsen en OV, is het nodig dat er een transitie plaatsvindt naar zo min mogelijk fossiele brandstoffen in het vervoer. Naast de maatregelen uit het Klimaatakkoord en het Schone Luchtakkoord hebben regio's nog diverse andere mogelijkheden om de uitstoot van verkeersmissies te reduceren, zoals de ontwikkeling van fietsinfrastructuur om de fiets aantrekkelijker te maken en slimme verstedelijkingsstrategieën om het aantal gereisde (auto)kilometers te verminderen. Bij het verduurzamen van mobiliteit kan het gedachtegoed van de trias mobilica worden gebruikt. Dit betekent dat bij het kiezen van mobiliteitsmaatregelen eerst wordt gekeken naar de duurzaamste vorm (minder reizen), dan naar het veranderen van mobiliteit (naar een meer duurzame vorm) en tot slot naar het verduurzamen van bestaande mobiliteiten (naar zero emissie voertuigen).

Veiliger verkeer

Wat wil de provincie bereiken?

Voor Zuid-Holland is ieder verkeersslachtoffer er één te veel. Om die reden omarmt de provincie de landelijke ambitie van nul verkeersslachtoffers in 2050. Onze eerste stap is om de stijging van het aantal doden en ernstig gewonden de komende jaren om te buigen in een daling: we streven elk jaar naar minder verkeersslachtoffers. De provincie werkt daar hard aan met andere regionale partners: Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), gemeenten, waterschappen, Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV-ZH) en politie. Dat doen wij op drie terreinen: infrastructuur, educatie en handhaving.

Aanleiding

Na een jarenlange gestage daling, stijgen de aantallen verkeersslachtoffers sinds 2014 weer. Het wordt onveiliger op de weg. Ook in Zuid-Holland. Alle partijen moeten een tandje bijzetten: het aantal doden en gewonden moet omlaag.

Motivering Provinciaal Belang

Voor Zuid-Holland is ieder verkeersslachtoffer er één te veel.

Nadere uitwerking

Gezien de stijgende onveiligheid moeten we de komende jaren een tandje bijzetten. Zuid-Holland wil samen met het Rijk, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, onze zes regio's, de gemeenten, de waterschappen, het Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid en andere partners het verkeer in onze provincie weer veiliger maken. Deze gezamenlijke, vernieuwde aanpak van de overheid ligt vast in het landelijke 'Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030'. Het einddoel van dat 'SPV 2030' is helder: nul verkeersslachtoffers in 2050. Geen doden meer. En geen (ernstig) gewonden meer. Ook niet in Zuid-Holland.

Een nieuw element in het beleid voor veiliger verkeer is de risicogestuurde aanpak. Wegbeheerders brengen eerst de grootste risico's op hun wegen in kaart en zoeken vervolgens de meest effectieve maatregelen om ongevallen te voorkomen. Het gaat daarbij om preventieve maatregelen vooraf in plaats van reactieve maatregelen achteraf. Daarbij is het van belang dat alle landelijke en regionale

partijen voldoende goede data verzamelen, zodat we kunnen volgen of de maatregelen die we treffen voor veiliger verkeer hun vruchten afwerpen.
[Vervallen]

U

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorzieningEnergietransitie

V

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorzieningEnergietransitie

Het zorgvuldig benutten van onze beschikbare fysieke ruimte heeft onze volle aandacht. Wij vinden het van belang dat voor het opwekken van duurzame energie in eerste instantie de gebouwen goed worden benut. Participatie is van groot belang bij de ontwikkeling en uitvoering van onze ambities. In de Regionale Energiestrategieën geven we daar met onze partners invulling aan en wij ondersteunen lokale initiatieven om de energietransitie vorm te geven. Ook lokaal eigendom van opwekinstallaties is van belang om lokaal te kunnen benutten wat daar wordt opgewekt.

Ons doel: een stabiel en slim energiesysteem dat betaalbare, schone energie levert voor iedereen.

De provincie wil het gebruik van fossiele energiebronnen afbouwen en wil toe naar een klimaatneutrale energievoorziening. Het doel is om uiterlijk in 2050 de CO₂-uitstoot volledig te verminderen ten opzichte van 1990, met een tussendoel van 55% vermindering in 2030.

- Zuid-Holland stelde in samenwerking met de 7 RES'en (Regionale Energiestrategieën) het doel in 2030 6,3 tot 6,8 TWh zon- en windenergie op te wekken.
- De provincie wil een eerlijke energietransitie bereiken, waarbij verduurzaming ook haalbaar is voor achtergestelde en kwetsbare doelgroepen. Ook zet de provincie in op meer economische voordelen en meer zeggenschap voor inwoners. Dit doet zij door bij ieder (grootschalige) zon- en windproject te kiezen voor minimaal 50% lokaal eigendom.
- De provincie wil het gebruik van aardgas versneld verminderen. Dit kan door energiebesparing en door warmtebronnen binnen de provincie te benutten. Zo kunnen de glastuinbouw in 2040, en de gebouwde omgeving en industrie in 2050, klimaatneutraal zijn.
- De provincie heeft volgens de nationale doelstelling tot doel om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken, en in 2050 een volledig circulaire economie te hebben. Daarbij helpt zij de Zuid-Hollandse industrie met het behalen van het NOx-uitstootverminderingdoel: voor deze sector staat dit op 38% in 2030 ten opzichte van 2019.
- Om de energietransitie mogelijk te maken dient de provincie de energiesystemen (elektriciteits-, waterstof- en warmtenetten) slim en efficiënt in te richten. Zo is energie tijdig beschikbaar voor iedereen. De ontwikkeling en de ruimtelijke inpassing van het energiesysteem zijn een uitdaging in Zuid-Holland. Dit komt door de beperkte ruimte en door overbelasting van het stroomnet.
- De provincie werkt aan een toekomstbeeld voor het energiesysteem, onder andere gericht op het voorkomen van overbelasting van het net. Hierbij spelen plannen voor energie een belangrijke rol; het doel is om ruimtelijke en energievraagstukken gelijktijdig mee te nemen. Zo ontstaat een samenhangende aanpak voor de omvangrijke energieopgave. Dit zal de druk op het stroomnet verminderen.

W

Sectie 'Warmtetransitie in de gebouwde omgeving' wordt verplaatst van sectie 'Beleidskeuzes van 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving' naar sectie 'Beleidskeuzes van 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening'. Sectie 'CO₂ emissiearme en circulaire industrie' wordt verplaatst van sectie 'Beleidskeuzes van 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie' naar sectie 'Beleidskeuzes van 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening'. Sectie 'Regionale energie-infrastructuur' wordt verplaatst van sectie 'Beleidskeuzes van 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffensysteem in de industrie' naar sectie

'Beleidskeuzes van 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorziening'. De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 3-1 Schone en duurzame elektriciteitsvoorzieningEnergietransitie

Bevorderen energietransitie

Wat wil de provincie bereiken?

De uitstoot van het broeikasgassen willen we in 2030 hebben teruggedrongen met 49% van de uitstoot in 1990 en in 2050 naar 5% van de uitstoot die we in 1990 hadden. Dit alles is er op gericht om de klimaatverandering tot stilstand te brengen en de stijging van de zeespiegel te beperken en niet in de laatste plaats om het effect in Zuid-Holland met de kwetsbare ligging te beperken.

De beste manier om het gebruik van fossiele bronnen terug te dringen, is het goed en slim inzetten van de trias energetica. Op de eerste plaats door besparen. Op de tweede plaats hernieuwbare bronnen benutten. Op de derde plaats onvermijdbare koolstofbronnen zó gebruiken zodat ze tot een zo min mogelijk CO₂-uitstoot leiden. Wij zien hierin niet een harde volgtijdelijkheid, maar een bewuste en slimme keuze.

Om een substantiële verhoging van het aandeel duurzame energie in 2020 in Zuid-Holland te realiseren wordt rekening gehouden met de (omgevings)kenmerken van Zuid-Holland, zoals relatief veel industrie, en weinig onbebouwde ruimte. Wij hebben hierbij aandacht voor (kosten)efficiëntie en kwaliteit.

De provincie werkt op een integrale manier aan het bevorderen van de energietransitie, waarbij alle 5 onderdelen van het Klimaatakkoord de aandacht hebben. Vijf hoofdthema's zijn van belang: warmte, wind, zon, energie-efficiëntie en mobiliteit.

Daarbij sluiten we op voorhand geen CO₂-neutrale technieken uit. Samenwerking in de energietransitie vinden we van belang. We zijn partner in de zeven Regionale Energie Strategieën in Zuid-Holland, we nemen hieraan deel vanuit onze provinciale verantwoordelijkheid. In de RES werken overheden met maatschappelijke partners, netbeheerders (voor gas, elektriciteit en warmte), het bedrijfsleven en waar mogelijk bewoners regionaal gedragen keuzes uit. Dit doen zij voor de opwekking van duurzame elektriciteit (35 TWh), de warmtetransitie in de gebouwde omgeving (van fossiele naar duurzame bronnen) en de daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur. Hiernaast ondersteunen we lokale initiatieven in de energietransitie en vinden we het van belang dat iedereen kan bijdragen aan de energietransitie.

Participatie

We vinden het belangrijk om onze besluitvorming op een open en transparante manier vorm te geven. We willen ons beleid en onze plannen verrijken door zoveel mogelijk verschillende perspectieven van Zuid-Hollandse gemeenten, bedrijven, maatschappelijke organisaties en inwoners daarin mee te nemen.

Daarom hechten we waarde aan een goed participatieproces, voorafgaande aan een besluit over nieuw beleid of een project. Een goed en afgestemd participatieplan is de basis van een goed participatieproces. Wij hebben een aantal uitgangspunten geformuleerd (samengevat in de '4D's'), die we graag terug zien komen in elk participatieplan en -proces.

DOELEN

In het participatieplan wordt vooraf beschreven welke doelen wordt nagestreefd en wat dat betekent voor de organisatie van participatie-momenten.

DIALOOG

Het gesprek is met een open houding aangegaan, waarbij ruimte is voor zowel argumenten als emoties.

DIVERSITEIT

Een zo breed mogelijke groep mensen en belangen wordt vertegenwoordigd in het participatieproces.

DOORWERKING

Aan het begin van het participatieproces wordt duidelijk gemaakt aan burgers wat de ruimte is voor invloed. Achteraf wordt gecommuniceerd wat voor invloed de inbreng in het participatieproces al dan niet heeft gehad op het besluit.

Draagvlak

Ruimtelijke projecten, zoals energieprojecten, kunnen een aanzienlijke impact hebben op onze leefomgeving. We streven ernaar projecten te realiseren met zoveel mogelijk maatschappelijk draagvlak. We realiseren ons dat draagvlak dynamisch is en we daar beperkt invloed op hebben – hoewel we daar zoveel mogelijk aan werken door in te zetten op een goed participatieproces en het stimuleren van lokaal eigendom en andere vormen van financiële participatie. We willen bij besluitvorming over energieprojecten het (ingeschatte) draagvlak meewegen naast overwegingen als bijdrage aan de totale opgave, goede (landschappelijke) inpassing en de mogelijkheid om aan te sluiten op het elektriciteitsnetwerk.

Aanleiding

Het Klimaatakkoord hebben wij onderschreven en wordt met deze herziening verwerkt in de beleidskeuze in het provinciale Omgevingsbeleid.

Motivering Provinciaal Belang

Rijk en provincies hebben afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord voor het realiseren van de nationale doelstellingen om de energietransitie te versnellen. Hier speelt ook het provinciaal belang vanwege de invloed op het leef- en vestigingsklimaat van de provincie.

Nadere uitwerking

De provincie wil de doelstellingen bereiken door in te zetten op windenergie, warmte, bodemenergie, biomassa, hydro- en zonne-energie. Vanwege de onderlinge relaties en de ruimtevraag is de provincie samen met haar partners op regionaal niveau regionale energiestrategieën aan het opstellen. Ook zet de provincie in op energietransitie en besparing bij industrie, gebouwde omgeving en mobiliteit.

De provincie ziet urgentie voor de energietransitie en heeft hierin verschillende rollen (regulerende, presterend, samenwerkend en faciliterend) en verantwoordelijkheden (zoals een goede ruimtelijke ordening, vergunningverlening, toezicht en handhaving, aanbesteding van concessies openbaar vervoer. Vanuit deze rollen en de wens voor meervoudig ruimtegebruik zal de provincie in het ruimtelijk beleid zoveel mogelijk de kansen benutten om bij specifieke opgaven de mogelijkheden voor energietransitie en klimaatmitigatie benutten.

In het omgevingsprogramma zijn de RES zoekgebieden zon en wind opgenomen.

De provincie hecht bijzondere waarde aan een goed participatieproces en het meewegen van draagvlak bij de energietransitie.

Lokaal eigendom

Wat wil de provincie bereiken?

Wij streven naar een percentage van minimaal 50% lokaal eigendom per project van (grootschalige) zon- en windprojecten. Daarmee willen wij lokaal zeggenschap over energieprojecten stimuleren en garanderen dat de omgeving voordelen ervaart van de opbrengsten van een energieproject. We willen hiermee uiteindelijk ook de acceptatie van energieprojecten vergroten.

Naast Lokaal Eigendom (mede-eigenaarschap) kennen we andere vormen van financiële participatie. De initiatiefnemer van een project (private ontwikkelaar óf lokale partijen) zijn verantwoordelijk voor een gesprek met de omgeving om tot afspraken over de inzet van deze vormen van financiële participatie te komen.

Aanleiding

Het aantal lokale initiatieven voor het opwekken van duurzame energie blijft toenemen. In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte waardevol. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Een aspect van deze zorgvuldigheid is het streven naar lokaal draagvlak en de mogelijkheid om lokaal deel te nemen aan een project. Via lokaal eigendom wordt zeggenschap gecreëerd over de locatie, omvang, inrichting en exploitatie van zon- en windprojecten.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Zonne- en windenergie zijn duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de Regionale Energie strategieën (RES'en). Vanuit deze rollen legt de provincie haar beleid voor lokaal eigendom van zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie.

Nadere uitwerking

De provincie streeft ernaar dat in grootschalige energieprojecten (windprojecten en zonneprojecten vanaf 15kWp) in Zuid-Holland minimaal 50% van het eigendom van de productie belegd wordt bij lokale omgeving. Dat kan gaan om inwoners, lokale overheden en lokale bedrijven (al dan niet verenigd in een energiecoöperatie). Per project wordt in het participatieplan (in samenspraak met de omgeving) vastgelegd wie wordt verstaan onder de lokale omgeving. De provincie verwacht dat een initiatiefnemer streeft naar minimaal 50% lokaal eigendom van een project en laat zien hoe daaraan is gewerkt door het opstellen en uitvoeren van een participatieplan.

Doorgaans zijn wij vanuit onze rol als bevoegd gezag of vanuit de verantwoordelijkheid voor goede ruimtelijke ordening betrokken bij een initiatief voor de ontwikkeling van (een) windturbine(s) of een zonneveld. In dat geval is er een initiatiefnemer die wij vragen om vroegtijdig met de lokale omgeving een participatietraject aan te gaan om zo een goed beeld te krijgen van de wensen van de lokale partijen.

Financiële participatie

Financiële participatie van de omgeving kan op verschillende manieren worden bereikt, we onderscheiden 4 vormen:

- Mede-eigenaarschap

Omwonenden profiteren mee als mede-eigenaar van een wind- of zonneproject, via een vereniging of (energie)coöperatie. Lokaal eigendom is mede-eigenaarschap (risicodragend, mét zeggenschap) voor de lokale omgeving van een energieproject.

- Financiële deelneming

Omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties

- Omgevingsfonds

Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt, zoals een sportclub of wijkvereniging

- Omwonendenregeling

Met een omwonendenregeling ontvangen mensen die in de directe omgeving wonen een voordeel. Bijvoorbeeld met korting op stroom afkomstig uit het project, een financiële compensatie of door investeringen in het verduurzamen van hun woning.

Wij streven - in lijn met het Klimaatakkoord - naar 50% lokaal eigendom van de productie van wind- en zonne-energie op land in 2030 en dat hierbij in een gebied door de partijen gelijkwaardig wordt samengewerkt in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van een energieproject.

Dit is de eerstgenoemde van bovenstaande vormen van financiële participatie. Welke vorm(en) per project in welke mate worden gebruikt zal variëren en is de uitkomst van het gesprek met de omgeving. Het kan in bepaalde gevallen voorkomen dat de lokale omgeving afziet van de mogelijkheid voor lokaal eigendom.

Verantwoordingsplicht voor een zorgvuldige afweging

De initiatiefnemer dient bij de vergunningaanvraag aan te tonen dat er een passend traject is geweest van communicatie en participatie. In het communicatie- en participatieverslag wordt door de initiatiefnemer weergegeven wat er is georganiseerd, wat de reacties waren van omwonenden en andere belanghebbenden en hoe de initiatiefnemer daarmee is omgegaan.

De initiatiefnemer geeft in het participatieverslag een toelichting en verantwoording tot welk afspraken over de hierboven genoemde vormen van financiële participatie dit heeft geleid. De initiatiefnemer geeft inzicht welk financieel bod is gedaan, hoe belanghebbenden hebben gereageerd en tot welke vorm van financiële participatie is gekomen. De provincie legt verantwoording af door rapportage over de inspraak bij de besluitvorming over de omgevingsvergunning.

Koppelen andere provinciale opgaven

De ontwikkeling van lokaal eigendom raakt aan de regels voor duurzame opwek met zonne- en windenergie en daarmee ook aan klimaat, biodiversiteit, circulariteit en participatie.

Windenergie op land

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie biedt ruimtelijk mogelijkheden voor windenergie. Rijk en provincies hebben hierover afspraken gemaakt in het Nationaal Energieakkoord (wat integraal is opgenomen in het Klimaatakkoord) uit 2019. Hiermee verbindt de provincie zich aan het realiseren van de internationale en nationale doelstellingen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Windenergie is, naast o.a. zonne-energie en warmte, een van de duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken.

Provinciale Staten hebben in juni 2021 over de zeven RES-regio's een besluit genomen en deze vastgesteld als strategische verkenning.

Aanleiding

Met het Rijk zijn afspraken gemaakt om te voorzien in 735,5 MW opgesteld vermogen op land. Hiervoor zijn 'locaties windenergie' aangewezen. De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit windenergie en voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit.

Motivering Provinciaal Belang

De Elektriciteitswet 1988 bepaalt dat voor windparken met een opgesteld vermogen tussen 5 en 100 MW de provincie bevoegd gezag is. Voor de omgevingsvergunning is de gemeente bevoegd gezag als sprake is van een vermogen dat minder bedraagt dan 5 MW. Boven de 5 MW zijn GS rechtstreeks bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ervoor kiezen deze bevoegdheid aan de gemeente over te laten als daardoor versnelling van de ontwikkeling wordt bereikt.

In Zuid-Holland leggen GS de bevoegdheid bij de gemeente als voldoende verzekerd is dat de gemeente zich inzet voor de ontwikkeling van windenergie. Daarvoor worden overeenkomsten gesloten. Met name private partijen zijn aan zet voor initiatieven tot plaatsing van windturbines.

Naast de bevoegdheid rond de omgevingsvergunning heeft de provincie uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldig ruimtegebruik (ruimtelijke kwaliteit) een belang bij de afwegingen van (grotere) windturbines.

Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen en energieschaarste is het voorzien in een groter aandeel duurzame energie urgenter geworden. Het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie is daarbij van groot belang.

Voor kleinere windturbines wordt meer ruimte geboden vanwege het feit dat deze een lokaler effect hebben op de omgeving. Gemeenten zijn hier aan zet.

Voor windturbines met een ashoogte tot 45 meter maakt de gemeente daarin haar afwegingen vanuit het lokale effect op de energieopwekking en ruimtelijke impact.

Indien daarbij provinciale belangen rond landschap, cultuurhistorie, kroonjuwelen, ecologie en recreatie in het geding komen, zal de provincie daarover een zienswijze kunnen indienen. Vooroverleg hierover is daarom aan te bevelen.

Nadere uitwerking

Ruimtelijke uitgangspunten

Mede door de omvang en invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het landschap van grote windturbines is het van belang een zorgvuldige en bovenregionale afweging op provinciaal niveau te maken over de locatiekeuze. De provincie wil grote turbines geconcentreerd plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie voorkomen.

De ruimtelijke uitgangspunten zijn daarbij dat windenergie passend is langs grootschalige infrastructuur (snelwegen), op grote bedrijventerreinen of op de grote scheidslijnen tussen land en water. Windturbines plaatsen we 'daar waar het waait' (denk aan kustgebieden), 'daar waar energie gevraagd wordt' (denk aan industrie) en 'daar waar ze aan kunnen sluiten bij grote landschappelijke structuren' (grootschalige overgangen land-water, grote lijnvormige (infra)structuren (havengebied)).

De voorkeur wordt gegeven aan eenvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen.

Bestaande opstellingen van grote windturbines kunnen ter plaatse worden vervangen en binnen de in de verordening opgenomen voorwaarden opgeschaald worden.

Naast de grote windturbines is er in de provincie ruimte voor kleinere windturbines. Turbines met een as-hoogte tot 15 meter mogen binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied worden geplaatst, mits rekening gehouden wordt met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten. Voor windturbines met een as-hoogte tot 45 meter kan de gemeente daarin haar afwegingen maken vanuit het lokale effect op de energieopwekking en ruimtelijke impact. Indien daarbij provinciale belangen rond landschap, cultuurhistorie, kroonjuwelen, ecologie en recreatie in het geding komen, zal de provincie daarover een zienswijze kunnen indienen. Vooroverleg hierover is daarom aan te bevelen.

Uitgangspunten windturbines naar ashoogte

Grote windturbines (ashoogte is hoger dan 45 meter)

- Geconcentreerd plaatsen en voorkomen van versnippering
- Langs grootschalige infrastructuur (snelwegen, rivieren)
- Bij grootschalige bedrijvigheid (energievragers)
- Grootschalige scheidslijnen tussen land en water en grote landschappelijke structuren (daar waar het waait)
- Voorkeur voor eenvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen

Windturbines met een ashoogte tot 45 meter

- Binnen bestaand stads- en dorpsgebied
- Glastuinbouwgebied passend bij de lokale situatie
- Bedrijventerreinen
- Dit is ter beoordeling aan de gemeente. De provincie kan wel een zienswijze indienen, indien te weinig rekening is gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.

Windturbines tot 15 meter ashoogte

- Kunnen overal, mits rekening gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.
- Dit is ter beoordeling aan de gemeente. De provincie kan wel een zienswijze indienen, indien te weinig rekening is gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.

De aangewezen locaties zijn vastgelegd in de Omgevingsverordening op kaart 16.

De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit windenergie en voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit. Mochten die om technische of andere redenen niet haalbaar

zijn, dan moet het opnemen van nieuwe locaties worden overwogen. Daarvoor is dan aanpassing van de verordening nodig.

Sloop en circulair

Een bestemmingsplan dat plaatsing van windturbines en andere bouwwerken gericht op de opwekking van energie uit wind mogelijk maakt, verantwoordt in de toelichting de wijze waarop is verzekerd dat de windturbines na afloop van het daadwerkelijke gebruik worden gesloopt.

De provincie wil een volledige circulaire economie in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussen-doel 50% reductie van (primaire) materialen in 2030. Dit geldt ook voor de energietransitie.

De economische kracht van Zuid-Holland is afhankelijk van enorme hoeveelheden grondstoffen en energie. Steeds meer van die grondstoffen worden schaars en beginnen zelfs op te raken. Tegelijkertijd is er veel verspilling, waardoor we onnodig waarde verloren laten gaan. Ook veroorzaakt de economie – met afval als eindproduct – schade aan het klimaat, de biodiversiteit, het milieu en onze gezondheid. Om concurrerend en toekomstbestendig te blijven als provincie is het inspelen op de transitie naar een circulaire economie van belang voor de economie en het milieu van de provincie Zuid-Holland.

Te onderzoeken effecten

Bij de plaatsing van windturbines dienen op projectniveau effecten ten aanzien van o.m. cumulatieve effecten natuur, flora en fauna, bescherming van waardevol cultureel erfgoed, geluid, externe veiligheid, radar, slagschaduw, lichtschittering, vaarwegen en waterstaatswerken, landschappelijke inpassing, netinfrastructuur, watertoets en archeologie te worden onderzocht. Het voorgaande dient in een MER en/of een ruimtelijke onderbouwing te worden vastgelegd.

Beleidsuitwerking

De provincie maakt de realisatie van het Klimaatakkoord ruimtelijk mogelijk in een aantal specifieke gebieden (Omgevingsverordening kaart 16).

Actuele informatie over de realisatie (aantal MW en gerealiseerde locaties) is terug te vinden in de jaarlijkse voortgangsrappportage 'Meterstand'.

Zonne-energie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil het gebruik van zonne-energie actief faciliteren en ondersteunen, omdat zonne-energie een groeiende bijdrage levert aan de productie van hernieuwbare energie. Voorop staat de voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en overige geschikte functies. In een provincie waarin onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed is, is een terughoudende benadering van zonnenvelden in die open ruimte op zijn plaats, in combinatie met een stimulerende benadering voor zonnepanelen en warmtecollectoren op dak.

Aanleiding

Het aantal initiatieven voor het opwekken van duurzame energie door middel van zonne-energie blijft toenemen. Ook in de RES'en 1.0 (juli 2021) wordt een belangrijk deel van de geformuleerde ambitie van de regio's voor de opwek van duurzame elektriciteit ingevuld met zonne-energie. Zonnenvelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied hebben invloed op de kwaliteit van het landschap en de ruimte voor voedselproductie. In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Zonne-energie is een van de duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken, naast onder andere windenergie en onze inzet op een duurzame warmtevoorziening. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de Regionale Energie Strategieën (RES'en). Vanuit deze rollen legt de provincie haar ruimtelijk beleid voor zonne-energie vast in de omgevingsvisie.

Nadere uitwerking

Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

1. Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren)
2. Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden.
3. Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is.
4. Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daar buiten. (de provinciale uitwerking van de zonneladder)

1. Op daken en binnen bestaand stads- en dorpsgebied

Binnen bestaand stads- en dorpsgebied en daarbuiten ligt er een grote opgave om bestaande en nieuwe bebouwing (mogelijk in de toekomst ook kassen) te benutten voor de plaatsing van zonnepanelen en warmtecollectoren. De provincie streeft er naar dat bij bestaande en nieuwbouw (ook bedrijventerreinen) gemeenten en ontwikkelaars de daken/bebouwing benut voor zonne-energie. De provincie stimuleert en faciliteert dit actief en heeft hiervoor een aanvalsplan zon op dak.

In bestaand stads- en dorpsgebied zijn er naast de daken meer kansen voor meervoudig ruimtegebruik, zoals bijvoorbeeld parkeerterreinen, gebouwde sport- en recreatievoorzieningen (bermen van) wegen of tijdelijk gebruik van terreinen waar bestemmingen wel zijn vastgelegd in omgevingsplannen maar vooralsnog niet zijn gerealiseerd. Binnen het bestaand stads- en dorpsgebied ligt de verantwoordelijkheid voor de plaatsingsmogelijkheden van zonnepanelen bij de gemeenten, waarbij rekening wordt gehouden met de provinciale belangen zoals opgenomen in het omgevingsbeleid.

2. Locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied - meervoudig ruimtegebruik

Zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied zijn toegestaan als duidelijk is gemaakt dat de capaciteit voor het opwekken van duurzame energie op daken en in stedelijk gebied onvoldoende is en de gemeenten aangeven hoe zij het benutten van zon op dak voldoende stimuleren:

- Agrarische bouwperceel. Zij hebben een bebouwingsbestemming. Het is derhalve logisch om naast benutting van daken ook ruimte te bieden voor zonnepanelen op het - nog voor bebouwing onbenutte deel van het bouwperceel. Installaties met zonnepanelen passen bij de agrarische bijgebouwen, stallen, schuren en kassen. Bij zonnevelden op het agrarische bouwperceel zal het gaan om relatief kleine velden (< 2,5 ha) waarbij de energie opgewekt wordt waar deze (deels) wordt gebruikt.
- Locaties die vallen onder de bestemming verkeersinfrastructuur. Het betreft hier berm- en taluds van rijks- en provinciale wegen, spoorwegen en parkeerplaatsen. Zonnepanelen en infrastructuur sluiten door hun 'technische' uitstraling goed op elkaar aan, zeker bij geluidschermen, waarbij wel voldaan moet worden aan de regels voor verkeersveiligheid. In een stedelijke omgeving kan de plaatsing van zonnepanelen logisch zijn. Daar waar infrastructuur een open landschap doorsnijdt is een zorgvuldige afweging nodig. Op parkeerplaatsen kan een dak van zonnepanelen worden gerealiseerd, met aandacht voor en afhankelijk van het omliggende gebied. Een overkapping van een parkeerterrein moet wel passen binnen het landschap.
- Slibdepots, waterbassins (bijvoorbeeld bij kassen), spaarbekkens, waterbergingsgebieden en (voormalige) stortplaatsen. Zij bieden kansen voor meervoudig ruimtegebruik in combinatie met (drijvende) zonnepanelen, afhankelijk van de omgeving en mits deze goed worden ingepast.

3. Overige locaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied

Als duidelijk is gemaakt dat met de hierboven genoemde locaties onvoldoende opwek kan worden gerealiseerd is in aanvulling op de locaties onder '1' en '2' het realiseren van zonnevelden in beperkte mate en onder voorwaarden mogelijk op de volgende locaties:

- Locaties in glastuinbouwgebied. Realisering van een zonneveld is mogelijk, mits er sprake is van dubbel ruimtegebruik en aangetoond is dat geen onevenredige aantasting plaatsvindt

van de omvang en de bruikbaarheid van het glastuinbouwgebied. Dit sluit aan bij de provinciale ambitie om de energiehuishouding in de glastuinbouwgebieden in grote mate verder te verduurzamen. Qua uitstraling sluiten zonnenvelden goed aan bij glastuinbouw, maar er moet behoedzaam omgegaan worden met de groene ruimtes in de vaak dichtbebouwde kassengebieden.

- Locaties waar een andere functie is bestemd (denk aan bedrijventerrein, haven, woningbouw), maar waar die bestemming om diverse redenen vooralsnog niet wordt gerealiseerd (pauzelandschap).
- Locaties in combinatie met een windturbinepark
Een zonnenveld in combinatie met een windturbinepark kan technisch en economisch gunstig zijn vanuit energieopwekking, -opslag en -distributie, en het aanvullende productieprofiel. Windparken en zonnenvelden hebben verschillende ruimtelijke effecten en grondgebruik. De windturbines staan vaak met minimale verharding in open landschappen. Indien hier een zonnenveld wordt toegevoegd kan door de toevoeging van deze meer stedelijke voorziening het landschappelijk beeld en grondgebruik aanzienlijk veranderen. De plaatsing en omvang van het zonnenveld in relatie tot die van het (agrarisch) landschap is bepalend voor de aanvaardbaarheid van het zonnenveld. Vertrekpunt is het zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied, waarbij wordt uitgegaan van minimale toevoeging van zonnenvelden passend qua schaal en omvang bij het landschap en waarbij rekening wordt gehouden met de landbouwkundige waarde (productiewaarden en/of voedselvoorziening) van de gronden. Een zonnenveld in combinatie met een windpark betreft daarom altijd lokaal maatwerk, in nauw overleg met de provincie.

Zoekgebieden zon RES1.0

In een aantal RES-regio's zijn in de RES1.0 zoekgebieden voor zon opgenomen. De aard, omvang en mate van uitwerking van deze zoekgebieden verschilt per RES-regio. Ook verschilt de basis waarop tot de keuze van een zoekgebied is gekomen en ligt er nog niet altijd een integrale afweging met andere ruimtelijke opgaven aan het zoekgebied ten grondslag.

De komende periode geven de RES-regio's uitvoering aan de RES1.0. In dit proces worden de zoekgebieden uit de RES1.0 verder uitgewerkt en afgewogen. De provincie blijft daarbij als partner in de RES betrokken.

In aanvulling op de provinciale uitwerking van de zonneladder kan het zijn dat in deze zoekgebieden, die door Provinciale Staten zijn vastgesteld, meer mogelijkheden komen voor zonnenvelden. Randvoorwaarde is dan wel dat een integrale nadere verkenning en uitwerking van deze zoekgebieden is uitgevoerd waarbij onder andere opgaven rond de landbouw vanwege bijvoorbeeld bodemdaling, waterkwaliteit, stikstof en biodiversiteit, maar mogelijk ook andere ruimtelijke opgaven die spelen in het gebied, mee worden genomen.

In het omgevingsprogramma, maatregel 'RES zoekgebieden zon en wind', neemt de provincie haar inzet voor de uitwerking van de zoekgebieden op. Zonnenvelden in deze zoekgebieden zijn pas daadwerkelijk aan de orde als de zoekgebieden verder zijn uitgewerkt en daar (boven)regionaal over is afgestemd met de betrokken RES-partners.

Ruimtelijke kwaliteit, biodiversiteit, meekoppelkansen

Zonnenvelden sluiten andere functies op dezelfde plaats nagenoeg uit. Ze hebben in beginsel een duidelijke invloed op de kwaliteit van het landschap en beperken de ruimte voor voedselproductie.

Afhankelijk van de identiteit en structuur van het landschap, de locatiekeuze, omvang en landschappelijke inpassing van het zonnenveld ziet de provincie zonnenvelden als een vorm van aanpassing dan wel transformatie van het landschap.

De provincie hecht in alle gevallen grote waarde aan meervoudig ruimtegebruik, een zorgvuldige locatiekeuze, vormgeving en inrichting van zonnenvelden waarbij in ieder geval een bijdrage wordt geleverd aan het behouden, liefst versterken van de biodiversiteit ter plaatse, sprake is van een goede landschappelijke inpassing en de bodemkwaliteit niet nadelig wordt beïnvloed. Daarnaast wordt nadrukkelijk gezocht naar meekoppelkansen bijvoorbeeld op het gebied van recreatie, klimaatadaptatie en landbouwkundige opgaven. Uiteraard is het omgevingsbeleid en daarmee het ruimtelijke kwaliteitsbeleid en de daarin opgenomen regels voor de beschermingscategorieën ruimtelijke kwaliteit van toepassing. Dit betekent dat zonnenvelden binnen het natuurnetwerk Nederland, de graslanden in de Bollenstreek (beide gelegen in beschermingscategorie 1) en belangrijke weidevogelgebieden (beschermingscategorie 2) hiermee nagenoeg uitgesloten zijn.

Sloop en Circulair

Als een zonnenveld op de vergunde plek niet meer gewenst of nodig is moet deze worden verwijderd. De technologische ontwikkelingen rond zonne-energie blijven doorgaan (steeds meer opbrengst per ha en steeds meer toepassingsmogelijkheden). Bovendien kan er over een aantal jaren een ander inzicht bestaan rond de gewenste mix aan CO₂-vrij opgewekte elektriciteit.

De provincie zet in op een 100% circulaire economie in 2050. Dit geldt ook voor de energietransitie. Daarom zal de provincie desgevraagd het experimenteren met circulaire zonnepanelen binnen locaties, die ruimtelijk passen in het beleid, faciliteren. Zonnepanelen bevatten (schaarse) grondstoffen, we werken ernaartoe om deze materialen steeds beter terug te winnen en opnieuw in te zetten. Daarom wil de provincie inzetten op een toename van zonnepanelen die steeds meer circulair zijn en het zorgvuldige hergebruiken en terugwinnen van grondstoffen uit zonnepanelen stimuleren.

Energie infrastructuur

Efficiënt benutten van (geplande) netcapaciteit is onderdeel van het provinciale beleid en inzet. Bij nieuwe locaties en realisatie van projecten voor zonne-energie is het daarom van belang de inpassingsmogelijkheden op de (geplande) energie-infrastructuur mee te wegen (zie beleidskeuze energie-infrastructuur).

Zonthermie

Naar verwachting zal, met name in gebieden waar andere warmtebronnen niet voorhanden zijn of minder efficiënt of de netcapaciteit geen ruimte biedt voor de aansluiting van zon-PV, in de toekomst meer ingezet worden op het gebruik van warmte gewonnen met behulp van zonnepanelen. Niet alleen met daksystemen maar ook in de vorm van zonthermie/velden. Voor deze zonthermie velden gelden dezelfde ruimtelijke en beleidsmatige uitgangspunten als voor zon-PV velden. Wel zal bij de uitwerking van zonthermie velden nadrukkelijk aandacht besteed moeten worden aan de bijbehorende opslag van warmte. Zeker als die bovengronds is kan de ruimtelijke impact daarvan aanzienlijk zijn.

Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie

Om handvaten te bieden voor het ontwikkelen van zonnenvelden met een meerwaarde voor de omgeving heeft de provincie een Handreiking 'ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid-Holland' ontwikkeld. De handreiking is voor ontwikkelaars en gemeenten en bevat een toelichting op het beleid, een stappenplan, praktische informatie en voorbeelden voor het uitwerken van zonnenvelden.

Een goed ontworpen en beheerd zonnenveld kan bijdragen aan de verbetering van de biodiversiteit ter plaatse. Daartoe zal de provincie ook de handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie uitbreiden met voorbeelden en suggesties voor inrichting en beheer gericht op het bevorderen van de biodiversiteit.

3.1.1 Duurzame opwek elektriciteit

Wat wil de provincie bereiken?

Bij het benutten van hernieuwbare bronnen zet de provincie tot 2030 in op wind- en zonne-energie.

De provincie biedt ruimtelijk mogelijkheden voor windenergie. Rijk en provincies hebben hierover afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord uit 2019. Hiermee verbindt de provincie zich aan het realiseren van de internationale en nationale doelstellingen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Windenergie is, naast o.a. zonne-energie en warmte, een van de duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken.

De provincie wil het gebruik van zonne-energie actief faciliteren en ondersteunen, omdat zonne-energie een groeiende bijdrage levert aan de productie van hernieuwbare energie. Voorop staat de voorkeur voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het benutten van daken en overige geschikte functies. In een provincie waarin onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed is, is een terughoudende benadering van zonnenvelden in die open ruimte op zijn plaats, in combinatie met een stimulerende benadering voor zonnepanelen en warmtecollectoren op dak.

Aanleiding

In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte een schaars en waardevol goed. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Voor windenergie wijst de provincie locaties aan. De locaties zijn het resultaat van een afweging tussen eisen vanuit windenergie en voorwaarden vanuit landschap en ruimtelijke kwaliteit.

Provinciale Staten hebben in juni 2021 over de zeven RES-regio's een besluit genomen en deze vastgesteld als strategische verkenning. Hierin zijn zoekgebieden voor wind- en zonne-energie vastgesteld. De RES-regio's werken deze zoekgebieden uit naar zoeklocaties. In de RES'en wordt een belangrijk deel van de geformuleerde ambitie van de regio's voor de opwek van duurzame elektriciteit ingevuld met zonne-energie. Zonnevelden buiten bestaand stads- en dorpsgebied hebben invloed op de kwaliteit van het landschap en de ruimte voor voedselproductie.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen, het aandeel duurzame energie te vergroten en het energieverbruik te reduceren. Naast in te zetten op een duurzame warmtevoorziening zijn zonne-energie en windenergie duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de RES'en. Vanuit deze rollen legt de provincie haar ruimtelijk beleid voor zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie.

De Elektriciteitswet 1988 bepaalt dat voor windparken met een opgesteld vermogen tussen 5 en 100 MW de provincie bevoegd gezag is. Voor de omgevingsvergunning is de gemeente bevoegd gezag als sprake is van een vermogen dat minder bedraagt dan 5 MW. Boven de 5 MW zijn GS rechtstreeks bevoegd gezag. Gedeputeerde Staten kunnen ervoor kiezen deze bevoegdheid aan de gemeente over te laten als daardoor versnelling van de ontwikkeling wordt bereikt.

In Zuid-Holland leggen GS de bevoegdheid bij de gemeente als voldoende verzekerd is dat de gemeente zich inzet voor de ontwikkeling van windenergie. Daarvoor worden overeenkomsten gesloten. Met name private partijen zijn aan zet voor initiatieven tot plaatsing van windturbines.

Naast de bevoegdheid rond de omgevingsvergunning heeft de provincie uit het oogpunt van een goede ruimtelijke ordening en zorgvuldig ruimtegebruik (ruimtelijke kwaliteit) een belang bij de afwegingen van (grotere) windturbines.

Met het oog op de verwachte klimaatveranderingen en energieschaarste is het voorzien in een groter aandeel duurzame energie urgenter geworden. Het bieden van ruimtelijke mogelijkheden voor windenergie is daarbij van groot belang.

Nadere uitwerking

Ruimtelijke uitgangspunten zonne-energie

Het beleid voor zonne-energie is gebaseerd op de volgende principes:

1. Meervoudig ruimtegebruik. Benut bestaande en nieuwe bebouwing en overige functies die combinaties kunnen vormen met zonne-energie. (PV en warmtecollectoren).
2. Bescherming van de schaarse open ruimte en landschapswaarden. Dit betekent dat de provincie terughoudend is met het toestaan van zonnevelden.
3. Een goede ruimtelijke ordening, waarbij infrastructuur (energienetwerk) als leidend principe wordt gehanteerd. Wek energie op daar waar het gebruikt wordt (in of nabij de bebouwde omgeving) en waar aansluiting op het energienetwerk logisch is.
4. Ruimtelijke kwaliteit, zorgvuldig omgaan met de bestaande functies en kwaliteiten van het gebied. Bij de locatiekeuze, omvang en inrichting van een zonneveld zijn de regels voor ruimtelijke kwaliteit uit de Omgevingsverordening altijd van toepassing.

Uitgaande van deze principes maakt de provincie de realisatie van zonne-energie ruimtelijk mogelijk, binnen het bestaande stads- en dorpsgebied en onder voorwaarden op een aantal voorkeurslocaties en functies daarbuiten.

Ruimtelijke uitgangspunten windenergie

Mede door de omvang en invloed op de ruimtelijke kwaliteit en het landschap van grote windturbines is het van belang een zorgvuldige en bovenregionale afweging op provinciaal niveau te maken over

de locatiekeuze. De provincie wil grote turbines geconcentreerd plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie voorkomen.

De ruimtelijke uitgangspunten zijn daarbij dat windenergie passend is langs grootschalige infrastructuur (snelwegen), op grote bedrijventerreinen of op de grote scheidslijnen tussen land en water. Windturbines worden geplaatst 'daar waar het waait' (denk aan kustgebieden), 'daar waar energie gevraagd wordt' (denk aan industrie) en 'daar waar ze aan kunnen sluiten bij grote landschappelijke structuren' (grootschalige overgangen land-water, grote lijnvormige (infra)structuren (havengebied)).

De voorkeur wordt gegeven aan eenvoudige lijnopstellingen en clusters, in samenhang met en evenwijdig aan de betreffende infrastructuur en scheidslijnen.

Bestaande opstellingen van grote windturbines kunnen ter plaatse worden vervangen en -binnen de in de verordening opgenomen voorwaarden- opgeschaald worden.

Naast de grote windturbines is er in de provincie ruimte voor kleinere windturbines. Turbines met een as-hoogte tot 15 meter mogen binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied worden geplaatst, mits rekening gehouden wordt met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten. Voor windturbines met een as-hoogte tot 45 meter kan de gemeente daarin haar afwegingen maken vanuit het lokale effect op de energieopwekking en ruimtelijke impact. Indien daarbij provinciale belangen rond landschap, cultuurhistorie, kroonjuwelen, ecologie en recreatie in het geding komen, zal de provincie daarover een zienswijze kunnen indienen. Vooroverleg hierover is daarom aan te bevelen.

3.1.2 Lokale initiatieven en inclusieve energietransitie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie hanteert een percentage van minimaal 50% lokaal eigendom (mede-eigenaarschap) per (grootschalig) zon- of windproject en streeft naar 100% lokaal eigendom. Daarmee wordt lokaal zeggenschap over energieprojecten vergroot en is het mogelijk dat de omgeving voordelen ervaart van de opbrengsten van een energieproject. Met een hoger percentage lokaal eigendom wordt een verhoging van de lokale acceptatie van energieprojecten beoogd. De provincie hanteert deze percentages vanaf de start van een project, omdat dan de invloed van de omgeving op het ontwerp van een zonne- of windpark het grootste is.

Naast Lokaal Eigendom zijn er andere vormen van financiële participatie en opbrengsten voor de omgeving mogelijk. De initiatiefnemer van een project (private ontwikkelaar óf lokale partijen) zijn verantwoordelijk voor een gesprek met de omgeving om tot afspraken over de inzet van deze vormen van financiële participatie te komen.

Aanleiding

Het aantal lokale initiatieven voor het opwekken van duurzame energie blijft toenemen. In de provincie Zuid-Holland is onbebouwde ruimte waardevol. Zorgvuldig omgaan met deze schaarse ruimte is daarom uitgangspunt van beleid. Een aspect van deze zorgvuldigheid is het streven naar lokaal draagvlak en de mogelijkheid om lokaal deel te nemen aan een project. Via lokaal eigendom wordt zeggenschap gecreëerd over de locatie, omvang, inrichting en exploitatie van zon- en windprojecten.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie werkt mee aan Europese en nationale energiedoelen om de CO₂-uitstoot te verminderen en het energieverbruik te reduceren. Zonne- en windenergie zijn duurzame energiebronnen waar de provincie op inzet om dit doel te bereiken. Daarnaast heeft de provincie een bovenregionale rol in het ruimtelijke domein en participeert zij in de Regionale Energie strategieën (RES'en). Vanuit deze rollen legt de provincie haar beleid voor lokaal eigendom van zonne- en windenergie vast in de omgevingsvisie en werkt dit uit in een apart beleidskader.

Nadere uitwerking

De provincie gaat in grootschalige energieprojecten (windprojecten en zonneprojecten vanaf 10MW) in Zuid-Holland ervan uit dat minimaal 50% van het eigendom van de productie belegd wordt bij lokale omgeving en streeft naar 100%. Dat kan gaan om inwoners, lokale overheden en lokale MKB (waarbij inwoners en MKB lokaal eigendom verwerven via energiecoöperaties met minstens tien

leden, een open lidmaatschap en democratische besluitvorming). De precieze definitie van lokaal eigendom en de eisen aan energiecoöperaties werkt de provincie uit in een apart beleidskader. Per project wordt in het participatieplan (in samenspraak met de omgeving) vastgelegd wie wordt verstaan onder de lokale omgeving. De provincie verwacht dat een initiatiefnemer minimaal 50% lokaal eigendom van een project kan laten zien bij het verzoek om een principebesluit en laat zien hoe daaraan is gewerkt door het opstellen en uitvoeren van een participatieplan.

Doorgaans is de provincie vanuit de rol als bevoegd gezag of vanuit de verantwoordelijkheid voor goede ruimtelijke ordening betrokken bij een initiatief voor de ontwikkeling van (een) windturbine(s) of een zonneveld. In dat geval is er een initiatiefnemer die de provincie vraagt om vroegtijdig met de lokale omgeving een participatietraject aan te gaan om zo een goed beeld te krijgen van de wensen van de lokale partijen.

Financiële participatie

Financiële participatie van de omgeving kan op verschillende manieren worden bereikt, er worden 4 vormen onderscheiden:

- Mede-eigenaarschap: omwonenden profiteren mee als mede-eigenaar van een wind- of zonneproject, via een vereniging of (energie)coöperatie. Lokaal eigendom is mede-eigenaarschap (risicodragend, mét zeggenschap) voor de lokale omgeving van een energieproject.
- Financiële deelneming: omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties
- Omgevingsfonds: een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt, zoals een sportclub of wijkvereniging
- Omwonendenregeling: met een omwonendenregeling ontvangen mensen die in de directe omgeving wonen een voordeel. Bijvoorbeeld met korting op stroom afkomstig uit het project, een financiële compensatie of door investeringen in het verduurzamen van hun woning.

De provincie hanteert als uitgangspunt 50% lokaal eigendom van de productie van wind- en zonne-energie op land en streeft naar 100%. Ook is een uitgangspunt dat hierbij door de partijen gelijkwaardig wordt samengewerkt in de ontwikkeling, bouw en exploitatie van een energieproject. Dit is de eerstgenoemde van bovenstaande vormen van financiële participatie. Welke vorm(en) per project in welke mate worden gebruikt zal variëren en is de uitkomst van het gesprek met de omgeving, waaraan we in een apart beleidskader nadere voorwaarden stellen.

Verantwoordingsplicht voor een zorgvuldige afweging

De initiatiefnemer dient bij het verzoek om een principebesluit aan te tonen dat er een passend traject is geweest van communicatie en participatie. In het communicatie- en participatieverslag wordt door de initiatiefnemer weergegeven wat er is georganiseerd, wat de reacties waren van omwonenden en andere belanghebbenden en hoe de initiatiefnemer daarmee is omgegaan.

De initiatiefnemer geeft in het participatieverslag een toelichting en verantwoording tot welk afspraken over de hierboven genoemde vormen van financiële participatie dit heeft geleid. De initiatiefnemer geeft inzicht welk financieel bod is gedaan, hoe belanghebbenden hebben gereageerd en tot welke vorm van financiële participatie is gekomen. De provincie legt verantwoording af door rapportage over de inspraak bij de besluitvorming over de omgevingsvergunning.

Koppeling andere provinciale opgaven

De ontwikkeling van lokaal eigendom raakt aan de regels voor duurzame opwek met zonne- en windenergie en daarmee ook aan klimaat, biodiversiteit, circulariteit en participatie.

3.1.3 Warmtetransitie in de gebouwde omgeving en glastuinbouw

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie stelt zich ten doel om bij te dragen aan een snelle en betaalbare warmtetransitie, met minimale impact op de ruimte, zoveel mogelijk rekening houdend met de circulaire economie en klimaatadaptatie. Hierbij wordt aangesloten bij de door het Rijk gedefinieerde strategie 'Klimaat en Energie' voor een klimaatneutrale, fossielvrije en circulaire energievoorziening in 2050. De provincie heeft de ambitie om een regierol te ontwikkelen voor bovenlokale warmtenetwerken en past een afwegingskader Warmtekeuze toe bij de te maken keuzes in de warmtetransitie.

De provincie zet zich in voor de ontwikkeling en realisatie van bovenlokale warmtenetwerken als onderdeel van de gewenste warmtetransitie om het gebruik van aardgas te kunnen verminderen.

De ontwikkeling van een bovenlokaal en klimaatneutraal warmtetransportnetwerk sluit goed aan bij de afspraken uit het klimaatakkoord, de Regionale Energiestrategie en het Rijks en provinciaal beleid. Het draagt bij aan het behalen van de doelen die daarbij zijn genoemd. De kansen voor synergie in de provincie worden door het uitwisselen van reststromen -zoals warmte - tussen industrie en stedelijke gebieden benut door de aanleg van bovenlokale warmtenetwerken. De provincie heeft de ambitie om daarvoor een regierol te ontwikkelen en past een afwegingskader Warmtekeuze toe bij de te maken keuzes in de warmtetransitie.

Aanleiding

De warmtetransitie in de gebouwde omgeving (woningen, utiliteit, kantoren en glastuinbouw) is een onderdeel van de energietransitie gericht op ruimteverwarming en de voorziening van warm tapwater. Het klimaatakkoord benadrukt dat een forse opschaling van de duurzame warmtevoorziening nodig is. In vrijwel alle steden, dorpen en glastuinbouwgebieden zullen duurzame warmtebronnen, warmtesystemen en opslagsystemen tot ontwikkeling komen wat grote impact zal hebben voor gebouweigenaren en de leefomgeving.

Motivering Provinciaal Belang

Een efficiënte energiestrategie is er op gericht om voor verwarming zoveel mogelijk gebruik te maken van beschikbare warmte. De provincie kent een groot potentieel en aanbod van warmte uit grote warmtebronnen zoals geothermie en restwarmte. De inzet van deze bronnen kan in belangrijke mate bijdragen aan de warmtetransitie en aan de provinciale beleidsambitie voor de gebouwde omgeving. Deze bronnen maken transport en distributie van de warmte door ontwikkeling van bovenlokale warmtenetwerken noodzakelijk. In veel gevallen is de omvang van het warmte aanbod van een bron groter dan de lokale vraag in een buurt, wijk of gemeente. De optimale benutting van restwarmte en geothermie in de warmtetransitie is daarmee een vraagstuk dat gemeente- en stad overstijgend is en dat bovenlokaal en zelfs bovenregionaal ingepast moet worden.

Met een bovenregionaal warmtetransportnetwerk wordt bijgedragen aan de klimaatneutrale warmtevoorziening tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten en met een beperkt beslag op de ruimte. Warmtenetwerken die gebruik maken van restwarmte vragen minder elektriciteit dan andere warmtevoorzieningen en daarbij vraagt restwarmte geen extra productie en ruimte. Het ruimtebesparende effect van een warmtetransportnetwerk geeft de provincie een extra belang bij het bereiken van zo veel mogelijk lokale warmtedistributienetten.

Met dit transportnet kan deze CO₂ vrije warmte ingezet worden in de grote vraagconcentratiegebieden in de steden en glastuinbouw. De realisatie van deze bovenregionale warmte-infrastructuur is daarmee een essentieel onderdeel van een werkend warmtesysteem waarin de warmtewarmtevraag wordt vervuld met een betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening met een minimale impact op de ruimte. Het bovenregionale warmtetransportnet maakt het gebruik van restwarmte en de potentiële warmte uit geothermie op grote schaal mogelijk waardoor hoge kwaliteit energie (namelijk elektriciteit en gas) elders kan worden ingezet én bespaard.

Voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe warmtetransportnetten benut de provincie waar nodig of gewenst het ruimtelijk bijbehorende instrumentarium in samenwerking met de betrokken samenwerkingspartners.

De warmtetransitie is daarnaast een groot economisch belang voor de transitie in de glastuinbouwsector. In Zuid Holland is de CO₂ -emissie in de glastuinbouw van vergelijkbare omvang als de gebouwde omgeving. Hierdoor heeft de provincie ook een groot belang bij het slagen van de warmtetransitie in de glastuinbouwsector in samenhang met de gebouwde omgeving. Beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. En bij de integrale aanpak van de warmtetransitie levert dit juist kansen voor zowel de gebouwde omgeving als de glastuinbouw.

Nadere uitwerking

Voor een toekomstige klimaatneutrale energievoorziening is de ontwikkeling van de totale energie-infrastructuur en het totale energiesysteem sturend omdat iedere keuze die gemaakt wordt, ook iedere individuele keuze, gevolgen heeft voor het totale energiesysteem. Andersom is het totale (toekomstige) energiesysteem randvoorwaardelijk voor de beschikbare alternatieven waaruit gekozen kan worden met gevolgen voor snelheid en kosten van de totale energietransitie en het ruimte- en materiaalgebruik. De visie en inzet van de provincie is om vanuit een afwegingskader en het totale energiesysteem naar de te maken keuzes in de warmtetransitie te kijken. Uitgangspunt is dat gemeenten in hun transitievisies warmte en wijkuitvoeringsplannen kiezen welke warmtebronnen en

warmte-infrastructuur geschikt zijn. Die keuzevrijheid is afhankelijk van beschikbare alternatieven en een stimulerend en sturend kader geeft daar richting aan.

In de beleidskeuze 'Versnelling transitie Greenports' is het grote economische belang van de glastuinbouwsector beschreven. In Zuid-Holland is de CO₂-emissie in de glastuinbouw van vergelijkbare omvang als de gebouwde omgeving. Hierdoor heeft de provincie ook een groot belang bij het slagen van de warmtetransitie in de glastuinbouwsector in samenhang met de gebouwde omgeving. Beide kunnen niet los van elkaar gezien worden. En bij de integrale aanpak van de warmtetransitie levert dit juist kansen voor zowel de gebouwde omgeving als de glastuinbouw.

Ontwikkeling en gebruik van duurzame bronnen, het nemen van besparingsmaatregelen en aanleg van nieuwe infrastructuur vragen om uitwerking in onderlinge samenhang en samenwerking met de samenwerkingspartners. De provincie zet hierbij in op haar regionale verbindende rol.

Nadere uitwerking

Provinciale rollen

De opgave om te komen tot een klimaatneutrale gebouwde omgeving is complex. Om deze te realiseren is de inzet van menskracht en middelen van de provincie en van onze partners van groot belang. De energievoorziening in de gebouwde omgeving is een samenspel met een snel groeiend aandeel van duurzame lokale en regionale bronnen en vele spelers en rollen die het energiesysteem van de toekomst ontwikkelen en draaiende houden. De ontwikkeling van de energie-infrastructuur en het totale energiesysteem is sturend voor de toekomstige klimaatneutrale energievoorziening. De verduurzaming van het energiesysteem leidt de komende tientallen jaren tot ingrijpende aanpassingen.

De verduurzaming van het energiesysteem leidt de komende tientallen jaren tot ingrijpende aanpassingen. De provincie werkt daarom samen met haar partners en ondersteunt bij de ontwikkeling van warmte- en energietransitieplannen. Het is van belang kennis op te doen van inhoud, proces en keuzes en deze kennis breed te delen met belanghebbende partners door communicatie, kennis-sessies en de ontwikkeling van lerende netwerken. Samenwerking, procesondersteuning, kennisontwikkeling, kennisdeling, ruimtelijk instrumentarium, innovatie en verkenning en ontsluiting van financiële fondsen zijn bij uitstek inspanningen waarmee de provincie bijdraagt.

Samenwerking, procesondersteuning, kennisontwikkeling, kennisdeling, ruimtelijk instrumentarium, innovatie en verkenning en ontsluiting van financiële fondsen zijn bij uitstek inspanningen waarmee de provincie bijdraagt.

De provincie werkt en denkt mee aan de planvorming in RES'en, RSW's en gemeentelijke Transitievisies, Uitvoeringsplannen en Omgevingsplannen. Bij de vergunningverlening voor geothermie, de inrichting van open bodem-energiesystemen en de beoordeling van RES'en en RSW's vervult de provincie de wettelijke en bestuurlijke taken.

Bij het uitwerken en realiseren van diverse duurzame warmteoplossingen -grootschalig en kleinschalig- hecht de provincie veel waarde aan het participatieproces dat wordt georganiseerd met de omgeving. Hierbij vormen de participatienotitie en 4D's (van Doelen, Diversiteit, Dialoog en Doorwerking) de basis.

Het provinciale instrument van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving wordt ingezet om bedrijven daadwerkelijk maatregelen ter besparing van het energiegebruik te laten nemen en het bodem-grondwatersysteem te beschermen. In aansluiting op het wettelijk instrumentarium bevordert de provincie benutting van restwarmte en cascadering van warmtestromen, oftewel het hergebruik van warmte in steeds lagere temperatuurstappen.

Voor de ontwikkeling van bovenlokale warmtesystemen heeft de provincie de ambitie om een regierol te ontwikkelen. De rol wordt met de samenwerkingspartners verkend en begin 2023 vastgesteld. Hierover communiceert de Provincie actief met de samenwerkingspartners.

Bovenlokaal warmtenetwerk

Succesvolle toepassing van grote warmtebronnen vraagt om samenwerking tussen vele partijen. De provincie neemt een regionaal verbindende rol in deze samenwerking en richt zich daarbij specifiek op succesvolle ontwikkeling van bovenlokale CO₂ vrije warmtenetwerken zodat voldoende capaciteit ontstaat om vraag en aanbod van warmte op een efficiënte wijze bij elkaar te brengen. Rond Rotterdam-Den Haag (Warmteling), de Drechtsteden, Holland Rijnland en andere regio's in

de provincie zijn bovenlokale warmtenetwerken in ontwikkeling die stevig gaan bijdragen aan de warmtetransitie.

Aansluitend op de doelstelling om de warmtetransitie snel en betaalbaar en met minimale impact op de ruimte te realiseren verkent en ontwikkelt de provincie de realisatie van de publieke belangen van warmtenetwerken (duurzaam, betaalbaar, leveringszeker, toegankelijk).

De provincie streeft naar een bovenregionaal warmtetransportnet voor het transporteren van restwarmte uit de Rotterdamse haven waarbij uitbreidingen naar gebieden met grote warmtevragers zoals in de greenports Westland en Oostland en de regio Leiden. De mogelijke levering van restwarmte aan deze gebieden leveren een grote bijdrage aan de warmtetransitie. De realisatie van het warmtetransportnetwerk zal de aanleg van nieuwe lokale distributienetten aanjagen. Hier kunnen ook lokale warmtebronnen (zoals geothermie en aquathermie) gebruik van maken. Wanneer een lokale bron operationeel is, kan de restwarmte elders worden ingezet en daarmee de warmtetransitie verder helpen.

Voor het tracé van Vlaardingen naar Den Haag zijn aanvullende studies zoals een MER uitgevoerd ten behoeve van de ruimtelijke besluitvorming en voor het tracé van Rijswijk naar Leiden is ook een ruimtelijke procedure in uitvoering.

De provincie verkent de kansen en optimalisaties om warmtenetwerken en daarmee samenhangende bronnen, warmteopslagsystemen te ontwikkelen en uit te breiden en onderdeel te maken van het toekomstige omgevingsbeleid, onder meer gebruik makend van het planMER instrument.

Glastuinbouwsector

De energietransitie in de glastuinbouwsector richt zich op een klimaatneutrale sector en is essentieel om de concurrentiepositie te behouden en onafhankelijk te worden van aardgas.

In aansluiting op het Klimaatakkoord vormt het Tuinbouwakkoord en het Energieakkoord Greenport West het kader van waaruit de provincie inzet pleegt. De ambitie van de glastuinbouwsector om te komen tot een klimaatneutrale energievoorziening in 2040 wordt daarbij ondersteund. De provincie werkt in alle glastuinbouwgebieden en in de Greenport West in het bijzonder samen aan kansrijke businesscases, versterking van samenwerkingsverbanden, benutting van regelingen of slimme investeringsconstructies, uitvoering van analyses en onderzoek, bevordering van aansluiting op bovenlokale warmtenetwerken en gebiedsaanpakken om de energietransities met haar partners tot stand te brengen. Tevens wordt verkend hoe de energietransitie ruimtelijk structurerend kan zijn voor de modernisering van het teeltareaal. De provincie bevordert de verbinding van de warmtetransitie in de glastuinbouw met de gebouwde omgeving door de verbinding te maken tussen de vraag binnen de gebouwde omgeving en de warmtebronnen en -systemen waarover de glastuinbouwsector beschikt of nog ontwikkelt.

Afwegingskader Warmtekeuze

Voor een effectieve afweging tussen inzetbare warmtebronnen heeft de provincie een afwegingskader Warmtekeuze ontwikkeld. Dit afwegingskader is een hulpmiddel voor gemeenten en andere partijen bij de keuze uit klimaatneutrale warmtebronnen voor de gebouwde omgeving. Voor zowel de bestaande bouw als nieuwbouw en zowel op lokale als regionale schaal. Het afwegingskader is een hulpmiddel om keuzes te optimaliseren. De uitgangspunten zijn: ruimtelijk beslag, haalbaarheid, betaalbaarheid, toekomstbestendigheid, optimaal gebruik van de energiekwaliteit van de beschikbare Zuid-Hollandse warmtebronnen, passende woningisolatie en passend in de lokale omstandigheden.

Het afwegingskader Warmtekeuze ordent potentiële warmtebronnen op een eigenschap die tot nu toe in de energietransitie onderbelicht blijft: de energiekwaliteit van de energiedragers. De provincie erkent daarbij de lage energiekwaliteit van warmte in warm water ten opzichte van hoogwaardige energiedragers zoals elektriciteit, waterstof en biogas. Dit vertaalt zich naar de voorkeur om warmte vooral toe te passen in de gebouwde omgeving.

De provincie onderzoekt of verbeteringen mogelijk zijn om de warmtekeuzes in nieuwbouw te laten bijdragen aan de provinciale beleidsambitie voor de warmtetransitie (snel, betaalbaar, minimaal ruimtegebruik, circulair en klimaatadaptief).

Verbinding van de warmtetransitie met andere provinciale beleidskeuzes.

De provincie ondersteunt experimenten met o.a. hoge temperatuur opslag (HTO) en onderzoekt de inpassing van warmte opslag in het energiesysteem, de bodem en de openbare ruimte.

De provincie ziet de inzet van (groene) grondstoffen graag zoveel mogelijk gecascadeerd volgens de principes van de waardepiramide: dat betekent dat de gebruiksfunctie 'energie' pas na toepassing als materiaal of andere hoogwaardige toepassingen komt.

Energietoepassing van houtige biomassa heeft niet onze voorkeur. Alleen groene grondstoffen die niet (langer) geschikt zijn voor hoogwaardige toepassingen komen in aanmerking. De provincie zet in op afbouw van energietoepassingen van hoogwaardige biomassa te beginnen in sectoren waar al reële energieneutrale alternatieven beschikbaar zijn.

Voor groene grondstoffen verkent de provincie de mogelijkheid om CO₂ reductie in rekenmodellen te waarderen bij biomassa die niet wordt omgezet in energie.

Bij de inrichting van de gebouwde omgeving en klimaatadaptieve nieuwbouw wil de provincie de energievraag voor koude(koeling) zoveel mogelijk beperken en daarna voorzien vanuit duurzame bronnen. Dus eerst voorkomen van een koelingsvraag door (bijvoorbeeld meer groen of water in stedelijke omgeving te realiseren. En vervolgens het overige koelingsvraagstuk duurzaam in te vullen. Deze of vergelijkbare oplossingen die een bijdrage leveren aan de leefomgevingskwaliteit zullen de voorkeur krijgen ten opzichte van gebruik van duurzame bronnen.

Voor de collectieve benutting van geothermie en aquathermie verkent de provincie het belang en de mogelijkheden om sturing van deze bronnen op te nemen in het toekomstige omgevingsbeleid.

Vanuit het provinciale belang om de bodem en ondergrond optimaal te beschermen en beheeren vindt gebruik van de ondergrond voor de klimaatneutrale energievoorziening van de gebouwde omgeving zodanig plaats dat het bodem-grondwatersysteem voor de lange termijn volledig blijft functioneren. Bovendien wordt rekening gehouden met de bescherming van de drinkwaterwinning en de grondwaterkwaliteit in Zuid-Holland, bescherming van archeologisch erfgoed en andere functies zoals recreatie.

De door de provincie vastgestelde waterstofvisie 'De rol van waterstof in de energie- en grondstoffentransitie in Zuid-Holland 2030 (-2050)' is van toepassing met als kernpunten:

- De provincie ondersteunt pilots, demonstratieprojecten en verkenningen waarmee meer inzicht ontstaat in de toepasbaarheid van waterstof in de gebouwde omgeving en glastuinbouw
- Voor 2030 wordt geen grootschalige toepassing voorzien en naar de toekomst is toepassing beperkt tot de plekken waar andere duurzame alternatieven technisch, maatschappelijk en financieel niet haalbaar zijn. Daarbij kan gedacht worden aan oude binnensteden.

Door de uitfasering van de verbranding van aardgas richting 2050, draagt de warmtetransitie bij aan de reductie van fijnstof en NO_x, verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van geurhinder. Ook inperking van de verbranding van biomassa voor verwarming draagt hieraan bij.

~~We vragen gemeenten~~ Gemeenten en andere uitvoerende partijen ~~wordt gevraagd om~~, gelet op beperking van de maatschappelijke kosten en overlast, aan te sluiten bij de investeringsplanningen van andere (onderhouds)werkzaamheden in de openbare ruimte, ~~zoals~~. Het gaat hierbij onder andere om vervanging van het drinkwaternet, de riolering, aanleg en uitbreiding van groen en waterbergingsmaatregelen en overige aanpassingen in de openbare ruimte.

CO₂ emissiearme 3.1.4 Klimaatneutrale en circulaire industrie

Wat wil de provincie bereiken?

Samen met regionale partners zet de provincie zich in voor een CO₂ emissiearme en circulaire industrie in Zuid-Holland. Deze inzet verloopt langs drie sporen:

Zuid-Holland onderschrijft de nationale doelstellingen om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren tot 49% in 2030 met als uiteindelijke doel om klimaatneutraal te zijn in 2050. En daarnaast onderschrijft de provincie de nationale doelen om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken en in 2050 volledig circulaire economie te realiseren. De Zuid-Hollandse industrie zal daartoe een transitie moeten doormaken naar een industrie die klimaatneutraal en circulair is.

Samen met haar partners zet de provincie zich hiervoor in langs drie sporen die de basis vormen van drie maatregelen in het Omgevingsprogramma:

1. stimuleren van efficiency en het nuttig en slimmer toepassen van reststromen;
2. vernieuwen van het energiesysteem;
3. vernieuwen van het grond- en brandstoffsysteem grondstoffsysteem.

Voor al deze sporen is de tijdige beschikbaarheid van een adequate energie infrastructuur, alsmede voldoende ruimte om deze energie infrastructuur te realiseren, een belangrijke conditie. De inzet van de provincie hieromtrent (inclusief het bijbehorend instrumentarium) staat beschreven in de beleidskeuze "regionale energie infrastructuur".

Aanleiding

In het Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over het realiseren van een CO2-emissiearme Klimaatneutrale en circulaire industrie. Door de grote industriële clusters in Nederland zijn uitvoeringsplannen opgesteld om invulling te geven aan deze afspraken (de zogenaamde koploperprogramma's). Specifiek voor de benodigde energie infrastructuur zijn er zogenaamde cluster energie strategieën (CES) opgesteld.

Een groot deel van de nationale opgave ligt in de provincie Zuid-Holland en dan met name in het Haven Industrieel Complex (HIC) in Rotterdam: ruim 30 procent van alle industriële CO2 uitstoot in Nederland is afkomstig uit onze provincie. Hiervan is ruim 90 procent afkomstig uit het HIC.

Tevens zijn er nationale afspraken gemaakt om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben gerealiseerd.

Ten slotte zijn er nationale doelen ten aanzien van stikstofreductie geformuleerd: er is een NOx-emissiereductiedoel vastgesteld voor de sector industrie van 38% in 2030 ten opzichte van 2019.

Motivering Provinciaal Belang

Vanuit het Klimaatakkoord heeft de provincie een inspanningsverplichting om zich in te zetten voor een Klimaatneutrale en circulaire industrie. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor de handhaving van de wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht voor een deel van de bedrijven.

Deze De opgave staat niet op zichzelf. In de eerste plaats kan de industrie een belangrijke bijdrage leveren aan de verduurzaming van andere sectoren, bijvoorbeeld door het leveren van restwarmte aan bedrijven en huizen, van CO2 (als grondstof) aan de glastuinbouw en van duurzame brandstoffen aan de transportsector. In de tweede plaats is de opgave ook van grote economische betekenis voor de regio, in termen van bijvoorbeeld behoud (of zelfs groei) van werkgelegenheid.

Motivering Provinciaal Belang

Vanuit het Klimaatakkoord heeft de provincie een inspanningsverplichting om zich in te zetten voor een CO2-emissiearme en circulaire industrie. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor de handhaving van de wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht voor een deel van de bedrijven.

Een groot deel van de nationale opgave ligt in de provincie Zuid-Holland en dan met name in het Haven Industrieel Complex (HIC) in Rotterdam: ruim 30 procent van alle industriële CO2 uitstoot in Nederland is afkomstig uit provincie Zuid-Holland. Hiervan is ruim 90 procent afkomstig uit het HIC.

Nadere uitwerking

De Europese Unie en het Rijk hebben een sterk sturende rol in het realiseren van een CO2-emissiearme Klimaatneutrale en circulaire industrie, bijvoorbeeld via prijsprikkels (zoals het Europese ETS-systeem), via wettelijke voorschriften (zoals de energiebesparingsplicht) en via subsidies voor de wat grotere investeringen.

Vanuit deze context kiest de provincie voor wat betreft de invulling van het provinciaal belang voor een rechtmatige rol ten aanzien van de uitvoering van door het Rijk wettelijk voorgeschreven energiebesparingsplicht. Daarnaast heeft de provincie een mee- en samenwerkende rol. Dit doen we bijvoorbeeld door het stimuleren van (regionale) samenwerking tussen publieke en private partijen en door het (financieel) ondersteunen van verduurzamingsprojecten bij zowel industriële bedrijven als bij andere actoren binnen industriële ketens (bijvoorbeeld toeleveranciers, afnemers). Daarnaast beschikt de provincie over een aantal instrumenten, die kunnen worden ingezet om ruimtelijke processen op regionale schaal te versnellen.

Zie verder het omgevingsprogramma:

Nadere uitwerking

De inzet van de provincie verloopt zoals aangegeven langs drie sporen. Deze sporen komen overeen met de aanpak uit het Klimaatakkoord en het genoemde koploperprogramma: en vormen de basis van drie maatregelen in het Omgevingsprogramma

Het eerste spoor betreft door bedrijven zelf te treffen efficiency maatregelen, de opslag van CO₂ (onder de Noordzee) en de nuttige toepassing van reststromen (zoals warmte, stoom en CO₂) binnen de industrie en in andere sectoren. Relevante instrumenten uit het omgevingsprogramma: a, b, c, d, g, h

Het tweede spoor betreft het veranderen van het energiesysteem door fossiele energiebronnen te vervangen door duurzame energiebronnen en -dragers, zoals duurzaam opgewekte elektriciteit en groene waterstof (aanvankelijk zal dit nog blauwe waterstof zijn, maar zodra de beschikbaarheid van groene elektriciteit toeneemt en de productiekosten van groene waterstof dalen, wordt de transitie naar 'groen' voorzien). Relevante instrumenten uit het omgevingsprogramma: d, e, f, g, h

Het derde spoor betreft het stapsgewijs vervangen van fossiele grondstoffen voor toepassingen ten behoeve van chemie en transportbrandstoffen. Deze fossiele grondstoffen zullen vervangen worden door biomassa, recycling en gebruik van CO₂ in combinatie met groene waterstof. Relevante instrumenten uit het omgevingsprogramma: d, e, f, g, h

- Het eerste spoor betreft door bedrijven zelf te treffen efficiency maatregelen, zoals de opslag van CO₂ (onder de Noordzee) en de nuttige toepassing van reststromen (zoals warmte, stoom en CO₂) binnen de industrie en in andere sectoren en efficiency op het gebied van water en grondstoffen.
- Het tweede spoor betreft het veranderen van het energiesysteem door fossiele energiebronnen te vervangen door duurzame energiebronnen en -dragers, zoals duurzaam opgewekte elektriciteit en groene waterstof (aanvankelijk zal dit nog blauwe waterstof zijn, maar zodra de beschikbaarheid van groene elektriciteit toeneemt en de productiekosten van groene waterstof dalen, wordt de transitie naar 'groen' voorzien). In het kader van de waterstoftransitie zal mogelijk veel gebruik gemaakt gaan worden van waterstofdragers, zoals ammoniak. Het grootschalig gebruik van ammoniak (import, overslag, opslag, verwerken en transport) brengt veiligheids- en milieuvraagstukken met zich mee. De provincie staat voor een veilige en gezonde energietransitie.
- Het derde spoor betreft het stapsgewijs vervangen van fossiele grondstoffen voor toepassingen ten behoeve van chemie en industrie. Deze fossiele grondstoffen zullen vervangen worden door biomassa, recycling en gebruik van CO₂ in combinatie met groene waterstof.

Voor realisatie van deze sporen is er (extra) energie infrastructuur nodig op het gebied van o.a. elektriciteit, warmte / stoom, waterstof en CO₂. De betreffende projecten van nationaal belang zijn opgenomen in het CES en worden door het Rijk geborgd in de landelijke structuur van het MIEK (meerjarenprogramma infrastructuur energie en klimaat). De provincie is hierbij betrokken en pakt tevens een ~~rol~~regierol bij de regionale doorvertaling van het CES (~~zie verder, zoals de beleidskeuze "regionale energie infrastructuur"~~) CES Rotterdam-Moerdijk en de CES Verspreide Industrie/6e cluster.

Regionale energie-infrastructuur **3.1.5 Duurzaam Energiesysteem**

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil in samenwerking met netbeheerders, medeoverheden en andere partners in het energiesysteem werken aan een toekomstbestendig regionaal energie-infrastructuurnetwerk dat tijdig beschikbaar is voor diverse ontwikkelingen, ruimtelijk is ingepast en efficiënt benut wordt. Een tijdig ontwikkelde en voldoende beschikbare regionale energie-infrastructuur (infrastructuur voor warmte, elektriciteit, duurzame gassen en CO₂ als grondstof en restproduct) is essentieel voor het behalen van de energietransitiedoelen en de realisatie van ontwikkelingen in diverse vraag- en aanbodsectoren. Benutten, beschikbaarheid en ruimtevraag van (geplande) energie-infrastructuur-capaciteit is daarom een belangrijk onderdeel van de integrale afweging bij ontwikkelingen van vraag- en aanbodsectoren, zoals verstedelijking, mobiliteit, bedrijventerreinen en economie, industrie, land- en tuinbouw en het aanbod van wind- en zonne-energie.

De provincie wil samen met netbeheerders, medeoverheden en andere partners integraal werken aan een duurzaam energiesysteem. Het betreft een toekomstbestendig (regionaal) energie-infrastructuurnetwerk dat:

- tijdig beschikbaar is voor diverse (ruimtelijke) ontwikkelingen;

- ruimtelijk wordt ingepast;
- efficiënt benut wordt.

Onder de regionale energie-infrastructuur wordt infrastructuur van regionaal belang voor warmte, elektriciteit, duurzame gassen en CO₂ als grondstof en restproduct verstaan.

Voor het halen van de energietransitiedoelen is het essentieel om tijdig voldoende energie-infrastructuur te hebben in Zuid-Holland. Maar ook voor andere sectorale doelen speelt de tijdige beschikbaarheid van capaciteit op de energie-infrastructuur een essentiële rol, zoals bij de woonopgave, opwekken van elektriciteit of de economische vitaliteit van de regio.

Aanleiding

De behoefte aan een duurzaam en flexibel energiesysteem neemt toe. Uit de landelijke Integrale Infrastructuurverkenning 2030-2050 en de provinciale Stroomstudie Energie-infrastructuur Zuid-Holland 20-30-50 blijkt dat de komende 30 jaar in Zuid-Holland veel nieuwe energie-infrastructuur nodig is voor warmte, elektriciteit, duurzame gassen en CO₂ — op alle fronten. Verandering in energievraag en toename van niet-regelbare opwek (zon en wind) in de toekomst wordt de grootste drijfveer voor aanpassingen aan de infrastructuur voor energie in Zuid-Holland.

De sectorale verduurzamingsplannen en ambities, zoals realisatie van hernieuwbare opwek, een CO₂-emissiearme en circulaire industrie, verduurzaming van mobiliteit en gebouwde omgeving (de ambitie om gebouwen inclusief alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO₂-2 neutraal en vóór 2050 klimaatrobuust in te richten) hebben gezamenlijk een grote impact en leiden tot een verschuivende vraag naar regionale energie-infrastructuur. Dat resulteert bijvoorbeeld in toenemende congestieproblematiek op het elektriciteitsnet.

Motivering Provinciaal Belang

In het nationale klimaatakkoord is afgesproken dat in Nederland in 2030 en 2050 respectievelijk 49,55% en 95% minder CO₂ wordt uitgestoten ten opzichte van 1990. De provincie Zuid-Holland onderschrijft deze doelstelling. Een goede regionale energie-infrastructuur is van belang voor het behalen van nationale en sectorale klimaatdoelen.

Ook is een robuuste energie-infrastructuur een belangrijke conditie voor het versterken van de regionale concurrentiepositie waarin economische en maatschappelijke ontwikkelingen (waaronder de woningbouwopgave) kunnen worden gefaciliteerd.

De ontwikkeling en inpassing van het regionale energiesysteem is een vraagstuk met aanzienlijke ruimtelijke impact. In de steeds voller wordende De ruimte in de boven- en ondergrondse ruimte ondergrond wordt steeds voller in Zuid-Holland. Daarom is een goede ruimtelijke ordening en planning, met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit, dan ook noodzakelijk.

Nadere uitwerking

De extra benodigde infra-capaciteit heeft een aanzienlijk fysiek ruimtebeslag, terwijl in Zuid-Holland de boven- en ondergrondse ruimte steeds voller wordt. Naast het bouwen van nieuwe stations en tracés is efficiënter en slimmer gebruik van het energiesysteem nodig om de benodigde extra capaciteit voor alle energiedragers te realiseren. Ook de inzet van de meest passende energiedrager voor de energievraag is daarbij van belang.

Efficiënt benutten, tijdige beschikbaarheid en ruimtevraag van (geplande) energie-infrastructuurcapaciteit is daarom een belangrijk onderdeel van integrale afwegingen bij (ruimtelijke) ontwikkelingen in Zuid-Holland.

De energietransitie en autonome maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden ons gebruik van energie; we gaan. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer elektrisch rijden gereden, lokaal met elektriciteit of restwarmte verwarmen verwarmd, en waterstof als grond- en brandstof gebruikt in de industrie. Daarnaast kent Zuid-Holland veel potentie voor geothermie en industriële restwarmte om te benutten voor verwarming van de gebouwde omgeving en de glastuinbouw, en wordt in toenemende mate elektriciteit opgewekt door zon en wind. Uit de scenario's van de Stroomstudie Energie-Infrastructuur Zuid-Holland 20-30-50 blijkt onder meer dat de elektriciteitsvraag in Zuid-Holland in 2050 kan toenemen met een factor 2,5 tot 3,1 ten opzichte van 2020.

De snel veranderende vraag naar energie-infrastructuur leidt tot een nieuw integraal programmeringsvraagstuk. Vanuit haar brede betrokkenheid bij vraag- en aanbodsectoren van energie is de

provincie een geschikte procescoördinator met integrale ruimtelijke blik. Door in het proces af te stemmen met sectoraal beleid worden sectorale doelen en ruimtelijke ontwikkelingen beter in lijn gebracht met de ontwikkeling van benodigde energie-infrastructuur. Belangrijke regionale projecten komen daarmee tijdig en ruimtelijk ingepast tot realisatie.

De beschikbare capaciteit op energie-infrastructuur is schaars en doorlooptijden voor nieuwe aanleg zijn vaak lang. De ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur vergt ruimte (zowel boven- als ondergronds) en brengt maatschappelijke kosten met zich mee voor arbeid en materialen. Daarnaast is toenemende schaarste op de grondstoffen- en arbeidsmarkt limiterend voor de uitvoeringscapaciteit van nieuwe projecten.

Door in samenwerking met partners in te zetten op efficiënt benutten van de bestaande en geplande energie-infrastructuur en nieuwe energie-infrastructuurprojecten vroegtijdig te programmeren in samenhang met sectorale ontwikkelingen wil de provincie bijdragen aan de energie-infrastructuur-opgave. Zo werken we aan een efficiënt energiesysteem, dat haalbaar, betaalbaar en ruimtelijk inpasbaar blijft.

Om al deze ontwikkelingen goed te kunnen faciliteren is een grootschalige verbouwing van het onderliggende integrale energiesysteem noodzakelijk. Deze beleidskeuze richt zich op het handelen van de provincie ten aanzien van het regionale energiesysteem in Zuid-Holland. Daarnaast zal ook op nationale en lokale schaal een aanpak nodig zijn. Provincie vraagt gemeenten bij (ruimtelijke) ontwikkelingen rekening te houden met het energiegebruik (zowel vraag, aanbod en transport) passend bij het energiesysteem, of en welke gevolgen er zijn voor het beheer en beschikbaarheid van de energie-infrastructuur en daarnaast zorg te dragen voor het reserveren van benodigde ruimte voor energie-infrastructuur.

De beschikbare capaciteit op energie-infrastructuur is dus schaars en de voorbereiding en aanleg van nieuwe energie-infrastructuur duurt vaak lang. De ontwikkeling van nieuwe energie-infrastructuur vergt ruimte (zowel boven- als ondergronds) en brengt maatschappelijke kosten met zich mee voor arbeid en materialen. Daarnaast is schaarste op de grondstoffen- en arbeidsmarkt limiterend voor de uitvoeringscapaciteit van nieuwe projecten.

De snelle verandering van het energiesysteem leidt tot een nieuw integraal programmeringsvraagstuk. Provincie initieert hiervoor een integraal programmeerproces voor het energiesysteem, het provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Infrastructuur (pMIEK). Met dit pMIEK wordt toekomstige energie-infrastructuur, als onderdeel van het energiesysteem, bepaald in samenhang met de vraag- en aanbodsectoren van energie. Er wordt 2-jaarlijks een actualisatie van het pMIEK opgesteld, waarbij energie-infrastructuurprojecten geprogrammeerd worden. Door in het proces af te stemmen met sectoraal beleid worden sectorale doelen en ruimtelijke ontwikkelingen beter in lijn gebracht met de ontwikkeling van benodigde energie-infrastructuur. Belangrijke regionale projecten komen daarmee tijdig en ruimtelijk ingepast tot realisatie.

De provincie streeft ernaar bij het opstellen en uitvoeren beleid ten aanzien van de ontwikkeling van het energiesysteem een passend participatieproces te organiseren. De 4D's (van Doelen, Diversiteit, Dialoog en Doorwerking) vormen de basis voor het participatieplan of de inbreng van de provincie hiervoor wanneer de provincie niet zelf initiatiefnemer is.

X

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

Y

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

Alle negen economische top sectoren zijn in Zuid-Holland aanwezig. In Rotterdam bevindt zich het grootste Haven-Industrieel Complex van Europa. Zuid-Holland is met het zeer prominente glastuinbouwcluster een wereldspeler in de voedselketen. Als spelers van essentieel belang voor de economie van Nederland en van de regio moeten zij zich vernieuwen en aanpassen als gevolg van energietransitie en digitalisering. Het vermogen om snel op deze ontwikkelingen in te spelen is bepalend voor onze concurrentiekracht. Innovatie, in het algemeen maar met name op deze gebieden, is essentieel. Zeker ook voor het mkb.

Wij stimuleren deze innovatie via subsidieregelingen, actieve rollen in regionale samenwerkingsverbanden en bijvoorbeeld het Startup in Residence programma. Efficiënt goederenvervoer en een optimaal functionerend logistiek systeem, zoals opgenomen in onze ambitie 'Bereikbaar Zuid-Holland', is daarbij essentieel voor zowel de tuinbouw in de greenports als het Haven-Industrieel Complex.

Zuid-Holland wil een economie die duurzaam, innovatief en inclusief is:

- Een duurzame economie is een economie die uiteindelijk geen uitstoot heeft, en die gebaseerd is op een circulair energie- en grondstoffsysteem (onder andere voor stroom, warmte, CO₂ en waterstof).
- Een innovatieve economie heeft een sterke kennis- en concurrentiepositie, het vermogen om transities het hoofd te bieden en een vestigingsklimaat te creëren dat aantrekkelijk is.
- Een inclusieve economie heeft gelijke kansen voor iedereen, waarin iedereen meetelt, meedoet en op een prettige en gezonde manier kan leven.

Innovatieve Economie

In de provincie Zuid-Holland wordt het innovatiemogelijkheden onvoldoende benut. Dit terwijl er een extra uitdaging ligt in de verandering naar een duurzame, inclusieve, circulaire en digitale economie. De provincie wil het innovatiemogelijkheden daarom beter benutten. Zo kan ze (brede) welvaart behouden en liefst verhogen, én het mogelijk maken dat bedrijven een grotere bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen.

Daarnaast zorgt innovatie ervoor dat er een klimaat ontstaat waarin bedrijven zich graag willen vestigen: innovatie is belangrijk voor het behoud van de economische positie van Zuid-Hollandse bedrijven. Door innovatie kunnen concurrentievoordelen worden behaald en kan meer toegevoegde waarde worden gegenereerd voor economie en maatschappij, hier en ergens anders.

Innovatie aanmoedigen doet de provincie door het werkveld van vernieuwende bedrijven te ondersteunen en sterker te maken. Dat betekent dat de provincie kijkt naar de 'omgeving' waarin bedrijven werken, om daarbij aan te sluiten met haar beleid. De provincie is de aangewezen laag om dit werkveld te laten groeien en de samenwerking tussen (grote en kleine) bedrijven, kennisinstellingen en overheden te bevorderen. Bovendien komen innovaties vaak niet of trager tot stand zonder ondersteunende overheidsmaatregelen (marktfalen). Voor innovaties die bijdragen aan de overgang naar een duurzame economie is daarnaast vaak sprake van 'transitiefalen' (bv. hoge kosten van nieuwe technologieën omdat er in de basis nog geen markt voor bestaat).

Provincie Zuid-Holland heeft aandacht voor alle soorten bedrijven. Veranderingen zijn namelijk pas succesvol als niet alleen een kopgroep innovaties ontwikkelt, maar ook het 'peloton' van het brede mkb én de grote bedrijven meegaat in de overgang. Het innovatieve midden- en kleinbedrijf (mkb), - vooral binnen de topsectoren van Zuid-Holland - vervult een belangrijke rol als plek waar vernieuwende producten ontstaan. Grote bedrijven hebben meestal geen hulp nodig, maar zijn wel interessant als sterke partners in een overgang. Het brede mkb vormt de ruggengraat van de lokale en regionale economie, waarin ze ook geworteld zijn.

De provincie Zuid-Holland versterkt kennis en innovatie in het werkveld door de inzet van 5 beleidsmaatregelen:

- Strategische samenwerking om een innovatieve economie te aan te moedigen, door ondersteuning van haar Regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter en de Economic Board Zuid-Holland.
- Campussen en fieldlabs sneller ontwikkelen waardoor innovatie makkelijker kan plaatsvinden.
- Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie.
- Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters, zoals Life Sciences & Health, Industriële biotechnologie of Aerospace.

- Innovatie stimuleren in het MKB.

Transitie van de tuinbouw

De tuinbouw is één van de economische topsectoren in Nederland. Zuid-Holland is met een groot deel van de Nederlandse teelt, de meeste bedrijfsinvesteringen in onderzoek en ontwikkeling, en het grootste deel van de handelsbedrijven en logistiek, dé tuinbouwprovincie van Nederland. De tuinbouw levert de nationale en regionale economie veel op, maar heeft tegelijkertijd invloed op het ruimtegebruik, de transportbewegingen, de leefomgeving en de waterkwaliteit. Daarnaast gebruikt de tuinbouw nu nog veel (fossiele) energie. Dit wil de provincie versneld veranderen zodat de tuinbouw ook in de toekomst een duurzaam verdienmodel binnen onze provincie heeft.

De provincie zet daarom in op:

- Bevorderen van duurzame tuinbouwgebieden: gebieden die aan de wettelijke kaders en randvoorwaarden voldoen. Dit met als belangrijkste doel om een klimaat neutrale sector te zijn in 2040, en de doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen.
- Verbeteren duurzaam verdienmodel: binnen de wettelijke kaders en randvoorwaarden op het gebied van water, biodiversiteit, natuur, klimaat en circulariteit, met een goede balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en duurzame inzetbaarheid van flexibele arbeidskrachten.
- Bevorderen netwerksamenwerking: door samenwerking in de regionale Greenports, het landelijke netwerk Greenports Nederland en in andere (internationale) netwerken. Men kan zo voordeel hebben van clusterkracht, kennisdeling, gezamenlijke lobby en belangenbehartiging. Dit leidt tot samenwerkingsvoordelen en een versterkte concurrentiepositie.

De provincie past hiervoor de volgende hulpmiddelen toe:

- Netwerkkraft. Actieve deelname aan de triple helix organisaties van de regionale Greenports en Greenports Nederland en het Europese netwerk ERIAFF.
- Gebiedsgericht werken. Samen met de tuinbouwpartners het beleid, met behulp van geld en hulpmiddelen, vertalen in een per Greenport samenhangend uitvoeringsprogramma met (gebiedsgerichte) projecten en maatregelen.
- Ondersteunen van projecten die de transitie van de tuinbouw versnellen.
- Wetgeving via omgevingsverordening.
- Monitoring, dataverzameling en kennisontwikkeling.

Transitie van het Havenindustriële Complex

Het Havenindustriële complex (HIC) bestaat uit een grootindustriële complex, een logistieke hub en een maritiem cluster. De provincie Zuid-Holland wil eraan bijdragen dat het HIC in Rotterdam, de verspreide industrie en het maritieme cluster in Zuid-Holland klimaatneutraal, circulair en slim werken. Dit vraagt om een overgang naar een economie waarin minder tot helemaal geen broeikasgassen worden uitgestoten, de stikstofuitstoot wordt verminderd en minder natuurlijke grondstoffen worden gebruikt. Hierbij is het belangrijk om een goed vestigingsklimaat te behouden voor de bedrijven en (startende) ondernemers in de industrie en het maritieme cluster. Belangrijk is dat hierbij wordt gelet op de invloed op de omgeving, de nodige (milieu)ruimte en hoogwaardige toepassing en hergebruik van grondstoffen/materialen.

De provincie gaat daarvoor innovaties ondersteunen en duurzame investeringen bevorderen. Daarnaast zal zij ervoor zorgen dat netwerken en samenwerkingsverbanden versterken, en bijdragen aan het op orde brengen van randvoorwaarden. Dit doet de provincie met de inzet van haar economisch- en innovatie instrumentarium, haar ruimtelijke instrumentarium, haar taken op het gebied van infrastructuur en milieu, en de lobby en samenwerking in de Europese Unie en bij het Rijk.

De provincie zet zich als onderdeel van dit beleid ook in voor het behoud, de versterking en de verduurzaming van de Zuid-Hollandse maritieme sector. De provinciale inzet komt grotendeels inhoudelijk voort uit de Regionale Maritieme Agenda en draagt bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Digitale economie

Het gebruik van digitalisering in de economische sectoren in Zuid-Holland heeft grote gevolgen. Door het gebruik van digitalisering zijn processen efficiënter geworden en zijn er nieuwe businessmodellen gekomen in bijna alle sectoren. Het bedrijfsleven in Zuid-Holland kent in verhouding veel werkvelden waarin veel digitaal gebeurt. Denk hierbij aan vervoer en opslag, handel en tuinbouw. Daardoor heeft digitalisering ook een bovengemiddeld grote invloed op onze economie. De provincie weet dat sterke sectoren zoals het havenindustriële complex en de tuinbouwsector in de komende

10-15 jaar hun manier om geld te verdienen sterk zullen veranderen. Dit wordt ook mogelijk gemaakt door digitalisering.

De provincie wil zorgen voor een goede ondersteuning van de economie bij deze digitale verandering en dat alle sectoren de juiste digitale voorwaarden hebben. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Het van nieuwe manieren om geld te verdienen door gebruik te maken van nieuwe, digitale technieken.
- Verbeteren van het vestigingsklimaat voor de digitale economie.
- Bijdragen aan de digitale verandering voor het hele mkb en de kruisbestuiving tussen sectoren.
- Vastleggen en versterken van publieke waarden in de digitalisering van de Zuid-Hollandse economie.
- Het in beweging brengen en houden van een mensgerichte digitale verandering. Met hierbij bijzondere aandacht voor digitale weerbaarheid, ethiek en inclusie.

Circulair Zuid-Holland

In april 2024 stelde de provincie de nieuwe strategie "Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland" vast. Hierin geeft de provincie aan hoe zij toewerkt naar 50% circulair in 2030 en een volledig circulaire samenleving in 2050. Met deze strategie komt de provinciale aanpak in een nieuwe fase. Hierbij ligt de nadruk op de invloed. De provincie richt zich daarbij naast de koplopers ook in het bijzonder op de brede groep daarachter. Zij zet aan de ene kant in op zaken waar de provincie een verschil kan maken. En aan de andere kant waarbij circulair bijdraagt aan de oplossing van meerdere maatschappelijke vraagstukken waar de provincie aan werkt. Dat betekent ook dat de rol van de provincie verandert. Eerst zorgde zij ervoor dat alles in beweging kwam, nu verbindt de provincie vraagstukken vaker met elkaar. Daarnaast stelt de provincie kaders en geeft zij opdrachten.

Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Bedrijventerreinen

De ruimte voor bedrijventerreinen is beperkt. Maar bedrijventerreinen hebben vaak nog ongebruikte mogelijkheden in energie, ruimte en klimaat. Ondernemers spelen een belangrijke rol in hoe goed de provincie kan concurreren, daarom blijft de provincie hen ruimte bieden. Daarbij onderzoekt de provincie of zij, via het stellen van randvoorwaarden bij het faciliteren van die ruimte, voorrang kan geven aan bedrijven die bijdragen aan de overgang naar een klimaat neutrale en/of circulaire economie en verbetering van het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Beter gebruikmaken en duurzaam functioneren van bedrijventerreinen. De provincie moedigt meervoudig ruimtegebruik op bedrijventerreinen aan. Waar mogelijk mengt zij functies zoals bedrijven met een lage milieucategorie met woningbouw.
- Het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hoge milieucategorieën, milieuzones en watergebonden bedrijven. De provincie blijft controleren of woningbouwplannen van gemeenten botsen met aanwezige bedrijven uit de hogere milieucategorieën.
- Het stimuleren van de verduurzaming van bedrijventerreinen door eigen duurzame opwekking en de realisatie van lokale warmtenetten. Ook kunnen deze terreinen bijdragen aan klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie.

Van bedrijven die werken met arbeidsmigranten verwacht de provincie een menswaardig huisvestingsplan.

Kantoren

Nieuwe kantorenontwikkelingen komen bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. De provincie Zuid-Holland zet daarom in op:

- Het verminderen van het kantorenaanbod op minder kansrijke locaties.
- Waar mogelijk het veranderen van leegstaande kantoren naar andere functies (wonen).

Detailhandel

Gezonde, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra zijn belangrijk voor de levenskwaliteit van onze inwoners. De provincie zet daarom in op:

- De detailhandelsstructuur versterken door deze kwalitatief te verbeteren.
- De bereikbaarheid te garanderen.

Human Capital

De provincie ambieert een beroepsbevolking die past bij de economie van de toekomst. Dit kan de provincie bereiken door her-, bij- en omscholing van 55.000 werknemers en flexwerkers. En door begeleiding naar toekomstbestendig werk van 10.000 mensen en voldoende stage- en werkplekken voor alle studenten. Dit zorgt ervoor dat onze bedrijven belangrijk blijven voor het aanbod van banen.

Z

Sectie 'Human Capital, een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis' wordt verplaatst van sectie 'Beleidskeuzes van 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat' naar sectie 'Beleidskeuzes van 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal'. De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 4-1 Innovatie: richting duurzaam en digitaal Toekomstbestendig economisch vestigingsklimaat

Een uitstekend ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap bevorderen 4.1.1 **Innovatieve economie**

Wat wil de provincie bereiken?

De Provincie wil samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio versterken.

Dit doet zij door de kennisinfrastructuur en innovatiekracht te versterken, een uitstekende fysieke omgeving voor economische activiteiten en groei en vernieuwing van het bedrijfsleven te stimuleren, en een transitie vorm te geven naar een duurzame, circulaire en digitale economie. Onderdeel daarvan is dat de Provincie een uitstekend ecosysteem voor innovatie en ondernemerschap bevordert. Dit doet de Provincie door de inzet van verschillende beleidsmaatregelen gericht op het beter benutten van het innovatiepotentieel van de bedrijven en kennisinstellingen in Zuid-Holland.

Nederland, en hiermee dus ook Zuid-Holland, zijn kenniseconomieën. Innovatie is een essentieel onderdeel van een kenniseconomie. Het stimuleren van een innovatieve economie doet de provincie door kennisontwikkeling en kennisdeling tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden te stimuleren. Denk aan samenwerkingsverbanden bewerkstelligen, digitale technologieën helpen ontwikkelen en onderzoeksprojecten financieren om toepassing van innovatie mogelijk te maken.

De economie staat onder druk omdat deze nog sterk leunt op fossiele en analoge productieprocessen. Tegelijkertijd staat de provincie voor tal van uitdagingen, op het gebied van stikstof, klimaat, human capital, schone en betaalbare energie, en een gezonde en inclusieve leefomgeving. De transitie naar een duurzame en digitale economie wordt door de provincie geholpen om te versnellen door in te zetten op innovatie. Hiermee wordt de economie toekomstbestendig gemaakt.

Verschiedende beleidsmaatregelen zijn ingericht om aan bovenstaande doelen een bijdrage te leveren.

Aanleiding

Zuid-Holland levert met een brede, dynamische economie een forse bijdrage aan de nationale economie en aan het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland, maar benut in verhouding tot andere provincies nog onvoldoende haar innovatiepotentieel. De transitie naar een digitale en duurzame economie vraagt om meer en snellere innovaties.

Motivering Provinciaal Belang

Met de rijksoverheid wordt samengewerkt aan innovatiestimulering van innovatief MKB, maar verder heeft het Rijk een generiek (vooral fiscaal) instrumentarium voor ondersteuning van innovatie in topsectoren. Bedrijven innoveren echter in een regionale omgeving (ecosysteem), omdat ze op die schaal partners treffen die ze kennen en vertrouwen. Op lokale schaal vinden bedrijven natuurlijk ook vaak partners, maar de relaties die innovatieve bedrijven hebben zijn zelden tot de eigen gemeente beperkt. Bovendien ziet de rijksoverheid voor de provincies een belangrijke taak voor het stimuleren van de regionale economie. De Provincie ondersteunt daarnaast op andere wijzen innovatie dan de Rijksoverheid met gerichtere instrumenten dan de generieke fiscale instrumenten.

Nadere uitwerking

Nieuwe producten, processen en diensten (innovaties) van bedrijven komen vooral tot stand door inspanningen van bedrijven zelf, maar in algemene zin komen deze innovaties vaak niet of trager tot stand zonder overheidsmaatregelen gericht op het stimuleren en faciliteren van innovatie (er is sprake van marktfalen). In de provincie Zuid-Holland in het bijzonder wordt het innovatiepotentieel onvoldoende benut terwijl er een extra uitdaging ligt in de transitie naar een duurzame, circulaire en digitale economie. De provincie wil het innovatiepotentieel daarom beter benutten, om zo (brede) welvaart te behouden en liefst verhogen, én mogelijk te maken dat bedrijven een grotere bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen vooral met betrekking tot de transitie naar een duurzame, circulaire en digitale economie.

Zuid-Holland kent een brede en dynamische economie, en levert daarmee een forse bijdrage aan de nationale economie en het welzijn van de inwoners van Zuid-Holland. Belangrijke onderdelen van de Zuid-Hollandse economie zijn kennis en innovatie. Een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem (zoals bijvoorbeeld het startup ecosysteem of het innovatie ecosysteem rondom de verschillende campussen) is belangrijk voor de kennis- en concurrentiepositie van Zuid-Holland en voor het vestigingsklimaat. Bovenal is een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem van belang voor het vinden van oplossingen voor de maatschappelijke opgaves waar we in Zuid-Holland voor staan.

Maar zonder (publieke) investeringen stagneert het kennis en innovatie-niveau van Zuid-Holland. Innovaties komen vaak niet of trager tot stand zonder overheidsmaatregelen gericht op het stimuleren en faciliteren van innovatie. Er is daarmee sprake van marktfalen. Voor innovaties die bijdragen aan de transitie naar een duurzame economie is bovendien vaak sprake van transitiefalen: het speelveld bevoordeelt activiteiten die passen bij de dominante fossiele, lineaire en analoge economie ten opzichte van activiteiten gericht op een duurzame (en circulaire) en digitale economie.

Daarom investeert de Provincie, samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen in het stimuleren van een sterk Kennis & Innovatie ecosysteem.

Motivering Provinciaal Belang

Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan. De economie in Zuid-Holland staat onder druk om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie, waarbij brede welvaart en inclusie geborgd worden. Binnen de beleidskeuze *Innovatieve economie*, wordt uitvoering gegeven aan het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur.

Nadere uitwerking

Investeren in kennis en innovatie loont. Elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie (Biggar, 2022). Juist voor het versnellen van de verschillende transities en bespoedigen van inclusie is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen. De provincie Zuid-Holland versterkt het kennis & innovatie ecosysteem door de inzet van verschillende beleidsmaatregelen. Deze zijn:

1. Strategische samenwerking om een innovatieve economie te stimuleren
2. Innovatie infrastructuur versterken door de ontwikkeling van campussen en fieldlabs te versnellen
3. Versterken van netwerken gericht op kennis en innovatie
4. Innovatie stimuleren binnen specifieke clusters
5. Innovatie stimuleren in het MKB

Versnelling transitie Greenports4.1.2 ***Transitie van de tuinbouwketen***

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar toekomstbestendige en duurzame Greenports die op mondiale schaal toonaangevend en innovatief opereren.

De provincie Zuid-Holland versnelt de transitie naar een toekomstbestendig en duurzaam tuinbouwcluster om de topospositie te behouden. De provincie zet in op het clusteren en concentreren van de glastuinbouw, met aandacht voor de internationale concurrentiepositie en het behouden van voldoende ruimte voor glastuinbouw als economisch cluster. Dit is een tuinbouwketen met minder schadelijke uitstoot naar bodem, lucht en water. En een internationaal concurrerende tuinbouwketen, waar bedrijven een gezond verdienmodel hebben.

De provincie zet hiervoor een mix van instrumenten in: versterken van netwerken, financiële bijdragen, ruimtelijk beleid, regelgeving, dataverzameling en monitoring.

Aanleiding

Greenports en tuinbouw zijn al lange tijd onderdeel van provinciaal beleid en provinciale doelstellingen, vanwege het grote belang ervan voor de regionale (en nationale/internationale) economie, de energietransitie, de waterhuishouding, het ruimtegebruik en de logistieke netwerken.

De provincie heeft vanwege haar positie in het netwerk, haar bevoegdheden en haar instrumentarium een belangrijke regulerende, ontwikkelende, stimulerende en faciliterende rol in het versnellen van de transitie van de Greenports. De Greenports vormen een belangrijk economisch cluster in Zuid-Holland, vanwege het aandeel in de regionale economie, de ruimtelijke impact, het gebruik van fossiele brandstoffen, impact op het watersysteem, de energietransitie en de logistieke netwerken.

Motivering Provinciaal Belang

De tuinbouw, de sierteelt en agrologistieke concepten vormen een belangrijk en herkenbaar exportproduct voor Zuid-Holland en voor Nederland. De economische positie hiervan staat in internationaal opzicht onder druk. Een nauwe samenwerking tussen de greenports onderling en met de mainports is nodig en transities moeten gedragen worden door ondernemers, kennisinstellingen en overheden samen. Omdat regionale en bovenregionale afstemming onvoldoende tot stand kwamen, innovaties hierdoor achterbleven en marktimperfecties leidden tot onwenselijk ruimtebeslag heeft de provincie een actieve rol genomen in het versterken van het netwerk en de realisatiekracht op regionaal en op nationaal niveau. Dit doet de provincie onder andere door uitvoering te geven aan de Nationale Tuinbouwagenda 2019-2030, die de provincie samen met ondernemers, kennisinstellingen en mede-overheden heeft ondertekend. Hiermee geeft de provincie een impuls aan transities die nodig zijn om als gezamenlijke Greenports een leidende positie in de wereld te houden.

De Greenportgebieden in Zuid-Holland bestrijken ruimtelijk het gebied van meerdere gemeenten. De provincie is verantwoordelijk voor een goede ruimtelijke ordening op regionaal niveau.

Bedrijven in de tuinbouwketen dragen direct en indirect bijna 24 miljard bij aan de Nederlandse economie (Tuinbouwcijfers 2022, CBS). Ongeveer 70% van het tuinbouwcluster bevindt zich in Zuid-Holland. Hiermee is het tuinbouwcluster, na het haven industrieel complex, de 2e sector van de Nederlandse (en van de Zuid-Hollandse) economie. Tegelijk verbruikt de tuinbouw nog veel fossiele grondstoffen, gewasbeschermingsmiddelen en kunststoffen en staat de zoetwatervoorziening onder druk. Transitie van het tuinbouwcluster is nodig om de topospositie te behouden.

Motivering Provinciaal Belang

Het tuinbouwcluster is gemeente-overstijgend, de provincie is verantwoordelijk voor de regionale economie en de ruimtelijke ordening op regionaal niveau. De provincie heeft vanwege haar positie in het netwerk, haar bevoegdheden en haar (ruimtelijk en financieel) instrumentarium een belangrijke regulerende, ontwikkelende, stimulerende en faciliterende rol in het versnellen van de transitie van de tuinbouw. Daarom zet de provincie zich al meer dan 20 jaar intensief in voor dit cluster.

Nadere uitwerking

De Provincie Zuid-Holland versterkt samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio. Dit doet zij door de kennisinfrastructuur en innovatiekracht te versterken, groei en vernieuwing van het bedrijfsleven te stimuleren en een transitie vorm te geven naar een duurzame en digitale economie.

Zuid-Holland kent een diversiteit aan Greenports: de Duin- en Bollenstreek met bollenteelt en sierteelt, het tuinbouwcluster met vruchtgroente, bloemen en potplanten in West-Holland, het sierteeltcluster in de Greenport Aalsmeer en de boomteelt in de regio Boskoop. Deze Greenports vormen een belangrijke motor voor de Zuid-Hollandse en de Nederlandse economie. De combinatie van excellente

teelt, de nabijheid van twee Mainports, een efficiënt logistiek systeem en de inzet op kennis en innovatie maakt dat Zuid-Holland internationaal een toppositie heeft als productie- en handelsgebied voor vers- en sierteeltproducten.

De tuinbouw in Zuid-Holland is internationaal leidend voor wat betreft de ontwikkeling van nieuwe groente-, fruit- en plantensoorten en met de effectieve inzet van ruimte, energie en water. De sector is volop in beweging, met de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen als aardwarmte, met verticaal telen, sensortechnologieën en robotica. Ook streeft men naar het sluiten van kringlopen door middel van biobased toepassingen van groene reststromen en verminderen van het gebruik van kunststoffen. Deze nieuwe ontwikkelingen zorgen ervoor dat de sector zijn concurrentiekracht kan behouden en nieuwe verdienmodellen kan ontwikkelen.

Om de toppositie te behouden is nodig dat de Greenports de transitie doormaken naar een duurzame en digitale economie, gericht op kwalitatief beter (duurzaam) productieareaal, schaalvergroting, energietransitie, verbetering van de waterkwaliteit en verduurzaming van de gietwatervoorziening, bovenregionale triple helix samenwerking, ketenintegratie en nieuwe verdienmodellen, zoals de biobased economy. De provincie Zuid-Holland voert meerjarig beleid op de versnelling van deze transitie. Daarbij zet de provincie Zuid-Holland in op circulariteit in de tuinbouwketen door te experimenteren en stimuleren van het optimaal verwaarden van reststromen en het voorkomen van verspilling en het sluiten van de kunststofketen. Ook wordt in het meerjarige beleid rekening gehouden met aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering in de vorm van extremer weer, zoals meer en langere droge en hete perioden, intensivering van neerslag en bodemdaling.

Het garanderen van een duurzame, innovatieve toekomst voor deze belangrijke economische sector van Zuid-Holland vraagt inzet van ondernemers, kennisinstellingen én overheden. De provincie pakt haar rol in het versterken van het netwerk en in het zorgdragen voor, ontwikkelen, stimuleren en faciliteren van de transitie.

Hiervoor heeft de provincie een brede opgave geïdentificeerd met verschillende maatregelen en bijdragen, zowel regulerend via de verordening, als algemeen en gebiedsspecifiek. De Greenports zijn een sector welke gevoelig is voor klimaatverandering.

Zuid-Holland kent een diversiteit aan tuinbouwgebieden (die Greenports worden genoemd):

- de Duin- en Bollenstreek met bollenteelt en sierteelt,
- het tuinbouwcluster met vruchtgroenten, bloemen en potplanten in West-Holland,
- het sierteeltcluster in de Greenport Aalsmeer
- en de boomteelt in de regio Boskoop.

Daarnaast zijn er glastuinbouwgebieden buiten de regionale Greenports.

De Greenports vormen een belangrijke motor voor de Zuid-Hollandse en de Nederlandse economie. De combinatie van excellente teelt, de nabijheid van twee Mainports (haven Rotterdam en luchthaven Schiphol), een efficiënt logistiek systeem en de inzet op kennis en innovatie maakt dat Zuid-Holland internationaal een toppositie heeft als productie- en handelsgebied voor vers- en sierteeltproducten. De tuinbouwketen in Zuid-Holland is internationaal leidend voor wat betreft de ontwikkeling van nieuwe groente-, fruit- en plantensoorten en innoveert hierbij op het gebied van effectieve inzet van ruimte, energie en water.

Tegelijkertijd verbruikt de tuinbouwketen nog veel fossiele grondstoffen (energie, vervoer), nutriënten en chemische gewasbeschermingsmiddelen die deels uitspoelen naar het oppervlaktewater. Het cluster staat voor een grote opgave om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (2027) te halen en een tekort aan zoet water dreigt. Ook als het gaat om het sluiten van kringlopen en het hergebruiken van materialen moeten er nog stevige stappen gezet worden. De tuinbouw heeft in de Nationale Tuinbouwagenda 2019-2030 afgesproken om energieneutraal te zijn in 2040 en circulair in 2050. Dit betekent dat de sector in hoog tempo zal moeten transformeren naar duurzame productiegebieden, slimmer moet omgaan met grondstoffen, oplossingen moet vinden voor het tekort aan arbeid, en dat alles in betere synergie met de omgeving.

De provincie Zuid-Holland voert meerjarig beleid op de versnelling van deze transitie en heeft samen met ondernemers, kennisinstellingen en mede-overheden de Nationale Tuinbouwagenda 2019-2030 ondertekend. Het garanderen van een duurzame, innovatieve toekomst voor dit belangrijke economische cluster vraagt inzet van ondernemers, kennisinstellingen én overheden. De provincie heeft hiervoor een brede opgave geïdentificeerd met verschillende maatregelen, zowel regulerend via de verordening, als algemeen en gebiedsspecifiek. Hierbij gaat het om maatregelen ten aanzien van het ruimtelijk regime per Greenportregio en op het gebied van watervoorziening, biodiversiteit,

klimaat, energietransitie, agrologistiek, innovatie, arbeid, circulariteit, samenwerking en internationalisering.

4.1.3 Transitie *Havencomplex van het Havenindustriële Complex*

Wat wil de provincie bereiken?

De Provincie Zuid-Holland versterkt samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio. Dit doet zij door de kennisinfrastructuur en innovatiekracht te versterken, groei en vernieuwing van het bedrijfsleven te stimuleren en een transitie vorm te geven naar een duurzame en digitale economie

Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie naar een kennisintensief complex gebaseerd op (informatie)technologie, hernieuwbare grondstoffen en innovatieve diensten. Wij willen dit moderniseringsproces faciliteren. Wij gaan daarvoor innovatie en investeringen binnen de sector stimuleren met de inzet van ons ruimtelijk instrumentarium, onze taken op het gebied van infrastructuur en milieu en de lobby in Brussel en bij het Rijk. Wij willen de samenwerking tussen de havens in de Vlaams-Nederlandse Delta bevorderen.

Het Havenindustriële complex (HIC) bestaat uit een groot industrieel complex, een logistieke hub en een maritiem cluster en is van groot belang voor de economie.

Het HIC verkeert in een energietransitie, een grondstoffentransitie en een digitale transitie. De provincie Zuid-Holland wil deze transities en dit moderniseringsproces faciliteren en versnellen in samenwerking met mede overheden, Havenbedrijf Rotterdam, (vertegenwoordiging van) bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. De provincie gaat daarvoor innovaties ondersteunen en duurzame investeringen stimuleren, organiserend vermogen van netwerken en samenwerkingsverbanden versterken en bijdragen aan het op orde brengen van randvoorwaarden. Dit doet de provincie met de inzet van haar economisch- en innovatie instrumentarium, haar ruimtelijk instrumentarium, haar taken op het gebied van infrastructuur en milieu en de lobby en samenwerking in Brussel en bij het Rijk.

De provincie zet zich als onderdeel van deze beleidskeuze ook in voor het behoud, de versterking en de verduurzaming van het Zuid-Hollandse maritieme cluster. De provinciale inzet komt grotendeels inhoudelijk voort uit de Regionale Maritieme Agenda en draagt bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Aanleiding

Mondiale afspraken over het beperken van klimaatverandering én de noodzaak om koploper te blijven in een steeds mondiaal opererend logistiek systeem:

- Mondiale en nationale afspraken over het beperken van klimaatverandering (klimaatneutraal in 2050)
- Nationale afspraken over een volledig circulaire economie in 2050
- Nationale doelen stikstofreductie: er is een NOx-emissiereductiedoel vastgesteld voor de sector industrie van 38% in 2030 ten opzichte van 2019.
- Noodzaak om koploper te blijven in een mondiaal opererend logistiek en industrieel systeem en in het maritiem cluster.

Motivering Provinciaal Belang

Het Rotterdamse havengebied is één van de belangrijke mainports voor Nederland en van groot economisch belang voor de provincie Zuid-Holland. Het havenbedrijf Rotterdam werkt op dit moment aan een herijking van de havenvisie 2030. Reden hiervan is dat de afgelopen jaren er een aantal ontwikkelingen hebben plaatsgevonden, zoals het Klimaatakkoord van Parijs, die nu een plek krijgen in de herijkte visie. Deze herijking doet zij tezamen met haar partners; het Rijk, de provincie, Delta-lijns, de Gemeente Rotterdam en de andere regio gemeenten. Het resultaat moet een herijkte Havenvisie 2030 van het havenbedrijf Rotterdam worden, waar iedere partner vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid een bijdrage aan levert.

De provincie Zuid-Holland wil een aantrekkelijke en concurrerende provincie zijn. Een sterke, slimme en schone haven is één van de pijlers daarvan.

Het HIC is van grote betekenis voor Europa, en van groot economisch belang voor de provincie Zuid-Holland. Het HIC maakt deel uit van het provinciale weefsel op vele vlakken waaronder economie, transport, bereikbaarheid, energie, brede welvaart, milieu, gezondheid en veiligheid.

Voor de provincie is het van belang dat het HIC toekomstbestendig kan doorontwikkelen op een economisch en ecologisch gezonde wijze, zonder afwenteling op haar omgeving. De provincie hecht belang aan een blijvend strategisch sterke positie van het havenindustriële complex in Europa.

De provincie onderschrijft de doelstellingen wat betreft klimaatneutraal en 100% circulair in 2050, en werkt daartoe samen met haar partners aan het vormgeven van de energietransitie, grondstoffentransitie, materialentransitie en digitale transitie in en om het HIC. De haven draagt bij aan de (verdere) reductie van CO₂, stikstof en andere emissies.

Gelet op o.m. de schaarse (milieu)ruimte in Zuid-Holland en zeker ook in en om het HIC ligt hier een grote uitdaging. De provincie zet in op behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in de hogere milieucategorie en watergebonden bedrijven(terreinen). De provincie hecht daarbij waarde aan de goede balans met de leefomgeving. Gezond, veilig en een hoge leefomgevingskwaliteit hebben voor de provincie topprioriteit. Ten aanzien van het maritieme cluster richt de provincie zich met name op het faciliteren van voldoende (milieu)ruimte voor en het versnellen van de transitie in de maritieme maakindustrie en draagt daarmee substantieel bij aan de nationale Sectoragenda Maritieme Maakindustrie.

Om geschikte en passende arbeidskrachten aan te trekken voor de transitie van het HIC is de provinciale inzet op Human Capital in de haven en het maritieme cluster een zeer belangrijke randvoorwaarde.

Nadere uitwerking

De provincie Zuid-Holland wil een aantrekkelijke en concurrerende provincie zijn. Een sterke, slimme en schone haven is één van de pijlers daarvan.

De Rotterdamse haven is de grootste haven van Europa. Ongeveer 45% van de overslag en verwerking bestaat uit natte bulkgoederen, voornamelijk fossiele olieproducten, waarmee Rotterdam een echte chemie- en energiehaven is. De wereldwijde afspraken over de beperking van de opwarming van de aarde plaatsen de haven voor de uitdaging om te veranderen naar een duurzame haven. Een substantieel deel van de overslag bestaat daarnaast uit containers, naast de grootschalige bulkstromen. Het behouden van een sterke positie in zowel een veranderend chemie- en energiespeelveld als een toenemende schaalvergroting van het transport én het binden van (nieuwe) ketens aan de haven zijn de uitdagingen voor de toekomst.

De provincie zet in op een versnelling van de transitie naar een duurzame en digitale economie en naar een inclusieve economie met gelijke kansen voor iedereen. Versnelling van de transitie is juist in Zuid-Holland nodig omdat de regionale economie sterk leunt op economische activiteiten waarbij gebruik gemaakt wordt van een lineaire productiewijze met behulp van veel fossiele grondstoffen. Het HIC en de maritieme maakindustrie brengen veel welvaart, maar om te kunnen blijven bijdragen aan het verdienvermogen én een inclusieve samenleving moet de transitie naar een duurzame en digitale economie versneld worden.

De Rotterdamse haven is de grootste haven van Europa. Ongeveer 45% van de overslag en verwerking bestaat uit natte bulkgoederen, voornamelijk fossiele olieproducten, waarmee Rotterdam een echte chemie- en energiehaven is.

Het HIC in Rotterdam en omgeving is één van de belangrijke mainports voor Nederland, heeft de grootste bijdrage aan de Zuid-Hollandse economie, is van groot belang voor de werkgelegenheid en dé plek waar de transitie vorm (moeten) krijgen. Direct en indirect is de haven goed voor 565.000 banen in Nederland, en 8,2% van het BNP.

De regio tot en met de Drechtsteden omvat een sterk en vitaal maritiem cluster. Met 152.000 medewerkers en een omzet van meer dan 66 miljard euro (2021) levert het regionale maritieme cluster een grote bijdrage aan de Zuid-Hollandse, Nederlandse en Europese economie en werkgelegenheid.

De wereldwijde afspraken over de beperking van de opwarming van de aarde en nationale afspraken over een volledig circulaire economie in 2050 plaatsen de haven voor de uitdaging om te veranderen naar een duurzame haven. Het behouden van een sterke positie in zowel een veranderend chemie-

en energiespeelveld, het logistieke systeem en het maritieme cluster én het binden van (nieuwe) ketens aan de haven in balans met een goede leefomgeving zijn de uitdagingen voor de toekomst.

De provincie werkt ruimtelijke vraagstukken en milieu-ruimtelijke vraagstukken t.a.v. de transitie van de Haven momenteel met de samenwerkende partners uit binnen het traject NOVEX gebied Rotterdamse haven, in nauwe afstemming met andere genoemde trajecten en omliggende gemeenten.

Digitaal Zuid-Holland 4.1.4 Digitale Economie

Wat wil de provincie bereiken?

Maatschappelijk gezien biedt digitalisering zowel kansen als bedreigingen. Kansen in het leveren van een grote bijdrage aan oplossingen voor maatschappelijke opgaves, bijvoorbeeld de energietransitie, autonoom vervoer en circulaire economie. Bedreigingen waar het gaat om cybercrime, privacy en het risico dat een grote groep van de bevolking niet mee kan komen met de snelle ICT ontwikkelingen (de zogenaamde 'digital divide').

De toepassing van digitalisering in de economische sectoren in Zuid-Holland heeft een zeer grote impact. Door het gebruik van digitalisering zijn processen efficiënter geworden en zijn er nieuwe business modellen gekomen in bijna alle sectoren. Het bedrijfsleven in Zuid-Holland kent relatief veel digitaal-intensieve sectoren zoals vervoer en opslag, handel en tuinbouw. Daardoor heeft digitalisering ook een bovengemiddeld grote impact op onze economie. Wij weten dat sterke sectoren zoals het havenindustriële complex en de tuinbouwsector in de komende 10-15 jaar hun huidige verdienmodellen drastisch zullen transformeren en dat dit mede wordt mogelijk gemaakt door digitalisering.

Om de economie goed te kunnen ondersteunen bij deze digitale transitie is het belangrijk dat voor alle sectoren de digitale randvoorwaarden op orde zijn. De provincie Zuid-Holland focust zich daarbij op de volgende randvoorwaarden:

- Digitale connectiviteit: stimuleren van samenwerking voor de realisatie van glasvezel en 5G;

- Digitale Innovatie: optimale stimulering en toepassing van digitale innovaties in onze economische sectoren en maatschappelijke opgaves;

- Digitale Kennis en Vaardigheden: beroepsbevolking en bedrijfsleven hebben de kennis en vaardigheden die nodig zijn om de huidige economische sectoren toekomstbestendig te houden;

- Cyber Security:

- Zorgen voor cyberweerbare economische sectoren;

- Versterken van het regionale cyberveiligheidscluster.

Aanleiding

In 2016 is het document de Roadmap Next Economy (RNE) gepubliceerd voor de Provincie Zuid-Holland. Dit document is opgesteld samen met de regio en econoom Jeremy Rifkin met als doel een routekaart te maken voor de toekomst van deze regio. De RNE geeft aan dat er een belangrijke opgave ligt voor de provincie Zuid-Holland als het gaat om digitalisering en verduurzaming. Het transitiepad binnen RNE op het gebied van digitalisering is Smart Digital Delta. Daarnaast heeft de provincie een Verkenning Digitale Economie laten uitvoeren in 2018 waarin duidelijk wordt aangegeven dat de groei en het belang van ICT in onze maatschappij en economie de komende decennia exponentieel zal toenemen en zowel kansen als bedreigingen kent.

Ook in het coalitiekoord 'Elke dag beter' wordt het belang van digitalisering in de economie onderkend. Er staat in dat wij bouwen aan een economisch programma dat de innovatieve

transitie naar duurzaam, digitaal en circulair stimuleert. Ook staat er aangegeven dat we met de Economic Board Zuid-Holland werken aan een regioakkoord om onze digitale concurrentiekracht te versterken.

De provincie wil de digitale transitie van de economie versnellen zodat de provincie zich digitaal innovatief kan blijven profileren. De digitale transitie is nodig om de concurrentiepositie te handhaven.

efficiëntiewinsten te halen in een krappe arbeidsmarkt en om de circulaire en energie transitie te ondersteunen. Om de Zuid-Hollandse concurrentiepositie te handhaven, is het van belang dat iedereen kan meekomen in de digitale transitie, ook mensen en ondernemers voor wie digitalisering niet vanzelfsprekend is.

Om dit te bereiken richt de provincie zich op digitale vaardigheden van inwoners en het midden- en kleinbedrijf (MKB). De provincie heeft in het bijzonder aandacht voor participatie, digitale geletterdheid, diversiteit en inclusie. Dit doet de provincie om ervoor te zorgen dat iedereen kan meekomen in de digitale transitie. De digitale transitie vergt andere vaardigheden en kennis, de provincie wil ervoor zorgen dat zoveel mogelijk burgers en ondernemers kunnen meedoen om een armoedeval en uitsluiting te voorkomen, wat weer ten goede komt aan een sterke economie en de brede welvaart die de provincie nastreeft. De provincie probeert rond deze onderwerpen kennis en bewustzijn te verspreiden samen met haar partners: zoals gemeenten en onderwijsinstellingen, via festivals, trainingen, workshops en subsidies.

Er is hierbij aandacht voor de ethische vraagstukken rondom digitalisering, met bijzondere aandacht voor een van de grootste uitdagingen van dit decennium, het tekort aan arbeidskrachten in alle sectoren.

Aanleiding

Digitalisering verandert ons werk, verdienmodellen en hoe we (samen)leven. Gebruik en beschikbaarheid van technologie is bepalend voor de concurrentiepositie van de provincie en de manier van werken. De provincie Zuid-Holland zet zich in om de digitale transitie van de economie te versnellen en om de regio als innovatieve digitale regio te profileren.

In 2016 is het document de Roadmap Next Economy (RNE) gepubliceerd voor de Provincie Zuid-Holland. De RNE geeft aan dat er een belangrijke opgave ligt voor de provincie Zuid-Holland als het gaat om digitalisering en verduurzaming. Voor deze opgaven is een programma Digitale Economie gestart met als doel initiatieven te verbinden en te zorgen voor de toepassing van technologieën in de voor Zuid-Holland belangrijkste sectoren, zoals tuinbouw, haven, logistiek en de maakindustrie.

Motivering Provinciaal Belang

De Rijksoverheid ziet voor de provincie een belangrijke taak voor provincies voor het stimuleren van de regionale economie. Digitalisering is een cruciaal onderdeel van deze regionale economie en heeft veel impact op de aanwezige clusters van bedrijven in Zuid-Holland.

De provincie Zuid-Holland zet zich in om de regionale ontwikkeling naar een digitale economie een boost te geven en om de regio ook als digitale regio op de kaart te zetten. De provincie Zuid-Holland heeft een aanjagende rol om samen met de EBZ en InnovationQuarter deze transitie vorm te geven. Met bijzondere aandacht voor de 'kleinere' gemeentes voor wie deze transitie nog beperkt in beeld is. Hierbij richten we ons expliciet op de randvoorwaarden van de digitale economie:

Nadere uitwerking

Naar een nieuwe economie: the next level: Een belangrijk onderdeel van de digitale transitie is het ontwikkelen en toepassen van nieuwe digitale innovaties.

Human Capital, een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis: Een heel belangrijk aspect van de digitale transitie zijn goede digitale kennis en vaardigheden van de beroepsbevolking.

Levendige meerkernige metropool: Digitale smart city toepassingen kunnen bijdragen aan het verbeteren van de leefomgeving in de steden.

Best bereikbare provincie: Digitale innovaties uit verschillende topsectoren dragen potentieel bij aan verschillende (zo niet alle) opgaven, zeker als het gaat om nieuwe vervoersconcepten en vervoersmiddelen.

Gezonde aantrekkelijke leefomgeving: Digitale innovaties uit verschillende topsectoren dragen potentieel bij aan verschillende opgaven, zeker op het gebied van gezondheid

Energievernieuwing: Digitale innovaties uit verschillende topsectoren dragen potentieel bij aan verschillende opgaven en benutting van economisch potentieel, bijvoorbeeld als het gaat om een smart energy grid.

Klimaatverandering en snelle wereldwijde technologische ontwikkelingen, zorgen ervoor dat de economie in Zuid-Holland onder druk staat om een transitie te maken naar een duurzame en digitale economie. Europese wetgeving zoals de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), Data act en Kunstmatige intelligentie (AI) act zorgen ervoor dat brede welvaart en inclusie geborgd worden tijdens deze verandering.

De digitale transitie biedt de provincie kansen om de economie via innovatie klaar te maken voor de toekomst. In samenwerking met haar regionale partners streeft de provincie ernaar een van de innovatiefste en economisch sterkste regio's van Europa te blijven. Het stimuleren van de regionale economie is door de nationale overheid bij de regio's belegd. De provincies in Nederland geven hier uitvoering aan.

Nadere uitwerking

De digitale transitie heeft impact op alle opgaven en sectoren. Zonder digitale middelen zijn de energie transitie en de circulaire transitie lastiger haalbaar en verliezen de sectoren hun concurrentiepositie. De provincie geeft uitvoering aan de digitale transitie door het stimuleren van innovatie en het versterken van de kennisinfrastructuur. Dit wordt gedaan voor alle regio's en alle bedrijven.

Uit onderzoek blijkt dat investeren in kennis en innovatie loont: elke euro aan overheidsinvesteringen in kennis en innovatie resulteert in €9 toegevoegde waarde in de Nederlandse economie. Juist voor het versnellen van de verschillende transities is kennis en innovatie belangrijk. Door oplossingen voor de transities te ontwikkelen, kennis te verspreiden en ondernemers te helpen innovaties toe te passen zorgt de provincie ervoor dat de digitale transitie versneld.

De provincie Zuid-Holland zet zich in om de digitale transitie van de economie te versnellen en heeft hiervoor, in samenspraak met haar partners, de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Inclusieve transitie

Inclusieve transitie waarbij bewoners en ondernemers de kans wordt gegeven hun digitale vaardigheden te verbeteren zodat ze mee kunnen komen in de digitale transitie. De provincie ondersteund trajecten waarbij het MKB geholpen wordt met digitaliseringsvraagstukken. In samenwerking met partners wordt kennis en informatie rond digitale technologie gedeeld met het MKB, dit gebeurt bijvoorbeeld via het platform MKBDigitaal.com.

2. Ethisch verantwoord digitaliseren

De provincie heeft een gerichte aanpak op verantwoord digitaliseren met oog voor ethische dilemma's. De provincie bouwt met (semi)overheidsorganisaties, kennisinstellingen en bedrijven aan de ambitie om hét kenniscluster van Nederland te worden voor digitalisering, vrede, recht en ethiek. Europese wetgeving, denk aan data act, AVG en AI act, biedt kansen voor ethisch verantwoord ondernemen. De provincie wil dit samen met partners verder onderzoeken en ondersteunen.

3. Digitaal weerbaar

De provincie wil de cyberweerbaarheid in de economische sectoren versterken door bewustwording van risico's te vergroten en door concrete ondersteuning te bieden per sector. Gemeenten worden geholpen bij het verhogen van de cyberweerbaarheid en de preventie van ondermijning. Zij worden in het internationale veiligheidscluster van Zuid-Holland ondersteund door middel van Security Delta (HSD).

4. Digitale Innovatie

De provincie stimuleert maatschappelijk verantwoorde digitale innovaties (zoals ethisch verantwoorde AI en Quantum Internet), op deze wijze worden economische sectoren ondersteund bij het toepassen van en investeren in innovaties.

4.1.5 Circulair Zuid-Holland

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een volledige circulaire economie in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussen-doel 50% reductie van (primaire) materialen in 2030. De provincie zet daarbij in op de transitiethema's Bouw, Kunststoffen, Groene grondstoffen & Voedsel en Maakindustrie. Dit doet de provincie vanuit verschillende rollen in samenwerking met verschillende partners.

De provincie wil een volledige circulaire samenleving in Zuid-Holland bereiken in 2050 met als tussendoel 50% minder verbruik van primaire fossiele grondstoffen, mineralen en metalen in 2030. De provincie zet in op verschillende inhoudelijke thema's waar de provincie impact kan maken. Dit doet de provincie met een transitieaanpak in samenwerking met medeoverheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere organisaties en groepen die aan de transitie bijdragen.

Aanleiding

Concurrerend en toekomstbestendig

De economische kracht van Zuid-Holland is afhankelijk van enorme hoeveelheden grondstoffen en energie. Steeds meer van die grondstoffen worden schaars en beginnen zelfs op te raken. Tegelijkertijd is er veel verspilling, waardoor we onnodig waarde verloren laten gaan. Ook veroorzaakt de traditionele economie – met afval als eindproduct – schade aan het klimaat, de biodiversiteit, het milieu en onze gezondheid. Om concurrerend en toekomstbestendig te blijven als provincie is het inspelen op de transitie naar een circulaire economie van belang voor de economie en het milieu van de provincie Zuid-Holland.

Gesloten akkoorden

Een toekomstbestendig welvarend Zuid-Holland

De haven, onze industrie, land- en tuinbouw, woningbouw en infrastructuur, de energievoorziening. Het zijn sectoren waarin grote hoeveelheden grondstoffen en materialen omgaan. En aan de andere kant van het spectrum de energietransitie. Door minder gebruik te maken van fossiele brandstoffen wordt een belangrijke bijdrage aan de circulaire transitie geleverd. Tegelijkertijd: elektromotoren, windturbines, zonnepanelen, accu's en elektrolyse-installaties zijn afhankelijk van kostbare en schaarse grondstoffen als lithium, koper, nikkel en platina. Van sommige van die grondstoffen is nu al bekend dat – wanneer er niet wordt ingegrepen – de wereldvoorraden ontoereikend zullen zijn voor een globale energietransitie. Nu landen als China, Zimbabwe en Chili de export ervan controleren worden ze meer en meer de inzet van een geopolitiek spel. Anders omgaan met grondstoffen én inzetten op strategische autonomie is daarmee essentieel. Het zorgt voor een toekomstbestendig Zuid-Hollands verdienmodel.

De provincie Zuid-Holland heeft een unieke positie in de circulaire transitie. Zuid-Holland is een diverse provincie met zowel landbouw als de meeste de meest verstedelijkte provincie van Nederland. Met de haven, industrie en Greenports is Zuid-Holland ook het economisch zwaartepunt van ons land. Daarnaast huisvest de provincie zowel vele (innovatieve) startups, MKB'ers als grote internationale bedrijven. Bedrijven die (inter)nationaal opereren of juist geworteld zijn in de vele regio's van Zuid-Holland. Ook huisvest de provincie enkele toonaangevende kennisinstellingen van MBO tot WO die de kennis in huis hebben om de transitie aan te pakken.

Met de grootte van de economie in Zuid-Holland is het dan ook geen verrassing dat Zuid-Holland verantwoordelijk is voor 30% van het grondstoffengebruik in Nederland¹. Dat aandeel maakt de provincie verantwoordelijk en geeft verantwoordelijkheid. Het doel is een halvering van het grondstoffengebruik in 2030. Dat is al halverwege de volgende collegeperiode. Op dit moment wordt er de provincie Zuid-Holland 17,5% minder primaire grondstoffen gebruikt voor onze productie in vergelijking met 2014². Er wordt dus meer gebruik gemaakt van circulaire grondstoffen, echter groeit de Zuid-Hollandse economie harder en worden er per saldo niet minder maar steeds méér grondstoffen verbruikt³. De provincie moet dan ook stevig aan de bak.

Gesloten akkoorden

De provincie ondersteunt de realisatie van het 'Nationaal Grondstoffenakkoord'. Dit bevat afspraken om Nederland per 2050 een volledig circulaire economie te bezorgen, met als tussenstap 50 procent minder gebruik van primaire grondstoffen (mineraal, fossiel en metaal) in 2030. Ook heeft de pro-

vincie Zuid-Holland verschillende akkoorden getekend die invloed hebben op verduurzaming en circulariteit in het inkoop- en aanbestedingsbeleid, waaronder de Green Deal Circulair Inkopen 2.0 en, de Green Deal Duurzaam GWW 2.0 en het Manifest Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen (MVOI).

In de door Provinciale Staten vastgestelde strategie 'Circulair Zuid-Holland: Samen Versnellen' staat beschreven welke rol de provincie inneemt en op welke thema's de focus ligt:

Motivering Provinciaal Belang

Het is van provinciaal belang om te zorgen voor een toekomstbestendige regionale economie. De provincie heeft hierin een wettelijke taak. Ook heeft de provincie vanuit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Wet milieubeheer, straks de Omgevingswet, een aantal bevoegdheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en het verlenen van ontheffing of experimenteerruimte voor hergebruik van reststromen:

Vanuit de Omgevingswet heeft de provincie verschillende taken en bevoegdheden waar circulariteit aan bod komt. Bijvoorbeeld in het toekomstbestendig bouwen van woningen, het beschermen van bedrijventerreinen voor circulaire industrie, vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) en het verlenen van ontheffing of experimenteerruimte voor hergebruik van reststromen.

Nadere uitwerking

Voordelen van een circulaire economie in Zuid-Holland

Een circulaire economie zorgt voor minder verspilling van grondstoffen en materialen, ons afval wordt in de grondstof. Dit zorgt voor verschillende positieve effecten:

Ondernemers in Zuid-Holland zijn minder afhankelijk van schaarse grondstoffen en blijven concurrerend en toekomstbestendig

Er wordt ruimte geboden aan nieuwe verdienmodellen en innovatieve ondernemers

De milieudruk wordt verminderd en zorgt voor een verbetering van de leefomgeving

Het zorgt voor een prettige en gezonde leefomgeving voor inwoners in Zuid-Holland

Inzet op vier transitithema's

De provincie zet in op vier transitithema's: Bouw, Kunststoffen, Groene grondstoffen & voedsel en Maakindustrie. Per transitithema is een drievoudige focus aangebracht.

Bouw

Gebouwde Omgeving: stimuleren en opschalen van circulaire bouwinnovaties voor een klimaatneutrale en versnelde invulling van de verstedelijkingsopgave.

Grond-, weg- en waterbouw: inkoop- en aanbestedingsbeleid optimaal inzetten voor versnelling circulaire aanleg, beheer en onderhoud van eigen grond-, weg-, en waterbouw.

Bedrijventerreinen: circulaire initiatieven stimuleren bij aanleg en onderhoud van bedrijventerreinen.

Kunststoffen

HIC als strategische kunststoffen hub: maximaliseren monostromen voor hoogwaardig hergebruik met het Haven- en Industrieel Complex als strategische kunststoffen hub.

MKB: kunststofketen sluiten met slimme innovaties en interventies met focus op Greenport en Bouw als grootste plastic afval producenten.

Microplastics: gesloten regionale grenzen voor plastic afval, zonder lekkage. De provincie gaat ongewenste verspreiding van microplastics tegen

Groene grondstoffen & Voedsel

Greenports: een versnelde transitie naar circulaire, toekomstbestendige Greenports met 'feeding & greening the megacities' als kennis- en verdienmodel.

Landbouw: investeren in circulaire landbouw en een duurzaam voedselsysteem met korte ketens, waarbij bodem-, water- en nutriëntenkringlopen gesloten worden.

Overige groene grondstoffen: optimaal verwaarden van groene reststromen (zoals berm en riet-maaisel) en op duurzame wijze vergroten van het aanbod hout en zeewier. Verbranding van groene grondstoffen (zoals hout) voor energie is een laagwaardige toepassing en heeft niet onze voorkeur.

Maakindustrie

Smart/high tech maakbedrijven als aanjager van de circulaire economie: materiaal- en productinnovatie vanuit de kracht van digitalisering, slimme technologische toepassingen binnen het maakproces en nieuwe verdienmodellen.

Maritieme cluster: ruimte bieden op het water en aan wal aan alle maritieme maakbedrijven voor het ontstaan van sterke circulair gedreven waardeketens en clusters.

Circulaire energietransitie: het ontwikkelen en realiseren van circulair fundament binnen een innovatief energie ecosysteem.

Inhoudelijke verdieping met transitiethema

Voor elk transitiethema worden Zuid-Hollandse transitieagenda's opgesteld. Deze agenda's worden participatief opgesteld met en door de verschillende partijen die betrokken zijn in het transitiethema: het bedrijfsleven, kennisinstellingen, gemeenten en maatschappelijke organisaties. De provincie faciliteert dit proces. Samen bepalen we met betrokken partijen de ambitie, doelen en inzet. Ieder vanuit zijn eigen kennis, netwerk en bevoegdheden. Daarbij koppelen we voorstellen voor beleid, instrumenten en activiteiten.

Rolkeuze en interventies

De provincie heeft meerdere belangen en rollen die ingezet worden om de transitie naar een Circulair Zuid-Holland te versnellen:

Netwerken & ketensamenwerking: het verbinden van stakeholders

Essentieel in de transitie naar een circulaire economie is ketensamenwerking tussen verschillende stakeholders. Als verbindende overheidslaag heeft de provincie een rol om deze ketensamenwerking te stimuleren en daarmee de transitie naar een circulaire economie te versnellen.

Kennis & innovatie: het stimuleren van de regionale economie

Door in te zetten op het ontwikkelen en delen van kennis & innovatie voor de circulaire economie speelt de provincie in op de regionale economie van de toekomst.

Actualiseren beleid & regelgeving: beleidstaken, vergunningverlening, toezicht en handhaving

De provincie heeft beleid geformuleerd t.a.v. ruimte, verkeer & vervoer, landschap, economie, energie, veiligheid, milieu, veiligheid en het klimaat. Dit bestaand beleid wordt geactualiseerd aansluitend op de behoefte van een circulaire economie. Met de bevoegdheden op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) kunnen ontheffingen verleend worden of experimenteerruimte voor hergebruik van reststromen geboden worden.

Fysieke leefomgeving: inzicht in de ruimtelijke gevolgen

De transitie naar een circulaire economie heeft een ruimtelijke behoefte. De provincie verkent wat er nodig is om de fysieke leefomgeving ondersteunend te laten zijn aan de circulaire economie. Hierbij staat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving centraal. De provincie zet hiervoor zijn wettelijke taken voor de ruimtelijke ordening zo goed mogelijk in.

Inkoop & aanbesteding: het stimuleren via opdrachtgeverschap

De provincie heeft een rol als opdrachtgever in onze eigen inkoop en aanbestedingen. Door circulaire eisen mee te nemen wordt de markt gestimuleerd en geeft de provincie circulaire opdrachtnemers een kans om hun producten te verwezenlijken.

Een circulaire economie zorgt voor het voorkomen verspilling van grondstoffen en materialen; er worden minder primaire grondstoffen gebruikt, grondstoffen, materialen en producten blijven langer in de loop, en het afval wordt gerecycled. Dit zorgt voor verschillende positieve effecten:

- De Zuid-Hollandse economie is minder afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen en is meer autonoom;
- Ondernemers in Zuid-Holland zijn minder afhankelijk van schaarse grondstoffen, hebben meer leveringszekerheid, blijven concurrerend en toekomstbestendig
- Er wordt ruimte geboden aan nieuwe verdienmodellen en innovatieve ondernemers
- De milieudruk wordt verminderd en zorgt voor een verbetering van de leefomgeving
- Het zorgt voor een prettige en gezonde leefomgeving voor inwoners in Zuid-Holland

Inzet op impact

De provincie kiest voor thema's of onderwerpen waar een verschil kan worden gemaakt. Door een directe bijdrage aan het doel bijvoorbeeld door grondstofstromen in kilo's te reduceren, het behouden van kritieke materialen en nutriënten voor een gezonde bodem of het verminderen van milieudruk. Een andere manier van impact is dat het bijdraagt aan de systeemverandering die nodig is. Bijvoorbeeld doordat het beleid en regelgeving verandert, circulair ondernemen makkelijker wordt of dat kennis beter ontsloten wordt. Het ene doel behalen brengt soms het behalen van een ander doel in gevaar, denk bij voorbeeld aan energie-intensief hergebruik van beton. Die afweging wordt steeds integraal gemaakt. Hierbij wordt gekozen voor een impactvolle aanpak en thema's die goed bij de rol, invloed, de regionale schaal en het economisch profiel van Zuid-Holland passen.

Dat betekent dat de inhoudelijke thema's waar de provincie zich op richt, divers zijn. Een inhoudelijk thema kan een *productketen* zijn, bijvoorbeeld zonnepanelen of meubels. Een *materiaal of grondstof* zoals beton of natuurlijke reststromen. Een *sector* zoals tuinbouw of petrochemische industrie. Een *cluster* zoals maritieme maakindustrie of biobased bouwen. Ook wil de provincie in de komende periode meer aandacht geven aan de verschillende handelingsperspectieven die je kunt gebruiken om slimmer om te gaan met grondstoffen. Dan is het thema bijvoorbeeld kunststof retoursystemen of reparatie van elektronica.

Transitieaanpak

De provincie gaat uit van een transitieaanpak. Een transitieaanpak vergt een andere sturing dan klassieke beleidsvelden. Sturing in transitie gaat om het geleiden van de beweging van links naar rechts in de X-curve. Deze curve bevat vier bewegingen: opbouw, ombouw, afbouw en voortbouw. Deze vier bewegingen spelen min of meer gelijktijdig, maar zijn allesbehalve gelijksoortig. Ze zijn voor een geslaagde (werkelijke) transitie ook allemaal nodig.

- **Opbouw:** gaat om het opkomen van nieuwe manieren van denken, doen en organiseren.
- **Ombouw:** gaat over bestaande elementen die nieuwe toepassingen krijgen of aangepast worden aan een veranderende context.
- **Afbouw:** gaat om manieren van denken, doen en organiseren die verdwijnen
- **Voortbouw:** gaat over institutionaliseren en normaliseringsprocessen.

Zuid-Holland staat aan de beginfase van de transitie naar een circulaire economie en dus vaak in de opbouw/ombouw fase. Hierbij zijn innovatie, experimenten via bijvoorbeeld doorbraakprojecten, in beeld krijgen en agenderen van belemmeringen essentieel. Andere transities, zoals de energietransitie of klimaatadaptatie, bevinden zich al verder in de X-curve.

Rolkeuze en interventies

Om de transitie te versnellen moet de provincie aan de slag. De provincie kan vanuit haar taken en rollen een omgeving creëren die de transitie – samen met anderen – verder brengt. Daarom bestaat de actieagenda uit acht bouwstenen. Met deze bouwstenen wordt richting gegeven en focus aangebracht op de inzet van de provincie de komende jaren. De bouwstenen zijn gericht op het verbreden en versterken van de circulaire beweging én het steviger inzetten van de provinciale rollen en instrumenten om de transitie te stimuleren.

De bouwstenen zijn als volgt:

1. Inclusieve transitie
2. Circulaire innovatie

3. Coalitie en netwerken
4. Ruimte
5. Circulaire organisatie
6. Financiering en subsidies
7. Beleid en monitoring
8. Vergunning, toezicht en handhaving

In de maatregel 'Samen bouwen aan een Circulair Zuid-Holland' worden de bouwstenen beschreven.

4.1.6 Toekomstbestendige ruimte voor ondernemen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een welvarend en krachtig Zuid-Holland met ruimte voor ondernemerschap. Een goed vestigingsklimaat met concurrerende, toekomstbestendige bedrijventerreinen, vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en een sterke kantorenmarkt dragen daaraan bij. Het gaat daarbij om voldoende werklocaties van de juiste kwaliteit en op de juiste plek. De provincie zet daarom in op:

- Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen;
- Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden;
- Juiste kantoor op de juiste plek;
- Selectief vestigingsbeleid voor grote ruimtevragers.

De provincie zet hiervoor verschillende instrumenten in zoals het opstellen van ruimtelijke regels, maar ook door flankerend beleid via subsidieregelingen, het delen van kennis en informatie, onderzoek, het organiseren van netwerken en het inzetten van ambassadeurs. De provincie past alle vier de vormen van overheidssturing uit het NSOB-kwadrantenmodel voor overheidssturing toe omdat de huidige vraagstukken vragen om meer dan (ruimtelijke) regels alleen.

Aanleiding

De verantwoordelijkheid voor de regionale economie is gedecentraliseerd naar provincies. De ruimte in Zuid-Holland is schaars en die ruimte staat onder druk door vele functies die om ruimte vragen. Om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte beschikbaar blijft voor bedrijvigheid stelt de provincies regels op met betrekking tot de hoeveelheid ruimte die nodig is voor een gezonde, toekomstbestendige economie en de plek waar bedrijvigheid zich kan vestigen. Daarnaast hecht de provincie veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil, om dat te bereiken, detailhandel concentreren in de centra, de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Op dit moment wordt ruim 30% van het bruto regionaal product van Zuid-Holland op de bedrijventerreinen gerealiseerd en zijn de terreinen goed voor ruim een derde van de werkgelegenheid in Zuid-Holland. Inclusief kantoren en detailhandel zijn de werklocaties goed voor ca. 50% van de werkgelegenheid.

Motivering Provinciaal Belang

De Provincie Zuid-Holland streeft naar een economie die een bijdrage levert aan de brede welvaart voor alle Zuid-Hollanders. De provincie is verantwoordelijk voor de regionale ruimtelijke ordening en regionale economie. Om ervoor te zorgen dat er voldoende ruimte beschikbaar blijft voor bedrijvigheid, stelt de provincie regels op met betrekking tot de hoeveelheid ruimte die nodig is voor een gezonde, toekomstbestendige economie en de plek waar bedrijvigheid zich kan vestigen. De keuze van de ene gemeente heeft al snel gevolgen voor de andere gemeente: bijvoorbeeld als het gaat om de hoeveelheid ruimte voor ondernemen (tegengaan van overcapaciteit, bijvoorbeeld bij detailhandelsontwikkelingen), 'not in my backyard' (NIMBY) gedrag (bij bijvoorbeeld ruimte beschikbaar stellen voor bedrijven met een hogere milieucategorie) of de juiste locatie (bijvoorbeeld kantoren, vooral op de toplocaties in Den Haag en Rotterdam en detailhandel concentreren en clusteren in het centrum). Dit alles vraagt om regionale afstemming. De provincie kan met haar ruimtelijk beleid lokale belangen overstijgen en effecten van nieuwe ontwikkelingen op elkaar afstemmen en waar nodig tegen elkaar afwegen. Hiermee wordt ook voor iedereen een gelijkwaardig en evenwichtig speelveld bevorderd.

Nadere uitwerking

Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Kwalitatief goede en voldoende bedrijventerreinen zijn nodig voor een optimaal vestigingsklimaat voor het Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Bedrijventerreinen zijn dé locaties waar hinder veroorzakende functies zich kunnen vestigen, zoals stadsverzorgende bedrijven (bouw, service, reparatiediensten), (stads)logistiek en (circulaire) industrie. Ook zijn het locaties waar mede de provinciale natuur-inclusieve, circulaire en energie-neutrale doelen kunnen worden gerealiseerd:

- Van de huidige bedrijventerreinen bestaat slechts 1% uit natuurlijke elementen. Als er niets verandert, zal de gemiddelde gevoelstemperatuur op een zomerse dag op een bedrijventerrein 40,8 graden zijn. (Bron: RIVM)
- Bedrijventerreinen zijn met 60% van het Nederlandse grondstoffengebruik de geografische hotspots in de transitie naar een circulaire economie. (Bron: circulair.biz – een platform mede door de provincie opgericht).
- Bedrijventerreinen die niet onder de 6 grote industriële clusters vallen, verbruiken samen 5% van het aardgas en 15% van de elektriciteit in Nederland. (Bron: CE Delft)

De provincie zet in op vier beleidslijnen:

1. Het behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen.
2. Het beter benutten van bedrijventerreinen
3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energie-neutraal, circulair en natuur-inclusief)
4. Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers

1. Het behouden van het huidige (harde en zachte plan)aanbod van bedrijventerreinen

In de (nu nog concept) Ruimtelijke koers voor Zuid-Holland (vast te stellen door Provinciale Staten januari 2024) zijn de volgende 4 sturende ruimtelijke principes opgenomen:

1. Een toekomstbestendige leefomgeving is topprioriteit;
2. Hierbij wordt geaccepteerd dat niet voor alles ruimte is in Zuid-Holland;
3. Er wordt gestuurd op kwaliteit en maximale maatschappelijke toegevoegde waarde;
4. Er wordt rekening gehouden met de maatschappelijke kosten en baten op de korte en lange termijn.

Verder is hierin over ruimte voor economie opgenomen: “Om dit mogelijk te maken moeten wonen en werken zich ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al is gereserveerd. De provincie gaat voor kwaliteit en selectieve groei. Dat betekent dat er niet meer vanzelfsprekend ruimtelijk gefaciliteerd wordt op basis van ramingen en prognoses.”

Werken moet zich dus ontwikkelen binnen de ruimte die daarvoor al is gereserveerd. Tegelijk weet de provincie dat de transitie naar een duurzame, circulaire economie – al dan niet tijdelijk – extra ruimte nodig heeft: circulaire bedrijvigheid bestaat voorlopig náást lineaire bedrijvigheid. Ook de transitie naar een energie-neutrale economie zal ruimte vragen voor bijv. waterstoffabrieken of energieopslag. Het Rijk schat in dat er in 2050 15% extra ruimte nodig is voor de economie (Programma Ruimte voor Economie, oktober 2023).

Aan de ene kant moet de economie zich dus ontwikkelen binnen de ruimte die beschikbaar is (en tot 2030 nog ontwikkeld kan worden) en aan de andere kant is er ook na 2030 meer ruimte nodig. Om deze paradox op te vangen, wordt in beleidslijn 2 gewerkt aan het beter benutten van bedrijventerreinen. Naast schuifruimte is er immers ook behoefte aan nieuwe oplossingen om ruimte optimaal, intensief en meervoudig te gebruiken. Op deze manier kan binnen de bestaande fysieke ruimte voor bedrijventerreinen meer bedrijvigheid gehuisvest worden. Daarnaast is het van belang om de bestaande en nog tot 2030 te ontwikkelen ruimte voor bedrijventerreinen te behouden en niet verder terug te laten lopen door transformatie naar andere functies.

Tot nu toe heeft de provincie altijd uitsluitend hogere milieucategorieën (>3) en watergebonden bedrijvigheid beschermd met een compensatieplicht. Daarnaast zijn er sinds 2023 nieuwe instrumenten toegevoegd: een minimale milieucategorie voor nieuw te ontwikkelen omgevingsplannen en een lijst met ‘niet te transformeren bedrijventerreinen’.

Gezien bovenstaande ontwikkelingen breidt de provincie haar bescherming uit naar alle bedrijventerreinen. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 3 en hoger en/of watergebonden kavels kunnen niet langer (deels) gewijzigd worden naar andere functies;
- (onderdelen van) Bedrijventerreinen met MC 1 en 2 kunnen ontwikkeld worden tot gebieden met een combinatie van functies, mits hierbij evenveel ruimte voor ondernemen in m2 en bedrijfscategorie terugkomt. Omdat deze m2 boven elkaar kunnen worden gerealiseerd, kan ruimte gemaakt worden voor andere functies. Vrijgespeelde ruimte wordt met voorrang ingezet voor het ontwikkelen van circulaire, natuur-inclusieve en energie-neutrale bedrijvigheid.

- Funciemenging is alleen mogelijk met functies die ondersteunend zijn aan het profiel van het bedrijventerrein. Er komen geen functies die de hoofdfunctie bedrijventerrein verdringen
- Alleen indien sprake is van een zwaarwegend algemeen belang en er geen reële andere mogelijkheid is, kan bij uitzondering en in goed regionaal overleg een andere ruimtelijke ontwikkeling mogelijk worden gemaakt;
- Bestaande afspraken, zoals opgenomen in de aanvaarde regionale bedrijventerreinenvisies en afgesloten woon-werk akkoorden en bestuursakkoorden, blijven van kracht. Voor de uitvoering van deze afspraken komt er een overgangsrecht.
Een specifieke afspraak over eventuele transformatie van Bleizo West volgt de afspraken die in PS hierover zijn en worden gemaakt.

2. Het beter benutten van bedrijventerreinen

De ruimte in Zuid-Holland is schaars en in de concept-ruimtelijke koers voor Zuid-Holland is bepaald dat werken zich op de lange termijn (2030-2050) moet ontwikkelen binnen de ruimte die hiervoor tot 2030 is gereserveerd. Daarom is het belangrijk de beschikbare ruimte voor bedrijvigheid op bedrijventerreinen effectief en efficiënt te benutten. Voorbeelden van beter benutten zijn het (opnieuw) vestigen van een watergebonden bedrijf op een watergebonden kavel, benutting van de hoge milieucategorieën, het weren of verplaatsen van bepaalde typen bedrijven (bouwmarkten, speelparadijzen en tuincentra) op terreinen die geschikt zijn voor een hogere milieucategorie/-zone of watergebonden bedrijventerreinen, het benutten van het volledige bouwvlak en toegestane bouwhoogte, ander meervoudig ruimtegebruik (parkeren, waterberging, energie, groene gevels en daken) en het weer in gebruik nemen van zeer langdurig leegstaand vastgoed. Ook het realiseren van een groene en klimaat-adaptieve omgeving op bedrijventerreinen hoort daarbij.

Bovenstaande voorbeelden laten zien dat beter benutten nauw verbonden is met de opgaven rond het behouden van voldoende ruimte voor bedrijventerreinen en daarbinnen voldoende ruimte maken voor de toenemende ruimtevraag en het verduurzamen van bedrijventerreinen.

Om aan beter benutten een impuls te geven is in de vorige herziening van het Omgevingsbeleid het instrument "minimale milieucategorie" geïntroduceerd. Dit instrument kan nu alleen nog maar op nieuwe terreinen worden ingezet en is daarmee niet voldoende. Er wordt een verkenning gedaan naar inzet van dit instrument op bestaande bedrijventerreinen en naar andere inzetbare instrumenten op Rijk, provinciaal en gemeentelijk niveau. Hierbij ligt ook veel verantwoordelijkheid bij gemeenten. Handhaven, accountmanagement en goede omgevingsplannen zijn instrumenten die nu al ingezet kunnen worden.

3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen (energie-neutraal, circulair en natuur-inclusief)

Voor een goed vestigingsklimaat is het van belang dat bedrijventerreinen de basis op orde hebben (schoon, heel, veilig) en zich ontwikkelen in de richting van energie-neutraal, circulair en natuur-inclusief. Maatregelen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, het verduurzamen, zoals collectieve energie (besparing en duurzame opwekking), vergroening en glasvezelnetwerk, kunnen efficiënter gezamenlijk worden uitgevoerd. De meeste bedrijven op een bedrijventerrein behoren tot het MKB. Zij missen vaak de slagkracht van een groot bedrijf. Door samen te werken kunnen er collectieve acties opgezet worden. Daarom is de organisatiegraad op bedrijventerreinen in de vorm van een ondernemersvereniging of een Bedrijventerreinen Investeringszone (BIZ) erg belangrijk. Via een BIZ of een breder ondernemersfonds kunnen activiteiten gefinancierd worden ter bevordering van de kwaliteit van het bedrijventerreinen als dat van te voren in het programma is opgenomen. Als er geen BIZ aanwezig is op het terrein zijn er aparte draagvlakonderzoeken nodig om dit gezamenlijk te kunnen bereiken.

Concentratie en bundeling van nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden

Detailhandel is nog steeds het belangrijkste bezoeks-motief voor centra ondanks het afnemend draagvlak voor winkels. Uitbreiding van het detailhandelsaanbod is, gelet op de transitie waar alle centra voor staan, niet meer de focus. Centra veranderen van gebieden waar detailhandel de bovenaan voert naar gebieden waar inwoners en bezoekers graag komen en verblijven maar niet meer alleen voor het doen van aankopen. Het gaat in de toekomst veel meer over het relevant houden van centrumgebieden als huiskamer van de wijken, dorpen en steden. Detailhandelsvoorzieningen onderling en andere (maatschappelijke en commerciële) voorzieningen versterken elkaar waardoor synergie en combinatiebezoek ontstaat. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De kern van het provinciaal detailhandelsbeleid ligt daarom bij de concentratie en bundeling van detailhandelsvoorzieningen in de centra. Hierdoor wordt de detailhandelsstructuur versterkt. Verspreid liggend aanbod draagt niet bij aan het clusteren en concentreren van het detail-

handelsaanbod en tast de detailhandelsstructuur in ruimtelijke zin (afname ruimtelijke kwaliteit, toename leegstand) aan. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra en draagt daarmee bij aan de bereikbaarheid en beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen. Omdat voorzieningen worden geclusterd, kunnen ook vervoersstromen efficiënter worden ingericht en ontstaat er ook meer draagvlak voor Openbaar Vervoer. Door het bevorderen en faciliteren van herbestemming en transformatie kunnen slecht functionerende detailhandelslocaties, naast een versterking van de detailhandelsstructuur, een bijdrage leveren aan de woningbouwopgave of andere opgaven in het bestaand stedelijk gebied.

Buiten de centra biedt de provincie alleen vestigingsruimte aan enkele specifieke branches van detailhandel. Het gaat dan vooral om detailhandel die vanwege de aard en omvang van de te verkopen goederen in ruimtelijke zin niet goed is in te passen in de centra.

Detailhandel binnen de centra: Verschillende type winkelcentra

De provinciale detailhandelsstructuur onderscheidt voor reguliere detailhandel vier typen winkelcentra met bijbehorende ontwikkelingsperspectieven: te consolideren centra, te herpositioneren centra, te optimaliseren centra en overige centra. Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden de gemaakte keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investeringen, ruimtelijke toevoegingen en herstructureringen/transformaties) daarbinnen helder. De typen centra en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In Bijlage IX (onderdeel C) van de Omgevingsverordening is een tabel opgenomen waarin duidelijk wordt welke centra tot welke type centra van de provinciale detailhandelsstructuur behoort.

Detailhandel buiten de centra: welke detailhandel kan zich buiten de centra vestigen?

Vanuit ruimtelijke overwegingen, om de kracht en attractiviteit van centra te bevorderen en het beleid om bedrijventerreinen voor reguliere bedrijven te behouden, benadert de provincie uitbreiding van de perifere, solitaire en verspreide detailhandel zeer terughoudend. De provincie biedt vestigingsmogelijkheden buiten de centra alleen aan enkele specifieke branches van detailhandel aan. Het gaat dan om detailhandel die vanwege de aard of de omvang van de goederen in ruimtelijke zin niet of niet goed inpasbaar is in de centra en die niet essentieel is voor de kwaliteit van de centra. Het gaat dan om detailhandel in brand- en explosiegevaarlijke goederen, detailhandel in volumineuze goederen, detailhandel in meubels en volumineuze woongoederen, tuincentra en bouwmarkten. In het Omgevingsprogramma worden de aangewezen Perifere Detailhandels Vestigingen- (PDV) en Grootchalige Detailhandels Vestigingen (GDV)-locaties aangeduid. Ook kan er onder voorwaarden ruimte worden geboden aan enkele vormen van kleinschalige detailhandel, ondergeschikte detailhandel en afhaalpunten voor niet-dagelijkse artikelen.

Voor een nadere toelichting op de vestigingsmogelijkheden buiten de centra, wordt verwezen naar (de toelichting op) artikel 7.3.9 van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV).

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid. Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard gaan, moeten in de toelichting op het omgevingsplan onderbouwd worden via de ladder voor duurzame verstedelijking. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontvrichting van het voorzieningenniveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m² bruto vloeroppervlak (binnensteden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m² bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m² bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke

gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het omgevingsplan waarin de uitkomsten van deze regionale afstemming zijn opgenomen.

Juiste kantoor op de juiste plek

De provincie streeft naar het concentreren van kantoren op de juiste plek, het reduceren van plancapaciteit op kansarme plekken en het bevorderen van transformatie van leegstaande kantoren. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorencusters en aan de andere kant ook (beperkte) ruimte voor kleine kantoren met een lokale reikwijdte. Transformatie van kantoren op incurante locaties naar bijvoorbeeld woningen is niet alleen goed voor de toename van het aantal woningen en zorgvuldig ruimtegebruik, maar werkt ook versterkend voor de kantorenmarkt. De centra waar zich kantoren bevinden dienen multimodaal goed bereikbaar, en in de buurt van diverse .

De kantorenmarkt is een markt die sterk in ontwikkeling is en door zijn grilligheid lastig te voorspellen. Belangrijke trends zijn onder andere de doorontwikkeling van het Nieuwe Werken, de opkomst van flexkantoren en business centers met flexibele verhuur van kleinschalige units en gebruik van 'mixed-used' kantoren. Door de onzekerheid van verschillende trends is de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan kantoorruimte lastig te voorspellen. De toekomstige vraag naar kantoren kent een grote bandbreedte met een minimum en maximum scenario. Kwalitatief is er een mismatch.

Over de gewenste locaties bestaat meer duidelijkheid. De kantorenmarkt is grillig en wordt tweekoppiger. Aan de ene kant is toevoeging van kwalitatief goed en modern/duurzaam aanbod van kantoorruimte nodig op de toplocaties en enkele goed bereikbare centrumlocaties in Zuid-Holland, omdat hier een tekort is. Aan de andere kant is er incurant aanbod en plancapaciteit op minder courante plekken.

Kantorenstructuur

De provincie hanteert een kantorenstructuur die recht doet aan de eigenschappen van een bepaalde locatie en bestaat uit: grootstedelijke toplocaties/centrumlocaties, OV-knooppuntlocaties en centrum/(intercity)stationslocaties, snelweglocaties/OV-knooppuntlocaties/overige en kleinschalige kantoorruimte. De provincie geeft meer ruimte voor uitbreiding van de toplocaties, enkele goed bereikbare centrumlocaties en beperkte uitbreiding voor kleinschalige en lokale vraag. Daarnaast streeft de provincie naar het terugdringen van overaanbod en plancapaciteit op locaties met (sub)regionale reikwijdte. Verder hanteert de provincie bijzondere locaties, deze maken geen onderdeel uit van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk)) of locaties zoals Erasmus Hoboken (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag). Hier wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groei-ontwikkeling in combinatie met de specifieke functies/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefte-raming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

Deze typen locaties en de behorende ontwikkelingsperspectieven worden nader uitgewerkt in het Omgevingsprogramma. In het Omgevingsprogramma is ook een tabel opgenomen welke locatie tot welk kantorentype in de provincie kantorenstructuur ze behoren.

Via monitoring zal er gekeken worden of de kantorenlocatie en het locatietype nog matchen of dat er aanleiding is om dit te wijzigen. De regionale kantorenstrategie dient ten alle tijden binnen de kaders van de meest recente behoefte-raming te zijn.

4. Selectief vestigingsbeleid grote ruimtevragers

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrage van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. Het beleid is niet gericht op nutsvoorzieningen voor maatschappelijk opgaven zoals bijvoorbeeld onderstations voor het elektriciteitsnetwerk of infrastructuur voor de drinkwatervoorziening. Datacenters worden in ons beleid niet beschouwd als nutsvoorzieningen.

Het beleid zet in op het optimaal benutten van de schaarse ruimte door te prioriteren voor huidige en toekomstig wenselijke ruimtevragers

De provincie hanteert daarom als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Een ontwikkeling zal dan aantoonbaar bij moeten dragen aan brede welvaart en toekomstbestendigheid in Zuid-Holland. Dit kan door aan te tonen hoe een ontwikkeling bij draagt aan duurzaamheid, energietransitie, welzijn, klimaatadaptatie en biodiversiteit en tegelijkertijd aan de versterking van het Zuid-Hollandse economische ecosysteem. Dit kan door kwalitatieve toevoeging van werkgelegenheid maar ook door bij te dragen aan innovatiekracht, vergroening, circulariteit en digitalisering van de economie. Doel is een slimmer gebruik van ruimte, infrastructuur, water en energie. Nieuwe locaties worden daarom daarnaast afgewogen ten opzichte van de multimodale bereikbaarheid, de capaciteit van onze infrastructuur (weg, water, spoor), de bijdrage aan slim ruimtegebruik en de capaciteit van het energienetwerk. De provincie kiest waar mogelijk, voor het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies

Het beleid richt zich op grootschalige bedrijfsmatige ontwikkelingen in een samenhangend gebouwd complex op een bedrijfskavel met een oppervlak van 3 hectare of meer. Afwijking van dit beleid is mogelijk voor bestaande bestuurlijke afspraken, de uitplaatsing van bedrijven en voor nutsvoorzieningen (niet zijnde datacenters), zoals bijvoorbeeld onderstations voor de energietransitie of infrastructuur voor de watervoorziening.

Uitgangspunten

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor het mogelijk maken van deze grootschalige ontwikkelingen:

- Het optimaal benutten van de schaarse ruimte en het prioriteren voor huidig en toekomstig wenselijke ruimtevragers. Dit in samenhang met het bedrijventerreinbeleid en de inzet van de provincie Zuid-Holland op maatschappelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatbestendigheid, en een circulair Zuid-Holland.
- Verdichting, concentratie, bundeling van complementaire functies passend bij de hiërarchie van (logistieke) knooppunten in de betreffende infrastructuurnetwerken.
- Versterken agglomeratiekracht met aandacht voor vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit van functies en activiteiten.

Hierbij wordt gebiedsgericht rekening gehouden met de lokale en regionale behoefte aan verschillende typen van logistiek (zoals stadslogistiek, hubs, bevoorradings, grote internationale vervoersstromen en hubs).

Criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers

Voornoemde uitgangspunten hebben we uitgewerkt en geconcretiseerd tot een aantal criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers. De volgende vragen zijn relevant voor het antwoord op de vraag of het wenselijk is een grote ruimtevrager te accommoderen en zo ja, waar en hoe?

- Is de ontwikkeling noodzakelijk in Zuid-Holland?
- Is de ontwikkeling regionaal afgestemd?
- Waarom op deze locatie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan economische en maatschappelijke doelstellingen voor vergroening, circulariteit, digitalisering en verduurzaming van de economie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan het efficiënt gebruik van de bestaande infrastructuur, energie, water en ruimte?
- Draagt de ontwikkeling bij aan verduurzaming van de mobiliteit en logistiek (bijvoorbeeld emissievrije stadslogistiek)?
- Is de ontwikkeling een waardevolle en zinvolle toevoeging op reeds aanwezige economische ecosystemen en clusters?
- Brengt de ontwikkeling waardevolle werkgelegenheid met zich mee? Is de inzet van arbeidsmigranten nodig en wat betekent dat voor de huisvesting?
- Is de ontwikkeling noodzakelijk of relevant voor andere bedrijven in de regionale keten?
- Wordt door de ontwikkeling ruimte elders (bij voorkeur in Zuid-Holland) voor andere maatschappelijke opgaves (bijvoorbeeld woningbouw of betaalbare bedrijfsruimte in de nabijheid van inwoners, werknemers en voorzieningen) vrijgespeeld?
- Worden mee-koppelkansen maximaal benut (meervoudig ruimtegebruik)?
- Is de ontwikkeling inpasbaar met hoge aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?

- Is bij de ontwikkeling rekening gehouden met toekomstbestendig bouwen, zoals zonnepanelen op het dak, natuurinclusief bouwen en circulariteit?

Op basis van deze criteria wordt geconstateerd dat de vestiging van grote datacenters niet passend is, ook niet op de aangewezen clusters.

Ruimtelijke strategie

De provincie stuurt vanuit een ruimtelijke strategie. Bovengenoemde uitgangspunten en criteria leiden tot een ruimtelijk structuurbeeld met knooppunten, bundelingslocaties en corridors. Op basis hiervan zijn locaties geselecteerd waar vestiging van grote ruimtevragers mogelijk blijft. Nieuwe grote ruimtevragers buiten deze locaties zijn uitgesloten. We zien dit als een gerichte sturing waarbij voldoende ruimte blijft voor gewenste ontwikkelingen.

In overleg met de regio's en het rijk zullen we het ruimtelijk structuurbeeld blijven verfijnen. De regionale visies voor bedrijventerreinen spelen hierin net als lopende trajecten met het rijk (GRIP op grote ruimtevragers) een rol. We vragen de regio's daarom bovengenoemde criteria te hanteren bij het opstellen van de regionale visies.

Het beleid richt zich op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de 3 hectare kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkelingen van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan. Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt

Daarnaast vraagt de provincie aan gemeenten en regio's om te kijken naar bedrijventerreinen die al wel zijn opgenomen in een bestemmingsplan, maar waar nog uitgeefbare ruimte is. Als het volgende bestemmingsplan vestiging van grote ruimtevragers mogelijk maakt, is het wenselijk dat opnieuw te bezien.

4.1.7 Human Capital, een beroepsbevolking met de juiste vaardigheden en kennis

Wat wil de provincie bereiken?

1. Wat wil de provincie bereiken?

De aanwezigheid van voldoende en goed geschoold personeel is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende regionale economie en het slagen van de maatschappelijke transities (energie, circulair, digitalisering). Een arbeidspotentieel dat beschikt over de juiste kennis en vaardigheden, goed onderwijs om nieuwe instroom te realiseren en om bestaande werknemers bij en om te scholen, alsmede een goed werkende arbeidsmarkt zijn daarmee essentieel voor een krachtig Zuid-Holland.

De aanwezigheid van voldoende Human Capital, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin, is een belangrijke randvoorwaarde voor een goed functionerende regionale economie. Een adaptief, adequaat en goed opgeleid arbeidspotentieel, goed onderwijs om nieuwe instroom te realiseren en om bestaande werknemers bij en om te scholen alsmede een goed werkende arbeidsmarkt zijn daarmee essentieel voor een slimmer, schoner, sterker Zuid-Holland.

Daarnaast is er een persoonlijk belang voor de mensen die het 'menselijk kapitaal' vormen. Waardevol werk versterkt namelijk de brede welvaart. Werk is tenslotte meer dan inkomen. Het vervult een belangrijke sociale en maatschappelijk functie, en voorziet in de mogelijkheid om je te kunnen ontplooiën, deel te kunnen nemen en bij te kunnen dragen aan de maatschappij.

2. En hoe gaan we dat bereiken?

Door De provincie draagt bij aan het versterken van human capital. Dit doet ze door samen met de Economic Board Zuid-Holland (EBZ) geïnitieerde Human Capital ~~akkoord~~ Agenda 2.0 Zuid-Holland (HCA) uit te voeren, waarin kwantitatieve doelstellingen ~~zijn~~ benoemd ~~zijn~~ die nodig zijn om tot die gewenste situatie te komen. Een ~~akkoord dat~~ agenda die inmiddels door meer dan 100 partijen in Zuid-Holland is onderschreven en daarnaast door te investeren. Daarnaast investeert de provincie in een programmteam, dat gedetacheerd is bij de EBZ, en ~~te zorgen~~ zorgt ze met een provinciale subsidieregeling voor cofinanciering van concrete projecten.

Aanleiding

In het vooraf uitgevoerde onderzoek naar de Arbeidsmarkt Zuid-Holland worden vier belangrijke knelpunten benoemd:

Uit onderzoek naar de arbeidsmarkt in Zuid-Holland komen vier belangrijke knelpunten naar voren:

1. Zuid-Holland kampt met de grootste arbeidstekorten van Nederland: 1 op de 5 bedrijven kan onvoldoende gekwalificeerd personeel krijgen en dreigt daarmee economisch gezien niet te kunnen groeien;
2. De arbeidsmarkt in Zuid-Holland is versnipperd en werknemers stappen niet snel over naar andere sectoren en regio's. De veerkracht van de arbeidsmarkt neemt daarmee af doordat transitie van werk naar werk onvoldoende plaatsvinden;
3. Zuid-Holland scoort slecht op het activeren van onbenut arbeidspotentieel: zowel niet werkende mensen als deeltijdwerkers;
4. Er is gebrek aan organiserend vermogen en uitvoeringskracht op provinciaal niveau. Dit belemmert Zuid-Holland om deze knelpunten aan te pakken

Bovenstaande punten zijn pre-corona opgesteld, maar gelden daar waar het de structurele problemen betreft nog steeds. De arbeidstekorten zijn of zullen in sommige sectoren verminderd of zullen verminderen, maar in andere en voor de noodzakelijke en gewenste transitie van de Zuid-Hollandse economie gelden ze veelal nog steeds. Bovendien maakt de huidige situatie de noodzaak om de veerkracht te verbeteren, het potentieel te benutten en het organiserend vermogen te verbeteren alleen maar groter.

Door demografische ontwikkelingen – als gevolg van de vergrijzing wordt de arbeidsmarkt gekenmerkt door een grotere uitstroom van gepensioneerden dan een instroom van jongeren – houden de arbeidstekorten volgens experts de komende decennia aan. Hierdoor is de noodzaak om tot een meer wendbare en weerbare beroepsbevolking te komen, het potentieel beter te benutten en het organiserend vermogen te verbeteren alleen maar groter.

Motivering Provinciaal Belang

Gezien de economische dynamiek wordt het vermogen om snel in te spelen op de veranderingen die zich voordoen, mede bepalend voor de concurrentiekracht. Dat gold tot voor kort in de situatie waarin veel sectoren met oplopende tekorten werden geconfronteerd en dat geldt de komende periode waarin vanwege de Coronacrisistransitieopgaven richting een duurzame, circulaire en digitale economie een aanzienlijk aantal werknemers naar een andere werkomgeving zullen moeten gaansector moet omzien. Dit alles tegen een achtergrond van een economie die transitieopgaven kent richting een duurzame, circulaire en digitale economie. Beide aspecten, baanwisselingen en de opkomst van een nieuwe economie met daarin ook nieuwe sectoren, vragen om een opleidingsstelsel dat in kan spelen op deze trends en ontwikkelen. Er ontstaat immers een vraag naar nieuwe en/of andere vaardigheden en competenties (21st century skills) voor de 21e eeuw, waar scholing (publiek of privaats) een belangrijke rol bij heeft.

Niet alleen het onderwijs heeft echterhierbij een rol. Ook Rijk, gemeenten en het bedrijfsleven hebben verantwoordelijkheden om bij te dragen aan een goed functionerend ecosysteem waarin alle betrokken partijen vanuit hun rol en kracht een bijdrage leveren aan de voorliggende opgave. De provincie is daarbij een schaalgrootte die past om te komen tot een gerichte, gecoördineerde en gezamenlijke aanpak. De transitie, die nieuwe vaardigheden en kennis vragen, vinden in de gehele provincie plaats, er is een tekort aan geschikte arbeidskrachten in diverse sectoren in de gehele provincie en de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt werd gekenmerkt door talloze initiatieven zonder goede afstemming, waardoor het voor werkgevers en werknemers onoverzichtelijk is welk scholingsaanbod beschikbaar is en wat de kwaliteit daarvan is. Door op provinciaal niveau in te zetten op ontschotting en ontsnippering, worden de benodigde verbindingen gelegd en de kwaliteit van scholingstrajecten verhoogd.

Nadere uitwerking

Meer dan 100 partijen hebben dithet gezamenlijke belang onderkend en hebben onder de regie van de EBZ en de provincie medio 2019 hun handtekening gezet onder het Human Capital akkoord Zuid-Holland de HCA. Daarin zijn doelstellingen geformuleerd die nodig zijn om te komen tot die goed opgeleide beroepsbevolking en dieeen veerkrachtige arbeidsmarkt waarin de aanwezige potentie optimaal wordt benut. Zaken die juist ook in veranderende economische tijden van cruciaal belang zijn.

Nadere uitwerking

Willen beleidskeuzes gerealiseerd kunnen worden, is daar in alle gevallen kwantitatief en kwalitatief geschikt personeel voor nodig. Dat geldt voor vrijwel alle beleidskeuzes, maar zeker voor de economische beleidskeuzes als het stimuleren van innovatie, de transities van de Greenports en het Havencomplex en de transitities naar een digitaal en circulair Zuid-Holland.

AA

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving

3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Voor het benutten van beschikbare warmte werken wij aan het uitbreiden van warmtenetten. In de toekomst zijn de regionale warmtetransportnetten de verbinding tussen aanbieders en gebruikers van warmte; prima geschikt om kassen en steden te verwarmen. Nieuwe woningen en gebouwen worden zoveel mogelijk energieneutraal opgeleverd.

Beleidskeuzes van 3-2 Verduurzaming gebouwde omgeving

Bovenlokaal warmtenetwerk

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie zet zich in voor de ontwikkeling en realisatie van bovenlokale warmte netwerken als onderdeel van de gewenste warmtetransitie om het gebruik van aardgas te kunnen verminderen. De ontwikkeling van een bovenlokaal en klimaatneutraal warmtetransportnetwerk sluit goed aan bij de afspraken uit het klimaatakkoord, de Regionale Energiestrategie en het Rijk en provinciaal beleid. Het draagt bij aan het behalen van de doelen die daarbij zijn genoemd. De kansen voor synergie in de provincie worden door het uitwisselen van reststromen – zoals warmte – tussen industrie en stedelijke gebieden benut door de aanleg van bovenlokale warmtenetwerken. De provincie heeft de ambitie om daarvoor een regierol te nemen.

Aanleiding

De warmtetransitie in de gebouwde omgeving (woningen, utiliteit, kantoren en glastuinbouw) is een onderdeel van de energietransitie gericht op ruimteverwarming en de voorziening van warm tapwater. Het klimaatakkoord benadrukt dat een forse opschaling van de duurzame warmtevoorziening nodig is. In vrijwel alle steden, dorpen en glastuinbouwgebieden zullen duurzame warmtebronnen, warmtesystemen en opslagsystemen tot ontwikkeling komen wat grote impact zal hebben voor gebouweigenaren en de leefomgeving.

De provincie stelt zich ten doel om bij te dragen aan een snelle en betaalbare warmtetransitie, met minimale impact op de ruimte, zoveel mogelijk rekening houdend met de circulaire economie en klimaatadaptatie. Hierbij wordt aangesloten bij de door het Rijk gedefinieerde strategie 'Klimaat en Energie' voor een klimaatneutrale, fossielvrije en circulaire energievoorziening in 2050.

Motivering Provinciaal Belang

Een efficiënte energiestrategie is er op gericht om voor verwarming zoveel mogelijk gebruik te maken van beschikbare warmte. De provincie kent een groot potentieel en aanbod van warmte uit grote warmtebronnen als geothermie en restwarmte. Met dit transportnet kan deze CO₂ vrije warmte ingezet worden in de grote vraagconcentratiegebieden in de steden en glastuinbouw. De realisatie van deze bovenregionale warmte-infrastructuur is daarmee een essentieel onderdeel van een werkend warmtesysteem waarin de warmtewarmtevraag wordt vervuld met een betaalbare en betrouwbare warmtevoorziening met een minimale impact op de ruimte. Het bovenregionale warmtetransportnet maakt het gebruik van restwarmte en de potentiële warmte uit geothermie op grote schaal mogelijk waardoor hoge kwaliteit energie (namelijk elektriciteit en gas) elders kan worden ingezet én bespaard.

Voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe warmtetransportnetten benut de provincie waar nodig of gewenst het ruimtelijk bijbehorende instrumentarium in samenwerking met de betrokken samenwerkingspartners:

De inzet van restwarmte en geothermie kan in belangrijke mate bijdragen aan de warmtetransitie en aan de provinciale beleidsambitie voor de gebouwde omgeving. Deze bronnen maken transport en distributie van de warmte door ontwikkeling van bovenlokale warmtenetten noodzakelijk. In veel gevallen is de omvang van het warmte aanbod van een bron groter dan de lokale vraag in een buurt, wijk of gemeente. De optimale benutting van restwarmte en geothermie in de warmtetransitie is daarmee een vraagstuk dat gemeente- en stad overstijgend is en dat bovenlokaal en zelfs bovenregionaal ingepast moet worden.

Met een bovenregionaal warmtetransportnetwerk wordt bijgedragen aan de klimaatneutrale warmtevoorziening tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten en met een beperkt beslag op de ruimte. Warmtenetwerken die gebruik maken van restwarmte vragen minder elektriciteit dan andere warmtevoorzieningen en daarbij vraagt restwarmte geen extra productie en ruimte. Het ruimtesparende effect van een warmtetransportnetwerk geeft de provincie een extra belang bij het bereiken van zo veel mogelijk lokale warmtedistributienetten.

Nadere uitwerking

Succesvolle toepassing van grote warmtebronnen vraagt om samenwerking tussen vele partijen. De provincie neemt een rol in deze samenwerking en richt zich daarbij specifiek op succesvolle ontwikkeling van bovenlokale CO₂ vrije warmtenetwerken zodat voldoende capaciteit ontstaat om vraag en aanbod van warmte op een efficiënte wijze bij elkaar te brengen. Rond Rotterdam-Den Haag (Warmtelinq), de Drechtsteden, Holland Rijnland en andere regio's in de provincie zijn bovenlokale warmtenetwerken in ontwikkeling die stevig gaan bijdragen aan de warmtetransitie.

Aansluitend op de doelstelling om de warmtetransitie snel en betaalbaar en met minimale impact op de ruimte te realiseren verkent en ontwikkelt de provincie de realisatie van de publieke belangen van warmtenetwerken (duurzaam, betaalbaar, leveringszeker, toegankelijk).

De provincie streeft naar een bovenregionaal warmtetransportnet voor het transporteren van restwarmte uit de Rotterdamse haven waarbij uitbreidingen naar gebieden met grote warmtevragers zoals in de greenports Westland en Oostland en de regio Leiden. De mogelijke levering van restwarmte aan deze gebieden leveren een grote bijdrage aan de warmtetransitie. De realisatie van het warmtetransportnetwerk zal de aanleg van nieuwe lokale distributienetten aanjagen. Hier kunnen ook lokale warmtebronnen (zoals geothermie en aquathermie) gebruik van maken. Wanneer een lokale bron operationeel is, kan de restwarmte elders worden ingezet en daarmee de warmtetransitie verder helpen.

Voor het tracé van Vlaardingen naar Den Haag zijn aanvullende studies zoals een MER uitgevoerd ten behoeve van de ruimtelijke besluitvorming en voor het tracé van Rijswijk naar Leiden is eind 2021 een ruimtelijke procedure gestart.

De provincie verkent de kansen en optimalisaties om warmtenetwerken en daarmee samenhangende bronnen, warmteopslagsystemen te ontwikkelen en uit te breiden en onderdeel te maken van het toekomstige omgevingsbeleid, onder meer gebruik makend van het planMER instrument.
[Vervallen]

BB

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 4-32 Erfgoed, cultuur en toerismecultuur

CC

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

4-32 Erfgoed, cultuur en toerismecultuur

Op de wereld zijn er weinig plekken waar je in een kwartiertje fietsen twintig eeuwen geschiedenis tegenkomt, zoals hier in Zuid-Holland. Resten van Romeinse forten, een eeuwenoud polderlandschap, trekvaarten, kunstig aangelegde landgoederen, historische steden, vestingen, bunkers, molens, pakhuizen en kerken. De weerslag van eeuwen van menselijke bedrijvigheid; het verhaal van Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland is een rijk archeologisch gebied. Het is mooi als Zuid-Hollanders kennis kunnen maken met de historische vondsten in hun bodem. De provincie wil bodemvondsten zorgvuldig opslaan en deze voor het publiek bereikbaar maken.

Al dat erfgoed vormt een immens kapitaal: voor bewoners, bedrijfsleven en toeristen. De provincie Zuid-Holland werkt samen met vele vrijwilligers, mede-overheden, maatschappelijk middenveld en ondernemers om ons erfgoed te behouden en te laten beleven. Zo worden identiteit van dorpen en streken bewaard en wordt onze provincie voor inwoners en voor toeristen steeds aantrekkelijker. Toerisme is daarbij geen doel, maar een middel dat bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven. Door spreiding van toerismestromen gaan we een te grote impact op de leefomgeving tegen. En door culturele erfgoedcollecties digitaal te ontsluiten en toegankelijk te maken voor het grote publiek blijft ons erfgoed voor de toekomst behouden.

Actief of passief aan cultuur meedoen zorgt voor persoonlijke ontwikkeling en draagt in belangrijke mate bij aan ons welbevinden. In Zuid-Holland is de deelname aan culturele voorzieningen relatief laag. Wij willen die deelname stimuleren

De kwaliteit van de leefomgeving hangt onlosmakelijk samen met het erfgoed en de cultuur (beleving) in Zuid-Holland. De provincie is hier zuinig op en wil dan ook dat ons erfgoed beschermd is en samen met de cultuur die onze provincie rijk is door iedereen beleefd en benut kan worden. Zij brengt de geschiedenis van Zuid-Holland in beeld en maakt dit beleefbaar. Daarbij is er vanuit diverse perspectieven aandacht voor de pijnlijke aspecten uit het verleden. Hierbij:

- blijft de kern van het erfgoedbeleid het beschermen van het provinciale erfgoed waar vanuit de provincie werkt aan een beter beleefd en benut erfgoed. De provincie zet zich daarbij in voor onze provinciale kroonjuwelen, stimulering van restauratie, herbestemmen en verduurzamen van rijksmonumenten, onderhoud van historische windmolens en de erfgoedlijnen.
- zet de provincie zich in op het beschermen, benutten, en beleven van de archeologische waarden om een breed publiek hiervan te laten genieten. Het gaat dan om bekende terreinen van provinciaal archeologisch belang, om de bekende en in Unesco-verband vastgestelde waarden van de Romeinse Limes, en om de vondsten die de provincie bewaart in haar archeologisch depot.
- is cultuureducatie in Zuid-Holland belangrijk voor de gezondheid, sociale verbinding en het vestigingsklimaat. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot culturele voorzieningen, zodat men van cultuur kan genieten of cultuur kan maken, met name jongeren. Iedereen in Zuid-Holland heeft toegang tot goed bereikbare en volwaardige bibliotheken en is welkom om zich te ontwikkelen en anderen te ontmoeten.

DD

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 4-32 Erfgoed, cultuur en toerismecultuur

Beleven en benutten van erfgoed

Wat wil de provincie bereiken?

De kern van het erfgoedbeleid van Zuid-Holland is het behoud van erfgoed door het beschermen, beleven en benutten van erfgoed.

Deze beleidskeuze is gesplitst in twee hoofdthema's:

A. Beschermen van erfgoed (apart beschreven)

B. Beleven en benutten van erfgoed

Hoofdthema B bestaat uit drie onderdelen:

1. Erfgoedlijnen ontwikkelen en beleefbaar maken

- 2: Restaureren en herbestemmen (archeologische) Rijksmonumenten
- 3: Onderhouden en laten draaien van historische windmolens:

Ad 1:

De provincie wil erfgoed ontwikkelen en beleefbaar maken. Hiervoor heeft de provincie zeven erfgoedlijnen aangewezen en stimuleert – samen met belanghebbende partijen binnen zogenoemde erfgoedtafels – de beleving en benutting hiervan:

Ad 2:

De provincie stimuleert het restaureren en herbestemmen van rijksmonumenten. Dit zorgt ervoor dat erfgoed voor de toekomst behouden blijft. De provincie doet dit door het verlenen van subsidies; door de inzet van de aanjagers voor herbestemming van rijksmonumenten, financieren van adviezen op maat voor herbestemming en het stimuleren van de werkgelegenheid en het vakmanschap in de restauratiebranche.

Ad 3:

De provincie heeft molenbiotopen opgenomen in het Omgevingsbeleid om de historische windmolens te beschermen. Hierbij draagt de provincie zorg voor het onderhouden en laten draaien van historische windmolens. De provincie stimuleert dit door het verlenen van subsidies voor (groot)onderhoud.

Aanleiding

Bij behoud van erfgoed gaat het steeds om de betekenis van dat erfgoed voor de fysieke leefomgeving. Doel van het Omgevingsbeleid is dat het erfgoed bijdraagt aan het behouden of versterken van de ruimtelijke kwaliteit, waarbij de identiteit van het landschap van belang is voor de leefbaarheid en het welbevinden van bewoners, werkenden en bezoekers.

Beschermen, beleven en benutten van erfgoed is een omvangrijke en complexe uitdaging die de provincie samen met betrokken partijen oppakt met als uitgangspunt het behouden of versterken van de fysieke leefomgeving.

Ad 1:

Verbeteren van de beleving van erfgoed

Sinds 2012 maakt de provincie de geschiedenis van Zuid-Holland beter zichtbaar en beleefbaar met de zeven erfgoedlijnen. Voor het beleven van erfgoed is het van belang dat inwoners en bezoekers van Zuid-Holland bekend raken met het verhaal van onze geschiedenis en het erfgoed kunnen bezoeken. Met de erfgoedlijnen wordt het ook mogelijk door restauratie en herbestemming van rijksmonumenten een verbinding te maken met gebiedsontwikkeling.

Met de erfgoedlijnen wil de provincie belanghebbende partijen met elkaar verbinden. Het erfgoed in de provincie wordt onderhouden en beleefbaar gemaakt door veel vrijwilligers, stichtingen, overheden en ondernemers. De waardevolle inzet van al deze partijen wordt sterker door samenwerking en afstemming. Iedere erfgoedlijn heeft een erfgoedtafel. In de erfgoedtafels werken de betrokken partijen samen en wisselen zij kennis uit.

Ad 2:

Decentralisatie van de taak en middelen voor restauratie van rijksmonumenten naar provincies

In 2012 decentraliseerde het Rijk de middelen voor de restauratie van rijksmonumenten (niet-woonhuizen) naar de provincies op basis van de bestuurlijke afspraken over restauratie van rijksmonumenten en het ruimtelijk beleid voor erfgoed (voorjaar 2012). Een van de overwegingen voor deze decentralisatie was dat provincies beter in staat zijn om de restauratie van rijksmonumenten te verbinden aan gebiedsopgaven. Monumenten zijn op zichzelf namelijk mooi en waardevol, maar de waarde kan nog veel groter worden in combinatie met bijvoorbeeld groen en water als onderdeel van stad en land. De restauratie en herbestemming wordt ingezet voor alle rijksmonumenten in Zuid-Holland, inclusief de 224 molens:

Om te bepalen welke opgave de provincie heeft op het gebied van rijksmonumenten, wordt de Erfgoedmonitor uitgevoerd. Uit de gegevens van de Erfgoedmonitor uit 2017 blijkt dat zo'n 15%

van de Zuid-Hollandse rijksmonumenten in een matige tot slechte staat verkeert. Dit betreft de restauratieachterstand. De provincie streeft naar een maximale restauratieachterstand van 10%.

Uit de Erfgoedmonitor blijkt ook dat de restauratiebehoefte groter is bij leegstand. Leegstand leidt vaak tot een slechte onderhoudsstaat van monumenten. De provincie wil leegstand van monumenten daarom tegengaan en voorkomen door herbestemming te stimuleren.

Ad 3:

Groot onderhoud windmolens

De provincie telt 224 complete molens, maar liefst een vijfde van het Nederlandse molenbestand. Dat zijn iconen van Zuid-Holland. Zuid-Holland zonder zijn historische windmolens is ondenkbaar. Om het behoud van historische windmolens (rijksmonumenten) te garanderen en toekomstige restauraties te voorkomen wordt ingezet op (groot) onderhoud van deze molens.

Motivering Provinciaal Belang

Ad 1:

Erfgoedlijnen zijn opgebouwd uit de volgende twee kenmerkende elementen die helpen bij de afbakening ervan:

1. Een geografische structuur, zoals een rivier, de strandwallen of de kust die gemeentegrenzen overschrijdt;
2. Een gezamenlijk verhaal dat de monumentale objecten met bovengenoemde geografische structuur verbindt.

Iedere erfgoedlijn heeft een netwerk in de vorm van een erfgoedtafel.

Ad 2:

Op grond van de Bestuurlijke afspraken Rijk (OCW) – IPO restauratie rijksmonumenten en ruimtelijk beleid voor erfgoed (05-03-2012 ondertekend) en aanvulling daarvan (dd. 20-05-2015) zijn de rijksmiddelen van restauratie rijksmonumenten (niet-woonhuizen) gedecentraliseerd naar de provincie vanwege de relatie met provinciaal ruimtelijk beleid. De provincie is rijk aan cultuurhistorisch bouwkundig erfgoed, hiertoe behoren 9.289 rijksmonumenten en 65 van rijkswege beschermde stads- en dorpsgezichten. De provincie koestert deze monumenten, waaronder de molens, landgoederen, binnenstedelijke monumenten en kerkgebouwen. Om het behoud van deze rijksmonumenten te garanderen wordt ingezet op de restauratie en herbestemming van rijksmonumenten.

Ad 3:

Zie onder ad 2. De historische windmolens zijn in de vorm van molenbiotopen in het Omgevingsbeleid opgenomen als een afzonderlijke categorie binnen de rijksmonumenten en vormen iconen en blikvangers in het landschap. Ze hebben op buitenlandse toeristen een grote aantrekkingskracht; de molens en Holland zijn voor hen vrijwel synoniem.

De provincie kan het (groot) onderhoud van historische windmolens verbinden aan de kwaliteit van de leefomgeving. De historische windmolens vertellen het verhaal van de provinciale geschiedenis en geven identiteit aan de omgeving.

Nadere uitwerking

Ad 1:

Een erfgoedlijn is een geografische structuur (kust, trekvaart, oude duinenrij, eiland, etc.), die monumenten met één gemeenschappelijk historisch verhaal verbindt tot één lijn op de kaart. De erfgoedlijnen bestaan uit erfgoed, landschap en water, verbeteren de kwaliteit van de leefomgeving en zijn aantrekkelijk voor recreanten en toeristen.

Er zijn 7 erfgoedlijnen die belangrijke hoofdstukken uit de geschiedenis van Zuid-Holland beleefbaar maken: De Neder-Germaanse Limes (leven in Romeinse tijd), de Waterdriehoek (St. Elisabethsvloed, watermanagement, baggerindustrie), Historische Haringvliet (leven met het water als vriend en vijand), de Landgoederenzone (de landelijke tegenhanger van de Hollandse grachtengordels uit de Gouden Eeuw), de Oude Hollandse Waterlinie (het Rampjaar 1672), de Trekvaarten (massavervoer

over water vóór de komst van de trein) en de Atlantikwall (vijf jaar bezetting tijdens de Tweede Wereldoorlog).

Het ontwikkelen van de erfgoedlijnen kan de provincie niet alleen. Daar zijn veel partijen bij betrokken. Elke erfgoedlijn kent een netwerk van belanghebbenden; de zogenoemde erfgoedtafels. Alle partijen die geïnteresseerd zijn in de erfgoedlijn of er belang bij hebben kunnen hieraan deelnemen. De erfgoedtafels hebben met veel inzet voor elke erfgoedlijn een gezamenlijke ambitie en een meerjareninvesteringsprogramma. Het resultaat is een lijst met projecten, waarvoor een bijdrage van de provincie noodzakelijk is: het Maatregelenpakket erfgoedlijnen. Jaarlijks stellen Gedeputeerde Staten een nieuw maatregelenpakket vast op advies van de erfgoedtafels.

Ad 2.

(Archeologische) Rijksmonumenten worden gerestaureerd en de herbestemming ervan wordt gestimuleerd. De provinciale inzet richt zich op rijksmonumenten die geen woonhuis zijn. Die groep van niet-woonhuizen telt ruim 4288 gebouwen en objecten. Voor woonhuizen kan een beroep worden gedaan op de Woonhuisregeling bij het Rijk of kan een lening worden aangevraagd bij het Nationaal Restauratie Fonds (NRF).

Uit de Erfgoedmonitor blijkt dat 15% van de niet-woonhuis-monumenten in Zuid-Holland in een matige tot slechte onderhoudsstaat verkeert (restauratieachterstand). Dit percentage is het hoogst bij de categorieën religieuze gebouwen, industrieel erfgoed en agrarische gebouwen. De gegevens uit de Erfgoedmonitor leverden in 2017 een restauratiebehoefte op van € 117,2 miljoen. In 2020 wordt de Erfgoedmonitor volledig geactualiseerd en is er zicht op de actuele restauratiebehoefte.

Het Rijk stelt aan de provincie Zuid-Holland jaarlijks € 2,3 miljoen per jaar beschikbaar voor restauraties. Dit restauratiebudget wordt deels via de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten 2013, deels via de Subsidieregeling erfgoedlijnen Zuid-Holland 2020 toegekend aan de rijksmonumenten die hiervoor een aanvraag doen. De eigenaren dragen zelf minstens 50% bij aan elke restauratie. Voor eigenaren van archeologische Rijksmonumenten is een afzonderlijke subsidieregeling van toepassing.

Ad 3

De historische windmolens zijn iconen van Zuid-Holland. Onze provincie telt nog 224 complete molens, maar liefst een vijfde van het Nederlandse molenbestand. Via subsidie ondersteunt de provincie het onderhouden en laten draaien van deze historische windmolens. Daarnaast adviseert de provinciale consultant monumenten molen eigenaren over (groot) onderhoud en restauratie. Via het Erfgoedhuis Zuid-Holland ondersteunt de provincie de professionalisering van de vrijwillige molenwereld.

Beschermen van erfgoed **4.2.1 Erfgoed beschermen in de omgeving**

Wat wil de provincie bereiken?

De kern van het erfgoedbeleid van Zuid-Holland is het behoud van erfgoed door het beschermen, beleven en benutten van erfgoed. Deze beleidskeuze concentreert zich op het beschermen van het erfgoed in Zuid-Holland. Dit doet de provincie door:

Deze beleidskeuze is gesplitst in twee hoofdthema's:

A. Beschermen van erfgoed

B. Beleven en benutten van erfgoed (apart beschreven)

Hoofdthema A. bestaat uit vier onderdelen:

1. Behouden en versterken werelderfgoed
2. Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed
3. Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens
4. Instandhouden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen

- Behouden en versterken werelderfgoed (erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde);

- Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed;

- Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens;

- In stand houden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen of kasteelterreinen.

Ad 1: Behouden en versterken werelderfgoed

De provincie wil de unieke en universele waarden van werelderfgoed in Zuid-Holland behouden, versterken en beleefbaar maken. De provincie regelt dit door via de Omgevingsverordening ~~de Zuid-Holland~~ begrenzing en kernkwaliteiten van werelderfgoed uit te werken, alsmede regels te stellen ~~aan~~ omtrent de inhoud van of de toelichting bij omgevingsplannen en de inhoud van omgevingsvergunningen, gericht op instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten.

Ad 2: Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed

De provincie wil de waarden van de kroonjuwelen cultureel erfgoed in Zuid-Holland behouden en/of verbeteren en versterken. De provincie regelt dit door kroonjuwelen aan te wijzen ~~in, via de omgevingsverordening Omgevingsverordening Zuid-Holland, in de vorm van een als~~ beschermingscategorie voor ruimtelijke kwaliteit.

Ad 3: Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens

De provincie wil voldoende vrije windvang ~~vanvoor~~ en het zicht op historische windmolens in Zuid-Holland ~~behouden~~. De provincie regelt dit door kaders te stellen in de ~~omgevingsverordening Omgevingsverordening Zuid-Holland en de provincie te vertegenwoordigen~~ ten behoeve van het garanderen van vrije windvang van en het zicht op historische windmolens in Zuid-Holland, ~~in de vorm van een~~ (molenbiotoop).

Ad 4:

De provincie wil de waarden van de landgoed- en kasteelbiotopen in Zuid-Holland in stand houden en/of verbeteren. De provincie regelt dit door in de omgevingsverordening kaders te stellen aan omgevingsplannen, ~~voor de bescherming van landgoed- en kasteelbiotopen.~~

In stand houden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen of kasteelterreinen

De provincie wil de cultuurhistorische waarden van de landgoed- en kasteelbiotopen in Zuid-Holland instandhouden en/of verbeteren. De provincie regelt dit door kaders te stellen via de Omgevingsverordening Zuid-Holland ten behoeve van cultureel erfgoed, zijnde landgoed- en kasteelbiotopen.

Aanleiding

Bij behoud van erfgoed gaat het steeds om de betekenis van erfgoed voor ~~onze~~ de omgeving, de bijdrage die het levert aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het landschap en de bijdrage aan de leefbaarheid en het welbevinden van bewoners en bezoekers (wonen, werken en recreëren). Beschermen, beleven en benutten van erfgoed is een omvangrijke en complexe zaak is. Dat gaat niet vanzelf.

~~Beschermen, beleven en benutten van erfgoed is een omvangrijke en complexe zaak is. Een uitdaging die de provincie samen met de betrokken partijen oppakt.~~

Ad Werelderfgoed 1:

~~Werelderfgoed~~ is van unieke en universele waarde, en zodoende van groot belang voor de kwaliteit en identiteit van de leefomgeving in Zuid-Holland. Op basis van ~~Rijksregels~~ de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving dient de provincie regels te stellen voor de bescherming van dit erfgoed.

~~In juli 2021 zijn de Hollandse Waterlinies en de Neder-Germaanse Limes door het Werelderfgoedcomité van UNESCO aangewezen als Werelderfgoed. Deze aanwijzingen vormen de basis voor de uitwerking van de kernkwaliteiten van beide Werelderfgoederen.~~

Ad Kroonjuwelen 2:

~~Kroonjuwelen~~ zijn zeer karakteristieke en waardevolle cultuurlandschappen in Zuid-Holland. Ze bepalen de kwaliteit en identiteit van de bebouwde en groene ruimte in de provincie, en vertellen

de geschiedenis van Zuid-Holland. Deze landschappen en complexen zijn geïnventariseerd en gewaardeerd in de provinciale Cultuurhistorische Atlas van Zuid-Holland.

Ad Historische windmolens 3:

Historische windmolens zijn iconen van Zuid-Holland. Onze provincie Zuid-Holland telt 224 complete molens, maar liefst een vijfde van het Nederlandse molenbestand. Zuid-Holland zonder zijn historische windmolens is ondenkbaar. Het zijn blikvangers in het landschap en op (buitenlandse) toeristen hebben zij een grote aantrekkingskracht. Een molen moet kunnen draaien en malen, want 'rust roest'. Bovendien is een draaiende molen - als functionerend monument - van extra waarde voor zijn omgeving.

Ad Landgoederen en kastelen 4:

Landgoederen en kastelen zijn een kenmerkende combinatie van cultuurhistorie, natuur en landschap voor Zuid-Holland. Daarbij gaat het niet alleen om het monument op zich maar ook om zijn omgeving en de ensemblewaarde (biotoop). De provincie wil die waarden van de historische landgoederen en kastelen integraal mee (laten) wegen in ruimtelijke ordenings- en ontwikkelingsprocessen ter verbetering van de fysieke leefomgeving. Veel kasteelterreinen zijn ook van archeologische waarde en daarmee beschermd bodemarchief.

Motivering Provinciaal Belang

Ad 1. Behouden en versterken werelderfgoed

Op basis van Rijksregels de Omgevingswet en het Besluit kwaliteit leefomgeving dient de provincie de bescherming van de kernkwaliteiten van Werelderfgoed verder uit te werken in de Omgevingsverordening Zuid-Holland. Dit belang overstijgt dat van individuele gemeenten en regio's omdat het uniek erfgoed betreft op mondiaal schaalniveau.

Naar aanleiding van de verworven status van Werelderfgoed zijn de kernkwaliteiten nader uitgewerkt voor de Hollandse Waterlinies en de Neder-Germaanse Limes in de Omgevingsverordening:

Bescherming van de uitzonderlijke universele waarde (Outstanding Universal Value, OUV) is vereist.

Onderscheiden worden meerdere beschermingszones met ieder eigen regels om de kernkwaliteiten van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes te behouden en aantasting te voorkomen.

Voor een opsomming van de genoemde beschermingszones: zie onder het kopje 'Toelichting en nadere uiteenzetting beleid'.

Ad 2. Behouden en verbeteren kroonjuwelen cultureel erfgoed

De aangewezen kroonjuwelen zijn iconen van de Zuid-Hollandse ruimte en identiteit. Het provinciaal belang betreft behoud, versterking en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van dit erfgoed. Dit doet de provincie mede vanuit een wettelijke taak op grond van de Omgevingswet. Dit belang overstijgt dat van individuele gemeenten en regio's. Sommige landschappen en ensembles zijn zelfs uniek in de wereld zoals de karakteristieke veenweidegebieden en het Schurvelingenlandschap op Goeree. Vaak sluit dit provinciaal belang aan op rijks- en gemeentelijk belang. Zo bevinden er zich binnen de provinciale erfgoedgebieden of: kroonjuwelen veel beschermde stads- en dorpsgezichten en monumenten.

Ad 3. Garanderen van windvang en zicht op historische windmolens

Zuid-Holland zonder zijn historische windmolens is ondenkbaar. Ze zijn iconen en blikvangers in het landschap en op buitenlandse toeristen hebben zij een grote aantrekkingskracht. Gezien het grote belang van historische windmolens voor Zuid-Holland is hier sprake van een provinciaal belang wat het niveau van de gemeente te boven gaat. Vanuit haar ambitie voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties goede ruimtelijke ontwikkeling en een aantrekkelijke leefomgeving stelt de provincie zodoende bij historische windmolens regels voor behoud van hun omgeving en ten behoeve van het functioneren. Deze 'molenbiotoopregel' kent een verschil tussen landelijk en stedelijk gebied. Voor het stedelijk gebied is de regel soepeler, om zo rekening te houden met de grotere druk op de ruimte.

Ad 4. In stand houden en verbeteren van de omgeving van landgoederen en kastelen of kasteelterreinen

De meeste van de ca 150 historische landgoederen en kasteelplaatsen in Zuid-Holland zijn ook van nationaal belang. Doorgaans is het hoofgebouw beschermd als rijksmonument. Dat geldt vaak ook voor het bijbehorende landgoedpark met zijn tuinen en bijgebouwen. De wijdere omgeving is vaak niet beschermd. Die omgeving - met zijn groene en statige karakter - bepaalt in sterke mate de identiteit en unieke kwaliteit van een gebied. Om er voor ervoor te zorgen dat dit unieke culturele erfgoed niet verloren gaat, heeft de provincie een zogeheten 'landgoed- en kasteelbiotoop' ingesteld. Hier geldt - in aanvulling op de bescherming van monumentale objecten - een bredere ruimtelijke bescherming voor het landgoed- of kasteelensemble, of voor het kasteelterrein.

Nadere uitwerking

Zuid-Holland wil een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Daartoe verbeteren wij de kwaliteit van de leefomgeving. Cultuur en erfgoed zijn daarin belangrijke factoren. De provincie wil daarom haar unieke erfgoed behouden voor toekomstige generaties, door dit erfgoed te beschermen, beleefbaar te maken en te benutten.

Ad 1.

Het meest bijzondere erfgoed in Zuid-Holland is door Unesco aangewezen als Werelderfgoed. Het gaat om cultureel en groen erfgoed dat van unieke en universele waarde is. Zuid-Holland kent vier werelderfgoederen: het molengebied van Kinderdijk, de Neder-Germaanse Limes, de Hollandse Waterlinies (waarvan de Nieuwe Hollandse Waterlinie een onderdeel is) en de Van Nellefabriek in Rotterdam.

Hollandse Waterlinies

Voor de beschrijving van de beschermingszone Hollandse Waterlinies inclusief de bijbehorende regels waaraan een omgevingsplan moet voldoen, wordt verwezen naar de Omgevingsverordening.

Kernkwaliteiten Hollandse Waterlinies:

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en strekt zich uit over de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht. Het is een oude verdedigingslinie, zodanig ontworpen en aangelegd dat water gebruikt kon worden als afweermiddel bij vijandelijke invallen. Vanaf 1815 werd deze verdedigingslinie ingericht met de stad Utrecht als centraal punt. De 85 kilometer lange Nieuwe Hollandse Waterlinie strekte zich uit van de voormalige Zuiderzee (IJsselmeer) bij Muiden, via de Vecht en de belangrijke garnizoenstad Utrecht, naar Vreeswijk en vandaar naar de Diefdijk, via Asperen naar Gorinchem en de Biesbosch. Deze verdedigingslinie functioneerde van 1815 tot 1963 en bestaat uit de volgende samenhangende onderdelen en kernkwaliteiten: inundatiegebieden en verdedigingswerken waaronder forten, batterijen, lunetten, kazematten en groepsschuilplaatsen in samenhang met hun omgeving, voormalige schootsvelden en verboden kringen rondom de forten, diverse waterwerken zoals sluizen en dijken, in het bijzonder de Diefdijk, en overige elementen als beschutte wegen, loopgraven en tankgrachten.

Slechts een klein deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ligt binnen Zuid-Holland. Te weten: de historische vestingstructuur van de vesting Gorinchem, enkele liniedijken (Dalemsedijk, Merwededijk, Waaldijk, Zuiderlingedijk), met aan die liniedijken een aantal kleinere verdedigingswerken (onder andere de Dalemse sluis). Kenmerkend zijn de dijkwielen en forten met schootsvelden.

De overige delen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie liggen buiten de provincie Zuid-Holland en de Zuid-Hollandse delen die behoren tot de Oude Hollandse Waterlinie hebben geen UNESCO Werelderfgoed status.

Richtsnoer voor nieuwe activiteiten:

- behouden en versterken van de kwaliteiten van de Hollandse Waterlinies met aandacht voor de samenhang van alle onderdelen van dit ensemble;
- bewaren van het open zicht van de polders grenzend aan de liniedijken;
- herkenbaar houden van het profiel van de liniedijken als historische dijk.

Neder-Germaanse Limes

Kernzones 1 en 2:

Kernzone 1 bevat de door het Rijk als archeologisch monument aangewezen locaties die deel uitmaken van het fort Praetorium Agrippinae in Valkenburg Centrum, de burgerlijke nederzetting Valkenburg – De Woerd, beiden in de gemeente Katwijk, het fort Matilo in Roomburg/ Meerburg in de gemeente Leiden, de Romeinse stad Forum Hadriani op de locatie Arentsburch in Voorburg, gemeente Leidschendam-Voorburg en het Corbulokanaal tussen Forum Hadriani en fort Matilo, gelegen in de gemeente Leidschendam-Voorburg en in de gemeente Voorschoten.

Kernzone 2 bevat de locaties in Zuid-Holland die door UNESCO zijn aangewezen als Werelderfgoed. Het gaat hier om het fort Praetorium Agrippinae in Valkenburg Centrum met uitzondering van de onder kernzone 1 aangewezen rijksmonumenten.

De kernkwaliteiten en de regels waaraan een omgevingsplan moet voldoen voor genoemde locaties zijn opgenomen in de Omgevingsverordening. Het uitgangspunt daarbij is behoud van de uitzonderlijke universele waarde in de oorspronkelijke staat, ook wel ‘in situ’ genoemd.

Voor een uitgebreide beschrijving van de kernkwaliteiten per locatie is wordt verwezen naar het document op de website www.Limeswerelderfgoed.nl getiteld ‘UNESCO sites, begrenzingen van kern- en bufferzones’.

Bufferzone:

Zone, aangewezen door UNESCO, in aansluiting op de kernzone met een archeologische verwachtingswaarde en behoud ‘in situ’ als uitgangspunt waarbij de provincie de gemeente vraagt een regeling op te nemen in het omgevingsplan met voldoende bescherming. UNESCO schrijft voor dat er als extra bescherming rond een kernzone een ‘bufferzone’ wordt gedefinieerd. Een bufferzone kan bijvoorbeeld delen van een site omvatten waar wel archeologische structuren te verwachten zijn, maar deze nog onvoldoende zijn aangetoond. Verder kan een bufferzone delen van een archeologisch complex logisch met elkaar verbinden, ook als de archeologische resten in dat tussenliggende deel zijn verstoord. Voor een bufferzone gelden minder strenge eisen dan voor een kernzone, maar ze hebben toch een bijzondere status.

Voorafgaand aan de realisering van ruimtelijke ontwikkelingen dient de complete archeologische afwegingscyclus te zijn afgerond. Wanneer er sprake is van andere zwaarwegende belangen zoals de aanleg van wegen, infrastructuur, warmtetransportleidingen en de realisering van de woningbouwopgave en behoud ‘in situ’ niet mogelijk is dan kan behoud van de archeologische waarden ‘ex situ’ worden toegelaten door het bevoegd gezag wanneer genoemde belangen prevaleren. De afwegingscyclus bestaat uit de volgende stappen: is behoud ‘in situ’ mogelijk; zo niet, dan volgt er een verkenning tot plaanpassing inclusief de mogelijkheid tot archeologisch vriendelijk bouwen en de afweging of dit binnen het archeologisch proces kan leiden tot behoud ‘ex situ’ in de vorm van opgraven.

Voor de bescherming van de Neder-Germaanse Limes wordt een provinciale adviescommissie archeologie opgericht die bijstaat in het archeologische proces.

Voor de beschrijving van deze zone inclusief de bijbehorende regels waaraan een omgevingsplan moet voldoen wordt verwezen naar de Omgevingsverordening.

Neder-Germaanse Limes verwachtingszone:

Zone, aangewezen door de provincie, met een archeologische verwachtingswaarde die een gebied omvat ruimer dan Kernzone 1 en 2 en de Bufferzone.

Evenals in de bufferzone vraagt de provincie de gemeente een regeling op te nemen in het omgevingsplan met voldoende bescherming. Voorafgaand aan de realisering van ruimtelijke ontwikkelingen dient de complete archeologische afwegingscyclus te zijn afgerond.

Wanneer er sprake is van andere zwaarwegende belangen zoals de aanleg van wegen, infrastructuur, warmtetransportleidingen en de realisering van de woningbouwopgave en behoud ‘in situ’ niet mogelijk is dan kan het behoud van de archeologische waarden ‘ex situ’ worden toegelaten door het bevoegd gezag wanneer genoemde belangen prevaleren. De afwegingscyclus bestaat uit de volgende stappen: is behoud ‘in situ’ mogelijk; zo niet, dan volgt er een verkenning tot plaanpassing inclusief de mogelijkheid tot archeologisch vriendelijk bouwen en de afweging of dit binnen het archeologisch proces kan leiden tot behoud ‘ex situ’ in de vorm van opgraven.

Voor de beschrijving van deze zone inclusief de bijbehorende regels waaraan een omgevingsplan moet voldoen wordt verwezen naar de Omgevingsverordening.

Gebied met hoge of zeer hoge bekende archeologische waarden:

Het 'gebied met hoge of zeer hoge bekende archeologische waarden' is van provinciaal belang. Dit betekent dat alleen functies mogelijk zijn die deze waarden beschermen. Het gaat om bekende waarden buiten de Kernzones van de Neder-Germaanse Limes. De gebieden met deze waarden kunnen dus liggen binnen de Bufferzone of de Verwachtingszone van de Neder-Germaanse Limes, of daarbuiten.

Het uitvoeren van activiteiten kan pas starten na afronding van de archeologische afwegingscyclus. Wanneer er sprake is van andere zwaarwegende belangen zoals de aanleg van wegen, infrastructuur, warmtetransportleidingen en de realisering van de woningbouwopgave en behoud 'in situ' niet mogelijk is dan kan het behoud van de archeologische waarden 'ex situ' worden toegelaten door het bevoegd gezag wanneer genoemde belangen prevaleren. De afwegingscyclus bestaat uit de volgende stappen: is behoud 'in situ' mogelijk; zo niet, dan volgt er een verkenning tot planaanpassing inclusief de mogelijkheid tot archeologisch vriendelijk bouwen en de afweging of dit binnen het archeologisch proces kan leiden tot behoud 'ex situ' in de vorm van opgraven. Ter ondersteuning wordt een provinciale adviescommissie archeologie samengesteld.

Kernkwaliteiten Neder-Germaanse Limes:

Neder-Germaanse Limes is de locatie bekend als de vroegere Romeinse rijksgrens, die van Katwijk aan Zee tot in Remagen in Duitsland loopt. In Nederland betreft dit het grondgebied van de provincies Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland, waarvan de geometrische begrenzing bij ministeriële regeling is vastgelegd. In Duitsland loopt de vroegere Romeinse rijksgrens door de deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts.

Kernkwaliteiten van de Neder-Germaanse Limes zijn:

- a. de unieke, samenhangende en goed bewaard gebleven (militaire) grens van het voormalige Romeinse Rijk; en
- b. archeologische overblijfselen uit de periode 20 voor tot 450 na Christus langs, en samenhangend met, de toenmalige loop van de Rijn, bestaande uit:
 1. militaire versterkingen (legioensvestigingen, forten, wachttorens, tijdelijke kampen), burgerlijke nederzettingen, tempel en grafvelden;
 2. overige militaire infrastructuur, bestaande uit wegen, bruggen, havens, oeverwerken, kanaal, aquaduct, pannenbakkerij;
 3. verlande delen van de rivier met scheepswrakken en afvallagen.

Richtsnoer voor nieuwe activiteiten:

- ontwikkelingen dragen bij aan de instandhouding van de uitzonderlijke universele kernkwaliteiten van het werelderfgoed. Ontwikkelingen zijn alleen mogelijk als ze de 'kernkwaliteiten' behouden of versterken.

Behoud van de kernkwaliteiten is mogelijk, indien wordt voldaan aan de regels voor archeologische bescherming in de Omgevingsverordening waarbij behoud in de oorspronkelijke staat - 'in situ' - van de aangewezen locaties het uitgangspunt is. Voor de geometrische begrenzing en de beschrijving van de kernkwaliteiten van de Zuid-Hollandse Werelderfgoed locaties wordt verwezen naar de 'Site Catalogus The Netherlands'.

In Zuid-Holland zijn de volgende locaties aangewezen als onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed:

- Valkenburg Centrum, castellum Praetorium Agrippinae;
- Valkenburg – De Woerd, burgerlijke nederzetting;
- Leiden-Roomburg/Meerburg, castellum Matilo;
- Voorburg-Arentsburg, Forum Hadriani, Romeinse stad;
- Voorschoten/Leidschendam, Corbulokanaal

Ad 2:

Cultuurhistorische kroonjuwelen zijn unieke, zeer karakteristieke en gave ensembles van erfgoed en landschap in Zuid-Holland. Deze waardevolle historische landschappen en ensembles zijn van groot belang voor de kwaliteit van onze leefomgeving. Ze bepalen de identiteit van de bebouwde

en groene ruimte in de provincie, en vertellen de geschiedenis van Zuid-Holland. De provinciale kroonjuwelen zijn: de Landgoederenzone, het Kagerplassengebied, de Keukenhof, de kerngebieden van Midden-Delfland en de Krimpenerwaard, Aarlanderveen e.o., de Oude Hollandse Waterlinie, de lintdorpen Meije en Weipoort, het Schurvelingengebied op Goeree Overflakkee, het molencomplex van Kinderdijk en Polder de Biesbosch op het Eiland van Dordrecht.

Hier vormen de aanwezige cultuurhistorische waarden dé bepalende drager bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit betekent overigens niet dat gebieden 'op slot' moeten. Want de provincie wil ook ruimte bieden aan nieuwe ontwikkelingen. Daarom is 'behoud door ontwikkeling' het leidende thema. Waar het om gaat is dat een ontwikkeling past binnen de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten of liever nog: die kwaliteiten versterkt en verbetert. Alle kroonjuwelen zijn beschreven in de Omgevingsvisie Zuid-Holland, met daarbij specifieke richtpunten voor behoud en ontwikkeling.

Ad 3:

Bijna alle 224 historische windmolens in Zuid-Holland zijn ook van nationaal belang (beschermd als rijksmonument). Via de provinciale molenbiotoop wordt aanvullend op het behoud van het monumentale object ook de omgeving van het monument beschermd, door het behouden van vrij zicht en voldoende windvang. Een molen moet immers kunnen draaien en malen, want 'rust roest'. Bovendien is een draaiende molen – als functionerend monument – van extra waarde voor zijn omgeving. Het is bij het draaien van belang dat de windvang niet door obstakels belemmerd wordt. Een molen draagt veel bij aan de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, maar dan moet je hem wel kunnen zien. Allemaal goede redenen om de ruimte rond een molen zo veel mogelijk van (hoge) bebouwing en beplanting vrij te houden. Dat is het doel van de 'molenbiotoop' in de Omgevingsverordening.

Ad 4:

De provincie wil de waarden (monument en/of ensemblewaarde) van de historische landgoederen en kastelen integraal mee (laten) wegen in ruimtelijke ordenings- en ontwikkelingsprocessen. Dit vanuit de opvatting dat dit onderwerp bij uitstek van bovenregionaal schaalniveau is, en zodoende (mede) een opgave is voor de provincie.

4.2.2 Rijksmonumenten en historische molens in goede staat

Wat wil de provincie bereiken?

Beschermen van erfgoed vormt de basis van waaruit de provincie werkt aan een beter beleefbaar en benut erfgoed, waaronder rijksmonumenten en historische molens. De provincie wil dat erfgoed voor de toekomst behouden blijft. Daarvoor stimuleert de provincie het restaureren en toekomstbestendig maken van rijksmonumenten en draagt ze zorg voor het onderhouden en laten draaien van historische windmolens.

Voor rijksmonumenten doet de provincie dit door het verlenen van subsidies, door de inzet van de aanjager voor herbestemming van rijksmonumenten, financieren van adviezen op maat voor herbestemming, inzet op verduurzaming en inspelen op klimaatverandering en het stimuleren van de werkgelegenheid en het vakmanschap in de restauratiebranche.

Onderhoud en laten draaien van historische windmolens stimuleert de provincie door het verlenen van subsidies voor (groot)onderhoud en door het beschikbaar stellen van draaipremies.

Aanleiding

Bij behoud van erfgoed gaat het steeds om de betekenis van erfgoed voor de omgeving, de bijdrage die het levert aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het landschap en de bijdrage aan de leefbaarheid en het welbevinden van bewoners en bezoekers (wonen, werken en recreëren).

Beschermen, beleven en benutten van erfgoed is een omvangrijke en complexe zaak. Dat gaat niet vanzelf.

Monumenten zijn op zichzelf mooi en waardevol, maar de waarde wordt nog groter in combinatie met bijvoorbeeld groen en water als onderdeel van stad en land. De restauratie en herbestemming wordt ingezet voor alle rijksmonumenten (niet-woonhuizen) in Zuid-Holland, inclusief de 225 historische molens (een vijfde van het Nederlandse molenbestand). Zuid-Holland zonder zijn iconische

historische windmolens is ondenkbaar. Om het behoud hiervan te garanderen en toekomstige restauraties te voorkomen, wordt ingezet op (groot) onderhoud van deze molens.

Leegstand leidt vaak tot een slechte onderhoudsstaat van monumenten. De provincie wil leegstand van monumenten daarom tegengaan en voorkomen door herbestemming te stimuleren.

(Rijks)monumenten maken een belangrijk onderdeel uit van de energietransitie, waarin gebouwen energiezuiniger worden gemaakt en vóór 2050 voorzien moeten worden van duurzame warmte en elektriciteit. Voor de verduurzaming van monumenten wordt gezocht naar een optimale balans tussen CO2-reductie, comfortverbetering, kostenefficiëntie én behoud van monumentale waarden.

Motivering Provinciaal Belang

Op grond van de Bestuurlijke afspraken Rijk (OCW) – IPO restauratie rijksmonumenten en ruimtelijk beleid voor erfgoed (05-03-2012 ondertekend) en aanvulling daarvan (dd. 20-05-2015) zijn de rijks-middelen van restauratie rijksmonumenten (niet-woonhuizen) gedecentraliseerd naar de provincie vanwege de relatie met provinciaal ruimtelijk beleid. De provincie is rijk aan cultuurhistorisch erfgoed. Hiertoe behoren 9.289 rijksmonumenten en 65 van rijkswege beschermde stads- en dorpsgezichten. De provincie koestert haar erfgoed. Om het behoud van rijksmonumenten te garanderen wordt ingezet op de restauratie en herbestemming van rijksmonumenten.

De historische windmolens zijn een afzonderlijke categorie binnen de rijksmonumenten en vormen iconen en blikvangers in het landschap. Ze hebben op buitenlandse toeristen een grote aantrekkingskracht, de molens en Holland zijn voor hen vrijwel synoniem. De provincie kan het (groot) onderhoud van historische windmolens verbinden aan de kwaliteit van de leefomgeving. De historische windmolens vertellen het verhaal van de provinciale geschiedenis en geven identiteit aan de omgeving

Eind 2018 is de routekaart voor verduurzaming monumenten ondertekend. De monumentensector wil verduurzamen en daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Partijen, waaronder provincies hebben zich gecommitteerd aan een gemiddelde CO2-reductie van 40% in 2030 en 60% in 2040 over de gehele monumentenvoorraad in Nederland.

De verduurzaming van monumenten is essentieel om het gebruik en daarmee de instandhouding van monumenten, ook bij toenemende energiekosten, in de toekomst aantrekkelijk te houden.

Om te bepalen welke opgave de provincie heeft op het gebied van rijksmonumenten, wordt jaarlijks de Erfgoedmonitor uitgevoerd. Uit de gegevens van de Erfgoedmonitor uit 2017 bleek dat zo'n 15% van de Zuid-Hollandse niet-woonhuis rijksmonumenten in een matige tot slechte staat verkeert. In 2020 is deze restauratie-achterstand teruggebracht naar 12,8%. De provincie streeft naar een maximale restauratie-achterstand van 10%.

In 2012 is de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (Wrgt) in werking getreden. Daarmee is een aantal toezichttaken van het Rijk naar de provincies verschoven. Taken voor het domein erfgoed (monumenten en archeologie) vallen hier ook onder.

4.2.3 Provinciale erfgoedlijnen ontwikkeld en beleefbaar

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil de erfgoedlijnen ontwikkelen en beleefbaar maken en het erfgoed rondom de erfgoedlijnen behouden door bescherming, beleving en benutting. Dit gebeurt in samenwerking en afstemming met belanghebbende partijen.

Aanleiding

Sinds 2012 maakt de provincie enkele belangrijke hoofdstukken uit de Zuid-Hollandse geschiedenis beter zichtbaar en beleefbaar met zeven erfgoedlijnen. De (toekomstige) inwoners en bezoekers van Zuid-Holland kunnen hierdoor het erfgoed bezoeken en kennismaken van de bijbehorende verhalen.

De provincie wil partijen die een bijdrage kunnen en willen leveren aan het beschermen, beleven en benutten van het erfgoed rondom de erfgoedlijnen verbinden. Het erfgoed in de provincie wordt onderhouden en beleefbaar gemaakt door veel vrijwilligers, stichtingen, overheden, ondernemers en participatie van inwoners van Zuid-Holland. De waardevolle inzet van al deze partijen wordt

sterker door samenwerking en afstemming. Iedere erfgoedlijn heeft een erfgoedtafel. Aan deze erfgoedtafels werken de betrokken partijen samen en wisselen zij kennis uit. Uit de synergie die zo ontstaat komen waardevolle projectvoorstellen naar boven, die bijdragen aan de ambities van de erfgoedlijn. Deze kunnen worden gehonoreerd met een subsidie vanuit de Subsidieregeling erfgoedlijnen.

Herbestemming en restauratie van rijksmonumenten binnen de erfgoedlijnen draagt bij aan de beleving en benutting van het betreffende erfgoed.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie wil de Zuid-Hollandse geschiedenis onder de aandacht brengen van (toekomstige) inwoners en bezoekers van Zuid-Holland. Er zijn 7 erfgoedlijnen die deze belangrijke hoofdstukken uit de geschiedenis van Zuid-Holland beleefbaar maken: de Neder-Germaanse Limes, de Waterdriehoek, Historisch Haringvliet, de Landgoederenzone, de Oude Hollandse Waterlinie, de Trekvaarten en de Atlantikwall.

Nadere uitwerking

Erfgoedlijnen zijn opgebouwd uit drie kenmerkende elementen:

1. Een geografische structuur, zoals een rivier, de strandwallen of de kust die gemeentegrenzen overschrijdt;
2. Een gezamenlijk verhaal dat de monumentale objecten met bovengenoemde geografische structuur verbindt. De erfgoedlijnen bestaan uit erfgoed (monumenten, objecten en collecties), landschap en water, verbeteren de kwaliteit van de leefomgeving en zijn aantrekkelijk voor recreanten en toeristen.
3. Een open netwerk van belanghebbenden (overheden, private sector en maatschappelijk middenveld); de zogenaamde erfgoedtafels. Het ontwikkelen van de erfgoedlijnen kan de provincie namelijk niet alleen.

Beschermen, benutten en beleven archeologische waarden

en zichtbaar

Wat wil de provincie bereiken?

Wat willen we bereiken

De provincie heeft de wettelijke taak om:

- Archeologische waarden ruimtelijk te beschermen (Erfgoedwet, Omgevingswet)
- Haar archeologische vondsten (provincie is eigenaar van een groot deel van wat er gevonden wordt) en bijbehorende documentatie deskundig en toegankelijk te bewaren in een geschikt archeologisch depot en toegankelijkheid te bevorderen (Erfgoedwet, Omgevingswet)

Beschermen, benutten en beleven van archeologische waarden vormen de kern van het archeologiebeleid van Zuid-Holland en worden gerealiseerd door:

- Regelgeving voor de bescherming van bekende en onbekende archeologische waarden en vindplaatsen (in de Omgevingsverordening);
- Het archeologisch depot Zuid-Holland (voor de benutting, het bewaren en de beleving van archeologische vondsten en achterliggende gegevens);
- Het middels een subsidieregeling stimuleren van het draagvlak voor archeologie (voor de beleving van de archeologie in Zuid-Holland).

De provincie draagt zorg voor het beschermen en bewaren van bekende archeologische waarden. Hierbij gaat het om bekende terreinen van provinciaal archeologisch belang en de bekende en in Unesco-verband vastgestelde waarden van de Romeinse Limes zone.

De provincie zorgt er voor dat we deze zichtbare en onzichtbare waarden kunnen benutten, beleven en doorgeven aan de huidige en de toekomstige inwoners van onze provincie. De provincie doet dit onder meer door kaders te stellen via de Omgevingsverordening Zuid-Holland en aandacht te vragen bij gemeenten en waterschappen voor behoud en inpassing van archeologische waarden bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Doel daarbij is om deze specifieke waarden zoveel mogelijk 'in situ' te behouden, hetgeen wil zeggen dat het archeologisch erfgoed in principe met rust gelaten dient te worden.

De provincie wil het draagvlak voor haar archeologisch erfgoed bij de inwoners van Zuid-Holland vergroten door archeologische publieksactiviteiten te stimuleren, zodat ons rijke en kleurrijke verleden in alle delen van Zuid-Holland meer bekend en beter beleefbaar wordt. De provincie stimuleert en subsidieert daartoe archeologische publieksactiviteiten door middel van de subsidieregeling Publieksbereik Archeologie Zuid-Holland (zie verder onder 'Toelichting').

De provincie zet zich in om archeologische vindplaatsen in stand te houden en te benutten bij ruimtelijke inpassingen in het landschap.

Bij archeologisch waardevolle terreinen proberen gemeenten en provincie verstoring van de bodem zo veel mogelijk te voorkomen. Maar soms kan het niet anders, bijvoorbeeld bij de aanleg van een weg of brug. Dan wordt de betreffende vindplaats opgegraven. De resultaten van de opgraving worden gepubliceerd en de vondsten komen daarna in het provinciaal depot voor Bodemvondsten. De provincie zet zich in om deze vondsten actief uit te lenen en onderzoek te stimuleren.

De sites van de Romeinse Limes zijn als icoon van het derde venster van de Canon en Werelderfgoed toeristisch te vermarkten en een belangrijk aspect in de ruimtelijke bescherming als provinciale taak. De meeste archeologische vindplaatsen liggen echter verscholen in de bodem en vormen daar als het ware een bodemarchief dat je alleen via opgravingen bereikt. Deze onzichtbaarheid maakt ze extra kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die gepaard gaan met bodemingrepen. Het behoud van dit 'bodemarchief' vraagt dan ook continu aandacht en zorg. Als onderdeel van deze zorgplicht wil de provincie regionale archeologische thema's die onbelicht zijn samen met gemeenten beter naar voren brengen. Door het vergaren en delen van deze nieuwe kennis kan de provincie beter zorgen voor het rijke provinciale bodemarchief. Tevens zet de provincie zich in om het publiek actief te betrekken bij het verleden van de provincie d.m.v. subsidieregeling.

Aanleiding

Archeologische voorwerpen die bij opgravingen of bij toeval zijn gevonden, vertellen het verhaal van het Zuid-Hollandse verleden. Die voorwerpen vormen een informatief kapitaal, dat de provincie en haar partners willen tonen en doorgeven aan volgende generaties. Een groot deel van de archeologische waarden in Zuid-Holland bevindt zich echter in de bodem en onttrekt zich zo aan het oog van de geïnteresseerde inwoner. De natte bodem van Zuid-Holland met zijn hoge grondwaterstand bewaart organisch materiaal, zoals bot, hout en leer of textielresten, uitstekend. Dat maakt onze provincie uit archeologisch oogpunt behoorlijk uniek. Bovendien heeft onze bodem, door haar ontstaansgeschiedenis, een gelaagde opbouw die zich bij een opgraving als bladzijden uit een boek laat aflezen.

Archeologische waarden kunnen zowel binnen als buiten bestaand stads- en dorpsgebieden worden aangetroffen. De bekende en te verwachten archeologische vindplaatsen zijn aangegeven in de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). Behoud van deze eeuwenoude kwetsbare waarden is een complexe zaak en gaat niet vanzelf. Mede op grond van de Erfgoedwet stelt de provincie regels voor behoud van deze waarden. Uitgangspunt van het internationaal, nationaal en provinciaal beleid is zoveel mogelijk behoud 'in situ' van archeologische waarden; dat wil zeggen dat het archeologisch erfgoed in principe niet verstoord mag worden.

Op grond van de Erfgoedwet en de Omgevingswet stelt de provincie regels voor behoud van deze waarden. Uitgangspunt van het provinciaal beleid is zoveel mogelijk behoud 'in situ' van archeologische waarden; dat wil zeggen dat het archeologisch erfgoed in principe niet verstoord mag worden. Op grond van internationale verdragen stimuleert de provincie tevens het maatschappelijk belang door archeologie op diverse wijzen zichtbaar te maken.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie beschermt provincie zowel in als ex situ. Overheden zijn gehouden om bij vaststelling van nieuwe ruimtelijke plannen rekening te houden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten, archeologische waarden. De provincie heeft als wettelijke taak: de provinciale archeologische waarden met behulp van haar ruimtelijk instrumentarium aan te geven en er op toe te zien dat gemeenten die waarden daadwerkelijk beschermen, bijvoorbeeld doordat gemeenten de desbetreffende terreinen voorzien van een dubbelbestemming in het omgevingsplan.

In situ:

De provincie heeft als wettelijke taak (omgevingsrecht) zowel in haar eigen handelen als in toezicht op gemeenten dat de archeologische waarden in haar grondgebied adequaat worden beschermd.

De provincie zet haar ruimtelijk instrumentarium hiertoe in, heeft archeologisch waardevolle terreinen benoemd als archeologisch belang en ziet toe op de verankering hiervan in het beleid van lagere overheden. In het bijzonder voor het Unesco Werelderfgoed Neder-Germaanse Limes.

Ex situ:

Op grond van de Erfgoedwet heeft de provincie daarnaast de taak om alle archeologische vondsten uit Zuid-Holland (inclusief documentatie) vakkundig toegankelijk te bewaren en te beschrijven (uitgezonderd de vondsten uit de negen Zuid-Hollandse gemeenten die zelf een gemeentelijk depot hebben).

De Erfgoedwet bepaalt dat de provincie eigenaar is van alle archeologische vondsten en dat de provincie de taak heeft een archeologisch depot in stand te houden " (....) op een wijze die vanuit het oogpunt van behoud en toegankelijkheid verantwoord is " (hoofdstuk 5 artikel 5.7 a en artikel 5.8 lid 1). Om al deze vondsten te kunnen bergen beschikt de provincie over een speciaal ingericht archeologisch depot in Alphen aan den Rijn.

In 2012 is de Wet Revitalisering Generiek Toezicht (Wrgt) in werking getreden. Daarmee is een aantal toezichttaken van het Rijk naar de provincies verschoven waaronder taken voor het domein erfgoed (monumenten en archeologie) vallen hier ook onder.

Nadere uitwerking

Met de subsidieregeling Publieksbereik Archeologie Zuid-Holland draagt de provincie bij aan de stimulering van de draagvlak-vergroting voor archeologie bij haar inwoners en geeft hiermee specifiek invulling aan:

- artikel 9 lid 2 van het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologische erfgoed (verdrag van Malta, 1997): " de toegang van het publiek tot belangrijke bestanddelen van het archeologisch erfgoed, met name vindplaatsen, te bevorderen en het tentoonstellen aan het publiek van geselecteerde archeologische voorwerpen te stimuleren:

Met deze beleidskeuze beoogt de provincie invulling te geven aan de volgende maatschappelijke opgave: Zuid-Holland wil een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Daartoe verbeteren wij de kwaliteit van de leefomgeving. Aandacht voor het rijke verleden van de provincie middels de zorg voor het cultuurhistorisch erfgoed en de archeologie zijn daarin belangrijke factoren:

Deze beleidskeuze is ondersteunend en versterkend aan:

1. Concurrerend Zuid-Holland:
 - a. een rijk vestigingsklimaat;
 - b. behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed en toerisme in balans met de omgeving;
2. Sterke steden en dorpen in Zuid-Holland: aantrekkelijke leefomgeving met een eigen identiteit.
3. Gezond en veilig Zuid-Holland: recreatie en leefomgeving.

De provincie stimuleert en subsidieert publieksactiviteiten met de subsidieregeling Publieksbereik Archeologie Zuid-Holland. Het gaat om de volgende activiteiten:

- ingerichte ruimte waar geïnteresseerden (inter)actief mee kunnen doen aan archeologie;
- aansprekende archeologische tentoonstelling op een frequent bezochte plek;
- openbaar toegankelijke archeologische opgraving, met stimulans voor actieve deelname van belangstellenden;
- gemakkelijk leesbare en rijk geïllustreerde publicatie van de resultaten van een opgraving; onuitgewerkt veldonderzoek of synthetiserend onderzoek.

In het kader van het publieksbereik voor archeologie zet de provincie ook in op:

- de ontwikkeling van een nieuw, transparant en publieksvriendelijk archeologisch depot;
- de Nationale Limes Samenwerking (NLS) waarin veel aandacht voor het grootste archeologische monument van ons land, te weten de Nedergermaanse Limes, voormalige grens van het Romeinse rijk;
- het publieksprogramma 'Ontstaan van Holland waarin veel aandacht voor de vroeg-middeleeuwse ontwikkelingen die ons landschap en onze geschiedenis zijn typische vorm gaven';
- de jaarlijkse Nationale Archeologie Dagen (NAD), drie dagen vol publieksevenementen bij uitstek.

Archeologische voorwerpen die bij opgravingen of bij toeval zijn gevonden, vertellen het verhaal van het Zuid-Hollandse verleden. Die voorwerpen vormen een informatief kapitaal, dat de provincie en haar partners willen tonen en doorgeven aan volgende generaties. Een groot deel van de archeologische waarden in Zuid-Holland bevindt zich in de bodem. De natte bodem van Zuid-Holland met zijn hoge grondwaterstand bewaart organisch materiaal, zoals bot, hout en leer of textielresten, uitstekend.

Archeologische waarden kunnen zowel binnen als buiten bestaand stads- en dorpsgebieden worden aangetroffen. De bekende en te verwachten archeologische vindplaatsen zijn aangegeven in de provinciale Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). Behoud van deze eeuwenoude kwetsbare waarden is een complexe zaak en gaat niet vanzelf.

4.2.5 Cultuurparticipatie en openbare bibliotheken in Zuid-Holland

Wat wil de provincie bereiken?

Het provinciaal cultuurbeleid richt zich op a) waarborging van de basisvoorziening cultuurparticipatie en b) ondersteuning van de openbare bibliotheken in Zuid-Holland. Hiertoe verstrekt de provincie boekjaarsubsidies aan enkele ondersteuningsinstellingen.

Ad a) De basisvoorziening cultuurparticipatie wordt ingevuld door de volgende vier ondersteuningsinstellingen: Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie en Stichting Educatieve Orkestprojecten. Deze instellingen werken op reguliere basis samen met onderwijsinstellingen. Het doel is dat meer kinderen en jongeren in aanraking komen met cultuur, dankzij kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie en cultuureducatie.

Daar waar mogelijk wordt aangesloten bij landelijke programma's van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zoals Cultuureducatie met Kwaliteit en Cultuurparticipatie.

Ad b) De ondersteuning van de openbare bibliotheken in Zuid-Holland wordt ingevuld door middel van een boekjaarsubsidie voor de provinciale ondersteuningsinstelling Probiblio. Probiblio voert de ondersteuningsactiviteiten voor de openbare bibliotheken uit. Het doel is dat iedereen in Zuid-Holland recht heeft op toegang tot informatie en cultuur, en dat op een laagdrempelige wijze.

Aanleiding

De provincie voert beleid uit om de kwaliteit van de leefomgeving van haar inwoners te verbeteren. Toegang tot culturele voorzieningen en toegang tot informatie spelen een belangrijke rol binnen een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

De provincie voert beleid uit om de kwaliteit van de leefomgeving van haar inwoners te verbeteren. Toegang tot culturele voorzieningen en toegang tot informatie spelen een belangrijke rol binnen een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving.

Culturele voorzieningen en informatie hebben niet alleen een waarde op zichzelf. Ze zijn ook belangrijk voor de intellectuele en artistieke vorming van mensen ('Bildung'). Daarnaast leveren ze, in de vorm van kennis en sociale contacten, intellectueel en sociaal kapitaal op.

Kwalitatief goede dienstverlening is een doel op zich voor de vier ondersteuningsinstellingen van de basisinstellingen cultuurparticipatie en voor de ondersteuningsinstelling voor openbare bibliotheken.

Maar het is niet het enige doel. Er zijn ruimtelijke, sociaaleconomische en sociaal-culturele verschillen tussen inwoners van de provincie. Deze verschillen mogen bestaan, maar niet in de mate dat ze ertoe leiden dat niet iedereen in gelijke mate toegang heeft tot deze voorzieningen.

Via deze beleidsbeslissing draagt de provincie bij aan:

- a) het in stand houden van de basisvoorzieningen cultuurparticipatie, zodat meer kinderen en jongeren via gemeenten en onderwijsinstellingen in aanraking komen met kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie;
- b) het ondersteunen van de activiteiten van Probiblio, zodat zoveel mogelijk mensen zo goed en volledig mogelijk bediend worden in hun zoektocht naar kennis, informatie en cultuur.

Motivering Provinciaal Belang

Deze beleidsbeslissing volgt uit a) de stelselwijziging van 2007; b) de wettelijke provinciale taken voortvloeiend uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob).

Verder is met het oog op het bevorderen van de samenhang in het cultuurbeleid een algemeen kader tussen OCW, IPO en VNG opgesteld voor de beleidsafstemming en het afsluiten van cultuurconvenanten tussen OCW en provincies en/of gemeenten. (zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2012-8545.html>).

In het algemeen kader worden onder anderen genoemd cultuureducatie en openbaar bibliotheekwerk.

Ad a) Bij de stelselwijziging van 2007 zijn afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk, provincies en gemeenten. Cultuur is een kerntaak van provincies, waar dit de lokale belangen overstijgt. Provincies zijn verantwoordelijk voor bovengemeentelijke coördinatie op regionaal niveau. Ze zetten zich in voor de diversiteit en spreiding van culturele voorzieningen in de regio. Bij cultuureducatie spelen provincies een rol in de taakverdeling in de tweedelijns ondersteuning, in het bevorderen van de kwaliteit door deskundigheidsbevordering en in de regionale spreiding.

Ad a) Bij de stelselwijziging van 2007 zijn afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen Rijk, provincies en gemeenten. Cultuur is een kerntaak van provincies, waar dit de lokale belangen overstijgt. Provincies zijn verantwoordelijk voor bovengemeentelijke coördinatie op regionaal niveau. Ze zetten zich in voor de diversiteit en spreiding van culturele voorzieningen in de regio. Bij cultuureducatie spelen provincies een rol in de taakverdeling in de tweedelijns ondersteuning, in het bevorderen van de kwaliteit door deskundigheidsbevordering en in de regionale spreiding.

De basisvoorziening cultuurparticipatie in Zuid-Holland, bestaande uit vier culturele instellingen, biedt gemeenten tweedelijns ondersteuning bij de uitvoering van hun taken op het gebied van cultuurparticipatie. Op deze wijze borgt de provincie de 'onderbouw' van de dienstverlening aan gemeenten, ervan uitgaande dat de gemeenten zelf de 'bovenbouw' zullen afnemen. De basisvoorziening wordt inhoudelijk aangestuurd door gemeenten, zij moeten zelf actief hun behoeften aangeven en met de instellingen prestatieafspraken maken en afrekenen. De provincie behoudt een minimale financiële- en systeemverantwoordelijkheid.

Ad b) De provincie Zuid-Holland heeft de uitvoering van de wettelijke provinciale taken voortvloeiend uit de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob) belegd bij de provinciale ondersteuningsinstelling Probiblio.

De Wsob bevat de volgende definitie van een provinciale ondersteuningsinstelling: 'in overwegende mate door één of meer provincies gesubsidieerde of in stand gehouden voorziening die een pakket aan ondersteunende activiteiten biedt voor lokale openbare bibliotheken in de desbetreffende provincie of provincies'.

Nadere uitwerking

Het beoogde doel van de beleidskeuze is dat:

a) dankzij kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie meer kinderen en jongeren in aanraking komen met cultuur;

Het beoogde doel van de beleidskeuze is dat:

a) dankzij kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie meer kinderen en jongeren in aanraking komen met cultuur;

b) alle inwoners zo goed en zo volledig mogelijk bediend worden in hun zoektocht naar kennis, informatie en cultuur.

Ad a) Kwalitatief goede en gespreide cultuurparticipatie gebeurt via de vier instellingen van de basisvoorziening cultuurparticipatie, die ervoor zorgen dat kinderen en jongeren via gemeenten en onderwijsinstellingen in aanraking kunnen komen met diverse uitingsvormen van cultuur.

De hiervoor ingezette middelen betreffen:

De hiervoor ingezette middelen betreffen:

- het verbeteren en in stand houden van de kwaliteit, het aanbod en de bekendheid van muziek, dans, theater, beeldende kunst en andere cultuurvormen;
- het ontwikkelen en aanbieden van educatieve programma's, kwaliteitsverbetering en PR aan gemeenten en onderwijs gericht op kinderen en jongeren.

De afweging die tot deze beleidsbeslissing heeft geleid, betreft het waarborgen van de huidige culturele basisvoorziening en daarom het continueren van de provinciale bijdrage aan deze voorziening.

Ad b) Bibliotheken hebben als doel om alle inwoners zo goed en volledig mogelijk te bedienen in hun zoektocht naar kennis, informatie en cultuur. Bibliotheken hebben daartoe vijf kernfuncties: informeren, leren, lezen, organiseren van ontmoeting en debat en kennismaken met kunst en cultuur.

Bibliotheken worden daarbij gesteund door de provinciale ondersteuningsinstelling en door samenwerking in een netwerk. Probiblio ondersteunt niet alleen de openbare bibliotheken, maar ook de netwerkvorming tussen partijen in het bibliotheekveld.

Bibliotheken worden daarbij gesteund door de provinciale ondersteuningsinstelling en door samenwerking in een netwerk. Probiblio ondersteunt niet alleen de openbare bibliotheken, maar ook de netwerkvorming tussen partijen in het bibliotheekveld.

Via de Wsob zijn de verantwoordelijkheden en taken van de verschillende deelnemers aan het netwerk op hoofdlijnen benoemd. Daarbinnen is veel ruimte voor interpretatie. In de beleidsvisie Cultureel Erfgoed en basisvoorzieningen 2017-2020 is het volgende opgenomen ten aanzien van de provinciale rol: "De bibliotheeksector is sterk in beweging en daarom vragen bibliotheken en andere partners in het netwerk om een betrokken en goed geïnformeerde provincie die een volwaardig sparringpartner en sturend opdrachtgever voor de provinciale ondersteuningsinstelling is".

Toerisme in balans

Wat wil de provincie bereiken?

Onze doelstelling is dat in 2030 elke Zuid-Hollander profiteert van toerisme. Om dat te bereiken zal toerisme en de maatregelen die er genomen worden, moeten bijdragen aan onze provinciale en maatschappelijke opgaven. Daarmee benutten we de kansen die het toerisme in Zuid-Holland biedt en beperken we de overlast die het kan veroorzaken.

Toerisme is geen doel op zich, maar wordt ingezet als middel dat bijdraagt aan een aantrekkelijk woon- werk en leefklimaat in Zuid-Holland. Vanuit een toeristische invalshoek kunnen economie, cultureel erfgoed, (recreatieve) infrastructuur, groengebieden en recreatie met elkaar verbonden en versterkt worden.

Aanleiding

Wereldwijd groeit het toerisme. Op sommige plekken lijdt dit tot drukte, terwijl andere plekken meer zouden willen profiteren van toerisme. Dit vraagt om afstemming en meer (kwaliteit)sturing. Overheden beschikken over de sturingsinstrumenten om dit te faciliteren.

Motivering Provinciaal Belang

Het Rijk ondersteunt de ontwikkeling van het toerisme in balans met de economie en leefomgeving. Daarbij wordt onder andere ingezet op een betere spreiding over het land.

Relevante nationale belangen zijn:

16. Waarborgen en versterken van een aantrekkelijk ruimtelijk-economisch vestigingsklimaat

19. Behouden en versterken van cultureel erfgoed en landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten van (inter)nationaal belang.

Omdat er binnen Zuid-Holland zowel plekken zijn waar overlast van toerisme wordt ervaren, als ook plekken waar nog volop mogelijkheden zijn, ligt er een opgave om dit met elkaar in balans te brengen. Toerisme is daarbij primair het domein van de recreatie-/toerismeondernemer, de lokale overheden, de samenwerkingsverbanden daartussen en de marketingorganisaties. De provincie

kan bijdragen door duurzame vormen van toerisme te ondersteunen. Een toeristisch gebied en de omgeving ervan mag niet onevenredig veel lijden onder het toerisme.

Het streven is combinaties te maken en belangen waar mogelijk te koppelen. Bij de ontwikkeling van toerisme wordt gekeken naar de specifieke kenmerken, identiteit en ontstaansgeschiedenis van gebieden.

De provinciale rol is daarbij vooral responsief en samenwerkend. Kansen kunnen worden benut als toeristische belangen samenvallen met provinciale belangen. In bepaalde gevallen kan de provinciale rol ook stimulerend of realiserend zijn ten aanzien van productontwikkeling op het gebied van o.a. fiets- en wandelvoorzieningen, agrotourisme, waterrecreatie, bereikbaarheid, erfgoed en natuur. Allemaal zo dat niet alleen de toerist maar ook de Zuid-Hollander daarvan profiteert.

Nadere uitwerking

Er zijn diverse provinciale opgaven waar toerisme een bijdrage aan kan leveren, zoals erfgoed, cultuur, (water-)recreatie, human capital, digitalisering, verduurzaming, mobiliteit en natuur.

Door toerisme zoveel mogelijk aan te laten sluiten op de andere maatschappelijke opgaven, zullen uiteindelijk alle Zuid-Hollanders van toerisme kunnen profiteren.

EE

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffsysteem in de industrie

3-3 Duurzaam energie- en grondstoffsysteem in de industrie

Een goede energievoorziening heeft een efficiënte, robuuste en slimme energie-infrastructuur nodig. Om de energietransitie aan te jagen zet de provincie ook stevig in op innovatie. We zetten hierbij onder meer in op het vernieuwen van zowel het energie- als het grondstoffsysteem. In de grondstoffentransitie zetten we in op zorgvuldig omgaan met zowel schaarse grond- als brandstoffen.

Beleidskeuzes van 3-3 Duurzaam energie- en grondstoffsysteem in de industrie

[Vervallen]

[Vervallen]

FF

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 5-1 Gezonde natuur

5-1 Gezonde natuur

Een toekomstbestendig Zuid-Holland begint bij het landschap. Zuid-Holland heeft landschappen met natuurwaarden die in heel Europa bijzonder zijn: de duinen, de delta en het veenweidegebied.

Het beschermen, behouden, beheren en stimuleren van biodiversiteit is meer dan alleen een wettelijke provinciale taak vanuit de Wet natuurbescherming: het is ook een maatschappelijke én economische taak die de provincie samen met haar partners heeft. Dit maakt dat Zuid-Holland gaat werken aan een basiskwaliteit van de natuur die het fundament vormt voor natuurinclusieve landbouw en een gezonde circulaire economie.

De provincie streeft naar vitale hoogwaardige natuur en fraaie landschappen die beginnen bij de voordeur en zich uitstrekken tot de kernen van onze natuur- en groengebieden, verbonden met water en erfgoed. Door overal natuur- en landschapswaarden te versterken, wordt gewerkt aan het behoud en herstel van de biodiversiteit en aan een aantrekkelijke omgeving. Met andere woorden, de provincie wil overal een goede basiskwaliteit van de natuur, en binnen natuurgebieden specifieke en hoogwaardige natuur. Daarvoor bevorderen we de transitie naar een natuurinclusieve samenleving

voor algeheel biodiversiteitsherstel. Een goed functionerend natuurlijk systeem is immers een belangrijke randvoorwaarde voor een gezonde en duurzame economie, ruimtelijke ontwikkeling en leefomgeving.

Het soortenbeleid omvat soortenbescherming, faunabeheer en exotenbestrijding. Deze onderwerpen liggen deels in elkaars verlengde en raken aan veel andere provinciale opgaven, waaronder wonen, ruimtelijk ontwikkelingen, landbouw, vlieg- en verkeersveiligheid, waterbeheer, waterveiligheid en versterking van de biodiversiteit. Vanwege samenhang met andere opgaven heeft de provincie biodiversiteit als dwarsdoorsnijdend thema benoemd. Met biodiversiteit als vertrekpunt worden opgaven natuurinclusief benaderd.

De biodiversiteit, de belangrijkste graadmeter voor de kwaliteit van de natuur, daalde de afgelopen decennia sterk. Om te zorgen voor een gunstige staat van instandhouding van de soorten en habitats in de provincie, is het hebben van voldoende natuur van goede kwaliteit een vereiste. Dit is niet alleen belangrijk voor de natuur zelf, maar ook voor onze gezondheid, voedselzekerheid, om ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken en om de bijdrage van natuur aan brede welvaart en leefbaarheid zeker te stellen. Het beschermen van biodiversiteit is daarom vastgelegd in de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Per 2030 geldt de opgave om het VHR-doelbereik met 30% te verhogen. Om de gunstige staat te behalen, is realisatie, beheer en bescherming van een robuust netwerk van natuurgebieden nodig, evenals het wegnemen van drukfactoren. Ook buiten deze natuurgebieden zijn gezonde, aantrekkelijke landschappen en steden van belang, waarbij de provincienatuurwaarden verbindt met andere functies, zoals landbouw en wonen. Tegelijkertijd heeft de provincie aandacht voor gezond evenwicht in populaties van planten en dieren, waardoor ingrijpen soms nodig is.

Realisatie begrensde natuur

Realisatie van natuur is een belangrijk middel om specifieke soorten en habitatten te beschermen en in de zogenoemde 'gunstige staat van instandhouding' te brengen. Dit wil de provincie bereiken door een robuust netwerk van natuurgebieden, bestaande uit kerngebieden met verbindingzones daartussen te realiseren.

Met het Rijk zijn in het Natuurpact hiervoor het aantal hectaren afgesproken. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) moet eind 2027 gereed zijn. Hier geeft de provincie invulling aan met uitvoeringsprogramma's die per gebied zijn opgesteld. De nieuwe natuur richten zij in door middel van zelfrealisatie of verwerving, in samenwerking met terreinbeherende organisaties, waterschappen, agrariërs, inwoners en ondernemers. Op deze manier werkt de provincie samen aan een samenhangend en verbindend netwerk van duurzaam behouden natuurgebieden, die populaties van planten en dieren duurzaam in stand kunnen houden.

Daarnaast realiseert de provincie in het Buitenland van Rhoon een gebied met 600 hectare akker- natuur en natuurinclusieve landbouw, inclusief recreatieve voorzieningen en recreatieve poorten.

Versterken natuur en landschapswaarden

Ook buiten de NNN en N2000 wilde provincie de natuur- en landschapswaarden herstellen en versterken. Een belangrijke reden hiervoor is de biodiversiteit die sterk onder druk staat. Zo verdwijnen kwetsbare planten, neemt de diversiteit en biomassa van insecten af, is de trend in aantallen van veel vogelsoorten al jaren negatief en staat het onderwaterleven onder steeds grotere druk. Daarnaast is een gezonde (beleefbare) natuur belangrijk voor de mens en draagt dit bij aan klimaatdoelen (CO₂-vastlegging, waterberging, verminderen hittestress) en aan verbetering van de waterkwaliteit. De betrokkenheid en inbreng van onder andere gemeenten, waterschappen, (agrarische) ondernemers, natuurorganisaties en inwoners is hierbij van groot belang.

Daarom werkt de provincie aan:

- **Soortenbeleid:** de provincie stelde 40 icoonsoorten vast die staan voor de diverse kenmerkende natuur- en landschapstypen binnen Zuid-Holland. De provincie versterkt het leefgebied van deze soorten, ook buiten natuurgebieden. Hiermee geeft zij invulling aan haar wettelijke taak om planten en dieren te beschermen en de staat van instandhouding te verbeteren.
- **Bos en bomen:** De provincie geeft invulling aan de Motie de Spade de grond en de Motie Duurzaam Bos- en bomenbeleid en maakt een start met de doelen voor bosuitbreiding van 400 ha zoals genoemd in het Ruimtelijk voorstel en ZH-PLG, zoals klimaat en biodiversiteit.
- **Boerenlandvogels:** met de acties vanuit het actieplan boerenlandvogels en het aanvalsplan grutto en de inzet van agrariërs via het agrarisch natuurbeheer, draagt de provincie bij aan het doel om de neerwaartse trend in aantallen van boerenlandvogels te keren.
- **Groenblauwe dooradering:** De provincie realiseert groenblauwe dooradering (10% in 2050 en de helft van het gat tussen de bestaande GBDA en de 10% als tussendoel in 2030). Hiermee

- draagt zij bij aan de doelen genoemd in het ZHPLG, waaronder biodiversiteit, waterkwaliteit en klimaat.
- *Agrarisch natuur- en landschapsbeheer*: middels de openstelling van de subsidieregeling ANLb kan de provincie agrariërs ondersteunen bij de uitvoering van natuur en landschapsbeheer bij het behalen van de natuurdoelen in het landelijk gebied.
 - *Overgangsgebieden*: De provincie werkt verder uit of en in welke vorm overgangsgebieden een mogelijk middel zijn om efficiënt ZHPLG-doelen te behalen, waaronder de instandhoudingsdoelen binnen de N2000-gebieden, door wegnemen van drukfactoren buiten de begrenzing.
 - Voor het programma *LIFE IP All4Biodiversity*, is een gebiedsgerichte aanpak ontwikkeld voor stakeholders. Het 6-jarige programma eindigt in maart 2026 en maakt onderdeel uit van de aanpak van de Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Zo heeft All4Biodiversity een toolbox ontwikkeld alsmede een training gebiedsgericht werken. De toolbox en de training maken onderdeel uit van de basiskwaliteit natuur waarvan Deltaplan recent een rapport uitbracht. In de toolbox wordt ingegaan op het concept Basiskwaliteit Natuur, een stappenplan met gemeenschappelijke visie tot maatregelen en monitoring. Het programma LIFE IP All4Biodiversity werkt nu aan de implementatie en het gebruik van de Toolbox en de training in projecten PPLG landelijk waaronder het ZHPLG, in het bijzonder voor het gebied de Mient Kooltuin/Groene Zone.

Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG)

Gezien de opgaven op natuurherstel, water en bodem en duurzame landbouw introduceerde het Rijk het Nationaal Programma Landelijk gebied. Zij vroeg alle provincies om hier een provinciale aanpak voor te maken. Het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZHPLG) is de volgende stap naar een duurzame toekomst voor het landelijk gebied. Het is een aanpak om te komen tot een landelijk gebied waar de kwaliteit van het water op orde is, waar flora en fauna kunnen voortbestaan, en dat een bijdrage levert aan de strijd tegen klimaatverandering. Het landelijk gebied biedt ook ruimte voor agrarische ondernemers met duurzame verdienmodellen.

De transitie van het landelijk gebied is noodzakelijk. De provincie is zorgvuldig in haar aanpak en werkt in gezamenlijkheid en op een lerende manier naar de toekomst toe. In het ZHPLG neemt de provincie bestaande doelen op het gebied van natuurherstel, water, klimaat en stikstof als uitgangspunt. De doelen op zich zijn niet nieuw en vloeien voort uit (inter)nationale verplichtingen, die vastliggen in wetgeving en bestuursakkoorden.

De kracht van het ZHPLG is de samenhangende aanpak, die toekomstbestendig en gebiedsgericht is. Samenhangend doordat de provincie de doelen op gebied van water, natuur en klimaat in 1 keer aanpakt. Dit zodat partners en ondernemers, niet eerst voor het ene doel aan de slag hoeven, en dan voor het andere.

Tevens is het ZHPLG toekomstbestendig; De provincie richt zich op de middellange termijn maar houdt ook rekening met de uitdagingen in de verdere toekomst. De crux van het programma is dat zij de doelen gebiedsgericht aanpakt. Een aantal doelen zal hiervoor nog regionaal concreet moeten worden. Zonder een zorgvuldige aanpak in de 3 kerngebieden Veenweiden, Zuid-Hollandse Delta en Kust en Duinen, maar ook in de 16 deelgebieden bereikt de provincie de doelen niet.

Dit vergt de komende jaren veel van de provincie. Er is een actief gebiedsproces waarbij de provincie alle partners, ondernemers, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties nodig heeft.

Hiervoor werkt de provincie met een programmatische gebiedsgerichte aanpak. Dit betekent dat zij met gebiedspartners in fasen toewerkt naar een steeds concretere invulling van de opgave: verkenning, planuitwerking en realisatie. De provincie organiseert hiervoor onder andere keukentafelgesprekken, dialoogsessies in deelgebieden en ze heeft regiegroepen op kerngebiedsniveau. Dit gebeurt langjarig en hierbij is de provincie gebiedspartner en gebiedsautoriteit. Partner doordat de provincie nauw samenwerkt, en daarnaast geeft zij richting aan de te behalen doelen en is transparant over haar rol, taken en verantwoordelijkheden.

Daarnaast is het ZHPLG nauw verweven met de ontwikkeling van de Ruimtelijk Voorstel/Toekomstbestendig Zuid-Holland.

Natuurbeheer & kwaliteitsimpulsen Natura 2000 / Natuurnetwerk Nederland

Per 2027 geldt de opgave om de hydrologische situatie in de Natura 2000 gebieden (en daarbuiten) op orde te hebben. In 2024 zet de provincie verdere stappen richting het halen van deze gestelde doelen en werkt zij aan de verhoging van de natuurkwaliteit in de Natura

2000 en Natuurnetwerk Nederland gebieden. De provincie doet dat door het ecologische systeem op orde te brengen. Dit vergt inzet in de natuurgebieden en daarbuiten.

Programma Natuur

Programma Natuur is een gezamenlijk programma van Rijk en provincies. In dit programma worden maatregelen uitgevoerd voor natuurversterking, in samenspraak met andere overheden, natuurbeheerders en maatschappelijke partners. Als onderdeel van het overkoepelende Programma Natuur richt het Uitvoeringsprogramma Natuur (UPN) zich op natuurmaatregelen in en rond Natura 2000-gebieden en het Natuurnetwerk Nederland (NNN), met de focus op stikstofgevoelige en met stikstof overbelaste natuurwaarden.

Beschermen natuur en soorten

- *Vergunningverlening, toezicht en handhaving op activiteiten die de natuur betreffen:* met de naleving van de wettelijke taak op vergunningverlening, toezicht en handhaving, worden in het wild levende plant- en diersoorten beschermd. Omgevingsdiensten Haaglanden en Omgevingsdienst en Zuid-Holland Zuid hebben namens de provincie het mandaat voor de uitvoering van deze taken. Door het zorgvuldig verlenen van vergunningen kan de balans tussen soortbescherming en andere belangen worden gewaarborgd. Met de inzet van toezicht en handhaving wordt er gecontroleerd om men zich aan de regels houdt en wordt er ingegrepen bij overtredingen. Specifiek is er vanuit deze taak aandacht voor de effecten van de woningbouw- en energieopgaven op de beschermde soorten in de stedelijke omgeving.
- *Planologische bescherming:* De provincie heeft regels vastgelegd met betrekking tot de (on)mogelijkheden voor ontwikkelingen in de natuur en recreatiegebieden in Zuid-Holland. Deze regels hebben als doel de gebieden alsmede de kwaliteit en samenhang van deze gebieden te behouden en te beschermen.
- *Faunabeheer:* Binnen het faunabeheer streeft de provincie naar het voorkomen dan wel beperken van de schade en risico's veroorzaakt door in het wild levende dieren. Waar nodig worden maatregelen getroffen om conflicten tussen de aanwezigheid van dieren en andere belangen (veiligheid, schade aan gewassen of aan flora en fauna) te voorkomen én om draagvlak te behouden voor natuur.
- *Invasieve exoten:* Ter bescherming van de inheems flora en fauna wordt er ingezet op het bestrijden en beheer van invasieve exoten. Daarbij wordt bestrijding ingezet op de nog uitroeibare soorten. Bij de wijdverspreide invasieve exoten wordt er ingezet op plekken waar er een biodiversiteitsbelang in het geding is. Het provinciale biodiversiteitsbelang ligt vooral in de hiertoe aangewezen Natura 2000-gebieden, de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland, ter bescherming van vogel- en habitatrictlijn soorten of rode lijst soorten buiten deze gebieden.

Natuurmonitoring

De provincie volgt de ontwikkeling van de natuur via monitoring en onderzoek, zodat zij over volledige, consistente en goed toegankelijk informatie beschikt om te kunnen (bij) sturen en verantwoorden.

Datagedreven ZH-PLG

In het kader van het datagedreven ZH-PLG ontwikkelt de provincie digitale informatieproducten die het ZH-PLG en de daarmee samenhangende opgaven faciliteren. De provincie ondersteunt de gebiedsprocessen en draagt bij aan de maatschappelijk gewenste transparantie.

Natuurinclusieve transitie

Om stappen te zetten richting een natuurinclusieve samenleving in 2050 ondersteunt en stimuleert de provincie de uitvoering van de Groeiagenda natuurinclusief Zuid-Holland 2024-2027. Deze agenda is gericht op draagvlak, adaptatie en internalisering van het thema natuurinclusief. Met als doel om natuurbelangen integraal mee te nemen in andere opgaven, zoals bijvoorbeeld waterkwaliteit, landbouw en verstedelijking.

Stikstof

De stikstofreductie, zowel van ammoniak als van stikstofoxiden, heeft als doel om de depositie van stikstof op de natuurgebieden te verminderen en daarmee bij te dragen aan natuurherstel. De provincie heeft een concrete reductiedoelstelling om de stikstofemissie te verminderen, met als doel een emissieplafond van 2,9 kiloton ammoniak per jaar in 2035 te bereiken. Momenteel bedraagt de jaarlijkse ammoniakemissie 5,4 kiloton. De ammoniak reductieopgave in de landbouw is onderdeel van het ZH-PLG.

Daarnaast is het voor de provincie belangrijk om maatschappelijke ontwikkelingen mogelijk te blijven maken. Om de stikstofproblematiek op te lossen werkt de provincie samen met regionale partners.

Deze inzet wordt in 2024 verder vormgegeven en verloopt langs de volgende lijnen:

- Ammoniak (NH₃) reductie voor natuurherstel;
- Stikstofoxiden (NO_x) reductie voor natuurherstel;
- Ontwikkelingen mogelijk houden middels vergunningverlening, waaronder helpen bij de legalisatie van PAS-melders.

De provincie werkt aan een transitie naar toekomstbestendige landbouw, verdienmodellen voor de sector, grondpositie, voedselbeschikbaarheid, ontwikkeling van de rol van de boer als natuurbeheerder en dragen bij aan de stikstofreductie-opgave. Zij werkt daarbij zo veel mogelijk samen met de boeren, hun belangenorganisaties en met natuurbeherende organisaties.

Beleidskeuzes van 5-1 Gezonde natuur

Bestrijding en beheer van invasieve exoten

Wat wil de provincie bereiken?

Exoten zijn dieren, planten, schimmels of micro-organismen die door menselijk handelen terechtkomen in een gebied waar ze van oorsprong niet voorkwamen, maar zich wel handhaven. Een klein deel van de exoten voelt zich prima thuis in zijn nieuwe omgeving. Deze soorten kunnen zich vestigen in onze natuur en zich snel vermeerderen. Dit zijn de zogenaamde invasieve exoten. Deze exoten kunnen inheemse soorten verdringen of op een andere manier de omgeving voor deze soorten ongeschikt maken. Daarmee kunnen deze exoten een gevaar vormen voor onze biodiversiteit en onze wettelijke N2000-doelen. Ook kunnen sommige exoten leiden tot grote economische schade.

De provincie vindt de introductie en het vestigen van (nieuwe) exoten binnen de provincie niet wenselijk. De provincie zet in op bestrijding en beheersing van de (invasieve) exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer. Wanneer (invasieve) exoten inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid, neemt de provincie maatregelen.

Aanleiding

In toenemende mate krijgt de provincie Zuid-Holland te maken met (al dan niet invasieve) exoten. De schade die invasieve exoten aanbrengen aan de lokale biodiversiteit is op Europees niveau erkend als een gezamenlijk probleem. Om de verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan is er daarom een Europese verordening tot stand gekomen die de lidstaten verplicht om maatregelen te treffen voor exoten die zijn geplaatst op de zogenaamde Unielijst.

Motivering Provinciaal Belang

De implementatie van EU-exotenverordening (Unielijst) in nationale wetgeving heeft plaatsgevonden door vaststelling van een ministeriële regeling. De provincie is verantwoordelijk voor het bestrijden en beheersen van een aantal exoten zoals benoemd in bijlage 10 van de regeling Wet natuurbescherming. Daarnaast treft de provincie maatregelen tegen invasieve exoten waar de provincie geen wettelijke verplichting voor heeft, als deze inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid.

Voor het elimineren dan wel beheersen van een tweetal soorten (beverrat en muskusrat) zijn de waterschappen verantwoordelijk. Voor een zestal soorten (de Chinese wolhandkrab en de vijf Amerikaanse rivierkreeften) houdt het Rijk de verantwoordelijkheid.

Nadere uitwerking

De inzet op de bestrijding en beheersing van invasieve exoten vindt plaats door middel van preventie, eliminatie en beheer.

Preventie

Het voorkomen dat invasieve soorten in Nederland worden geïntroduceerd en zich vestigen is primair een rol van de Rijksoverheid. De provincie zet zich waar mogelijk in om verdere verspreiding tegen te gaan en daarmee natuurschade te voorkomen.

Eliminatie

Als de preventie van de introductie van invasieve uitheemse soorten niet is gelukt en de populatie van deze soort nog klein en beheersbaar is, dan moet snel kunnen worden ingegrepen. Het kan dan ter bescherming van de inheemse flora en faunanoedzakelijk zijn, om de stand van deze exoten tot nul te reduceren om grotere schade in de toekomst te voorkomen. Voor de soorten die zich nog niet hebben gevestigd in Zuid-Holland, zal bij vroegtijdige detectie daarom actief worden ingezet op eliminatie van de betreffende soort. Het tijdig ingrijpen voorkomt in een later stadium een eventuele grotere beheerinspanning. Voor invasieve exoten waarvan de populatie nog klein en beheersbaar is, zal eliminatie plaatsvinden door middel van een opdracht op grond van artikel 3.18 (dieren) of 3.19 (planten) van de Wet natuurbescherming.

Beheer

Voor invasieve exoten die al gevestigd en ruim verspreid zijn, en niet in redelijkheid uit te roeien zijn, worden beheersmaatregelen getroffen. De te treffen maatregelen kunnen variëren van het elimineren in geïsoleerde gebieden of wateren, naar beheersen in de meest kwetsbare gebieden en habitats of tot alleen beheersen daar waar deze soorten ook andere belangen schaden. Bij de aanpak van deze wijdverspreide, niet meer uit te roeien soorten, heeft de provincie een grotere mate van beleidsvrijheid dan bij de nog niet gevestigde en beperkt verspreide, nog uitroeibare soorten.

De Europese Exotenverordening is primair bedoeld om schade aan de inheemse beschermde flora en fauna te voorkomen. Daarom is het uitgangspunt bij exotenbeheer dat de provincie alleen mogelijk zal bijdragen aan de kosten van beheersmaatregelen ter bestrijding van wijdverspreide invasieve exoten, indien er (ook) een concreet biodiversiteitsbelang in het geding is. Dit houdt in dat de provincie invasieve exoten beheert die wijdverspreid zijn, maar alleen in en rond eigen gebieden, NNN en N2000-gebieden of als deze soorten een belangrijke populatie vogel- of habitatrictlijnsoorten in het buitengebied bedreigen.

Daar waar bestrijding van deze niet meer uitroeibare / wijdverspreide exoten samenvalt met een publieke taak van een andere overheid dan de provincie en niet of in zeer beperkte mate met het provinciale beschermde biodiversiteitsbelang, ligt het initiatief en de verantwoordelijkheid naar de mening van de provincie bij het betreffende bestuursorgaan. Indien een ander bestuursorgaan of particulier een wijdverspreide exoot wil verwijderen op eigen gronden met beperkt beschermd biodiversiteitsbelang, dan zijn de met bestrijding samenhangende kosten primair voor diens rekening.

Bos en bomen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil het oppervlak bestaand bos behouden en de bestaande bossen verder ontwikkelen naar vitale bossen. Tevens wil de provincie kansen benutten en creëren voor de uitbreiding van bos en bomen.

Bossen en bomen leveren veel ecosysteemdiensten en kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan veel van onze provinciale opgaven zoals recreatie, gezondheid (onder andere door versterken immuunsysteem en verminderen van stress), CO₂ opslag, biodiversiteit, klimaatadaptatie (tegengaan hittestress en opvang overmatige neerslag) en verduurzaming van de landbouw.

Aanleiding

Bos en bomen staan in de publieke belangstelling. Er zijn diverse maatschappelijke initiatieven op bomen te planten en er zijn zorgen over het kappen van bomen. Het Rijk werkt, in overleg met de provincies, aan de uitwerking van de Nationale bossenstrategie. Het advies van het College van Rijkadviseurs is om daarbij zeker ook te investeren in bos en bomen in de westelijke Randstad.

Motivering Provinciaal Belang

In de landelijke bossenstrategie is afgesproken dat de provincies, gezien hun wettelijke taken op het vlak van natuur, een actieve rol op zich nemen in de uitwerking. Een actieve provinciale rol zorgt er ook voor dat we landelijke initiatieven kunnen koppelen aan kansen in Zuid-Holland.

Nadere uitwerking

Slechts 3% van Zuid-Holland bestaat uit bos. Het merendeel ligt binnen het Natuurnetwerk (53 %) en binnen recreatiegebied (21 %).

Het bos- en bomenbeleid is op dit moment nog in ontwikkeling. Er is door Gedeputeerde Staten op 12 oktober 2020 een groeimodel vastgesteld waarin een eerste richting is geformuleerd om meer te investeren in bos en bomen. Voor de verdere uitwerking in concrete maatregelen of programma's zijn we als provincie onder meer afhankelijk van de landelijke uitwerking van de bossenstrategie en/of hier financiële middelen voor beschikbaar komen.

Om kansen voor uitbreiding van bos en bomen in beeld te brengen willen we zoveel mogelijk aansluiten bij andere provinciale opgaven en dit als ambitie meenemen bij lopende gebiedsprocessen en programma's. Zoals bij bodemdaling, waterberging, verduurzaming landbouw, gebiedsprocessen stikstof, infrastructurele projecten, circulair bouwen, verstedelijkingsopgave, recreatie en diverse gebiedsprocessen, zoals het Landschapspark Zuid-Vleugel.

Binnen de gebiedsprocessen kan het beste de afweging worden gemaakt of het wenselijk en mogelijk is om in een regio extra bos en bomen te ontwikkelen. In het algemeen verwachten we dat bos en bomen in directe omgeving van dorpen en steden of in aansluiting op bestaande bossen het meest bijdraagt aan onze provinciale opgaven.

Faunabeheer

Wat wil de provincie bereiken?

De aanwezigheid van dieren staat soms op gespannen voet met andere (maatschappelijke) belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of belangen van flora en fauna zelf. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden.

Om conflicten tussen de aanwezigheid van dieren en andere belangen te voorkomen én om draagvlak te behouden voor natuur grijpt de provincie bij bepaalde populaties in om daarmee schade/risico's te beperken. Dit wordt niet uitgevoerd om de natuur te bedwingen, maar om te zorgen voor balans. Binnen het faunabeheer streeft de provincie naar een gezond evenwicht in populaties en weegt zorgvuldig de belangen van natuur en samenleving af. Waar nodig worden maatregelen getroffen, bijvoorbeeld ten behoeve van bescherming van flora en fauna, openbare veiligheid en volksgezondheid alsmede beperking van (landbouw)schade of andere wettelijke belangen.

De Provincie reguleert dit op grond van de Wet natuurbescherming met de volgende instrumenten: vrijstelling, ontheffing, opdracht, het goedkeuren van de door de stichting Faunabeheereenheid Zuid-Holland vastgestelde faunabeheerplannen en het verlenen van tegemoetkomingen voor geleden schade door natuurlijk in het wild levende en inheemse beschermde dieren.

Aanleiding

Ondanks de forse verstedelijking en het intensief gebruikte wegennet doet een aantal diersoorten binnen de provincie Zuid-Holland het goed en komen zij in steeds grotere aantallen voor. De aanwezigheid van dieren draagt bij aan de biodiversiteit en vergroot de natuurbeleving. Veel inwoners en recreanten genieten hiervan. Echter de aanwezigheid van bepaalde dieren staat ook op gespannen voet met andere belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of de belangen van flora en fauna. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie verleent in het kader van de wettelijke belangen vrijstelling of ontheffing van verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming. Indien het vanuit de wet niet of beperkt mogelijk is om een vergunning af te geven voor het bestrijden van schade aan landbouwgewassen door het verjagen of doden van in het wild levende inheemse soorten, is in de Wet natuurbescherming bepaald, dat de provincie in voorkomende gevallen tegemoetkomingen verleent in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en beschermde dieren.

Nadere uitwerking

Op grond van de Wet natuurbescherming zijn de meeste inheemse zoogdieren en alle inheemse vogels beschermd. Binnen de kaders van de wet hebben de provincies enige vrijheid in de mate van bescherming van deze diersoorten ofwel de bereidheid om in te grijpen, c.q. te reguleren in de ontwikkeling van dierpopulaties (omvang en verspreiding). Dit speelt met name bij diersoorten die in verspreiding en/of populatie toenemen en impact hebben op de wettelijke belangen van landbouw, verkeers- en vliegveiligheid, volksgezondheid en flora en fauna. Een klein deel van de verantwoordelijkheid ligt nog bij het Rijk (ministerie van LNV).

Op basis van de Wet natuurbescherming stellen Provinciale Staten middels de Omgevingsverordening regels waaraan de wilddbeheereenheden (WBE's), de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (FBE) en de door de FBE vastgestelde faunabeheerplannen in elk geval moeten voldoen. Gedeputeerde Staten toetsen daarbij de door het bestuur van de FBE vastgestelde faunabeheerplannen en keuren deze goed. De provincie maakt uitvoering van faunabeheer mogelijk door middel van vrijstelling (PS), ontheffing (GS) en/of opdracht (GS). Ook stellen Gedeputeerde Staten beleidsregels vast voor het verlenen van tegemoetkomingen in de schade.

Het faunabeheer in Zuid-Holland wordt uitgevoerd door de FBE en de WBE's. De FBE heeft als wettelijke taak om faunabeheerplannen op te stellen met als doel de gecoördineerde uitvoering van het provinciale beleid. De uitvoering in het veld gebeurt door de lokale bij wet aangewezen WBE's. De werkwijze van de FBE en de WBE's en de faunabeheerplannen zijn gebonden aan regels die de provincie stelt in de Omgevingsverordening. Daarnaast is er een Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland, waarin onder andere beschreven staat, hoe wordt omgegaan met tegemoetkoming in de schade die door in het wild levende beschermde dieren is veroorzaakt.

Hieronder zijn enkele voorbeelden benoemd van faunasoorten, waarvoor de provincie maatregelen treft ten behoeve van de wettelijke belangen.

Ganzen

De provincie zet zich jaarrond actief in om de populatie standganzen binnen de provincie te reduceren tot op een niveau waarbij de schade acceptabel en de populatie beheersbaar is. Daarnaast is van groot belang dat ganzen met alle geschikte middelen, inclusief afschot, worden verjaagd van plaatsen waar ernstige schade kan ontstaan. Gedurende de winterperiode wordt rekening gehouden met de rust binnen Natura 2000 gebieden en met de aangewezen ganzenrustgebieden.

Bever

De bever heeft als iconsoort een belangrijke functie binnen de provincie Zuid-Holland, maar daar waar de bever een gevaar vormt voor o.a. de (water)veiligheid grijpt de provincie actief in.

Reeën

De reeënpopulatie neemt toe en daarmee ook de verspreiding binnen de provincie. De omvang van de populatie wordt gereguleerd ter bescherming van diverse wettelijke belangen waaronder het voorkomen van aanrijdingen, het lijden van de reeën zelf en schade aan gewassen.

Predatoren

Ter bescherming van kwetsbare soorten, waaronder grond-broedende vogels zoals weidevogels en kustbroedvogels, zet de provincie in op het voorkomen dan wel beperken van predatie door bijvoorbeeld de vos en (verwilderde) huiskatten.

Verwilderde dieren

De provincie vindt het vestigen van nieuwe (populaties) verwilderde dieren binnen de provincie niet wenselijk.

Damherten in de Noord en Zuid-Hollandse duinen.

De provincie zet in op een gezonde populatie damherten in het huidige leefgebied in de duinen waarbij wordt gestreefd naar een evenwicht met de belangen verkeersveiligheid, schade aan gewassen en aan de inheemse flora en fauna.

Natura 2000

Wat wil de provincie bereiken?

Natura 2000-gebieden zijn onderdeel van het natuurlijk erfgoed van Zuid-Holland (eco-reservaten, genenbanken). In deze natuurparels is de biodiversiteit op orde. De instandhoudingsdoelstellingen (in termen van behoud, verbetering kwaliteit en uitbreiding oppervlak) worden gehaald en de gebieden dragen bij aan de landelijke gunstige staat van instandhouding van habitats en soorten. Er is een evenwichtige situatie bereikt tussen economie en natuur, met heldere kaders waarbinnen nieuwe economische, sociale en maatschappelijke activiteiten zich kunnen ontwikkelen.

Aanleiding

Wettelijke verplichtingen die voortvloeien uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en die geïmplementeerd zijn in de Wet natuurbescherming. Vanwege de decentralisatie van het natuurbeleid ligt de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de richtlijnen voor een groot deel bij de provincies.

Motivering Provinciaal Belang

De provincies hebben een wettelijke taak vanuit de Wet natuurbescherming om adequate maatregelen te nemen om de Natura 2000-doelen te halen. In combinatie met stikstof-reductiemaatregelen draagt dit bij aan het oplossen van de huidige vergunningenproblematiek.

Nadere uitwerking

Op GS rust de wettelijke taak om er zorg voor te dragen dat alle maatregelen worden uitgevoerd die nodig zijn om de Natura 2000-doelen van deze gebieden te halen, uit te voeren. Hiervoor stellen GS beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden vast. Daarnaast is GS bevoegd gezag voor de vergunningverlening (ODH) en handhaving (OZH) voor activiteiten die effect hebben op Natura 2000.

Realisatie NatuurNetwerkNederland

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie werkt aan het realiseren van de laatste 3.300 ha NNN van het totaal van 45.000 ha NNN in Zuid-Holland. Door het fysiek inrichten en planologisch en juridisch borgen van begrensde NNNgebieden, wordt de natuur hersteld en kan de biodiversiteit in deze gebieden weer toenemen. Ook kunnen zeldzame soorten waar Zuid-Holland een (inter)nationale verantwoordelijkheid voor heeft, weer een plek krijgen. De nog te realiseren NNN-gebieden vormen vaak een ondersteuning voor de Natura 2000-gebieden waardoor deze gebieden robuuster worden en internationale natuurdoelen beter haalbaar zijn.

Aanleiding

Zuid-Holland is een drukke provincie waar veel belangen spelen. Door onder andere de toenemende druk op de beperkte ruimte gaat de biodiversiteit achteruit. Door de achteruitgang van de biodiversiteit, het verloren gaan van zeldzame soorten en door verontreiniging van water en bodem gaat in de provincie de leefbaarheid achteruit en verdwijnen zaken die wij voor kort als vanzelfsprekend beschouwden. Schone lucht en schoon zwem- of drinkwater zijn diensten die de natuur ons levert en die verloren gaan wanneer ook de biodiversiteit achteruit gaat. Door het aanwijzen, inrichten en het (juridisch en planologisch) borgen van NNN-gebieden, proberen we de achteruitgang van de leefgebieden van soorten te voorkomen en daarmee de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Omdat we hiermee ook de leefbaarheid en de waardevolle diensten van onze natuur waarborgen, dienen we niet alleen de intrinsieke waarde van de natuur maar ook economische belangen en aantrekkelijkheid van het woonklimaat in onze provincie.

Motivering Provinciaal Belang

In 2013 is door het Rijk de verantwoordelijkheid voor natuurontwikkeling en –bescherming doorgelegeerd naar de provincies. Deze afspraken zijn vastgelegd in het 'Natuurpact'. In het Natuurpact is afgesproken dat de provincies uiterlijk 2027 een werkend en goed beheerd NNN hebben gerealiseerd. De provincie heeft hierin een regiefunctie, een realisatierol en een verbindersrol. Doordat de provincie meerdere functies in het landelijk gebied beheert, heeft zij het overzicht en kan zij het

beste verschillende partijen met elkaar verbinden. Ook omdat het natuurnetwerk vaak gemeentegrenzen overstijgt, is het goed om een hogere bestuurslaag de regierol op zich te laten nemen.

Nadere uitwerking

De ontwikkeling van het NNN hangt sterk samen met het biodiversiteitsbeleid van de provincie. Daar waar het biodiversiteitsbeleid inzoomt op de soorten, zoomt het NNN in op de begrensde gebieden. Soms overlappen de twee of vullen ze elkaar aan. Dit zal met name op gebiedsniveau spelen.

Omdat de ontwikkeling en realisatie van het NNN sterk samenhangt met Natura 2000-beleid (Natura 2000-gebieden zijn een onderdeel van het NNN) ligt ook hier een sterk verband. Door dit verband is er ook een sterke link met het stikstofbeleid. Alle vier de genoemde beleidsvelden werken eigenlijk samen aan één doel: het op orde krijgen van de biodiversiteit en natuurkwaliteit in Zuid-Holland.

Omdat realisatie van NNN-gebied vaak plaatsvindt op voormalig agrarische gronden, vindt er in de praktijk soms een botsing plaats tussen (lokale & individuele) agrarische belangen en de natuurontwikkeling. Deze conflicten zijn echter niet aanwezig binnen de beleidsvelden zelf.

Soortenbescherming

Wat wil de provincie bereiken?

Soortenbescherming richt zich vooral op de beschermde flora- en faunasoorten buiten Natura 2000 gebieden. Want natuur is niet iets dat zich exclusief afspeelt in de beschermde natuurgebieden. Ook de stedelijk omgeving van Zuid-Holland vervult een belangrijke waarde voor flora- en faunasoorten. Actieve soortenbescherming vormt daarmee een noodzakelijke en wettelijk vastgelegde aanvulling op de gebiedsbescherming. Hierbij gaat het niet alleen om de inrichting en het treffen van maatregelen maar ook om het juiste beheer: dit kan het succes maken of breken.

Als de basiscondities op orde zijn en ecosystemen goed kunnen functioneren, ontstaat een leefomgeving waarin de provincie aan die zorg voor planten en dieren voldoet; en een natuur die kan voorzien in de ecosysteemdiensten waar wij als mens afhankelijk van zijn. Denk daarbij aan essentiële functies als bestuiving van voedselgewassen, natuurlijke plaagbestrijding, schone lucht, inspiratie en ontspanning.

Aanleiding

De biodiversiteit in Zuid-Holland staat onder druk door het groeiend aantal inwoners en bezoekers, economische ontwikkelingen, intensivering van de landbouw, verstedelijking (verdwijnen leefgebieden), klimaatverandering, bodemdaling en uitputting van de natuurlijke bronnen (inclusief depositie van stikstof en lozing van verontreinigende stoffen). De doelstellingen op het gebied van biodiversiteit, gemeten aan de EU-doelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), zijn niet haalbaar zonder het vergroten en versterken van de biodiversiteit ook buiten de natuurgebieden. Enkel het passief beschermen van soorten volstaat niet en daarbij is ook actieve soortenbescherming noodzakelijk.

Motivering Provinciaal Belang

Een gezonde leefomgeving is van belang. Niet alleen voor de mensen die er wonen en werken, maar ook voor de planten en dieren die er voorkomen. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de provincie. De provincie is sinds 2017 verantwoordelijk voor de natuur binnen en buiten natuurgebieden. Via natuurbeleid draagt de provincie zorg voor het nakomen van de landelijk of Europees gestelde doelen. Daarnaast is de provincie Zuid-Holland partner van het Deltaplan Biodiversiteit.

Nadere uitwerking

In de maatregelen maken we onderscheid tussen actieve, passieve en proactieve soortenbescherming:

Actieve soortenbescherming richt zich op (fysieke) maatregelen binnen én buiten het natuurnetwerk en de natuurgebieden. Het doel is om bij te dragen aan een gezonde populatie (de zogenaamde 'gunstige staat van instandhouding') van de hier voorkomende soorten en daarmee de achteruitgang van de biodiversiteit te keren. Het kan hierbij gaan om maatregelen die het leefgebied van bepaalde soorten verbeteren, zoals het vergroten van het aanbod aan verblijfsmogelijkheden van vleermuizen of het herstel van landschapselementen als cruciaal leefgebied van soorten van het boerenland.

Actieve soortbescherming draagt ook bij aan versterking van de biodiversiteit. Dit is niet alleen noodzakelijk vanwege verantwoordelijkheid van de provincie wat betreft de zorg voor plant- en diersoorten, maar ook vanwege het nut van goed functionerende ecosystemen voor de mens (ecosysteemdiensten). Door natuurinclusief te handelen en ontwerpen kan bovendien vertraging van projecten bij toetsing achteraf worden voorkomen (zie ook verderop bij proactieve soortenbescherming). De beleidskeuze onderstreept dit belang. En we brengen dit in praktijk door actieve bijdragen aan toetsingsinstrumenten zoals de landelijke maatlat voor groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving en door mee te werken aan convenanten voor toekomstbestendige woningbouw.

Passieve soortenbescherming richt zich op het verbieden van handelingen die de populatie van beschermde soorten kunnen aantasten, waarbij met ontheffingen uitzonderingen op deze handelingen kunnen worden mogelijk gemaakt. Waarbij de aantasting zoveel mogelijk wordt beperkt dan wel gecompenseerd.

Proactieve soortenbescherming is een vorm van passieve soortenbescherming. Bij deze vorm worden voorafgaand aan een ontwikkeling, bijvoorbeeld de sloop van woningen, maatregelen getroffen ten gunste van een duurzame instandhouding van gebouw bewonende soorten als vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen. Vooraf worden de negatieve effecten geïnventariseerd en maatregelen genomen ten gunste van duurzame instandhouding van een populatie van die soorten. Door aan de voorkant in gesprek te gaan en leefgebied voor de beschermde soorten te borgen worden achteraf knelpunten voorkomen en kunnen tijd en kosten worden bespaard.

Deze benadering is zichtbaar bij de projecten die Zuid-Holland uitvoert in de fysieke leefomgeving (zoals Actieplan Boerenlandvogels) en komt ook naar voren bij de inzet van beleidsinstrumenten als vergunningen.

Ook dierenopvang betreft (beschermde) diersoorten. Het gaat hier echter over zorg voor individuele exemplaren en dient daarmee een ander doel dan de wettelijke taak van de provincie ten aanzien van behoud van natuur en biodiversiteit. Dierenopvang vervult vooral een maatschappelijke functie en draagt niet bij aan de bescherming of het verbeteren van het leefgebied van beschermde inheemse soorten noch aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde diersoorten. Dierenopvangorganisaties maken geen onderscheid tussen dieren. Dit betekent dat deze organisaties bijvoorbeeld ook (al dan niet invasieve) exoten opvangen, evenals soorten waarvan de populatie in Zuid-Holland beheerd wordt in verband met schade aan de biodiversiteit, landbouw of risico's op de veiligheid. Individuen van deze soorten worden, net als de meer inheemse beschermde soorten, weer uitgezet nadat ze aangesterkt/hersteld zijn. Dat staat in contrast met de praktijk buiten het opvangcentrum waar deze diersoorten actief bestreden en beheerd (moeten) worden. Dierenopvang wordt dan ook niet vanuit het soortenbeleid ondersteund. Voor zover het in het wild levende soorten betreft is de passieve soortbescherming uiteraard van toepassing. Middels een subsidie voor professionalisering van de dierenopvang wil de provincie eenmalig bijdragen aan dit dossier.

5.1.1 Nieuwe natuur realiseren

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie is wettelijk verantwoordelijk om specifieke soorten en habitats te beschermen en in de zogenoemde 'gunstige staat van instandhouding' te brengen conform de EU Vogel- en Habitatrichtlijn. Realisatie van natuur is hiervoor een belangrijk middel, waarbij de provincie wil bereiken dat een robuust netwerk van natuurgebieden ontstaat, bestaande uit kerngebieden en verbindingszones daartussen. Buiten deze natuurgebieden wil de provincie een aantrekkelijk landschap en steden creëren waar, naast andere functies, ook ruimte is voor natuurwaarden. Voor de realisatie van natuur neemt de provincie regie en stelt zich op als verbinder tussen lokale partijen om te komen tot samenwerking.

Aanleiding

De biodiversiteit, de belangrijkste graadmeter voor de kwaliteit van de natuur, is de afgelopen decennia sterk gedaald. Voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van de soorten en habitats in de provincie is het hebben van voldoende natuur van goede kwaliteit een vereiste. Dit is niet alleen belangrijk voor de natuur zelf, maar ook om ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken en om de bijdrage van natuur aan brede welvaart en leefbaarheid via ecosysteemdiensten zeker te stellen.

Het beschermen van biodiversiteit is in de EU geborgd in de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en in Nederland geïmplementeerd in de Omgevingswet. De provincies hebben de wettelijke taak om

deze doelen te behalen, waarbij realisatie van nieuwe natuur (zowel begrensde natuur als natuur daarbuiten) een middel is. Hierover zijn afspraken gemaakt met het Rijk (onder andere Natuurland, Programma Natuur, Actieplan Boerenlandvogels).

De provincie heeft van het Rijk de opgave meegekregen om op basis van het Aanvalsplan Landschap in 2050 in 10% van het landelijk gebied een groenblauwe dooradering te realiseren om noodzakelijke verbindingen tussen natuur, landbouw en water te leggen.

Los daarvan zijn in het kader van het klimaatakkoord ook afspraken gemaakt over de realisatie van bos. Aangezien deze opgave ook bijdraagt aan het halen van de VHR-doelen, valt deze bossenopgave ook onder deze beleidskeuze. De realisatie van nieuwe natuur draagt, samen met het beheren en beschermen van natuur, ook bij aan het oplossen van de vergunningencrisis, waardoor ruimtelijke ontwikkelingen weer mogelijk worden.

Motivering Provinciaal Belang

De Provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van nieuwe natuur. Provincies zijn hierbij wettelijk verantwoordelijk om specifieke soorten en habitats te beschermen en in de zogenoemde 'gunstige staat van instandhouding' te brengen conform de EU Vogel- en Habitatrichtlijn. Er is grote overlap en samenhang met de andere provinciale opgaven voor water, klimaat, de daarmee samenhangende opgaven voor stikstofreductie en de transitie van het landelijk gebied. Dat vergt centrale provinciale regie.

Nadere uitwerking

Om de VHR-doelen te halen is het essentieel dat natuurgebieden tegen een stootje kunnen. Om dit te bereiken moeten natuurgebieden worden vergroot en ontbrekende verbindingen worden gerealiseerd.

Belangrijk onderdeel daarin is de voltooiing van een samenhangend en duurzaam geborgd natuurnetwerk, waarvan het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en daarbinnen de Natura 2000 gebieden een cruciaal onderdeel zijn. Daarnaast zijn weidevogelkerngebieden, bos en bomen en een meer fijnmazige groenblauwe dooradering (GBDA) van het landschap ook een onderdeel van het te realiseren netwerk.

Met het Rijk zijn en worden meerdere afspraken gemaakt die hier invulling aan geven. Hieronder vallen:

- Het Natuurland: de provincie voert de regie op de realisatie van het NNN met vanuit het Rijk gedecentraliseerde middelen
- Het Uitvoeringsprogramma Natuur, die een focus heeft op maatregelen in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en deels ook gaat over realisatie van nieuwe natuur.
- In het kader van Project Mainport Rotterdam zijn afspraken gemaakt over de realisatie van het natuur- en recreatiegebied Buitenland van Rhoon.
- Voor de akker- en weidevogels gelden de afspraken die gemaakt zijn onder aanvalsplan grutto en actieplan boerenlandvogels. Specifiek voor weidevogels ligt er in Zuid-Holland een grote opgave vanwege het belang van het veenweidegebied voor deze soorten.
- De realisatie van groenblauwe dooradering is een nieuw doel volgens het Aanvalsplan Landschap, waarover nog nadere afspraken met het Rijk gemaakt moeten worden. Deze dooradering draagt, naast aan het behalen van de VHR-doelen, ook bij aan klimaat- en waterdoelstellingen.

5.1.2 Beschermen en versterken bestaande natuur en soorten

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil de binnen haar provinciegrenzen van nature voorkomende plant- en diersoorten behouden. Dit realiseert zij door het faciliteren van natuurbeheer en kwaliteitsimpulsen in natuurgebieden en het planologisch beschermen ervan. In het landelijk en stedelijk gebied draagt de provincie zorg voor beheer- en stimuleringsmaatregelen ten behoeve van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) doelen, basiskwaliteit natuur en verdere versterking van agrarische natuur. De provincie heeft hiervoor 40 icoonsoorten geselecteerd die kenmerkend zijn voor leefgebieden in Zuid-Holland en stimuleert maatregelen die het leefgebied van deze soorten versterken. Belangrijke weidevogelgebieden worden door de provincie planologisch beschermd, daarnaast stimuleert zij initiatieven voor verdere versterking van de kwaliteit. Houtopstanden kennen eveneens een planologische bescherming.

De provincie streeft naar een gezond evenwicht van faunapopulaties. Bij het beheren van dit evenwicht worden zorgvuldig de belangen van natuur en samenleving afgewogen. Waar nodig worden maatregelen getroffen, bijvoorbeeld ten behoeve van bescherming van flora en fauna, openbare veiligheid en volksgezondheid alsmede beperking van (landbouw)schade of andere wettelijke belangen. Daarnaast verleent de provincie tegemoetkomingen in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en inheemse beschermde dieren. De provincie zet in op bestrijding en beheersing van de (invasieve) exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer. Wanneer (invasieve) exoten inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid, neemt de provincie maatregelen.

Aanleiding

De achteruitgang van biodiversiteit is een wereldwijd probleem, niet alleen vanwege het verdwijnen van soorten op zich, maar ook vanwege de afhankelijkheid van de mens van goed functionerende ecosystemen, voor bijvoorbeeld voedsel, gezondheid en klimaatadaptatie. Het beschermen van biodiversiteit is in de EU geborgd in de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) en in Nederland geïmplementeerd in de Omgevingswet. De provincies hebben de wettelijke taak om hierop in te zetten, waarbij het beschermen, beheren en versterken van bestaande natuur een middel is.

Motivering Provinciaal Belang

Op grond van Europese en nationale regelgeving draagt de provincie speciale verantwoordelijkheid voor soorten opgenomen op de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR-soorten), voor de gebieden die hiervoor zijn aangewezen (Natura 2000-gebieden), en het verbindende natuurnetwerk binnen Zuid-Holland. De provincie is verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) bescherming van deze soorten en gebieden.

Daarnaast is er grote overlap en samenhang tussen de opgaven voor natuur, water, klimaat en de daarmee samenhangende opgaven voor stikstofreductie en de transitie van het landelijk gebied. Dat vergt landelijke en provinciale regie.

Nadere uitwerking

Natuurbeheer en -bescherming

De provincie wil de hier van nature voorkomende plant- en diersoorten beschermen en behouden zodat duurzame populaties in stand blijven. Het beschermen van plant- en diersoorten gebeurt door ecologische waarden van natuurgebieden te behouden en verder te versterken, maar ook daarbuiten in het stedelijk en landelijk gebied, moeten milieucondities zodanig op orde zijn, dat minimaal een basiskwaliteit natuur aanwezig is. Dit wordt gedaan door het faciliteren van natuur- en landschapsbeheer, kwaliteitsimpulsen in natuurgebieden en beheer- en stimuleringsmaatregelen in het landelijk en stedelijk gebied.

Daarnaast worden er beschermingscategorieën gekoppeld aan gebieden waardoor ze met behulp van regelgeving worden beschermd. Het Natuurnetwerk Nederland is bijvoorbeeld planologisch beschermd. En zo is het Zuid-Hollandse (veen)weidelandschap van groot belang voor de weidevogels in Nederland. Het is belangrijk dat de kwaliteit van deze gebieden behouden blijft, daarvoor stelt de provincie regels op die de gebieden met hoge weidevogeldichtheden ruimtelijk beschermt en toetst daaraan. Ook ter bescherming van houtopstanden zijn beschermende regels opgesteld, waaraan wordt getoetst.

Ook buiten de beschermde (natuur)gebieden draagt de provincie zorg voor een gezonde leefomgeving met voldoende biodiversiteit. Alle in het wild levende planten en dieren vallen immers onder de zorgplicht. Bovendien is een gezond functionerend ecosysteem voor de mens van levensbelang, omdat het ons tal van essentiële diensten (ecosysteemdiensten) levert, zoals gezondheid (schone lucht, ontspanning), voedsel (bestuiving landbouwgewassen) en klimaatadaptatie (CO₂-vastlegging). De provincie zet daarom in op een gezonde leefomgeving met een basiskwaliteit van natuur en biodiversiteit. En door het vergroten van de band tussen mens en natuur, wordt het maatschappelijk draagvlak voor groen versterkt.

Exoten

In toenemende mate krijgt Zuid-Holland te maken met (al dan niet invasieve) exoten. Dit zijn soorten die hier oorspronkelijk niet voorkomen. Deze exoten kunnen inheemse soorten verdringen of op een andere manier de omgeving voor deze soorten ongeschikt maken. Daarmee kunnen deze exoten

een gevaar voor de biodiversiteit. Ook kunnen sommige exoten leiden tot grote economische schade. Dit risico is op Europees niveau erkend als een gezamenlijk probleem. Om de verspreiding van invasieve exoten tegen te gaan is er daarom een Europese verordening tot stand gekomen die de lidstaten verplicht om maatregelen te treffen voor exoten die zijn geplaatst op de zogenaamde Unielijst. De provincie is verantwoordelijk voor het bestrijden en beheersen van aantal exoten op deze lijst. De provincie vindt de introductie en het vestigen van (nieuwe) exoten binnen de provincie niet wenselijk. De provincie zet in op bestrijding en beheersing van de (invasieve) exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer. Wanneer (invasieve) exoten inheemse beschermde flora en fauna schaden, al of niet in combinatie met schade aan de economie en/of de volksgezondheid, neemt de provincie maatregelen.

Faunabeheer

Binnen het faunabeheer streeft de provincie naar een gezond evenwicht in populaties en weegt zorgvuldig de belangen van natuur en samenleving af. De aanwezigheid van dieren staat soms op gespannen voet met andere (maatschappelijke en economische) belangen. Denk aan openbare veiligheid, volksgezondheid, landbouw of belangen van flora en fauna zelf. Dieren kunnen zorgen voor overlast, schade en onveilige situaties in het agrarische gebied, in de stad, in de haven en zelfs in natuur- en recreatiegebieden. Om conflicten tussen de aanwezigheid van dieren en andere belangen te voorkomen én om draagvlak te behouden voor natuur grijpt de provincie bij bepaalde populaties in om daarmee schade/risico's te beperken. Dit wordt niet uitgevoerd om de natuur te bedwingen, maar om te zorgen voor balans.

De provincie verleent in het kader van de wettelijke belangen vrijstelling of vergunningen van verbodsbepalingen van de Omgevingswet. Indien het vanuit de wet niet of beperkt mogelijk is om een vergunning af te geven voor het bestrijden van schade aan landbouwgewassen door het verjagen of doden van in het wild levende inheemse soorten, is in de omgevingswet bepaald, dat de provincie in voorkomende gevallen tegemoetkomingen verleent in geleden schade door natuurlijk in het wild levende en beschermde dieren.

Hieronder zijn enkele voorbeelden benoemd van faunasoorten, waarvoor de provincie maatregelen treft ten behoeve van de wettelijke belangen.

Ganzen

De provincie zet zich jaar rond actief in om de populatie standganzen binnen de provincie te reduceren tot op een niveau waarbij de schade acceptabel en de populatie beheersbaar is. Daarnaast is van groot belang dat ganzen met alle geschikte middelen, inclusief afschot, worden verjaagd van plaatsen waar ernstige schade kan ontstaan. Gedurende de winterperiode wordt rekening gehouden met de rust binnen Natura 2000 gebieden en met de aangewezen ganzenrustgebieden.

Bever

De bever heeft als iconsoort een belangrijke functie binnen de provincie Zuid-Holland, maar daar waar de bever een gevaar vormt voor o.a. de (water)veiligheid grijpt de provincie actief in.

Reeën

De reeënpopulatie neemt toe en daarmee ook de verspreiding binnen de provincie. De omvang van de populatie wordt gereguleerd ter bescherming van diverse wettelijke belangen waaronder het voorkomen van aanrijdingen, het lijden van de reeën zelf en schade aan gewassen.

Predatoren

Ter bescherming van kwetsbare soorten, waaronder grond-broedende vogels zoals weidevogels en kustbroedvogels, zet de provincie in op het voorkomen dan wel beperken van predatie door bijvoorbeeld de vos en (verwilderde) huiskatten.

Verwilderde dieren

De provincie vindt het vestigen van nieuwe (populaties) verwilderde dieren binnen de provincie niet wenselijk.

Damherten in de Noord en Zuid-Hollandse duinen

De provincie zet in op een gezonde populatie damherten in het huidige leefgebied in de duinen waarbij wordt gestreefd naar een evenwicht met de belangen verkeersveiligheid, schade aan gewassen en aan de inheemse flora en fauna.

5.1.3 Natuurinclusieve transitie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil natuur meenemen in al haar ruimtelijke ontwikkelingen, zodat biodiversiteit behouden en versterkt kan worden. Natuur stopt immers niet bij de grens van natuurgebieden. Natuurinclusieve ruimtelijke ontwikkeling draagt bij aan het oplossen van veel provinciale uitdagingen (bodemdaling, verzilting, verdroging, afname biodiversiteit). Ook is het een randvoorwaarde voor een voldoende sterk ecologisch systeem, zodat aan (inter)nationale afspraken (natuur, stikstof, klimaat, fijnstof) wordt voldaan.

Door biodiversiteit als dwarsdoorsnijdend thema onderdeel van ons handelen te maken, werken we aan een aantrekkelijk, natuurinclusief en toekomstbestendig Zuid-Holland. Dan ontstaat zowel meer ruimte voor flora en fauna, als voor het oplossen van maatschappelijke problemen. De provincie wil met medeoverheden en kennisinstellingen het concept basiskwaliteit natuur verder ontwikkelen om te natuurinclusieve transitie te bevorderen.

Aanleiding

Natuur staat aan de basis van ons bestaan. We zijn er als mens van afhankelijk voor levensmiddelen, grondstoffen, welzijn en klimaatregulering. De kwaliteit van de Zuid-Hollandse natuur staat echter fors onder druk en ligt ver onder de afgesproken doelen. Natuurinclusief biedt hiervoor een oplossing. De noodzaak hiervan is verwoord in de Landelijke Agenda Natuurinclusief. Het halen van de natuurdoelen is nationaal en provinciaal beleid en is randvoorwaardelijk voor het oplossen van de huidige vergunningencrisis.

Motivering Provinciaal Belang

Het integraal meenemen van biodiversiteit levert veel op voor de diensten die de natuur de mensheid levert, de zogenaamde ecosysteemdiensten. Denk hierbij aan de zuivering van lucht en water en aan een gezondere leefomgeving, maar ook aan hoogwaterveiligheid. Deze ecosysteemdiensten vormen de belangrijkste randvoorwaarde voor ons bestaan én onze economie.

Nadere uitwerking

Natuurinclusief werken

Natuurinclusief werken betekent "de natuur inbegrepen". Het betreft een manier van denken – in beleid, uitvoering en beheer – waarin natuur altijd wordt meegewogen opdat er meer biodiversiteit ontstaat. Het gaat om proactief handelen ten bate van de biodiversiteit, om op die wijze de leefomgeving van dier en mens een positieve impuls te geven. Met natuurinclusiviteit wordt vanuit de soortenbescherming bedoeld dat maatregelen die worden genomen ten gunste van de Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR-soorten), rode lijst soorten en nationaal beschermde soorten zouden moeten komen. Met het inzetten op natuurinclusiviteit wil de provincie een gunstige staat van instandhouding realiseren voor de beschermde plant- en diersoorten. Het ruimhartiger terug laten keren van de beschermde soorten kan de druk verlagen op het benodigde beschermingsniveau. Een gunstige staat van instandhouding draagt ook bij aan het eenvoudiger kunnen afgeven van een ontheffing voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Natuurinclusief werken in het stedelijk en landelijk gebied

Bouwen gaat over mens en gebouw in relatie tot de natuurlijke omgeving en hoe die versterkt kan worden. Natuurinclusief werken en bouwen wordt bevorderd door meekoppelkansen te benutten in andere opgaven, zoals bij bodemdaling, recreatie en beheer & onderhoud van wegen.

De provincie geeft invulling aan natuurinclusief in zowel bestaand als nieuw te ontwikkelen stedelijk en landelijk gebied. Voor het verstedelijkte gebied loopt dit via drie sporen. Ten eerste het voorlichten van initiatiefnemers en het stimuleren om voor VHR-soorten de aantasting van leefgebieden ruimhartiger te compenseren en te realiseren bij ruimtelijke ontwikkelingen. Ten tweede het stimuleren en faciliteren van soortmanagementplannen door soortenbescherming gebiedsgericht op te zetten

waardoor niet voor elke losse activiteit een aparte ontheffing nodig is. Als laatste door voorwaarden op te nemen in de verordening om bij een nieuwe stedelijke ontwikkeling rekening te houden met de kansen voor het versterken van de biologische diversiteit. Hiermee streeft de provincie naar betere groenblauwe dooradering van het stedelijk gebied en goede verbindingen voor flora- en faunasoorten met het buitengebied.

Transitie naar natuurinclusieve landbouw

Zuid-Holland zet in op een natuurinclusieve agrarische sector, waarbij landbouwbedrijven voedsel en gewassen produceren in harmonie met milieu, natuur en landschap door natuurlijke processen in de bedrijfsvoering te integreren, te zorgen voor een gezond bodem- en watersysteem, een aantrekkelijk landschap en meer biodiversiteit, passend binnen een economisch rendabele bedrijfsvoering.

Ruimtelijke functies zoals landbouw en natuur zijn met elkaar verbonden in een landschap. Ze maken deel uit van eenzelfde ecologisch en economisch systeem en delen daarin bodem, water en biodiversiteit. Een gezonde bodem, schoon en voldoende water en biodiversiteit is voor beiden essentieel. Het gaat in de natuurinclusieve transitie daarmee ook om een denkomslag: van natuur als belemmering naar natuur als kans.

Stikstof 5.1.4 Stikstofreductie

Wat wil de provincie bereiken?

Het realiseren van een ambitieuze daling van de stikstofdepositie tot een niveau waarbij de instandhoudingsdoelen in onze Natura 2000-gebieden gehaald kunnen worden. De daling van de depositie wordt deels gerealiseerd vanuit andere beleidsdoelen, zoals bodemdaling, transitie van de landbouw (kringlooplandbouw) en energietransitie.

De stikstofreductie, zowel van ammoniak als van stikstofoxiden, heeft als doel om de depositie van stikstof op de natuurgebieden te verminderen en daarmee bij te dragen aan natuurherstel. De provincie heeft een concrete reductiedoelstelling om de stikstofemissie te verminderen, met als doel een emissieplafond van 2,9 kiloton ammoniak per jaar in 2035 te bereiken. Momenteel bedraagt de jaarlijkse ammoniakemissie 5,4 kiloton.

Daarnaast is het voor de provincie belangrijk om maatschappelijke ontwikkeling mogelijk te blijven maken. Om de stikstofproblematiek op te lossen werkt de provincie samen met regionale partners.

Deze inzet wordt in het omgevingsprogramma verder uitgewerkt en verloopt langs de volgende lijnen:

- Ammoniak (NH₃) reductie voor natuurherstel;
- Stikstofoxiden (NO_x) reductie voor natuurherstel;
- Ontwikkelingen mogelijk houden middels vergunningverlening, waaronder helpen bij de legalisatie van PAS-melders.

Aanleiding

Wettelijke verplichtingen die voortvloeien uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en die geïmplementeerd zijn in de Wet natuurbescherming. Vanwege de decentralisatie van het natuurbeleid ligt de verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de richtlijnen voor een groot deel bij de provincies.

De afspraken komen voort uit de wettelijke doelen die zijn opgenomen in de wet Stikstofreductie en natuurverbetering (WSN), die tevens zijn opgenomen in de Omgevingswet (inwerkingtreding 1-1-2024). De reductie-afspraken zijn verdeeld over de provincies. Provincie Zuid-Holland heeft een reductiedoelstelling om de stikstofemissie te verminderen, met als streven om in 2035 een emissieplafond van 2,9 kiloton ammoniak per jaar te bereiken. Momenteel bedraagt de jaarlijkse ammoniakemissie 5,4 kiloton.

Daarnaast zijn er door het Rijk doelen gesteld voor de reductie van de NO_x emissie in de sectoren industrie en mobiliteit. Deze doelen zullen worden behaald via landelijk, generiek, beleid waar de provincie door middel van aanvullende maatregelen een bijdrage aan levert. Hierbij zal innovatie ook een belangrijke rol spelen.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie heeft een groot provinciaal belang. De provincies hebben een wettelijke taak vanuit de Wet natuurbescherming om adequate maatregelen te nemen om de instandhoudingsdoelen te halen. Zonder een flinke daling van de stikstofdepositie en adequate natuurmaatregelen worden deze niet gehaald. Dit leidt tot het zeer beperkt kunnen verlenen van vergunningen op basis van ingewikkelde en juridisch risicovolle instrumenten, en tot een ongunstig vestigingsklimaat.

De provincie heeft de ambitie dat de Natura 2000-gebieden in goede staat van instandhouding verkeren en er geen verslechtering optreedt en is daar ook wettelijk toe verplicht. Een toename van stikstofdepositie boven de Kritische Depositie Waarde (KDW) kan een nadelig effect hebben op de natuur. Daarom zet de provincie zich in om de stikstofdepositie te verminderen ten behoeve van natuurherstel.

De stikstofproblematiek leidt tot vertragingen bij economische en maatschappelijke ontwikkelingen. De provincie vindt het belangrijk dat economische en maatschappelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, energietransitie en mobiliteit doorgang kunnen vinden. Een goede voortgang van de energietransitie is noodzakelijk om naast de CO2 doelen ook de NOx doelen te kunnen halen.

Het Rijk heeft een sterk sturende rol als het gaat om het creëren van een robuust kader, waarbinnen goede vergunningverlening mogelijk is. Vanuit de WSN (vanaf 1-1-2024 vanuit de Omgevingswet) is de provincie verplicht om een gebiedsgerichte uitwerking te maken voor het landelijk gebied.

De provincie heeft afspraken gemaakt over bijdragen aan de woningbouw, mobiliteit, energietransitie en de legalisatie van PAS-melders. Het wettelijk kader voor vergunningverlening, inclusief de daarover gevormde jurisprudentie en de staat van de natuur, beperkt momenteel de mogelijkheid om alle gewenste ontwikkelingen te realiseren.

Nadere uitwerking

Het terugdringen van stikstofdepositie, het realiseren van Europese natuurdoelstellingen en het mogelijk maken van ruimtelijke en economische ontwikkelingen N.v.t. Waarbij meer wordt ingezet op bronbeleid.

GG

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 5-2 Toekomstbestendige landbouw

5-2 Toekomstbestendige landbouw

Landbouw onder druk

De identiteit van het landschap in Zuid-Holland wordt voor een belangrijk deel gevormd door de veelzijdige land- en tuinbouwsector. De boeren zijn daarmee naast voedselproducent ook belangrijk als beheerders van het landschap.

Tegelijk staat de landbouw flink onder druk vanwege klimaatverandering, bodemdaling, uitstoot van stikstof en andere stoffen, de afname van biodiversiteit en de economische vitaliteit van de sector.

Om een vitale en toekomstbestendige sector te behouden lijkt een ingrijpende transitie van de landbouw en het landgebruik noodzakelijk.

Naar een sectorbrede transitie

De afgelopen jaren hebben we vooral geïnvesteerd in innovatie om de verduurzaming van de landbouw vorm te geven. Focus lag daarbij op de 'koplopers'. De komende periode wil de provincie de opgebouwde innovatiekracht benutten voor verdere opschaling. We willen dat alle agrariërs daarvan profiteren en samenwerken aan concrete oplossingen om de vitaliteit van de landbouwsector te vergroten.

Dat doen we in verschillende rollen: we stimuleren innovaties zoals de teelt van nieuwe producten en blijven betrokken bij het netwerk Voedselnetwerk. We investeren in kennisdeling, in nieuwe verdienmodellen en in een circulaire aanpak en ketenoptimalisatie. Waar nodig zullen we kaders stellen of bestaande kaders aanpassen.

Om een toekomstbestendige landbouw te realiseren kiest de provincie ervoor om te werken aan een veerkrachtige landbouw. Een landbouwsector met het vermogen om zich snel genoeg aan te passen en die robuust genoeg is om staande te blijven in een veranderende wereld. Een sector die in staat is om de nodige transitie in te gaan, doelen van water, natuur en klimaat te behalen en ook in de toekomst wendbaar en toonaangevend te blijven. Akkerbouw en veehouderij hebben baat bij een duurzame bodemvruchtbaarheid, het actief toepassen van ecosysteemdiensten en het verminderen van externe input (krachtvoer, kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen). Inspanningen die ook natuur-, water- en klimaatdoelstellingen ten goede komen en zo natuur en landbouw weer in balans brengen. De provincie zet zich ervoor in dat de ondernemers in Zuid-Holland mee kunnen bewegen naar de toekomst, zowel in een faciliterende rol als door te werken aan randvoorwaarden en kaders.

De provincie ziet de waarde van een vitale landbouwsector en wil die waarde ook in de toekomst behouden. Daarom kiest de provincie ervoor om de veerkracht en het aanpassingsvermogen van de landbouw te vergroten zodat deze, ondanks toekomstige uitdagingen, van waarde kan zijn.

De provincie streeft naar een divers en vitaal bestand aan agrariërs - hoogtechnologisch, natuurinclusief, multifunctioneel - zodat zij ook in de toekomst, waarde kunnen leveren voor voedselvoorziening, landschap, ecologie en hun sociale en economische rol in het landelijk gebied. De provincie gaat de sector stimuleren en faciliteren met kennis, netwerken en financiële middelen. Vergroting van de veerkracht van de sector in combinatie met realistische doelen, voorkomt verlamming en zorgt uiteindelijk voor versnelling en vergroting van de beweging.

De provincie stimuleert medeoverheden, ondernemers en ketenpartners om kennis op te bouwen, te delen en te borgen. Daarmee versterkt zij het aanpassingsvermogen van de sector. Samen met de sector en kennisinstellingen brengt de provincie in kaart waar de doelen liggen, gaandeweg stuurt en beloont zij op beweging richting deze doelen. De provincie monitort de voortgang in de toekomstbestendigheid van de sector én op de mate van doelbereik.

Beleidskeuzes van 5-2 Toekomstbestendige landbouw

Vitale 5.2.1 Toekomstbestendige landbouw

Wat wil de provincie bereiken?

Het provinciale landbouwbeleid is erop gericht om de landbouwsector en het voedselsysteem te verduurzamen. Dat is gebaseerd op de Innovatie Agenda Duurzame Landbouw (2016) en de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw (2020). Ambitie is dat Zuid-Holland in 2030 hét toonbeeld is van een hoog-innovatieve en circulaire agrarische sector en voedselketen in een stedelijke omgeving waar een goede boterham in verdiend kan worden. De sector is toekomstbestendig, levert tal van groenblauwe diensten en heeft een rijke variëteit aan ecosysteemdiensten. Dit alles in een aantrekkelijke omgeving waarin het goed wonen, werken en recreëren is en waarin voldoende en gezond voedsel geproduceerd kan worden. Deze 'vitale landbouw' kent een brede maatschappelijke inbedding en heeft als randvoorwaarde dat er sprake is van gezonde economische basis voor de sector, ketenpartners en afzonderlijke boerenbedrijven. Verdere kenmerken zijn: Kringlooplandbouw, ruimte voor biodiversiteit, water, landschap en een lokaal voedselsysteem.

Om de openheid van het karakteristieke agrarisch landelijk gebied te waarborgen, worden enkele beperkingen gesteld aan agrarische bebouwing en bedrijfsvoering. Dit betreft:

- Agrarische ontwikkelingen (in de vorm van bebouwing en kassen) vinden plaats op bouwpercelen of anderszins geconcentreerd en houden rekening met de aanwezige landschappelijke kenmerken en waarden;
- Nieuw-vestiging van intensieve veehouderij wordt niet toegelaten binnen de provincie. Intensieve veehouderij is vanwege de schaal en de aard van de bedrijfsvoering en de daarmee samenhangende ruimtelijke verschijningsvorm, in het algemeen niet passend bij het Zuid-Hollandse landschap en het karakteristieke gebruik daarvan;
- Voor glastuinbouw, boom- en sierteelt en bollenteelt zijn speciale gebieden aangewezen, buiten die gebieden gelden beperkingen.

De provincie ziet de waarde van een vitale landbouwsector en wil die waarde ook in de toekomst behouden. Daarom kiest de provincie ervoor om de veerkracht en het aanpassingsvermogen van de landbouw te vergroten zodat deze ondanks toekomstige uitdagingen van waarde kan zijn.

We streven naar een divers en vitaal bestand aan agrariërs - hoogtechnologisch, natuurinclusief, multifunctioneel - zodat zij ook in de toekomst waarde kunnen leveren voor voedselvoorziening, landschap, ecologie en hun sociale en economische rol in het landelijk gebied. De provincie gaat de sector stimuleren en faciliteren met kennis, netwerken en financiële middelen.

Aanleiding

Met het opzetten van Groene Cirkels en het netwerk Voedselfamilies inclusief de proeftuinen werkt de provincie al jaren aan een vitale landbouwsector in Zuid-Holland. Met deze innovaties willen we onverminderd doorgaan en inzetten op verdere uitbreiding. De provinciale landbouwambities liggen hoog. Bovendien heeft de Rijksoverheid een aantal harde taakstellingen meegegeven op het gebied van milieu en klimaat. Daarom willen we de aanpak van verduurzaming opschalen en versnellen, zodat naast de eerste vernieuwers ook andere agrariërs en ketenpartijen aan de slag gaan voor een duurzame en vitale landbouw.

De landbouw vervult een belangrijke functie voor werkgelegenheid, leefbaarheid, sociale cohesie, gezondheid, (binding met) de voedselproductie, landschap en boeren natuur. De sector staat echter voor flinke uitdagingen. Denk hierbij aan het einde van de derogatiebeschikking en de noodzaak tot reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ook heeft de sector te maken met doelstellingen voor natuur, water en klimaat.

De provincie werkt via het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) aan de ZH-PLG-doelen. Voor het behalen van de doelen werkt de provincie intensief samen met de landbouwsector. De provincie doet hierbij een flink beroep op de veerkracht van individuele bedrijven en de sector als geheel. De provincie heeft bij de uitwerking van milieu doelen en beoordeling van beweging oog voor eerder behaalde verduurzaming, bijvoorbeeld precisiebemesting, weidevogelbeheer of extensievere bedrijfsvoering met minder ammoniakuitstoot.

Motivering Provinciaal Belang

Biodiversiteit:

Het agrarisch gebied vormt een belangrijk leefgebied voor planten- en diersoorten, ook voor soorten waarvoor de provincie een Europese verantwoordelijkheid heeft. We zien volop mogelijkheden om landbouw en natuur meer dan nu samen te laten gaan.

Klimaatverandering:

Het klimaat verandert en dat heeft grote gevolgen voor de landbouw. Een landbouw die goed om kan gaan met extremere weersomstandigheden biedt goede kansen om Zuid-Holland en ook de landbouwsector klimaatrobust te maken. Daarnaast kunnen agrarische bedrijven met CO₂-reductie in de bedrijfsvoering en omschakeling naar duurzame energie bijdragen aan de doelen uit het Klimaatakkoord.

Regionale economie:

Voor de regionale economie is de landbouw in veel landelijk gelegen gemeenten een factor van belang. Ook kenmerkt de landbouw het sociaal-maatschappelijk karakter van deze dorpen en gemeenschappen.

Gezond en regionaal geproduceerd voedsel voor onze inwoners:

Landbouw levert een belangrijke bijdrage aan het verzorgen van voedselproductie voor de 3,7 miljoen inwoners van Zuid-Holland.

Gezondheid en een mooi toegankelijk landschap:

De provincie Zuid-Holland is een sterk verstedelijkte regio waar veel mensen wonen en werken. We willen waarborgen dat onze inwoners ook in de toekomst goed kunnen wonen, werken en recreëren. Dat vraagt om een gezonde en veilige leefomgeving die ook op langere termijn houdbaar is. Een toegankelijk en beleefbaar agrarisch landschap maakt daar een belangrijk deel van uit.

Agrarische bebouwing en bedrijfsvoering:

Binnen het landelijke gebied zijn meerdere ruimtevragers aanwezig, soms zijn deze gemeentegrens overstijgend. Het is wenselijk de ruimtevraag voor agrarische ontwikkelingen op een vergelijkbare manier te accommoderen en dit niet per gemeente op gehele andere wijze in te vullen. Op deze wijze ontstaat een goede balans tussen het belang van goede ruimtelijke kwaliteit en ruimte voor agrarische ontwikkelingen passend bij een vitale landbouw.

De provincie gelooft dat door nu in beweging te komen, we samen toe kunnen werken naar een robuuste sector die in staat is zich aan te passen aan de normeringen van vandaag en morgen. Daarbij zetten we gezamenlijk in op innovatie en natuurherstel en wordt er met boeren meegedacht over hoe hier een eerlijke en realistische vergoeding tegenover kan staan. Zo maken we bedrijfsmodellen mogelijk waarin het uitvoeren van een agrarisch beroep in balans is met de omgeving. Want wij zien het belang van de agrariërs voor onze provincie als beheerders van ons cultuurlandschap, als toonaangevend voedselproducent en als economische sector met een sterk maatschappelijk fundament. Daarom werkt de provincie aan het vergroten van de veerkracht van de sector. Vergroting van de veerkracht van de sector, in combinatie met realistische doelen, voorkomt verlamming en zorgt uiteindelijk voor versnelling en vergroting van de beweging.

Nadere uitwerking

Om de doelen om te komen tot een vitale landbouw te bereiken is een transitie noodzakelijk, waarbij wordt ingezet op verschillende maatregelen, die in de maatregel staan omschreven. Deze aanpak is erop gericht om de verduurzaming van de landbouw op te schalen en te versnellen, zodat naast de eerste vernieuwers ook andere agrariërs en ketenpartijen aan de slag gaan voor een duurzame en vitale landbouw.

Voor agrarische bebouwing en bedrijfsvoering gelden een aantal beperkingen die in de maatregel staan beschreven:

De provincie stimuleert de overgang naar toekomstbestendige landbouwpraktijken en zet in op het versterken van de verbinding tussen boeren en consumenten. Agrariërs worden ondersteund zodat er een collectieve beweging richting economisch duurzame en vitale landbouwbedrijven kan ontstaan. Op deze wijze wordt bewustwording gecreëerd over lokale producten en een gezond voedselsysteem. Dit vergroot ook de kans op een economisch vitaal platteland.

We maken ruimte voor toekomstbestendige agrarische bedrijven, in ruimtelijke ordening maar ook door actieve inzet van diverse grondinstrumenten. Zo bieden we experimenteerruimte in onze regels voor nieuwe vormen van landbouw en beschermen we landbouwgrond tegen bebouwing. Daarmee willen we voldoende toekomstbestendige landbouwgrond beschikbaar houden voor een realistische extensiveringsopgave en agrarisch natuur- en landschapsbeheer.

We stimuleren medeoverheden, ondernemers en ketenpartners om kennis op te bouwen, te delen en te borgen. Daarmee versterken we het aanpassingsvermogen van de sector.

Samen met de sector en kennisinstellingen brengen we in kaart waar de doelen liggen en we gaan gaandeweg sturen en belonen op beweging richting deze doelen.

We monitoren de voortgang in de toekomstbestendigheid van de sector én op de mate van doelbereik.

HH

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Vestigingsklimaat

Voldoende ruimte voor bedrijvigheid zorgt voor nieuwe investeringen en bedrijfsvestigingen en voorkomt dat de bestaande ondernemers verhuizen naar elders. Een derde van de Zuid-Hollandse economie speelt zich af op bedrijventerreinen. De beschikbaarheid daarvan is goed op peil maar er is nog veel vraag naar bedrijventerreinen in de hogere milieucategorie en terreinen aan het water. Bij kantoren kampt Zuid-Holland met een overschot aan vierkante meters op de verkeerde locaties en een tekort aan toplocaties in Rotterdam en Den Haag.

Internationaal onderzoek toont aan dat het voor een regio niet langer volstaat om voldoende bereikbare werklocaties aan te bieden. Ook factoren als reputatie, prettig wonen en leven of arbeidspotentieel bepalen in toenemende mate investeringsbeslissingen in een regio. De provincie wil daarom meer woon-/werkakkoorden met gemeenten sluiten.

Human Capital

Binnen Zuid-Holland is de cultuur van een leven lang leren nog onvoldoende ontwikkeld. De arbeidsmarkt is niet goed genoeg georganiseerd en is onvoldoende veerkrachtig en adaptief. Arbeidspotentieel wordt onvoldoende benut. Daardoor is Zuid-Holland momenteel slecht toegerust voor transities en economische schokken. Met een groot aantal partners werkt Zuid-Holland daarom aan het Human Capital Akkoord om dit probleem aan te pakken.

Samen met de Economic Board Zuid-Holland investeert de provincie in een programmateam. Er is cofinanciering van concrete projecten, ondergebracht in deelakkoorden die aansluiten op het bredere Human Capital Akkoord Zuid-Holland. Deelakkoorden zijn gerealiseerd of voorzien in onder andere de greenports, op gebied van IT, in de Drechtsteden, in Life Sciences, in de bouwsector, bij Internationaal Talent, rond de campus Gouda en binnen de energietransitie.

Beleidskeuzes van 4-2 Creëren van een rijk vestigingsklimaat

Concentratie en bundeling detailhandel

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie concentreert en bundelt nieuwe detailhandel primair in de centra van wijken, dorpen en steden.

Aanleiding

De provincie hecht veel waarde aan vitale, krachtige en aantrekkelijke stads- en dorpscentra en wil om dat te bereiken de detailhandelsstructuur versterken door deze vooral kwalitatief te verbeteren en ook de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van detailhandelsvoorzieningen te garanderen. Dit levert een belangrijke bijdrage aan het woon-, werk- en leefklimaat in Zuid-Holland.

Detailhandel is nog steeds een belangrijk bezoekmotief voor centra, ondanks dat in veel gebieden het draagvlak voor winkels afneemt door overaanbod, veranderend consumentengedrag en demografische ontwikkelingen.

Tussen detailhandelsvoorzieningen onderling en met andere (maatschappelijke) voorzieningen ontstaat synergie en combinatiebezoek. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen. De provincie benut hiermee de kracht van detailhandel voor vitale, sterke en aantrekkelijke centra waardoor optimaal wordt bijgedragen aan een kwalitatief hoogwaardigere leefomgeving.

De kern van het provinciaal detailhandelsbeleid ligt daarom bij de concentratie en bundeling van detailhandelsvoorzieningen in de centra. Hierdoor wordt de detailhandelsstructuur versterkt. Verspreid liggend aanbod draagt niet bij aan het clusteren en concentreren van het detailhandelsaanbod en tast de detailhandelsstructuur in ruimtelijke zin (afname ruimtelijke kwaliteit, toename leegstand) aan.

Omdat voorzieningen worden geclusterd, kunnen vervoersstromen efficiënter worden ingericht en ontstaat er ook meer draagvlak voor Openbaar Vervoer. Door het bevorderen en faciliteren van herbestemming en transformatie kunnen slecht functionerende detailhandelslocaties, naast een

versterking van de detailhandelsstructuur, een bijdrage leveren aan de woningbouwopgave of andere opgaven in het bestaand stedelijk gebied.

Buiten de centra biedt de provincie alleen vestigingsruimte aan enkele specifieke branches van detailhandel. Het gaat dan vooral om detailhandel die vanwege de aard en omvang van de te verkopen goederen in ruimtelijke zin niet goed is in te passen in de centra.

Motivering Provinciaal Belang

Vanwege het grote belang van detailhandel voor de leefbaarheid, de aantrekkelijkheid en economie van Zuid-Holland, voert de provincie al jaren (ruimtelijk) detailhandelsbeleid. Detailhandel is ook een belangrijke ruimtelijke ontwikkeling waar de provincie op toeziet. De provincie maakt daarbij gebruik van haar wettelijke taken en bevoegdheden op het gebied van ruimtelijke ordening en na inwerkingtreding van de Omgevingswet, de fysieke leefomgeving.

Het provinciaal belang is helder. Detailhandel is, door deze te bundelen en te concentreren in de bestaande centra, van groot belang voor het functioneren en het bevorderen van de vitaliteit, kracht en aantrekkelijkheid van de centra van steden en dorpen. Detailhandel is een belangrijke drager van die vitaliteit. Daarnaast draagt een fijnmazige en sterke provinciale detailhandelsstructuur bij aan nabijheid van (dagelijkse) voorzieningen en het terugdringen van onnodige (auto)mobilititeit.

Nieuwe detailhandelsontwikkelingen hebben al snel een bovenlokaal en zelfs een regionaal effect. De keuze van de ene gemeente heeft gevolgen voor een andere gemeente en vraagt om (regionale) afstemming. Dit geldt ook voor het tegengaan van overcapaciteit en het slim omgaan met de schaarse ruimte. De provincie kan met haar ruimtelijk detailhandelsbeleid lokale belangen overstijgen en effecten van nieuwe, al dan niet (zeer) nabije, detailhandelsontwikkelingen op elkaar afstemmen en waar nodig tegen elkaar afwegen. Dit met het oog op het overkoepelende provinciale belang dat is gelegen in vitale kernen in de gehele provincie. Met dit beleid wordt voor iedereen een gelijkwaardig en evenwichtig speelveld bevorderd, met vitale afzonderlijke kernen.

Nadere uitwerking

Detailhandel binnen de centra: Verschillende typen winkelcentra

De provincie onderscheidt in Zuid-Holland grofweg drie typen winkelcentra: de grote centra, de middelgrote centra en de kleinere centra.

Het generieke beeld in het functioneren van de verschillende type centra is door de provincie vertaald in een ontwikkelingsperspectief voor de provinciale detailhandelsstructuur. Deze bestaat uit vier categorieën: 'te consolideren centra', 'te herpositioneren centra', 'te optimaliseren centra' en de 'overige centra'.

Deze vierdeling maakt het 'level playing field' herkenbaar. Hierdoor wordt duidelijk en inzichtelijk welke positie een centrum heeft in de provinciale detailhandelsstructuur en worden onze keuzes voor ontwikkelingsmogelijkheden (investerings-, ruimtelijke toevoegingen en herstructureringen/transformaties) daarbinnen helder.

Te consolideren centra

De grote centra hebben over het algemeen een ruim aanbod aan detailhandelsvoorzieningen en bieden daarnaast een breder aanbod aan publieksvoorzieningen. Dit zorgt er voor dat deze centra, niet alleen voor de aankoop van (niet-dagelijkse) artikelen, maar ook om recreatief te winkelen en als 'dagje uit' veelal worden bezocht.

Het toekomstperspectief voor de 'te consolideren centra' is over het algemeen goed. Dit betekent echter niet dat deze centra niet voor opgaven staan. Om hun positie te consolideren kan sprake zijn van uitbreiding van het winkelaanbod, maar er zal ook zeker sprake zijn van transformatie van zwakkere winkellocaties. Het provinciale beleid richt zich op behoud en versterking van de (boven)regionale positie van deze centra waarbij het totaal aantal winkelvloeroppervlak niet toeneemt. De 'ladder voor duurzame verstedelijking' blijft hiervoor een belangrijk instrument. Ontwikkelingen in deze centra moeten niet leiden tot onaanvaardbare leegstandseffecten in andere centra.

Qua omvang, functioneren en verwacht toekomstperspectief onderscheiden de binnensteden van Rotterdam en Den Haag zich ten opzichte van de andere centra. Ook hebben deze twee centra een

grote aantrekkingskracht op (inter)nationale bezoekers. De andere centra in deze categorie vervullen vooral een regionale functie. Nieuwe ontwikkelingen zouden ook bij dat profiel moeten passen.

De te consolideren centra van de provinciale detailhandelsstructuur bestaan uit 7 locaties:

- Internationale centra: Den Haag binnenstad en Rotterdam binnenstad;
- Nieuwe centra: Leidschendam The Mall of the Netherlands
- Historische binnensteden: Leiden centrum, Delft binnenstad, Dordrecht binnenstad en Gouda binnenstad.

Te herpositioneren centra

Deze centra zijn planmatig ontwikkeld en relatief sterk winkel georiënteerd. Ondanks hun omvang en kritische massa is door hun relatieve monofunctionaliteit hun toekomstperspectief kwetsbaar in de huidige en toekomstige winkelmarkt. Deze centra zijn gebaat bij een bredere mix aan functies, afgestemd op de lokale behoefte. Uitbreiding van het winkelaanbod is in deze centra in principe niet aan de orde, tenzij er door woningbouw een substantiële toename van de bevolking te verwachten is.

Dit ontwikkelperspectief geldt voor Rijswijk in de Bogaard, Rotterdam Zuidplein en Alexandrium en Stadshart Zoetermeer.

Te optimaliseren centra

De provincie heeft 34 centra als 'te optimaliseren centra' aangeduid. Deze centra nemen een prominente positie in binnen de structuur en zijn van groot belang voor de leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit.

De omvang van het winkelaanbod in m2 in deze centra is de afgelopen jaren over het algemeen beperkt in omvang afgenomen en missen een kritische massa die juist de grotere steden aantrekkelijk maken voor aankoop van niet-dagelijkse artikelen. Het aantal winkels is daarentegen sterker afgenomen. Een belangrijke oorzaak voor deze afname is dat Internet een belangrijk aankoopkanaal is voor vooral niet-dagelijkse goederen. Branches die veelal op internet worden gekocht, zijn juist aanwezig in dit type centra en staan dus onder druk. Andere publieksfuncties zoals horeca en leisure zijn over het algemeen wat minder sterk vertegenwoordigd.

Het gevolg is dat deze centra een minder grote koopkrachttoevloeiing realiseren en dat de bestedingen per m2 op een lager niveau liggen. De betreffende gemeenten hebben ook nagenoeg geen ontwikkelingsruimte voor nieuwe detailhandelsontwikkelingen. De combinatie van deze factoren zorgt er voor dat het (toekomstig) functioneren van deze groep centra onder druk staat. Detailhandel is een belangrijke drager voor de aantrekkelijkheid en levendigheid van deze centra. Doordat de functie van detailhandel in deze centra terugloopt, dreigt ook de vitaliteit en aantrekkelijkheid, en daarmee de sociaalmaatschappelijke functie van deze centra terug te lopen. De belangrijkste (ruimtelijke) opgaven liggen voor alle betrokken partijen (overheden en markt) dan ook bij deze categorie centra.

Het winkelbestand in deze centra zou daarom bij voorkeur niet moeten uitbreiden, zich primair moeten richten op de eigen bewoners en geen of heel beperkte regionale ambities nastreven. Mocht het eigen inwonertal in aanzienlijke mate toenemen, dan kan het winkelaanbod hierop afgestemd worden. Soms kan ook intensivering op een plek aan de orde zijn, gevolgd door sanering of transformatie elders. Een belangrijke opgave ligt in het terugdringen van winkelleegstand, o.a. door transformatie naar andere functies. Toevoeging van andere publieksfuncties, zowel maatschappelijk als commercieel van aard, kan de aantrekkelijkheid van deze centra verhogen. Het gaat hierbij om een maatwerkopgave per centrum.

Overige centra

De overige centra (circa 450 centra, en niet specifiek benoemd) vervullen een lokale functie, zijn belangrijk voor de bereikbaarheid van het dagelijks aanbod en hebben een meerwaarde voor de leefbaarheid van kleine kernen, wijken en buurten. Het toekomstperspectief is divers: sommige centra functioneren goed, andere centra komen in aanmerking voor een facelift, herprofilering, (gedeeltelijke) transformatie of samenvoeging. Voor deze categorie centra kan eventuele beperkte groei van het winkeloppeervlak aan de orde zijn om de dynamiek in de dagelijkse sector te faciliteren.

Beperkte groei van het aanbod in de overige centra is ook mogelijk indien dit aanbod geen gelijke tred houdt met een sterke bevolkingsgroei die recent heeft plaatsgevonden, of aanstaande is, bij achterstand in het voorzieningenniveau of bij feitelijke en planologische saldering van aanwezige detailhandel uit hetzelfde verzorgingsgebied.

Herallocatie overig centrum

De provincie biedt de mogelijkheid om een 'overig centrum' op een andere centrale en goed bereikbare locatie binnen hetzelfde verzorgingsgebied te accommoderen. Deze situatie zou zich bijvoorbeeld voor kunnen doen op het moment dat meerdere locaties worden samengevoegd op een nieuwe locatie of bij opheffing en verplaatsing van een slecht functionerende aankoopplaats.

Er worden wel een aantal voorwaarden gesteld. Voor de achterblijvende locatie dient er zicht te zijn op zowel feitelijke als planologische sanering van detailhandel. Indien er als gevolg van de verplaatsing bovengemeentelijke effecten optreden, of er is per saldo sprake van een toename van het winkelareaal, gelden dezelfde toelichtingsvereisten voor het bestemmingsplan zoals beschreven onder 'toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen'.

Supermarkt buiten winkelconcentratie in kleine kern

De provincie is zich er van bewust dat leefbaarheid in en van kleine kernen in veel gevallen samenhangt met de beschikbaarheid en bereikbaarheid van dagelijks winkelaanbod.

In deze sector is een tendens zichtbaar naar schaalvergroting van supermarkten. In sommige gevallen zal het echter niet mogelijk zijn een toekomstbestendige supermarkt in een winkelconcentratie van een kleine kern onder te brengen omdat er geen geschikte ruimte te vinden is voor de benodigde omvang van de supermarkt. De provincie biedt daarom de mogelijkheid om via lokaal maatwerk de vestiging of uitbreiding van een supermarkt in een kleine kern net buiten het winkelconcentratiegebied mogelijk te maken. Als een dergelijke situatie zich voordoet, moet er wel aangetoond worden dat die nieuwe ontwikkeling niet in of aansluitend aan de bestaande winkelconcentratie gerealiseerd kan worden en dat de leefbaarheid in het geding kan komen als er een locatie net buiten het winkelconcentratiegebied beschikbaar komt. De omvang van de supermarkt dient in overeenstemming te zijn met de lokale verzorgingsfunctie en er dienen geen (blijvende) negatieve effecten op te treden op de bestaande detailhandelsstructuur.

Detailhandel buiten de centra: welke detailhandel kan zich buiten de centra vestigen?

Vanuit ruimtelijke overwegingen en het beleid om bedrijventerreinen voor reguliere bedrijven te behouden, benadert de provincie uitbreiding van de perifere, solitaire en verspreide detailhandel zeer terughoudend.

De provincie biedt vestigingsmogelijkheden buiten de centra alleen aan enkele specifieke branches van detailhandel aan. Het gaat dan om detailhandel die vanwege de aard of de omvang van de goederen in ruimtelijke zin niet of niet goed inpasbaar is in de centra en die niet essentieel is voor de kwaliteit van de centra. Ook kan er onder voorwaarden ruimte worden geboden aan enkele vormen van kleinschalige detailhandel, ondergeschikte detailhandel en afhaalpunten voor niet-dagelijkse artikelen.

Hieronder wordt op hoofdlijnen toegelicht welke detailhandel zich buiten de centra zou kunnen vestigen:

Detailhandel in volumineuze en brand- en explosiegevaarlijke goederen

Detailhandel in volumineuze goederen zoals auto's, boten, caravans, motoren, scooters, zwembaden, buitenspeel- en fitnessapparatuur, piano's, surfplanken, tenten, grove bouwmaterialen, en landbouwwerktuigen versterkt de detailhandelsstructuur niet en is moeilijk inpasbaar in centra. Vestiging van deze branches kan daarom vanuit ruimtelijke overwegingen buiten de reguliere detailhandelsstructuur plaatsvinden. Vanwege de aard van brand- en explosiegevaarlijke goederen is de verkoop ervan in centra over het algemeen onwenselijk.

PDV-locaties voor woongerelateerde detailhandel

Er zijn 31 opvanglocaties aangewezen waar zich grootschalige detailhandel in meubelen (inclusief in ondergeschikte mate woninginrichting) en detailhandel in keukens, badkamers, vloerbedekking,

parket, zonwering en jacuzzi's kan vestigen. Deze zogenaamde PDV-locaties (Perifere Detailhandels Vestigingen) zijn aangeduid in de Omgevingsverordening.

De PDV-locaties verschillen nogal in functioneren en verschijningsvorm. Een aantal van deze locaties heeft een regionale aantrekkingskracht en andere bedienen vooral een lokale markt. Sommige zijn als 'woonboulevard' ontwikkeld en vormen een stedenbouwkundig geheel. Andere locaties zijn in feite gemengde bedrijventerreinen waar woongerelateerde detailhandel zich heeft gevestigd.

Er is in Zuid-Holland een overschot aan woongerelateerde detailhandel waardoor veel PDV-locaties niet optimaal functioneren. Voor de meeste PDV-locaties is kwantitatieve versterking daarom niet gewenst.

Tuincentra en bouwmarkten

Tuincentra en bouwmarkten kunnen wat de provincie betreft op een locatie buiten de centra gehuisvest worden. Het gaat om een vorm van detailhandel, waarbij de verkoop van goederen die in overwegende mate volumineus zijn, wordt gecombineerd met een breed assortiment. Ook de aard van de goederen is een reden voor vestiging in de periferie, bij tuincentra bijvoorbeeld de deels seizoensgebonden-verkoop van planten in de openlucht en in kassen (soms gecombineerd met kweek en verzorging).

Nevenassortiment perifere detailhandel

Het voeren van nevenassortiment is onder voorwaarden mogelijk bij perifere detailhandel (tuincentra, bouwmarkten, woongerelateerde detailhandel en detailhandel in volumineuze en brand- en explosiegevaarlijke goederen). De regeling houdt in dat maximaal 20% van het netto verkoopvloeroppervlak (VVO) kan worden gebruikt voor de verkoop van nevenassortiment, waarbij geldt dat dit nevenassortiment past bij het hoofdassortiment. Gezien het toenemend aantal zeer grootschalige winkels is maximaal 20% van het totale winkelvloeroppervlak (VVO) met een maximum van 500 m² VVO toegestaan. Als deze normering niet opgenomen wordt, dreigt de omvang van het nevenassortiment te groot te worden en daarmee van invloed op de detailhandelsstructuur van binnensteden. Zo zijn er bijvoorbeeld al plannen voor tuincentra ingediend met een oppervlak van meer dan 10.000 m², het nevenassortiment zou dan 2.000 m² kunnen zijn volgens in de huidige Omgevingsverordening.

Kleinschalige en ondergeschikte detailhandel

De provincie biedt ook de mogelijkheid voor vestiging buiten de centra aan enkele vormen van kleinschalige detailhandel. Denk bijvoorbeeld aan gemakswinkels, bedoeld voor kleine en snelle aankopen met een beperkt assortiment van dagelijkse of direct te gebruiken artikelen.

Als vorm van kleinschalige detailhandel kan ook detailhandel worden toegelaten die ondergeschikt is aan een beroep aan huis of ondergeschikt aan een ambachtelijk of dienstverlenend bedrijf, bijvoorbeeld de verkoop van producten bij een kapper of een schoonheidssalon. Detailhandel in ter plaatse vervaardigde goederen bij productiebedrijven is ook mogelijk. Bij agrarische bedrijven is de verkoop van producten uit eigen teelt toegestaan.

Internetdetailhandel

De provincie beschouwt afhaalpunten voor de internetdetailhandel als een vorm van detailhandel, vanwege de hiermee gepaard gaande publieksfuncties. Ze horen daarom thuis in winkelconcentraties. De provincie staat op dit standpunt naar aanleiding van de resultaten van een integraal onderzoek naar de gevolgen van internetdetailhandel, voor de kwaliteit van de leefomgeving en de mobiliteit.

Afhaal- en brengpunten voor de internetdetailhandel van niet dagelijkse goederen zonder een etalage/showroomfunctie kunnen ook gesitueerd worden op goed bereikbare plekken buiten winkelconcentraties.

Overzicht detailhandelsstructuur

In het Omgevingsprogramma is een tabel opgenomen van de centra die behoren tot de provinciale detailhandelsstructuur. De indeling in categorieën is gebaseerd op de in Omgevingsvisie opgenomen indeling in te herpositioneren centra, te consolideren centra, te optimaliseren centra en overige centra (reguliere detailhandel).

Daarnaast worden in het Omgevingsprogramma de PDV- en GDV-locaties aangeduid.

Functioneren detailhandelsstructuur

Een beschrijving van het functioneren van de detailhandelsstructuur en de eventuele ontwikkelingsmogelijkheden, is opgenomen in het Omgevingsprogramma.

Toelaatbaarheid nieuwe ontwikkelingen, zowel binnen als buiten de centra

Aan nieuwe detailhandelsontwikkelingen verbindt de provincie voorwaarden op het gebied van toelaatbaarheid.

Ontwikkelingen die met nieuwe detailhandel gepaard, moeten in de toelichting op het bestemmingsplan onderbouwd worden via de 'ladder voor duurzame verstedelijking'. Daarnaast moet o.a. inzicht gegeven worden in de eventuele toename van de leegstand, de gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid in het verzorgingsgebied, ontvrichting van het voorzieningenniveau alsmede eventuele mogelijkheden voor saldering.

Daarnaast kan een advies van de Adviescommissie Detailhandel Zuid-Holland nodig zijn. Dit advies is nodig bij nieuwe ontwikkelingen binnen de centra vanaf 2000 m² bruto vloeroppervlak (binnen steden Rotterdam en Den Haag vanaf 4000 m² bruto vloeroppervlak) en buiten de centra vanaf 1000 m² bruto vloeroppervlak. De adviescommissie valideert objectief de onderbouwing van de nieuwe detailhandelsontwikkeling. Het gaat dan om de (regionale) kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en de ruimtelijke effecten van de nieuwe detailhandel (zoals woon- en leefklimaat, ruimtelijke kwaliteit en leegstand).

Regionale afstemming

Vanwege de mogelijke bovenlokale ruimtelijke effecten van grootschalige detailhandelsontwikkelingen, vindt de provincie het van belang dat nieuwe grootschalige ontwikkelingen in regionaal verband worden afgestemd. Hierbij dienen gemeenten het ruimtelijk relevante verzorgingsgebied in kaart te brengen. Binnen dit verzorgingsgebied dient dan inzichtelijk gemaakt te worden in welke gemeenten ruimtelijke effecten op zouden kunnen treden als gevolg van de nieuwe ontwikkeling en met welke gemeenten hier dan afstemming over plaats zou moeten vinden. De Adviescommissie Detailhandel kan hierbij een advies uitbrengen over de door gemeenten in kaart gebrachte ruimtelijk relevante verzorgingsgebieden. De provincie beoordeelt vervolgens de toelichting op het bestemmingsplan waarin de uitkomsten van deze regionale afstemming zijn opgenomen.

GDV-locaties: Megastores en Alexandrium 2

In Zuid-Holland zijn twee locaties voor Grootschalige Detailhandels Vestigingen (GDV) aangewezen: Alexandrium II en een deel van Haaglanden Megastores. Een GDV-locatie heeft meerdere grootschalige vestigingen, waarbij de branchebeperkingen van het perifere detailhandelsbeleid niet gelden.

In de jaren 90 ontstond behoefte om goed bereikbare locaties buiten de bestaande centra aan te wijzen voor grootschalige detailhandel zonder branchebeperkingen. Door de forse toename in online bestedingen en de afname van het aantal winkels en vloeroppervlak, is de behoefte aan dit soort locaties sterk afgenomen.

De provincie gaat nu juist uit van behoud en versterking van de bestaande ruimtelijke detailhandelsstructuur en handhaaft het aantal GDV-locaties in Zuid-Holland daarom tot de bestaande twee. Er is op dit moment geen aanleiding om beleid en regels voor de GDV-locaties aan te passen.

Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een kwantitatief en kwalitatief evenwicht in vraag en aanbod van bedrijventerreinen op regionaal en bovenregionaal schaalniveau en een optimale benutting van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën / milieuzones en watergebonden bedrijven.

Voor grote ruimtevragers voert de provincie een selectief vestigingsbeleid.

Aanleiding

Bedrijventerreinen zijn zeer belangrijk voor de Zuid-Hollandse economie. De schaarse ruimte moet zo efficiënt mogelijk worden benut met aandacht voor kwaliteit. Kwalitatief goede bedrijventerreinen zijn nodig voor een optimaal vestigingsklimaat voor het gehele Zuid-Hollandse bedrijfsleven. Met het bedrijventerreinenbeleid wordt een bijdrage geleverd om te komen tot een economisch concurrerend Zuid-Holland.

Motivering Provinciaal Belang

De Provincie Zuid-Holland versterkt samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio. Dit doet zij omdat de taken voor ruimtelijke ordening en regionale economie (en daarmee het beleid voor bedrijventerreinen) gedecentraliseerd zijn volgens het bestuursakkoord 2011-2015 tussen Rijk, IPO, VNG en UvW. Hierdoor is de provincie verantwoordelijk voor de regionale planning en programmering van bedrijventerreinen en andere werklocaties. Daarnaast is de bedrijventerreinenmarkt voornamelijk een regionale markt. Circa 90% van de bedrijfsverplaatsingen vindt namelijk op regionale schaal plaats. Bovendien speelt op de bedrijventerreinenmarkt een aantal uitdagingen op regionaal of provinciaal niveau, zoals de noodzaak vraag en aanbod in balans te brengen, bedrijven vanaf milieucategorie 3 of overeenkomstige milieuzones voor geur en geluid, watergebonden bedrijvigheid, circulariteit en het principe 'not in my backyard' (NIMBY).

Nadere uitwerking

De provincie zet in op drie beleidslijnen:

1. Het in evenwicht houden en, waar nodig, brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen
2. Het beter benutten van bedrijventerreinen en, indien noodzakelijk, het ontwikkelen van nieuwe locaties die kwalitatief toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de bestaande voorraad.
3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen waarbij ze zich tevens voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen.

Daarnaast voert de provincie een selectief vestigingsbeleid voor grote ruimtevragers. Uitgangspunt is dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Voor de vestiging van grote ruimtevragers zijn enkele locaties aangewezen.

1. Het in evenwicht houden en, waar nodig, brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen

Vraag en aanbod in balans

Elk gebied kent andere opgaven, andere spelers en andere coalities. Daarbij passen maatwerk, flexibiliteit en een verbindende rol van de provincie. Om de mismatch tussen kwantitatief aanwezig planaanbod en kwalitatieve vraag op te heffen zou er soms her- of deprogrammering of fasering van het (harde) planaanbod aan de orde kunnen zijn, om zo kwalitatief goed aanbod de ruimte te geven. Bij te weinig aanbod is beter benutten de inzet; uitbreiding in het algemeen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) in het bijzonder is niet het uitgangspunt en alleen gewenst in uitzonderlijke gevallen. Dit draagt namelijk niet bij aan zorgvuldig ruimtegebruik. De provincie ziet bedrijventerreinen vanaf milieucategorie 3 (of overeenkomstige milieuzones voor geluid of geur) als bedrijventerreinen met een regionale functie en belang. Daar is provinciale sturing op noodzakelijk. Bedrijvigheid in milieucategorie 1 en 2 (of overeenkomstige milieuzones voor geluid of geur) is ook belangrijk, maar dit type bedrijvigheid heeft een kleiner afzetgebied en over het algemeen goed mengbaar met andere functies. Gemeentelijke sturing is daarbij afdoende. Voor binnenstedelijk gelegen bedrijventerreinen met milieucategorie 3 is functiemenging alleen mogelijk wanneer de belangen van bedrijven niet worden geschaad. Bedrijventerreinen waar bedrijven gevestigd zijn van categorie 3 en hoger en watergebonden bedrijven worden in principe behouden voor bedrijvigheid. Transformatie naar een andere functie is toegestaan mits de verloren gegane ruimte voor bedrijven kwantitatief en kwalitatief wordt gecompenseerd in de relevante marktregio, of als er sprake is van een overschot aan het desbetreffende type bedrijventerrein. Deze behoefte moet zijn afgestemd in regionaal verband en aangegeven moet worden hoe en waar de eventuele compensatie zal plaatsvinden. Wanneer een regio een door Gedeputeerde Staten aanvaarde regionale

bedrijventerreinvisie heeft, kan feitelijk gecompenseerd worden (gebruikte ruimte en vierkante meter voor vierkante meter bedrijfsruimte) voor in de regionale visie aanvaarde locaties.

Behoefteramingen

Een goede vraagraming is essentieel om te beoordelen of er voldoende ruimte voor bedrijven is en een balans tussen vraag en aanbod. De provincie voert daarom op regelmatige basis een vraag- en/of behoefteraming uit waarbij gekeken wordt naar kwantiteit en kwaliteit en het huidig gebruik van de bestaande voorraad. De behoefteramingen zijn vervolgens input voor de regionale bedrijventerreinvisies.

Sturen via regionale bedrijventerreinvisies

De provincie vindt regionale visies belangrijk en wil hier graag over meedenken en aan meewerken. Geactualiseerde regionale bedrijventerreinvisies kunnen namelijk zorgen voor de kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing van vraag en aanbod en kunnen inzicht geven in de realistische vraag door vervanging (transformatie) en de eventuele, reeds bestaande uitbreidingsvraag. De provincie en regio's kunnen op basis van deze visies een betere kwalitatieve en kwantitatieve afweging maken. De provincie stelt het opstellen van deze regionale visies echter niet verplicht.

Gedeputeerde Staten zullen (indien de visie voldoet aan de provinciale regelgeving) de regionale visies aanvaarden/instemmen met deze regionale visies (waarbij deze via een voorhangprocedure aan Provinciale Staten worden voorgelegd). Dit aanvaarden leidt tot meer duidelijkheid bij provincie, regio's en gemeenten over onderwerpen als vraag, aanbod en daarmee marktbehoefte en compensatie. Zonder aanvaarde visie is het uitgangspunt compensatie van de planologische ruimte (planologische compensatie). Met een aanvaarde visie is compensatie van het feitelijk gebruik mogelijk (feitelijke compensatie) voor in de regionale visie aanvaarde locaties.

Gedeputeerde Staten kunnen voor een bepaalde regio aangeven dat het nodig is om een regionale visie voor bedrijventerreinen te maken. Daarbij zullen Gedeputeerde Staten vooraf duidelijkheid geven over gewenste inhoud van de visie. Als de betreffende regio hier geen goede invulling aan geeft, kunnen Gedeputeerde Staten zo nodig zelf de regionale bedrijventerreinen visie opstellen.

Ruimtelijk instrumentarium ten behoeve van slim ruimtegebruik en investeringszekerheid

Een fasegewijze implementatie van nieuw instrumentarium levert een bijdrage om de schaarse ruimte in Zuid-Holland optimaal en duurzaam te benutten. Doel van het aanwijzen van de categorie 'niet te transformeren bedrijventerrein' is voldoende ruimte voor werkgelegenheid op strategische plekken te behouden en investeringszekerheid voor het bedrijfsleven te garanderen. Bedrijventerreinen met de aanduiding 'niet te transformeren bedrijventerrein' mogen voor onbepaalde tijd niet getransformeerd worden. Indien, bijvoorbeeld door gewijzigde (markt)inzichten, een dwingende noodzaak tot aanpassing hiervan aangetoond kan worden, kan een als zodanig aangeduid bedrijventerrein weer in aanmerking komen voor transformatie. Indien de provincie besluit om transformatie weer mogelijk te maken door het schrappen van de aanduiding in de Omgevingsverordening, wordt een overgangstermijn van tien jaar voor bestaande bedrijven opgenomen.

Doel van het toepassen van een minimale milieucategorie is het bevorderen van slim ruimtegebruik en de juiste functie op de juiste plek op bedrijventerreinen. De fasegewijze aanpak hangt samen met de wens voor een zorgvuldige implementatie van dit instrumentarium.

Toetsing en beoordeling plannen

De provincie beoordeelt bij een nieuw bestemmingsplan of deze past binnen het provinciaal Omgevingsbeleid en geeft op basis hiervan advies aan de gemeente. Voor de provincie zijn watergebonden bedrijventerreinen en bedrijventerreinen vanaf milieucategorie 3 (of overeenkomstige milieuzones voor geluid of geur belangrijk. De provincie stuurt daarom met haar instrumentarium om voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod van deze terreinen beschikbaar te hebben om in de vraag te kunnen voorzien. Bij het beoordelen van nieuwe plannen kijkt de provincie naar de onderbouwing van kwantiteit en kwaliteit, conform de Ladder voor duurzame verstedelijking. De regio's en de individuele gemeenten stellen de onderbouwing van de Ladder voor duurzame verstedelijking op.

Nieuwe bedrijventerreinen kunnen mogelijk gemaakt worden indien deze voorzien in een kwalitatieve (en kwantitatieve) behoefte. Indien de behoefte goed onderbouwd is, heeft de provincie een positieve grondhouding. Indien er bij de bestemmingsplannen voor zowel nieuwe, als bestaande

bedrijventerreinen sprake is van een plan dat onvoldoende te motiveren is, kan er door reductie van harde plancapaciteit elders in de regio alsnog ruimte worden gemaakt om het plan te motiveren. Hiermee worden nieuwe, gewenste ontwikkelingen op de juiste plek gerealiseerd. In de motivering moet dit worden opgenomen en er dient voorzienbaarheid gecreëerd te worden. Drie jaar na de vaststelling van het betreffende bestemmingsplan dient er voldoende plancapaciteit onttrokken te zijn. Onbenutte plancapaciteit kan voor de provincie reden zijn om kritisch te kijken of er nog sprake is van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties.

2. Het beter benutten van bedrijventerreinen en, indien noodzakelijk, het ontwikkelen van nieuwe locaties die kwalitatief toegevoegde waarde hebben ten opzichte van de bestaande voorraad.

Ondernemers zijn over het algemeen sterk verbonden aan hun locatie. Hun werknemers komen uit de buurt, ze zijn betrokken bij de plaatselijke samenleving en hun "plek" in de keten en hebben (grote) investeringen gedaan op de huidige locatie. Ze vertrekken doorgaans pas naar een nieuwe locatie wanneer het vestigingsklimaat van het bedrijventerrein niet meer passend is en/of de huidige kavel niet meer voldoet. Het komt voor dat de achtergelaten bedrijfsbebouwing vervolgens niet meer gebruikt wordt en dat er bovendien sprake is van achterstallig beheer en onderhoud op het terrein. Dan wordt het bedrijventerrein minder aantrekkelijk als vestigingsplaats voor bedrijven.

Om bedrijventerreinen nu en in de toekomst optimaal te kunnen benutten, zijn onderstaande aspecten essentieel. De provincie draagt hier aan bij door het inzetten op de drie beleidslijnen en primair in te zetten op beter benutten en herstructureren en daarna pas op uitbreiding of nieuwbouw:

- Zorgvuldig ruimtegebruik en beter benutten: voorrang geven aan het opvullen van leegstand en leegstaande kavels door het toepassen van de Ladder voor duurzame verstedelijking.
- Vestigingsklimaat: behouden en verbeteren van de kwaliteit conform de eisen van de ondernemers en sectoren.
- Voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen zoals verduurzamen (o.a. energie, klimaatadaptatie en vergroening).
- Transformatie (naar bijvoorbeeld een woon-werkmilieu) en functiemenging.

Voorbeelden van beter benutten zijn het (opnieuw) vestigen van een watergebonden bedrijf op een watergebonden kavel, het werven of verplaatsen van bepaalde typen bedrijven (bouwmarkten, speelparadijzen en tuincentra) op terreinen die geschikt zijn voor een hogere milieucategorie/-zone of watergebonden bedrijventerreinen of het weer in gebruik nemen van zeer langdurig leegstaand vastgoed.

3. Het verduurzamen van bedrijventerreinen waarbij ze zich tevens voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen

Voor een goed vestigingsklimaat is het van belang dat bedrijventerreinen de basis op orde hebben en goed voorbereid zijn op toekomstige ontwikkelingen. Maatregelen voor toekomstbestendige bedrijventerreinen, het verduurzamen, zoals collectieve energie (besparing en duurzame opwekking), vergroening en glasvezelnetwerk, kunnen efficiënter gezamenlijk worden uitgevoerd. Bijna alle bedrijven op een bedrijventerrein behoren immers tot het MKB. Daardoor missen ze vaak de slagkracht van een groot bedrijf. Door samen te werken kunnen er collectieve acties opgezet worden. Daarom is de organisatiegraad op bedrijventerreinen erg belangrijk in de vorm van een ondernemersvereniging of een Bedrijventerreinen Investeringszone (BIZ). Via een BIZ of een breder ondernemersfonds kunnen activiteiten gefinancierd worden ter bevordering van de kwaliteit van het bedrijventerreinen als dat van te voren in het programma is opgenomen. Als er geen BIZ aanwezig is op het terrein zijn er aparte draagvlakonderzoeken nodig om dit gezamenlijk te kunnen bereiken.

Meer informatie over het bedrijventerreinenbeleid is te vinden op: <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/economie-energie/werklocaties/>

Er is een directe relatie met de beleidskeuze 'behoud en versterking ruimtelijke kwaliteit'.

Grote ruimtevragers

De provincie wil gericht sturen op de vraag of, waar en hoe nieuwe grootschalige ontwikkelingen in Zuid-Holland ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden. Het gaat daarbij vooral om de ruimtevrager van grote specifieke functies in de logistiek (xxl-logistiek) en de digitale economie (bijvoorbeeld hyperscale en co-locatie-datacenters), maar ook om andere bedrijfsfuncties die gehuisvest worden in een groot gebouwencomplex. Het beleid is niet gericht op nutsvoorzieningen voor maatschappelijk

opgaven zoals bijvoorbeeld onderstations voor het elektriciteitsnetwerk of infrastructuur voor de drinkwatervoorziening. Datacenters worden in ons beleid niet beschouwd als nutsvoorzieningen.

Het beleid zet in op het optimaal benutten van de schaarse ruimte door te prioriteren voor huidige en toekomstig wenselijke ruimtevragers

De provincie hanteert daarom als uitgangspunt dat nieuwe grote ruimtevragers alleen ruimtelijk gefaciliteerd kunnen worden wanneer onderbouwd is dat de functies en activiteiten maatschappelijke en economische waarde toevoegen en tegelijkertijd rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit van Zuid-Holland. Een ontwikkeling zal dan aantoonbaar bij moeten dragen aan brede welvaart en toekomstbestendigheid in Zuid-Holland. Dit kan door aan te tonen hoe een ontwikkeling bij draagt aan duurzaamheid, energietransitie, welzijn, klimaatadaptatie en biodiversiteit en tegelijkertijd aan de versterking van het Zuid-Hollandse economische ecosysteem. Dit kan door kwalitatieve toevoeging van werkgelegenheid maar ook door bij te dragen aan innovatiekracht, vergroening, circulariteit en digitalisering van de economie. Doel is een slimmer gebruik van ruimte, infrastructuur, water en energie. Nieuwe locaties worden daarom daarnaast afgewogen ten opzichte van de multimodale bereikbaarheid, de capaciteit van onze infrastructuur (weg, water, spoor), de bijdrage aan slim ruimtegebruik en de capaciteit van het energienetwerk. De provincie kiest waar mogelijk, voor het samenbrengen (clusteren) en ruimtelijk combineren van grootschalige functies

Het beleid richt zich op grootschalige bedrijfsmatige ontwikkelingen in een samenhangend gebouwd complex op een bedrijfskavel met een oppervlak van 3 ha of meer. Afwijking van dit beleid is mogelijk voor bestaande bestuurlijke afspraken, de uitplaatsing van bedrijven en voor nutsvoorzieningen (niet zijnde datacenters), zoals bijvoorbeeld onderstations voor de energietransitie of infrastructuur voor de watervoorziening.

Uitgangspunten

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor het mogelijk maken van deze grootschalige ontwikkelingen:

- Het optimaal benutten van de schaarse ruimte en het prioriteren voor huidig en toekomstig wenselijke ruimtevragers. Dit in samenhang met het bedrijventerreinbeleid en de inzet van de provincie Zuid-Holland op maatschappelijke opgaven zoals energietransitie, klimaatbestendigheid, en een circulair Zuid-Holland.
- Verdichting, concentratie, bundeling van complementaire functies passend bij de hiërarchie van (logistieke) knooppunten in de betreffende infrastructuurnetwerken.
- Versterken agglomeratiekracht met aandacht voor vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit van functies en activiteiten.

Hierbij wordt gebiedsgericht rekening gehouden met de lokale en regionale behoefte aan verschillende typen van logistiek (zoals stadslogistiek, hubs, bevoorrading, grote internationale vervoersstromen en hubs).

Criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers

Voor genoemde uitgangspunten hebben we uitgewerkt en geconcretiseerd tot een aantal criteria voor het toelaten van grote ruimtevragers. De volgende vragen zijn relevant voor het antwoord op de vraag of het wenselijk is een grote ruimtevrager te accommoderen en zo ja, waar en hoe?

- Is de ontwikkeling noodzakelijk in Zuid-Holland?
- Is de ontwikkeling regionaal afgestemd?
- Waarom op deze locatie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan economische en maatschappelijke doelstellingen voor vergroening, circulariteit, digitalisering en verduurzaming van de economie?
- Draagt de ontwikkeling bij aan het efficiënt gebruik van de bestaande infrastructuur, energie, water en ruimte?
- Draagt de ontwikkeling bij aan verduurzaming van de mobiliteit en logistiek (bijvoorbeeld emissievrije stadslogistiek)?
- Is de ontwikkeling een waardevolle en zinvolle toevoeging op reeds aanwezige economische ecosystemen en clusters?
- Brengt de ontwikkeling waardevolle werkgelegenheid met zich mee? Is de inzet van arbeidsmigranten nodig en wat betekent dat voor de huisvesting?
- Is de ontwikkeling noodzakelijk of relevant voor andere bedrijven in de regionale keten?

- Wordt door de ontwikkeling ruimte elders (bij voorkeur in Zuid-Holland) voor andere maatschappelijke opgaves (bijvoorbeeld woningbouw of betaalbare bedrijfsruimte in de nabijheid van inwoners, werknemers en voorzieningen) vrijgespeeld?
- Worden mee-koppelkansen maximaal benut (meervoudig ruimtegebruik)?
- Is de ontwikkeling inpasbaar met hoge aandacht voor ruimtelijke kwaliteit?
- Is bij de ontwikkeling rekening gehouden met toekomstbestendig bouwen, zoals zonnepanelen op het dak, natuurinclusief bouwen en circulariteit?

Op basis van deze criteria wordt geconstateerd dat de vestiging van grote datacenters niet passend is, ook niet op de aangewezen clusters:

Ruimtelijke strategie

De provincie stuurt vanuit een ruimtelijke strategie. Bovengenoemde uitgangspunten en criteria leiden tot een ruimtelijk structuurbeeld met knooppunten, bundelingslocaties en corridors. Op basis hiervan zijn locaties geselecteerd waar vestiging van grote ruimtevragers mogelijk blijft. Nieuwe grote ruimtevragers buiten deze locaties zijn uitgesloten. We zien dit als een gerichte sturing waarbij voldoende ruimte blijft voor gewenste ontwikkelingen.

In overleg met de regio's en het rijk zullen we het ruimtelijk structuurbeeld blijven verfijnen. De regionale visies voor bedrijventerreinen spelen hierin net als lopende trajecten met het rijk (GRIP op grote ruimtevragers) een rol. We vragen de regio's daarom bovengenoemde criteria te hanteren bij het opstellen van de regionale visies.

Het beleid richt zich op nieuwe ontwikkelingen. Het gaat dan in ieder geval om de locaties die op de 3 ha kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) zijn aangeduid als 'bedrijventerrein zachte plancapaciteit'. De ontwikkelingen van die bedrijventerreinen is nog niet opgenomen in een bestemmingsplan. Het gaat ook om locaties voor bedrijventerreinen die al wel in een bestemmingsplan zijn opgenomen, maar waar via een herziening van het bestemmingsplan alsnog de vestiging van grote ruimtevragers mogelijk wordt gemaakt.

Daarnaast vraagt de provincie aan gemeenten en regio's om te kijken naar bedrijventerreinen die al wel zijn opgenomen in een bestemmingsplan, maar waar nog uitgeefbare ruimte is. Als het volgende bestemmingsplan vestiging van grote ruimtevragers mogelijk maakt, is het wenselijk dat opnieuw te bezien.

Juiste kantoor op de juiste plek

Wat wil de provincie bereiken?

Nieuwe kantorenontwikkelingen concentreren zich bij voorkeur op toplocaties (centrum Rotterdam en centrum Den Haag) en scienceparken. Daarnaast is er een opgave op kantoren te reduceren (zowel fysiek als qua plancapaciteit) op minder kansrijke locaties.

Aanleiding

De Provincie Zuid-Holland versterkt samen met andere overheden, ondernemers en kennisinstellingen Zuid-Holland als economische topregio. Dit doet zij door de kennisinfrastructuur en innovatiekracht te versterken, groei en vernieuwing van het bedrijfsleven te stimuleren en een transitie vorm te geven naar een duurzame en digitale economie. De provincie doet dit om te zorgen voor levendige en krachtige stads- en dorpscentra. We dragen bij om werklocaties te realiseren die de vitaliteit en de kracht van het bedrijfsleven versterken. Daarbij dienen we slim om te gaan met ruimte en leegstand en het overaanbod van werklocaties te beperken.

Opgaves kantorenmarkt Zuid-Holland

De provincie Zuid-Holland wil een toonaangevende provincie zijn met een goed woon-, werk- en leefklimaat. Voor een goede kantorenmarkt is het noodzakelijk dat vraag en aanbod van kantoren kwalitatief en kwantitatief in balans is, er voldoende ruimte is voor kantoorwerkgelegenheid op de juiste plekken. Dit vraagt aan de ene kant om een aantal sterke kantorencusters en aan de andere kant ook (beperkte) ruimte voor kleine kantoren met een lokale reikwijdte. Het huidige kantorenbeleid is dan ook gericht op het concentreren van kantoren op de juiste plek, het reduceren van plancapaciteit op kansarme plekken en het bevorderen van transformatie van leegstaande kantoren. Transformatie van kantoren op incurante locaties naar bijvoorbeeld woningen is niet alleen goed voor de toename van het aantal woningen en zorgvuldig ruimtegebruik, maar werkt ook versterkend.

voor de kantorenmarkt. De centra waar zich kantoren bevinden dienen multimodaal goed bereikbaar te zijn:

Voor een goede kwalitatieve en kwantitatieve match van vraag en (plan- en bestaand) aanbod en tegengaan van ongewenste nieuwbouw, is regionale afstemming noodzakelijk. De kantorenmarkt is een markt die sterk in ontwikkeling is en door zijn grilligheid lastig te voorspellen. Belangrijke trends zijn onder andere de doorontwikkeling van het Nieuwe Werken en de opkomst van flexkantoren en business centers met flexibele verhuur van kleinschalige units. Door de onzekerheid van verschillende trends is de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte aan kantoorruimte lastig te voorspellen. De toekomstige vraag naar kantoren kent een grote bandbreedte met een minimum en maximum scenario. Zelfs bij het maximale scenario is de huidige kantorenvoorraad in Zuid-Holland kwantitatief genoeg om in de toekomstige vraag te voorzien. Kwalitatief is er echter een mismatch:

Over de gewenste locaties bestaat meer duidelijkheid. De kantorenmarkt is grillig en wordt tweekoppiger. Aan de ene kant is toevoeging van kwalitatief goed en modern/duurzaam aanbod van kantoorruimte nodig op de toplocaties in Zuid-Holland omdat hier een tekort is. Aan de andere kant is er te veel incourant aanbod en plancapaciteit op minder courante plekken:

Kantorenstructuur

De provincie hanteert daarom een kantorenstructuur die recht doet aan de eigenschappen van een bepaalde locatie. Zo geeft de provincie meer ruimte voor uitbreiding van de toplocaties, beperkte uitbreiding voor kleinschalige en lokale vraag en streeft naar het terugdringen van overaanbod en plancapaciteit op locaties met (sub)regionale reikwijdte. Verder hanteert de provincie bijzondere locaties, deze maken geen onderdeel uit van de reguliere kantorenmarkt zoals science locaties (Bio Science Park (Leiden), TU Delft Campus Zuid (Delft), Estec en Space Business Park (Noordwijk)) of locaties zoals Erasmus Hoboken (Rotterdam), Internationale Zone en (Oude) Waalsdorperweg (Den Haag). Hier wordt geadviseerd vooral te kijken naar de groeiontwikkeling in combinatie met de specifieke bestemming/doelgroepen voor deze locaties. Ze opereren veelal op (inter)nationale schaal en passen daarmee in de top van de kantorenstructuur. Bedrijfskantoren (solitaire kantoorpanden op bedrijventerreinen) maken wel onderdeel uit van de behoefteberaming, maar niet van de structuur voor de reguliere kantorenmarkt.

Hieronder volgt de strategie per locatietype. Op basis van de behoefteberamingen is bepaald in welke categorie in de kantorenstructuur een kantorenlocatie het beste past. Via monitoring zal er gekeken worden of de kantorenlocatie en het locatietype nog matchen of dat er aanleiding is om dit te wijzigen. In het omgevingsprogramma is terug te vinden welke locaties zich in welke categorie bevinden:

Grootstedelijke toplocaties / centrumlocaties

Grootstedelijke toplocaties (eersteklas, moderne kantoorlocaties in het topsegment) aangevuld met direct omliggende centrumlocaties. Hier zijn meerdere (inter)nationale hoofdkantoren te vinden. Verder is de grote van deze gebieden significant groter dan andere kantorenlocaties

Reikwijdte: (inter)nationaal

Strategie: groei

OV-knooppuntlocaties en centrum/(intercity)stationslocaties

Het gaat hier om OV-knooppuntlocaties die zowel per intercity én per auto uitstekend bereikbaar zijn (<5 min snelweg) en multifunctionaliteit (mix van functies, incl. voorzieningen). Daarnaast betreft het centrum/(intercity)stationslocaties in de grotere kantoorgemeenten in Zuid-Holland:

Feitelijk gaat het daarmee om locaties, die na de grootstedelijke toplocaties, de meeste toekomstpotentie hebben. De kwaliteit en het onderscheidend vermogen van deze locaties is dan ook bovengemiddeld. Binnen dit locatietype is er echter wel een verschil tussen strategieën:

Reikwijdte: provinciaal

Strategie: beperkt groei op enkele locaties, en afname planaanbod op andere locaties

Snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties en overige

Het gaat om snelweglocaties, ov-knooppuntlocaties (zonder intercity bereikbaarheid) en overige locaties met een gemeentegrens overschrijdend profiel. Gemiddeld genomen zijn op deze locaties vooral bedrijven met een regionale reikwijdte gevestigd. Daarbij gaat het om een mix van kleinschalige en (middel)grote eindgebruikers (vaak in een multi-tenant omgeving).

Deze locaties kenmerken zich momenteel veelal door bovengemiddelde leegstand, beperkte multifunctionaliteit en/of zijn terug te vinden in gemeenten met een beperkte kantorenvoorraad. Het onderscheidend vermogen van deze locaties is vaak beperkt.

Reikwijdte: regionaal

Strategie: fors verdunnen (afname planaanbod én bestaand aanbod)

Kleinschalige kantoorruimte (in bestemmingsplannen) in kleinere kantoorgemeenten en/of op bedrijventerreinen

In deze categorie vinden we vooral kantoorgebruikers met een gemiddeld lokale reikwijdte. Het gaat vaak om kleinere (of middelgrote) eindgebruikers op bedrijventerreinen of in de kleinere kantoorgemeenten.

Reikwijdte: lokaal

Strategie: verdunnen met ruimte voor lokaal maatwerk

Deze kantoren bevinden zich in kleinere kantoorgemeenten en/of op bedrijventerreinen.

Sturen via regionale visies

Om de opgaves in Zuid-Holland en de kantorenstructuur recht te doen vraagt de provincie Zuid-Holland elke 5 jaar de regio's geactualiseerde regionale kantorenvisies op te stellen. Belangrijk onderdeel zijn de planlijsten van de regio's. Bij aanvaarding van de kantorenvisies mogen gemeenten kantorenontwikkelingen op deze plekken realiseren.

In de actualisering regionale kantorenvisies vraagt de provincie Zuid-Holland de regio's om in te gaan op:

- 1: Visie op kwaliteit en kwantiteit van de bestaande kantorenvoorraad, inclusief aanpak leegstand
- 2: Gevolgen van de visie op de bestaande kantorenvoorraad voor toekomstige kwaliteit en kwantiteit en benodigde plancapaciteit, met inachtneming van het kwantitatieve kader zoals opgenomen in de Behoefteraming kantoren Zuid-Holland (Stec, 2018)
- 3: Speciale kantorenlocaties vanuit ruimtelijk beleid
- 4: Visie op duurzaamheid (bijvoorbeeld energieverbruik van kantoren).

Door het goed monitoren van de kantorenmarkt en de afspraken in regionale kantorenvisies zorgt de provincie voor flexibiliteit en adaptiviteit in het kantorenbeleid. Monitoring kan leiden tot wijzigingen van de cijfers waarop de regio's hun actualisering regionale kantorenvisies hebben gebaseerd. Verder wordt in de actualisatie van de regionale kantorenvisies aandacht gevraagd voor een visie op de relatie met ander relevante beleidsveld zoals andere werklocaties, wonen en mobiliteit. Wij vinden het een goede zaak om deze verschillende functies, en de bereikbaarheid ervan, meer in samenhang met elkaar te bezien. Het daadwerkelijk komen tot integrale omgevingsvisies zal de nodige tijd en inspanning vragen, maar is wel iets om op termijn naar te streven.

Motivering Provinciaal Belang

Kantoren betreffen een belangrijke ruimtelijke ontwikkeling waar de provincie op toeziet. De provincie maakt daarbij gebruik van haar wettelijke taken op het gebied van ruimtelijke ordening. Het provinciaal belang richt zich op de grotere ruimtelijke ontwikkelingen van kantoren die een grote ruimtelijke, vaak bovengemeentelijke impact heeft.

Nadere uitwerking

Door de concentratie van kantoren worden dorpen en centra versterkt. Via deze concentratie wordt het vestigingsklimaat verder versterkt. Door het bevorderen en faciliteren van herbestemming en transformatie kunnen slecht functionerende kantoren of kantoorlocaties een bijdrage leveren aan

de woningbouwopgave of andere opgaven in het bestaand stedelijk gebied. Zie voor meer informatie over het kantorenbeleid:

- <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/economie-energie/werklocaties/>
- De Discussienotitie kantoren 2018

[Vervallen]

II

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 5-3 Leven met water

5-3 Leven met water

De provincie wil Zuid-Holland beschermen tegen wateroverlast en overstromingen en de gevolgen van eventuele overstromingen zoveel mogelijk beperken. Deze opgave wordt groter door de effecten van klimaatverandering (zeespiegelstijging en toenemende extreme neerslag), bodemdaling en toenemende druk op de beschikbare ruimte. De provincie heeft bij de preventie van overstromingen en wateroverlast een kaderstellende rol (regionale keringen normeren en normen voor wateroverlast vaststellen) en keurt dijkversterkingsplannen van de waterschappen goed. De provincie zet in op een robuuste ruimtelijke inrichting en op een goede voorbereiding van de rampenbestrijding (meerlaagse veiligheid) onder andere door deelname aan de Interregprojecten FRAMES (als lead-partner en deelnemer) en STARS2C's en door deelname aan het Deltaprogramma. Volgens de Deltabeslissingen en de Nationale Adaptatie Strategie moet Nederland in 2050 'waterrobuust' zijn ingericht, met een basisveiligheid voor iedereen tegen overstromingen.

De beschikbaarheid en de kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater vraagt om een gezamenlijke inspanning van overheden en stakeholders in de provincie. In het Deltaprogramma Zoetwater werkt de provincie samen aan de uitwerking van een strategie voor zoetwater om zo weerbaar te zijn tegen perioden van droogte zoals de zomer van 2018. De provincie is verantwoordelijk voor de (ruimtelijke) bescherming van de drinkwaterbronnen zodat voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervoorraden (kwalitatief en kwantitatief) beschikbaar zijn (en blijven). Ook moeten er voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties zijn, aangewezen door de provincie.

In 2027 moeten de doelen uit de Kaderrichtlijn Water zijn behaald. De effecten van de genomen maatregelen zijn nog beperkt zichtbaar en verdergaande inspanning is nodig. Samen met de waterschappen en stakeholders maakt de provincie nadere afspraken over de maatregelen.

Alle grondwaterlichamen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) moeten in 2027 in goede toestand zijn (kwantitatief en kwalitatief). Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West is het platform waar de partners voor dit Stroomgebied de KRW-plannen afstemmen en elkaar stimuleren tot een ambitieuze en tegelijk effectieve aanpak. De provincie onderhoudt grondwatermeetnetten waarmee, in alle grondwaterlichamen, de grondwaterkwaliteit en – kwantiteit worden gemonitord.

Zuid-Holland bestaat voor een zesde deel uit water. Dat water vervult een belangrijke rol in onze provincie. De provincie benut het water voor haar drinkwatervoorziening, industrie, land- en tuinbouw, natuur, recreatie, transport en om te voorkomen dat veendijken en veenbodems droogvallen. Wat een passende waterkwaliteit is verschilt per functie, maar in de praktijk zijn de functies met elkaar verweven. De provincie werkt daarom aan waterkwaliteit (Kaderrichtlijn Water) en waterbeschikbaarheid. Er kan sprake zijn van te weinig water, bijvoorbeeld door droogte, of juist van te veel water door hevige regenbuien. Daarom werkt de provincie aan het beschermen van Zuid-Holland tegen watertekort, -overlast en overstromingen. Via de principes van Water en Bodem Sturend en klimaatadaptatie werkt de provincie toe naar een klimaatbestendige, waterrobuuste inrichting van onze leefomgeving.

De opgaven voor water (waterveiligheid, -tekort, -overlast, -kwaliteit en -beschikbaarheid) worden steeds groter en urgenter. Dat komt onder andere door klimaatverandering, druk op de waterkwaliteit door verontreinigingen uit de landbouw, industrie en huishoudens, en de toenemende zoetwaterbehoefte door bijvoorbeeld bevolkingsgroei. Deze grote vraagstukken kan de provincie niet alleen oplossen. Het vereist gezamenlijke inzet van en samenwerking met verschillende overheden en andere organisaties, zoals het Rijk, waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven. Binnen de provincie Zuid-Holland moeten deze organisaties blijven samenwerken aan oplossingen voor de wateropgaven, om zo ook andere provinciale opgaven die raken aan water te kunnen realiseren. Denk aan woningbouw, land- en tuinbouw en industrie, het versterken van natuur en biodiversiteit

of de energietransitie. Water vraagt - in het belang van onze toekomstige bestaanszekerheid - ook om het vrijhouden van ruimte voor o.a. voor waterkeringen/dijkversterkingen, waterberging, grondwaterbeschermingsgebieden en aanpassingen van de regionale watersystemen. Water is daarmee een belangrijk sturend element voor ruimtelijke keuzes in onze provincie.

Voor waterkwaliteit en -beschikbaarheid zijn in Europees verband specifieke afspraken gemaakt over hoe een duurzame bescherming van oppervlaktewater en grondwater gewaarborgd moet worden. De provincie beheert grondwatermeetnetten waarmee zij de grondwaterkwaliteit en -kwantiteit in alle grondwaterlichamen monitort. De provincie heeft een actieve rol en verantwoordelijkheid bij het voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West is het platform waar de provincie met de partners in dit Stroomgebied beleid en inzet afstemt, en de voortgang op maatregelen en doelbereik evalueert.

Beleidskeuzes van 5-3 Leven met water

5.3.1 Waterveiligheid en wateroverlast

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie kiest voor een duurzaam en toekomstbestendig waterveiligheidsbeleid. Dit doet de provincie door primair in te zetten op preventie. Ondanks deze preventie kan een dijkdoorbraak niet geheel worden uitgesloten. Daarom worden er ter beperking van schade en slachtoffers bij een mogelijk optredende dijkdoorbraak ook maatregelen genomen in de ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing. De combinatie van preventie, ruimtelijke inrichting en rampenbeheersing wordt meerlaagsveiligheid genoemd. Daarbij wordt ook gekeken naar de effecten van klimaatverandering zodat beleid en plannen duurzaam en toekomstbestendig zijn.

~~De provincie wil de kans op wateroverlast als gevolg van inundatie uit het regionaal watersysteem beperken en schade door wateroverlast voorkomen.~~

De provincie wil de kans op wateroverlast als gevolg van inundatie uit het regionaal watersysteem beperken en schade door wateroverlast voorkomen.

Voor buitendijkse gebieden in het benedenrivierengebied vraagt de provincie van gemeenten dat zij bij ruimtelijke ontwikkelingen in deze gebieden een inschatting maken in de risico's van overstromingen.

De provincie heeft daarnaast meerdere wettelijke taken:

- Kaderstellend voor regionale waterkeringen.

De provincie wijst regionale waterkeringen aan en normeert deze. Het beschermingsniveau (omgevingswaarde) van de genormeerde regionale waterkeringen is vastgelegd in de omgevingsverordening. Ook zijn termijnen vastgesteld waarop regionale waterkeringen aan dit beschermingsniveau moeten voldoen.
- Goedkeuring projectbesluiten (dijkversterkingsplannen).

Dit geldt in ieder geval voor versterking van primaire waterkeringen (kust en dijken langs grote rivieren) welke in beheer zijn bij het waterschap. De projectbesluiten voor dijkversterkingen worden beoordeeld op het goed afgewogen meenemen van met name de landschappelijke, natuur- en cultuurwaarden (LNC-waarden).
- Maken, actualiseren en publiceren van overstromingsrisico- en overstromingsgevaarkaarten.
- Omgevingswaarden voor wateroverlast vastleggen in de verordening.

Aanleiding

De provincie Zuid-Holland ligt laag en als de dijken het begeven kan het bijna overal overstromen. Daarom is het belangrijk dat de provincie beleid heeft voor waterveiligheid. Klimaatverandering zorgt ervoor dat de opgave voor waterveiligheid groter wordt. Ook zijn dijken, duinen en keringen kenmerkende landschappelijke elementen en zijn daarmee van belang voor de ruimtelijke kwaliteit in de provincie.

Hevige regenbuien kunnen leiden tot wateroverlast, onder andere door overstroming (inundatie) uit het regionaal watersysteem. Waterschappen zorgen voor voldoende waterberging in het regionale watersysteem en zorgen voor voldoende afvoercapaciteit. De benodigde afvoer- en bergingscapaciteit wordt door de waterschappen berekend op basis van de wateroverlastnormen die in de

omgevingsverordening zijn vastgelegd als omgevingswaarden kans op overstroming regionale wateren.

Motivering Provinciaal Belang

Het provinciaal belang volgt uit de wet. De wet schrijft voor dat de provincie projectbesluiten van het waterschap voor dijkversterkingen goedkeurt, omgevingswaarden veiligheid regionale waterkeringen vast legt, zorgdraagt voor de productie, actualisatie en het digitaal beschikbaar stellen van overstromingsrisico- en overstromingsgevaarkaarten en dat met het oog op het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen of beperken van wateroverlast omgevingswaarden in de provinciale omgevingsverordening moeten worden verankerd. De omvang van waterveiligheidsvraagstukken overstijgt vaak het lokale niveau en bovendien spelen er vaak meerdere belangen waarmee rekening gehouden moet worden en zijn er mogelijk meekoppelkansen. Betrokkenheid van de provincie is dan belangrijk.

Nadere uitwerking

De provincie werkt samen met het Rijk, waterschappen, gemeenten en veiligheidsregio's aan waterveiligheid.

Bijvoorbeeld in projecten rondom de kust, in het Deltaprogramma, bij de aanwijzing en normering voor regionale waterkeringen, in het voortraject van dijkversterkingen en bij projecten waar meerlaagsveiligheid speelt.

Maatregelen ter verbetering van de veiligheid tegen overstromingen hebben een ruimtelijke impact. Deze maatregelen moeten dus zoveel mogelijk passen bij het ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de provincie. Bij de ruimtelijke inpassing van waterveiligheid (waterkeringen) wordt dan ook rekening gehouden met het ruimtelijke kwaliteitsbeleid. Dit beleid is nog in ontwikkeling (agenderend).

Als in een gebied een ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt kan dit invloed hebben op potentiële schade of slachtoffers; hier dient rekening mee gehouden te worden bij verstedelijking. Daarom brengt de provincie overstromingsrisico's in beeld en stimuleert zij een waterrobuuste ruimtelijke inrichting.

Voor wateroverlast zijn in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW, 2003) afspraken gemaakt over het verbeteren van het watersysteem. De provinciale omgevingswaarden voor wateroverlast door overstroming van regionale wateren volgen uit het NBW. De provincie werkt samen met onder andere de waterschappen en gemeenten om wateroverlast als gevolg van hevige neerslag tegen te gaan (zie beleidskeuze klimaatadaptatie).

Het beleid is uitgewerkt in het regionaal waterprogramma, ondersteund met regels in de omgevingsverordening.

~~Mooi en schoon water~~ 5.3.2 Waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil een goede kwantiteit en kwaliteit van grond- en oppervlaktewater. Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit volgt de provincie de systematiek van de Europese richtlijnen: de Kaderrichtlijn Water (KRW), de Grondwaterrichtlijn en de Drinkwaterrichtlijn. Ten aanzien van zwemlocaties in oppervlaktewater geeft de provincie uitwerking aan de Zwemwaterrichtlijn: De provincie wil goed ingerichte en veilige zwemlocaties in oppervlaktewater.

De provincie wil de bronnen voor drinkwaterproductie en vitale drinkwaterinfrastructuur beschermen, zodat er altijd voldoende drinkwater beschikbaar is om tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten te produceren. Gebruiksfuncties en het regionale watersysteem worden zodanig op elkaar afgestemd dat we weerbaar zijn tegen perioden van droogte of extreme neerslag en dat variaties in de aan- en afvoer van rivierwater kunnen worden opgevangen. Gebruiksfuncties worden voorzien van een passende waterkwaliteit uit oppervlaktewater zolang het doelmatig is. De provincie streeft zoveel mogelijk naar functiecombinaties die elkaar versterken, zoals drinkwater en natuur. Bij de aanwijzing van zwemwaterlocaties wordt rekening gehouden met de waterkwaliteit, veiligheid en hygiëne. Bij het vaststellen van waterkwaliteitsdoelen wordt rekening gehouden met de verschillende functies van oppervlaktewateren.

Voor het realiseren van een goede waterkwaliteit en -kwantiteit zoekt de provincie nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen: niet alleen medeoverheden, maar ook drinkwaterbedrijven, terreinbeheerders, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Verdere uitwerking van het beleid voor mooi en schoon water is opgenomen in het regionaal waterprogramma.

Aanleiding

Een goede waterkwaliteit en -kwantiteit is de basis van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, waarin we nuttig gebruik maken van het beschikbare water voor de drinkwatervoorziening, landbouw, natuur, recreatie, transport en industrie. Die functies kunnen elkaar beïnvloeden, gaan niet altijd samen en de toestand van het water is niet altijd geschikt voor iedere functie.

De oppervlaktewaterkwaliteit in Zuid-Holland is niet op orde. Dit komt met name door verhoogde concentraties aan nutriënten en bestrijdingsmiddelen. Dat leidt onder andere tot overlast van blauwalgen en tot achterblijven van gestelde natuurdoelen. De kwaliteit van het grondwater wordt bedreigd door verontreinigende stoffen als gevolg van menselijk handelen. Intensieve landbouw, industriële uitstoot naar het milieu en toenemend gebruik van de ondergrond vormen een belasting in de vorm van nutriënten, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, microplastics en opkomende stoffen. Ook komen stoffen in het grondwater door uitspoeling van historische bodemverontreinigingen en (illegale) lozing van verontreinigende stoffen. De hoeveelheid zoet grondwater staat onder druk door onttrekkingen ten behoeve van industrieel gebruik, drinkwaterproductie en land- en tuinbouw. Door klimaatverandering en sociaaleconomische ontwikkelingen nemen de onttrekkingen toe. Bovendien leidt zeespiegelstijging tot extra druk van zoute kwel. Een goede waterkwaliteit kan niet simpelweg bereikt worden door aan knoppen te draaien (via het nemen van maatregelen). Er moet ook rekening worden gehouden met de fysieke achtergrondomstandigheden van het water die daarop van invloed zijn.

De beschikbaarheid van voldoende zoet water is belangrijk voor de drinkwatervoorziening, landbouw, natuur, waterkwaliteit en industrie. De vraag naar zoet water neemt toe door sociaaleconomische ontwikkeling en klimaatverandering. Tegelijk staat het aanbod van kwalitatief goed zoet water onder druk door klimaatverandering (zeespiegelstijging, langere periodes met droogte en lage rivierafvoeren, toenemende verzilting) en de invloed van verontreinigingen in het oppervlaktewater. Tekorten aan zoet water leiden tot schade aan functies die hiervan afhankelijk zijn. De balans tussen vraag en aanbod staat onder druk. Daarom is het belangrijk dat gebruiksfuncties en het regionale watersysteem zodanig op elkaar afgestemd en ingericht zijn dat ze weerbaar zijn tegen veranderende omstandigheden zoals droogte en lage rivierafvoeren. Vanwege de wettelijke taken en de zorgplicht voor duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening zorgt de provincie voor een robuuste ruimtelijke bescherming van de bestaande en mogelijke toekomstige bronnen voor drinkwaterproductie.

Motivering Provinciaal Belang

Het beleid voor het realiseren van mooi en schoon water volgt uit wettelijke taken en bevoegdheden, maar ook uit bestuurlijke ambitie. De rol die de provincie neemt verschilt per opgave. De provincie heeft in ieder geval de volgende wettelijke taken/bevoegdheden:

- Aanwijzen en begrenzen van oppervlaktewaterlichamen die niet in beheer zijn bij het rijk, grondwaterlichamen en waterwinlocaties en het vast leggen ervan in het regionaal waterprogramma (art. 4.4 Bkl)
- Vaststellen van ecologische doelen voor de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen;
- Het vastleggen van maatschappelijke functies van regionale wateren, waaronder in ieder geval de maatschappelijke functie drinkwateronttrekking;
- Vaststellen van maatregelen ter uitvoering van de KRW voor grondwater, aangewezen oppervlaktewaterlichamen en waterlichamen waarin waterwinlocaties liggen;
- Monitoring van de toestand van grondwaterlichamen;
- Aanwijzing van zwemlocaties in oppervlaktewater conform de Europese zwemwaterrichtlijn.

Nadere uitwerking

Bij de beleidsuitwerking in het regionaal waterprogramma wordt tevens de relatie tot andere beleidskeuzes uitgewerkt.

JJ

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek Wonen

KK

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek Wonen

In Zuid-Holland moet het komende decennium 200.000 woningen worden gebouwd. Een toevoeging van ruim 10% op de bestaande woningvoorraad. Op dit moment wordt er al volop gebouwd in Zuid-Holland. Zo'n 17.000 woningen per jaar, maar er is meer nodig. De komende jaren zijn er voldoende plannen en locaties aanwezig voor zo'n 260.000 woningen. Zowel binnen bestaande steden en dorpen als daarbuiten. Om dit te versnellen reserveert de provincie 10% van de provinciaal geraamde woningvoorraad voor kansrijke locaties. Met dit 'potje' kunnen we onvoorziene kansen voor geschikte projecten en locaties snel benutten.

Zo zorgen we ervoor dat diverse doelgroepen (starters, lage inkomens, studenten, ouderen, arbeidsmigranten) een passende (betaalbare) woning kunnen vinden. Zo'n 52% de Zuid-Hollandse huishoudens zijn aangewezen op een sociale woning en de gemiddelde prijs van een koopwoning is niet betaalbaar met een modaal jaarsalaris. De provincie wil daarom betaalbare en passende woningbouw versnellen en ervoor zorgen dat de woningvoorraad op peil is.

Naast versnelling van de woningbouw zijn goede bereikbaarheid, voldoende werkgelegenheid en goede voorzieningen belangrijk. Dit betekent dat de versnelling van de woningbouwopgave goed moet zijn afgestemd met werklocaties en bereikbaarheid.

De provincie bouwt zelf geen woningen, dit doen marktpartijen en woningbouwcorporaties. Wel heeft de provincie verschillende rollen waarin zij een bijdrage kan leveren aan de versnelling van de bouw van betaalbare woningen:

Voldoende betaalbare huisvesting voor iedereen

Meer dan de helft van de Zuid-Hollandse huishoudens komt op basis van hun inkomen in aanmerking voor een sociale huurwoning. Op dit moment heeft Zuid-Holland te weinig sociale huurwoningen voor al deze huishoudens. De provincie wil het makkelijker maken voor mensen met een laag of gemiddeld inkomen om een huis te vinden. Daarom moet de voorraad betaalbare (sociale huur-)woningen worden uitgebreid.

In 2023 is in de woondeals vastgelegd dat er veel meer woningen aan de woningvoorraad worden toegevoegd. Twee derde daarvan moet 'betaalbaar' zijn, waarvan de helft door woningcorporaties moet worden gebouwd. Daarnaast moeten alle gemeenten toegroeien naar minimaal 30 procent sociale huur in de bestaande woningvoorraad. Daarom wil de provincie dat:

- er snel meer betaalbare woningen bijkomen om de achterstand in te halen en dat de sociale woningvoorraad in onze provincie met minimaal 100.000 woningen toeneemt, zodat gemeenten toegroeien naar minimaal 30% sociale huurwoningen in de bestaande voorraad;
- minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
- waarvan minimaal de helft sociale huurwoningen, dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
- een sociale huurwoning ook echt sociaal is en ook voor minimaal 25 jaar zo wordt ingezet.

De provincie versnelt de bouw van betaalbare woningen. Zij wil in de periode 2022 tot en met 2030 ongeveer 248.000 woningen aan de woningvoorraad toevoegen. Het vergroten van de voorraad sociale- en betaalbare woningen krijgt hierbij voorrang. De nadruk ligt op de uitvoering van vastgestelde plannen. De provincie moedigt toekomstbestendig bouwen en een toekomstbestendige inrichting van de woon- en leefomgeving aan.

Toekomstbestendig bouwen

De provincie draagt bij aan een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied dat zorgt voor een prettige, gezonde en veilige leefomgeving. Daarbij zet zij in op versnelling van de toekomstbestendige woningbouw in Zuid-Holland. Met toekomstbestendige bouw bedoelt de provincie:

energiepositief (meer energie opwekken dan verbruiken);

klimaatbestendig en waterrobuust (bestand tegen extreme weersomstandigheden en goed beschermd tegen te veel water);

- natuurinclusief (rekening houdend met de natuur);
- circulair en biobased (gemaakt van herbruikbare materialen en natuurlijke grondstoffen);
- uitstoot-beperkend;
- drinkwater besparend;
- gericht op een gezonde, veilige en beweegvriendelijke leefomgeving.

Rolneming

De provincie neemt haar rol in de verschillende afspraken en wettelijke taken die ze heeft of nog krijgt. Gezien de grote en ingewikkelde opgave die voor ons ligt, ziet de provincie een belangrijke coördinerende, verbindende en regisserende rol voor zichzelf. Het behalen van de doelen kan alleen als ook andere partijen, zoals het Rijk, gemeenten en ontwikkelaars, hun bijdrage leveren.

De provincie blijft inzetten op samenwerking in de regio. Ze helpt en ondersteunt regio's bij de totstandkoming van regioafspraken over bijvoorbeeld de woningbouwprogrammering, en wonen en zorg. Als er geen regioafspraken komen, of er geen resultaten volgen, grijpt ze in.

Als de wet Versterking regie volkshuisvesting wordt aangenomen krijgt de provincie meer wettelijke taken op het gebied van woningbouw, volkshuisvesting en toezicht op de asielopvang. De provincie zorgt dat de organisatie deze opgave kan uitvoeren. Ze blijft bij het Rijk aangeven dat doelen haalbaar en proportioneel moet zijn.

Woningbouwafspraken tot en met 2030

De provincie houdt vast aan een aantal al gemaakte afspraken. Dit zijn:

- Meewerken op locatie-niveau om knelpunten weg te nemen door inzet van expertise en middelen.
- Samen met Rijk, gemeenten, marktpartijen en corporaties werken aan een constante bouwstroom door afspraken (zoals de Woondeal Zuidelijke Randstad), kennisuitwisseling (zoals een jaarlijkse conferentie), lobby en agendering van knelpunten. ze bouwt voort op de 5 bestaande woondeals met de regio's. Hierin maakt ze afspraken met gemeenten, woningbouwcorporaties en andere belangrijke samenwerkingspartijen.
- Eén loket voor de buitenwereld waar het gaat om tegenstrijdige provinciale belangen op locatie-niveau, dan wel provinciaal omgevingsbeleid dat versnelling belemmert. Deze kwesties agenderen en knopen over doorhakken. ze zet in op de relatie met alle betrokken partijen. En betreft daarbij ook projectontwikkelaars, waterschappen en nutsbedrijven.
- Vanuit provinciaal omgevingsbeleid sturing op kwantitatieve en kwalitatieve behoefte en voldoende plancapaciteit per woonregio. Overprogrammering mogelijk maken, zodat er voldoende harde plancapaciteit is. RO-instrumentarium zo nodig inzetten.

LL

Sectie 'Toekomstbestendig bouwen' wordt verplaatst van sectie 'Beleidskeuzes van 6-2 Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving' naar sectie 'Beleidskeuzes van 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek'. De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 6-1 Voldoende juiste woningen op de juiste plek Wonen

Wonen 6.1.1 Voldoende en betaalbare huisvesting voor iedereen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie geeft doelstellingen aan om op regionaal niveau -en een enkele keer op gemeentelijk niveau- samen met gemeenten, marktpartijen en woningcorporaties, te voorzien in voldoende passende en betaalbare woningen op de juiste plekken en in het bijzonder voor de doelgroepen van woningcorporaties, aandachtsgroepen en ouderen.

Tot de doelgroepen van woningcorporaties behoren personen die door hun lage inkomen (primaire en secundaire doelgroep) of andere omstandigheden (aandachtsgroepen) moeilijkheden ondervinden bij het vinden van passende huisvesting.

Aandachtsgroepen zijn groepen mensen met minder kansen dan anderen op de woningmarkt. Bijvoorbeeld door hun behoefte aan een specifiek soort woning of woonvorm, wat zij kunnen betalen voor de huisvesting, wat extra nodig is aan begeleiding en zorg en het draagvlak in de buurt.

Tot de aandachtsgroepen behoren vooralsnog de volgende personen:

mantelzorgverleners en ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen (maatschappelijke opvang, opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring/ 'vrouwenopvang', opvang van slachtoffers van mensenhandel, beschermd wonen, instellingen voor klinische geestelijke gezondheidszorg en forensische zorg, instellingen voor jeugdhulp), woningzoekenden na (jeugd)detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sekswerkers, statushouders, arbeidsmigranten, studenten, woonwagenvolwoningen.

Zodra het Wetsvoorstel Versterking Regie Volkshuisvesting definitief is vastgesteld wordt aangesloten bij de definitieve definitie van aandachtsgroepen.

Tot de doelgroep ouderen behoort iedereen vanaf 65 jaar. Hiermee sluiten we aan op de definitie gehanteerd door het Rijk in het programma "Wonen en zorg voor ouderen". Deze doelgroep is heel divers; qua inkomen, woonwensen, gezondheid etc. De huisvestings- en zorgvraag binnen deze doelgroep is daarom sterk afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Gemeenten stellen geënt op de gegeven doelstellingen jaarlijks gezamenlijk een regionaal woningbouwprogramma op. Regionale woonzorgvisies bevatten de algemene uitgangspunten voor de regionale woningbouwprogramma's. De regionale woonzorgvisie wordt door de gemeenten vastgesteld. GS stellen de regionale woonzorgvisie mede vast als deze voldoet aan het Omgevingsbeleid. Het regionale woningbouwprogramma moet actueel zijn en wordt door gemeenten en GS vastgesteld.

Het door GS vastgestelde regionale woningbouwprogramma biedt voor gemeenten een onderbouwing voor de 'ladder voor duurzame verstedelijking' voor het onderbouwen van de behoefte binnen gemeentelijke omgevingsplannen.

De provincie geeft in de Omgevingsvisie doelstellingen aan voor voldoende en betaalbare huisvesting op regionaal niveau -en een enkele keer op gemeentelijk niveau- om samen met gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen te voorzien in voldoende woningen op de juiste plekken, in het bijzonder voldoende sociale huurwoningen, middenhuurwoningen en betaalbare koopwoningen.

Daarnaast geeft de provincie in de Omgevingsvisie doelstellingen aan voor de huisvesting van doelgroepen op regionaal niveau -en een enkele keer op gemeentelijk niveau- om samen met gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen te voorzien in voldoende passende huisvesting voor alle doelgroepen, in het bijzonder voor de doelgroepen van woningcorporaties, middeninkomensgroepen, aandachtsgroepen (o.a. statushouders, arbeidsmigranten en dak- en thuislozen) en ouderen.

Aanleiding

Wonen is een primaire levensbehoefte en als (sociaal) grondrecht verankerd in artikel 22 lid 2 van de Grondwet waarin is aangegeven dat de bevordering van voldoende woongelegenheid een zorg van de overheid is. Het wettelijk kader voor wonen ligt vast in onder andere de Omgevingswet, Woningwet en de Huisvestingswet 2014. Provincies vervullen op grond van artikel 2.18 van de Omgevingswet een gebiedsgerichte coördinerende rol bij de uitoefening van taken door gemeenten.

Motivering Provinciaal Belang

Het voorzien in voldoende ~~passende betaalbare woningen~~ en ~~betaalbare woningen~~ voldoende ~~passende huisvesting~~ op de juiste plekken voor ~~de verschillende~~ alle doelgroepen in Zuid-Holland is van provinciaal belang. Omdat het aanbod van woningen en andere huisvesting onvoldoende aansluit op de vraag en de ontwikkelingen ~~op binnen~~ de ~~woningmarkt~~ volkshuisvesting zich niet beperken tot gemeente- en/of regiogrenzen is een samenhangende aanpak op bovenlokale en bovenregionale schaal noodzakelijk. Ook hebben de woonopgaven nauwe samenhang met andere (ruimtelijke) opgaven op het vlak van bijvoorbeeld regionale economie, groen en recreatie en infrastructuur.

Regionale woonzorgvisies geven een uitwerking van de provinciale doelstellingen en bevatten de algemene uitgangspunten over voorraadontwikkeling, betaalbaarheid, de huisvesting van doelgroepen en de evenwichtige spreiding van deze huisvesting in de betreffende regio. De regionale woonzorgvisie wordt door de gemeenten vastgesteld. GS stellen de regionale woonzorgvisie mede vast als deze voldoet aan het Omgevingsbeleid.

Gemeenten stellen op basis van de provinciale doelstellingen jaarlijks gezamenlijk een regionaal woningbouwprogramma op. De woonbehoeften van de doelgroepen worden uitgewerkt in de regionale woningbouwprogramma's. Het regionale woningbouwprogramma moet actueel zijn en wordt jaarlijks door gemeenten en GS vastgesteld.

Vanuit de Ladder voor duurzame verstedelijking moeten gemeenten bij vaststelling van een wijziging van het omgevingsplan dat een nieuwe ontwikkeling met 12 woningen of meer mogelijk maakt, motiveren dat deze nieuwe ontwikkeling voorziet in de (regionale) woningbehoefte. Het door GS vastgestelde regionale woningbouwprogramma biedt gemeenten de onderbouwing van de woningbehoefte.

Nadere uitwerking

Voorraadontwikkeling en voorraadbeheer naar behoefte

Voorraadontwikkeling en voorraadbeheer naar behoefte

De provincie hecht waarde aan de vestigingswens van haar (toekomstige) inwoners en hanteert het uitgangspunt dat woningen daar worden gebouwd, waar de behoefte zich manifesteert: de juiste woningen op de juiste plekken en op het juiste moment. Om in voldoende en passende woningen op de juiste plekken voor de verschillende doelgroepen te voorzien, wordt de kwantitatieve regionale behoefteraming door de provincie jaarlijks vastgesteld. Op basis van de regionale behoefte-raming vraagt de provincie (samenwerkende) gemeenten een (regionaal) woningbouwprogramma op te stellen dat past bij die behoefte. Voor de verdeling over de regionale woningbouwprogramma's (de lijst projecten per regio) zijn vitale dorpen en steden een relevante invalshoek. Het regionale woningbouwprogramma gaat over voorraadontwikkeling, voorraadbeheer, prijsklassen en woningen voor specifieke doelgroepen met een planningshorizon van 10 jaar. Programmeren is toegestaan tot 130% en realisatie tot 100% van de provinciale behoefte-raming.

De toevoeging en onttrekking van woningen dienen bij te dragen aan een adequate en gedifferentieerde woningvoorraad, de regionale schaal van de woningmarkt en de lange termijn in ogenschouwend. Daarnaast gaat het over de ruimtelijke ordeningskant van het wonen: het toekomstbestendig bouwen en wonen zo situeren dat het, in samenhang met (investerings in) infrastructuur, klimaatadaptatie en -mitigatie, werklocaties en een aantrekkelijke groenblauwe leefomgeving, bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven en transities waarvoor de provincie staat. Het toevoegen van woningen als de enige of primaire oplossing voor behoud van de sociaaleconomische vitaliteit in steden en dorpen is in de ogen van de provincie geen duurzame lange termijnstrategie. Voor sociaaleconomische vitaliteit zijn namelijk ook andere aspecten, zoals werkgelegenheid en bereikbaarheid van belang.

Betaalbare woningbouw

De toevoeging en onttrekking van woningen dienen bij te dragen aan een adequate en gedifferentieerde woningvoorraad, de regionale schaal van de woningmarkt en de lange termijn in ogenschouwend. Wonen is onderdeel van de fysieke leefomgeving en heeft raakvlakken met andere onderwerpen. Dit zijn bijvoorbeeld toekomstbestendig bouwen of wonen zo situeren dat het, in samenhang met (investerings in) infrastructuur, klimaatadaptatie en -mitigatie, werklocaties en een aantrekkelijke groenblauwe leefomgeving, bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven en transities waarvoor de provincie staat. Het toevoegen van woningen als de enige of primaire oplossing voor behoud van de sociaaleconomische vitaliteit in steden en dorpen is in de ogen van de provincie geen duurzame lange termijnstrategie. Voor sociaaleconomische vitaliteit zijn namelijk ook andere aspecten, zoals werkgelegenheid en bereikbaarheid van belang.

Betaalbare woningbouw

Bij betaalbare woningbouw gaat het om huisvesting voor de doelgroepen van de sociale huursector en om woningen voor de middeninkomensgroep.

De minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft op 13 oktober 2022 met de provincie afspraken gemaakt over het aandeel aantal toe te voegen woningen. In de Samenwerkingsafspraken Woningbouw is afgesproken dat in de periode 2022 t/m 2030 in de provincie Zuid-Holland bruto 235.460 nieuwe woningen worden gerealiseerd. Daarnaast is afgesproken dat het regionale woningbouwprogramma vanaf 2025 bestaat uit minimaal 2/3 betaalbare woningen (waarvan de helft door woningcorporaties wordt gebouwd) en het streven dat wordt gestreefd naar ten minste 30% sociale huur in de woningvoorraad per gemeente. Deze afspraken zijn in regionale realisatie-agenda's wonen beschreven en uitgewerkt.

Om aan te sluiten bij de grote behoefte aan betaalbare woningen, streven het Rijk en de provincie ernaar dat het regionale woningbouwprogramma vanaf het planjaar 2025 bestaat uit ten minste twee derde betaalbare huur- en koopwoningen. Het is de bedoeling dat hiervan de helft door woningcorporaties wordt gebouwd. Dit wordt geïnterpreteerd als '1/3 van het totaal aantal woningen dat moet worden toegevoegd aan de portefeuille van woningcorporaties'. Met 'in portefeuille' wordt bedoeld dat de woningen in bezit van woningcorporaties komen. Aanvullend aan de bouw van meer betaalbare woningen, willen Rijk en provincie ook inzetten op het betaalbaar houden van nieuwe en bestaande woningen in de toekomst.

In de eerste helft van 2025 is vervolgens het aantal te bouwen woningen, op verzoek van de minister VRO, verhoogd naar ongeveer 248.000 tot en met 2030. Ook is verzocht om het voornemen om te regelen dat 40% van de nieuwbouw een sociale huurwoning is, te heroverwegen. Daartoe heeft de provincie zich bereid verklaard mits er een adequaat instrumentarium voor de geformuleerde doelen gevonden wordt (100.000 sociale huurwoningen in de nieuwbouwopgave en doorgroeien van gemeenten naar minimaal 30% sociale huur in de woningvoorraad). Er is nu ingezet op een aanpak die verschillend is per gemeente, afhankelijk van het aanwezige percentage sociale huur.

Meer dan de helft van de Zuid-Hollandse huishoudens (52%, bron: Woonbarometer) komt in aanmerking voor een sociale huurwoning. De wachtlijsten zijn lang voor een sociale huurwoning. Het huidige aanbod is ontoereikend om aan de vraag te voldoen. Er is een grotere voorraad sociale huurwoningen nodig. Er is daarom een inhaalslag nodig in de bouw van sociale huurwoningen. Daarom moet de sociale woningvoorraad in onze sociale woningvoorraad met minimaal 100.000 woningen toenemen. Ook moet iedere gemeente toegroeien naar een sociale woningvoorraad van minimaal 30 procent in de bestaande woningvoorraad.

Met het oog op de behoefte aan passende woningen voor mensen met een laag inkomen, willen Rijk en provincie toe naar een meer evenwichtige verdeling van sociale huurwoningen over alle gemeenten. Dit vereist dat vooral in gemeenten die nu verhoudingsgewijs een kleine sociale huurvoorraad hebben die sociale huurvoorraad toeneemt. Om te zorgen dat de sociale huurvoorraad toeneemt in juist die gemeenten, is de doelstelling om te streven naar ten minste 30 procent sociale huur in de woningvoorraad van elke gemeente, zodat gemeenten en woningcorporaties kunnen komen tot een meer evenwichtige verdeling van de sociale huurvoorraad. Deze doelstelling is een ingroeimodel, het streven naar het percentage van 30% sociale huur in de woningvoorraad hoeft niet per 2030 bereikt te zijn, als dat redelijkerwijs niet mogelijk is. Oftewel het maximale wordt gevraagd, maar niet het onmogelijke.

De provincie stuurt op de volgende doelstellingen:

- minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
- waarvan de helft in portefeuille van woningcorporaties (sociale huur en middenhuur), dus minimaal 1/3 in portefeuille van woningcorporaties vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
- streven naar minimaal 30% sociale huur in de totale woningvoorraad per gemeente.

Deze doelstellingen zijn beschreven in de regionale realisatieagenda's wonen die op 14 maart 2023 door Rijk, provincie, gemeenten en woningcorporaties zijn ondertekend.

De provincie gaat ervan uit dat nieuwe stedelijke ontwikkelingen die nieuwe woningen mogelijk maken en waarvoor geen anterieure overeenkomst is afgesloten voor 14 maart 2023 (datum ondertekening RRA's) of waarvoor op het moment van inwerkingtreding van de Omgevingsbeleid nog geen omgevingsplan in ontwerp is vastgesteld, nog te beïnvloeden zijn en dus kunnen voldoen aan de genoemde nieuwe doelstellingen. Dit biedt de mogelijkheid de doelstelling van 2/3 deel betaalbare woningen, waarvan de helft door woningcorporaties in portefeuille wordt genomen, in het actuele regionale woningbouwprogramma door te laten werken.

Flexwonen

1. minimaal 2/3 betaalbare woningbouw (huur en koop) vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
2. waarvan minimaal de helft sociale huurwoningen, dus minimaal 1/3 vanaf 2025 in het regionale woningbouwprogramma (nieuwbouw);
3. doorgroeien naar minimaal 30% sociale huur in de totale woningvoorraad per gemeente.

Omdat de sociale woningvoorraad in iedere gemeente verschillend is, kiezen we er voor een gedifferentieerde aanpak dat past bij het uitgangspunt dat *we gaan voor het maximale, maar niet het onmogelijke*.

Gemeenten die substantieel minder sociale huurwoningen in de voorraad hebben dienen meer dan 1/3e sociaal in de gemeentelijke woningbouwprogrammering te realiseren. Het gaat daarbij om gemeenten die minder dan 27% (10% onder de doelstelling) sociale huur in de woningvoorraad hebben.

Zoals altijd is er een gegronde reden aan te voeren waardoor een gemeente niet aan de regel kan voldoen. Uitgaande van het uitgangspunt dat niet het onmogelijke wordt gevraagd, maar wel het maximale vraagt de provincie aan de gemeenten om een realistisch groeipad waaruit blijkt hoe kan worden toegegroeid tot minimaal 30% sociale huurvoorraad of zo dicht daarbij als mogelijk is. Een door de gemeente vastgesteld en aangeleverd plan is nodig om als basis voor de toepassing van maatwerk.

Een gemeente die meer dan 1/3 sociale huurwoningen in de bestaande woningvoorraad heeft, kan een lager aandeel doen, mits de totale voorraad niet daalt onder de 30%. Hierover zijn maatwerkafspraken te maken.

In de Omgevingsverordening en het Omgevingsprogramma is aangegeven hoe op deze doelstellingen wordt gestuurd.

Flexwonen

Met 'flexwonen' wordt bedoeld op verschillende soorten tijdelijke huisvestingsoplossingen, waarbij men woont op basis van tijdelijke huurcontracten. Naast het tijdelijke huurcontract is het tijdelijke karakter van tenminste één van de volgende aspecten kenmerkend:

- de woonruimte zelf;
- de bewoning (via het gebruik van een tijdelijk huurcontract); of
- het gebruik van de locatie waarop een woning wordt geplaatst.

Flexwonen is geen opgave op zich, maar altijd een aanvulling op reguliere permanente woningbouw. Flexwonen dient als een 'flexibele schil' om de bestaande woningvoorraad heen en kan fungeren als 'ventiel' voor de druk op een gespannen woningmarkt (ook in gebieden waar in de toekomst de woningbehoefte zal afnemen). Flexwonen biedt een mogelijkheid om snel extra woonruimte aan de woningvoorraad toe te voegen door tijdelijke woningen op (tijdelijke) locaties of in leegstaand vastgoed te realiseren.

De provincie ziet in flexwonen een oplossing voor het snel beschikbaar krijgen van woonruimte voor vooral spoedzoekers, zeker in tijden van woningtekort. Spoedzoekers zijn mensen die met spoed een woonruimte zoeken. Spoedzoekers betreft een brede groep mensen, zoals vergunninghouders, (buitenlandse) studenten, starters op de woningmarkt, gescheiden mensen, mensen die uit hun woning zijn gezet, mensen afkomstig uit een (woonzorg)instelling, arbeidsmigranten en mantelzorgers.

Flexwonen kan bijdragen aan een snelle verlichting voor de woonvraag. Dat is nodig omdat de provincie Zuid-Holland ziet dat de huidige woningmarkt te weinig woonruimte voor spoedzoekers biedt en omdat de bouw van reguliere woningen vaak te lang op zich laat wachten. Spoedzoekers zijn mensen die met spoed een woonruimte zoeken.

De provincie wil met flexwonen ook een aantal minder gewenste huisvestingsoplossingen die spoedzoekers nu door gebrek aan alternatieven gebruiken, zoals de permanente bewoning van recreatieterreinen, verminderen. Gebouwen voor flexwonen worden beschouwd als stedelijke functie die in beginsel in bestaand stads- en dorpsgebied moeten worden gerealiseerd.

Optimalisatie van woningbouwplannen

Grote woningbouwlocaties kennen een relatief lage woningdichtheid. Hierdoor worden te weinig woningen gebouwd, te veel schaarse ruimte gebruikt, het openbaar vervoer onvoldoende benut

en de druk op het wegennet vergroot. Hoge parkeernormen en het aantal parkeerplekken dat verplicht moet worden gerealiseerd per te bouwen woning zijn daarop van invloed. Het is van belang deze zo goed mogelijk in balans te brengen met het lokale mobiliteitsgedrag, zodat woningen niet onnodig duurder worden en parkeergarages renderen en niet leegstaan.

De provincie streeft naar optimalisatie van woningbouwplannen. De provincie zet daarom in op hogere dichtheden, meer en betaalbare woningen, meer variatie in woningtypen en concentratie van woningbouw nabij HOV. De provincie stimuleert waar mogelijk lopen, fietsen OV en deelmobiliteit, daar waar dit autoritten kan vervangen. Een goed woon- en leefklimaat is daarbij belangrijk.

De provincie wil minder parkeerplaatsen in stationsomgevingen en bij sociale woningen, door de parkeernormen in overeenstemming te brengen met de werkelijke situatie. Woningbouwplannen zijn makkelijker te realiseren, als de gemeente uitgaat van werkelijk autobezit en werkelijke lokale data over autogebruik (in plaats van de landelijke generieke CROW-parkeerrichtlijnen).

Woningbouwlocaties kunnen optimaler en toekomstgerichter worden ingericht. Er wordt nu vooral gebouwd voor grotere huishoudens met twee auto's, terwijl de groei vooral zit in een- en tweepersoonshuishoudens. Die huishoudens hebben vaak maar één auto. Er zijn veel alternatieven voorhanden voor de tweede auto, zoals de elektrische fiets en de deelauto. In gebiedsontwikkelingen kan hiermee rekening worden gehouden, door plannen minder auto-georiënteerd in te richten. Hoge dichtheden, gevarieerde woningtypen, passende parkeernormen en functiemenging spelen hierbij een rol. De woon-werkafstanden worden hierdoor verkleind.

Als lagere parkeernormen worden gehanteerd kan ook in de toekomstige situatie parkeerdruk worden voorkomen met parkeerregulering, goede voorlichting van de nieuwe bewoners en een beperking van het aantal parkeervergunningen per woning (met notarieel vastgelegd kettingbeding). Hiermee kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en is zowel nu als in de toekomst sprake van een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling.

Dichtheid woningbouwlocaties

Recent ontwikkelde woningbouwlocaties hebben gemiddeld een relatief lage woningdichtheid van gemiddeld genomen en afgerond 30 woningen per hectare, waarbij de focus vooral ligt op eengezinswoningen en appartementen. Een hogere dichtheid en een grotere variatie in woningtypen en woonmilieus zijn nodig vanwege de grote woningbouwopgave en om de schaarse ruimte en de mobiliteitsvoorzieningen beter te benutten. Het gaat daarbij om zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve woonbehoefte.

Het zorgdragen voor een goed woon- en leefklimaat is blijft onverminderd van toepassing. Ook bij een hoge woningdichtheid zal dus gezorgd moeten worden voor een aantrekkelijk woon- en leefomgeving, onder meer met voldoende groenvoorzieningen in de woonomgeving. Een hogere woningdichtheid wil niet zeggen dat ook hoger gebouwd moet worden. De woningdichtheid kan ook verhoogd worden door gevarieerder te bouwen en niet alleen suburbane woonmilieus te realiseren, maar ook centrum-dorpse en centrum-stedelijke woonmilieus. De oude dorps- en stadskernen kennen een relatief hoge dichtheid en zijn aantrekkelijke en populaire gebieden om te wonen. De structuur past goed bij de menselijke maat.

De provincie wil dat omgevingsplannen voor woningbouw een zo hoog mogelijke woningdichtheid mogelijk maken, passend bij een goed woon- en leefklimaat. Dit is daarom ook vastgelegd in de Omgevingsverordening. Welke dichtheid kan worden gerealiseerd hangt af van de lokale situatie en de lokale omstandigheden. Het gaat om maatwerk en om het toevoegen van kwaliteit. De dichtheid kan aansluiten bij de dichtheid van de oude kern, het dorp of de stad, waar de woningbouwlocatie bij hoort. Er is dus differentiatie mogelijk tussen stedelijk en landelijk gebied.

De provincie verwacht van gemeenten dat zij een goede afweging maken over een passende dichtheid van nieuwe woningbouwlocaties en dat zij zich voldoende inspannen om een hogere woningdichtheid mogelijk te maken. De provincie verwacht tevens van gemeenten dat zij hierover een gemotiveerd besluit nemen.

Het is niet de bedoeling dat een hoge dichtheid ten koste gaat van ruimtelijke inpassing. Het zorgdragen voor goede ruimtelijke kwaliteit en een goede overgang naar het buitengebied is belangrijk. Vandaar dat ook de groene randen en andere vormen van ruimtelijke inpassing, niet meetellen bij de woningdichtheid.

Gevarieerde woningen

Op veel woningbouwlocaties worden vooral eengezinswoningen en appartementen gebouwd. Dit draagt bij aan inefficiënt ruimtegebruik, een lage woningdichtheid en sluit onvoldoende aan bij de huidige en toekomstige vraag naar woningen als gevolg van de veranderende samenstelling van huishoudens. De provincie vraagt daarom aandacht voor het bouwen van andere typen woningen, zoals dubbele bovenhuizen, beneden-bovenwoningen, hofjeswoningen, rug-aan-rug woningen en souterrainwoningen.

Parkeernorm stationsomgevingen

Overheden geven jaarlijks miljarden uit aan de exploitatie van het openbaar vervoer, de versterking van het netwerk en het beheer van de infrastructuur. Juist in omgevingen waar het gebruik van het openbaar vervoer de meeste potentie heeft, bij de opstappunten, is het wenselijk de ruimtelijke ontwikkeling daarop te oriënteren. In de praktijk kan de investering in het openbaar vervoer nog beter ondersteund worden door de ruimtelijke ontwikkeling. Hoge parkeernormen zorgen voor lagere dichtheden, verminderen de haalbaarheid en betaalbaarheid van ontwikkelingen en stimuleren het autogebruik.

Voor woningbouw in stationsomgevingen, hanteert de provincie een maximale parkeernorm van 0,7 per woning (inclusief bezoekers). Deze norm sluit aan bij het werkelijke autobezit in deze gebieden. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Parkeernorm sociale huur

Parkeernormen voor sociale huur zijn in veel gevallen structureel te hoog vergeleken bij het werkelijk autobezit van de huurders. Het gemiddelde autobezit ligt rond de 0,5 per woning. De gehanteerde parkeernorm ligt vooral in kleinere gemeenten meestal rond de 1. Een hoge parkeernorm voor sociale huur belemmert de haalbaarheid en betaalbaarheid van sociale huurprojecten en leidt vaak tot structurele leegstand in parkeergarages onder sociale huurcomplexen.

Voor sociale huurwoningen hanteert de provincie een parkeernorm van 0,7 per woning. Dit is iets ruimer ten opzichte van het werkelijk gemiddelde autobezit, waardoor er ruimte blijft voor lokaal maatwerk. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Lokale autobezit data als richtlijn

De provincie adviseert gemeenten die alleen CROW gebruiken als basis voor hun parkeerbeleid of bij onderbouwing van de parkeernorm en dat niet baseren op eigen onderzoek en data, voortaan gebruik te maken van werkelijke cijfers die beschikbaar zijn op de site van de provincie. https://public.tableau.com/profile/staatvanzuidholland#!/vizhome/Ruimte_autobezit_per_gemeente_public_blik_nw/Dashboard1?publish=yes

Prioritaire doelgroepen

Optimalisatie van woningbouwplannen

In hoofdstuk 6.2.3 Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling staat het beleid over dichtheden en parkeernormen voor nieuwe woningbouwlocaties.

Prioritaire doelgroepen

De provincie zet haar instrumentarium, zoals beleid, subsidies en kennisdeling in voor goede en betaalbare huisvesting van een aantal doelgroepen die in de huidige woningmarkt moeilijk aan een passende woning kunnen komen. In de onderstaande tekst wordt nader ingegaan op deze prioritaire doelgroepen.

1. Doelgroepen van de sociale huursector

Tot de doelgroepen van woningcorporaties behoren huishoudens die door hun lage inkomen (primaire en secundaire doelgroep) of andere omstandigheden (aandachtsgroepen) moeilijkheden ondervinden bij het vinden van passende huisvesting.

1. Doelgroepen van de sociale huursector

De provincie vindt passende huisvesting voor de doelgroepen van woningcorporaties van groot belang. De urgentie is groot en de wachtlijsten voor een sociale huurwoning zijn lang. Ook door de instroom van vergunninghouders en zorgdoelgroepen en het verdwijnen van sociale huurwoningen uit de voorraad door sloop, liberalisatie of verkoop is het van groot belang dat er voldoende sociale huurwoningen worden gebouwd. De doelstellingen uit deze Omgevingsvisie zorgen ervoor dat er nog meer noodzaak is tot sturing op het bouwen voor specifieke doelgroepen, voor wie deze woningen worden gebouwd en hoe deze woningen zich verhouden tot de bestaande woningvoorraad.

Als er sprake is van schaarste aan een bepaald type woningen kan dat reden zijn om aanpassingen aan de woningvoorraad te doen. De provincie heeft inzicht in wat kwantitatief en kwalitatief nodig is: aan de ene kant voor de ontwikkeling van de sociale huurvoorraad, onderscheiden naar prijsklassen, en het aanbod sociale huurwoningen en aan de andere kant de ontwikkeling van de omvang van de doelgroepen en de actief woningzoekenden die daarop aangewezen zijn. In het bijzonder is er aandacht voor een passende voorraad en een passend aanbod van huurwoningen met een huurprijs onder de liberalisatiegrens voor de primaire en secundaire doelgroepen van woningcorporaties.

De huidige definitie voor sociale huur biedt onvoldoende garantie voor de huurder dat een sociale huurwoning die door een belegger wordt verhuurd langjarig beschikbaar blijft als sociale huur. Het Rijk heeft dit ook erkentkend en werkt aan een nieuwe definitie voor sociale huur.

Het is belangrijk dat alle sociale huurwoningen voldoen aan volgende voorwaarden:

Het is daarom belangrijk dat alle sociale huurwoningen voldoen aan alle van de volgende voorwaarden:

- beschikbaar zijn voor de DAEB-inkomensgroep
- minimaal 25 jaar vanaf de bouw wordt ingezet als sociale huurwoning;
- heeft een begrensde huur en, er is sprake van een maximale jaarlijkse huurverhoging
- moet vallen onder het verhuurd worden via een woonruimteverdeelsysteem

Het is belangrijk dat elke sociale huurwoning langjarig beschikbaar is voor de doelgroep, een begrensde huurstijging kent en minimaal 25 jaar beschikbaar is als sociale huurwoning. Om er voor te zorgen dat elke woningzoekende een eerlijke kans krijgt en om discriminatie op de woningmarkt tegen te gaan vinden wij vindt de provincie het ook belangrijk dat alle sociale huurwoningen via een woonruimteverdeelsysteem worden verhuurd. Sociale huurwoningen in portefeuille van woningcorporaties voldoen aan deze voorwaarden. Zoals het er nu uit ziet zal het in de toekomst mogelijk blijven dat ook marktpartijen sociale huurwoningen mogen blijven verhuren. De provincie vindt het belangrijk dat ook sociale huurwoningen die door marktpartijen worden verhuurd aan dezelfde genoemde drie voorwaarden voldoen waaraan waar sociale huurwoningen van woningcorporaties aan kunnen voldoen. Alleen op deze manier ontstaat er een duurzame sociale huurvoorraad.

2. Woningen voor de middeninkomensgroep Middeninkomensgroep: middenhuur en betaalbare koop

De provincie wil ook zorgdragen voor voldoende betaalbare woningen voor de middeninkomensgroep. Op de woningmarkt behoeven middeninkomens als doelgroep extra aandacht. Deze doelgroep heeft een te hoog inkomen voor de sociale huursector en is aangewezen op de geliberaliseerde huursector en betaalbare koopvoorraad. Woningen van dit type kunnen ook de doorstroming bevorderen waarmee een deel van het sociale segment huursegment vrijkomt.

Betaalbare woningbouw heeft te maken met de betaalbaarheid van het huishouden. De provincie hanteert een definitie van middeninkomens die ligt tussen de toewijzingsnorm voor woningcorporaties in de sociale huursector en anderhalf keer modaal.

Betaalbare huurwoningen zijn woningen met een huur vanaf de liberalisatiegrens tot 1000 euro per maand (prijspeil 2022); In het voorstel voor de Wet Betaalbare Huur staat dat net als bij sociale huur, ook de huurprijs voor middenhuur wordt gereguleerd door toepassing van het puntensysteem. De maximaal toegestane huurprijs voor middenhuur wordt dan € 1.123 op basis van het maximaal aantal punten. Door de val van het kabinet is onduidelijk wat de planning van het wetsvoorstel is.

Betaalbare koopwoningen zijn woningen tot 355.000 euro. In de samenwerkingsafspraken woningbouw Rijk-provincie is afgesproken om de maximale NHG-grens van 2022 te hanteren als maximumgrens voor betaalbare koopwoningen en deze de komende jaren niet te indexeren.

De provincie hanteert een definitie van het middeninkomen conform die van het Rijk zoals aangegeven in de Wet Betaalbare Huur (art. 10 lid 4).

Voor de definitie van betaalbare huurwoningen wordt eveneens aangesloten bij de definitie van het Rijk, zoals vastgelegd in de Wet Betaalbare Huur. Dit zijn woningen met een huur vanaf de liberalisatiegrens tot €1157,95 (prijsspeil juli 2024) per maand. De huurprijs voor middenhuur wordt, net als sociale huur, gereguleerd door toepassing van het puntensysteem, conform de Wet Betaalbare Huur.

Tot slot wordt ook voor de maximumgrens van betaalbare koopwoningen aangesloten bij de betaalbaarheidsgrens van het Rijk, zoals gedefinieerd in het Besluit Woningbouwimpuls 2020 (art. 1c).

Voor de provincie geldt dat zij ook wil monitoren wat de voorraadontwikkeling doet voor de (lagere) provinciale definitie van betaalbare koop: de bovengrens voor betaalbare koop betreft dat wat maximaal kan worden geleend met anderhalf keer modaal inkomen gebaseerd op de NIBUD-financieringslastennormen. De bovengrens voor sociale koop betreft dat wat maximaal kan worden geleend met een modaal inkomen volgens diezelfde NIBUD-financieringslastennormen. In de praktijk hanteert de provincie de maximale grens van € 250.000/280.000 voor sociale koop een betaalbare koopwoning. De provincie wil dit monitoren om zicht te houden op de kansen op een koopwoning voor de doelgroep met een maximaal met anderhalf keer modaal inkomen.

3. Aandachtsgroepen

In het programma 'Thuis voor iedereen' geeft het Rijk de urgentie aan van goede huisvesting van aandachtsgroepen. De provincie onderschrijft deze urgentie. Mogelijk wordt de definitie welke personen onderdeel van de aandachtsgroepen zijn bij het vaststellen van het Wetsvoorstel Versterking Regie Volkshuisvesting nog aangepast.

Aandachtsgroepen zijn groepen mensen met minder kansen dan anderen op de woningmarkt. Bijvoorbeeld door hun behoefte aan een specifiek soort woning of woonvorm, wat zij kunnen betalen voor de huisvesting, wat extra nodig is aan begeleiding en zorg en het draagvlak in de buurt. Voor de provincie behoren vooralsnog de volgende personen tot de aandachtsgroepen:

- sociaal-medische groepen: mantelzorgverleners- en ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen (maatschappelijke opvang, opvang van slachtoffers van geweld in huiselijke kring/ 'vrouwenopvang', opvang van slachtoffers van mensenhandel, beschermd wonen, instellingen voor klinische geestelijke gezondheidszorg en forensische zorg, instellingen voor jeugdhulp), woningzoekenden na (jeugd)detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sekswerkers,
- statushouders,
- arbeidsmigranten,
- studenten,
- woonwagenvoerders.

3. Aandachtsgroepen

In het programma 'Thuis voor iedereen' geeft het Rijk de urgentie aan van goede huisvesting van aandachtsgroepen. De provincie onderschrijft deze urgentie. Een aantal van deze aandachtsgroepen hebben een zorgbehoefte. De primaire verantwoordelijkheid om aan die zorgbehoefte te voldoen ligt bij de gemeente. De provincie richt zich primair op de huisvestingsvraag van deze aandachtsgroepen in de vorm van voldoende betaalbare woningen en/of flexwoningen.

Voor de huisvesting van arbeidsmigranten heeft de provincie specifiek beleid en voor de huisvesting van statushouders (vergunninghouders) heeft de provincie een wettelijke toezichtstaak. Het beleid voor de beide genoemde doelgroepen is dat hieronder beschreven.

Voor de huisvesting van arbeidsmigranten heeft de provincie specifiek beleid en voor de huisvesting van statushouders (vergunninghouders) heeft de provincie een wettelijke toezichtstaak. Voor de beide genoemde groepen is dat hieronder beschreven.

Arbeidsmigranten- Arbeidsmigranten

Een specifieke aandachtsgroep zijn arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten/ internationale werknemers zijn belangrijk voor de Zuid-Hollandse economie. Er is een continue vraag vanuit het bedrijfsleven

naar arbeidsmigranten in diverse sectoren: van de land- en tuinbouwsector, tot techniek, tot zorgsector. Om aan deze vraag te voldoen is goede tijdelijke huisvesting **belangrijk: het is** een steeds belangrijkere voorwaarde voor arbeidsmigranten om te kiezen voor een (tijdelijke) baan in Nederland. Het aanbod van tijdelijke huisvesting is echter, zowel kwantitatief als kwalitatief, nog steeds onvoldoende **waardoor**. Dit legt een onevenredige druk op de bestaande (**goedkope**) woningvoorraad **wordt gelegd**, met name in het goedkopere deel daarvan. Daarnaast wordt door verkamering van bestaande woonruimtes of door concentratie van huisvestingslocaties van arbeidsmigranten soms overlast door omwonenden ervaren. Ook sluiten de huidige woon- en werklocaties niet altijd goed op elkaar aan waardoor lange verkeersbewegingen noodzakelijk zijn en het wegennet onnodig belast wordt.

De termen arbeidsmigranten en internationale werknemers zijn deels uitwisselbaar. Onder internationale werknemers vallen echter vaak ook de zogenaamde 'expats' en om deze groep gaat het hier niet. Daarom is gekozen voor de precieze term 'arbeidsmigranten'. Het gaat daarbij om werknemers die hier in principe voor de korte en middellange termijn (tot maximaal drie jaar) komen werken in laaggeschoolde en/of laagbetaalde arbeid. "In principe" omdat zij, ook als zij langer blijven, vaak te maken hebben met onvoldoende doorstromingsmogelijkheden naar de reguliere woningmarkt, waardoor zij aangewezen zijn op dezelfde huisvesting als de kort- en middellang verblijvende arbeidsmigranten.

Beleid huisvesting arbeidsmigranten

Huisvesting van arbeidsmigranten (zowel tijdelijk als permanent) wordt beschouwd als een stedelijke functie die – in overeenstemming met de ladder voor duurzame verstedelijking – in beginsel binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) moet worden gerealiseerd. Dat kan in de bestaande woningvoorraad, maar ook via transformatie van leegkomende andere panden of (tijdelijk) op nog niet ontwikkelde locaties voor bijvoorbeeld woningbouw of bedrijventerreinen.

Aan de (buiten)rand van BSD zijn er in beperkte mate ook mogelijkheden voor huisvesting van arbeidsmigranten indien binnen BSD geen ruimte beschikbaar is. Daarbij moet worden voldaan aan het ruimtelijke kwaliteitsbeleid waarin mogelijkheden zijn voor inpassen, aanpassen en transformeren van locaties op perceelniveau.

Indien de ruimtelijke kwaliteitscriteria onevenredig belemmerend werken, kan in overleg met de provincie gekeken worden of afwijking voor maatwerk op grond van de Omgevingsverordening mogelijk is.

Zolang de Omgevingswet nog niet in werking is getreden, is de zogenoemde 'kruimelregeling' uit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van toepassing op sommige ontwikkelingen met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten. In de Omgevingsverordening Zuid-Holland is aangegeven voor welke situaties toetsing aan de verordening aan de orde is.

Daarnaast is, onder voorwaarden, short- en midstay huisvesting ten behoeve van arbeidsmigranten mogelijk in de greenports (glastuinbouw, bollenteelt en boom- en sierteelt). Hierdoor kunnen arbeidsmigranten dichter in de buurt van het werk worden gehuisvest. Hergebruik of transformatie van kassen naar andere functies dan teelt is niet mogelijk. Dit geldt eveneens voor de als categorie 1 gekwalificeerde bedrijfsbebouwing ten behoeve van de herstructureringsopgave in het op 11 oktober 2016 door de gemeente en de provincie vastgestelde Werkboek Westland.

Voor nieuwbouw kan ook gedacht worden aan (tijdelijke) huisvesting op bouwlocaties die nog niet geheel zijn ontwikkeld. Huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen is toegestaan op percelen die incourant zijn voor bedrijven of bij meervoudig ruimtegebruik (te denken valt aan huisvesting boven op een loods of verzamelgebouw), mits de bedrijfsvoering van omliggende bedrijven niet onevenredig wordt beperkt en een goed woon- en leefklimaat kan worden geboden (nabijheid voorzieningen, zichtbaarheid, sociale veiligheid).

Bij een piekbehoefte kan tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten voor maximaal drie maanden worden gerealiseerd bij het bedrijf dat de arbeidskrachten gedurende deze piekperiode nodig heeft. Daarna moet de bebouwing weer worden verwijderd en de huisvesting beëindigd. Wel is het van belang dat de huisvesting geen belemmering vormt voor de (agrarische) bedrijfsvoering in de omgeving.

Hergebruik van bestaande of leegstaande gebouwen buiten BSD is in beginsel mogelijk. Hierbij is de nabijheid van voorzieningen wel gewenst. Ruimtelijke kwaliteitseisen zijn van toepassing. Gebruik van recreatiecomplexen voor de al dan niet tijdelijke huisvesting van arbeidsmigranten en eventueel

ele andere groepen die tijdelijke huisvesting zoeken, is ongewenst indien dit de hoofdfunctie van het complex (toeristisch-recreatief gebruik) in de weg zit.

De gemeente waar de arbeidsmigrantenfuncties bestaan, is verantwoordelijk voor de (planologische) inpassing van voldoende locaties voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Hiermee wordt voorkomen dat de huisvestingsverantwoordelijkheid bij nabijgelegen gemeenten terecht komt.

Om de omstandigheden waarin arbeidsmigranten wonen te verbeteren zijn de volgende zaken van belang. Allereerst is een goed woon- en leefklimaat voor arbeidsmigranten van belang. Huisvesting voor arbeidsmigranten dient dan ook minimaal te voldoen aan de normen van de Stichting Normering Flexwonen (SNF). Minimaal, omdat de provincie graag ziet dat gemeenten en marktpartijen hogere kwaliteitsnormen stellen, zoals ook aanbevolen door het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten.

Organisaties die de huisvesting van arbeidsmigranten verzorgen kunnen een certificaat van de SNF behalen als zij laten zien dat zij aan de kwaliteitsnormen van SNF voldoen. Het certificaat kan worden ingetrokken indien er op grond van de controle niet wordt voldaan aan de SNF-normen. Het intrekken van het certificaat door SNF betekent echter niet per se dat de locatie vanuit dit Omgevingsbeleid ongeschikt is.

~~Verder is het van belang dat een zelfstandig wooncontract wordt geboden, los van het arbeidscontract. Met de Wet Goed Verhuurderschap kan de gemeente een verhuurdervergunning instellen waarin onder meer voorwaarden zoals een zelfstandig wooncontract kunnen worden gesteld.~~

Verder is het van belang dat een zelfstandig wooncontract wordt geboden, los van het arbeidscontract. Op 1 juli 2023 is de Wet Goed Verhuurderschap in werking getreden. In de Wet Goed Verhuurderschap is juridisch geregeld dat de huurcontracten niet meer afhankelijk mogen zijn van de arbeidscontracten en dienen separaat te worden gesloten. Misstanden kunnen aangekaart worden via een klachtprocedure bij een door de Wet ingesteld meldpunt. Aanvullend kunnen gemeenten in een verhuurdersverordening een vergunningsplicht in het leven roepen waardoor het mogelijk is om verhuurders te toetsen aan de eisen van Goed Verhuurderschap.

Bij de komst of uitbreiding van nieuwe bedrijvigheid bestaat er een verplichting om bij initiatieven die leiden tot een aanzienlijke toename van de huisvestingsbehoefte, onderzoek te doen naar het effect op de huisvesting en tevens aan te geven hoe in de extra behoefte wordt voorzien.

~~Vergunninghouders (statushouders)-~~ *Vergunninghouders (statushouders)*

Vergunninghouders zijn asielzoekers met een verblijfsvergunning. De provincie is toezichthouder op uitvoering van de gemeentelijke taken op basis van de Huisvestingswet 2014. Daarbij gaat het om toezicht op de wettelijke taak van gemeenten om vergunninghouders te huisvesten. In het Omgevingsprogramma wordt dit nader toegelicht.

4. Ouderen

Tot de doelgroep ouderen behoort iedereen vanaf 65 jaar. Hiermee sluit de provincie aan op de definitie gehanteerd door het Rijk in het programma "Wonen en zorg voor ouderen". Deze doelgroep is heel divers; qua inkomen, woonwensen en gezondheid. De huisvestings- en zorgvraag binnen deze doelgroep is daarom sterk afhankelijk van de persoonlijke situatie.

~~4. Ouderen~~

~~De huisvestings- en zorgvraag binnen deze doelgroep is sterk afhankelijk van de persoonlijke situatie. Het aantal ouderen neemt de komende jaren toe. Tegelijkertijd neemt ook de levensverwachting toe, waardoor sprake is van een dubbele vergrijzing. In 2020 was in Nederland 1 op de 21 mensen 80-plus en in 2040 is dit 1 op 12. Dit leidt tot een toename van de ondersteunings- en zorgvraag terwijl er steeds minder zorgpersoneel en minder mantelzorgers beschikbaar zijn. Om de sterk stijgende zorgkosten te beheersen zet het Rijk sterk in op extramuralisering. Dit betekent dat deze grote groep ouderen steeds langer zelfstandig blijven wonen.~~

In juli 2022 heeft het Rijk (Ministerie VWS) het Programma 'Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen' gepubliceerd. Hierin staat het perspectief om een brede maatschappelijke omslag te maken in de organisatie van ondersteuning en zorg en wonen voor ouderen. Het motto is "zelf als het kan, thuis als het kan, digitaal als het kan". Om ouderen zo lang mogelijk eigen regie te geven en ervoor te zorgen dat men zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen is naast een geschikte woning

ook een geschikte woonomgeving van groot belang. Het gaat dan om woningen dichtbij de voorzieningen, OV en een aantrekkelijke veilige buitenruimte die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.

In november 2022 heeft Het Rijk (BZK) het programma 'Wonen en Zorg voor ouderen' gelanceerd. Daarin is onder andere aangegeven dat van de landelijke opgave om voor 2030 900.000 woning te bouwen er ongeveer 1/3e (290.000 woningen) geschikt moet zijn voor ouderen. Omdat we in de provincie Zuid-Holland nu al met een tekort aan geschikte ouderenwoningen zitten is de opgave hier nog groter. Ongeveer 1 op de 4 nieuwe woningen zal een ouderenwoning moeten zijn om de vergrijzing op te kunnen vangen. Het Rijk maakt bij ouderenwoningen onderscheid tussen nultredenwoningen, geclusterde woonvormen en zorggeschikte woningen (verpleegzorgplekken).

In november 2022 heeft Het Rijk (BZK) het programma 'Wonen en Zorg voor ouderen' gelanceerd. Daarin is onder andere aangegeven dat van de landelijke opgave om voor 2030 900.000 woningen te bouwen er ongeveer 1 op de 3 woningen 1/3e (290.000 woningen) geschikt moet zijn voor ouderen. In Zuid-Holland moet ongeveer 1 op de 4 nieuwe woningen een woning geschikt voor ouderen zijn om de vergrijzing op te kunnen vangen. Het Rijk maakt bij woningen die geschikt zijn voor ouderen onderscheid tussen nultredenwoningen, geclusterde woonvormen en zorggeschikte woningen (verpleegzorgplekken).

De provincie hanteert de volgende definities. Onderstaand de landelijke definities van het Rijk van de drie genoemde woonvormen voor ouderen:

Nultredenwoningen: Dit zijn reguliere woningen die zowel intern als extern toegankelijk zijn. Dit houdt in dat je de woningen kan bereiken zonder trap te lopen (extern toegankelijk) en dat keuken, badkamer, toilet en minimaal 1 slaapkamer zonder trappen te bereiken zijn (intern toegankelijk).

Geclusterde woonvormen: Dit zijn onder andere hofjeswoningen, serviceflats en seniorenflats. Geclusterde woonvormen beslaan woningen die voldoen aan de uitgangspunten voor nultredenwoningen. Daarnaast zijn deze woonvormen ingericht op het bevorderen van sociaal contact en gemeenschapsgevoel, waardoor eenzaamheid wordt tegengegaan. Er moet een ontmoetingsruimte in pandig aanwezig zijn en de woonvorm is wordt voor minimaal 50% bewoond door 55+ers. Landelijk gaan wij bij clustering uit van een schaal van minimaal 12 woningen. De schaal voor clustering kan op het platteland of in kleine kernen lager liggen. Het verdient aanbeveling dat de woningen dementievriendelijk ingericht worden.

Zorggeschikte woningen: De term 'verpleegzorgplekken' uit het programma Wonen en Zorg voor ouderen wordt vervangen door de term 'zorggeschikte woningen'. Het scheiden van wonen en zorg houdt in dat wij niet meer uitgaan van 'plekken', maar wonen centraal stellen. Uitgangspunt zijn woningen die zo ingericht zijn dat hier goed verpleegzorg geleverd kan worden. Dit maakt deze woningen 'zorggeschikt'.

Zorggeschikte woningen zijn zelfstandige woningen die onderdeel zijn van een geclusterde vorm waarin zorg volgens de Wet langdurige zorg geleverd wordt voor bewoners. Om zorg te kunnen leveren is het van belang dat deze wooneenheden en de toegang hiertoe rolstoel- of rollatorgeschikt zijn, met voldoende ruimte bij de entree, in de toiletruimte en in de badkamer. Ook dient de woning brandveilig te zijn en te beschikken over een goede en stabiele internetverbinding voor domotica.

Nultredenwoningen: Dit zijn reguliere woningen die zowel intern als extern toegankelijk zijn. Extern toegankelijk wil zeggen dat de woonkamer vanaf de straat zonder traplopen te bereiken is. Intern toegankelijk wil zeggen dat vanuit de woonkamer de keuken, het toilet, de badkamer en ten minste één slaapkamer zonder traplopen te bereiken is.

Geclusterde woonvormen (voor ouderen): Dit zijn woningen die geschikt en speciaal bestemd zijn voor ouderen, dat wil zeggen bewoners van 65 jaar en ouder, en deel uitmaakt van een complex of groep woningen die voor minimaal 50% bestemd is voor ouderen. Geschikt betekent een nultredenwoning die minimaal rollator- en doorgankelijk is. Hiertoe behoren onder andere woningen in woonzorgcomplexen, aanleunwoningen, serviceflats, groepwonen van ouderen, ouderenwoningen en hofjeswoningen. Nabijheid van 24 uren zorg is geen voorwaarde vanwege de mogelijke andere leveringsvormen van zorg. Hoewel specifieke voorzieningen niet noodzakelijk zijn, heeft een deel van de geclusterde woningen een zorgsteunpunt en/of een gemeenschappelijke ruimte, receptie, huismeester, alarmering e.d.

Zorggeschikte woningen: De term 'verpleegzorgplekken' uit het programma Wonen en Zorg voor ouderen is vervangen door de term 'zorggeschikte woningen'. Het scheiden van wonen en zorg houdt in dat er niet meer uit wordt gegaan van 'plekken', maar wonen centraal staat. Het uitgangspunt

is dat de woningen zo ingericht zijn dat hier goede verpleegzorg geleverd kan worden. Dit maakt deze woningen 'zorggeschikt'.

Een zorggeschikte woning is een woning die deel uitmaakt van een complex of groep woningen die geschikt en speciaal bestemd zijn voor bewoners met een Wet langdurige zorg (Wlz)-indicatie, waarbij de zorg (extramuraal) wordt geleverd door middel van Volledig Pakket Thuis (VPT), Modulair Pakket thuis (MPT) of Persoons Gebonden Budget (PGB). Geschikt betekent in dit geval dat de toegang en de woning rolstoel- en rollator toe- en doorgankelijk zijn met in de woning voldoende ruimte bij entree en in toiletruimte en badkamer, brandveilig, met een goede en stabiele internetverbinding voor domotica.

De opgave aan geclusterd wonen en zorggeschikte woningen is gebaseerd op de behoefte onder alleen ouderen (65-plus). Om in de behoefte van ouderen (65-plus) te voorzien zullen deze woning-aantallen moeten worden gerealiseerd. Indien er met jongere bevolkingsgroepen gemengd wordt gewoond binnen één complex, wordt de opgave aan geclusterd wonen met deze aantallen verhoogd. Een groot deel van de geclusterde woonvormen en verpleegzorgplekken zorggeschikte woningen moeten in het betaalbare segment gerealiseerd worden. Dat betekent dat 1 op de 5 woningen die corporaties tot 2030 ontwikkelen geschikt een geclusterde woonvorm of een voor verpleegzorg geschikte woning moet zijn.

De provincie monitort via het planregistratiesysteem of de genoemde drie typen ouderenwoningen genwoningen geschikt voor ouderen er ook daadwerkelijk geprogrammeerd worden en zal zo nodig bijsturen in woningbouwprogramma's van gemeenten. Door te sturen op de ontwikkeling van ouderenwoningen genwoningen geschikt voor ouderen wordt er ook gewerkt aan de doorstroming op de woningmarkt. Elke oudere die verhuist laat immers een woning achter die weer beschikbaar komt voor een gezin of starter op de woningmarkt. Op deze manier komen verhuisbewegingen op gang en draagt de bouw van ouderenwoningen genwoningen geschikt voor ouderen ook bij aan meer kansen en mogelijkheden voor andere woningzoekenden.

Instrumenten

5. Asielzoekers

Een asielzoeker is iemand die asiel heeft aangevraagd. Hij of zij vraagt om bescherming als vluchteling en wacht op de beslissing van de overheid. Zolang de asielprocedure loopt, hebben asielzoekers het recht om in Nederland te blijven. Het Rijk is verantwoordelijk voor het opvangen van asielzoekers en het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) voert dit in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid uit. Het COA was afhankelijk van de vrijwillige medewerking van gemeenten bij het realiseren van asielopvang. Op 1 februari is de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (ook bekend als de Spreidingswet) in werking getreden. Hiermee hebben gemeenten een (structurele) wettelijke taak in de opvang van asielzoekers gekregen. Ook moet deze wet leiden tot een evenwichtigere verdeling van asielzoekers van asielzoekers over gemeenten en het mogelijk maken van kleinschalige opvang.

Er zijn momenteel landelijk te weinig opvangplekken voor asielzoekers. De provincie Zuid-Holland wil samen met gemeenten verantwoordelijkheid nemen in de maatschappelijke opgave om meer en kwalitatief betere asielopvang te realiseren. De provincie heeft hierin een faciliterende en coördinerende rol.

Instrumenten

Gedeputeerde Staten geven uitvoering aan het provinciaal woonbeleid, zoals opgenomen in deze Omgevingsvisie, door de inzet van de volgende instrumenten:

- **Woningbehoefteverkenning Zuid-Holland:** De meest actuele Woningbehoefteverkenning Zuid-Holland is leidend voor het gesprek over de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan woningen. Dit onderzoek wordt periodiek geactualiseerd en bestaat uit enerzijds een raming van de gewenste woningvoorraadtoename en anderzijds een verkenning van de gewenste woningdifferentiatie van die woningvoorraadtoename op basis van toekomstvoorspellingen.
- **Regionale woonzorgvisie:** In de regionale woonzorgvisie geven de gemeenten de actuele kaders weer van onderwerpen waarvoor regionale afstemming nodig is. Door het toevoegen van kaders voor de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen spreken we niet meer van een regionale woonvisie, maar van een regionale woonzorgvisie.
- **Regionale woningbouwprogramma:** Jaarlijks worden de regionale woningbouwprogramma's geactualiseerd in samenspraak met de provincie. Het regionale woningbouwprogramma is een overzicht van planvoornemens (hard en zacht), waarin (de optelsom van)

verschillende woningbouwplannen en -projecten moet voldoen aan de gestelde doelstellingen uit de Omgevingsvisie. De Omgevingsverordening vormt hierbij het juridisch sluitstuk, indien de doelstellingen niet vertaald kunnen worden in een regionaal woningbouwprogramma.

- **Regionale realisatieagenda:** Op 14 maart 2023 hebben Rijk, provincie, gemeenten en woningcorporaties afspraken gemaakt over voldoende betaalbare woningen voor de periode 2022 t/m 2030.
- **Bestuurlijke afspraken over woningbouw:** voor een aantal locaties zijn specifieke bestuurlijke afspraken gemaakt
- **Toezicht houden op de Huisvestingswet:** op basis van de Huisvestingswet 2014 heeft de provincie toezichtstaken richting gemeenten. Het betreft het toezicht op de wettelijke taak van gemeenten om vergunninghouders te huisvesten en het toezicht houden op de toepassing van de Huisvestingswet in het geval dat gemeenten een huisvestingsverordening vaststellen
- **Regioplannen en provinciaal plan asielopvang:** op basis van de Spreidingswet biedt de provincie ondersteuning aan gemeenten in het organiseren van opvangplekken voor asielzoekers.
- **Subsidies:** de provincie zet subsidies in voor het stimuleren van de planvorming en bouw van betaalbare huurwoningen, geclusterde woningen geschikt voor ouderen en collectieve woonvormen.
- **Kennisdeling:** de provincie voor actieve kennisdeling over de verschillende woononderwerpen door middel van bijvoorbeeld bijeenkomsten, websites of leerkringen.

~~Naast deze instrumenten heeft de provincie op basis van de Huisvestingswet 2014 toezichtstaken richting gemeenten. Het betreft het toezicht op de wettelijke taak van gemeenten om vergunninghouders te huisvesten en het toezicht houden op de toepassing van de Huisvestingswet in het geval dat gemeenten een huisvestingsverordening vaststellen.~~

In het Omgevingsprogramma worden de bovenstaande instrumenten en toezichtstaken nader toegelicht en hoe Gedeputeerde Staten daarmee sturen op de doelstellingen uit de Omgevingsvisie.

Monitoring

Monitoring

Om de realisatie van de beleidsdoelstellingen te kunnen volgen, is inzicht nodig in de ontwikkeling van de bestaande en toekomstige woningvoorraad en de onderwerpen die daar verband mee houden. Provincie, gemeenten en regio zijn gebaat bij een actueel woningbouwprogramma en een woningvoorraad die voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag en passen bij de doelstellingen van de regionale en provinciale visies. Gemeenten registreren hun plannen in het provinciale digitale systeem Planregistratie Wonen. De provincie geeft met de Woonbarometer periodiek inzicht in de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling van de woningvoorraad. Daarnaast zet de provincie periodiek de stand van de veranderingen in de woningvoorraad en de verleende ~~bouwvergunningen~~ omgevingsvergunningen voor nieuw te bouwen woningen op de provinciewebsite Staat van Zuid-Holland. Waar de Woningbehoefteverkenning Zuid-Holland ook vooruitkijkt, kijkt de Woonbarometer vooral terug. Voor de monitoring gaat de provincie regelmatig in overleg met de regio's over welke informatie en indicatoren relevant zijn en wie hiertoe gegevens kan leveren. Monitoring kan dan eventueel gezamenlijk worden opgepakt. Monitoring wordt gebruikt voor de context, duiding en ~~duiding~~ indien nodig ofwel voor het bijsturen van beleid.

6.1.2 Toekomstbestendig bouwen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil zorgen voor een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied dat zorgt voor een prettige, gezonde en veilige leefomgeving. Een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling dient (in toenemende mate) en in samenhang met elkaar:

- Energiepositief te zijn, door optimaal in te zetten op besparing van elektriciteits- en warmte/koeltevraag, het benutten van rest- en aardwarmte en omgevingskoude en het zoveel mogelijk in hernieuwbaar opgewekte elektriciteit te voorzien – door zo mogelijk meer te produceren dan zelf wordt gebruikt. Onder een energiepositieve bijdrage hoort ook het bieden van systeemdiensten, zoals bijdragen aan afvlakking van vraagpieken, het bufferen van aanbodpieken van duurzaam geproduceerde energiedragers en het deelnemen aan gezamenlijk beste oplossingen (die individueel niet te veel benadelen).
- Klimaatbestendig en waterrobuust te zijn ook op slappe ondergrond. Daarmee wordt bedoeld dat het nieuw ingerichte gebied en de omgeving goed blijft functioneren in extreme weersomstandigheden. Klimaatadaptief bouwen is daarom de norm in Zuid-Holland.
- Uit te gaan van natuurinclusief bouwen om daarmee de biodiversiteitsvariatie aan biotopen voor de stedelijke soorten in het bebouwde gebied duurzaam te behouden en te versterken.

- Circulaire en biobased oplossingen te bieden bij realisatie en beheer door een verantwoord materiaalgebruik en het hanteren van de ontwerpprincipes modulariteit en losmaakbaarheid, zodat er kan worden ingespeeld op een veranderde behoefte in de toekomst.
- Uit te gaan van het zoveel mogelijk toepassen van emissieloze oplossingen voor zowel de bouwphase als gebruiksfase, oplossingen die emissies van in ieder geval NOx en CO2 zoveel mogelijk beperken, om daarmee een toekomstbestendige inrichting van de bebouwde leefomgeving te bevorderen.
- In te zetten op drinkwaterbesparende maatregelen in en rond de woning om de druk op de drinkwatervoorziening en het watersysteem te verlichten.
- Gezonde en veilige leefomgeving te bevorderen; die een gezonde leefstijl ondersteunt, met een beweegvriendelijke leefomgeving voor sport en beweging stimuleert en waarin een goede milieukwaliteit wordt beschermd en bevorderd.

In ruimtelijke visies en plannen wordt opgenomen hoe ruimtelijke ontwikkelingen zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering en invulling wordt gegeven aan een energiepositieve bijdrage, klimaatadaptatie, tegengaan van bodemdaling, natuurinclusiviteit, circulariteit, emissieloos, drinkwaterbesparend en een gezonde bebouwde leefomgeving.

Tevens zet de provincie via diverse provinciale programma's in op versnelling van de realisatie van toekomstbestendige woningbouw in Zuid-Holland. Dit doet de provincie vanuit verschillende rollen in samenwerking met verschillende partners.

Aanleiding

Een combinatie van opgaven liggen ten grondslag aan de keuze voor een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied;

Opgave energie

Eén van de grootste uitdagingen voor Nederland de komende jaren is klimaatverandering. Conform het klimaatakkoord van Parijs en het nationale Klimaatakkoord ~~werken we~~ werkt de provincie aan het fors reduceren van de broeikasgasemissies. Dit vraagt een energievoorziening (warmte/koelte en elektriciteit) in ~~onze~~ onze leefomgeving die is geoptimaliseerd en gebaseerd op hernieuwbare energie.

Opgave circulair

De bouw en ontwikkeling van de bebouwde leefomgeving vraagt om materiaalgebruik met een lage CO2-uitstoot en mogelijkheden tot hergebruik, conform het Nationaal Grondstoffenakkoord. Bovendien draagt circulariteit bij aan een verlaging van andere emissies zoals stikstof, en zorgt het voor een gezondere leefomgeving, met name door het gebruik van biobased bouwmaterialen.

Opgave klimaatadaptatie

Daarnaast vraagt klimaatverandering dat ~~onze~~ onze bebouwde leefomgeving moet worden aangepast, anticiperend op de verwachtingen die bij het veranderende klimaat horen: extreme neerslag, hittestress, langere periodes van droogte en een grotere kans op overstromingen en de bodem die blijft dalen. In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en Nationaal Bestuursakkoord Klimaatadaptatie is afgesproken dat ~~we onze~~ onze leefomgeving weerbaarder ~~te~~ te maken tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Opgave verstedelijking

De beleidskeuze voor een toekomstbestendig ingericht bebouwd gebied is er dan ook op gericht om schade door hevige neerslag, bij langdurige droogte, tijdens periodes van hitte, in relatie tot bodemdaling en/of als gevolg van overstromingen te voorkomen of te beperken. Groene, natuurinclusieve maatregelen hebben daarbij de voorkeur ('groen tenzij') om tevens de biodiversiteit te vergroten. Tegelijkertijd speelt de grote verstedelijkingsopgave in Zuid-Holland, waarin wonen, werken en recreëren samenkomen in ~~onze~~ onze bebouwde leefomgeving. In de komende jaren worden veel woningen toegevoegd en wordt gewerkt aan voldoende en intensief gebruik van werklocaties conform het Verstedelijkingsakkoord van Rijk en regio.

Opgave natuurinclusief

Het beleid van de provincie is conform ~~onze de~~ onze de kerntaken en de afspraken uit het Klimaatakkoord gericht om de natuur en de biodiversiteit in ~~onze~~ onze provincie in stand te houden én te verbeteren.

In het bestaand stads- en dorpsgebied leeft een deel van de kwetsbare Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR-soorten). De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de staat van instandhouding van deze soorten. Met de druk op de ruimte neemt ook de druk op deze soorten verder toe. De biodiversiteit is de laatste jaren in het stedelijk gebied toegenomen door meer variatie aan klein- en grootschalige stedelijke biotopen. Door natuurinclusief te bouwen ~~zetten we deze~~ wordt ontwikkeling ~~door~~ doorgezet. Indien de soorten zich in een goede staat bevinden, biedt dat ook kansen om meer te kunnen ontwikkelen.

Opgave drinkwatervoorziening

De komende jaren worden vele nieuwe woningen gebouwd en de bevolkingsgroei heeft impact op het drinkwatergebruik. De beschikbaarheid van natuurlijk water af neemt en het vinden van voldoende schone drinkwaterbronnen wordt steeds moeilijker. Toenemende drinkwatervraag zet de toekomstige drinkwatervoorziening en het watersysteem als geheel onder druk. Het toepassen van waterbesparende maatregelen bij renovatie of nieuwbouw van woningen is een kans om bewust en zuinig met drinkwater om te gaan en de druk op de drinkwatervoorziening en het watersysteem te verlichten.

Opgave gezond en veilig

De bebouwde omgeving vormt de primaire plekken plek waar we in Zuid-Holland verblijven. Vanuit diverse akkoorden, zoals het Nationaal Preventieakkoord en Schone Luchtakkoord, wordt het belang van een gezonde, schone en veilige leefomgeving steeds verder onderschreven. Door ~~onze~~ inrichting van de dagelijkse woon- en werkomgeving zo in te richten ~~welke~~ dat het uitnodigt tot sport, ontspanning en beweging draagt ~~die~~ bij aan ~~ons~~ welzijn en gezondheid. Aangevuld door bevorderen van de milieukwaliteit, bescherming tegen hinder en risico's.

Ook om latere onwenselijke situaties en extra investeringen in de toekomstige bebouwde leefomgeving te voorkomen kiest de provincie Zuid-Holland voor toekomstbestendig bouw.

Motivering Provinciaal Belang

In deze beleidskeuze komen verschillende wettelijke taken en opgaven van de provincie vanuit de Omgevingswet en de uitwerking van diverse thematische akkoorden integraal samen, met als doel bij te dragen aan: een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van de bebouwde leefomgeving; creëren van een veilige en schone leefomgeving op het gebied van milieu, energie, klimaat en emissies; versterking van het vestigingsklimaat voor bedrijven én natuur in de bebouwde leefomgeving. Door regionale afstemming in beleid kan worden voorkomen dat onderlinge concurrentie tussen gemeenten afbreuk doet aan een evenwichtige toekomstbestendige ontwikkeling van functies aan locaties op lokale en (boven)regionale schaal. Zo draagt de provincie bij aan een toekomstbestendige inrichting van de bebouwde leefomgeving in Zuid-Holland.

Nadere uitwerking

Zuid-Holland is de dichtst verstedelijkte provincie van Nederland. In de komende jaren moet er bovendien fors worden bijgebouwd om in de behoefte aan wonen en werken te kunnen voorzien. Vanuit ~~onze~~ provinciale taak voor duurzame ruimtelijke ontwikkeling werkt de provincie aan voldoende woningen en versterken van de regionale economie. Onder meer de leefbaarheid van het (nieuwe) stedelijk gebied en vestigingsklimaat voor bedrijven kunnen onder druk komen te staan als gevolg van klimaatverandering en ~~toenemend~~ intensiever ruimtegebruik vaak in combinaties van verschillende functies. En daarmee kan het leef- en vestigingsklimaat van Zuid-Holland negatief worden beïnvloed.

Ruimtelijke plannen ~~ontwikkelen we~~ worden ontwikkeld voor de vraag van nu, maar ook die van ~~de~~ later. Daarom is het verstandig om nu woon- en werkplekken te bouwen die berekend zijn op eisen van vandaag maar ook zijn toegerust op die van de nabije afzienbare toekomst. Tegelijkertijd is het gezien de grote grootte en urgentie van de verstedelijkingsopgave ook noodzakelijk om snel te bouwen waarbij ~~we~~ oog houden wordt gehouden voor de betaalbaarheid bij realisatie én beheer.

Om onwenselijke schade, hinder en extra investeringen als gevolg van klimaatverandering in de toekomst te voorkomen is daarom met het Convenant Klimaatadaptief bouwen afgesproken dat klimaatbestendig bouwen in de provincie Zuid-Holland de norm is. Het convenant stimuleert partijen om klimaatadaptief te bouwen en biedt daarvoor allerlei ondersteuning aan, waaronder de Leidraad Klimaatbestendig Bouwen (versie 2.0, Maart 2022) met een programma van eisen in de vorm van een 'Prestatietabel'. De leidraad ondersteunt bij het concretiseren van de klimaatambities en het beoordelen van de gebiedsontwikkeling op de thema's.

De directe aanwezigheid en toegankelijkheid van voldoende groen en water in bebouwd gebied is een duurzame oplossing voor het tegengaan van wateroverlast en hittestress en levert een bijdrage aan een gezonde leefomgeving. In de gebouwde leefomgeving zet de provincie gezamenlijk met de steden in op het realiseren van groenblauwe locaties, waarbij voldoende aandacht is voor klimaatadaptatie, biodiversiteit en sport en recreatie.

De provincie stimuleert biodiversiteit in de nabijheid van ruimtelijke ontwikkelingen. Binnen de wettelijke kaders treedt de provincie waar mogelijk ook regulerend op, bijvoorbeeld door het meenemen van maatregelen ter versterking van biodiversiteit bij nieuwbouw verplicht te stellen. Ook de landelijke Agenda Natuurinclusief biedt hiervoor een kader waarin de provincie haar rol neemt.

De provincie Zuid-Holland wil circulaire bouwinnovaties stimuleren en opschalen voor een klimaat-neutrale en versnelde realisatie van de verstedelijkingsopgave. Ook in de bouw ~~beperken we beperkt~~ de provincie haar CO₂-uitstoot bij traditionele materialen zoals beton en staal en meer gebruik van materialen met een lage CO₂-uitstoot. Circulair bouwen richt zich op circulariteit van materialen én het bouwproces. Hierbij zijn de bouwproducten van nu de grondstoffen van later. Het sluiten van de afvalkringloop (dus geen nieuw afval creëren) staat hierbij centraal. Bij biobased bouwen zijn materialen gemaakt van hernieuwbare grondstoffen. In het bouwproces wordt rekening gehouden met modulair & losmaakbaar bouwen om het hergebruik in de toekomst te vergemakkelijken.

De Provincie Zuid-Holland wil emissieloze oplossingen voor zowel de bouwfase als de gebruiksfase van het stedelijk gebied bevorderen om daarmee te komen tot een duurzaam toekomstbestendige inrichting van de bebouwde leefomgeving. Het gaat daarbij primair om het beperken van de uitstoot van CO₂ en NO_x, en daarnaast om de uitstoot van andere, voor de gezondheid schadelijke stoffen zoals fijnstof.

Het gebruik van meer regenwater voor huishoudelijke doeleinden, zoals de was en het doorspoelen van toiletten kan tot significante drinkwaterbesparing leiden. Informatie hierover wordt onder andere gegeven door de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin).

De fysieke leefomgeving heeft een grote invloed op de gezondheid en veiligheid van de inwoners van Zuid-Holland. De provincie streeft daarom de bebouwing zo in te richten dat deze uitnodigt tot gezond gedrag, zoals sport en beweging. Waarbij een goede milieukwaliteit wordt bevorderd en de leefomgeving wordt beschermd tegen hinder en risico's.

Tot slot leidt energiepositief bouwen tot minder druk op het open landschap voor het realiseren van grootschalige vormen van hernieuwbare opwekking van elektriciteit.

Slim en effectief koppelen van eisen helpt om de juiste beslissingen te nemen voor een prettige, gezonde en veilige leefomgeving op alle ontwikkellocaties in Zuid-Holland. Naast inzet van het ruimtelijk instrumentarium zet de provincie ook in op kennisontwikkeling, kennisuitwisseling, coalitievorming en het beschikbaar stellen van subsidies. Zo ~~werken we werkt~~ Zuid-Holland aan de ontwikkeling van de bebouwde leefomgeving waar ~~wede provincie~~ de komende decennia nog steeds trots op kan zijn.

MM

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 6-2 ~~Vitaliteit~~Ruimte en kwaliteit in de leefomgevinglandschap

NN

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

6-2 ~~Vitaliteit~~Ruimte en kwaliteit in de leefomgevinglandschap

De provincie wil een regio zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren in een aantrekkelijke, groene en gezonde omgeving. De vitaliteit en kwaliteit van de leefomgeving staat echter onder druk door potentieel conflicterende ruimteclaims op terreinen als woningbouw, economie, energie en klimaat. Wegen, woningen, dijken en recreatiegebieden gaan decennialang mee. Daarom is het van belang dat deze ontwikkelingen zorgvuldig gebeuren. Het doel is om een kwaliteitsrijke

ruimtelijke inrichting te maken waarbij ruimte is en blijft voor nieuwe initiatieven, met aandacht voor het veranderende klimaat, sociale kwaliteit en verduurzaming van de bestaande woningvoorraad. Samen met andere partijen werkt de provincie aan een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving.

De provincie maakt bij de inrichting van de ruimte integrale afwegingen tussen landschappelijke belangen en ruimte voor functies als woningen en bedrijven. Met het beleid voor ruimtelijke kwaliteit stimuleren we dat initiatiefnemers zoveel mogelijk voortbouwen op de bestaande kwaliteiten, en daarmee op de identiteit, van Zuid-Holland. Dus sterker maken wat al sterk is. Daarbij hoort: de juiste ontwikkeling op de juiste plek, en waar mogelijk in combinatie met verschillende functies.

Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk zijn en kleinschalige ontwikkelingen kunnen bij uitzondering in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Bovenregionale en regionale (centrum)voorzieningen worden zoveel mogelijk geconcentreerd in stedelijke centra en bij multimodale knooppunten voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV). Dit beleid draagt bij aan de vitaliteit en daarmee aan de kwaliteit van stedelijke agglomeraties en centra.

De provincie wil de schaarse ruimte in de stedelijke en landelijke gebieden optimaal beschermen en benutten voor de verschillende opgaven in de fysieke leefomgeving. Daarbij gaat kwaliteit boven kwantiteit, houdt de provincie rekening met het water- en bodemsysteem en zet zij in op zowel het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit als het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving.

In haar rol als gebiedsregisseur en vanuit de verantwoordelijkheid voor een goede ruimtelijke ordening, weegt de provincie zorgvuldig af welke ruimtelijke ontwikkelingen op welke plek wenselijk zijn. Daarbij stuurt zij op:

Integrale ruimtelijke keuzes

De provincie wil voorbereid zijn op de toekomst en daarvoor integrale keuzes maken die bijdragen aan het vergroten van de brede welvaart in gebieden.

Ruimtelijke kwaliteit en landschap

De provincie zet in op het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de landschappen en het stedelijk gebied in Zuid-Holland.

Groenblauwe netwerken

De provincie wil dat toegankelijke en hoogkwalitatieve groenblauwe netwerken in en tussen steden en landschappen in Zuid-Holland tot stand komen.

Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling

De provincie streeft naar een toekomstbestendige en gezonde stedelijke ontwikkeling in Zuid-Holland, met een compact, klimaatbestendig en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied, waarbij de ruimte zuinig en meervoudig wordt gebruikt en zo min mogelijk bodem wordt bedekt.

Vitaal landelijk gebied

De provincie zet in op een klimaatbestendig en zorgvuldig ruimtegebruik in het landelijk gebied van Zuid-Holland, zodat de vitaliteit verbetert en voldoende ruimte beschikbaar blijft voor landbouw, natuur en recreatie en voor de energie-, water-, klimaat- en groenopgaven.

OO

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 6-2 Vitaliteit Ruimte en kwaliteit in de leefomgeving landschap

Buitenstedelijke recreatieve ontwikkelingen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie vindt het van belang dat de behoefte aan grootschalige recreatieve ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied wordt onderbouwd en regionaal afgestemd.

Daarnaast beschouwt de provincie permanente bewoning van recreatiewoningen als een onwenselijke ontwikkeling. Nieuwe recreatiewoningen zijn alleen toegestaan in bestaande of in nieuwe verblijfsrecreatieparken, teneinde permanente bewoning tegen te gaan.

Aanleiding

Regelmatig worden nieuwe initiatieven ontwikkeld voor grootschalige recreatieve ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied, waarbij niet altijd sprake is van afstemming met initiatieven in andere gemeenten. Nieuwe ontwikkelingen kunnen ook gevolgen hebben voor het functioneren van bestaande recreatiecomplexen. Dit kan leegstand of ongewenst gebruik van bestaande complexen in de hand werken.

Permanente bewoning van recreatiewoningen een veelvoorkomend probleem. Het gaat om een complexe problematiek. Zo voldoen de woningen veelal niet aan de normen voor gewone woningen, voor wat betreft bouw, bereikbaarheid en locatie. Ook gaat permanent gebruik voor bewoning, ten koste van de ruimte voor verblijfsrecreatie. Om nieuwe gevallen te voorkomen is het wenselijk hierop beleid te voeren.

Motivering Provinciaal Belang

Grootschalige recreatieve ontwikkelingen hebben een bovenlokale of zelfs bovenregionale impact. Het is daarom gewenst te zorgen voor goede afstemming.

Permanente bewoning van recreatiewoningen druist in tegen het beleid van de provincie op het gebied van ruimtelijke ordening, recreatie en toerisme. Generiek bovenlokaal beleid is wenselijk om dit tegen te gaan. Het is onwenselijk als gemeenten hierop verschillend beleid voeren, omdat dit het provinciaal beleid kan doorkruisen en effecten kan hebben voor de buurgemeenten.

Nadere uitwerking

Grootschalige recreatieve ontwikkelingen buiten bestaand stads- en dorpsgebied, zoals een verblijfsrecreatiepark, een golfbaan of een jachthaven, beschouwt de provincie in het algemeen als vormen van buitenstedelijke recreatie. De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is hierop dus niet van toepassing. Het is wel van belang om, op een vergelijkbare manier als bij de 'ladder voor duurzame verstedelijking', de behoefte aan de recreatieve ontwikkeling te onderbouwen en regionaal af te stemmen.

De voorkeur gaat uit naar herontwikkeling of intensivering van bestaande locaties. Wij verwachten van gemeenten en initiatiefnemers dat eerst de mogelijkheden voor herontwikkeling en intensivering van een bestaand terrein met een recreatieve functie worden onderzocht, alvorens te komen tot een nieuwe ontwikkeling in het buitengebied.

Zowel bij een nieuwe recreatieve ontwikkeling als bij de herontwikkeling of intensivering van een bestaand terrein met een recreatieve functie, moeten alle relevante aspecten worden betrokken bij de afweging hierover. Ook toepasselijk provinciaal beleid wordt daarbij betrokken. Het gaat daarbij in ieder geval om het beleid en de regels voor ruimtelijke kwaliteit. Veel grootschalige recreatieve ontwikkelingen liggen meestal in groene en recreatief aantrekkelijke gebieden buiten de steden en dorpen. De uitbreiding van bestaande grootschalige recreatieve ontwikkelingen zullen veelal een vorm van 'aanpassing' zijn. De ontwikkeling van nieuwe locaties zal veelal een vorm van 'transformatie'. Ook de bereikbaarheid en de gevolgen voor de druk op het wegennet worden bij de afweging betrokken.

Recreatiewoningen

Nieuwe recreatiewoningen worden alleen toegelaten in een bestaand of nieuw verblijfsrecreatiepark. Het risico op permanente bewoning wordt hierdoor geminimaliseerd. Een verblijfsrecreatiepark definiëren wij als een terrein van enige omvang met een recreatief karakter, met gemeenschappelijke voorzieningen en overeenkomstig inrichting en juridische bestemming bedoeld om recreatiewoningen voor tijdelijk verblijf, bedrijfsmatig te exploiteren.

Een recreatiewoning die qua aard niet gebruikt kan worden voor permanente bewoning, zoals een trekkershut, kan bij uitzondering wel worden toegelaten buiten een verblijfsrecreatiepark.

Voor verblijfsrecreatieparken met een omvang van 12 woningen of meer, zijn regels opgenomen in de Omgevingsverordening. Deze regels zijn gericht op het uitsluiten van permanente bewoning. Uitzonderd van deze regeling zijn verblijfsrecreatieparken die in een bijlage van de verordening kunnen worden opgenomen.

6.2.1 Ruimtelijke kwaliteit en landschap

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie ~~stuurt op behoud en versterking van~~ wil de ruimtelijke kwaliteit, ~~als onderdeel haar~~ landschappen en stedelijk gebied behouden en versterken. Dit geldt in principe voor het grondgebied van de ~~kwaliteit van~~ gehele provincie, dat wil zeggen zowel de leefomgeving groene ruimte als de bebouwde ruimte. Ruimtelijke kwaliteit is het evenwicht en samenspel van toekomstwaarde, gebruikswaarde en belevingswaarde. Ruimtelijke ontwikkelingen moeten niet alleen functioneel zijn, maar ook duurzaam houdbaar (of bewust tijdelijk) en in hun uiterlijke verschijning op een positieve manier bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving. ~~Ruimtelijke kwaliteit begint met het kiezen van de juiste plek voor nieuwe ontwikkelingen.~~

De provincie zet in op het verbinden van bestaande gebiedskwaliteiten met nieuwe ontwikkelingen waarbij bestaande kwaliteiten worden beschermd en versterkt en nieuwe kwaliteiten worden toegevoegd.

Door in te zetten op ruimtelijke kwaliteit wil de provincie het volgende bereiken:

- Verbinden van historische kenmerken van Zuid-Holland met de nieuwe opgaven om deze in de toekomst te kunnen blijven beschermen, benutten en beleven.
- Bevorderen van een weloverwogen locatiekeuze, ontwerp en inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- De bestaande verscheidenheid van de landschappen en het stedelijk gebied in Zuid-Holland versterken en zo de belevingswaarde vergroten.

De provincie wil blijvend aandacht vragen voor ruimtelijke kwaliteit en het een integraal onderdeel laten zijn bij de planvorming. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de eigen projecten. Initiatiefnemers worden gestimuleerd om te komen tot plannen met ruimtelijke kwaliteit en zo een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de leefomgeving. Vanwege het grote belang dat de provincie hecht aan ruimtelijke kwaliteit is deze een onderdeel van de omgevingsverordening.

Aanleiding

Ruimtelijke kwaliteit is het fysieke resultaat van menselijk handelen, natuurlijke processen en de wisselwerking daartussen. De gebiedsidentiteit is de basis voor nieuwe ontwikkelingen. Deze identiteit is ontstaan door eeuwenlange ingrepen in de ruimte. Daarbij is een aantal lagen te onderscheiden. De bodem, de ondergrond gaat over de grondslag van de provincie en de natuurlijke (landschapsvormende) processen. Daarop ligt de laag van de cultuur- en natuurlandschappen. In deze laag vind je het zichtbare landschap en (grondgebonden) nut. Deze laag is gevormd door eeuwenlang (vaak agrarisch) gebruik door de mens. De derde laag die onderscheiden wordt is de laag van stedelijke occupatie, bestaand uit steden, dorpen en hun onderlinge netwerken. Tot slot gaat de laag van de beleving over identiteit, met als belangrijke dragers cultuurhistorie en (recreatieve) beleving.

Ruimtelijke kwaliteit speelt een rol bij vrijwel alle ontwikkelingsgerichte ambities, beleidskeuzes, opgaves en programma's van de provincie. De ruimte in Zuid-Holland is beperkt en het aantal nieuwe ontwikkelingen met een ruimteclaim is groot. Om een aantrekkelijke leefomgeving te creëren is het van belang zorgvuldig om te gaan met de ruimte. Het behouden en/of versterken van de ruimtelijke kwaliteit is een doelstelling bij elke ruimtelijke ontwikkeling, op elk schaalniveau: van provinciaal tot lokaal. Op het hoogste schaalniveau spreek je dan van de juiste ontwikkeling op de juiste plek. Om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang in combinatie met de draagkracht van het landschap.

Op de grenzen tussen verschillende landschappen liggen extra kansen voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Voorbeelden hiervan zijn stads- en dorpsranden, dijken en linten. Hier zijn de verschillen tussen de landschappen nadrukkelijk zichtbaar en voelbaar. Deze plekken verdienen extra aandacht bij nieuwe ontwikkelingen (relatie met de beleidskeuze landschap).

De provincie staat voor een groot aantal opgaven, zoals het vergroten van de veerkracht van watersystemen, de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, de aanpassingen in de landbouw, de opgaven voor wonen en werken, de ontwikkeling van duurzame energienetwerken en de verbetering van het wegen-, openbaar vervoer- en fietsnetwerk.

De opgaven kunnen worden gezien als bedreiging van de ruimtelijke kwaliteit. De provincie wil echter voorkomen dat de ruimtelijke kwaliteit achteruitgaat. De provincie zet daarom in op het leggen van nieuwe verbindingen tussen bestaande gebiedskwaliteiten en nieuwe ontwikkelingen, maar ook tussen oud en nieuw, tussen snel en traag en tussen stad en land. De ambitie is om een kwaliteitsontwikkeling in gang te zetten, waarbij elk project, elke ontwikkeling bijdraagt aan de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Ruimtelijke kwaliteit wordt daarmee een vanzelfsprekend resultaat van handelen.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie draagt zorg voor een goede kwaliteit van de leefomgeving. Een goede ruimtelijke kwaliteit en het sturen op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek' zijn daar belangrijke onderdelen van. Een goede ruimtelijke kwaliteit bereik je door de schalen heen. De haven van Rotterdam bijvoorbeeld is belangrijk op internationaal schaalniveau als knooppunt, maar is ook lokaal bepalend voor de beleving, het gebruik en de toekomst van de plek. De provincie heeft hierin een regierol op regionaal schaalniveau. De provincie is in staat om verschillende opgaven in een gebied te signaleren en kansen voor combinaties te zien. Daarmee kan de provincie breder kijken dan de opgave zelf. Soms is het niet mogelijk om alle functies in een gebied te combineren, dan moeten keuzes gemaakt worden. In combinatie met de zorg voor het behouden en versterken van landschappelijke gebiedsidentiteit vormt dit de basis voor een goede ruimtelijke kwaliteit.

De provincie heeft richtpunten opgesteld voor ruimtelijke ontwikkelingen die het bovenlokale, algemene belang borgen. Dit kan te maken hebben met het type ontwikkeling, de schaal, maar ook met de gebiedsidentiteit van de gekozen plek. Een ontwikkeling die past bij de schaal en aard van een gebied heeft in beginsel weinig ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid. Hoe meer een ontwikkeling afwijkt van de aard en schaal van een gebied, des te groter is de ruimtelijke impact en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen. Dit geldt eveneens naarmate de waarde van een gebied bijzonderder of kwetsbaarder is.

Voor de provincie is het ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit van groot belang: het draagt bij aan een gezonde en leefbare omgeving. Door in te zetten op ruimtelijke kwaliteit kan de provincie integraal sturen op het verbeteren van de leefomgeving van mens, plant en dier. Door opgaven te combineren in een integraal ruimtelijk ontwerp, te zoeken naar nieuwe functiecombinaties en nieuwe gebruiksvormen te faciliteren kunnen oplossingen worden geboden voor de vraagstukken waar de provincie voor staat.

De provincie heeft hierin een regierol op (boven)regionaal schaalniveau om verschillende opgaven in een gebied te signaleren en kansen voor combinaties te zien. Soms is het niet mogelijk om alle functies in een gebied te combineren, dan moeten keuzes gemaakt worden. Een ontwerpgerichte, onderzoekende benadering wordt daarbij als hulpmiddel ingezet.

Nadere uitwerking

Bij ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening gehouden worden met de gebruikswaarde, de toekomstwaarde en de belevingswaarde van een gebied. Het gaat daarbij onder andere om gebiedskenmerken zoals de aard en schaal, om duurzaam gebruik van de ondergrond, de versterking van de ruimtelijke opbouw en de inpassing in de ruimtere omgeving. Waar binnen de provincie het beste bepaalde ontwikkelingen plaats kunnen vinden, 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek', is onderdeel van een integrale belangenafweging en bijvoorbeeld terug te vinden in de ruimtelijke hoofdstructuur.

Hoe ruimtelijke ontwikkelingen een bijdrage kunnen leveren aan het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit is een ontwerp-opgave. Om hier richting aan te geven heeft de provincie richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen opgesteld. De provincie zet de richtpunten in bij de planbeoordeling. Om te kunnen bepalen of een ontwikkeling past bij de gebiedskwaliteit, onderscheidt de provincie de kwaliteit van gebieden en worden bijzondere waarden beschermd.

Ruimtelijke ontwikkelingen worden beoordeeld op hun impact op de omgeving. Vooral bij ontwikkelingen met een grote impact is het belangrijk ook een beeld te krijgen van hoe de ontwikkeling

eruit komt te zien, daarom vraagt de provincie in dat geval een motivering, waaruit blijkt dat de ruimtelijke kwaliteit ten minste gelijk blijft.

De richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen zijn ondergebracht bij de betreffende beleidskeuzes. Omdat een groot deel van de richtpunten gaan over kwaliteiten van de bepaalde landschappen is een groot deel van de richtpunten te vinden in de beleidskeuze landschap. De gebiedsgerichte uitwerking is nog in ontwikkeling. De gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit vormen de basis voor deze uitwerking in een later stadium.

De provincie heeft, samen met betrokken partijen, zestien gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit opgesteld voor het landelijk deel van de provincie. Het betreft een gebiedsgerichte uitwerking van de gebiedsidentiteit en richtpunten voor ruimtelijke ontwikkelingen. Een gebiedsprofiel beschrijft en visualiseert kenmerkende ruimtelijke elementen die van bovenregionaal belang zijn. Voorbeelden van kenmerkende ruimtelijke elementen zijn: de verkavelings- en waterstructuur, linten, laanbeplantingen, herkenbare dijken en openheid. De gebiedsprofielen geven invulling aan de gebiedsidentiteit met een overzicht van de landschappelijke waarden, waarmee bij ruimtelijke ingrepen rekening moet worden gehouden. De gebiedsprofielen bieden handvatten om te bepalen hoe groot de impact op de omgeving is en worden betrokken bij de planbeoordeling.

Ruimtelijke kwaliteit is vanuit het perspectief van de provincie sterk verbonden met het landschap. De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de vier groepen landschappen: kustlandschappen, veen(weide) landschappen, deltarivierenlandschappen en stedelijke landschappen. De beleidskeuze landschap is opgezet vanuit deze vier landschapsgroepen waarbinnen meerdere landschapstypen worden uitgelegd met de bijbehorende richtpunten erin opgenomen.

Handvatten voor passende ruimtelijke ontwikkeling

Het ruimtelijk kwaliteitsbeleid van de provincie bestaat uit drie met elkaar samenhangende onderdelen: de Kwaliteitskaart, de typering van ruimtelijke ontwikkelingen (passendheid) en de beschermingscategorieën. Deze vormen een hulpmiddel om te komen tot plannen met ruimtelijke kwaliteit.

De Kwaliteitskaart

De Kwaliteitskaart geeft een beschrijving van de gebiedskenmerken en kwaliteiten van Zuid-Holland. Bij elk gebiedskenmerk zijn richtpunten geformuleerd, waar rekening mee moet worden gehouden. De Kwaliteitskaart met de bijbehorende richtpunten zijn een middel om vroeg in het planvormingsproces een integrale afweging te maken die de ruimtelijke kwaliteit ten goede komt.

De kaart is opgebouwd uit vier lagen:

- laag van de ondergrond
- laag van de natuur- en cultuurlandschappen
- laag van de stedelijke occupatie
- laag van de cultuurhistorie

Alle lagen hebben een relatie met elkaar. De laag van de ondergrond gaat over de bodem en de natuurlijke landschapsvormende processen. De laag van de cultuur- en natuurlandschappen behandelt de laag van het zichtbare landschap. Deze laag wordt gevormd door eeuwenlang grondgebruik door de mens.

De laag van de stedelijke occupatie bestaat uit het stedelijk weefsel van wonen, werken, voorzieningen en de onderlinge netwerken.

Tot slot gaat de laag van de cultuurhistorie over de herkenbaarheid van de geschiedenis van Zuid-Holland.

Voor iedere plek kunnen één of meerdere lagen van toepassing zijn. Het is dan ook van belang de lagen en de bijbehorende richtpunten in samenhang te beschouwen.

De Kwaliteitskaart is een onderdeel van de verordening. Naast de Kwaliteitskaart beschikt de provincie over gebiedsprofielen voor de landelijke gebieden in Zuid-Holland, waarin de gebiedskenmerken per deelgebied en de ambities nader worden toegelicht. De gebiedsprofielen hebben de status van een handreiking en worden betrokken bij de beoordeling van plannen.

Typering van ruimtelijke ontwikkelingen (passendheid)

Om te kunnen bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling passend is, is vooral de ruimtelijke impact van belang. Ruimtelijke impact heeft betrekking op de grootte en schaal en op de intensiteit van het ruimtegebruik. Daarbij hanteert de provincie met het oog op de wisselwerking tussen gebiedskwaliteiten en ontwikkelingen de volgende twee uitgangspunten:

- De aard en schaal van een gebied bepalen of een ontwikkeling in meer of mindere mate passend is. In een agrarisch gebied passen stedelijke functies als woonwijken of bedrijventerreinen niet bij de aard en zijn daarmee gebiedsvreemd. De schaal van een gebied ('korrelgrootte') bepaalt of een ontwikkeling al dan niet past bij die schaal. Het 'laadvermogen' van een coulisselandschap is immers anders dan dat van een open-veenweidepolder.

- Een ontwikkeling die past bij de schaal en aard van een gebied heeft in beginsel weinig ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid.

- Hoe meer een ontwikkeling afwijkt van de aard en schaal van een gebied, des te groter is in beginsel de ruimtelijke impact van nieuwe ontwikkelingen en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen.

- Dit geldt eveneens naarmate de kwaliteit van een gebied bijzonderder of kwetsbaarder is. De gebiedsprofielen ruimtelijke kwaliteit bieden handvatten om te bepalen hoe groot de ruimtelijke impact in specifieke gevallen is.

- In dit licht wordt onderscheid gemaakt in drie soorten ontwikkeling: inpassing, aanpassing en transformatie. Bij inpassen gaat het om een ontwikkeling die sterk aansluit bij de bestaande identiteit en structuur van het landschap, dorp of stad. De impact op het gebied is klein. Een aanpassing betreft een wijziging in de structuur van een gebied die aansluit bij de huidige gebiedsidentiteit. De impact op het gebied is groter. Bij transformatie gaat het om een verandering van een gebied van dusdanige aard en omvang dat een nieuwe gebiedsidentiteit ontstaat. De impact van dit type ontwikkeling op een gebied is enorm. Bij transformatie is het dan ook belangrijk om goed vorm te geven aan de ontwikkeling van een nieuwe ruimtelijke kwaliteit, met vaak ook een nieuwe identiteit.

Naast de gebiedsprofielen heeft de provincie ook handreikingen ruimtelijke kwaliteit die handvatten bieden om de ruimtelijke kwaliteit te versterken:

- Werkboek ruimtelijke kwaliteit met een stappenplan

- Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid-Holland

- Ruimtelijk perspectief dijken

- Een kleinschalige ontwikkeling heeft in beginsel minder ruimtelijke impact op gebiedskwaliteiten dan een grootschalige ontwikkeling en vraagt daarom weinig tot geen provinciale betrokkenheid.
- Hoe hoger en specifieker de kwaliteit van een gebied is, des te groter is in beginsel de ruimtelijke impact en des te eerder raken ze provinciale doelen of belangen.

In dit licht wordt onderscheid gemaakt in drie soorten ontwikkeling: inpassen, aanpassen en transformeren.

- Inpassen

Dit betreft een ruimtelijke ontwikkeling die past binnen de bestaande gebiedsidentiteit en die past bij de aard en schaal van de omgeving. Een inpassing voorziet geen wijzigingen op structuurniveau en houdt rekening met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit, zodanig dat de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft.

De ontwikkeling speelt zich af op het niveau van een kavel. Een voorbeeld hiervan is de uitbreiding van een agrarisch bedrijf in het buitengebied of een woning in een lint. Bij inpassen veranderen bestaande structuren en kwaliteiten niet tot nauwelijks en wordt rekening gehouden met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. De rol van de provincie is hier in principe beperkt, behalve in gebieden met een beschermingscategorie 1 en 2 (zie uitleg onder kopje beschermingscategorieën).

- Aanpassen

Dit betreft een ruimtelijke ontwikkeling die past binnen de bestaande gebiedsidentiteit maar die wijziging(en) op structuurniveau veroorzaakt. De ontwikkeling verandert landschappelijke structuren

zoals groen en water of wegen, dijken en linten. Bewoners en gebruikers uit de bestaande omgeving merken duidelijk invloed van de nieuwe ontwikkeling. Een dergelijke ontwikkeling wordt alleen toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft door zorgvuldige inbedding van de ontwikkeling in de omgeving, rekening houdend met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. De rol van de provincie zal zich, afhankelijk van het type landschap en het type ontwikkeling, vooral richten op het toewerken naar een kwalitatief zo gunstig mogelijk resultaat. Omdat in deze gevallen niet aan (alle) richtpunten ruimtelijke kwaliteit kan worden voldaan, zijn ontwerp optimalisatie en aanvullende ruimtelijke maatregelen nodig om de ruimtelijke kwaliteit te behouden of te verbeteren.

- *Transformeren*

Dit betreft een ruimtelijke ontwikkeling die niet binnen de bestaande gebiedsidentiteit past. Het gaat om een verandering van een gebied van dusdanige aard en omvang dat er een nieuw landschap of stedelijk gebied ontstaat. Er ontstaat een nieuwe toekomst voor het gebied met een nieuwe gebiedsidentiteit. De impact van deze plannen op een gebied is groot. Dit is bijvoorbeeld het geval bij uitleglocaties voor woningbouw en bedrijventerreinen of de aanleg van grootschalige recreatiegebieden. Een dergelijke ontwikkeling wordt uitsluitend toegestaan mits de ruimtelijke kwaliteit van de nieuwe ontwikkeling is gewaarborgd door een integraal ontwerp. Daarin wordt behalve aan de ruimtelijke kwaliteit van het gehele gebied ook aandacht besteed aan de fysieke en visuele overgang naar de omgeving en de fasering in ruimte en tijd en wordt ook rekening gehouden met de relevante richtpunten ruimtelijke kwaliteit. In de meest verregaande vorm van transformatie is van de huidige identiteit niets meer zichtbaar. In alle gevallen is het belangrijk om aansluiting te zoeken bij structuren en patronen in de omgeving, bijvoorbeeld een bosrand, waterloop of woonlint. Het ontwerp kan gepaard gaan met aanvullende ruimtelijke maatregelen in de omgeving. Gelet op de omvang van de ontwikkeling kunnen dergelijke maatregelen – eenvoudiger dan bij aanpassen – onderdeel uitmaken van hetzelfde plan. Bij transformatieopgaven is bijna altijd een provinciaal doel of belang in het geding en zal de betrokkenheid van de provincie zich richten op een actieve behartiging van provinciale doelen en een kwalitatief optimaal resultaat.

Beschermingscategorieën

De provincie kent een aantal kwetsbare gebieden en gebieden met een uitzonderlijke kwaliteit. Deze gebieden worden in zekere mate beschermd. Het gaat om de gebieden met een landelijk karakter (Buitengebied), gebieden met een recreatieve functie (Recreatiegebied), gebieden die fungeren als groene ruimte tussen steden (Groene buffer) en gebieden met natuurwaarden en/of cultuurhistorische waarden. De bescherming betekent niet dat er geen ontwikkelingen mogelijk zijn. Welk type ontwikkeling mogelijk is, hangt samen met de betreffende beschermingscategorie.

De provincie maakt onderscheid in de volgende drie beschermingscategorieën:

Beschermingscategorie 1: deze is van toepassing op Natuurwerk Nederland, Graslanden in de Bollenstreek en Kroonjuwelen Cultureel Erfgoed

• **Handleiding opstellen beeldkwaliteitsparagraaf** In deze gebieden is een ruimtelijke ontwikkeling mogelijk als deze bijdraagt aan de bijzondere kwaliteit van het landschap. Zowel de gebiedsidentiteit als de daaraan bijdragende structuur beschouwt de provincie als uitzonderlijk of kwetsbaar. Initiatieven in beschermingscategorie 1 kunnen daarom alleen als deze vallen onder inpassen. Bovendien is het wenselijk dat deze inpassingsopgaven de structuur en de gebiedsidentiteit versterken. Alleen bij uitzonderlijke gevallen kan ervan worden afgeweken.

• **Handleiding infrastructuur**

De provincie heeft een onafhankelijk provinciaal adviseur ruimtelijke kwaliteit (PARK) die gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt over het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit in Zuid-Holland.

Beschermingscategorie 2: deze is van toepassing op: Belangrijk weidevogelgebied – Recreatiegebied – Groene buffer

Deze beschermingscategorie beschermt de specifieke waarden van het desbetreffende gebied. Ruimtelijke ontwikkelingen mogen geen afbreuk doen aan deze waarden. Inpassen en aanpassen zijn onder voorwaarden toegestaan. Transformatieopgaven zijn uitgesloten in gebieden met beschermingscategorie 2.

>Belangrijk weidevogelgebied

De ambitie voor belangrijk weidevogelgebied is het behouden en versterken van de waarde van het gebied voor weidevogels. De waarden zijn: de weidevogeldichtheid en de potentie daarvoor, de aanwezige condities voor weidevogels zoals het graslandgebruik, de waterhuishouding met relatief hoge grondwaterstanden, de openheid en de rust van het gebied.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn alleen mogelijk als:

- De kenmerken en de (potentiële) kwaliteiten van het weidevogelgebied in stand blijven of worden versterkt;
- Oppervlakte, kwaliteit en samenhang van het gebied in stand blijven of worden vergoot.

>Recreatiegebied

De ambitie voor recreatiegebied is het behouden en versterken van de recreatieve kwaliteit, zoals de geschiktheid van het gebied voor recreatief gebruik voor diverse doelgroepen, de gebiedsidentiteit en de openbaarheid van het gebied.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn alleen mogelijk als:

- De openbare toegankelijkheid behouden blijft of wordt vergoot;
- Wordt aangesloten bij de recreatieve behoefte van diverse doelgroepen;
- De landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken worden versterkt;
- Een bijdrage wordt geleverd aan de samenhang en diversiteit tussen de verschillende recreatiegebieden;
- Wordt aangesloten op (stedelijke) groenblauwe structuren;
- Recreative verbindingen behouden blijven of worden uitgebreid.

>Groene buffer/landschapspark

De ambitie voor groene buffer/landschapspark is het behouden en versterken van het groen/blauwe karakter van de groene ruimte tussen de steden in de Zuidvleugel. Ambitie is om de recreatieve kwaliteiten en de betekenis van de groene buffer/landschapspark voor natuur, water en landbouw nabij de steden te versterken. De stedelijke druk op de groene buffer is groot. Dit hangt samen met de ligging tussen en aan de rand van steden. Stedelijke functies zoals wonen, werken of intensieve recreatie kunnen in hoge mate afbreuk doen aan de groen/blauwe kwaliteiten van de groene buffer. Grootschalige stedelijke ontwikkeling is daarom uitgesloten in Groene buffer/landschapspark. Op-gave is om de groene buffer te ontwikkelen als multifunctioneel landschapspark waarin natuur, recreatie en duurzame landbouw hand in hand gaan. De groene buffers in Zuid-Holland verschillen sterk van karakter. De provincie wil de verscheidenheid tussen de gebieden versterken.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn alleen mogelijk als:

- De groene buffer/landschapspark als groen/blauwe ruimte tussen steden in de Zuidvleugel wordt versterkt;
- De ontwikkeling een bijdrage levert aan de samenhang van de groene buffer/landschapspark als geheel;
- De recreatieve gebruikswaarde, de waarde voor natuur en landbouw van de groene buffer/landschapspark wordt versterkt;
- De ontwikkeling een bijdrage levert aan behoud of versterking van de landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken van de groene buffer/landschapspark;
- Zorggedragen wordt voor een passende stads- en dorpsrand op de overgang van stads- en dorpsgebied en de groene buffer/landschapspark;
- De ontwikkeling bijdraagt aan groenblauwe verbindingen tussen stads- en dorpsgebied en groene buffer/landschapspark;
- Door de ontwikkeling de verscheidenheid tussen de diverse delen van de Groene buffer/landschapspark wordt versterkt.

Stedelijke ontwikkeling waarbij sprake is van transformatie is uitgesloten in gebiedstype Groene buffer/landschapspark. In het geval van stedelijke ontwikkeling waarbij sprake is van aanpassing of inpassing gelden de randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen in de groene buffer/landschapspark.

Bovendien gelden de voorwaarden voor toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling, te weten:

- De kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de ontwikkeling is aangetoond middels vastlegging in een door GS vastgestelde of aanvaarde regionaal programma wonen of werken;

- Er is voldoende gemotiveerd waarom deze ontwikkeling niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk is;
- Er is sprake van een weloverwogen locatiekeuze (i.e. is dit de juiste locatie voor deze functie) van de nieuwe stedelijke ontwikkeling.

Beschermingscategorie 3: deze is van toepassing op: Buitengebied

Het betreft het landelijk gebied buiten het bestaande stads- en dorpsgebied. Deze beschermingscategorie beschermt de specifieke landschappelijke waarden van het gebied. Inpassen, aanpassen en transformeren zijn mogelijk, mits nieuwe kwaliteiten in het buitengebied ontstaan. De ambitie voor Buitengebied is om de groene functies van het gebied (landbouw, natuur en recreatie) en het groene/blauwe karakter te behouden en te versterken. De stedelijke druk op het buitengebied, met name aan de rand van stads- en dorpsgebied en langs infrastructuur in het buitengebied, is op vele plaatsen hoog. Versterken van de landschappelijke kwaliteiten heeft daarom prioriteit. Stedelijke ontwikkeling is echter niet uitgesloten, mits nieuwe kwaliteiten ontstaan.

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk als:

- De ontwikkeling een bijdrage levert aan de behoud of versterking en cultuurhistorische kenmerken van het buitengebied;
- Zorggedragen wordt voor een passende stads- en dorpsrand op de overgang van stads- en dorpsgebied en het buitengebied;
- De ontwikkeling bijdraagt aan groenblauwe verbindingen tussen stads- en dorpsgebied en het buitengebied.

In het geval van stedelijke ontwikkeling gelden de randvoorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen in buitengebied. Bovendien gelden de voorwaarden voor toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling, te weten:

- De kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de ontwikkeling is aangetoond middels vastlegging in een door GS vastgestelde of aanvaarde regionaal programma wonen of werken;
- Er is voldoende gemotiveerd waarom deze ontwikkeling niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk is;
- Er is sprake van een weloverwogen locatiekeuze (i.e. is dit de juiste locatie voor deze functie) van de nieuwe stedelijke ontwikkeling.

6.2.2 Groenblauwe stedelijke structuurnetwerken

Wat wil de provincie bereiken?

De groenblauwe stedelijke structuur is een samenhangend stelsel van verschillende groenblauwe ruimtes en routes in en rondom het stedelijk gebied. Van een fijnmazige netwerk van groenblauwe plekken binnen het bebouwd gebied, via meer grofmazige robuuste groenblauwe routes die steden en stad en land met elkaar verbinden, tot aan de grote groenblauwe gebieden buiten het bebouwd gebied. De provincie zet in op een groenblauwe stedelijke structuur waarin voldoende groen en water aanwezig zijn om de leefbaarheid, gezondheid en natuurwaarden te behouden en versterken, ook in tijden van extreme wateroverlast en extreme droogte en hitte. Er ligt een opgave om deze integrale structuur te behouden en waar nodig te versterken. In het verlengde hiervan wil de provincie de biodiversiteit in het stedelijk gebied duurzaam te behouden en te versterken.

De provincie werkt aan een robuust groenblauw raamwerk als versteviging en verbetering van de verstedelijking binnen de provincie voor een gezonder, natuurinclusiever en klimaatbestendiger Zuid-Holland. Een robuust groenblauw netwerk moet meerdere doelen dienen: een gezonde, aantrekkelijke en beweegvriendelijke leefomgeving voor de mens, het versterken van de biodiversiteit en natuurwaarden (basiskwaliteit natuur) en anticiperen op klimaatverandering (klimaatadaptatie), ook in tijden van extreme wateroverlast en extreme droogte en hitte. De provincie wil een samenhangend stelsel ontwikkelen van verschillende groenblauwe elementen binnen bebouwd gebied, een robuuste groenblauw structuur tussen de steden en de grote groenblauwe gebieden buiten het bebouwd gebied. Er ligt een opgave om deze integrale structuur te behouden, waar nodig te versterken en te verbeteren.

Voor het behouden en versterken van de groenblauwe elementen binnen het bebouwd gebied werkt de provincie Zuid-Holland samen met de gemeenten. Gezamenlijk werken we werkt de provincie ontwerpprincipes uit voor de kwaliteit en kwantiteit van deze groenblauwe plekken en maken we ons maakt Zuid-Holland zich sterk om natuurinclusief te bouwen. Ook zet de provincie Zuid-Holland gezamenlijk met de steden in op het realiseren van een fijnmazig sportief en recreatief netwerk van groenblauwe structuren, groenblauwe schoolpleinen, groenblauwe daken, groenblauwe winkelcentra, groenblauwe bedrijfsterreinen en parken.

Tussen de steden onderling zet de provincie Zuid-Holland in op het realiseren van een robuuste groenblauwe hoofdstructuur. Een netwerk op het niveau van het Landschapspark Zuidvleugel dat zich uitstrekt tot buiten de stadsranden, met als drager het karakteristieke cultuurhistorische watersysteem van Zuid-Holland met lijnen als de Rotte, Vliet, Schie en Oude Rijn.

Voor overgangsgebieden van stedelijk gebied naar open landschap zet de provincie Zuid-Holland in op het behouden van de belangrijke contrastkwaliteit tussen de dynamiek en dichtheid van de stad en de luwte van de aangrenzende groene ruimte. Daarom zijn enkele overgangsgebieden aangewezen als groene buffer en worden als zodanig beschermd.

Voor bescherming en verdere ontwikkeling van de biodiversiteit zet de provincie Zuid-Holland in op kennisontwikkeling en kennisverspreiding voor het treffen van de juiste maatregelen om leefgebied te creëren voor de soorten die van nature voorkomen in het stedelijk gebied en de populatieontwikkeling daarmee te behouden en te stimuleren.

Aanleiding

Klimaatverandering, vermindering van biodiversiteit, de voortgaande verstedelijking en de toeneemende vraag naar recreatieve mogelijkheden, vragen om versterking van de groenblauwe stedelijke structuur. De nieuwe verstedelijking in Zuid-Holland vindt zoveel mogelijk plaats binnen het bestaand stads- en dorpsgebied. Tegelijk is directe aanwezigheid en toegankelijkheid van voldoende groen en water in stedelijk gebied dé duurzame oplossing voor het tegengaan van wateroverlast en hittestress (klimaatadaptatie). Ook is het een essentiële randvoorwaarde voor een gezonde en aantrekkelijk leefomgeving met ruimte en aandacht voor recreatie, sport en beleving. ~~We onderschrijven De provincie onderschrijft~~ daarnaast de doelstelling uit het Klimaatakkoord om bij de realisatie van nieuwe wijken direct ook bos en extra bomen te realiseren.

~~Ook leeft in het bestaand stads- en dorpsgebied een deel van de kwetsbare Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR-soorten). De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de staat van instandhouding van deze soorten. Met de druk op de ruimte neemt ook de druk op deze soorten verder toe. Aan de andere kant kan er ook meer ontwikkeld worden als deze soorten zich in een goede staat bevinden.~~

~~Ook leeft in het bestaand stads- en dorpsgebied een deel van de kwetsbare Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten (VHR-soorten). De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de staat van instandhouding van deze soorten. Met de druk op de ruimte neemt ook de druk op deze soorten verder toe. Aan de andere kant kan er ook meer ontwikkeld worden als deze soorten zich in een goede staat bevinden.~~

De groene buffers zijn de voormalige rijksbufferzones. De bescherming daarvan heeft het rijk overgelaten aan provincie en gemeente, waarbij de provincie de regie heeft.

Motivering Provinciaal Belang

De groenblauwe stedelijke structuur ligt in een groot deel van de provincie en is gemeentegrens-overschrijdend. De groenblauwe ruimte binnen en buiten bebouwd gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeentes en de provincie. De winst zit namelijk in gezamenlijkheid en samenhang. De provincie beschikt bij uitstek over de mogelijkheden en instrumenten om dit toe te voegen. Daarnaast is de instandhouding en bescherming van de kwetsbare VHR-soorten in stedelijk gebied ook een provinciale verantwoordelijkheid vanuit de ~~Wet natuurbescherming~~ Omgevingswet. Voor de provincie is de aansluiting tussen binnenstedelijk groen en het buitengebied van extra belang, omdat zowel de mens als de Vogel- en Habitatrichtlijn(VHR)-soorten nu moeilijk bij de groene ruimte en structuren buiten de stad komen. Het ontwikkelen van een integrale groenblauwe structuur levert een belangrijke bijdrage aan de ontwikkeling, de uitwisseling en de gezondheid van diverse soorten in het stedelijk gebied.

Nadere uitwerking

Er ligt een opgave om de groenblauwe kwaliteiten zowel binnen als buiten de stad te versterken en de samenhang tussen stedelijke parken, recreatiegebieden, natuurgebieden en agrarisch landschap te vergroten. De provincie zet daarom in op het behouden en versterken van een groenblauwe stedelijke structuur. Dat is een samenhangend stelsel van verschillende groenblauwe ruimtes en routes die stad en land met elkaar verbinden: de grote parken en groenblauwe dooradering in de stad, recreatieve stad-land verbindingen en poorten, recreatiegebieden om de stad, de groene buffers en belangrijke recreatieve routes in het landelijk gebied. Het recreatieve netwerk voor fietsen, varen, wandelen en ~~paarrijden~~ paardrijden, waarvan ook de ~~veren~~ veerponten in de provincie deel uitmaken, vormt een belangrijke drager van de groenblauwe structuur. Deze structuur staat in ver-

binding met de gebieden van bijzondere kwaliteit (natuur en kroonjuwelen), de erfgoedlijnen en de overige landschappen in de provincie. Het is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen om deze structuur in stand te houden, waar nodig verder te ontwikkelen en barrières op te heffen, om zo de kwaliteit en samenhang te verbeteren.

De provincie ziet de stedelijke groenblauwe structuur als een integraal onderdeel van de (boven)regionale groenblauwe structuur. De stedelijke parken en de groenblauwe dooradering vormen als het ware de uitlopers en haarvaten van de landschappen buiten de stad. Met de verdichtingsopgave van het bestaand stads- en dorpsgebied wordt de groenblauwe ruimte als tegenhanger van de stedelijke dynamiek nog belangrijker voor rust, ruimte en leefkwaliteit. De stedelijke groen- en waterstructuur kan met het oog op klimaatverandering dienen als klimaatbuffer bij hittestress, droogte en wateroverlast. De regulatiefunctie van de bodem kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren.

~~De provincie ziet de stedelijke groenblauwe structuur als een integraal onderdeel van de (boven)regionale groenblauwe structuur. De stedelijke parken en de groenblauwe dooradering vormen als het ware de uitlopers en haarvaten van de landschappen buiten de stad. Met de verdichtingsopgave van het bestaand stads- en dorpsgebied wordt de groenblauwe ruimte als tegenhanger van de stedelijke dynamiek nog belangrijker voor rust, ruimte en leefkwaliteit. De stedelijke groen- en waterstructuur kan met het oog op klimaatverandering dienen als klimaatbuffer bij hittestress, droogte en wateroverlast. De regulatiefunctie van de bodem kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren.~~

Aantrekkelijke landschappen en toegankelijke natuur nabij de stad zijn belangrijk voor een goed leef- en vestigingsklimaat in de stad. Ze hebben een positief effect op de gezondheid en het welbevinden van mensen. In de groene ruimte nabij de stad is verbetering van de recreatieve kwaliteit en bereikbaarheid daarom een belangrijke opgave. Goede stad-landverbindingen, fijnmazige netwerken en opheffing van barrières kunnen de toegankelijkheid van het landschap nabij de stad verbeteren. Ook natuur heeft een recreatieve waarde en is bij voorkeur zo veel mogelijk toegankelijk. De landbouw kan op diverse manieren verbreden en inspelen op de nabijheid van de stad.

~~Deze opgave heeft extra urgentie in relatief kleine open ruimten grenzend aan stedelijk gebied en in de groene ruimten tussen de stedelijke gebieden. Omdat de stedelijke invloed hier verhoudingsgewijs groot is en soms van meerdere kanten komt, is extra zorgvuldigheid bij ruimtelijke ontwikkelingen geboden. Behoud van deze ruimten is van belang voor de identiteit en leefkwaliteit van het stedelijk gebied, aangezien ze op de schaal van de provincie een onmisbare tegenhanger vormen van de stedelijke dynamiek en verdichting.~~

~~Voor een aantal gebieden nabij de stad, blijft de provincie kiezen voor behoud van en verdere ontwikkeling tot robuuste groene buffers, die vanuit hun gebiedskwaliteit en gebruikswaarde verstedelijkingsdruk kunnen en moeten weerstaan. Dit betreft Midden-Delfland, IJsselmonde, het Kaaggebied, het Eiland van Dordrecht en Duin, Horst en Weide / Wijk en Wouden.~~

Deze opgave heeft extra urgentie in relatief kleine open ruimten grenzend aan stedelijk gebied en in de groene ruimten tussen de stedelijke gebieden. Omdat de stedelijke invloed hier verhoudingsgewijs groot is en soms van meerdere kanten komt, is extra zorgvuldigheid bij ruimtelijke ontwikkelingen geboden. Behoud van deze ruimten is van belang voor de identiteit en leefkwaliteit van het stedelijk gebied, aangezien ze op de schaal van de provincie een onmisbare tegenhanger vormen van de stedelijke dynamiek en verdichting.

Voor een aantal gebieden nabij de stad, blijft de provincie kiezen voor behoud van en verdere ontwikkeling tot robuuste groene buffers, die vanuit hun gebiedskwaliteit en gebruikswaarde verstedelijkingsdruk kunnen en moeten weerstaan. Dit betreft Midden-Delfland, IJsselmonde, het Kaaggebied, het Eiland van Dordrecht en Duin, Horst en Weide / Wijk en Wouden.

Het contrast tussen de dynamiek en dichtheid van de stad en de luwte van de aangrenzende groene buffers ~~is~~ een belangrijke kwaliteit die de provincie wil behouden. Het gaat om het contrast tussen de gebieden als geheel. Dit wil dus niet zeggen dat de overgang in landschappelijk opzicht een scherpe grens moet zijn. Soms is dit wel het geval, maar in andere gevallen verdient een geleidelijk overgang van stad naar groene buffer juist de voorkeur met het oog op de ruimtelijke kwaliteit.

Deze groene buffers vallen in categorie 2 van het beleid voor ruimtelijke kwaliteit, 'gebieden met een specifieke kwaliteit'. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn hier mogelijk, maar extra bescherming tegen (grootschalige) stedelijke ontwikkeling is van belang om de schaal en het karakter van deze gebieden in stand te houden. Stabiele en aantrekkelijke stadsranden en goede inpassing van infrastructuur dragen hieraan bij.

De biodiversiteit is de laatste jaren in het stedelijk gebied toegenomen door meer variatie aan klein- en grootschalige stedelijke biotopen en veranderingen in het buitengebied. Wetenschappelijke prognoses, door bijvoorbeeld Naturalis, laten zien dat het belang van de stad voor de biodiversiteit in de toekomst zal toenemen.

Landschap

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie zet in op het versterken en benutten van de verschillen tussen de vier groepen landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap.

De provincie wil de intrinsieke waarde van de verschillende landschappen behouden, beschermen, op passende wijze benutten en beleefbaar maken. Dit betekent dat zorgvuldig moet worden afgewogen welke ontwikkelingen in welk landschap wenselijk zijn. Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen aan het in standhouden, benutten, beleven en versterken van bestaande gebiedskwaliteiten.

De provincie hecht waarde aan onbebouwde landschappen. De provincie beschermt het landschap tegen ongewenste ontwikkelingen en wil daarmee versnippering en onomkeerbare aantasting van het landschap tegengaan. De provincie wil in een aantal gebieden specifieke waarden in stand houden, omdat ze landschappelijk, cultuurhistorisch, ecologisch of qua gebruikswaarde bijzonder en kwetsbaar zijn. De instandhouding en versterking van de gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde vraagt om toegespitste vormen van bescherming en ontwikkeling.

Aanleiding

Zuid-Holland bestaat uit vier groepen karakteristieke landschappen: kustlandschap, veen(weide) landschap, deltarivierenlandschap en stedelijk landschap. Elk landschap heeft zijn eigen ondergrond, karakteristieken en grondgebruik. Ontwikkelingen die horen bij klimaatverandering, energietransitie, landbouwtransitie, omvorming naar een circulaire economie en woningbouwopgave hebben een ruimtelijke impact. De druk op het landschap is hiermee groot. Het is noodzakelijk om nieuwe ontwikkelingen die ruimte vragen te bezien in hun landschappelijke en bovenregionale context. Door bij ontwikkelingen rekening te houden met het landschap behoudt het ook in de toekomst identiteit waarmee de aantrekkelijkheid om er te wonen, te werken en te recreëren ook behouden worden of zelfs toenemen.

Water en groen leveren een belangrijke bijdrage aan opgaven als waterberging, hittestress en gezondheid. In een omgeving die steeds verder verstedelijkt, is een aantrekkelijke buitenruimte, zowel binnen als buiten de stad, van groot en toenemend belang als vestigingsfactor voor bewoners en bedrijven. Het is daarom belangrijk dat de onbebouwde ruimte in en tussen de steden aantrekkelijk en herkenbaar blijft. Er zijn maar weinig stedelijke regio's in Europa met zo veel verschillende landschappen in de buurt van de steden.

Motivering Provinciaal Belang

Landschappen overschrijden bestuurlijke grenzen. Het is wenselijk om nieuwe ontwikkelingen met een ruimtevraag op een vergelijkbare manier af te wegen in relatie tot de landschappelijke en bovenregionale context en dit niet per gemeente op verschillende wijze in te vullen. Er is ook een nationaal belang omdat landschappen als ruimtelijke eenheden in meerdere provincies liggen.

Het behouden en versterken van de kwaliteit van het landschap hangt samen met de ruimtevraag van een aantal functies, zoals bijvoorbeeld recreatie, agrarisch ondernemerschap, natuur, de waterhuishouding, energiewinning, wonen en bedrijvigheid. Door op bovenregionaal niveau af te stemmen hoeven niet alle functies op gelijke manier in ieder gebied te landen, maar kunnen afhankelijk van de kwaliteiten en draagkracht van het landschap, de functies evenwichtig verdeeld en waar mogelijk gecombineerd worden.

Nadere uitwerking

De provincie Zuid-Holland heeft zowel cultuurlandschappen als natuurlandschappen. Cultuurlandschappen kenmerken zich doordat het land door de mens gemaakt is en veelal is ingericht voor landbouwkundig gebruik. In heel Zuid-Holland horen daar onmiskenbaar alle kunstwerken bij die het leven beneden NAP mogelijk maken, zoals, duinen, dijken, dammen, (water)molens, stuwen en gemalen. Natuurlandschappen hebben nog steeds een relatief hoog natuurlijk karakter. Uniek voor Zuid-Holland is de combinatie van deltalandschappen: het kustlandschap, het veenlandschap en

het rivierdeltalandschap en het altijd nabije stedelijk landschap. Deze landschappen zijn ontstaan op het grensvlak van zout en zoet, van land, zee en rivieren. Ze vormen de grondslag voor de identiteit van Zuid-Holland.

Elk landschap vindt zijn oorsprong in de ondergrond: de bodem, geomorfologische kenmerken en het water. Binnen Zuid-Holland is daarbij grofweg een driedeling te maken tussen het complex van de kust (strand, duinen, strandwallen en strandvlakten), de natte veengronden en plassen ten oosten van de kust en de kleicomplexen (meest droogmakerijen) en wateren van de delta. Per landschappelijke eenheid stelt de provincie eisen ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen waarbij de identiteit van het landschap behouden blijft of versterkt wordt. Hierbij wordt een logische relatie gezocht tussen de ondergrond en het menselijk handelen. Zo wordt bij nieuwe ontwikkelingen aandacht gevraagd voor aardkundige en archeologische waarden, (het gebruiken van) de bestaande bodem, reliëf en het watersysteem, de natuurlijke dynamiek en landschapsvormende processen. Deze aandacht betaalt zich terug in een duurzame, veerkrachtige en robuuste ondergrond. Binnen het watersysteem zijn de rivieren, de zeearmen en andere watergangen belangrijke dragende structuren. Op onderdelen vraagt dit systeem om herstel van natuurlijke dynamiek en aandacht voor veiligheid.

Voor elk landschapstype zijn richtpunten opgesteld voor ruimtelijke ontwikkelingen. Hiermee wordt richting gegeven aan de manier waarop ontwikkelingen ingepast kunnen worden in de verschillende landschappen en hoe de ruimtelijke kwaliteit behouden of versterkt kan worden. Er wordt ook richting gegeven aan de manier waarop landschappen aangepast of getransformeerd kunnen worden. Structuurdragers zoals linten, dijken, water en infrastructuur bepalen in hoge mate de landschappelijke identiteit van Zuid-Holland, dat voor het grootste deel beneden N.A.P. gelegen is. Deze worden daarom in deze beleidskeuze apart benoemd, naast de landschappen.

De herkenbare landschappen in Zuid-Holland:

Algemeen geldende richtpunten ruimtelijke kwaliteit

- Verdichting vindt plaats in reeds bestaande verdichte zones.
- Ontwikkelingen houden rekening met het behoud van kenmerkende landschapselementen
- Ontwikkelingen houden de onregelmatige patronen en het reliëf in het landschap herkenbaar en in stand. Het gaat hierbij om aardkundige waarden die door de natuur tot stand zijn gekomen.
- Waar mogelijk worden de archeologische waarden van deze structuren meer herkenbaar gemaakt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Genoemde archeologische waarden betreffen door de mens gemaakte fenomenen.
- Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de structuur van het landschap.
- Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de groenblauwe structuur
- Waar mogelijk worden de cultuurhistorische waarden meer herkenbaar gemaakt bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

1. Kustlandschappen

Ondergrond: Kustcomplex

Het kustlandschap is opgebouwd uit een opeenvolging van zee, strand, jonge duinen, strandvlakten en strandwallen parallel aan de kust. Deze langgerekte structuur is op twee plaatsen onderbroken: bij de monding van de Oude Rijn en bij de voormalige monding van de Maas. Veel strandwallen zijn in de loop van de tijd vergraven voor het zand of de bollenteelt, waardoor het kenmerkende reliëf is verdwenen. De duinen en het strand kennen een grote natuurlijke dynamiek en uitersten in omstandigheden: van droog en heet naar nat en koud of van zout naar zoet. Dit maakt het strand en de duinen ecologisch erg waardevol.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen versterken en gebruiken waar mogelijk de natuurlijke dynamiek en omstandigheden van de kust (duinen, strand en voordelta/vooroever).

- Ontwikkelingen houden het verschil herkenbaar tussen "hoog en droog" en "laag en nat" en bouwen voort op de parallelle kuststructuur.

- Veiligheidsmaatregelen zijn mede gericht op het versterken van het natuurlijk kustkarakter.

Strand- en duinlandschap

Dit is een reliëfrijk, overwegend niet gecultiveerd, zandlandschap van strand en jonge duinen met hoge natuur- en recreatiewaarden. Natuurlijke processen als verstuiving, vernatting en bosvorming zijn duidelijk zichtbaar door de voortdurende dynamiek van zand, golven en wind. Duingebieden worden afgewisseld door grote en kleine badplaatsen en havens. Het gebied is van belang voor de waterveiligheid en drinkwatervoorziening. De kust is een aantrekkelijke plek om te recreëren. Gedurende het strandseizoen kenmerkt het strand zich door een afwisseling van (druke) strandopgangen en boulevards, waar strandtenten en strandhuisjes vaak het beeld bepalen, naar zeer rustige stranden zonder bebouwing. Dit contrast en deze diversiteit zijn kwaliteiten van het strand als belangrijke openbare en recreatieve ruimte van Zuid-Holland. Het is van groot belang om in de directe nabijheid van de stad plekken te weten waar rust en openheid het beeld bepalen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan of versterken de bijzondere landschappelijke en natuurlijke kwaliteit van het strand en de duinen.

- Ontwikkelingen dragen zorg voor het behoud van het openbare karakter en de afwisseling in de belevingskwaliteit (van druk naar rustig) langs de kust van Zuid-Holland. Nieuwe strandbebouwing voor verblijfsrecreatie nabij duingebied op rustige stranden is daarmee niet toegestaan.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Duin, Horst en Weide, Delflandse Kust, Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee.

Bollenlandschap

Het bollenlandschap is ontstaan door het vergraven van oude duinen en strandwallen en de aanleg van een fijnmazig vaartenstelsel ten behoeve van de bollenteelt. Kenmerkend is de afwisseling van kleurrijke bollenvelden (seizoensgebonden), verspreide bebouwing en begroeiing, vaarten en sloten. Bijzonder zijn de (restanten van) landgoederen en oude duinen. De ruimtelijke structuur wordt bepaald door een afwisseling van parallel aan de kustlijn gelegen open en verdichte zones.

Opgave:

De kwaliteit en herkenbaarheid van dit landschap komen steeds verder onder druk door toenemende bedrijfsbebouwing en verstedelijking die niet geënt is op een samenhangende en herkenbare ruimtelijke structuur. Mede door intensivering van de bollenteelt raakt het gebied daarmee steeds verder versnipperd. Het zicht op de bollenvelden wordt door bebouwing steeds meer beperkt. Dit betekent dat een ontwikkeling bijdraagt aan een samenhangende en herkenbare ruimtelijke structuur, op een logische plek in deze structuur ligt en toekomstbestendig is. Opgave hierbij is om de intensivering in de landbouw en de verstedelijking te koppelen aan een versterking van de landschappelijke structuur.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Verdichting vindt plaats in reeds bestaande verdichte zones.

- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud en versterking van het zicht op de bollenvelden en de aantrekkelijkheid van het bollenlandschap.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen dragen bij aan het contrast tussen de open en nog gave strandvlakten en de voor de bollenteelt in cultuur genomen (afgezande) oude duinen en strandwallen.

In het gebiedsprofiel Duin- en bollenstreek zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities:

Landgoederenlandschap

Herkenbaar en afwisselend patroon van historische buitenplaatsen en landgoederen, volgroeide bossen en open ruimtes met nog deels een agrarische functie. Hier is de landschapsgradiënt van duin naar veen nog herkenbaar terug te vinden. Deze gebieden hebben een hoge recreatieve en cultuurhistorische waarde. Het inpassen van nieuwe gebruiksfuncties dient dan ook met grote zorgvuldigheid te gebeuren.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

-Ontwikkelingen dragen bij aan het vergroten van de herkenbaarheid van het landgoederenlandschap als samenhangend geheel.

-Ontwikkelingen dragen bij aan versterking van de afwisseling tussen beboste strandwallen met landgoederen en buitenplaatsen en open strandvlakten.

-Ontwikkelingen dragen bij aan de verbetering van de kwaliteit van het ensemble van het landhuis, bijgebouw, tuin en park en de herkenbaarheid van het landgoed in het landschap

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Duin, Horst en Weide, Delflandse Kust, Voorne-Putten

Schurvelingenlandschap

Het schurvelingenlandschap ligt ten westen en noorden van Ouddorp. Het is gevormd in de middeleeuwen door het uitgraven en ontginnen van het oorspronkelijke duinlandschap. Hierdoor ontstonden akkertjes (haaymeten), omgeven door zandwallen (schurvelingen). In veel gevallen zijn de schurvelingen in de 19e en 20e eeuw opgehoogd toen de tussengelegen akkers verder werden uitgegraven voor een beter grondwaterpeil. De nieuwere zandwallen zijn 2 tot 4 meter hoog en begroeid met houtachtige elementen zoals eik, iep en brem. De hoogte van de beplante wallen in verhouding tot de afmetingen van de kleinschalige open akkers maken van de akkers een soort kamers. Het schurvelingenlandschap is sterk verweven met de lintenstructuur in en rondom Ouddorp. Het huidige gebruik van de kleinschalige kavels is afwisselend (agrarisch, wonen, tuinen, et cetera). Uitbouwen / versterken van het schurvelingenpatroon kan als basis dienen voor nieuwe ontwikkelingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

-Behoud en versterking van het afwisselende en kleinschalige karakter van het landschap door behoud en herstel van de wallen (met begroeiing) en herkenbaar houden van de open en groene kamers.

-Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de kleinschalige structuur van het landschap.

In het gebiedsprofiel Goeree-Overflakkee zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities:

2. Veenlandschappen

Ondergrond: Veencomplex

Een groot deel van Zuid-Holland bestaat uit veengronden met een hoge waterstand. Het veen kent een geringe draagkracht. Daarnaast vinden we hier een groot aantal bestaande en voormalige plassen. De voormalige plassen zijn drooggemalen en staan bekend als droogmakerijen. De ondergrond in deze droogmakerijen varieert van venig tot (oude zee)klei.

Binnen het veengebied is een aantal plekken waar in de ondergrond nog grote veenpakketten aanwezig zijn, met daarin differentiatie in het soort veen en de dikte van het veenpakket. Niet alleen zijn deze veenpakketten van bijzondere waarde, ook zijn deze gebieden afhankelijk van het soort veen en de dikte van het veenpakket gevoelig tot zeer gevoelig voor bodemdaling.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen in het veenlandschap dragen zorg voor behoud van het veen en zijn met name bij de diepe veenpakketten gericht op het beperken van de bodemdaling.

- Bewaren diversiteit aan verkavelingspatronen. Lengtesloten zijn beeldbepalend en worden behouden

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Hollandse Plassen, Duin, Horst en Weide, Wijk en Wouden, Boskoop, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Midden-Delfland, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas.

Veenweidelandschap

De structuur in de veengebieden is sterk bepaald door de rivieren en veenstromen, de op enige afstand daarvan aangelegde weteringen en andere ontginningsbasissen. Loodrecht daarop staan de (regelmatige) verkavelingspatronen. Het landschap is tussen deze structuren weids met lange zichtlijnen. Andere kenmerken zijn de smalle kavels, vele sloten met hoog waterpeil en overwegend grasland als bodemgebruik. Het agrarisch gebruik overheerst. Belangrijke kenmerken van het veenweidegebied zijn het contrast tussen (meer verdichte) hooggelegen boezems, linten en bovenlanden en het uitgestrekte, ingeklonken veen (open gebied). Veenstromen, dijken en kades vormen landschappelijke structuurdragers en begrenzen de (open) poldereenheden. Het gebruik richt zich op behoud van de maat van de poldereenheden, het verkavelingspatroon, de beplanting, de kades en dijken en de zichtbaarheid van water in de vorm van sloten, weteringen en boezems. Een duurzaam gebruik en eigenaarschap van het veen(weide)gebied is van belang. Het maken van nieuwe (agrarische) natuurlandschappen met een (extensieve) recreatieve functie behoort daarbij tot de mogelijkheid. In het oosten van de provincie is het veengebied vermengd met oeverwallen en kommen van het rivierenlandschap. In delen is het voor de oeverwallen kenmerkende fruitteelt aanwezig. De kommen zijn grootschalig met regelmatige (cope)verkaveling, maar gaan al snel over in het veenweidelandschap. Deze overgangen zijn nauwelijks tot niet zichtbaar en staan dan ook niet op kaart.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan behoud van de maat en weidsheid van de poldereenheden

- Nieuwe bebouwing en bouwwerken worden geplaatst binnen de bestaande structuren/ linten en niet in de veenweidepolders.

- Nieuwe agrarische bedrijven liggen aan bestaande ruilverkavelingslinten of op een zeer goed bereikbare locatie voor zwaar verkeer. Ze vormen visuele eilanden in het veenweidelandschap door stevige, passende beplanting en een ligging op ruime afstand van elkaar.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen houden rekening met het behoud van kenmerkende landschapselementen.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Duin, Horst en Weide, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Midden-Delfland, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas.

Ondergrond: Oude Zeeklei

Zuid-Holland kent een aantal droogmakerijen waar (in de toekomst) verzilting optreedt en het waterbeheer steeds lastiger wordt. Bij grote diepte kan daarnaast een waterveiligheidsvraagstuk spelen.

Zorgvuldige omgang met het watervraagstuk (kwalitatief en/ of kwantitatief) is in deze droogmakerijen van belang.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

-Ontwikkelingen in droogmakerijen leveren een bijdrage aan een duurzame waterhuishouding.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Sierteelt op veen

Kleinschalig besloten landschap met boom- en sierteelt. Door intensivering van de sierteelt verandert het gebied. Er is een toename van kassen en steeds meer sloten worden gedempt. De uitdaging zit in de combinatie van een rendabele bedrijfsvoering voor de sierteelt met respect voor de gebiedseigen karakteristieken. Belangrijke kenmerken van dit gebied zijn de structurerende watergangen (ofwel zichtsloten), windakkers en doorzichten, kavelrichting en -structuur, waarbij de ontginningslinten nog steeds herkenbaar zijn als lint. Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan het contrast tussen het besloten, kleinschalige karakter van de sierteelt enerzijds en het omliggende open veenweidelandschap anderzijds. Schaalvergroting wordt gebaseerd op de historische copeverkaveling.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

-De structurerende watergangen (zichtsloten) worden niet gedempt en resterende windakkers blijven behouden.

-Schaalvergroting wordt gebaseerd op de historische copeverkaveling.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen in de rand van het sierteeltgebied dragen bij aan goede overgangskwaliteit naar het omliggende veenweide- en droogmakerijenlandschap.

In het gebiedsprofiel Boskoop zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities:

Onverveende bovenlanden

Een bovenland is een smalle strook onvergraven veengrond aan weerszijden van een veenstroom of wetering, met een scherpe overgang naar de aangrenzende droogmakerijen. Als het ware een herinnering aan het oude veenlandschap te midden van het nieuwere landschap. De bovenlanden kennen een kleinschalig en relatief besloten en groen karakter. Bebouwing en erfbeplanting bepalen het beeld net als menging van veel verschillende functies. De diversiteit en het multifunctionele karakter zijn kenmerken van de linten. Ruimtelijke verdichting is mogelijk als dit bijdraagt aan het groene karakter van de bovenlanden en geen tot nauwelijks verkeersaantrekkende werking heeft.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen dragen bij aan de contrasten tussen het (oude) bovenland (hooggelegen, besloten, kleinschalig karakter) en de aangrenzende droogmakerijen (laaggelegen, grootschalig, weids).

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas, Midden-Delfland.

Plassen

Kenmerkende onderdelen van het natte veenlandschap zijn de plassen. Voor een deel natuurlijk ontstaan, voor een ander deel het gevolg van turfwinning in het verleden. Daarbij is soms het oude

ontginningspatroon nog zichtbaar in de legakkers en petgaten (Nieuwkoopse Plassen), soms zijn echter na de turfwinning door de werking van wind en water grote plassen ontstaan. De plassen in het veenlandschap zijn daarmee als cultuurlandschap én als natuurlandschap te beschouwen. Ze hebben belangrijke ecologische, recreatieve en toeristische kwaliteiten en spelen een rol in de waterhuishouding van het veenlandschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen in of nabij de plassen dragen bij aan de ecologische, recreatieve, cultuurhistorische en waterhuishoudkundige kwaliteiten van de plassen en hun omgeving.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Gouwe Wiericke, Bentwoud-Rottemeren, Zuidplas.

Droogmakerijenlandschap (klein en veen)

Droogmakerijen zijn ontstaan uit natuurlijke meren en uit verveningen. Ze hebben een duidelijke begrenzing door een ringdijk, ringvaart of oude hoge oeverlanden. Het landschap is visueel open (tenzij het is verstedelijkt), grootschalig en ligt gemiddeld enkele meters lager dan de omgeving. De droogmakerij kent een aangelegd watersysteem met hoofdtochten, gemaal en een regelmatige basisverkaveling. Ontginningsboerderijen liggen op regelmatige afstand langs de ontginningsweg. Elke droogmakerij heeft haar eigen ordening en maat; kavelgrootte en lengte-breedte-verhouding zijn uniek. Deze typerende opbouw is bepalend voor de manier van inpassing van nieuwe ontwikkelingen. In sommige gebieden is de (historische) relatie tussen droogmakerij en molengang (toentertijd om diepere plassen droog te malen) nog herkenbaar. Dit zijn bijzondere elementen in het Zuid-Hollandse landschap.

Een aantal droogmakerijen is niet geheel uitgeveend. Ten opzichte van de droogmakerij met klei als ondergrond is de droogmakerij met veen in de ondergrond waterrijker, vaak kleinschaliger (vooral de kavelmaat) van opzet en is de bodem minder draagkrachtig. Dit is terug te zien in het gebruik en het beeld van de droogmakerijen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Droogmakerijen (klei en veen)

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

-Behoud van de (ring)dijk en/of vaart als herkenbare landschappelijke structuurdrager en begrenzing van de droogmakerijpolders.

-De droogmakerij blijft als eenheid herkenbaar door het beleefbaar houden van de randen (ringdijk of -vaart) en het hoogteverschil tussen laaggelegen droogmakerij en omringend land.

Droogmakerijen (klei)

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Nieuwe ontwikkelingen in de droogmakerij worden vormgegeven als eigentijdse objecten aan de ontginningslijnen, passend bij de schaal en het patroon van de rechthoekige verkaveling, met strakke groene omzoming en behoud van ruime doorzichten.

Droogmakerijen (veen)

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

-Bewaren verkavelingspatroon. Lengtesloten zijn beeldbepalend en worden behouden.

-Behoud van maat en weidsheid van de poldereenheden. Eventuele nieuwe bebouwing en bouwwerken worden geplaatst binnen de bestaande structuren/ linten en niet in de veenweidepolders.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Duin- en Bollenstreek, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke

3. Rivierdelta-landschappen

Een aantal Zuid-Hollandse eilanden kent nog steeds een eilandkarakter: omlijst door deltawateren met beperkte verbindingen met de andere eilanden of het vasteland. Ze zijn gelegen in de luwte van de Randstad en vormen landschappelijk een geheel met Zeeland. IJsselmonde en het Eiland van Dordrecht zijn daarentegen meer onderdeel van het stedelijk netwerk. De drie eilanden Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard en Voorne-Putten hebben elk een eigen karakter. Dit karakter wordt mede gevormd door de verschillen in afstand tot en de verbinding met het stedelijk gebied, de landschappelijke opbouw van de eilanden zelf en de aard van het omringende water. Versterken van het deltakarakter en vergroten van de diversiteit van karakters van de eilanden draagt bij aan het behoud van diversiteit in de Delta. Een opgave is het om de recreatieve gebruikswaarde van de eilanden te vergroten in combinatie met een gebiedsspecifieke, in de omgeving passende inrichting. Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden dienen bij te dragen aan het versterken van het stoere deltakarakter en passen bij de maat en schaal van dijk en open wateren. Ontwikkelingen worden

benaderd in het licht van het eiland als geheel, waarbij bijvoorbeeld in Voorne-Putten en Hoeksche Waard een duidelijk verschil zit tussen de 'dynamische' noordrand en het 'luwe' zuiden.

Ondergrond: Rivierdeltacomplex

Zoals overal in Zuid-Holland heeft het water en het menselijk handelen grote invloed gehad op de geomorfologie van dit deel van de provincie. Het land in de delta is vergroot door aanleg van dijken rond droogvallende gronden.

Ondergrond: Jonge zeeklei

De gronden in het deltacomplex bestaan overwegend uit kleigronden. Dit zijn voedselrijke, draagkrachtige gronden. De deltawateren zijn onderdeel van het deltacomplex. De estuariene dynamiek is een belangrijk natuurlijk gegeven. Nauw verbonden met de deltawateren zijn de niet ingepolderde, buitendijkse kleigronden.

Dit betreft de slikken, (bekade) gorzen, grienden, wilgenbossen en de uiterwaarden langs de rivieren. Het zijn natuurlijke landschappen waar ruimte is voor dynamische processen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen bij aan het behoud van ruimte voor dynamische natuurlijke processen en zoet-zout-overgangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse gebieden.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Rivierklei en veen

De komgronden en oeverwalgebieden van het rivierengebied in Zuid-Holland zijn opgebouwd uit rivierklei en liggen vooral in het oosten van de provincie. Ze zijn vermengd met de veenondergrond. De oeverwallen vormen plaatselijk hogere/drogere delen binnen het veengebied. Dit is terug te zien in het landschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

-Ontwikkelingen in het rivierengebied houden het verschil tussen komgronden en oeverwallen herkenbaar.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Plassen, Wijk en Wouden, Gouwe Wiericke, Krimpenerwaard, Alblas-serwaard, Bentwoud-Rottemeren-Zuidplas.

Zeekleipolderlandschap

Zeekleipolders

Een zeekleipolder is qua oorsprong een ronde opwaspolder (oorspronkelijk opgeslibde en daarna ingepolderde eilandjes in getijdenwater) of langgerekte aanwaspolder (aangeslibd en ingepolderd land tegen bestaande polders) en daarna omgeven door dijken. De kreek in deze polders (herkenbaar door microreliëf en een kronkelige loop) en beplante dijken zijn belangrijke structurerende elementen. Er is een grote mate van openheid met contrasten tussen buitendijkse natuur en strak verkavelde agrarische polders. De dorpen liggen als compacte kernen in het landschap, veelal op het kruispunt van een dijk en een kreek aan de rand van een

polder. Overige bebouwing ligt langs de dijken en spaarzaam in de polders zelf. Kenmerkende contrasten tussen de regelmatige patronen in de polder van wegen en verkaveling en de kronkelige kreek. Havenkanalen vormen plaatselijk bijzondere elementen, waarbij ontwikkelingen langs de kanalen de ruimtelijke en recreatieve relatie tussen dorp en open water versterken.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Versterken van de kreek als herkenbare landschappelijke structuurdrager van het zeekleilandschap.
- Bebouwing concentreert zich in of bij compacte kernen, niet in het open middengebied van de polders.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het versterken van de karakteristieke kenmerken van de eilanden en de verschillen daartussen.
- Ontwikkelingen aan de rand van de eilanden passen bij de maat en schaal van de dijk en de delta-wateren.
- Herkenbaar houden van het patroon van (ronde) opwas- en (langgerekte) aanwaspolders door behouden en versterken van de (beplante) dijk als herkenbare landschappelijke structuurdrager in contrast met de grootschalig, open polder.
- Behoud van het contrast tussen de binnendijkse akkerbouwpolders en buitendijkse natuur.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

Zeekleipolders met veenkern

Temidden van de zeekleipolders liggen ingedijkte 'restanten' van het oude veenlandschap. Kenmerkend zijn het kleinschalig dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling. Dit zijn veelal de eerste bedijkte polders van de (noordelijke) eilanden. Veenrestanten bepalen het beeld

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het herkenbaar houden van het kleinschalige dijkenpatroon en de relatief onregelmatige verkaveling.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Hoeksche Waard, Voorne-Putten.

Buitendijks natuurlandschap

Dit betreft de slikken, (bekade) gorzen, grienden, wilgenbossen en de uiterwaarden langs de rivieren. Het zijn natuurlijke landschappen waar ruimte is voor dynamische processen. Waar mogelijk kan de recreatieve toegankelijkheid van deze gebieden vergroot worden. Versterken van het contrast in de mate van natuurlijkheid tussen binnen- en Buitendijks gebied.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behoud of vergroten van ruimte voor dynamische natuurlijke processen, waterstanden en zoet-zoutovergangen.

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behouden of versterken van het contrast in natuurlijkheid tussen binnen- en buitendijks gebied.

In de volgende gebiedsprofielen zijn de specifieke kwaliteiten van dit landschap benoemd en uitgewerkt in ambities: Bentwoud-Rottmeren-Zuidplas, Krimpenerwaard, Alblasserwaard, Hollandse Biesbosch, IJsselmonde, Voorne-Putten, Hoeksche Waard, Goeree-Overflakkee.

4. Stedelijke landschappen

In dit landschap bestaat de klassieke tegenstelling tussen stad en ommeland niet meer. Woon- en werkbebauwing, parken, routes, randen, recreatiegebieden, weidegronden, natuur en wegen mengen zich in dit landschap met elkaar. De ruimte is hier gering, alles zit dicht bij elkaar en is van invloed op elkaar. Dat maakt de opgave voor de ruimtelijke kwaliteit alleen maar groter en spannender. Alles wat ontwikkeld wordt, dient in goede samenhang ontwikkeld te worden. Bij de huidige woningbouwopgave gaat het niet alleen om de woningbouw maar om 'verstedelijking' en dus evenzeer om de leefomgeving, het groen, het landschap en de klimaatadaptatie.

Er is in Nederland geen provincie zo verstedelijkt als Zuid-Holland. Aard en karakter van de Zuid-Hollandse binnensteden zijn in eerste instantie bepaald door het onderliggende landschapstype waarop zij gelegen zijn. Het stedelijk gebied is als apart landschap opgenomen omdat het een eigen herkenbaar karakter heeft ontwikkeld met een duidelijk andere identiteit dan de buitengebied en medebepalend is voor de beleving en kwaliteit van Zuid-Holland.

Stedelijk gebied

Binnen het stedelijk gebied vallen:

- De grotere stedelijke agglomeraties met aansluitend stedelijke bebouwing met meer dan 30.000 inwoners:

- o De Haagse, bestaande uit Den Haag, Delft, Delfgauw, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Wateringen en Nootdorp.

- o Rotterdamse, bestaande uit Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Spijkenisse, Hoogvliet, Ridderkerk, Barendrecht, Krimpen aan den IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel en Capelle aan den IJssel.

- o Leidse, bestaande uit Leiden, Katwijk, Oegstgeest, Leiderdorp, Zoeterwoude-Rijndijk en Voorschoten.

- o Dordtse, bestaande uit Dordrecht, Zwijndrecht, Hendrik-Ido-Ambacht, Papendrecht, Sliedrecht, Hardinxveld-Giessendam, Alblasserdam.

- De grotere kernen in de provincie:

- o Alphen aan de Rijn

- o Zoetermeer

- o Gouda, Waddinxveen

- o Gorinchem

- o Berkel en Rodenrijs

- o Maassluis

o Hellevoetsluis

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

Algemene richtpunten

- De meeste verstedelijkte landschappen zijn niet meer kenmerkend door het onderliggende landschapstype, maar door de tijdsgeest waarin de stedenbouwkundige structuur ontworpen is.
- Onderliggende landschapskenmerken en cultuurhistorische elementen en -lijnen in het stedelijk weefsel maken de steden uniek en 'leesbaar'. Zij helpen bij de oriëntatie.
- Ontwikkelingen dragen bij aan de karakteristieke kenmerken/identiteit van stad, kern of dorp.
- Het bundelen van economische kansen rondom toplocaties en tegelijkertijd het beter benutten van bestaande werklocaties voor een divers portfolio aan werk- en woonmilieus met oog op functiemenging en ruimte voor bedrijvigheid in de stad.
- Nieuwe ontwikkelingen dienen bij te dragen aan het tegengaan van bodemdaling

Specifieke richtpunten

Verstedelijking (relatie met beleidskeuze verstedelijking)

- Verstedelijking vindt vooral binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD) en binnen invloedsgebied van hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) plaats.
- Aandacht voor een koppeling met het Landschapspark versterkt het groene netwerk van Zuid-Holland waardoor de leefkwaliteit van bewoners en werknemers wordt verbeterd.
- Naoorlogse wijken nabij HOV-knopen bieden kansen voor verstedelijking en herstructurering. Deze wijken hebben vaak nog veel potentie, zien verschillende opgaven op zich afkomen en kunnen een kwaliteitsimpuls gebruiken.
- De provincie stuurt daarom op meer ruimte voor betaalbare bedrijfsruimte in woningbouwplannen en omgekeerd op meer woningbouw boven bedrijven in monofunctionele bedrijventerreinen. Hiermee wordt nabijheid van wonen, werken en voorzieningen gecreëerd. Dit draagt bij aan de opgave om gezondheid, veiligheid en ruimtelijke kwaliteit te verbeteren.
- De provincie stuurt op binnenstedelijke verdichting van de naoorlogse wijken in overleg met gemeenten, corporaties en andere partijen. Kansen voor wonen, werken en voorzieningen worden bekeken in samenhang met bereikbaarheid, het verbeteren van de leefomgeving en de ruimtelijke kwaliteit, sociale achterstanden en duurzaamheid. Door te sturen op de synergie tussen de verschillende deelopgaven kan verstedelijking een integrale kwaliteitsverbetering bereiken die in deze wijken nodig is.
- Hoogteaccenten (waaronder hoogbouw) vallen zoveel mogelijk samen met centra (zwaartepunten) en interactiemilieus in de stedelijke structuur. Daar waar hoogbouw niet samenvalt met "zwaartepunten" in de stedelijke structuur geeft een beeldkwaliteitsparagraaf inzicht in de effecten, invloed en aanvaardbaarheid van hoogbouw op de (wijde) omgeving.

Groenblauwe stedelijke structuur (relatie met beleidskeuze groenblauwe stedelijke structuur)

- Nieuwe ontwikkelingen sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de stedelijke groenblauwe structuur. Daarbij gaat het ook om de recreatieve kwaliteit en de bijdrage aan klimaatbestendigheid en de biodiversiteit.
- Goede groene verbindingen vanuit de haarvaten van het stedelijk gebied met het buitengebied, conform de visie van het Landschapspark Zuidvleugel, zijn essentieel voor de relatie van het stedelijk gebied met het buitengebied. Dergelijke verbindingen bieden bovendien de basis voor recreatieve verbindingen en voor woon-werkverkeer.

Hoogstedelijk gebied (relatie met beleidskeuze verstedelijking)

-Hoogstedelijk gebied kenmerkt zich door een hoge mate van 'verstening' en hoogbouw. Opgave hier is het aantrekkelijk en leefbaar houden van de leefomgeving. Ook klimaatadaptatie vraagt om de nodige aanpassingen om extreme neerslag op te vangen en hittestress te voorkomen. Voldoende groen in deze gebieden zorgt niet alleen voor verkoeling, maar ook voor wateropvang, de productie van zuurstof en de zuivering van lucht. De huidige verstedelijkingsopgave zal zorgen voor (nog) meer verdichting in het stedelijk landschap, dit maakt de noodzaak voor combinatie met klimaatadaptatie en leefbaarheid, waaronder groen nog groter. Er is een relatie met ruimtelijke kwaliteit die niet conflicterend is maar juist ondersteunend.

-Ontwikkelingen in stationsgebieden en rond andere HOV-knooppunten (waaronder R-net bushaltes) dragen bij aan de versterking van de (hoog)stedelijke kwaliteit ter plaatse.

Cultuurhistorie (relatie met beleidskeuze Beleven en benutten van erfgoed)

-Historische binnensteden hebben een grote cultuurhistorische waarde met vaak hoge ruimtelijke kwaliteit. Veel van deze binnensteden zijn al vanuit het rijk en vanuit de gemeenten beschermd als beschermd stads- en dorpsgezicht. Ook voor de provincie zijn dit belangrijke delen van het stedelijk gebied. We onderschrijven de bescherming ervan door rijk en gemeenten.

-Cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en stedenbouwkundige patronen worden behouden door ze waar mogelijk een functie te geven die aansluit bij de behoeften van deze tijd.

Stads- en dorpsranden

-De stads- en dorpsranden van de provincie zijn plekken met bijzondere potentie voor het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Het zijn overgangspotentialen waar de contrasten tussen de verschillende landschappen goed beleefd kunnen worden. In deze gebieden is nadrukkelijk aandacht nodig voor de doorgaande landschappelijke structuren, de recreatieve verbindingen tussen stad en land en het ontwerp en de inrichting van de stads- en dorpsrand zelf. Ontwikkelingen in deze randen vragen daarom om extra aandacht voor een zorgvuldige inpassing en een optimale ruimtelijke kwaliteit.

-De provincie hecht grote waarde aan het open houden van waardevolle landschappen. Uitbreidingen van steden en dorpen zijn alleen mogelijk indien deze ontwikkelingen bijdragen aan het verbeteren van de belevingswaarde, de gebruikswaarde en de toekomstwaarde van de stads- en dorpsrand.

o Belevingswaarde: ontwikkelingen dragen bij aan een optimale belevingswaarde van de bebouwde kom vanuit het landelijke gebied én een optimale belevingswaarde van het landelijk gebied vanuit de bebouwde kom.

o Gebruikswaarde: Uitbreidingen van dorpen en steden met meer dan 12 woningen in de stads- en dorpsrand, dragen bij aan het verbeteren van de gebruikswaarde van de rand. De provincie streeft ernaar om de randen zoveel mogelijk openbaar toegankelijk te maken en paden en recreatieve routes tussen de bebouwde kom en het landschap te versterken.

o Toekomstwaarde: bij ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de toekomstwaarde van de plek in brede zin. Een ontwikkeling draagt bij aan brede opgaven zoals het versterken van de groenblauwe structuur, de biodiversiteit, klimaatadaptatie, het bieden van maatschappelijke meerwaarde en het vergroten van de sociale betekenis van de stads- of dorpsrand.

Bedrijventerreinen (relatie met beleidskeuze Concurrerende en toekomstbestendige bedrijventerreinen)

-Ontwikkelingen op en rond natte bedrijventerreinen sluiten aan bij het industriële en logistieke land-waterkarakter en dragen bij aan een gepaste overgang tussen terrein en omgeving

Glaslandschap

Oostland en Westland. Glastuinbouwgebieden met de bijbehorende kernen

• Westland, bestaande uit Naaldwijk, Honselersdijk, 's-Gravenzande, Monster, Poeldijk, Maasdijk, Heenweg, Kwintsheul, De Lier en Ter Heijde

• Oostland, bestaande uit Bleiswijk, Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Pijnacker, Waddinxveen en Zuidplas.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Nieuwe ontwikkelingen in de glastuinbouw sluiten aan bij bestaande landschappelijk structuren en dragen waar mogelijk bij aan versterking van de groenblauwe structuur.
- Ontwikkelingen aan de rand van een glastuinbouwgebied dragen bij aan het realiseren van een rand met passende overgangskwaliteit (front, contact of overlap).

Zeehavenlandschap

Groot industrieel complex aan de zuidzijde van de Nieuwe Waterweg en de noordzijde van het Hartelkanaal/ A15, van de Waalhaven tot Maasvlakte II

- Met daarin de kernen Heijplaat, Pernis en Rozenburg

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen in en rond de mainport sluiten aan bij het grootschalig industriële en logistieke havenkarakter.
- Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie naar een kennisintensief complex gebaseerd op (informatie)technologie, hernieuwbare grondstoffen en innovatieve diensten. Laat die transitie de ruimtelijke kwaliteit versterken.
- De energietransitie zal het gebruik en aanzicht van het Rotterdamse havengebied veranderen. Laat die transitie de ruimtelijke kwaliteit versterken.

5. Landschappelijke structuurdragers

Linten

Linten vormen een belangrijk onderdeel van het Zuid-Hollandse landschap. De meeste linten hebben een belangrijke cultuurhistorische betekenis en worden vaak gebruikt als recreatieve route. Ontwikkelingen langs de linten dienen daarom zeer zorgvuldig ingepast te worden.

Definitie: Linten worden gevormd door lineaire, deels aaneengesloten bebouwing langs wegen, waterwegen of dijken en hebben een sterke relatie met het omliggende landschap. Ze bepalen mede de kenmerken van het landschap en zijn daarvan niet los te zien.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden van de doorzichten vanaf de dijk op het achterliggende landschap.
- Kleinschalige nieuwe ontwikkelingen langs linten zijn mogelijk indien er sprake is van de functieverandering van de bebouwing van een perceel, bijvoorbeeld van een agrarische functie naar een woonfunctie (voorheen 'ruimte voor ruimte' genoemd).
- Linten behouden hun lineaire karakter. Individuele ontwikkelingen door de tijd heen horen bij linten. Inpassen van nieuwe bebouwing op een onbebouwd perceel, kan in een lint, met vrij staande bebouwing met behoud van doorzichten naar het achterliggende landschap.
- Het bestaande slotenpatroon behouden.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Karakter: ontwikkelingen dienen te passen in het karakter van het lint. Dit betekent dat de ontwikkeling aansluit op het profiel van het lint, de maat en schaal van de bebouwing aan het lint en de inpassing van de percelen in het landschap.

-Grootschalige ontwikkelingen: bij de uitbreiding van steden of dorpen blijft het lint herkenbaar als bebouwingsvorm. Dit betekent dat op gepaste afstand van het lint gebouwd wordt, waarbij het landschap, het lint en de nieuwe ontwikkeling bepalend zijn voor deze afstand. Het lint behoudt zijn eigen gezicht.

Water en dijken

Water bepaalt in hoge mate de landschappelijke identiteit van Zuid-Holland, dat voor het grootste deel beneden N.A.P. gelegen is. Het beleefbaar en toegankelijk maken van dit water vergroot dan ook de recreatieve gebruikswaarde en het vestigingsklimaat van de gehele provincie. Een terugkerend element in alle landschapstypen zijn dijken. In dit laaggelegen deel van Nederland zijn zij van essentieel belang voor onze veiligheid. De dijken manifesteren zich duidelijk in het landschap van Zuid-Holland, per landschapstype echter vaak net weer even anders. Zo zien we langs de kust vooral duinen, terwijl we elders vooral dijken of kaden zien en langs de grote rivieren zijn die dijken hoger en breder dan de kaden die we langs de weteringen in het veenweidegebied zien.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Met het volgende richtpunt wordt rekening gehouden

-Het is voor de provinciale landschapsstructuur en ruimtelijke kwaliteit belangrijk dat bij herstructurering of nieuwe ontwikkelingen rekening wordt gehouden met 'het ruimtelijk perspectief dijken'. Bij een dijkversterkingsopgave is de waterveiligheidsfunctie van de dijk uitgangspunt, maar er moet altijd breder gekeken worden naar andere opgaven en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

Zeearmen

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van ruimte voor dynamische natuurlijke processen en zoet-zoutovergangen in de Deltawateren en natuurlijke buitendijkse gebieden.
- Ontwikkelingen houden rekening met hun invloed op het watersysteem als geheel en dragen bij aan een duurzame en zo eenvoudig mogelijke werking van dit systeem.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het verbeteren van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van het oppervlaktewater.
- Ontwikkelingen versterken de samenhang en continuïteit in het watersysteem als dragende ecologische en recreatieve structuur van Zuid-Holland. Ruimte voor natuurlijke dynamiek is hierbij een uitgangspunt.

Infrastructuur

De provincie werkt aan duurzame en toekomstbestendige infrastructuur ten behoeve van bereikbaarheid en veiligheid. Daarnaast dragen we bij aan het behalen van andere maatschappelijke opgaven en doelstellingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Buiten het stedelijk gebied worden rijks- en provinciale wegen niet als verstedelijkingsas benut.
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen die een relatie met de weg hebben concentreren zich bij de op- en afritten van de weg.
- Nieuwe infrastructuur wordt aangelegd als een logische verbinding van A naar B die bijdraagt aan het leesbaar houden van de landschapskarakteristieken.
- Daar waar een weg tegelijkertijd de rand van bebouwing vormt, is extra aandacht vereist voor de kwaliteit van de stads- of dorpsrand, waaronder doorgaande verbindingen tussen stad en ommeland.

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Bij nieuwe provinciale wegen beweegt de weg waar mogelijk mee met de hoofdrichting van het landschap.
- Nieuwe of aan te passen infrastructuur wordt altijd beschouwd als een integrale gebiedsopgave inclusief inpassingsvraagstukken. Hieronder wordt naast ligging in het landschap ook verstaan; zorgvuldig omgaan met doorlopende landschappelijke structuren, logische oplossingen voor doorgaande ecologische en recreatieve verbindingen en behoud van gebruiks- en belevingswaarde van het omliggend gebied en logische verbinding met aansluitende infrastructuur.
- Een visuele relatie tussen weg en omgeving is gewenst. Waar wegen landschappelijke hoofdstructuren kruisen, dient de landschappelijke lijn als afzonderlijke structuur zichtbaar en herkenbaar te blijven. Deze 'contactpunten' (bijvoorbeeld tunnels, viaducten, aquaducten) worden met zorg ontworpen en de ruimtelijke kwaliteit wordt onderbouwd in de beeldkwaliteitsparagraaf.
- Ontwikkelingen in stad en land houden rekening met het zicht vanuit de trein op de omgeving.
- Voorkomen van (nieuwe) obstakels en omwegen in het recreatief netwerk.
- Handreiking infrastructuur

6. Identiteitsdragers

Identiteitsdragers zijn de bijzondere plekken die de wordingsgeschiedenis van Zuid-Holland vertellen.

Hiertoe worden in elk geval de kroonjuwelen cultureel erfgoed gerekend. Daarnaast omvat deze categorie de historische landgoederen en kastelen, de historische molens en vaarwegen, de Neder-Germaanse Limes en uit de meer recente historie de Atlantikwall en de Deltawerken. Voor alle identiteitsdragers is instandhouding en versterking van de beleefbaarheid van belang. Daarbij is aandacht gewenst voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van de gebieden.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

Met de volgende richtpunten wordt rekening gehouden:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de uitzonderlijke kwaliteit van de identiteitsdrager.
- Ontwikkelingen dragen bij aan het leesbaar houden van het verhaal dat de identiteitsdragers als
- oriëntatiepunten in tijd en ruimte vertellen.

Kroonjuwelen cultureel erfgoed

Het is voor de provinciale landschapsstructuur en ruimtelijke kwaliteit belangrijk dat bij herstructurering of nieuwe ontwikkelingen de hieronder genoemde richtpunten in acht worden genomen:

Kroonjuweel Landgoed Keukenhof en omgeving

Dit kroonjuweel omvat naast het Landgoed Keukenhof ook een deel van het zanderijlandschap aan de noord- en oostkant en de Lageveense Polder (nog grotendeels ingericht met hakhout en weiland).

Kernkwaliteiten zijn het landgoed de Keukenhof op de overgang van hogere oude duinen naar de lager gelegen strandvlakte. Verschillende ontginningsfasen zijn in dit ensemble te herkennen: boslandschap van een landgoed, zanderijenlandschap en strandvlakten met weilanden.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Bewaren/versterken van de afleesbaarheid van het landschap en behouden/versterken van het landgoedcomplex met landhuis, bijgebouwen, tuin, parkaanleg, blikveld en zichtlijnen.

Kroonjuweel Aarlanderveen en molenviergang

Het gebied van de molenviergang Aarlanderveen is een karakteristiek voorbeeld van een lintdorp op oude bovenlanden, omgeven door droogmakerijen. Het hoogteverschil hiertussen is markant: op sommige plekken ligt de polder meer dan vijf meter beneden NAP. Het cultuurhistorisch waardevolle lintdorp Aarlanderveen, een oorspronkelijk in het midden van het veengebied aangelegde ontginningsas, bleef gespaard toen het omringende veen werd vergraven. Onderdeel van de ruimtelijke eenheid is de molenviergang die de droogmakerij bemaalt.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Waarborgen van de herkenbaarheid en samenhang van de open droogmakerijen, dijken, bebouwingslint Aarlanderveen, molenviergang en omgeving
- Behouden/versterken van het contrast tussen bovenland en droogmakerijen.

Kroonjuweel Oude Hollandse Waterlinie / Wierickeschans

Ter hoogte van de Wierickeschans is de Oude Hollands Waterlinie nog goed herkenbaar als ruimtelijke eenheid. Karakteristiek zijn de waterlopen van de Enkele en Dubbele Wiericke en hun kades, als prominente noord-zuid lopende lijnen in het landschap met daartussen de 17e eeuwse inundatiezone. De historische gelaagdheid is groot: de verkaveling is middeleeuws, de vaarten zijn gegraven in de veertiende eeuw en de verdedigingswerken van weer later datum.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden/versterken van de herkenbaarheid en samenhang tussen alle onderdelen binnen de Oude Hollandse Waterlinie (boezemvaarten met kades, bebouwingslint Langeweide, verkavelingspatroon, Fort Wierickeschans, Oukoope wipmolen).
- Openhouden van de inundatiezone tussen de beide Wierickes.

Kroonjuweel Middengebied Krimpenerwaard

Het middengebied van de Krimpenerwaard wordt begrensd door landscheidingskaden, vaarten en vlieten. De oude opstreckende verkaveling en het watersysteem zijn nog grotendeels intact en bepalend voor het regelmatige en de oost-west georiënteerde nederzittingsstructuur. Erfbeplanting, rijen knotwilgen en het opgaand groen van kades en eendenkooien en geriefbosjes zijn accenten in het vlakke en waterrijke veenweidelandschap. De lange bebouwingslinten zijn rijk aan historische boerderijen en hebben door de vele open ruimtes tussen de bebouwing een sterke relatie met het landschap.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Herkenbaar houden en versterken van de kwaliteiten (ontginningspatroon met verkaveling, waterlopen, kades, monumentale boerderijlinten, beplanting, profiel van wegen en waterlopen), alsook hun onderlinge samenhang.

Kroonjuweel en werelderfgoed Kinderdijk

De molens, boezems en gemalen van Kinderdijk zijn van grote betekenis als historisch waterstaatkundig ensemble en als Hollands cultuurlandschap bij uitstek. Het ensemble van 19 molens, twee lage boezems en twee hoge boezems vormen een icoon van het vernuft van het Nederlandse waterbeheer door de eeuwen heen. Kernkwaliteiten van dit werelderfgoedcomplex Kinderdijk zijn naast de molens en boezems ook de zichtlijnen van en naar het complex Kinderdijk. Door een ver-

binding te leggen tussen historisch en hedendaags waterbeheer wordt de kwaliteit van het complex versterkt. Het watersysteem wordt zichtbaar en begrijpelijk gemaakt voor bezoekers van dit bijzondere erfgoed. Het panorama reikt in oostelijke richting langs de waterlopen. De donk van Schoonenburg wordt hier ook toe gerekend.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten van werelderfgoedcomplex Kinderdijk door het in stand houden van de samenhang tussen alle onderdelen van dit ensemble en het bewaren van de openheid van het gebied en omgeving.
- Behouden en versterken van de zichtlijnen van en naar het complex Kinderdijk.

Kroonjuweel en werelderfgoed Nieuwe Hollandse Waterlinie / Diefdijk

De Nieuwe Hollandse Waterlinie strekt zich uit over de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht. Het is een oude verdedigingslinie, zodanig ontworpen en aangelegd dat water gebruikt kon worden als afweermiddel bij vijandelijke invallen. Deze verdedigingslinie functioneerde van 1815 tot 1963 en bestaat uit de volgende samenhangende onderdelen en kernkwaliteiten: inundatiegebieden en verdedigingswerken (forten, batterijen, lunetten, kazematten en groepsschuilplaatsen) in samenhang met hun omgeving, voormalige schootvelden en verboden kringen rondom de forten, diverse waterwerken (zoals sluizen, en dijken, in het bijzonder de Diefdijk) en overige elementen als beschutte wegen, loopgraven en tankgrachten. Binnen Zuid-Holland bestaat deze linie met name uit de Diefdijk.

Kenmerkend zijn de dijkwielen en fortten met schootvelden.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie met aandacht voor de samenhang van alle onderdelen van dit ensemble.
- Bewaren van het open zicht van de polders grenzend aan de Diefdijk.
- Herkenbaar houden van het profiel van de Diefdijk als historische dijk.

Kroonjuweel Schurvelingen-Goeree

Het schurvelingenlandschap ligt ten westen en noorden van Ouddorp. Het is gevormd in de middeleeuwen door het uitgraven en ontginnen van het oorspronkelijke duinlandschap. Hierdoor ontstonden akkertjes (haaymeten), omgeven door zandwallen (schurvelingen). In veel gevallen zijn de schurvelingen in de 19e en 20e eeuw opgehoogd toen de tussengelegen akkers werden uitgegraven voor een beter grondwaterpeil. De nieuwere zandwallen zijn 2 tot 4 meter hoog en begroeid met houtachtige elementen zoals eik, iep en brem. De hoogte van de beplante wallen in verhouding tot de afmetingen van de kleinschalige open akkers maken van de akkers een soort kamers. Het schurvelingenlandschap is sterk verweven met de lintenstructuur rondom Ouddorp. Het huidige gebruik van de kleinschalige kavels is afwisselend (agrarisch, wonen, tuinen etc.). Uitbouwen / versterken van het schurvelingenpatroon kan als basis dienen voor nieuwe ontwikkelingen.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behoud en versterking van het afwisselende en kleinschalige karakter van het landschap door behouden en herstellen van de wallen (met begroeiing) en herkenbaar houden van de open en groene kamers
- Nieuwe ontwikkelingen dienen te passen binnen de kleinschalige structuur van het landschap

Kroonjuweel Polder de Biesbosch

Polder de Biesbosch is een fraai voorbeeld van een recente, planmatig aangelegde zeekleipolder (1926) met een hoge interne samenhang en ontwerp kwaliteit. De polder wordt begrensd door hoge dijken. Opvallende elementen zijn de rijen populieren en essen langs wegen en dijken. De boerderijen zijn gegroepeerd op de hoeken van een kruispunt centraal in de polder. Uit de periode vóór de inpoldering is nog een aantal restanten van getijdengeulen zichtbaar. Het zijn markante grillige lijnen in het verder rationeel verkavelde polderland. Langs de Merwededijk liggen kazematten van de voormalige verdedigingslinie uit de Tweede wereldoorlog langs het Hollands Diep.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden van de herkenbaarheid en samenhang van de kwaliteiten: open zeekleipolder met gegroepeerde boerderijbebouwing, begrenzing door hoge polderdijk, contrast tussen rationele polderverkaveling en kronkelige getijdengeulen.

Kroonjuweel Kagerplassen en omgeving

De bijzondere waarde van dit kroonjuweel ligt in de samenhang tussen natuurlijke veenmeren, het unieke patroon van onregelmatig verkavelde veenweidepolders en een groot aantal molens. In tegenstelling tot andere veenweidegebieden in Zuid-Holland zijn de kavels niet lang en smal, maar blokvormig. Dit duidt op een ontginning uit de vroege middeleeuwen, waarmee dit gebied de oudste veenontginning in het Groene Hart zou zijn. De vele brede poldersloten en bekade boezemwateren herinneren aan de problemen die men hier gehad heeft met de afwatering. Datzelfde blijkt uit het grote aantal – vaak nog functionerende – molens van verschillende typen dat men hier bijeen vindt.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten en de samenhang hiertussen (veenmeren, onregelmatig verkavelde veenweidepolders, waterlopen, kades en molens).
- Instandhouden van de markante hoogteverschillen tussen de veenstromen en het ingeklonken veenweidegebied.
- In standhouden van de gave vroeg-middeleeuwse blokvormige verkaveling.

Kroonjuweel Landgoederenzone Wassenaar-Den Haag

Dit ensemble is opgebouwd uit enerzijds een groot aantal landgoederen met de groene uitlopers hiervan in de stad (o.a. het Haagse Bos), gelegen op oude en al vroeg bewoonde strandwallen.

Anderzijds behoren ook enkele gave open polders in de lagere strandvlakten hiertoe (o.a. de Veenzijdse en Duivenvoordse Polder). Dit veenachtige gebied werd in de middeleeuwen in cultuur gebracht.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: de landgoederen met parkaanleg, de zichtlijnen tussen en langs de landgoederen, de open plekken ertussen (weilanden).

- In stand houden van het contrast tussen het besloten, boomrijke karakter van de strandwallen en de open-veenweidepolders van de strandvlakten.

- Behouden en versterken van de oostwest oriëntatie van het strandwallen- en strandvlaktenlandschap, die versterkt wordt door de loop van de wateringen en het wegenpatroon.

- Herkenbaar houden van de markante ligging van boerderijen (tussen de Veenwatering en de Rijksstraatweg) op de overgang van de droge strandwal naar de vochtige strandvlakten.

Kroonjuweel Weipoort

Weipoort is een monumentaal bebouwingslint met een zeldzame tweevoudige ontginningsas. Naast de dubbele bebouwingsstrook langs de weg ligt een ijl boerderijlint tussen de weg en de Weipoortse Vliet. Het lint loopt dood in het zuiden. Het lint van Weipoort is ontstaan op de net iets hogere gronden van een oude kreekrug. De Weipoortse Vliet is een gekanaliseerde veenstroom van waaruit omliggende polders zijn ontgonnen. Het beeld van het lint wordt bepaald door het grillige verloop van de kades en boezemwater dat ter hoogte van de weg ligt, en daarvan wordt afgeschermd door lage tuimelkades, hakhoutheilandjes, cultuurhistorische bebouwing en bruggetjes over het water.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kwaliteiten én samenhang hiertussen: het karakteristieke 'drie-voudige' lint met zijn bijzondere profiel van wegen en waterlopen, de monumentale bebouwing en bruggen, de doorzichten naar het open achterland.

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: smalle profiel en opbouw van het historische lint met wegsloten en beplanting, de monumentale bebouwing, open ruimten hiertussen en doorzichten naar het achterland

Kroonjuweel Meije

Boerderijlint langs gelijknamig veenrivierviertje. Kenmerkend historisch beeld van ijle lintbebouwing met monumentale boerderijen en arbeiderswoningen. Gaaf dwarsprofiel van onverbrede weg, wegsloten en beplanting. Door ontbreken van achterliggende bebouwing is sprake van sterke relatie met het omringend gebied. Bijzonder markant element is de watertoren. Vanuit dit landmark loopt een kerkepad van de Meije naar Nieuwkoop door de Nieuwkoopse Plassen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: smalle profiel en opbouw van het historische lint met wegsloten en beplanting, de monumentale bebouwing, open ruimten hiertussen en doorzichten naar het achterland.

Kroonjuweel Kerngebied Midden-Delfland

Dit kroonjuweel bestaat uit verschillende elementen (polders, boerderijlinten en, boezemgebied) die door hun gaafheid/herkenbaarheid en cultuurhistorische samenhang de historische opbouw van Midden-Delfland inzichtelijk maken. De Duifpolder is een gave poldereenheid ten zuidwesten van Schipluiden. Zowel de begrenzing, situering van boerderijen, verkaveling en waterlopen zijn sinds de ontginningsperiode vrijwel onveranderd gebleven. Het gebied rond Negenhuizen en Zouteveen bestaat grotendeels uit veenweide met enkele glooiende kreekkruggen met daarop oude boerderijen. De Vlietlanden vormen het historisch afwateringssysteem van Delfland op de Maas. Dit afwateringscomplex bestaat uit drie brede wateringen met daarbinnen boezemland. Het boezemland met rietbegroeiing en nat grasland, is omstreeks de twaalfde eeuw ontgonnen en lang gebruikt als hooiland. Omdat het daarna nooit door inpoldering is ontwaterd ligt het gebied hoger dan het omringende land.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

– Behouden en versterken van de kernkwaliteiten én samenhang hiertussen: open polders met historische kavelstructuur, wegen, kaden en waterlopen, boerderijlinten op kreekruggen, afwateringsstelsel van de Vlietlanden.

Historische landgoederen en kastelen

Zuid-Holland kent een groot aantal historische landgoederen, buitenplaatsen, kastelen en

kasteelruïnes. Deze vormen een kenmerkende combinatie van cultuurhistorie, natuur en landschap. Kenmerken en waarden van deze bijzondere plekken zijn:

- De (historische) buitenplaats, bestaande uit hoofdhuis met bijgebouwen en het bij behorende park of tuin, of het kasteel of kasteelterrein in de vorm van ruïne, muurrestanten, één of meer bijgebouwen, omgracht terrein, alsmede de functionele en visuele relaties tussen de verschillende onderdelen;
- De basisstructuur waaraan het landgoed of kasteel (locatie) is gekoppeld: een weg, waterloop en/of zichtlijnen;
- Het blikveld: de vrije ruimte die nodig is om de historische buitenplaats of het kasteel in het landschap te herkennen.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

– Ontwikkelingen zijn gericht op verbetering en versterking van de kenmerken en waarden van het landgoed/ kasteel en het behouden of versterken van de relatie van het landgoed met zijn omgeving.

Historische molens

Historische molens zijn markante monumenten en blikvangers in het landschap, zowel in het stedelijk als het landelijk gebied.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

– Behouden en versterken van monumentale windmolens in hun omgeving als ensemblewaarde.

Historische vaarwegen

De historische vaarwegen hebben de uitstraling van regionale landschappelijke dragers door eenheid en samenhang in de inrichting van de oevers en begeleidende beplanting en door de vormgeving van kruisende infrastructuur. Er is aandacht nodig voor zicht op en vanaf het water.

Als ontwikkelingen plaatsvinden aan kanalen en vaarten buiten het stedelijk gebied, dan dragen deze bij aan versterking van hun rustige en voorname karakter, behoud en versterking van erfgoed als identiteitsdragers en herstel van continuïteit (ook aanliggend landschap) waar nodig.

De oevers van rivieren, vaarten, kanalen en plassen zijn waar mogelijk openbaar toegankelijk.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Om oevers en water openbaar toegankelijk en beleefbaar te houden is er geen ruimte voor verdere verdichting en privatisering van de oevers, direct grenzend aan het water.
- Ontwikkelingen aan kanalen en vaarten buiten het stedelijk gebied dragen bij aan de versterking van het karakter van de kanalen en vaarten.

Neder-Germaanse Limes

De Limes is de aanduiding van de noordgrens van het voormalige Romeinse rijk, die zich in Europa uitstrekt van de Balkan tot in Engeland. In Nederland vormt de Rijn de noordgrens. In Zuid-Holland wordt de Limes gevormd door een zone langs de Oude Rijn, van de grens van Zuid-Holland met

Utrecht tot aan de kust bij Katwijk, en door een zone langs het Rijn-Schiekanaal, vanaf Leiden naar Voorburg.

De kernwaarden betreffen: verspreide, losse militaire complexen en infrastructuur (forten, wachttorens, militaire kampementen, havens, scheepswrakken en aanlegplaatsen); steden, grafvelden en (water)infrastructuur die redelijkerwijs behoren tot de militaire centra; verbindende structurerende elementen als de rivier (gereconstrueerde bedding van Beneden-, Kromme en Oude Rijn in de Romeinse tijd), de Limesweg en enkele andere stukken infrastructuur als het Kanaal van Corbulo en de weg tussen Nijmegen en Rijn. De Limes kan gebruikt worden als inspiratiebron voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen deze zone, waar mogelijk door een koppeling te leggen met (nieuwe) recreatieve routes.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud en de herkenbaarheid van de Limes en de elementen die daar deel van uitmaken.

Atlantikwall

Dit relict van de Duitse bezetting is onderdeel van een verdedigingslinie langs de Noordzeekust van Noorwegen tot Spanje. De Atlantikwall bestond uit kustbatterijen, versperringen (o.m. tankvallen, draakentanden, muren) en ondersteuningsbunkers. Deze relict vormen een tastbaar onderdeel van de recente wereldgeschiedenis. Aandacht is gewenst voor de beleefbaarheid van de linie als geheel, voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen dragen bij aan het behoud van de elementen van de Atlantikwall.

Deltawerken

De Deltawerken zijn het resultaat van de grote waterstaatkundige ingrepen na de watersnoodramp van 1953. Ze beschermen het land tegen de zee en vormen de iconen van de recente

waterstaatkundige geschiedenis van Zuidwest-Nederland. Ze vervullen tevens een belangrijke rol in de ontsluiting van de eilanden in de delta en zijn landschappelijk markant aanwezig en beleefbaar.

Richtpunt ruimtelijke kwaliteit

Het volgende richtpunt wordt in acht genomen:

- Ontwikkelingen op of nabij de Deltawerken dragen bij aan het beleefbaar houden van de robuuste waterstaatkundige identiteit van de Deltawerken.

7. Thema's

A Energie

Duurzame vormen van energie-opwek en uitbreiding van elektriciteits-opslag en -distributie vragen om ruimte en nieuwe locaties. De nieuwe energiedragers zijn bouwwerken die, afhankelijk van hun verschijningsvorm en de locatie, enige tot grote invloed op het landschap hebben. Het is een ontwerpopgave om een eigentijds ruimtelijk beeld met kwaliteit te genereren.

Zonneveld (relatie met beleidskeuze zonne-energie)

Een zonneveld is een bouwwerk voor energie-opwek dat bestaat uit een veldopstelling van stellages of een drijvende constructie met zonnepanelen met bijbehorende voorzieningen en een aansluiting op het elektriciteitsnetwerk. Een zonneveld is uitgestrekt in oppervlakte en heeft een beperkte hoogte. De ruimtelijke impact betreft vooral de technische uitstraling en het niet-locatie gebonden karakter die niet vanzelf en niet altijd passen bij de gebiedskenmerken. Door de modulaire opbouw

is de omvang en vorm flexibel en kan een zonneveld zich voegen naar de beschikbare ruimte binnen bestaande structuren in het landschap. Hiervoor is de Handreiking ruimtelijke kwaliteit zonne-energie Zuid-Holland (link opnemen) een hulpmiddel.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Een zonneveld wordt toegevoegd aan andere bestemmingen (meervoudig ruimtegebruik).
- Behoud van de schaarse open ruimte in de landschappen.
- Een zonneveld heeft een goedgekozen locatie in de ruimtelijke opbouw van een gebied; nabij energiegebruik en een aansluiting op het netwerk.
- Een zonneveld voegt zich naar het kavelpatroon, de structuur en schaal van het landschap.
- Een zonneveld heeft een bij de gebiedskenmerken passende overgang naar de omgeving.
- Een zonneveld benut koppelkansen met andere opgaven, bijvoorbeeld versterken biodiversiteit, landschapselementen, klimaatadaptatie, recreatieve verbindingen.
- Een beeldkwaliteitsparagraaf maakt de ruimtelijke impact op de omgeving inzichtelijk.

Windturbinelocaties (relatie met beleidskeuze windenergie)

Een windturbine is een mast met op de wind draaiende wieken, technische installatie en aansluiting op een elektriciteitsnetwerk. In verhouding is het grondvlak klein, de verschijning ijl met een forse hoogte, boven gebouwen en beplanting uit. Een windpark is een opstelling van minimaal drie grote windturbines; solitaire turbines zijn niet gewenst vanuit het oogpunt van de ruimtelijke kwaliteit. Door de autonome maat en schaal en de bewegende wieken hebben formaties van windturbines, ongeacht de ashoogte, een duidelijke ruimtelijke impact op een wijde omgeving. Ze kunnen als landmark grote landschappelijke en infrastructurele structuren accentueren. Een ruimtelijk onderzoek op verschillende schalen, waaronder de bovenregionale schaal naar de visuele effecten hoort bij de afweging en locatiekeuze.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

- Mede door de grote omvang en ruimtelijke invloed van moderne grote windturbines is het van belang om deze geconcentreerd te plaatsen in daarvoor geschikte gebieden en versnippering over de hele provincie te voorkomen.
- Een opstelling van windturbines is gekoppeld aan grote structuren en het type landschap is hierbij richtinggevend.
- In het noordelijke deel van de provincie, boven de Nieuwe Waterweg en de Lek staan windparken langs grote, lange infrastructurele lijnen.
- In het midden van de provincie, langs de as Maasvlakte-Rotterdam-Drechtsteden-Merwedezone, is concentratie van windenergie gewenst. Opstellingen sluiten aan bij economische en logistieke dynamiek en stedelijke bebouwing.
- In het zuiden, op delen van de Zuid-Hollandse eilanden, is ruimte voor het creëren van windenergie. Grote lijnopstellingen staan op plekken waar het waait: waar water en land elkaar ontmoeten, op dammen en dijken.
- Een enkelvoudige opstelling in een lijn van minimaal drie windturbines evenwijdig aan de scheidslijn of de infrastructuur, of een cluster van minimaal vier in samenhang.
- Een beeldkwaliteitsplan geeft inzicht in de ruimtelijke impact op alle schaalniveaus.
- Windturbines met een ashoogte tot 45 meter kunnen binnen bestaand stads- en dorpsgebied, glastuinbouwgebied en bedrijventerreinen voor zover passend bij de lokale situatie.

–Windturbines met een ashoogte tot 15 meter kunnen overal, mits rekening gehouden met het omringende landschap en de cultuurhistorische, ecologische en recreatieve kwaliteiten.

Deze richtpunten zullen pas van toepassing worden op een windturbinelocatie nadat PS heeft besloten diezelfde locatie toe te laten op kaart 16 van de Omgevingsverordening.

Bouwwerk voor elektriciteitsopslag en/of-distributie

Voor de omvorming naar een duurzaam energiesysteem zijn er meer en grotere bouwwerken nodig voor opslag en/of distributie van elektriciteit (zoals transformatorstations en batterijen) op een logische locatie in het elektriciteitsnetwerk. Vanwege de technische verschijningsvorm sluit het bouwwerk vaak als vanzelf aan bij een industriële en infrastructurele omgeving. Bij andere gebiedskenmerken is de opgave groter om het bouwwerk op vanzelfsprekende wijze te plaatsen in het landschap.

Richtpunten ruimtelijke kwaliteit

De volgende richtpunten worden in acht genomen:

–Bij de locatiekeuze wordt afgewogen hoe dit bouwwerk de gewenste ruimtelijke structuur in een gebied kan versterken, aangezien de nabijheid van een aansluitpunt op het elektriciteitsnetwerk aantrekkingskracht heeft voor energieverbruikers en leveranciers.

–Met een beeldkwaliteitsparagraaf wordt de ruimtelijke impact inzichtelijk gemaakt en een passende verschijningsvorm en zorgvuldige landschappelijke inpassing aangetoond.

B-Bijzonder Provinciaal Landschap

Bij het vervallen van Nationale Landschappen heeft het Rijk de provincies de mogelijkheid gegeven Bijzondere Provinciale Landschappen aan te wijzen. In de provincie Zuid-Holland kunnen regio's die dat willen deze status aanvragen. De provincie hanteert de volgende criteria voor het honoreren van een aanvraag:

- Het is een initiatief uit het gebied en tenminste van alle gemeenten.
- Het gebied heeft een heldere geografisch afbakening.
- De aanvraag wordt ondersteund door een goede beschrijving van de bijzondere kwaliteit(en).
- De aanvraag bevat een heldere duiding van de context.
- De aanvraag kent een breed gedragen eigenaarschap en is voorzien van een heldere visie en ontwikkelperspectief.
- De aanvraag toont energie voor actie en investeringen en legt de sturing en borging daarvan vast.
- Midden-Delfland heeft een aanvraag gedaan die aan de criteria voldoet en daarmee de gewenste status verkregen. Aan de status Bijzonder Provinciaal Landschap zijn overigens geen extra richtpunten of subsidies verbonden. Overige gebieden in Zuid-Holland met een bijzondere status is Het Nationaal Park Hollandse Duinen. Nationaal Park Hollandse Delta is in oprichting.

Verstedelijking 6.2.3 Toekomstbestendige Stedelijke Ontwikkeling

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied en wil de bebouwde ruimte daarom beter benutten. De provincie zet in op verdichting, concentratie, diversiteit en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van complementaire knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

De provincie streeft naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied dat toekomstbestendig is en waar het aantrekkelijk, veilig, en gezond wonen, werken en recreëren is. De provincie wil zorgvuldig omgaan met haar schaarse ruimte en daarom primair inzetten op het beter benutten van de bestaande bebouwde ruimte. Door in te zetten op klimaatrobuuste, groene en gezonde stedelijke ontwikkelingen worden kernen, dorpen en steden toekomstbestendig en blijven landschappen in het landelijk gebied behouden. De provincie zet in op intensivering,

concentratie, diversiteit en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied. Er zijn veel kansen voor inbreiding en intensivering in de bestaande kernen, dorpen en steden. Specifiek zijn er kansen in naoorlogse wijken, in de nabijheid van hoogwaardig openbaar vervoersknooppunten en door middel van functiemenging op locaties met detailhandel, kantoren en bedrijven. Daarnaast wordt ingezet op een hiërarchie van complementaire knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid. Toekomstbestendig ontwikkelen is daarbij een belangrijk aandachtspunt, waarbij wordt ingezet op water en bodem sturend, klimaatadaptatie en -mitigatie, transitie naar hernieuwbare energie, circulariteit en groene en gezonde leefomgevingen die beweging en sociale interactie stimuleren. Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen onder voorwaarde in het landelijk gebied plaatsvinden. Het eindoordeel over stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied ligt bij de provincie. Deze worden door de provincie integraal afgewogen en afhankelijk daarvan opgenomen op de 3 hectare-kaart.

De provincie hanteert de volgende uitgangspunten voor een weloverwogen locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen:

- **Bouw naar behoefte;**
- **Bouw primair binnen bestaand stads- en dorpsgebied en zet in op functiemenging en meer-
voudig ruimtegebruik;**
- **Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer; houdt rekening met de gevolgen van
de ontwikkeling voor de bereikbaarheid; versterk de langzaam vervoersrelaties;**
- **Bouw voldoende betaalbare woningen;**
- **Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten;**
- **Bouw naar behoefte;**
- **Bouw toekomstbestendig; houd rekening met water en bodem sturend, bodemdaling en kli-
maatadaptatie en -mitigatie, vitale dorpen en verstedelijking, functiemenging en meervoudig
ruimtegebruik sterke steden, economische toplocaties, gezonde verstedelijking stedelijke ont-
wikkelingen, energietransitie, circulair en natuurinclusief bouwen;**
- **Realiseer in samenhang met het stedelijk netwerk robuuste en klimaatadaptieve recreatie- en
natuurgebieden.**

Als een gemeente een ruimtelijke ontwikkeling wil realiseren, wordt op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) de 'ladder voor duurzame verstedelijking' doorlopen. Toepassing is ook van provinciaal belang.

Naast de locaties voor mogelijke uitbreiding (locaties op de 3 hectare-kaart) zijn er veel kansen voor inbreiding en verdichting in de bestaande kernen. Specifiek zijn er kansen op de volgende drie locaties: 1) in naoorlogse wijken, 2) in de nabijheid hoogwaardig openbaar vervoersknooppunten en 3) functiemenging op locaties met detailhandel, kantoren en bedrijven.

Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Het eindoordeel over stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied ligt bij de provincie. Deze worden door de provincie integraal afgewogen en afhankelijk daarvan opgenomen op de 3 hectare-kaart.

Aanleiding

De verstedelijkingsopgave is ruimtelijke opgaven in en rondom het stedelijk gebied zijn groot. Tegelijkertijd is ruimte in het dichtbevolkte Zuid-Holland schaars. Binnen de verstedelijking stedelijke ontwikkelingen komen meerdere opgaven samen en deze kunnen elkaar versterken. Er zijn keuzes nodig tussen nieuwe stedelijke uitbreidingen en het investeren in bestaande steden en dorpen. Daarbij speelt de wens voor behoud van het landelijk gebied en tegelijkertijd de ontwikkeling van bestaande steden en dorpen zodat bestaande infrastructuur en het voorzieningen beter benutten worden benut, we intensiever gebruik maken van bestaande infrastructuurruimte, functies mengen en voorzieningen gezonde en klimaatadaptieve leefomgevingen creëren. Het zou hier bijvoorbeeld kunnen gaan om een combinatie van wonen en waterberging.

Structuurversterking is nodig van het samenhangende stedelijk gebied, waarbij keuzes moeten worden gemaakt voor meer vestigingskwaliteit, nabijheid en diversiteit. Vraag diversiteit. Vraag en aanbod van wonen, werkgelegenheid, bedrijfsruimte en voorzieningen zijn soms niet in overeenstemming met elkaar en onevenredig verdeeld over de regio. Om de druk op de autowegen te verminderen, is het van belang dat wonen en werken zoveel mogelijk plaatsvindt nabij hoofdwegwaardig openbaar vervoer (HOV) en juist daar de hoogste dichtheden in de nabijheid van voorzieningen worden gerealiseerd. Meer mensen kunnen dan gebruik maken van het openbaar vervoer. In com-

binatie met lopen en de fiets, biedt dit optimale keuzevrijheid tussen de modaliteiten lopen, fietsen, openbaar vervoer en auto. Zo creëren we een beweegvriendelijke leefomgeving en blijft Zuid-Holland ook goed bereikbaar per auto.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie streeft naar een compact, samenhangend, ~~divers~~ en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied dat toekomstbestendig is en waar het aantrekkelijk, veilig, en gezond wonen, werken en re-creëren is. Het gebruik van, en de opgaven binnen, de stedelijke agglomeratie overschrijden de gemeentegrenzen. Ook het Rijk streeft ernaar ontwikkelingen zoveel mogelijk te laten plaatsvinden binnen bestaand stads- en dorpsgebied en heeft daarom de ladder voor duurzame verstedelijking ontwikkeld. De ladder laat ruimte voor de provinciale regierol in de ruimtelijk ordening. De provincie Zuid-Holland deelt het belang van de toepassing van deze ~~ladder.~~ Het ladder. Als een gemeente een ruimtelijke ontwikkeling wil realiseren, wordt op grond van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) de 'ladder voor duurzame verstedelijking' doorlopen. Het is van belang dat alle betrokken gemeenten dezelfde uitgangspunten hanteren, zodat sprake is van een gelijk speelveld en onderlinge concurrentie geen afbreuk doet aan de evenwichtige toedeling van functies aan locaties op (boven)regionale schaal.

Het provinciaal belang is om voldoende woningen, werkgelegenheid en voorzieningen te bieden voor haar inwoners en in het bijzonder om voldoende sociale en betaalbare woningen binnen de regio te hebben en te realiseren. Bij voorzieningen gaat het om basisvoorzieningen zoals zorg, onderwijs, sport en openbaar vervoer en om recreatiemogelijkheden. Daarnaast is de kwaliteit van het landschap van regionaal belang. Daarom gaat de provincie hier zorgvuldig mee om.

Nadere uitwerking

De provincie streeft naar het beter benutten en de kwaliteitsverbetering van bestaand stads- en dorpsgebied. Dit is in lijn met de maatschappelijke behoefte en draagt bij aan een zorgvuldig gebruik van de ruimte. ~~De Zoals eerder benoemd hanteert de provincie zet in daarom in op verdichting, concentratie en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en op een hiërarchie van knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid zeven uitgangspunten voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen. Deze uitgangspunten worden hieronder toegelicht.~~

Daartoe worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Bouw naar behoefte;
2. Bouw primair binnen bestaand stads- en dorpsgebied;
3. Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer; houdt rekening met de gevolgen van de ontwikkeling voor de bereikbaarheid; versterk de langzaam vervoersrelaties;
4. Bouw voldoende betaalbare woningen;
5. Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten;
6. Bouw toekomstbestendig; houd rekening met bodemdaling, klimaatadaptatie en -mitigatie, vitale dorpen en verstedelijking, functiemenging en meervoudig ruimtegebruik, economische toplocaties, gezonde verstedelijking, energietransitie, circulair en natuurinclusief bouwen;
7. Realiseer in samenhang met het stedelijk netwerk robuuste en klimaatadaptieve recreatie- en natuurgebieden.

Deze uitgangspunten worden hieronder toegelicht.

Bouw naar behoefte

Uitgangspunt van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' is dat gebouwd wordt naar behoefte. De provincie streeft ernaar dat aanbod en vraag, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin met elkaar in overeenstemming zijn. De provinciale woningbehoefteverkenning brengt in beeld hoeveel woningen nodig zijn en voor welke doelgroepen. Kwantitatief betekent dat er voldoende woningen in de voorraad beschikbaar zijn, om dat te bereiken moeten er netto voldoende woningen toegevoegd worden. Met kwalitatieve behoefte wordt bedoeld dat er voldoende passende woningen zijn voor de verschillende doelgroepen. Regionale afstemming is hierbij nodig. Het is van belang dat er voldoende woningen beschikbaar zijn voor jongeren en ouderen, ook specifiek in kleinere kernen. Vanuit een oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik is het ongewenst nieuwe ontwikkelingen toe te laten als sprake is van overaanbod.

De provincie hecht waarde aan de vestigingswens van bewoners en bedrijven. Binnen de kaders van het provinciaal beleid willen we zoveel mogelijk tegemoet komen aan die wensen.

Voor wonen is het uitgangspunt daarbij is dat de juiste woning op de juiste plek (op juiste moment) wordt gerealiseerd. Zie de beleidskeuze voor wonen.

De markten voor kantoren en detailhandel zijn zeer specifiek waarbij sprake is van veranderende omstandigheden. Daarbij kan er op de ene plek sprake zijn van overaanbod en leegstand, terwijl op de andere plek nog ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie hanteert daarom specifiek beleid en regels voor deze sectoren. Zie de beleidskeuzes over detailhandel en kantoren.

Voor bedrijven streeft de provincie naar het op lange termijn in evenwicht brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën en watergebonden bedrijven. Zie de beleidskeuze over bedrijventerreinen.

Voor de versterking van het vestigingsklimaat is het wenselijk ontwikkelingen voor wonen en werken in samenhang met elkaar te bezien en in samenhang met investeringen in infrastructuur en een aantrekkelijke groenblauwe leefomgeving. Ontwikkelingen dragen bij aan de maatschappelijke opgaven en transitie waar de provincie voor staat.

Regionale visies

Met regionale visies voor—in ieder geval—wonen en kantoren stemmen gemeenten in regionaal verband het aanbod af op de vraag. De schaal van deze regionale visies is afgestemd op de markt voor de desbetreffende functie. De regionale visies zijn afgestemd op behoefteonderzoek dat door de provincie is vastgesteld. De provincie is betrokken bij de totstandkoming van deze visies en committeert zich aan de afspraken in de door haar aanvaarde regionale visies. Het is gewenst de regionale visie actueel te houden.

De onderbouwing volgens de 'Ladder voor duurzame verstedelijking' vormt een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van regionale visies. Als het plan qua regionale behoefte- en aanbod past in een door GS vastgesteld regionaal woningbouwprogramma, kan daarnaar worden verwezen bij de beschrijving van de behoefte als bedoeld in de 'Ladder voor duurzame verstedelijking'. Gedeputeerde Staten kunnen bij het vaststellen van een regionaal woningbouwprogramma aangeven in hoeverre de 'Ladder voor duurzame verstedelijking' op regionaal niveau volgens de provincie geheel of gedeeltelijk is doorlopen.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verwerken in hun omgevingsplannen van de regionale visie wonen, kantoren, en—indien van toepassing—detailhandel en bedrijventerreinen. De provincie gaat er vooralsnog vanuit dat de samenwerkende gemeenten zelf hun verantwoordelijkheid nemen en zo nodig bestaande plancapaciteit voor stedelijke ontwikkelingen die niet (langer) in overeenstemming zijn met een regionale visie, zullen schrappen. Mocht het provinciaal belang dat noodzakelijk maken, dan kan de provincie hiertoe ook haar instrumentarium inzetten.

Bouw primair binnen bestaand stads- en dorpsgebied en zet in op functiemenging en meervoudig ruimtegebruik

Met kwalitatieve verdichting van het stedelijk gebied wordt de agglomeratiekracht en de diversiteit van de gevraagde vestigingsmilieus versterkt. Bouwen binnen bestaand bebouwd gebied speelt in op de behoefte aan binnenstedelijk wonen en werken en benut bestaande infrastructuur en voorzieningen. Het draagt bij aan efficiënt ruimtebeslag en innovatie in woon- en werkmilieus en in de bouw. Door binnenstedelijk te bouwen kan het open landschap behouden blijven. Behoud en ontwikkelen van het groenblauwe netwerk in, om en tussen de steden draagt bij aan biodiversiteit, een aantrekkelijke leefomgeving, een attractief woonmilieu en een gezonde en klimaatadaptieve omgeving.

Met kwalitatieve intensivering van het stedelijk gebied wordt de schaarse ruimte en infrastructuur effectiever en efficiënter benut. Bouwen binnen bestaand bebouwd gebied speelt in op de behoefte aan binnenstedelijk wonen en werken en benut bestaande infrastructuur en voorzieningen. Het draagt bij aan efficiënt ruimtebeslag, innovatie in woon- en werkmilieus en in de bouw. De provincie vraagt gemeenten dan ook rekening te houden met mogelijkheden voor functiemenging van wonen en bedrijvigheid. Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies, oftewel meervoudig ruimtegebruik. Afwentelen van ruimtelijke functies wordt voorkomen. Dit resulteert tevens in meer nabijheid, wat de agglomeratiekracht en de diversiteit van de gevraagde vestigingsmilieus versterkt en beweegvriendelijke leefomgeving stimuleert. Nabijheid en behoud van werk en voorzieningen in stad en dorp zorgt voor minder autoafhankelijkheid en meer vitaliteit. Ook zorgt het voor ruimte

op bedrijventerreinen voor bedrijven die daar vanwege geur-, geluid-, stof- of verkeershinder echt moeten zitten. Door binnenstedelijk of binnendorps te bouwen (bv. door transformatie en herontwikkeling of middels 'optoppen', 'aanplakken' en 'uitplinten') kan bovendien het open landschap behouden blijven. Behoud en ontwikkelen van het groenblauwe netwerk in, om en tussen de steden en dorpen draagt bij aan een toekomstbestendige leefomgeving met aandacht voor biodiversiteit, klimaatadaptatie en -mitigatie, recreatie en groene, gezonde en aantrekkelijke woon- en werkmilieus.

De provincie hanteert de 'ladder voor duurzame verstedelijking' om bouwen binnen bestaand stads- en dorpsgebied te bevorderen. De 'ladder voor duurzame verstedelijking' is opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). Toepassing is ook van provinciaal belang, daarom is in de Omgevingsverordening een verwijzing opgenomen naar de Rijksladder. Uitgangspunt van de ladder is dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling voorziet in een behoefte en in beginsel in bestaand stedelijk gebied wordt gerealiseerd. Doel van de ladder is zorgvuldig gebruik van de ruimte.

De provincie wil dat de ladder voor duurzame verstedelijking op (sub)regionaal niveau wordt toegepast en wil met samenwerkende gemeenten een gezamenlijk beeld ontwikkelen van de ontwikkelmogelijkheden binnen en buiten bestaand stads- en dorpsgebied.

Bouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied: 3-ha kaart

Niet alle vraag naar wonen en werken kan en hoeft te worden opgevangen binnen bestaand stads- en dorpsgebied (BSD). Een deel van die vraag past qua kwaliteit niet daarbinnen. Daarnaast kunnen er kwantitatieve beperkingen zijn. Een randvoorwaarde bij beter benutten is namelijk dat de leefkwaliteit in de bebouwde ruimte behouden blijft en waar mogelijk wordt versterkt. Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen in het landelijk gebied plaatsvinden in aansluiting op bestaand stads- en dorpsgebied of in bebouwingslinten. Nieuwe verstedelijking moet passen in regionale visies en de richtpunten ruimtelijke kwaliteit van de Omgevingsvisie en andere in het omgevingsbeleid aangegeven ruimtelijke kaders. Tevens moet nieuwe verstedelijking passen binnen wettelijke voorschriften.

De provincie wil zorgvuldig omgaan met haar schaarse ruimte en daarom primair inzetten op het beter benutten van de bestaande bebouwde ruimte. Zo blijven open landschappen in het landelijk gebied behouden. De provincie wil daarom zuinig omgaan met nieuwe stedelijke ontwikkelingen buiten BSD. Locaties voor mogelijke uitbreiding buiten bestaand stads- en dorpsgebied zijn beperkt en worden zorgvuldig afgewogen.

Stedelijke ontwikkelingen die niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied gerealiseerd kunnen worden, kunnen onder voorwaarden in het landelijk gebied plaatsvinden. Voorwaarden voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied zijn onder andere:

- De kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de ontwikkeling is aangetoond middels vastlegging in een door GS vastgestelde of aanvaarde regionaal programma wonen of werken;
- Er is voldoende gemotiveerd waarom deze ontwikkeling niet binnen bestaand stads- en dorpsgebied mogelijk is;
- Er is sprake van een weloverwogen locatiekeuze (i.e. is dit de juiste locatie voor deze functie) van de nieuwe stedelijke ontwikkeling.
- De ontwikkeling sluit in principe aan op bestaand stads- en dorpsgebied.

Nieuwe stedelijke ontwikkelingen moeten bovendien passen in regionale visies en de richtpunten ruimtelijke kwaliteit van de Omgevingsvisie en andere in het omgevingsbeleid aangegeven ruimtelijke kaders.

Op plekken waar het gewenst is vanwege de leefbaarheid en het op peil houden van voorzieningen, zal de provincie de mogelijkheid geven om extra woningen te bouwen aan de rand van kernen. Het gaat om het principe 'een straatje erbij' en een 'straatje ertussen', met een maximum van 50 woningen. Het beleid hiervoor wordt nog uitgewerkt. Zie ook de beleidskeuze Vitaal Landelijk Gebied.

3-ha kaart

Gedeputeerde Staten zien toe op een adequate toepassing van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' in het kader van de beoordeling van omgevingsplannen. Stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied, worden door de provincie afgewogen vóórdat de gemeente de procedure tot wijziging van het Omgevingsplan start. De provincie stelt voor stedelijke ontwikkelingen groter dan 3 hectare buiten bestaand stads- en dorpsgebied daarom de eis dat deze zijn opgenomen in de Omgevingsverordening op de kaart 'grote buitenstedelijke bouwlo-

caties' (ook wel genoemd: '3 ha-kaart'). Daarmee ligt het eindoordeel over omvangrijke verstedelijking stedelijke ontwikkeling buiten bestaand stads- en dorpsgebied bij de provincie.

Als een locatie is opgenomen op de '3 hectare ha-kaart' betekent dit dat de provincie op hoofdlijnen geen ruimtelijk bezwaar heeft tegen de betreffende ontwikkeling. Dit neemt niet weg dat de gemeente bij de verdere detaillering van de betreffende ontwikkeling (in het kader van het omgevingsplan) nog wel rekening moet houden met specifieke onderdelen van het provinciaal beleid, bijvoorbeeld het beleid voor ruimtelijke kwaliteit.

De 3 ha-kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) is opgenomen in de Omgevingsverordening. In de bijlage van de Omgevingsverordening zijn tabellen opgenomen met gegevens per locatie.

De 3 ha-kaart (grote buitenstedelijke bouwlocaties) is opgenomen in de Omgevingsverordening. In de bijlage van de Omgevingsverordening zijn tabellen opgenomen met gegevens per locatie. Uitgangspunt voor het opnemen van een locatie op de '3 ha-kaart' is dat het gaat om een reële ontwikkeling. Binnen een periode van ten hoogste 10 jaar moet er voldoende behoefte bestaan voor ontwikkeling van de locatie. Na een periode van 5 jaar is een tussentijdse evaluatie wenselijk. Als er op dat moment geen zicht is op realisering moet worden bezien of de locatie nog wel nodig is, zodat er eventueel ruimte ontstaat voor een andere locatie.

De regionale visies en programmeringen voor wonen en bedrijventerreinen vormen belangrijke input voor de '3 ha-kaart'. Het is daarom wenselijk aan te raden om al voordat een nieuwe buitenstedelijke locatie wordt opgenomen in de regionale visie in overleg te treden met de provincie over de ruimtelijke aanvaardbaarheid van die locatie.

Bij het ontwikkelen van een locatie die op de 3 ha-kaart staat, zijn het beleid en de regels voor optimalisatie van woningbouwplannen van toepassing. Op gebiedsniveau dienen nieuwbouwplannen een zo hoog mogelijke dichtheid van woningen per hectare te hebben. Dit beleid wordt hieronder toegelicht. Daarnaast moeten woningbouwplannen voldoen aan het minimale percentage sociale woningbouw en moet de keuze uit de verschillende woningtypen en functiemenging gemotiveerd worden.

Optimalisatie van woningbouwplannen

De provincie streeft naar optimalisatie van woningbouwplannen. De provincie zet daarom in op hogere dichtheden, meer betaalbare en sociale woningen, meer variatie in woningtypen, de nabijheid van basisvoorzieningen en recreatiemogelijkheden, en concentratie van woningbouw nabij HOV. De provincie stimuleert waar mogelijk lopen, fietsen, OV en deelmobiliteit, daar waar dit autoritten kan vervangen. Een groen en gezond woon- en leefklimaat is daarbij belangrijk.

De provincie wil minder parkeerplaatsen in stationsomgevingen en bij sociale woningen, door de parkeernormen in overeenstemming te brengen met de werkelijke situatie. Woningbouwplannen zijn makkelijker te realiseren wanneer de gemeente uitgaat van werkelijk autobezit en werkelijke lokale data over autogebruik (in plaats van de landelijke generieke CROW-parkeerrichtlijnen). Ook wil de provincie minder parkeerplaatsen in grote buitenstedelijke bouwlocaties ('3 ha locaties'), onder meer om het autogebruik tegen te gaan en het gebruik van openbaar vervoer te stimuleren.

Woningbouwlocaties kunnen optimaler en toekomstgerichter worden ingericht. Er wordt nu vooral gebouwd voor grotere huishoudens met twee auto's, terwijl de groei vooral zit in een- en tweepersoonshuishoudens. Die huishoudens hebben vaak maar één auto. Er zijn veel alternatieven voorhanden voor de tweede auto, zoals de elektrische fiets en de deelauto. In gebiedsontwikkelingen kan hiermee rekening worden gehouden, door plannen minder auto-georiënteerd in te richten. Hoge dichtheden, gevarieerde woningtypen, passende parkeernormen en functiemenging spelen hierbij een rol. De woon-werkafstanden worden hierdoor verkleind.

Als lagere parkeernormen worden gehanteerd kan ook in de toekomstige situatie parkeerdruk worden voorkomen met parkeerregulering, goede voorlichting van de nieuwe bewoners en een beperking van het aantal parkeervergunningen per woning (met notarieel vastgelegd kettingbeding). Hiermee kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en is zowel nu als in de toekomst sprake van een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling.

Dichtheid woningbouwlocaties

Recent ontwikkelde woningbouwlocaties hebben een relatief lage woningdichtheid van gemiddeld genomen en afgerond 30 woningen per hectare, waarbij de focus vooral ligt op eengezinswoningen

en appartementen. Een hogere dichtheid en een grotere variatie in woningtypen en woonmilieus zijn nodig vanwege de grote woningbouwopgave en om de schaarse ruimte en de mobiliteitsvoorzieningen beter te benutten. Het gaat daarbij om zowel de kwantitatieve als de kwalitatieve woonbehoefte.

Het zorgdragen voor een groen en gezond woon- en leefklimaat blijft onverminderd van toepassing. Ook bij een hoge woningdichtheid zal dus gezorgd moeten worden voor een toekomstbestendige woon- en leefomgeving die aantrekkelijk, veilig en gezond is, onder meer met voldoende voorzieningen, groen en ruimte voor waterberging in de woonomgeving. Een hogere woningdichtheid wil niet zeggen dat ook hoger gebouwd moet worden. De woningdichtheid kan ook verhoogd worden door gevarieerder te bouwen en niet alleen suburbane woonmilieus te realiseren, maar ook centrum-dorpse en centrum-stedelijke woonmilieus. De oude dorps- en stadskernen kennen een relatief hoge dichtheid en zijn aantrekkelijke en populaire gebieden om te wonen. De structuur past goed bij de menselijke maat.

De provincie wil dat omgevingsplannen voor woningbouw een zo hoog mogelijke woningdichtheid mogelijk maken, passend bij een groen en gezond woon- en leefklimaat. Dit is daarom ook vastgelegd in de Omgevingsverordening. Welke dichtheid kan worden gerealiseerd hangt af van de lokale situatie en de lokale omstandigheden. Het gaat om maatwerk en om het toevoegen van kwaliteit. De dichtheid kan aansluiten bij de dichtheid van de oude kern, het dorp of de stad waar de woningbouwlocatie bij hoort. Er is dus differentiatie mogelijk tussen stedelijk en landelijk gebied.

De provincie verwacht van gemeenten dat zij een goede afweging maken over een passende dichtheid van nieuwe woningbouwlocaties en dat zij zich voldoende inspannen om een hogere woningdichtheid mogelijk te maken. De provincie verwacht tevens van gemeenten dat zij hierover een gemotiveerd besluit nemen. Het is niet de bedoeling dat een hoge dichtheid ten koste gaat van ruimtelijke inpassing. Het zorgdragen voor goede ruimtelijke kwaliteit en een goede overgang naar het buitengebied is belangrijk. Vandaar dat ook de groene randen en andere vormen van ruimtelijke inpassing, niet meetellen bij de woningdichtheid.

Gevarieerde woningen

Op veel woningbouwlocaties worden vooral eengezinswoningen en appartementen gebouwd. Dit draagt bij aan inefficiënt ruimtegebruik, een lage woningdichtheid en sluit onvoldoende aan bij de huidige en toekomstige vraag naar woningen als gevolg van de veranderende samenstelling van huishoudens. De provincie vraagt daarom aandacht voor het bouwen van andere typen woningen, zoals dubbele bovenhuizen, beneden-bovenwoningen, hofjeswoningen, rug-aan-rug woningen en souterrainwoningen.

Parkeernorm stationsomgevingen

Overheden geven jaarlijks miljarden uit aan de exploitatie van het openbaar vervoer, de versterking van het netwerk en het beheer van de infrastructuur. Juist in omgevingen waar het gebruik van het openbaar vervoer de meeste potentie heeft, bij de opstappunten, is het wenselijk de ruimtelijke ontwikkeling daarop te oriënteren. In de praktijk kan de investering in het openbaar vervoer nog beter ondersteund worden door de ruimtelijke ontwikkeling. Hoge parkeernormen zorgen voor lagere dichtheden, verminderen de haalbaarheid en betaalbaarheid van ontwikkelingen en stimuleren het autogebruik.

Voor woningbouw in stationsomgevingen, hanteert de provincie een maximale parkeernorm van 0,7 per woning (inclusief bezoekers). Deze norm sluit aan bij het werkelijke autobezit in deze gebieden. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Parkeernorm sociale huur

Parkeernormen voor sociale huur zijn in veel gevallen structureel te hoog vergeleken bij het werkelijk autobezit van de huurders. Het gemiddelde autobezit ligt rond de 0,5 per woning. De gehanteerde parkeernorm ligt vooral in kleinere gemeenten meestal rond de 1. Een hoge parkeernorm voor sociale huur belemmert de haalbaarheid en betaalbaarheid van sociale huurprojecten en leidt vaak tot structurele leegstand in parkeergarages onder sociale huurcomplexen.

Voor sociale huurwoningen hanteert de provincie een parkeernorm van 0,7 per woning. Dit is iets ruimer ten opzichte van het werkelijk gemiddelde autobezit, waardoor er ruimte blijft voor lokaal

maatwerk. Deze regel geldt niet voor gemeenten die zelf al specifiek parkeerbeleid hebben vastgesteld, gebaseerd op eigen data over de lokale situatie en eigen overwegingen.

Parkeernorm 3-hectare locaties

Voor 3-hectare locaties geldt hetzelfde als voor stationsomgevingen. De provincie wil een ander gedrag ter plekke mogelijk maken en stimuleren. In dit geval om te voorkomen dat er grote auto-verkeersknelpunten ontstaan en/of forse infrastructuur-investeringen rondom deze locaties nodig zijn. Tevens wil de provincie dat investeringen in de realisatie van het HOV beter worden benut door meer reizigers aan te trekken. Dit is lijn met de ambitie een mobiliteitstransitie te bewerkstelligen. Daarnaast wil de provincie de woningbouw haalbaarder en betaalbaarder maken en meer (betaalbare) woningen bouwen. Lagere parkeernormen dragen bij aan meer woningen en meer draagvlak voor nabijheid van voorzieningen. Hierdoor wordt het voor meer mensen mogelijk zich ook met andere vervoerswijzen dan de auto te verplaatsen.

Doel van parkeerbeleid bij 3-ha locaties

De provincie en MRDH investeren jaarlijks honderden miljoenen in de exploitatie en ontwikkeling van het Zuid-Hollands OV. De provincie investeerde bijvoorbeeld in de R-NET halte Triangel/Waddinxveen en de busbaan Valkenhorst. Gebleken is dat het daar werkt om een alternatief aan te bieden en men daardoor met minder autogebruik toe kan. Bij aanwezigheid van een alternatief wil de provincie dat gemeenten deze investeringen ook ruimtelijk ondersteunen met hun woningbouw en bijkomend parkeerprogramma. Parkeerbeleid bij 3-ha locaties heeft als doel om meer toekomstbestendige, multimodaal bereikbare wijken te realiseren en minder autoverkeer te genereren per plan. Op die manier worden wegwitbreidingen en investeringen in infrastructuur voorkomen. Lage parkeernormen zijn een planologisch middel dat stuurt op minder autobezit en daarmee ook minder autoverplaatsingen. Hiermee kan per 3-ha locatie minder infrastructuur investeringen worden gedaan om het toenemende autoverkeer te faciliteren dat door de nieuwbouw-ontwikkeling wordt gegeneerd. De provincie kiest voor vrije sector nieuwbouwwoningen op deze locaties voor gemiddeld maximaal 1 auto per huishouden en 0,3 plekken voor bezoekers. Hiermee wordt gemiddeld 75% van de huishoudens bediend dat bestaat uit huishoudens met 1 of minder auto's.

Regionaal belang om te sturen op parkeernormen

Door woningbouwontwikkelingen neemt de congestie op de (hoofd)wegen verder toe. Omdat de fysieke en financiële mogelijkheden beperkt zijn en er grenzen zijn voor onderhoud, kiest de provincie ervoor autoverkeersgeneratie op deze locaties te beperken. In het verleden zijn de ontwikkelingen op 3-ha locaties gepaard gegaan met ruime parkeernormen. Hierdoor ligt de bebouwingsdichtheid lager, is het openbaar vervoer minder aantrekkelijk en is de afstand tot voorzieningen groter. De ruimtelijke opzet zorgde ervoor dat het autobezit en -gebruik hoog is en daarmee vormde zij een relatief grote druk op het omliggend wegennet. De provincie wil dat Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV) op loop- of fiets afstand van deze locaties wordt benut en dat ruimtelijke ontwikkelingen de investeringen in HOV ondersteunen. Dit vertraagt vervolgens weer de woningbouw en maakt deze duurder of suboptimaal als het aantal auto's gaat bepalen hoeveel woningen er kunnen worden gebouwd. Naast lage parkeernormen is het voor het welslagen hiervan van belang om ook flankerende maatregelen te treffen zoals parkeren op afstand, nabijheid van voorzieningen, deelmobiliteit, heldere communicatie over het mobiliteitsconcept en parkeerregulering.

Lokale autobezit data als richtlijn

De provincie adviseert gemeenten die alleen CROW gebruiken als basis voor hun parkeerbeleid of bij onderbouwing van de parkeernorm en dat niet baseren op eigen onderzoek en data, voortaan gebruik te maken van werkelijke cijfers die beschikbaar zijn op de site van de provincie. [https://public.tableau.com/profile/staatvanzuidholland#!/vizhome/Ruimte autobezit per gemeente public/nw/Dashboard1?publish=yes](https://public.tableau.com/profile/staatvanzuidholland#!/vizhome/Ruimte_autobezit_per_gemeente_public/nw/Dashboard1?publish=yes) en op www.passendeparkeernorm.nl.

Bouw georiënteerd op hoogwaardig openbaar vervoer; houdt rekening met de gevolgen van de ontwikkeling voor de bereikbaarheid; versterk de langzaam vervoersrelaties

Een goede bereikbaarheid is voor Zuid-Holland van groot belang. Dat mensen zich gemakkelijk en comfortabel kunnen verplaatsen tussen gebieden en dat werk en voorzieningen goed bereikbaar zijn, is niet alleen belangrijk voor de leefbaarheid en individuele ontwikkeling maar ook voor het vestigingsklimaat en de concurrentiepositie van de regio. De voorkeur gaat uit naar nieuwe woningbouw nabij hoogwaardig openbaar vervoer (HOV) en nabij voorzieningen en werkgelegenheid. In combinatie met fietsen en lopen maakt dit meer compacte en gezonde ~~verstedelijking~~ **stedelijke**

ontwikkelingen mogelijk. Deze ontwikkellocaties moeten goed worden aangepast op het provinciaal hoofdfietsnetwerk, zodat een optimale keuze mogelijk is tussen de verschillende vervoersmodaliteiten.

Binnen het bestaand stads- en dorpsgebied liggen er veel kansen voor herstructurering en transformatie. Voor de provincie ligt de hoogste prioriteit bij herstructurering, transformatie en functiemenging van locaties die binnen de invloedssfeer van hoogwaardig openbaar vervoer liggen. Daarnaast zijn er in de provincie veel kansen voor inbreiding in naoorlogse wijken.

Een omgevingsplan voor een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling houdt rekening met de gevolgen voor de bereikbaarheid. Als een nieuwe stedelijke ontwikkeling niet mogelijk is binnen de invloedssfeer van hoogwaardig openbaar vervoer, dan is een goede aansluiting op het provinciaal hoofdfietsnetwerk en bereikbaarheid per auto nodig.

Benut het netwerk van stedelijke centra en knooppunten

Binnen de stedelijke agglomeratie stuurt de provincie op sterke en complementaire centra en ontwikkelingslocaties bij knooppunten. Nieuwe investeringen in gebiedsontwikkeling, mobiliteit en infrastructuur worden zo veel mogelijk geconcentreerd. Daarvoor komen locaties in aanmerking binnen de stedelijke agglomeratie, waar het infrastructuurnetwerk nog onbenutte capaciteit heeft en waar door de stedelijke en economische dynamiek kansen liggen voor de versterking van de agglomeratiekracht en complementariteit in de regio.

Andere ontwikkelingslocaties kunnen in aanmerking komen, als ze zijn goed ontsloten zijn per hoogwaardig openbaar vervoer en, goed aangesloten zijn op het (provinciaal) hoofdfietsnetwerk en goed te bereiken zijn over de weg. Nieuwe bovenregionale voorzieningen (zoals bovenregionale ziekenhuizen, opleidingscentra en culturele voorzieningen) wil de provincie concentreren op locaties die verschillende voordelen combineren: de te bereiken schaalvoordelen, de bijdrage aan de stedelijke economie en dynamiek van de gebieden en het benutten van de capaciteit op het mobiliteitsnetwerk.

Levendige en dynamisch centra zijn belangrijk voor de agglomeratiekracht en het vestigingsklimaat. Het is daarom belangrijk dat centrumfuncties, zoals bioscopen, theaters, musea, detailhandel en horeca, in de centra wordt geacommodeerd en niet in de periferie. De aard en omvang van deze voorzieningen moet aansluiten bij de aard en omvang van de locatie. Een megabioscoop hoort dus bijvoorbeeld niet thuis in een wijk- of stadsdeelcentrum.

Bouw naar behoefte

Uitgangspunt van de 'ladder voor duurzame verstedelijking' is dat gebouwd wordt naar behoefte. De provincie streeft ernaar dat aanbod en vraag, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin met elkaar in overeenstemming zijn. De provinciale woningbehoefteverkenning brengt in beeld hoeveel woningen nodig zijn en voor welke doelgroepen. Kwantitatief betekent dat er voldoende woningen in de voorraad beschikbaar zijn, om dat te bereiken moeten er netto voldoende woningen toegevoegd worden. Met kwalitatieve behoefte wordt bedoeld dat er voldoende passende woningen zijn voor de verschillende doelgroepen. Regionale afstemming is hierbij nodig. Het is van belang dat er voldoende woningen beschikbaar zijn voor jongeren en ouderen, ook specifiek in kleinere kernen. Vanuit een oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik is het ongewenst nieuwe ontwikkelingen toe te laten als sprake is van overaanbod.

De provincie hecht waarde aan de vestigingswens van bewoners en bedrijven. Binnen de kaders van het provinciaal beleid wil de provincie zoveel mogelijk tegemoet komen aan die wensen. Voor wonen is het uitgangspunt daarbij dat de juiste woning op de juiste plek (op juiste moment) wordt gerealiseerd. Zie de beleidskeuze voor wonen.

De markten voor kantoren en detailhandel zijn zeer specifiek waarbij sprake is van veranderende omstandigheden. Daarbij kan er op de ene plek sprake zijn van overaanbod en leegstand, terwijl op de andere plek nog ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen. De provincie hanteert daarom specifiek beleid en regels voor deze sectoren. Zie de beleidskeuzes over detailhandel en kantoren.

Voor bedrijven streeft de provincie naar het op lange termijn in evenwicht brengen van de vraag naar en het aanbod van bedrijventerreinen. Daarbij wordt ingezet op beter benutten en duurzaam functioneren van bestaande bedrijventerreinen en op het behoud van voldoende ruimte voor bedrijven in hogere milieucategorieën en watergebonden bedrijven. Zie de beleidskeuze over bedrijventerreinen.

Voor de versterking van het vestigingsklimaat is het wenselijk ontwikkelingen voor wonen en werken in samenhang met elkaar te bezien en in samenhang met investeringen in infrastructuur en een aantrekkelijke groenblauwe leefomgeving. Ontwikkelingen dragen bij aan de maatschappelijke opgaven en transitie waar de provincie voor staat.

Regionale visies

Met regionale visies voor -in ieder geval- wonen en kantoren stemmen gemeenten in regionaal verband het aanbod af op de vraag. De schaal van deze regionale visies is afgestemd op de markt voor de desbetreffende functie. De regionale visies zijn afgestemd op behoefteonderzoek dat door de provincie is vastgesteld. De provincie is betrokken bij de totstandkoming van deze visies en committeert zich aan de afspraken in de door haar aanvaarde regionale visies. Het is gewenst de regionale visie actueel te houden.

De onderbouwing volgens de 'Ladder voor duurzame verstedelijking' vormt een belangrijk uitgangspunt bij het opstellen van regionale visies. Als het plan qua regionale behoefte- en omgevingsraming past in een door GS vastgesteld regionaal woningbouwprogramma, kan daarnaar worden verwezen bij de beschrijving van de behoefte als bedoeld in de 'Ladder voor duurzame verstedelijking'. Gedeputeerde Staten kunnen bij het vaststellen van een regionaal woningbouwprogramma aangeven in hoeverre de 'Ladder voor duurzame verstedelijking' op regionaal niveau volgens de provincie geheel of gedeeltelijk is doorlopen.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het verwerken in hun omgevingsplannen van de regionale visie wonen, kantoren, en -indien van toepassing- detailhandel en bedrijventerreinen. De provincie gaat er vooralsnog vanuit dat de samenwerkende gemeenten zelf hun verantwoordelijkheid nemen en zo nodig bestaande plancapaciteit voor stedelijke ontwikkelingen die niet (langer) in overeenstemming zijn met een regionale visie, zullen schrappen. Mocht het provinciaal belang dat noodzakelijk maken, dan kan de provincie hiertoe ook haar instrumentarium inzetten.

Bouw toekomstbestendig; houd rekening met water en bodem sturend, bodemdaling, klimaatadaptatie en -mitigatie, vitale dorpen en verstedelijkingssteden, functiemenging en meervoudig ruimtegebruik, economische toplocaties, gezonde verstedelijkingsstedelijke ontwikkeling, energietransitie, circulair en natuurinclusief bouwen

Bij de planvorming spelen vraagstukken rondom energie, duurzaamheid, water en bodem sturend, bodemdaling, klimaatadaptatie en -mitigatie, energie, duurzaamheid, circulair en natuurinclusief bouwen en een gezonde leefomgeving een steeds belangrijker rol. Dit vindt zijn weerslag in locatiekeuzes, bij uitvoering van diverse bouwprogramma's en bij keuzes ten aanzien van de levensduur en functionaliteit van gebouwen.

De provincie vraagt gemeenten rekening te houden met mogelijkheden voor functiemenging van wonen en bedrijvigheid. Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies, oftewel meervoudig ruimtegebruik. Afwentelen van ruimtelijke functies wordt voorkomen. Creëren van nabijheid en behoud van werk in stad en dorp zorgt voor minder autoafhankelijkheid en meer vitaliteit. Tevens zorgt het voor ruimte op bedrijventerreinen voor bedrijven die daar vanwege geur-, geluid-, stof- of verkeershinder echt moeten zitten.

De provincie heeft de ambitie om gebouwen inclusief alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO₂ neutraal en vóór 2050 klimaatrobust ingericht en ingepast te laten zijn aansluitend bij de groenblauwe structuur van Zuid-Holland. Verstedelijking draagt zo bij aan klimaatmitigatie, mede door de vergroening het toekomstbestendig bouwen.

Daarnaast vraagt de provincie om bij de locatiekeuzes voor, en het ontwikkelen van, nieuwe bouwplannen, rekening te houden met de (nabije) groenblauwe structuur voor natuurinclusiviteit, gezondheid, water en recreatie, bodem sturend, als ook de bodemdalingsgevoeligheid en het watersysteem van een gebied expliciet mee te nemen vanwege het toekomstig beheer van gebouwen alsmede de woon- en werkomgeving. De potentieel hoge aanleg- en beheerskosten zijn voor onsean extra reden om terughoudend te zijn ten aanzien van het toevoegen van nieuwe bouwlocaties buiten bestaand stads- en dorpsgebied in bodemdalingsgevoelige gebieden. De provincie wil hierbij samen met de regio's tot maatwerk komen in de regionale visies, op gebied van werklocaties en wonen. Ook vraagt de provincie om rekening te houden met het optimaal benutten van de bodem en ondergrond. Zie hiervoor de beleidskeuze Optimaal benutten, beschermen en beheren van bodem en ondergrond. In het kader van dat beleid is de provincie bezig water en bodem sturend verder uit te werken.

Bouw voldoende betaalbare woningen

De provincie wil zorgdragen voor voldoende betaalbare woningen. Het gaat daarbij om woningen voor de doelgroepen van de sociale huursector en woningen voor de middeninkomensgroep. Passende huisvesting voor de doelgroepen van de woningcorporaties is van groot belang. De urgentie is groot en de wachtlijsten voor een sociale huurwoning zijn lang. Ook voldoende betaalbare woningen voor de middeninkomensgroep is van groot belang. Deze doelgroep verdient te veel voor de sociale huursector en is aangewezen op de geliberaliseerde huursector en betaalbare koopvoorraad. Zie ook de beleidskeuze wonen.

Ook vraagt de provincie om bij de locatiekeuzes voor, en het ontwikkelen van, nieuwe bouwplannen rekening te houden met de (nabije) groenblauwe structuur voor natuurinclusiviteit, gezondheid en recreatie. Groen in en om de stad speelt een belangrijke rol in het creëren van toekomstbestendige leefomgevingen waar het fijn wonen, werken en recreëren is in een groene, gezonde omgeving.

Daarnaast heeft de provincie de ambitie om gebouwen inclusief alle woningen in Zuid-Holland in 2035 CO² neutraal en vóór 2050 klimaatrobuust ingericht en ingepast te laten zijn, aansluitend bij de groenblauwe structuur van Zuid-Holland. Nieuwe stedelijke ontwikkelingen dragen zo bij aan klimaatadaptatie en -mitigatie, mede door de vergroening en het toekomstbestendig bouwen. Zie hiervoor de beleidskeuze toekomstbestendig bouwen (wonen).

Realiseer in samenhang met het stedelijk netwerk robuuste en klimaatadaptieve recreatie- en natuurgebieden.

Realiseer in samenhang met het stedelijk netwerk een robuuste en klimaatadaptieve groen- en waterstructuur. Denk daarbij aan gebieden en groenblauwe verbindingen met mogelijkheden voor recreatief gebruik en recreatieve routenetwerken. Denk ook aan het mogelijk maken van landbouw passend bij en in de stedelijke context zoals voedseltuinen, het realiseren van waterberging, het ontwikkelen van natuur in en om bebouwd gebied en de aanleg van bos en landschappelijke beplantingen.

Transitie6.2.4 Vitaal landelijk gebied

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil de kwaliteit en vitaliteit van het landelijk gebied verbeteren en daarbij interbestuurlijk afgesproken doelstellingen voor transitieopgaven realiseren. Bij keuzes over ruimtelijke ontwikkelingen in het landelijk gebied geeft de provincie voorkeur aan locaties of grondgebruik die passen bij het bodem- en watersysteem. De provincie vindt het belangrijk om ontwikkelingen in het landelijk gebied integraal te benaderen en stimuleert daarom een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak. Daarnaast hanteert de provincie uitgangspunten voor herontwikkeling van voormalige agrarische bedrijfscomplexen.

De provincie kiest ervoor om ontwikkelingen in het landelijk gebied integraal te benaderen, met een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak. Hiertoe ontwikkelt de provincie gebiedsprogramma's, als onderdeel van het omgevingsprogramma. Er zijn gebieden waar meerdere transities samenkomen en urgente beleidsopgaven gerealiseerd worden, waardoor in de komende jaren aanzienlijke veranderingen in de ruimtelijke inrichting te verwachten zijn en ruimtelijke keuzes nodig zijn. De provincie stuurt in deze transitiegebieden op de totstandkoming van ruimtelijke gebiedsplanen, als basis voor te maken keuzes over 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek'.

Ontwikkelingen in het landelijk gebied staan in verbinding met stedelijke ontwikkelingen. De provincie wil bestaande steden en dorpen optimaal ontwikkelen, en tegelijkertijd de kwaliteit van het landelijk gebied behouden of versterken. Ook met het oog voorop blijvende functies. Zie hiervoor ook de beleidskeuze Verstedelijking.

Aanleiding

In het landelijk gebied komen meerdere transities en urgente opgaven samen. Er spelen opgaven voor het verbeteren van de natuurdoelen en waterkwaliteit, voor stikstofreductie, klimaatadaptatie en -mitigatie, bodemdaling en het realiseren van de energietransitie. Ook is sprake van verstedelingsdruk, met ruimteclaims voor woningbouw, infrastructuur en bedrijventerreinen. Het aantal bedrijven in de agrarische sector loopt terug en leidt tot leegstand van voormalige agrarische bedrijfscomplexen en een bijbehorende herontwikkelingsopgave. Het totaal van deze opgaven heeft

een grote ruimtelijke impact op de ontwikkeling van het landelijk gebied en vraagt om een integrale aanpak en sturing op meerdere schaalniveaus.

Lokaal gebruik van grond en bebouwing

Lokaal gebruik van grond en bebouwing

Op lokaal niveau spelen vraagstukken over het al dan niet toestaan van (andere) functies op specifieke locaties in het landelijk gebied, zoals de vraag hoe om te gaan met vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). De grote transitieopgaven maken dat de huidige gebruikers van het landelijk gebied, met name agrariërs, op zoek zijn naar manieren om hun bedrijf te kunnen voortzetten, stoppen of verplaatsen. Dit leidt tot vragen over welke activiteiten op specifieke locaties, vaak op perceelsniveau of voor enkele percelen, zijn toegestaan. Deze vragen betreffen zowel het grondgebruik, als het gebruik van de bestaande bebouwing.

Structureerende ruimtelijke keuzes op nationale schaal

Structureerende ruimtelijke keuzes op nationale schaal

Op het nationale schaalniveau worden structureerende keuzes gemaakt over het ontwikkelperspectief van het landelijk gebied. Dit gebeurt in het Nationaal Programma Landelijk Gebied, als de beleidsuitwerking van de nationale omgevingsvisie. Het Rijk stuurt daarmee op het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied, mede met het oog op het voldoen aan internationale verplichtingen op het gebied van natuur, water en klimaat. Inzet daarbij is dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem leidend wordt voor het landgebruik in het landelijk gebied.

De rijksinzet voor het landelijk gebied leidt tot bovenregionale keuzes over verdelingsvraagstukken in het landelijk gebied. Bij dergelijke keuzes gaat het om goede ruimtelijke afwegingen op drie schaalniveaus (nationaal, regionaal en lokaal) en om een goed samenspel hiertussen.

Gebiedsregie

Gebiedsregie

In gebieden waar nationale transitieopgaven en verdeelvraagstukken spelen, zijn ook veel lokale vraagstukken over het wel of niet toestaan van functies op specifieke locaties. Als gebiedsregisseur heeft de provincie hierin een verbindende rol. De provincie wil de (boven)regionale en lokale ontwikkelingen in deze gebieden integraal benaderen en stuurt daarbij op een samenhangende aanpak op gebiedsniveau.

Motivering Provinciaal Belang

De transitie van het landelijk gebied raakt aan meerdere provinciale belangen. Het gaat hier om de realisatie van beleidsdoelen en -keuzes uit de provinciale omgevingsvisie, de uitvoering van wettelijke taken vanuit de Omgevingswet en om opgaven die voortkomen uit interbestuurlijk gemaakte afspraken.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties op lokaal niveau. De provincie stuurt op regionaal niveau en vanuit provinciaal belang op 'de juiste ontwikkeling op de juiste plek', waar dat een bovenlokaal belang of effect heeft. Opgaven die zich op meerdere schaalniveaus voordoen komen samen in gebieden; de provincie heeft daarbij de rol van gebiedsregisseur.

Nadere uitwerking

De provincie wil gebiedsgericht, integraal en op het regionale schaalniveau sturen op kwaliteitsverbetering, het realiseren van beleidsdoelen en bij het gebied passende ruimtelijke ontwikkelingen ('de juiste ontwikkeling op de juiste plek'). Daarbij wil de provincie samenwerken met gebiedspartners en een verbindende rol vervullen bij de realisatie van opgaven die zich op meerdere schaalniveaus voordoen en samenkomen in het landelijk gebied. De provincie ontwikkelt hiertoe gebiedsprogramma's in het omgevingsprogramma, voor landelijke gebieden zoals de Zuid-Hollandse Delta en het Groene Hart.

De provincie biedt ruimte voor ontwikkeling in het landelijk gebied, passend bij en ondersteunend aan de realisatie van grotere (transitie)opgaven voor natuur/stikstof, water/bodem, landbouw en klimaat. Daarbij sturen we wordt ook gestuurd op veranderingen in grondgebruik en nieuwe functies

voor vrijkomende agrarische bebouwing, passend bij de gewenste ontwikkelrichting van het gebied en met medeneming van effecten op bestaande en blijvende functies, waaronder agrarische bedrijven. In gebieden waar dit nodig is voor het realiseren van de transitieopgaven, stimuleert de provincie de verplaatsing of beëindiging van agrarische bedrijven.

Voor gebieden waar meerdere transities en urgente opgaven spelen, waarbij aanzienlijke veranderingen in de ruimtelijke inrichting van het gebied te verwachten zijn en waarvoor ruimtelijke keuzes nodig zijn (transitiegebieden) sturen we op de totstandkoming van ruimtelijke gebiedsplannen. In deze gebiedsplannen wordt de regionaal afgestemde ontwikkelrichting van het gebied op hoofdlijnen weergegeven. Het ruimtelijk gebiedsplan omvat richtinggevendende doelen en ruimtelijke structurerende principes en wordt met of door de gebiedspartners, waaronder de betrokken gemeenten, ontwikkeld. Het ruimtelijk gebiedsplan wordt vastgesteld door Gedeputeerde Staten en kan ook door de betrokken gemeenten worden vastgesteld. Het gebiedsplan heeft dan de status van een programma als bedoeld in de Omgevingswet.

Voor gebieden waarvoor een ruimtelijk gebiedsplan in ontwikkeling of vastgesteld is, wordt een maatregel opgenomen in het omgevingsprogramma. Hiermee wijzen Gedeputeerde Staten het betreffende gebied aan als transitiegebied. Het ruimtelijk gebiedsplan vormt voor gedeputeerde staten de basis voor de beoordeling of bij het mogelijk maken van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in een bestemmingsplan in voldoende mate rekening is gehouden met de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen en het effect daarvan op de transitie van het gebied. De provincie gaat er vanuit dat het ruimtelijk gebiedsplan ook voor de gemeenten binnen het gebied een leidraad is voor de afweging over het toelaten van een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling in een bestemmingsplan. Het ruimtelijk gebiedsplan kan ook aanleiding zijn een geldend bestemmingsplan te herzien.

Een ruimtelijk gebiedsplan kan worden opgesteld als een gebiedspecifieke uitwerking van een of meer provinciale beleidsdoelen, zoals bijvoorbeeld voor natuur en stikstof. Het kan ook worden geïnitieerd en uitgewerkt als onderdeel van een breder gebiedsprogramma, zoals voor het Groene Hart en de Zuid-Hollandse Delta.

Woningbouw met het oog op vitaliteit

Op plekken waar het gewenst is vanwege de leefbaarheid en het op peil houden van voorzieningen, zal de provincie de mogelijkheid geven om extra woningen te bouwen aan de rand van kernen. Het gaat om het principe 'een straatje erbij' en een 'straatje ertussen'. Het beleid hiervoor wordt nog uitgewerkt.

Ook binnen de kernen is ruimte voor woningbouw, passend binnen het regionaal woningbouwprogramma, bijvoorbeeld door 'optoppen', 'aanplakken' en 'uitplinten'. Zie ook de beleidskeuze Toekomstbestendige Stedelijke Ontwikkeling.

Uitgangspunten voor herontwikkeling van voormalige agrarische bedrijfsgebouwen

Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen, buiten de gebieden voor glastuinbouw, boom- en sierteelt en bollenteelt, kunnen herontwikkeld worden voor andere functie(s). Per individuele situatie heeft herontwikkeling een relatief beperkte impact op een gebied. De optelsom van meerdere individuele ontwikkelingen kan echter wel degelijk een grote impact hebben en de ontwikkelingsrichting van een gebied beïnvloeden, zeker in een gebied waar veel agrarische bedrijven stoppen. Het is daarom nodig individuele plannen voor herontwikkeling op elkaar af te stemmen en bij voorkeur hiervoor een gebiedsgericht kader op te stellen.

Bij verandering van functies van bebouwing en landschap in het landelijk gebied geldt dat de ruimtelijke kwaliteit tenminste gelijk moet blijven of erop vooruit gaat. Behoud van de cultuurhistorische waarde van bebouwing, erf en landschap dient daarbij als uitgangspunt, tevens wordt bij nieuwbouw aangesloten op de identiteit van het gebied.

Voor individuele plannen hanteert de provincie de volgende uitgangspunten:

- Nieuwe functies kunnen zich vestigen binnen de bestaande bebouwing; uitbreiding van de bebouwing is uitgesloten, ook in de toekomst.
- Hergebruik van kassen is uitgesloten.
- Sloop en nieuwbouw van (een deel van) de bebouwing is mogelijk, mits:
 - de hoeveelheid bebouwing per saldo substantieel afneemt;
 - het perceel de uitstraling behoudt van een boerderij-erf; en
 - cultuurhistorisch waardevolle bebouwing in stand blijft.

- De verkeersaantrekkende werking van de nieuwe functies is gering en past bij de huidige ontsluitingsstructuur.
- Rekening wordt gehouden met de bestaande aanwezige functies in de omgeving.
- Als het gaat om bedrijvigheid wordt dit beperkt tot lichte vormen (vergelijkbaar met milieucategorie 1 en 2).
- Opslag van materialen buiten de bebouwing is uitgesloten.
- Het toevoegen van woningen is in beperkte mate mogelijk. Het toevoegen van een groter aantal wooneenheden is mogelijk voor zorgfuncties en huisvesting van arbeidsmigranten. De toevoeging van woningen moet passen in het regionaal woningbouwprogramma; betaalbaarheid en bouwen voor kleine huishoudens zijn aandachtspunten.
- De omvang van de woningen moet passend zijn bij de uitstraling van het boerderijerf. Als richtsnoer geldt een maximum van 2.000 m³ te verdelen over de te bouwen woningen en maximaal 650 m³ per woning.

Ook ander provinciaal beleid is van toepassing, zoals over water en bodem, en toekomstbestendig bouwen.

Niet-agrarische bedrijven in het landelijk gebied

Nogal wat bedrijven zijn in het landelijk gebied gevestigd buiten de dorpskernen en de bedrijven-terreinen. Vaak gaat het om bedrijven die zijn gevestigd in voormalige agrarische bedrijfsgebouwen. Vanuit een oogpunt van ruimtelijke kwaliteit is doorgroei van deze bedrijven op deze solitaire locaties veelal ongewenst. Toch gebeurt het nogal eens dat bedrijven keer op keer worden vergroot en telkens opnieuw uit hun jasje groeien. Daarom is verplaatsing naar een bedrijventerrein uitgangspunt bij een noodzakelijke vergroting van het bedrijf. Uitbreiding ter plekke wordt beperkt tot eenmalig met 10% en voor zover de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft.

PP

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

De provincie Zuid-Holland wil de milieukwaliteit verder verbeteren. Het milieubeleid is er tot nu toe sterk op gericht grenswaarden te behalen. Een belangrijk doel blijft om een basisniveau op orde te houden. Met vergunningverlening, toezicht en handhaving vullen we dat in, waarbij de vijf omgevingsdiensten in Zuid-Holland voor de uitvoering zorgen.

Via programma's rond luchtkwaliteit, zeer zorgwekkende stoffen, aanpak van geluidshinder en omgevingsveiligheid willen wij de milieukwaliteit als integraal onderdeel van een goede leefomgeving verder versterken. De provincie werkt eraan de bodem en ondergrond optimaal te benutten, te beschermen en te beheren, zodat dit ertoe bijdraagt maatschappelijke vraagstukken op te lossen. Daarbij streeft de provincie ernaar dat er geen bodemverontreinigingen meer zijn die leiden tot onaanvaardbare humane, ecologische en verspreidingsrisico's.

Bij bevordering van de gezonde leefomgeving zal de provincie per opgave bepalen welke provinciale rol daarbij het beste past.

De provincie wil zorg dragen voor een gezonde en veilige leefomgeving. Zo wil zij inwoners beschermen tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's en geluidsoverlast, en deze waar mogelijk verminderen. Daartoe wil de provincie de milieukwaliteit als integraal onderdeel van een goede en veilige leefomgeving verder versterken. Dit doet de provincie door uitvoering te geven aan de programma's Luchtkwaliteit, Geluidhinder en Externe Veiligheid en Bodem.

Zo werkt de provincie aan het optimaal benutten, beschermen en beheren van de bodem en ondergrond. Dit draagt bij aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Daarbij wil de provincie geen bodemverontreinigingen meer die leiden tot onaanvaardbare menselijke, ecologische en verspreidingsrisico's.

Er vindt in Zuid-Holland veel transport van gevaarlijke stoffen plaats en zijn er veel risicovolle activiteiten in Zuid-Holland. Met het beleid voor externe veiligheid wil de provincie de risico's als gevolg van gevaarlijke stoffen voor de fysieke leefomgeving beperken.

Het milieubeleid richt zich op het minimaal behalen van de grenswaarden, en zodoende het op orde houden van een basisniveau. Voor luchtkwaliteit gaat de provincie verder: daarbij wil de provincie in 2030 de advieswaarden van de WHO behalen, zoals geldend in 2019. In aansluiting bij de landelijke doelstelling werkt de provincie toe naar een Zuid-Holland zonder Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en potentieel Zeer Zorgwekkende Stoffen. De provincie wil een versterking van de landelijke wettelijke basis om deze stoffen te kunnen verminderen.

De provincie draagt via de instrumenten vergunningverlening, toezicht en handhaving bij aan een veilige leefomgeving en een duurzame economie. Dit doet zij vanuit haar rol als bevoegd gezag voor de complexe bedrijven in Zuid-Holland. Dat gaat in samenwerking met de 5 Zuid-Hollandse omgevingsdiensten.

De provincie zet in op een kwalitatief hoogwaardige taakuitvoering van milieu- en groene taken door de omgevingsdiensten.

Beleidskeuzes van 7-1 Bevorderen verbetering milieukwaliteit en gezondheid

7.1.1 Luchtkwaliteit en ~~geurhinderbeleid~~verminderen geurhinder

Wat wil de provincie bereiken?

De provinciale inzet is om de luchtkwaliteit te verbeteren met als doel de gezondheidsschade aan mensen en de schade aan de natuur te beperken en daardoor bij te dragen aan een gezonde woon- en leefomgeving. Basis van het provinciale luchtkwaliteitsbeleid is om in samenwerking met andere partijen aan de wettelijke Europese luchtkwaliteitseisen te voldoen. De Provincie Zuid-Holland streeft verder naar het in 2030 behalen van de in 2019 geldende WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit. Een specifiek onderdeel van het provinciale luchtkwaliteitsbeleid dat verder is uitgewerkt in een beleidsregel betreft het geurhinderbeleid.

De doelen voor de luchtkwaliteit gaat de provincie bereiken door uitvoering van het Schone Lucht Akkoord, de provinciale maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit en de inzet van het instrumentarium in het kader van Vergunningverlening toezicht en handhaving (VTH).

De werkwijze bij VTH is uitgewerkt in de Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving 2018 – 2021.

Het geurhinderbeleid is bedoeld om de geurhinder door inrichtingen te beperken tot een acceptabel niveau. Geurhinder – ofwel stank – wordt vooral veroorzaakt door industriële activiteiten en veehouderij (megastallen). Geureffecten worden beperkt door het nemen van bronmaatregelen. Bij de vergunningverlening past de provincie het geurhinderbeleid toe. Hierbij wordt het acceptabele hinderniveau vastgesteld om te zorgen dat geurgevoelige objecten worden beschermd tegen onacceptabele geurhinder. Ook zijn er regels opgenomen met betrekking tot geurneutraliserende middelen. Het industriële complex in de regio Rijnmond kent door de vele geurbronnen die dicht op elkaar zitten een complexere problematiek. Voor Rijnmond is er dan ook aanvullend beleid vastgesteld gericht op lokale geuraanpak.

De provincie zet zich in om de luchtkwaliteit te bevorderen en geurhinder te beperken met als doel de gezondheidsschade aan mensen en de schade aan de natuur te reduceren. De provincie streeft ernaar om in 2030 de in 2019 geldende WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit te behalen. De advieswaarden van de WHO vragen om een halvering van de wettelijke grenswaarde voor fijnstof. Om deze advieswaarde te behalen wordt samengewerkt met andere partijen om ook aan de wettelijke Europese luchtkwaliteitseisen te voldoen.

Om de luchtkwaliteitsdoelen te behalen heeft de provincie met haar partners het Schone Lucht Akkoord gesloten. In het akkoord staan maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit. Daarnaast worden provinciale maatregelen ter verbetering van luchtkwaliteit genomen en wordt het instrumentarium in het kader van Vergunningverlening toezicht en handhaving (VTH) ingezet. Zo draagt de provincie bij aan een gezonde woon- en leefomgeving.

Het geurhinderbeleid is bedoeld om de geurhinder door bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag te beperken tot een acceptabel niveau.

Aanleiding

De huidige luchtkwaliteit in Zuid-Holland leidt volgens het RIVM nog tot een gemiddelde verkorting van de levensduur van 10-13 maanden.

Motivering Provinciaal Belang

Voor verschillende stoffen in de lucht heeft de Europese Unie grenswaarden vastgesteld die zijn vertaald en vastgelegd in Nederlandse wetgeving. De Wereld ~~Gezondheids~~Gezondheid Organisatie (WHO) heeft daarnaast advieswaarden voor de luchtkwaliteit vastgesteld die ~~voor fijn stof~~ lager liggen dan de wettelijke grenswaarden.

Het WHO heeft in 2021 geadviseerd de grenswaarden van luchtkwaliteit aan te scherpen. De Europese Unie herzielt op dit moment de luchtkwaliteitsnormen vanwege gezondheid. De verwachting is dat deze meer in lijn komen met de nieuwe WHO-advieswaarden uit 2021 en per 2035 zullen gelden. De provincie loopt op het herzien van deze norm vooruit.

Het voldoen aan de eisen voor luchtkwaliteit kunnen de gemeenten, de provincies en het Rijk niet alleen bereiken. De Provincie Zuid-Holland streeft naar het in 2030 behalen van de in 2019 geldende WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit. De advieswaarden van de WHO betekenen een halvering van de wettelijke grenswaarde voor fijn stof.

Omdat benzeen schadelijk is voor de gezondheid heeft de provincie het ontgassen van benzeen en benzeenhoudende stoffen door binnenvaartschepen verboden. Een landelijk verbod op het varende ontgassen is in voorbereiding en zal naar verwachting in 2021 van kracht worden. De provincie werkt nauw samen met de rijksoverheid en het bedrijfsleven om het landelijke verbod zo spoedig mogelijk in te voeren. Als het landelijke verbod van kracht wordt zal het provinciale verbod van rechtswege vervallen.

De provincie heeft de wettelijke taak: vergunningverlening en handhaving.

Uitvoering van het smogbeleid en van het beleid rond Zeer Zorgwekkende Stoffen is een wettelijke taak van de provincie.

Motivering Provinciaal Belang

Bouw van nieuwe woningen zal naar verwachting steeds meer plaatsvinden in door luchtkwaliteit belaste gebieden. Daarnaast leidt de uitbreiding en verdichting van de woningbouw tot extra knelpunten in luchtkwaliteit en geur. De provincie ziet goede luchtkwaliteit en beperkte geurhinder als onderdelen van brede welvaart. De huidige luchtkwaliteit in Zuid-Holland leidt tot vervroegde sterfte en gezondheidsklachten. Met het behalen van de WHO-advieswaarden uit 2019 is volgens het RIVM een gemiddelde levensduurverlenging van 4 maanden mogelijk.

Ook bescherming van natuurgebieden tegen een te hoge stikstofdepositie is een wettelijke taak van de provincie.

Het geurhinderbeleid werkt enerzijds door richting bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag met Hoge Milieuhindercategorie (HMC-bedrijven), die met name te vinden zijn in de zeehavengebieden in de Rotterdamse Regio en de Drechtsteden. De ruimte voor HMC-bedrijven staat onder druk door de milieuzoneringen rond de oprukkende woningbouw. Gezien het belang van de HMC-bedrijven is de (milieu)ruimte voor dit type bedrijven van provinciaal belang. Uitgangspunt voor ~~bestemmingsplannen~~omgevingsplannen is het mogelijk maken van de hoogst mogelijke categorie op het bedrijventerrein. Anderzijds werkt het geurhinderbeleid door naar de vergunningverlening aan bedrijven waar de provincie het bevoegd gezag voor is en het acceptabel hinderniveau bepaalt.

Er is provinciaal geurbeleid opgesteld om een uniforme afweging per besluit waar geur een rol speelt, mogelijk te maken. De provincie gebruikt dit beleid bij vergunningverlening, toezicht en handhaving voor bedrijven waar zij bevoegd gezag voor is. Voor het havengebied (kerngebied Rijnmond) is apart beleid geformuleerd vanwege de verhoogde kans op het mengen van geuren (cumulatie).

Uitvoering van het smogbeleid en van het beleid rond Zeer Zorgwekkende Stoffen is een wettelijke taak van de provincie.

Nadere uitwerking

10) Met het behalen van de WHO-advieswaarden is volgens het RIVM een gemiddelde levensduurverlenging van 4 maanden mogelijk.

11) Door de samenwerking aan te gaan met Rijk en gemeenten wordt de grootste winst verwacht voor de luchtkwaliteit.

12) Op grond van de Wet milieubeheer heeft het bevoegd gezag de verplichting om aan te geven wat een aanvaardbaar geurhinderniveau is. Omdat er geen landelijk beleid is waarbij kan worden aangehaakt, is provinciaal geurbeleid opgesteld om uniforme afweging per besluit waar geur een rol speelt, mogelijk te maken.

Luchtkwaliteit raakt diverse andere opgaven binnen de provincie en wordt integraal opgepakt met nadere thema's zoals energietransitie, mobiliteit, industrie, (binnen)vaart en havens en stikstofdepositie. In regionale samenwerkingsverbanden worden Zuid-Hollandse gemeenten ondersteund bij het opstellen van luchtkwaliteitsbeleid zoals onder andere bij het opstellen van een participatieproces en houtstookbeleid. Daarnaast wordt citizen science gestimuleerd.

Omdat benzeen schadelijk is voor de gezondheid heeft de provincie het ontgassen van benzeen en benzeen houdende stoffen door binnenvaartschepen verboden. De provincie werkt nauw samen met de rijksoverheid en het bedrijfsleven om het landelijke verbod zo spoedig mogelijk in te voeren.

Geurhinder - ofwel stank - wordt onder andere veroorzaakt door industriële activiteiten en veehouderij (megastallen). Geureffecten worden beperkt door het nemen van bronmaatregelen. Bij vergunningverlening wordt rekening gehouden met de milieubelastende activiteit om geurhinder te beperken tot een acceptabel niveau. Door een acceptabel hinderniveau vast te stellen worden geurige gebouwen beschermd tegen onacceptabele geurhinder. Daarnaast zijn er regels opgenomen met betrekking tot geurneutraliserende middelen.

Het industriële complex in de regio Rijnmond kent door de vele geurbronnen die dicht op elkaar zitten een complexere problematiek. Voor Rijnmond zijn er dan ook aanvullende beleidsregels vastgesteld gericht op lokale geuraanpak.

Geluidhinder 7.1.2 Verminderen van geluidhinder

Wat wil de provincie bereiken?

De belangrijkste provinciale verantwoordelijkheden voor geluidhinder concentreren zich op de provinciale infrastructuur, provinciale ~~inrichtingen~~ milieubelastende activiteiten, regionale luchthavens en stiltegebieden. De inzet is gericht op het voorkomen en verminderen van geluidhinder door weg- (en rail) verkeer, luchtvaart en industrie (zonering en vergunningverlening) en het aanwijzen en beschermen van stiltegebieden. Maatschappelijk gewenste ontwikkelingen (op het gebied van bijvoorbeeld economie, verkeer en vervoer) moeten kunnen plaatsvinden terwijl tegelijkertijd de burger wordt beschermd tegen geluidhinder. ~~Daarbij is het streven om de wettelijke geluidtaken, naast vergunningverlening Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO), te integreren in de provinciale kerntaken ruimte, economie en bereikbaarheid.~~

De provincie wil als bevoegd gezag voor kleine en recreatieve luchthavens milieurandvoorwaarden scheppen waarbinnen kan worden voldaan aan de maatschappelijke behoefte aan luchtvaart.

De werkwijze bij de vergunningverlening, toezicht en handhaving is uitgewerkt in de Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving.

~~Specifiek voor~~ Voor nestgeluid van afgemeerde schepen ~~reguleert~~ bevordert de provincie dat dit wordt meegenomen bij nieuwe ontwikkelingen.

Aanleiding

Op basis van wettelijke taken om geluidhinder en nadelige gezondheidseffecten zoveel mogelijk te voorkomen. Vermindering van geluidbelasting geeft veel gezondheidswinst en vergroot de mogelijkheden voor economische en ruimtelijke ontwikkeling.

Motivering Provinciaal Belang

Deze taken komen voort uit bestaande wet- en regelgeving waarvan de belangrijkste de ~~Wet milieubeheer, Omgevingswet en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, de Wet geluidhinder, de Wet luchtvaart en de Crisis- en herstelwet~~ zijn. ~~Als~~ De provincie ~~willen~~ ~~wil~~ invloed uitoefenen op in ontwikkeling zijnde wetgeving, ten gunste van ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Vanuit de ~~Wet geluidhinder Omgevingswet~~ is de provincie verplicht tot het maken van een geluidbelastingkaart voor de provinciale wegen en het vaststellen van omgevingswaarden (geluidsproductieplafonds), het opstellen van een actieplan geluid voor provinciale wegen en het aanwijzen van stiltegebieden.

Nadere uitwerking

De provincie richt zich op de volgende taken:

1. Wegen

- Aanpak geluidhinder langs provinciale wegen via het Actieplan geluid, waarbij de provincie zich inzet om binnen de beschikbare middelen het aantal geluidgehinderden zoveel mogelijk terug te dringen. (wettelijke taak);
- Besluiten hogere grenswaarden bij provinciale- en rijksinfrastructuur (wettelijke taak);
- Maken en monitoren en geluidbelastingkaarten (wettelijke taak);
- Verbetering van de geluidwetgeving via Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid. (SWUNG 2) (provinciale inzet);
- Kwaliteit van de besluitvorming voor geluidhinder verbeteren (provinciaal beleid);
- Inzet ISV gelden op te saneren woningen (wettelijke taak). (in OW onder de naam Ssv)

2. Luchtvaart

- Aanpak geluidhinder langs provinciale wegen via het Actieplan geluid, waarbij de provincie zich inzet om binnen de beschikbare middelen het aantal geluidgehinderden zoveel mogelijk terug te dringen. (wettelijke taak);
- Besluiten hogere waarden bij provinciale- en rijksinfrastructuur (wettelijke taak);
- Maken en monitoren en geluidbelastingkaarten (wettelijke taak);
- Verbetering van de geluidwetgeving via Samen Werken in de Uitvoering van Nieuw Geluidbeleid. (SWUNG 2) (provinciale inzet);
- Kwaliteit van de besluitvorming voor geluidhinder verbeteren (provinciaal beleid);
- Inzet Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï (Ssv) gelden op te saneren woningen (wettelijke taak).

2. Luchtvaart

Verlenen van luchthavenbesluiten en luchthavenregelingen en ontheffingen (wettelijke taak) waarbij als provinciaal ~~doel (Beleidsplan Regionale Luchtvaart 2008-2020) gesteld~~ ~~doel~~ ~~gesteld~~ is dat de kwaliteit van de leefomgeving zoals veiligheid en milieu niet mag verslechteren door de regionale luchtvaart ten opzichte van de situatie in 2008.

3. Industrie

De vergunningverlening wordt uitgevoerd door de regionale omgevingsdiensten op basis van de Nota vergunningen, toezicht en handhaving ~~2018-2024-2021-2027~~. Verder is de provinciale inzet gericht op verbetering van de geluidwetgeving (SWUNG 2 en het optimaliseren van efficiënt ruimtegebruik op industrieterreinen gekoppeld aan geluidruimteverdeling (provinciaal beleid).

4. Cumulatie: optelsom van geluidbronnen

De provincie is verplicht bij diverse besluitvorming rekening te houden met cumulatie van geluid (reconstructie of aanleg wegen, ~~inpassingsplannen projectbesluiten~~) (wettelijke taak).

5. Stiltegebieden

Aanwijzen en beschermen van stiltegebieden (wettelijke taak). De stiltegebieden zijn aangewezen in de Omgevingsverordening.

7.1.3 Externe veiligheid ~~(omgevingsveiligheid)~~

Wat wil de provincie bereiken?

Het hoofddoel van het beleid is een veiliger Zuid-Holland. Dit doet de provincie door de kans te minimaliseren dat grote groepen mensen slachtoffer worden van ongevallen met gevaarlijke stoffen.

Het doel is een veiliger Zuid-Holland door de risico's van activiteiten met gevaarlijke stoffen te beperken. Dit doet de provincie door eisen te stellen aan dergelijke risicovolle activiteiten, te sturen op hun locatie, en te sturen op locaties waar (zeer) kwetsbare gebouwen gerealiseerd worden. Het minimaliseren van de kans dat grote groepen mensen slachtoffer worden van ongevallen met gevaarlijke stoffen staat hierbij centraal. Hiervoor maakt de provincie gebruik van het (berekende) groepsrisico en de in de verordening vastgestelde oriëntatiewaarde. Via de provinciale Omgevingsverordening bevordert de provincie zowel het clusteren en verantwoord combineren van risicovolle activiteiten, als het gebruik van veiligheid als ontwerpprincipe. Daarnaast richt de provincie zich met haar nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) op het reduceren van risico's bij risicovolle bedrijven waar de provincie bevoegd gezag is.

Aanleiding

~~Aandacht voor externe veiligheid in een dichtbevolkte en geïndustrialiseerde provincie.~~

In Zuid-Holland, de dichtstbevolkte provincie van Nederland, wonen, werken en recreëren ruim 3,6 miljoen mensen we dicht naast elkaar. Er is al lange tijd aandacht voor externe veiligheid. Externe veiligheid gaat over acute risico's – toxiciteit, brand, explosie – voor de omgeving door ongevallen bij productie, opslag, verwerking en transport (inclusief buisleidingen) van gevaarlijke stoffen en bij luchtvaart en windturbines. De provincie Zuid-Holland heeft meer dan in vergelijking met andere delen van Nederland aanzienlijk meer te maken met dit soort risico's.

~~Het op een gezonde en veilige manier willen realiseren van maatschappelijke opgaven.~~

Binnen de provincie wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een gezonde en groene economie. Om de economische kracht van Zuid-Holland te versterken is een goed vestigings- en leefklimaat van doorslaggevend belang. ~~Aandacht voor~~ Het waarborgen van gezondheid, veiligheid en leefbaarheid is hier een onderdeel van. Bovendien staat de provincie de komende jaren voor grote maatschappelijke opgaven als zoals de duurzaamheidstransities (energietransitie, een goede bereikbaarheid en circulaire economie) en ~~meereen~~ toename van woningbouw. Hierdoor kunnen de gezondheid en veiligheid in bepaalde gebieden onder druk komen te staan.

Motivering Provinciaal Belang

Het waarborgen van de externe veiligheid is voor de provincie Zuid-Holland een provinciaal belang.

In Zuid-Holland is een samenloop van hoge bevolkingsdichtheid en hoge industrialisatie. Dit leidt tot, wat resulteert in hogere externe veiligheidsrisico's dan elders in andere delen van Nederland. Er vindt in Zuid-Holland veel transport van gevaarlijke stoffen plaats en er is een hoge concentratie van risicovolle activiteiten. Tegelijkertijd vergroot de hoge bevolkingsdichtheid het risico op slachtoffers bij rampen.

~~Op verschillende locaties kunnen ongevallen plaatsvinden die gemeentegrenzen overstijgen. Dit komt door de combinatie van een hoge concentratie risicovolle activiteiten en een hoge bevolkingsdichtheid langs gemeentegrenzen. Risico's komen vooral voor rond bedrijven die werken met gevaarlijke stoffen en langs transportroutes voor gevaarlijke stoffen, waaronder buisleidingen. Deze locaties zijn verspreid over de gehele provincie. De ruimtelijke omgeving verandert snel. Een risico-loze samenleving is ondenkbaar, maar de provincie wil de risico's voor de fysieke leefomgeving minimaliseren.~~

Er kunnen zich op verschillende locaties in de gehele provincie ongevallen met gevaarlijke stoffen voordoen, waarvan de effecten zich uitstrekken over de gemeentegrenzen heen. Deze risico's ontstaan door de combinatie van een hoge concentratie risicovolle activiteiten en een hoge bevolkingsdichtheid. Risico's zijn vooral aanwezig rond bedrijven die werken met gevaarlijke stoffen en langs transportroutes voor deze stoffen. Daarnaast verandert de ruimtelijke omgeving in Zuid-Holland

snel, waardoor het aantal gemeentegrens overstijgende risico's kan toenemen. Een risicoloze samenleving is ondenkbaar en niet haalbaar, maar de provincie streeft ernaar de risico's voor de fysieke leefomgeving te beperken.

De provincie staat aan de lat voor een breed scala aan opgaves die de gezondheid en veiligheid van haar inwoners beïnvloeden. Het is van provinciaal belang dat de opgaves van de provincie, zoals de energietransitie en ruimtelijke inrichting, op een veilige manier kunnen worden vormgegeven.

Activiteiten en ontwikkelingen in het Havenindustriële complex (HIC) vragen in het bijzonder om provinciale aandacht. Externe veiligheid is ook van belang. Het HIC rond de zeehavens van Rotterdam en Dordrecht. Het Havenindustriële complex (HIC) rond deze havens:

- heeft een economische functie van nationaal en internationaal belang;
- heeft een groot aantal industriële activiteiten;
- staat centraal in de ontwikkeling van een duurzaam en circulair Zuid-Holland.

In het HIC zijn, in samenwerking met gemeenten, gebieden aangewezen die speciaal geschikt zijn voor de vestiging van risicovolle bedrijven. De effecten van activiteiten in deze gebieden – waaronder, inclusief de risico's – daarmee gepaard gaande risico's, overschrijden vaak de gemeentegrenzen. Dit soort risico's zijn gebaat bij vereist een provinciale aanpak. Ook is er bij de De provincie veel beschikbaar over uitgebreide kennis aanwezig over deze gebieden vanuit de, vanwege haar rol als bevoegd gezag voor de meest risicovolle bedrijven (de zogenaamde Seveso – voorheen Brzo – bedrijven) en bedrijven in de chemische industrie.

Nadere uitwerking

De provincie richt zich op de volgende taken:

1. Het clusteren van risicovolle activiteiten

De provincie gebruikt clustering om ruimte te bieden aan risicovolle activiteiten en tegelijkertijd het gebied waar de effecten van die activiteiten merkbaar zijn te beperken. Het clusteren van risicovolle activiteiten gebeurt in de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid. Onder de Omgevingswet gebeurt clustering in zogenaamde 'risicogebieden'. Clusteren heeft drie voordelen:

Het clusteren van risicovolle activiteiten

De provincie past clustering toe om ruimte te bieden aan risicovolle activiteiten en tegelijkertijd het gebied waar de effecten van die activiteiten merkbaar kunnen zijn te beperken. Het clusteren van risicovolle activiteiten gebeurt in de regio's Rotterdam-Rijnmond en Zuid-Holland Zuid. Onder de Omgevingswet gebeurt clustering in zogenaamde 'risicogebieden'. De provincie streeft ernaar de bestaande ruimte voor het verlenen van vergunningen voor risicovolle bedrijfsactiviteiten binnen risicogebieden te behouden. Dit omvat ook ruimte voor de effecten van (toekomstige) bedrijven die tot buiten het risicogebied kunnen reiken. Dit is van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten die grenzen aan de risicogebieden.

Clusteren biedt drie voordelen:

- Een veiligere leefomgeving:

Door bedrijven te clusteren vermindert het aantal personen dat blootgesteld is aan risicovolle activiteiten. Clusteren zorgt ervoor dat de ruimte voor deze bedrijven optimaal wordt benut en dat (zeer) kwetsbare gebouwen op afstand blijven. Ook is er aandacht voor eventuele negatieve gevolgen van het clusteren van risicovolle activiteiten, zoals domino-effecten en grote stromen gevaarlijke stoffen op ontsluitingsroutes voor het gebied. Ten slotte is het voor bedrijven en hulpdiensten eenvoudiger om gezamenlijk op te treden als er wel een ongeval plaatsvindt.

Een veiligere leefomgeving

Door bedrijven te clusteren wordt het aantal personen dat wordt blootgesteld aan risicovolle activiteiten vermindert en blijven (zeer) kwetsbare gebouwen op veilige afstand. Daarnaast kan het gebied zodanig worden ingericht dat het voor bedrijven en hulpdiensten eenvoudiger is om gezamenlijk op te treden in geval van een ramp of incident.

- Een betere ruimtelijke ordening

Clustering beperkt het ruimtebeslag van risicovolle bedrijvigheid. Het optimaliseren van schaarse beschikbare ruimte is van groot belang gezien de maatschappelijke opgaven waar de provincie voor staat. Ook legt clustering Clustering biedt ook duidelijkheid over de mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling in binnen en rond risicogebieden vast. Dit geeft betrokken partijen zekerheid met oog op de toekomst.

- Economische voordelen

Binnen de clusters risicogebieden geeft de provincie ruimte aan het economische belang van bedrijven. De provincie reserveert in de risicogebieden specifiek ruimte voor bedrijven met risicovolle activiteiten. Dat geeft Dit biedt bedrijven de zekerheid dat ze zich in Zuid-Holland, onder de overige gestelde voorwaarden, kunnen vestigen en ontwikkelen. Daarnaast geven bieden de risicogebieden ruimte voor de vestiging van de soort bedrijvigheid die nodig is voor de ontwikkeling van een duurzame circulaire economie. Zo blijft het vestigingsklimaat aantrekkelijk Het clusteren van risicovolle bedrijven en de sterke concurrentiepositie het vaststellen van Zuid-Holland behouden. Verder versterkt clustering de agglomeratiekracht risicogebieden dragen dus bij aan het behoud van deze gebieden door mensen, voorzieningen een aantrekkelijk vestigingsklimaat en kennis te bundelende sterke concurrentiepositie van Zuid-Holland.

Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten

2. Verantwoord combineren van risicovolle activiteiten

Idealiter zijn in de buurt van risicovolle activiteiten geen grote groepen mensen aanwezig en vindt transport van gevaarlijke stoffen niet plaats door binnensteden. Een Echter, in een dichtbevolkte provincie zoals Zuid-Holland is het soms niet mogelijk om de combinatie van risicovolle activiteiten en (zeer) kwetsbare gebouwen en locaties is in een dichtbevolkte provincie als Zuid-Holland echter niet altijd te vermijden. Waar De provincie streeft ernaar om waar mogelijk stimuleert de provincie een leefomgeving zo veilig mogelijke inrichting van de leefomgeving mogelijk in te richten. Dit bevordert verbetert de bescherming tegen ongevallen met gevaarlijke stoffen met grote groepen slachtoffers. Het groepsrisico, ofte wel de kans dat 10 of meer mensen overlijden door een ongeval met gevaarlijke stoffen, speelt hierin een belangrijke rol. De provincie zet zich ervoor in dat externe veiligheid vroegtijdig in ruimtelijke besluitvorming een plaats krijgt, zodat het volwaardig meegenomen kan worden. Voor het HIC, Rotterdam The Hague Airport en de oevers van de Nieuwe Waterweg en Nieuwe Maas is locatiegericht beleid ontwikkeld, omdat deze gebieden en infrastructuur assen van groot economisch belang zijn.

3. Reduceren van risico's aan de bron

De provincie zet in op het reduceren van risico's aan de bron. Dit geldt zowel voor risicovolle activiteiten bij bedrijven als voor transport van gevaarlijke stoffen. De uitwerking voor risicovolle activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, is vastgelegd in de nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). Voor risicovolle activiteiten waarvoor de gemeente het bevoegd gezag is, is het de wens dat gemeenten deze werkwijze overnemen. Het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor door binnensteden is een grote risicoveroorzaker waar provincie en gemeenten zelf geen rechtstreekse invloed op hebben. De provincie wenst dat de Rijksoverheid maatregelen neemt die bestaande transportrisico's verlagen. De provincie zet in op maximaal gebruik van de Betuweroute en de aanleg van een goederenlijn tussen Rotterdam en Antwerpen, om op lange termijn de knelpunten rond het spoorvervoer op te lossen.

4. Nemen van maatregelen in de omgeving van een risicovolle activiteit

Naast het nemen van maatregelen aan de bron, stimuleert de provincie dat de gemeente in het omgevingsplan voldoende rekening houdt met risicovolle activiteiten. Dit kan door voldoende afstand te houden en het nemen van beschermende maatregelen voor mensen in de omgeving van een risicovolle activiteit. Zo kunnen de gevolgen van een ongeval worden beperkt. Het gaat dan om maatregelen zoals alarmering, bescherming, zelfredzaamheid en hulpverlening. Hierbij ziet de provincie de veiligheidsregio's in Zuid-Holland als belangrijke partners voor gemeenten.

5. Verhogen van de kwaliteit van de uitvoering

De provincie zet zich in om de verantwoordelijke organisaties – provincie, omgevingsdiensten, veiligheidsregio's en gemeenten – in staat te stellen de wet- en regelgeving rond externe veiligheid adequaat uit te voeren. Daartoe neemt de provincie het onderwerp externe veiligheid op in de Omgevingsvisie en andere beleidsinstrumenten.

6. Beschikbaarheid basisinformatie

De provincie voldoet aan de wettelijke vereisten en draagt zorg voor de beschikbaarheid van benodigde basisinformatie voor gemeenten, omgevingsdiensten en burgers.

Aandachtsgebieden rond risicogebieden

In het rijksprogramma Modernisering Omgevingsveiligheid (MOV) zijn de aandachtsgebieden geïntroduceerd. Dit zijn de gebieden rond risicobronnen waar mensen binnenshuis zonder aanvullende maatregelen slachtoffer kunnen worden van gevaren die in deze omgeving op kunnen treden. Bij vergunningverlening aan bedrijven stuurt de provincie aan op een zo veilig mogelijke situatie met oog voor de bestaande leefomgeving. Als een bedrijf zich binnen het risicogebied vestigt of uitbreidt kan de situatie ontstaan dat een aandachtsgebied (verder) buiten het risicogebied komt te liggen. De provincie wil dat de bestaande ruimte om binnen de risicogebieden risicovolle bedrijfsactiviteiten te vergunnen blijft gewaarborgd. Hieronder valt ook de ruimte voor (toekomstige) aandachtsgebieden van bedrijven in het risicogebied. Dit is van belang voor de ruimtelijke ontwikkeling van gemeenten die grenzen aan de risicogebieden.

Locatie-specifiek beleid

Voor specifieke infrastructuur met een groot economisch belang is er aanvullend beleid. Dit voorkomt dat nabije ruimtelijke ontwikkelingen economische ontwikkeling in de weg zitten. Dit gaat over:

- het Havenindustriële complex rond de zeehavens van Rotterdam en Dordrecht;
- Rotterdam The Hague Airport;
- het spoorwegemplacement Kijfhoek.

Er is ook aanvullend beleid voor locaties waar extra aandacht nodig is voor externe veiligheid vanwege de hoge frequentie van transport van gevaarlijke stoffen. Dit geldt voor:

- de oevers van de Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg.

Naast het verantwoord combineren, stimuleert de provincie dat gemeenten voldoende rekening houden met risicovolle activiteiten en de daarbij horende effecten in hun Omgevingsplan en bij omgevingsvergunningen voor buitenplanse omgevingsplan activiteiten. In de provinciale Omgevingsverordening zijn instructieregels opgenomen die van belang zijn voor een veilig ontwerp van de omgeving rondom risicovolle activiteiten. Deze omvatten onder andere het handhaven van voldoende afstand tot de risicobron, het beperken van de bevolkingsdichtheid en het nemen van bouwmaatregelen. Deze bepalingen omvatten ook aspecten zoals de mogelijkheden voor rampenbestrijding en de mogelijkheid voor personen om zichzelf in veiligheid te brengen in geval van een incident. Het doel van deze bepalingen uit de Omgevingsverordening is ervoor te zorgen dat risico reducerende maatregelen worden overwogen en genomen. Hierbij beschouwt de provincie de veiligheidsregio's in Zuid-Holland als belangrijke partners voor gemeenten.

Reduceren van risico's aan de bron

De provincie zet in op het reduceren van risico's aan de bron. Dit geldt zowel voor risicovolle activiteiten bij bedrijven als voor transport van gevaarlijke stoffen. De uitwerking voor risicovolle activiteiten waarvoor de provincie het bevoegd gezag is, is vastgelegd in de nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). Hierbij beschouwt de provincie de veiligheidsregio's in Zuid-Holland als belangrijke partners.

Voor risicovolle activiteiten waarbij de gemeente het bevoegd gezag is, bevat de provinciale Omgevingsverordening richtlijnen voor het beheersen van het groepsrisico bij zowel het opstellen of wijzigen van het omgevingsplan als het verlenen van een buitenplanse omgevingsvergunning. Met deze richtlijnen streeft de provincie naar een gelijke werkwijze/aanpak tussen gemeenten en de provincie zelf.

Het transport van gevaarlijke stoffen over het spoor door binnensteden is een grote risicoveroorzaker waar provincie en gemeenten zelf geen rechtstreekse invloed op hebben. De provincie is met de Rijksoverheid in gesprek, waarbij de inzet is om bronmaatregelen te initiëren die bestaande transportrisico's verlagen, zoals sturen op het vermijden van binnenstedelijk gebied. De provincie zet in op verminderen van het vervoer van gevaarlijke stoffen door binnenstedelijk gebied, om op lange termijn de knelpunten rond het spoorvervoer met nieuwe spoorinfrastructuur op te lossen.

Ontwikkeling en hinder Luchthaven Schiphol en Rotterdam The Hague Airport

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat de overlast van Schiphol en Rotterdam The Hague Airport (RTHA) zoveel mogelijk beperkt wordt. Dit gaat om geluidhinder, uitstoot van (ultra)fijnstof, stikstof en CO₂. Tegelijkertijd wil de provincie dat Schiphol zijn positie als belangrijke internationale luchthaven kan behouden en zijn netwerk van internationale verbindingen kan versterken. Voor RTHA wil de provincie dat de luchthaven zijn positie als zakelijke luchthaven kan behouden.

De provincie oefent invloed uit op de besluitvorming door de minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en de Tweede Kamer over de toekomstige ontwikkeling van beide luchthavens. Voor Schiphol gaat dit via de Bestuurlijke Regie Schiphol (BRS; een samenwerkingsverband van vier provincies en een veertigtal gemeenten rondom Schiphol) en bij RTHA via de Bestuurlijke Regiegroep RTHA (BRR; een samenwerkingsverband van de provincie en drie gemeenten).

De provincie wil dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol en RTHA terughoudend wordt omgegaan met nieuwe woningbouw om nieuwe geluidgehinderden zoveel mogelijk te voorkomen. Echter binnen de regels wil de provincie dat kleinschalige woningbouw mogelijk moet kunnen zijn indien dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt. Daartoe heeft de provincie regels gesteld in de Omgevingsverordening.

Aanleiding

Een deel van de provincie Zuid-Holland heeft te maken met de negatieve externe effecten van Schiphol en RTHA. Gemeenten die onder de aanvliegroutes liggen hebben te maken met geluidsoverlast en slaapverstoring door startend en landend verkeer. Daarnaast gelden voor sommige gemeenten bouwbeperkingen voor nieuwe woningen als gevolg van de nabijheid van een luchthaven.

Motivering Provinciaal Belang

De leefbaarheid en economische belangen van Schiphol en RTHA zijn gemeentegrensoverschrijdend en daarom is de provincie het aangewezen schaalniveau. Ook kan de provincie een belangrijke verbindende bijdrage leveren tussen de lokale belangen van gemeenten. Het Rijk is bevoegd gezag.

Nadere uitwerking

De provincie hecht waarde aan de luchthavens Schiphol en RTHA als belangrijke schakel in de internationale bereikbaarheid en voor de economie van de Randstad. Tegelijkertijd vindt de provincie het van belang dat de hinder zoveel mogelijk wordt beperkt. Verdere groei van Schiphol is wat de provincie betreft dan ook alleen mogelijk als daar een evenredige reductie van de hinder tegenover staat.

Daarnaast vindt de provincie dat binnen de geluidcontouren rondom Schiphol terughoudend moet worden omgegaan met nieuwe woningbouw. Daar waar er bij de luchtvaartsector op wordt aangedrongen om het aantal geluidgehinderden niet te laten toenemen, moet de overheid op haar beurt niet voor een toename zorgen door op grote schaal woningen binnen de geluidcontouren te bouwen. De provincie pleit er echter wel voor dat er binnen de regels mogelijkheden blijven om op kleine schaal woningbouw te kunnen plegen, bijvoorbeeld als dit de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid ten goede komt.

De aanwezigheid van de luchthaven Rotterdam The Hague Airport is een vestigingsfactor voor bedrijven. De luchthaven levert daarmee een bijdrage aan de economische ontwikkeling van de regio.

De provincie vindt het daarbij van belang dat de hinder voor de omgeving beperkt blijft tot een noodzakelijk minimum (kwaliteit leefomgeving). Samen met gemeenten, de luchthaven, bewonersvertegenwoordigers en andere belanghebbende partijen op en rond de luchthaven worden afspraken gemaakt over hinderbeperkende maatregelen (programma hinderbeperkende maatregelen).

Hoewel de provincie geen wettelijke bevoegdheid heeft bij de vaststelling van het luchthavenbesluit voor RTHA, wordt bestuurlijk draagvlak bij de provincie en gemeenten rondom de luchthaven door de minister van Infrastructuur en Milieu als belangrijk gezien. De toekomstige ontwikkeling van de luchthaven is daarmee afhankelijk van het draagvlak in de regio.

Optimaal benutten, beschermen en beheren van bodem en ondergrond **7.1.4 Beschermen en benutten van de kwaliteiten van het bodem- en grondwatersysteem**

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie bevordert het duurzaam beschermen, benutten en beheren van de bodem & de ondergrond, zowel door middel van haar eigen beleid als door het beïnvloeden van dat van andere overheden. Het gaat hier om het beschermen en beheren van de kwaliteit van het bodem-grondwatersysteem in relatie tot het verantwoord aanbrengen, beheren en afbouwen van functies in de ondergrond. De provincie zet voor deze beleidskeuze in op:

- het optimaal benutten en beheren van bodem en ondergrond;
- het beschermen en beheren van het bodem- en grondwatersysteem;
- de nazorg van stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer.

Aanleiding

Optimaal benutten en beheren van de bodem en de ondergrond

De provincie heeft geconstateerd dat kwaliteiten van bodem en ondergrond nog onvoldoende worden meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. Zo heeft de provincie de ambitie om het aandeel duurzame energie, in de vorm van aardwarmte en bodemenergie, te vergroten. Daar komt bij dat boven- en ondergronds ruimtegebruik nog onvoldoende als een geheel van de ruimte worden geordend. De gevolgen hiervan zijn dat:

Optimaal benutten en beheren van de bodem en de ondergrond

De provincie constateert dat de kwaliteiten van bodem en ondergrond nog onvoldoende worden meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. In de Kamerbrief van het Ministerie van I&W 'Water en Bodem Sturend' (WBS, 25 november 2022) wordt nader toegelicht hoe het (natuurlijk) water- en bodemsysteem steeds vaker tegen grenzen aanloopt, nog versterkt door een veranderend klimaat. De provincie werkt doelen en ambities uit om nadere invulling te geven aan de uitgangspunten en structurende keuzes van voorgenoemde Kamerbrief. Het betreft onder andere het tegengaan van bodemdaling, meer zoetwatervoorraden in de ondergrond, minder bodemafsluiting, locaties met een hoger grondwaterpeil, meer duurzame energievoorzieningen in de vorm van aardwarmte en bodemenergie.

Aan voorgaande wordt nog te weinig invulling gegeven omdat boven- en ondergronds ruimtegebruik nog onvoldoende als een geheel van de ruimte worden geordend. De gevolgen hiervan zijn dat:

- Conflicterende ruimteclaims pas in een laat stadium van de planvorming worden ontdekt;
- Er kansen verloren gaan doordat mogelijke koppelingen tussen activiteiten nog niet duidelijk in beeld zijn;
- Er zorgen zijn over de impact van activiteiten in de bodem en ondergrond (o.a. aantasten van ecosystemen en vermindering van veiligheid).

Door deze toenemende druk op de ruimte en de hiermee gepaard gaande zorgen is het noodzakelijk om tot een integrale afweging van belangen te komen. Met deze afweging geeft de provincie een concrete invulling aan de provinciale kernopdracht: Duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van de bodem en ondergrond.

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem

Bodem- en grondwaterverontreinigingen zijn een risico voor mensen en biodiversiteit. Een goede chemische bodemkwaliteit is de basis voor een gezonde leefomgeving en een voorwaarde voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen in een gebied. Daarnaast hebben we heeft de provincie steeds meer te maken met nieuwe en met zeer zorgwekkende stoffen die diffuus voorkomen en waar een lokale aanpak geen soelaas biedt. Mobiele verontreiniging kunnen zich verspreiden en zo de zoetwatervoorziening aantasten.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

De provincie is in het kader van de Wm verplicht om nazorg te verrichten op de in deze wet aange-
wezen stortplaatsen. Dit om te voorkomen dat deze negatieve effecten op de omgeving hebben.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

De provincie is in het kader van de Wm verplicht om nazorg te verrichten op de in deze wet aangegeven stortplaatsen. Dit om te voorkomen dat deze negatieve effecten op de omgeving hebben.

Motivering Provinciaal Belang

Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond

Optimaal benutten en beheren van de bodem en ondergrond

Het provinciaal belang is gelegen in het op een rechtvaardige manier benutten van potenties van bodem en ondergrond voor de maatschappelijke opgaven op regionale schaal. De provincie beoogt in samenwerking met andere overheden om 3D-Ordening, als instrumentarium van 'Water en Bodem Sturend (WBS)', standaard en structureel onderdeel te laten worden van alle relevante ruimtelijke planprocessen in Zuid-Holland. Naast de bovengrondse "occupatie" en "netwerken" vormen "water, bodem en ondergrond" de derde dimensie van ruimtelijke ordening, de 3D-Ordening. Zo worden zij in het kader van de Omgevingswet tussen provincies, omgevingsdiensten, waterschappen en gemeenten afspraken gemaakt over samenwerking en een nieuwe rolverdeling bij het realiseren van een duurzaam, veilig en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond.

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem

Sinds de ingang van de Omgevingswet op 1 januari 2024 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de chemische bodemkwaliteit.

De provincie is thans bevoegd gezag voor de chemische bodemkwaliteit in het kader van de Wet bodembescherming (Wbb). Bij de inwerkingtreding van de Ow wordt de Wbb ingetrokken en worden de gemeenten het bevoegd gezag voor de chemische bodemkwaliteit. De gemeenten worden dan verantwoordelijk voor de aanpak van bestaande bodemverontreinigingen en het voorkómen van nieuwe bodemverontreinigingen.

Een uitzondering vormen complexe bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag zal zijn. De provincie blijft ook bevoegd gezag voor bodemverontreinigingen en nazorglocaties die vallen onder het overgangsrecht van de Omgevingswet. Ook houdt ze een belangrijke rol als hoeder van de grondwaterkwaliteit.

Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer (Wm)

Een uitzondering vormen complexe bedrijven zoals beschreven in het Besluit activiteiten leefomgeving, afdeling 3. Voor deze bedrijven is de provincie het bevoegd gezag. De provincie blijft ook bevoegd gezag voor bodemverontreinigingen en nazorglocaties die vallen onder het overgangsrecht van de Omgevingswet zoals beschreven in de aanvullingswet bodem (artikel 3.7). Ook houdt ze een belangrijke rol als hoeder van de grondwaterkwaliteit.

Bij de uitoefening van bevoegdheden en toepassing van wettelijke voorschriften geldt de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening als een dwingende reden van groot openbaar belang.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer (Wm)

Provincies zijn bestuurlijk, financieel en organisatorisch verantwoordelijk voor de nazorg van afval- en baggerstortplaatsen die na 1996 gesloten zijn of die nog gaan worden gesloten (nazorgregeling van de Wm). Volgens deze regeling dienen gesloten stortplaatsen zo min mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu te hebben en moet de nazorg langdurig gewaarborgd zijn door de verantwoordelijkheid van de exploitanten over te dragen aan de provincie. Bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal dit niet wijzigen.

In het kader van een goede uitvoering van de nazorg en ter bescherming van de nazorgvoorzieningen zijn in de Omgevingsverordening Zuid-Holland regels opgenomen met betrekking tot (her)gebruik van -en activiteiten op- gesloten stortplaatsen.

(Her)gebruik en/of en activiteiten op gesloten stortplaatsen is onder voorwaarden, dat de nazorgbelangen niet in het geding komen, mogelijk. In het kader van een goede uitvoering van de nazorg en ter bescherming van de nazorgvoorzieningen zijn in de Omgevingsverordening Zuid-Holland regels opgenomen met betrekking tot (her)gebruik van -en activiteiten op gesloten stortplaatsen.

Nadere uitwerking

De beleidskeuze heeft een relatie met de thema's milieu, klimaat, ruimte, water, energie en cultureel erfgoed.

Optimaal benutten en beheren van bodem en ondergrond

De provincie bevordert de integrale belangenafweging over het gebruik van de bodem en de ondergrond, zowel in haar eigen beleid als in dat van andere overheden (de zogenoemde 3D-Ordering).

Optimaal benutten en beheren van bodem en ondergrond

De provincie bevordert de integrale belangenafweging over het gebruik van de bodem en de ondergrond, zowel in haar eigen beleid als in dat van andere overheden (de zogenoemde 3D-ordering).

Voor de provincie zijn de bodem en ondergrond een integraal onderdeel van de ruimte. Daarom werkt de provincie met behulp van haar instrumenten aan het verder vorm geven aan de 3D-Ordering. Deze heeft als doel dat het gebruik van de bodem en ondergrond "duurzaam, veilig en efficiënt" is. Hiervoor wordt gewerkt met relevante bodemthema's, en worden deze vroegtijdig en integraal meegenomen bij beleidsontwikkeling en advies.

In dit kader adviseert de provincie de minister van EZK over mijnbouwactiviteiten in de diepe ondergrond, zoals gas en aardwarmtewinning. Daarnaast weegt de provincie ook activiteiten in de ondiepe ondergrond integraal af, zoals de vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen.

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem

De provincie wil de chemische bodem- en grondwaterkwaliteit beschermen en verbeteren, de gezondheidsrisico's als gevolg van bodemverontreiniging reduceren en stimuleren dat bodemkwaliteit integraal wordt meegewogen bij functietoewijzing in ruimtelijke ontwikkelingen.

In het de periode tot en met 2020 zijn tussen het rijk, de provincies en de gemeenten afspraken gemaakt over de aanpak van risicovolle locaties. Voor deze locaties blijft de provincie ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow) het bevoegde gezag. De meeste risicovolle verontreinigingen zijn inmiddels door de provincie aangepakt. Alle risicovolle locaties worden de komende jaren door de provincie voortvarend verder aangepakt.

Het beheer en de aanpak van minder risicovolle historische bodemverontreinigingen en nieuwe bodemverontreinigingen valt na de inwerkingtreding van de Ow onder de beleidsruimte van de gemeenten. Het principe dat kwaliteitsverbetering van bodem en grondwater in samenloop met locatie-ontwikkeling plaatsvindt wordt door het Rijk niet meer voorgeschreven. Ze geeft decentrale overheden de ruimte om daar haar eigen afwegingen in te maken. Voor nieuwe verordeningen blijft de zorgplicht gelden.

Voor het grondwater behoudt de provincie op grond van de KRW en Grondwaterrichtlijn nog een belangrijke rol om kwaliteitsverbetering van grondwater te realiseren. Vandaar dat een koppeling is gelegd met de maatregelen in het Waterprogramma.

Provincie en gemeenten zullen waar mogelijk blijven samenwerken met betrekking tot de nieuwe en zeer zorgwekkende stoffen en met betrekking tot de diffuse verontreinigingen, omdat dit thema's zijn die niet strikt lokaal zijn gebonden.

Voor deze doelen is een goede kennisinfrastructuur nodig en deze is per definitie niet lokaal. Wij zien dan ook een stimulerende en faciliterende rol voor de provincie om op het beleidsthema innovatie te stimuleren en de samenwerking in de kennisinfrastructuur te versterken.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

De Staat heeft gemeend dat eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen niet belegd kan worden bij de exploitanten van stortplaatsen. Daarom is gekozen om deze middels de Wet milieubeheer (Wm) bij de provincies neer te leggen. De provincie is in het kader van de Wm verplicht om nazorg (eeuwigdurend) te verrichten op negen (gesloten) stortplaatsen. In Zuid-Holland behoren 11 stortplaatsen tot de categorie waarop de Wm van toepassing is; twee baggerdepots zijn voor nazorg aan Rijkswaterstaat toegewezen.

Voor de provincie zijn de bodem en ondergrond een integraal onderdeel van de ruimte. Daarom werkt de provincie met behulp van haar 3D-Ordening instrumentarium aan het verder vorm geven aan 'Water en Bodem Sturend' (WBS) en zal nadere invulling worden gegeven aan de uitgangspunten en structurerende keuzes van betreffende Kamerbrief. Deze heeft als doel dat het gebruik van de bodem en ondergrond "duurzaam, veilig en efficiënt" is. Hiervoor wordt gewerkt met relevante (grond)water- en bodemthema's. Vervolgens worden deze vroegtijdig en integraal meegenomen bij beleidsontwikkeling en advies.

Voor het bodemthema 'identiteit' is het duurzaam beschermen en beheren van waarden van de ondergrond (= archeologische, cultuurhistorische, aardkundige, landschappelijke en ecologische waarden) en de rolverdeling van het beheer tussen provincie en gemeente een aandachtspunt om nader beleid voor te ontwikkelen.

In dit kader adviseert de provincie de minister van EZK over mijnbouwactiviteiten in de diepe ondergrond, zoals gas en aardwarmtewinning. In de contournota aanpassing Mijnbouwwet van het Rijk wordt onder andere het afbouwen van gaswinning op land nader uitgewerkt. Daarnaast weegt de provincie ook activiteiten in de ondiepe ondergrond integraal af, zoals de vergunningverlening voor open bodemenergiesystemen.

Beschermen en beheren van het bodem-grondwatersysteem

De provincie wil de chemische bodem- en grondwaterkwaliteit beschermen en verbeteren, de gezondheidsrisico's als gevolg van bodemverontreiniging reduceren en stimuleren dat bodemkwaliteit integraal wordt meegewogen bij functietoewijzing in ruimtelijke ontwikkelingen.

Voor de periode tot en met 2030 zijn tussen het rijk, de provincies en de gemeenten afspraken gemaakt over de aanpak van milieuhygiënisch risicovolle locaties. Voor deze locaties blijft de provincie ook na de inwerkingtreding van de Omgevingswet (Ow) het bevoegde gezag. De meeste risicovolle verontreinigingen zijn inmiddels door de provincie aangepakt. Alle risicovolle locaties worden de komende jaren door de provincie voortvarend verder aangepakt.

Het beheer en de aanpak van minder risicovolle historische bodemverontreinigingen en nieuwe bodemverontreinigingen valt sinds de inwerkingtreding van de Ow onder de beleidsruimte van de gemeenten. Het principe dat kwaliteitsverbetering van bodem en grondwater in samenloop met locatie-ontwikkeling plaatsvindt wordt door het Rijk niet meer voorgeschreven. Ze geeft decentrale overheden de ruimte om daar haar eigen afwegingen in te maken. Voor nieuwe verordeningen blijft de zorgplicht gelden.

Voor het grondwater behoudt de provincie op grond van de KRW en Grondwaterrichtlijn nog een belangrijke rol om kwaliteitsverbetering van grondwater te realiseren. Vandaar dat een koppeling is gelegd met de maatregelen in het Waterprogramma.

Provincie en gemeenten zullen waar mogelijk blijven samenwerken met betrekking tot de nieuwe en zeer zorgwekkende stoffen en met betrekking tot de diffuse verontreinigingen, omdat dit thema's zijn die niet strikt lokaal zijn gebonden.

Voor deze doelen is een goede kennisinfrastructuur nodig en deze is per definitie niet lokaal. Hierin wordt een stimulerende en faciliterende rol gepakt om op het beleidsthema innovatie te stimuleren en de samenwerking in de kennisinfrastructuur te versterken.

Nazorg stortplaatsen in het kader van de Wet Milieubeheer

De Staat heeft gemeend dat eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen niet belegd kan worden bij de exploitanten van stortplaatsen. Daarom is gekozen om deze middels de Wet milieubeheer (Wm)

bij de provincies neer te leggen. De provincie is in het kader van de Wm verplicht om nazorg (eeuwigdurend) te verrichten op negen (gesloten) stortplaatsen. In Zuid-Holland behoren 11 stortplaatsen tot de categorie waarop de Wm van toepassing is; twee baggerdepots zijn voor de uitvoer van nazorg aan Rijkswaterstaat toegewezen.

7.1.5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van milieuwetgeving

Wat wil de provincie bereiken?

Bedrijven in Zuid Holland behoren tot de meest innovatieve ter wereld en zijn belangrijk voor onze werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen om zo een gezonde en veilige leefomgeving te bevorderen. ~~We zetten onze~~ Hiervoor worden de instrumenten vergunningverlening, toezicht en handhaving ~~in~~ ingezet om zorg te dragen voor een goede milieukwaliteit (luchtkwaliteit, bodem, geluid en externe veiligheid) binnen het wettelijk kader ~~te zorgen~~. De uitvoering van deze provinciale taken gebeurt door vijf Zuid Hollandse Omgevingsdiensten. Daar waar dat noodzakelijk is, pakken we als provincie zelf de regie om hier sturing aan te geven en nieuw beleid te ontwikkelen. Zo kan VTH-instrument via het stellen van aangescherpte voorwaarden of door ruimte te scheppen voor experimenten op verantwoorde wijze ingezet worden voor gewenste transitie richting een duurzamer energiebeleid en circulaire economie.

De provincie is bevoegd gezag voor circa 350 industriële bedrijven. We willen uitstoot van gevaarlijke stoffen bij deze bedrijven beperken. Bij het beschermen tegen negatieve milieuaspecten zal de provincie de VTH-instrumenten krachtig inzetten om bestaande grenswaarden te bewaken en zo een gezonde en veilige leefomgeving te bevorderen.

Om kennis en kwaliteit van het gebruik van VTH-instrumenten voortdurend te verbeteren zijn kwaliteitscriteria van kracht voor de uitvoering van deze provinciale taken.

Van (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen willen we snel helderheid over de risico's. Daarom gaan we in gesprek met bedrijfsleven, gemeenten, Rijk en Europa voor transparantie en betere wet- en regelgeving.

De provincie werkt aan een altijd actuele en digitale vergunning, zodat duidelijk en opvraagbaar voor iedereen is wat bedrijven mogen en aan welke regels moet worden voldaan.

De kennis en het netwerk bij de Omgevingsdiensten helpen bij de vormgeving van ons beleid op het gebied van gezonde en veilige leefomgeving, circulaire economie en energietransitie. Zo gaan we samen met de Omgevingsdiensten na in hoeverre we daarvoor vergunningverlening, toezicht en handhaving kunnen inzetten.

Aanleiding

De provincie heeft op grond van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht de taak om grote (complexe en soms risicovolle) bedrijven te reguleren in relatie tot de leefomgeving. Dat betekent dat activiteiten van een bedrijf beoordeeld worden op gevolgen voor die leefomgeving. Dus wat is het effect van die activiteiten op het gebied van b.v. geluid, externe veiligheid, geur, stof, bodem, lucht- en waterkwaliteit? Hierbij wordt beoordeeld of het effect van die activiteiten valt binnen (wettelijke) grenzen met het doel om milieubelasting en overlast te beperken en tegelijk ruimte te geven voor het bedrijf om zijn activiteiten uit te voeren. Daar waar verantwoord kan het VTH-instrumentarium ook bijdragen aan de energietransitie en de omslag naar een circulaire economie.

De provincie wil zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving, die inwoners beschermt tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluid- en geuroverlast. Uitgangspunt hierbij is dat gewerkt wordt aan een circulaire economie met duurzame energievoorziening.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie heeft deze wettelijke taak gekregen omdat de grotere, complexe bedrijven doorgaans een grotere impact hebben dan alleen hun directe omgeving; de gevolgen van hun activiteiten hebben vaak een (boven)regionaal karakter. Gedeputeerde Staten zijn wettelijk verantwoordelijk voor de uitvoering van de VTH-activiteiten en rapporteren hierover naar Provinciale Staten.

Nadere uitwerking

Het VTH-instrument wordt, naast regulering van industrie, ook ingezet voor de bescherming van natuurgebieden binnen de provincie.

De provincie is bevoegd gezag voor circa 350 industriële bedrijven. We willen uitstoot van gevaarlijke stoffen bij deze bedrijven beperken. Bij het beschermen tegen negatieve milieuaspecten zal de provincie de VTH-instrumenten krachtig inzetten om bestaande grenswaarden te bewaken en zo een gezonde en veilige leefomgeving te bevorderen.

Om kennis en kwaliteit van het gebruik van VTH-instrumenten voortdurend te verbeteren zijn kwaliteitscriteria van kracht voor de uitvoering van deze provinciale taken.

Van (potentieel) zeer zorgwekkende stoffen willen we snel helderheid over de risico's. Daarom gaan we in gesprek met bedrijfsleven, gemeenten, Rijk en Europa voor transparantie en betere wet- en regelgeving.

De provincie werkt aan een altijd actuele en digitale vergunning, zodat duidelijk en opvraagbaar voor iedereen is wat bedrijven mogen en aan welke regels moet worden voldaan.

De kennis en het netwerk bij de Omgevingsdiensten helpen bij de vormgeving van ons beleid op het gebied van gezonde en veilige leefomgeving, circulaire economie en energietransitie. Zo gaan we samen met de Omgevingsdiensten na in hoeverre we daarvoor vergunningverlening, toezicht en handhaving kunnen inzetten.

Regulering recreatieve, commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart

Wat wil de provincie bereiken?

De zogenaamde kleine- en recreatieve luchtvaart kan, net als de grote luchtvaart van Schiphol en Rotterdam The Hague Airport, (geluid)overlast geven of tot verstoring van natuur leiden. De provincie gaat over de locaties waar de kleine- en recreatieve luchtvaart mag starten en landen, en de provincie kan daarvoor regels opstellen. De provincie gaat niet over waar en hoe er gevlogen wordt; dit valt onder de bevoegdheid van het Rijk.

Aanleiding

De kleine- en recreatieve luchtvaart kan tot negatieve effecten leiden, zoals geluidsoverlast of verstoring van natuur.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie is bevoegd gezag voor de luchthavens van regionale betekenis op basis van de Wet luchtvaart. Ook is de provincie bevoegd om ontheffingen te verlenen voor het starten en landen op terreinen anders dan luchthavens.

Luchtvaart is in het algemeen gemeentegrensoverschrijdend en vanwege de hinderlijke effecten van de luchtvaart is de provincie het aangewezen schaalniveau.

Nadere uitwerking

In Zuid-Holland wordt ruimte geboden aan diverse vormen van kleine- en recreatieve luchtvaart. De provincie ondersteunt dit, maar hecht tegelijkertijd waarde aan een goede inpassing in de directe omgeving om overlast zoveel mogelijk tegen te gaan. Daarom wil de provincie dat terughoudend wordt omgegaan met nieuwe locaties voor commerciële en bedrijfsgebonden luchtvaart, helikopterhavens, luchthavens voor onbemande luchtvaartuigen en luchthavens voor gemotoriseerde recreatieve luchtvaart. Luchthavens met een duidelijk maatschappelijk belang (zoals heliplatforms bij ziekenhuizen) worden daarentegen wel ondersteund.

Gezonde en veilige leefomgeving

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving. Een omgeving die inwoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en beschermt tegen negatieve invloeden, zoals

luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluid, wateroverlast en hittestress. Naast het beschermen willen wij een duidelijke verbetering van de huidige leefomgeving bevorderen door de leefomgeving ook op gezond gedrag in te richten. In al ons beleid geven we aandacht aan gezondheid en veiligheid. Wij verbinden daarbij het fysieke en sociale domein.

- De provincie wil daarbij stress-gerelateerde ziektes voorkomen en verminderen door het aanbieden van verschillende soorten groen (bos, park en recreatieterreinen) voor sportieve en recreatieve inspanning en ontspanning. Samen met partners zetten we hiermee in op verhoging van de levensverwachting in verschillende wijken

- De provincie wil de ecosysteemdiensten, zoals verkoeling, versterken immuunsysteem en natuurlijke plaagregulatie, die de natuur ons biedt ten volle benutten ten behoeve van onze gezondheid

- Bij het beschermen tegen negatieve milieuaspecten zullen wij de VTH-instrumenten krachtig inzetten om bestaande grenswaarden te bewaken, maar daarnaast streven wij naar een milieukwaliteit waarbij er een zo gering mogelijk negatief effect is op de gezondheid en veiligheid

- Bij onze economische, ruimtelijke en mobiliteitsplannen zullen wij de aspecten gezond en veilig expliciet betrekken. Hiervoor zullen wij samen met gemeenten richtlijnen ontwikkelen (o.a. voor planprocessen) en een stimulerende en faciliterende rol oppakken naar gemeenten en maatschappelijke partijen

- Samen met de kennisinstellingen in Zuid-Holland en de reguliere gezondheidszorg willen wij via innovatie de positieve effecten van de leefomgeving op de gezondheid versterken en beter in beeld brengen

- Bij de aandacht voor gezondheid hebben wij extra aandacht voor kwetsbare groepen en wijken met een gezondheidsachterstand

De provincie wil bijdragen aan het verbeteren van de gezondheid van haar inwoners, gezondheidsverschillen verkleinen en zorgkosten reduceren. Gezondheid is het resultaat van een groot aantal verschillende elementen, van milieufactoren als lucht en geluid, kwaliteit van de leefomgeving, de mogelijkheid tot recreatie en sport tot specifieke factoren zoals individuele leefstijl. De provincie definieert gezondheid vanuit de 'Positieve Gezondheid' benadering, een benadering die niet de ziekte maar een betekenisvol leven van mensen centraal stelt. De nadruk ligt hierbij op veerkracht, eigen regie en aanpassingsvermogen van de mens, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. Gezondheid gaat hierbij hand in hand met welzijn ofwel het gevoel van welbevinden.

Aanleiding

Zuid-Holland heeft, mede als gevolg van de stedelijke agglomeratie, de hoge mobiliteitsdruk en het Haven Industrieel Complex een grote uitdaging op het terrein van gezondheid. Uit onderzoek komt naar voren dat de provincie Zuid-Holland een lage score heeft laag scoort op het gebied van gezondheid. Binnen de provincie zijn daarbij grote verschillen te zien. De provincie heeft daarom extra aandacht voor kwetsbare groepen en wijken met een gezondheidsachterstand.

De benadering van gezondheid heeft zich de laatste jaren verbreed naar het concept 'positieve gezondheid'. Een gezonde leefomgeving is daarbij een leefomgeving die bewoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en waar de positieve invloed op gezondheid zo groot mogelijk is. Voor het provinciale beleid dat gericht is op gezondheid wordt gekozen voor deze brede definitie van gezondheid.

Met de Omgevingswet, waarvan de invoering voor 2022 gepland staat, beoogt de wetgever bescherming en garanties te bieden voor een gezond, veilig en prettig leef- en werkklimaat voor burgers en bedrijven. Gezondheid wordt nadrukkelijk als maatschappelijk doel van het omgevingsbeleid gepositioneerd. De Omgevingswet roept de overheid op om zorg te dragen voor een veilige en gezonde fysieke leefomgeving. De nieuwe beleidskeuze geeft hier invulling aan.

Motivering Provinciaal Belang

Gezien de centrale rol van de provincie bij de inrichting van de leefomgeving – zowel op basis van wettelijke taken als via stimulerende activiteiten – ligt er een duidelijke rol voor de provincie om een gezonde en veilig leefomgeving te beschermen en te bevorderen. De Omgevingswet geeft hiervoor ook een wettelijk kader.

Veel onderwerpen waar de provincie zich mee bezighoudt, bieden kansen om de leefomgeving gezonder en veiliger te maken: van een goede milieukwaliteit, een natuurlijke (groene) leefomgeving, een bewegingsvriendelijke omgeving, goed toegankelijke mobiliteit, goede woningen tot klimaatadaptatie. Tot nu toe is het thema gezondheid in provinciaal beleid vaak impliciet gebleven. Op basis van de nieuwe ambitie Gezond en Veilig is voor het eerst een gezonde leefomgeving als nieuw verbindend thema benoemd. Het gaat er om meer bewust te worden van de mogelijkheden in het beleid en het gebruik van het instrumentarium om de gezondheid van onze inwoners verder te bevorderen. Daarbij gaat het enerzijds om het beschermen van inwoners tegen negatieve omgevingsfactoren – waaronder het klassieke milieubeleid: het zorgen dat milieunormen worden gehaald – en anderzijds het bevorderen van een gezonde leefomgeving die gezond gedrag stimuleert.

Nadere uitwerking

In de 'Verkenning gezonde leefomgeving Zuid-Holland' zijn drie strategieën genoemd voor het maken van de verbinding tussen gezond en veilig en de overige opgaven: gezondheid centraal, één gezondheidsthema voorop (bijvoorbeeld bewegen of luchtkwaliteit) of koppelen aan andere thema's. Er is voor gekozen om het accent te leggen op het koppelen aan andere thema's. Deze keuze sluit aan op onze integrale werkwijze.

Onder andere in het dashboard van de verkenning is een beeld geschetst van wat de provincie nu al bijdraagt aan een gezonde en veilige leefomgeving en zijn kansen benoemd hoe de provincie kan versnellen richting een gezond en veilig Zuid-Holland. De indeling uit de verkenning is in een startnotitie verder uitgebreid naar de opgaven uit het coalitieakkoord.

De beleidskeuze Gezonde en veilige leefomgeving heeft betrekking op alle beleidsopgaven. Een eerdere beleidsbeslissing over een gezonde leefomgeving was primair gericht op de effecten van groenbeleid op de gezondheid. Dit onderdeel is in de nieuwe beleidsbeslissing opgenomen.

Gezien haar rol bij de inrichting van de leefomgeving - zowel op basis van wettelijke taken als via stimulerende activiteiten - ligt er een duidelijke rol voor de provincie om een gezonde en veilige leefomgeving te beschermen en te bevorderen. De inwoner staat hierbij centraal. Voor de inwoners zijn de provinciale interventies op gezondheid en welzijn vooral effectief als deze in samenhang en in samenwerking kunnen worden gedaan in zowel het fysieke als in het sociale domein.

Nadere uitwerking

Veel verschillende partijen hebben taken die invloed hebben op gezondheid. Als deze partijen hun taken in samenhang uitvoeren met anderen, vergroot dat de impact van handelen van alle actoren. De provincie wil daarom niet alleen vanuit haar verantwoordelijkheid voor de leefomgeving bijdragen aan de gezondheid van de inwoners, maar ziet ook een belangrijke rol in het bij elkaar brengen van verschillende partijen die bijdragen aan gezondheid, welzijn en een gezonde leefomgeving. Het centrale uitgangspunt daarbij is dat gezondheid breed wordt gedefinieerd, en deze definitie ook breed wordt gedeeld. Gezondheid is namelijk het resultaat van maatregelen over beleidsdomeinen en disciplines heen. Samenwerking tussen domeinen binnen, maar ook buiten de provincie is cruciaal.

In de taken waar de provincie verantwoordelijk voor is, zetten we gezondheid en welzijn centraal en wordt gewerkt aan een omgeving die inwoners als prettig ervaren, uitnodigt tot gezond gedrag en beschermt tegen negatieve invloeden, zoals luchtvervuiling, bodemverontreiniging, veiligheidsrisico's, geluid, wateroverlast en hittestress. Naast het beschermen van inwoners voor negatieve gezondheidseffecten wil de provincie een duidelijke verbetering van de leefomgeving bewerkstelligen door de leefomgeving op gezond gedrag in te richten. Gezondheid is daartoe ook sturend in andere beleidskeuzes.

Tot nu toe is het thema gezondheid in ander provinciaal beleid dan milieubeleid vaak impliciet gebleven. Het gaat er om meer bewust te worden van de mogelijkheden in al het beleid en in het gebruik van het instrumentarium om de gezondheid van inwoners verder te bevorderen. Het gaat daarbij onder meer om verankering in economische, ruimtelijke en mobiliteitsplannen, gezond voedsel, bevorderen van verschillende soorten groen voor sportieve en recreatieve inspanning en ontspanning, bevorderen van ecosysteemdiensten, zoals verkoeling, versterken immuunsysteem en natuurlijke plaagregulatie en inzetten van VTH-instrumenten om bestaande grenswaarden te bewaken.

Vanuit de netwerkende rol als regionale overheid wil de provincie een netwerk opbouwen, borgen en onderhouden tussen het fysiek en sociaal domein. Een netwerk van partners, mede overheden en relevante actoren die zich verbinden aan een gezamenlijke ambitie op het gebied van gezondheid

en dat zich inzet voor kennisontwikkeling, samenwerking, innovatie en uitvoeringskracht. Het is nu tijd om samen te werken met de belangrijkste partners, verdere interdisciplinaire samenwerking te versterken, de beleidsagenda van de provincie te koppelen aan onderzoek en onderwijs van kennisinstellingen en deze gezamenlijke initiatieven uit te bouwen en op te schalen.

QQ

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 7-2 ~~Gezonde~~ Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en bewegingsvriendelijke leefomgevingsport

RR

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

~~7-2 Gezonde en bewegingsvriendelijke leefomgeving~~ 7-2 Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en sport

De provincie draagt bij aan een gezonde levensstijl van haar inwoners. Dit doet ze door het aanmoedigen van voldoende en gevarieerde voorzieningen voor aanbod van sport- en recreatie aan te bieden recreatievoorzieningen. De provincie wil, voortbouwend op de groenblauwe leefomgeving, voldoende (groene) openbare ruimte om in te verblijven en te bewegen. Dit zowel binnen als buiten de stad. Vooral voor stedelingen is het groen buiten de stad vaak op enige afstand en soms lastig te bereiken. De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving wil dat zoveel mogelijk inwoners meedoen aan sporten en een zo groot mogelijke deelname van onze bewoners aan sport en recreatie, kunnen recreëren in hun vrije tijd. En dit dan vooral in en dicht bij de woonomgeving ('om de hoek'). Het doel van de provincie is dat mensen meer naar buiten gaan om te ontspannen, bewegen of sporten.

Recreatie, toerisme en sport zijn belangrijk voor brede welvaart. Ze dragen bij aan een gelukkig en gezond leven, de regionale economie en instandhouding/verbreding van de voorzieningen in de buurt. Veel bezoekers die zich op 1 plek verzamelen of in kwetsbare gebieden komen, kunnen problemen veroorzaken. Dit kan leiden tot een slechte ervaring voor bezoekers en bewoners. Maar ook tot schade of verstoring van de natuur, een te hoge belasting voor het milieu, of verkeersproblemen. De provincie wil dat toerisme en recreatie in balans zijn met de omgeving. Ze wil dat toerisme en recreatie - met alle voor- en nadelen - uiteindelijk bijdragen aan het welzijn van de mensen.

SS

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 7-2 ~~Gezonde~~ Bevorderen recreatie, duurzaam toerisme en bewegingsvriendelijke leefomgevingsport

Lopen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat meer mensen meer lopen in een omgeving die daartoe uitnodigt, doordat deze voor lopen veilig, gezond en aantrekkelijk is. Dit geldt zowel voor utilitair als recreatief lopen en zowel in bebouwd gebied als daarbuiten.

Deze beleidskeuze heeft betrekking op het hele grondgebied van de provincie Zuid-Holland. Daarnaast zijn de Lange Afstands Wandelpaden (LAW's) vastgelegd op kaart als wandelroutes van provinciaal belang. Deze wandelroutes moeten ruimtelijk beschermd worden.

Aanleiding

Lopen draagt bij aan een bereikbaar Zuid-Holland. Lopen speelt een belangrijke rol in de ketenmobiliteit, vooral in combinatie met gebruik van het Openbaar Vervoer ('first and last mile') bij de reis van deur tot deur. Lopen is een gezonde en schone vervoerwijze.

Een gezonde, veilige en aantrekkelijke omgeving waarin meer mensen meer lopen draagt bij aan de volksgezondheid en aan de verblijfskwaliteit (zowel voor bewoners als bezoekers). Lopen draagt daarmee ook bij aan sterke steden en dorpen en maakt ruimtelijke verdichting en vergroening beter mogelijk.

Ook recreatief en sportief wordt er veel gelopen, waarbij gestreefd wordt naar voldoende loop- en recreatiemogelijkheden 'om de hoek' via een loopnetwerk in een gezonde, veilige en aantrekkelijke omgeving. Hierbij geldt dat onze bewoners en bezoekers graag lopen door groen en langs water, zowel in de stad als daarbuiten (waaronder naast onze recreatie- en natuurgebieden ook het agrarisch gebied).

Verder draagt een omgeving waarin meer mensen meer lopen bij aan meer onderling contact (de sociale kwaliteit), aan de bereikbaarheid en aan het gebruik van voorzieningen (waaronder ook het Openbaar Vervoer).

Ten slotte draagt lopen bij aan het beperken van het ruimte- en energiebeslag in deze drukke en dichtbevolkte provincie.

Motivering Provinciaal Belang

De provincie kan o.a. via haar verantwoordelijkheid voor de recreatieve routenetwerken en natuur- en recreatiegebieden en als concessieverlener voor het regionaal Openbaar Vervoer eraan bijdragen dat meer mensen in Zuid-holland meer gaan lopen. Ook daarbuiten, waaronder in het ruimtelijk en woonbeleid, o.a. door functies meer en beter te combineren en dichter bij elkaar te brengen, kan de provincie bijdragen aan gezonde, veilige en aantrekkelijke loopomgeving.

Nadere uitwerking

Investerings in een betere loopomgeving blijken maatschappelijk zeer rendabel. Dit komt met name omdat ze zorgen voor gezondheidswinst en een aantrekkelijker leefomgeving met hogere vastgoedwaarden. Al onze inwoners hebben baat bij meer bewegen. Dit geldt vooral voor onze inwoners met overgewicht (ca. 50%) en bewegingsarmoede (ook ca. 50%). Van alle actieve recreatievormen wordt lopen door de meeste mensen het meest gedaan, waardoor het bevorderen van lopen ook de meeste zoden aan de dijk zet om meer Zuid-Hollanders aan de beweegnorm te laten voldoen.

Sport, recreatie en water- en groenbeleving

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed en ontwikkelt en verbindt hiervoor onder meer met name de uit oogpunt van belevingswaarde bijzonder waardevolle gebieden inzake landschap (o.a. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland), water en natuur (o.a. Hollands Plassengebied en onze Nationale Parken NL Delta en Hollandse Duinen) en verbindt sportief en recreatief de groenblauwe netwerken in en om de stad. Nationale Parken vormen een middel om recreatie te zoneren om daarmee de recreatiedruk op de kwetsbare Natura 2000-gebieden binnen deze parken te verminderen en de recreatieve beleving te versterken in de bufferzones in en rondom deze Nationale Parken. De provincie draagt samen met partners zorg voor het beheer van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen, wandelen en paardrijden en streeft ernaar deze voor recreatief en sportief bewegen geschikt te maken.

De belangrijkste recreatieve fietsroutes zijn opgenomen in het provinciaal fietsnetwerk (zie de beleidskeuze vaker en verder fietsen). De Lange Afstands Wandelpaden (LAW's) zijn opgenomen in het provinciale wandelroutenetwerk (zie de beleidskeuze lopen).

Aanleiding

In het bedrijvige en dichtbevolkte Zuid-Holland dient er voor al onze inwoners ook ruimte te zijn voor ontspanning en voor sport en recreatie. De provincie zet daarom samen met partners in op

een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen, locaties en gebieden voor sport en recreatie. Ons recreatieve routenetwerk (voor fietsen, wandelen, varen en ruiters en menners) speelt daarbij een belangrijke rol. In omvang en kwaliteit optimale sport- en recreatiemogelijkheden dragen bij aan een goed en gezond leef-, woon- en vestigingsklimaat en aan (ook spreiding van) toerisme. Kansrijke verbindingen zijn er met diverse andere maatschappelijke opgaven als natuur, erfgoed, economie, toerisme en klimaat.

Motivering Provinciaal Belang

Met de decentralisatie (2012) van het rijksrecreatiebeleid (RodS) is de provinciale verantwoordelijkheid voor het recreatiebeleid uitgebreid. De provincie was reeds verantwoordelijk voor aanleg en onderhoud van de recreatiegebieden buiten de stad.

De locaties, voorzieningen, gebieden, wateren en netwerken waarin en waarlangs onze bewoners sporten en recreëren, waaronder onze groenblauwe structuur en recreatieve routestructuren, liggen in een groot deel van de provincie en zijn vaak gemeentegrensoverschrijdend. Het behouden en versterken van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen.

Nadere uitwerking

Er ligt een opgave om de sport- en recreatiemogelijkheden zowel binnen als buiten de stad te behouden en te versterken. De provincie zet daarom in op een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen voor sport en recreatie. Via dit netwerk worden de locaties, voorzieningen, gebieden en wateren voor sport en recreatie ontsloten (het gaat hierbij met name om ons groen en water, waar o.a. parken, groenblauwe dooradering in de stad, recreatieve stad-land verbindingen en poorten, recreatiegebieden, de groene buffers, overig agrarisch gebied en wateren onderdeel van uitmaken). Het is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen om deze routes, locaties, voorzieningen, gebieden en wateren voor sport en recreatie in stand te houden, waar nodig verder te ontwikkelen en barrières op te heffen, om zo de kwaliteit, omvang en samenhang te behouden en zo mogelijk te verbeteren.

Sportief en recreatief aantrekkelijke en beweegvriendelijke leefomgeving

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie streeft naar een beweegvriendelijke leefomgeving en een zo groot mogelijke deelname van onze bewoners aan sport en recreatie, met name van ondervertegenwoordigde groepen, vooral in en dicht bij de woonomgeving (bij voorkeur 'om de hoek', o.a. voor sport en spel en het maken 'ommetjes').

De provincie streeft ook naar behoud en versterking van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed en ontwikkelt en verbindt hiervoor onder meer met name de uit oogpunt van belevingswaarde bijzonder waardevolle gebieden inzake landschap (o.a. Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland), water en natuur (o.a. Hollands Plassengebied en onze Nationale Parken NL Delta en Hollandse Duinen) en verbindt sportief en recreatief de groenblauwe netwerken in en om de stad.

De provincie draagt samen met partners zorg voor het beheer en het doorontwikkelen van recreatiegebieden, -netwerken en -voorzieningen, waaronder de recreatieve netwerken voor varen, fietsen, wandelen en paardrijden en streeft ernaar deze voor sport geschikt te maken.

De belangrijkste recreatieve fietsroutes zijn opgenomen in het provinciaal fietsnetwerk (zie de beleidskeuze vaker en verder fietsen). De Lange Afstands Wandelpaden (LAW's) zijn opgenomen in het provinciale wandelroutenetwerk (zie de beleidskeuze lopen).

Aanleiding

In het bedrijvige en dichtbevolkte Zuid-Holland dient er voor al onze inwoners ook ruimte te zijn voor ontspanning en voor sport en recreatie. De provincie zet daarom samen met partners in op een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen, locaties en gebieden hiervoor. We dragen hieraan bij via (door-)ontwikkeling, kwaliteitsimpulsen en beheer van groengebieden, (water)recreatie en recreatieve infrastructuur. Het recreatieve routenetwerk (voor fietsen, wandelen, varen en ruiters en menners) speelt daarbij een belangrijke rol. In omvang en kwaliteit optimale sport- en recreatiemogelijkheden dragen bij aan een goed en gezond leef-, woon- en vestigingsklimaat en aan (ook spreiding van) toerisme. Kansrijke verbindingen zijn er met diverse andere maatschap-

pelijke opgaven als natuur, erfgoed, economie, toerisme en klimaat. Hierbij wordt ook ingezet op voldoende recreatiemogelijkheden 'om de hoek', zodat onze inwoners in groene gebieden binnen en buiten bebouwd gebied kunnen rusten, sporten, bewegen en recreëren.

Motivering Provinciaal Belang

Met de decentralisatie (2012) van Het rijksrecreatiebeleid (RodS) is de provinciale verantwoordelijkheid voor het recreatiebeleid uitgebreid. De provincie was al verantwoordelijk voor aanleg en onderhoud voor de recreatiegebieden buiten de stad.

De locaties, voorzieningen, gebieden, wateren en netwerken waarin en waarlangs onze bewoners sporten en recreëren, waaronder onze groenblauwe structuur en recreatieve routestructuren, liggen in een groot deel van de provincie en zijn vaak gemeentegrensoverschrijdend. Het behouden en versterken van de sportieve en recreatieve belevingswaarde van landschap, water en erfgoed is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen.

Nadere uitwerking

Er ligt een opgave om de sport- en recreatiemogelijkheden zowel binnen als buiten de stad te behouden en te versterken. De provincie zet daarom in op een in omvang en kwaliteit goed netwerk en goede voorzieningen voor sport en recreatie en streeft hierbij naar deelname van al onze inwoners hieraan. Via dit netwerk wordt ons groen en water voor sport en recreatie ontsloten. Met groen en water wordt bedoeld stedelijk groen, recreatieve stad-land verbindingen, recreatiegebieden, de groene buffers, overig agrarisch gebied en wateren. Het is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen om deze routes, locaties, voorzieningen, gebieden en wateren voor sport en recreatie in stand te houden, waar nodig verder te ontwikkelen en barrières op te heffen, om zo de kwaliteit, omvang en samenhang te behouden en zo mogelijk verbeteren.

Stimuleren groenparticipatie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil de groenbeleving en de betrokkenheid van de Zuid-Hollandse burger bij het groen vergroten. Dit wordt bereikt door:

- Vergroten van natuurkennis en natuurbeleving;
- Stimuleren en ondersteunen inzet van burgers voor en in het groen.

Aanleiding

De groen ruimte draagt bij aan de gezondheid, leefbaarheid en aan het woon- en vestigingsklimaat van Zuid-Holland. In Zuid-Holland staan de groene ruimte en de biodiversiteit onder druk. Door het vergroten van de band tussen mens en natuur wordt het maatschappelijk draagvlak voor groen versterkt.

Motivering Provinciaal Belang

Met de decentralisatie van het natuurbeleid is de provincie de hoofdverantwoordelijke overheid voor het natuur- en recreatiebeleid en daarmee ook voor het groen en de groenbeleving. Betrokkenheid en draagvlak van burgers bij dit groen zijn hierbij van groot belang.

Nadere uitwerking

Kennis van en/of ervaring in natuur en biodiversiteit dragen bij aan de groenbeleving.

Bij natuurkennis en natuurbeleving vormen kinderen een aparte doelgroep.

Groene vrijwilligers zijn belangrijk voor het beheer en beleefbaarheid van het Groen. Hiervoor is soms specifieke kennis en/of zijn materialen nodig.

Het groen komt dichterbij huis doordat de Provincie Zuid-Holland werkt aan Beweegvriendelijke leefomgeving, Completering Natuurnetwerk Nederland en Groenblauwe stedelijke structuur. Deze beleidskeuzes versterken hiermee groenparticipatie.

7.2.1 Recreatie, sport en bewegen

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat mensen meer naar buiten gaan om te ontspannen, bewegen of sporten. De provincie zet daarom, samen met partners, in op een goed netwerk van gebieden, voorzieningen en bestemmingen voor sport en recreatie. Ook stimuleert de provincie activiteiten die gericht zijn op een grotere deelname van bewoners aan sport en recreatie, met name van hierin ondervertegenwoordigde groepen.

Aanleiding

In het bedrijvige en dichtbevolkte Zuid-Holland dient er voor alle inwoners ook ruimte te zijn voor ontspanning en voor sport en recreatie. Dit draagt bij aan de gezondheid en het sociaal welbevinden. Door het toenemend aantal inwoners en toenemend aantal toeristen neemt de behoefte aan deze ruimte toe.

Motivering Provinciaal Belang

De gebieden, voorzieningen, bestemmingen, wateren en netwerken waar mensen sporten en recreëren, zijn vaak gemeentegrensoverschrijdend. Veel bewoners recreëren en sporten niet (alleen) in hun eigen gemeente. Het onderhouden en ontwikkelen van een recreatief en sportief netwerk is een gezamenlijke opgave van provincie, gemeenten en andere partijen.

Nadere uitwerking

De provincie zet, samen met gemeenten en beheerders, in op behoud en verbetering van recreatiegebieden. Waar dit niet ten koste gaat van de mogelijkheden voor recreatie en sport worden recreatiegebieden ook ingezet om bij te dragen aan andere opgaven van de provincie, zoals biodiversiteit, waterberging en meer bos en bomen.

Ook zet de provincie in op het behouden en vergroten van de mogelijkheden voor recreatie en sport buiten de recreatiegebieden. Hierbij gaat het om o.a. de belevingswaarde en toegankelijkheid van natuur, landschap, water, erfgoed, historische stads- en dorpskernen, etc.

Om de mogelijkheden voor lopen, fietsen, paardrijden, varen te vergroten stimuleert de provincie het verbinden van recreatief aantrekkelijke gebieden, bestemmingen en woongebieden. Recreatieve routes spelen hierbij een belangrijke rol. De belangrijkste recreatieve fietsroutes zijn opgenomen in het provinciaal fietsnetwerk. De Lange Afstands Wandelpaden (LAW's) zijn opgenomen in het provinciale wandelroutenetwerk. Daarnaast wijst de provincie jaarlijks de zwemwaterlocaties in natuurwater aan en beoordeelt de kwaliteit en veiligheid van deze locaties tijdens het zwemwaterseizoen.

Ook buiten de recreatiegebieden en recreatieve routes heeft de provincie oog voor het versterken van de mogelijkheden voor recreatie en sport. De provincie streeft naar een zo groot mogelijke deelname van bewoners aan sport en recreatie, met name van hierin ondervertegenwoordigde groepen (waaronder tienermeiden, ouderen, gehandicapten, praktisch opgeleiden en migranten met een niet-Westerse achtergrond), vooral in en dicht bij de woonomgeving.

7.2.2 Toerisme en recreatie in balans

Wat wil de provincie bereiken?

Toerisme en recreatie zijn van belang voor ontspanning en brede welvaart, o.a. door bij te dragen aan de regionale economie en de instandhouding/verbreding van het lokale voorzieningenniveau. Grote aantallen bezoekers die zich concentreren op één plek of in/nabij kwetsbare gebieden kunnen echter ook negatieve effecten hebben. Wanneer de draagkracht van een gebied wordt overschreden, kan dit leiden tot een verminderde bezoekerservaring, schade en verstoring van de natuur, milieubelasting en problemen rondom mobiliteit. De provincie wil dat toerisme en recreatie in balans zijn met de omgeving met het streven dat toerisme en recreatie per saldo een positieve bijdrage leveren aan de inwoners van Zuid-Holland.

De provincie ondersteunt de ontwikkeling van welvarende, evenwichtige en duurzame toeristische bestemmingen met toeristisch-recreatief aanbod dat aansluit op de draagkracht en identiteit van het gebied. Verblijfsrecreatie biedt een belangrijke basis voor de ontwikkeling van toerisme en is

daarmee onderdeel van de balansopgave. Het bestaande buitenstedelijke aanbod wil de provincie behouden voor recreatief gebruik. Daarnaast is er buitenstedelijk beperkte ruimte voor nieuwe ontwikkeling van recreatiewoningen. De ruimte die er is zal duurzaam benut moeten worden met het oog op wonen, werken, natuur, water en het behoud van agrarische functies. Nieuw verblijfsrecreatief aanbod moet o.a. passend zijn bij de toeristische vraag, de omgevingskwaliteit en de visie van de provincie en de regio. Permanente bewoning van recreatiewoningen en het toevoegen van tweede woningen beschouwt de provincie daarom als onwenselijke ontwikkelingen en worden dan ook uitgesloten.

Aanleiding

Met een groter wordende bevolking, meer vrije tijd en een forse groeiprognoze van met name inkomende bezoekers is het noodzakelijk om recreatief gebruik en toerisme in balans te houden met de omgeving. Op sommige plekken leidt de groeiende vraag naar recreatiemogelijkheden, soms in combinatie met ander type gebruik, tot drukte en overlast, terwijl andere plekken juist meer zouden willen profiteren van toerisme. De provincie wil zorgvuldig omgaan met de schaarse ruimte in Zuid-Holland, in dit licht worden toeristische en recreatieve activiteiten ondersteund die in balans zijn met de omgeving en bijdragen aan een brede welvaart. Daarbij wordt onder andere ingezet op een betere spreiding over de provincie en binnen regio's. Dit vraagt om afstemming en meer (kwaliteit)sturing. Het streven is daarbij combinaties te maken en belangen waar mogelijk te koppelen.

Motivering Provinciaal Belang

Het verzorgingsgebied van toeristische locaties of recreatiegebieden is vaak gemeente-overstijgend. De provincie is mede verantwoordelijk voor regionale economie, zorgvuldig gebruik van schaarse ruimte, het toebedelen van de juiste functie op de juiste plek en de ruimtelijke kwaliteit. De provincie heeft belang bij de ontwikkeling van evenwichtige en duurzame bestemmingen die onze bewoners én bezoekers verrijken. Zo zorgt toerisme voor werkgelegenheid, waarbij de sector banen biedt voor praktisch opgeleiden en sociaal kwetsbare groepen. Ook is er een sterk verband tussen geluk en vrije tijd. Het verbetert ons psychologisch welbevinden, onze gezondheid en stimuleert verbinding met anderen. De voorzieningen die door bezoekers in stand kunnen worden gehouden kunnen zorgen voor een versterking van de leefbaarheid. Het zorgt bovendien voor bewustwording en draagvlak om cultuur, erfgoed, natuur en landschap te behouden. Hier zit een wederkerige relatie, omdat deze zaken ook een belangrijk onderdeel zijn van het toeristisch product.

Nadere uitwerking

De provincie stimuleert regionale samenwerking om te komen tot een werkbaar, gebiedsgerichte aanpak, waarbij sprake is van een gezamenlijk belang voor inwoners, bezoekers, ondernemers en omgeving. Daarbij wordt gericht ingezet op o.a. vraagsturing ten behoeve van bezoekersmanagement, kaders voor (verblijfs)recreatieve ontwikkeling, stimulering van positieve voorbeeldprojecten en gebiedsgericht werken. Toerisme en recreatie kunnen op deze wijze, zoals met meervoudig ruimtegebruik, bijdragen aan de grote transities in de fysieke leefomgeving (zoals energie, ecologie, klimaat, landelijk gebied en natuurbeheer). Om bestemmingen in balans te brengen of te houden is het wenselijk om niet alleen te kijken naar de economische impact van toerisme, maar ook de sociaal-maatschappelijke en ecologische impact mee te wegen.

De ontwikkeling van duurzame, toeristische bestemmingen richt zich vooral op gebieden met ruimte voor meer bezoekers en toeristisch potentieel, waar toerisme bij kan dragen aan nieuw perspectief, regionale opgaven en het behoud van voorzieningen. Daarnaast richt het beleid zich op het 'stressbestendiger' maken van bestaande toeristische bestemmingen die te maken hebben met (piek)drukke of potentiële overdruk.

Hierbij speelt de vraag hoe bestaande verblijfsaccommodaties vitaal te houden, zodat ze geen negatieve impact hebben op de omgeving. De provinciale inzet richt zich daarbij op goede ruimtelijke ordening en toekomstbestendige/duurzame toeristische ontwikkeling. Met de maatregelen voor toerisme en recreatie in balans worden koppelkansen met maatschappelijke opgaven benut en overlast beperkt of voorkomen. Zo kan toerisme en recreatie een middel zijn om het landelijk gebied vitaal, leefbaar en aantrekkelijk te houden en ook het stedelijk voorzieningenniveau te versterken.

Afweging nieuw verblijfsrecreatief aanbod

De provincie wil zorgvuldig omgaan met de schaarse ruimte in Zuid-Holland en is daarom terughoudend ten aanzien van nieuwvestiging en uitbreiding van campings en verblijfsrecreatieparken. Deze

houding is afhankelijk van de impact die een ontwikkeling heeft als zijnde inpassing, aanpassing of transformatie zoals bedoeld in het beleid voor ruimtelijke kwaliteit.

De herontwikkeling of intensivering van bestaande locaties als 'inpassing' heeft de voorkeur boven nieuwvestiging en uitbreiding. Zowel bij een nieuwe recreatieve ontwikkeling als bij de herontwikkeling of intensivering van een bestaand terrein met een recreatieve functie dienen alle relevante aspecten te worden betrokken bij de afweging. Het gaat daarbij onder andere om bereikbaarheid, stikstofruimte, toekomstbestendig bouwen en het beleid en de regels voor ruimtelijke kwaliteit. Het bouwen van reguliere woningen voor permanent verblijf dient voor te gaan.

Daarnaast is beperkte uitbreiding mogelijk wanneer het gaat om een 'inpassing' of 'aanpassing' passend binnen de bestaande gebiedsidentiteit. Een uitbreiding wordt alleen toegestaan wanneer de ruimtelijke kwaliteit per saldo ten minste gelijk blijft en wordt gecombineerd met toekomstbestendige vormen van bouwen, verduurzaming en/of vergroening.

Nieuwvestiging van een verblijfsrecreatiepark of grootschalige camping wordt gezien als 'transformatie'. Een verblijfsrecreatiepark of grootschalige camping wordt niet gezien als stedelijke functie, maar moet wel op een vergelijkbare manier worden afgewogen. Dit betekent dat er wordt gevraagd de behoefte aan de recreatieve ontwikkeling te onderbouwen en regionaal af te stemmen. Hierbij dient de vitaliteit van bestaande naburige parken met een vergelijkbaar aanbod en relevant verzorgingsgebied in beeld gebracht te worden. Het toevoegen van verblijfsrecreatief aanbod zou geen druk moeten leggen op de vitaliteit van deze bestaande parken.

Verblijfsrecreatiepark

Een verblijfsrecreatiepark heeft een omvang van 25 recreatiewoningen of meer, voor het in stand houden van een langjarige toeristisch-recreatieve verhuur en het bieden van gemeenschappelijke voorzieningen. Een combinatie van vaste en seizoensgebonden verblijfsmogelijkheden is mogelijk. Het terrein heeft een recreatief karakter, gemeenschappelijke voorzieningen en overeenkomstige inrichting. Daarnaast heeft het terrein een juridische gebruiksfunctie die tijdelijk recreatief verblijf, zoals in een recreatiewoning, mogelijk maakt en wordt het terrein bedrijfsmatig geëxploiteerd. Bij de onderbouwing van een bedrijfsmatige exploitatie wordt gevraagd om een businessplan als onderbouwing van de financiële haalbaarheid. Daarnaast wordt in het plan de sociaal-maatschappelijke meerwaarde voor de omgeving van de ontwikkeling geschetst.

Nieuwvestiging of uitbreiding zou gericht moeten zijn op langjarige toeristische verhuur met een divers en onderscheidend regionaal aanbod. Permanente bewoning van recreatiewoningen en toevoegen van nieuwe tweede woningen zijn ongewenst. Daarom worden nieuwe recreatiewoningen alleen toegestaan in bedrijfsmatig beheerde verblijfsrecreatieparken. Een recreatiewoning is een accommodatie bedoeld voor tijdelijk recreatief verblijf, zoals een bungalow, chalet, stacaravan of vakantiehuis, met faciliteiten die vergelijkbaar zijn met een reguliere woning.

Zuid-Holland telt een zeer hoog percentage recreatiewoningen die niet recreatief worden verhuurd. Dit kan leiden tot wisselende vitaliteit en op termijn tot permanente bewoning. Dergelijke recreatiewoningen leveren een beperkte bijdrage aan regionale economie en de instandhouding/verbreding van het lokale voorzieningenniveau. Nieuwe ontwikkelingen zouden gericht moeten zijn op langjarige toeristisch-recreatieve verhuur. Er is dan ook geen ruimte voor nieuwvestiging van tweede woning parken of solitaire tweede woningen in het buitengebied. Er is geen sprake van toeristisch-recreatieve verhuur wanneer de accommodatie voor meer dan 30% als tweede woning wordt gebruikt of wanneer onderdak wordt geboden aan deeltijd-bewoners, permanente bewoners, arbeidsmigranten en tijdelijke woningzoekenden. Bij iedere uitbreiding van het verblijfsrecreatieve aanbod zal het percentage van 30% dan ook als richtlijn worden gebruikt.

Kleinschalige verblijfsrecreatie

Zoals hierboven aangegeven staat de provincie nieuwe recreatiewoningen alleen toe in verblijfsrecreatieparken. Hotels worden in principe gezien als stedelijke verblijfsrecreatievorm, hiervoor is ruimte binnen de kernen. Daarnaast zijn er in het buitengebied wel andere kleinschalige vormen van verblijfsrecreatie mogelijk waar dit bedoeld is als nevenactiviteit. Kleinschalige vormen van verblijfsrecreatie zijn mogelijk wanneer het gaat om 'inpassen' of 'aanpassen', zoals bedoeld in het beleid voor ruimtelijke kwaliteit. Deze mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor camperplaatsen, B&B, groepsaccommodaties, trekkershutten en seizoensgebonden/tijdelijke kampeerplekken. Bij deze vormen van verblijfsrecreatie is het risico op permanente bewoning minimaal.

Permanente bewoning recreatieparken

De provincie beschouwt permanente bewoning van recreatiewoningen als een onwenselijke ontwikkeling die daarom wordt uitgesloten in het omgevingsplan. Het gaat om een complexe problematiek. Zo voldoen de woningen veelal niet aan de normen voor gewone woningen voor wat betreft bouw, hinder en locatie. Ook gaat permanent gebruik voor bewoning ten koste van de ruimte voor verblijfsrecreatie. Om permanente bewoning tegen te gaan staan we nieuwe recreatiewoningen alleen toe in verblijfsrecreatieparken van enige omvang die bedrijfsmatig worden beheerd gericht op toeristische verhuur van alle recreatiewoningen. Het is daarbij wenselijk verblijven met een permanent karakter te voorzien van een Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). De provincie heeft een aantal parken waar het toeristisch recreatieve perspectief niet meer aanwezig is. Voor deze parken wordt in de Omgevingsverordening maatwerk geboden.

TT

Het volgende opschrift wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

UU

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

De effecten van klimaatverandering (weers-extremen, zeespiegelstijging) en bodemdaling hebben impact op de gezondheid en veiligheid van onze inwoners, de robuustheid van onze natuur, gebouwen en infrastructuur en aantrekkingskracht voor nieuwe investeringen (concurrentiekracht/vestigingsklimaat).

Om ervoor te zorgen dat in Zuid-Holland onze inwoners, bedrijven en investeringen gezond en veilig blijven, moeten we onze omgeving, ons beleid en ons handelen aanpassen aan de nieuwe omstandigheden. Dit betreft alle beleidsvelden van de provincie.

Beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling

De provincie zet zich in om klimaatverandering tegen te gaan. Ze werkt aan het verminderen van de CO₂-uitstoot en bodemdaling in de Veenweidegebieden volgens de afspraken uit het Klimaatakkoord, onderdeel land- en landgebruik. In Veenweidegebieden moet 1 Mton CO₂ worden bespaard in 2030. Het Zuid-Hollandse aandeel in de opgave wordt ingeschat op 21%, ofwel: 0,21 Mton. De provincie werkt hierbij samen met agrariërs, mede-overheden en maatschappelijke partijen in de veenweidegebieden via een gebiedsgerichte aanpak in het kader van het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Hierbij is zij zich ervan bewust dat de keuzes die ze maakt om bodemdaling te remmen, het watersysteem en landgebruik onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Ook is verdere kennisontwikkeling en beleidsvorming nodig. In overleg met de mede-overheden, maatschappelijke partijen, kennisinstituten en andere partijen werkt de provincie hieraan.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. Het wordt warmer, er is meer kans op een extreme regenbui, op een hittegolf en op een lange droge periode. De zeespiegel stijgt en als gevolg daarvan neemt de kans op een overstroming toe. Door lange droogte daalt de bodem. Zuid-Holland is kwetsbaar voor klimaatverandering door zijn ligging aan zee en door zijn lage ligging. De snelheid waarmee klimaatveranderingen zich manifesteren (extreme buien, droogte, hitte, zeespiegelstijging, bodemdaling) neemt nog altijd toe.

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom neemt de provincie nu maatregelen om ons voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk zorgt de provincie voor een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit haar ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomge-

ving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie.

De inzet van de provincie is om de overgang naar een klimaatbestendige provincie onlosmakelijk onderdeel uit te laten maken van het gehele provinciale beleid en de praktijk. Klimaatadaptatie is een dwarsdoorsnijdend thema dat vele beleidsterreinen raakt. Denk aan infrastructuur, landbouwtransitie, natuur, stedelijke ontwikkeling, etc. Op al deze terreinen zet de provincie in op de bescherming van mensen, leefomgeving en economie, tegen de gevolgen van overstromingen en extreem weer. Bijvoorbeeld door het stimuleren van innovatieve oplossingen voor waterberging en voorkomen van hittestress in stedelijk gebied. Ook werkt de provincie aan een duurzame zoetwatervoorziening waarbij vraag en aanbod in balans zijn, en aan het voorbereiden van onze natuur en economie op de klimaatverandering.

De inzet van de provincie is tevens om bij ruimtelijke ontwikkelingen (nieuw of in bestaand bebouwd gebied) de betrokken partijen de risico's als gevolg van de klimaatopgaven expliciet mee te laten wegen bij de locatiekeuze of inrichting van het gebied. Daarbij maakt de provincie in ieder geval gebruik van de uitkomsten van de klimaatstresstesten die overheden hebben uitgevoerd (volgens de afspraken uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie). Op die manier wordt bij nieuwe ruimtelijke projecten rekening gehouden met de impact van klimaatverandering en kan het risico op schade en slachtoffers voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is, worden beperkt. Centraal vertrekpunt daarbij is dat de provincie meer ruimte bieden aan het water, natuurlijke processen, en groen. Dit uitgangspunt draagt tevens bij aan andere opgaven als een gezonde leefomgeving, bescherming van de natuur en de verhoging van biodiversiteit.

Door beleid tijdig aan te passen, maakt de provincie tevens gebruik van kansen om adaptieve maatregelen mee te nemen in al geplande ruimtelijke projecten of ontwikkelingen, bijvoorbeeld op gebied van beheer en onderhoud van de eigen bezittingen als gebouwen, wegen en infrastructuur. Hiermee kan de provincie geld slimmer inzetten en bespaart ze kosten, beperkt ze schade en overlast, en geeft het goede voorbeeld.

VV

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidskeuzes van 7-3 Klimaatbestendig Zuid-Holland, opgewassen tegen de effecten van klimaatverandering en bodemdaling

7.3.1 Beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil, samen met alle belanghebbende partners en partijen, de directe en indirecte maatschappelijke kosten door bodemdaling beperken. Afhankelijk van de lokale omstandigheden, mogelijkheden en maatschappelijke urgentie is dat tegengaan van bodemdaling (mitigeren) of meebewegen (adapteren). Dit doet de provincie onder andere via gebiedsaanpakken.

In specifiek de veen(weide)gebieden wil de provincie de bodemdaling beperken, omwille van 1) de generieke klimaatopgave om broeikasgasemissies door veenoxidatie terug te dringen en 2) de soms plaatselijke noodzaak in urgent kwetsbare gebied(en), waar het blijven meebewegen met de veenbodemdaling tegen fysieke of financiële grenzen aanloopt en niet langer is te verantwoorden. Dit doet de provincie onder andere als regisseur van de Regionale Veenweide Strategieën (gericht op 2030) en via een bijdrage aan het, door het Rijk te regisseren, Nationaal Veenplan (met doorkijk naar 2050).

De provincie wil de gevolgen van (doorgaande) bodemdaling inzichtelijk en bespreekbaar maken, evenals het helpen bieden van handelingsperspectieven voor een vitale en (be)leefbare toekomst van de gebieden en mensen die het aangaat. Dit doet de provincie onder andere via het Nationaal Onderzoeksprogramma Veengebieden.

De provincie wil bij alle werkzaamheden, ruimtelijke ontwikkelingen en keuzes expliciet rekening houden met de bodemdalingsgevoeligheid. De provincie wil een gebalanceerde afweging tussen de verschillende doelen en belangen (mogelijk) maken.

De provincie verwacht van de waterschappen dat ze rekening houden met de gevolgen van bodemdaling, onder andere bij het vaststellen van de peilbesluiten en dat zij aangeven als dit knelt met andere normen, belangen, functies of grondgebruik.

De provincie verwacht van gemeenten en anderen dat ze bij locatiekeuzes voor het ontwikkelen van nieuwe woningbouwplannen of andere ruimtelijke ontwikkelingen, de bodemdalingsgevoeligheid van een gebied expliciet meenemen vanwege het toekomstig beheer. Dit wordt uitgewerkt in de beleidsregel "toekomstbestendig bouwen". Ook verwacht de provincie dat rekening wordt gehouden met de gevolgen van bodemdaling bij de uitvoering van werken zoals de aanleg van rioleringen en ophoogwerkzaamheden.

Aanleiding

De afgelopen jaren is bodemdaling steeds hoger op de bestuurlijk agenda's komen te staan.

- Enerzijds in relatie tot het Klimaatakkoord Parijs en ~~ons~~ het nationaal "Klimaatakkoord", omdat het tegengaan van veenbodemdaling bijdraagt aan de reductie van broeikasgasemissies (klimaat mitigatie).
- Anderzijds in relatie tot het in het nationaal "Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie" (DPRA), vanwege het omgaan met extreme neerslag (en dus wateroverlast in gedaalde gebieden of wegen) en het omgaan met extreme droogte (en dus funderingsschade in dalingsgevoelige gebieden).

De maatschappelijke kosten van bodemdaling, in bebouwd gebied en van veengronden, op de samenleving zijn groot:

- In vooral het bebouwde gebied - en in mindere mate ook in het landelijke gebied - zorgt bodemdaling - als gevolg van zetting of klink van slappe veen- of kleibodem, voor directe maatschappelijke kosten door verzakkingen, paalrot, wateroverlast, schade aan funderingen, gebouwen, cultureel erfgoed, wegen, rioleringen, kabels en leidingen.
- In de landelijke veenweidegebieden, zoals het Groene Hart, zorgt bodemdaling - als gevolg van veenafbraak en veenoxidatie door (bewust gestuurde) drooglegging of (natuurlijke) droogte - voor indirecte maatschappelijke kosten door met name de emissie van CO₂ en/of andere broeikasgassen, die zorgen voor klimaatverandering, maar ook door de invloed op de waterkwaliteit, het door kweldruk opbarsten van slootbodems of percelen en een ongelijke bodemdaling die zorgen voor een minder robuust watersysteem.

Daarom wil de provincie bodemdaling en bijbehorende maatschappelijke kosten beperken en handelingsperspectief bieden.

Motivering Provinciaal Belang

Het verstandig omgaan met of tegengaan van bodemdaling is geen wettelijke taak, maar pakt de provincie op vanuit een brede maatschappelijke verantwoordelijkheid en rolopvatting. Daarnaast is de provincie betrokken omdat:

- In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de provincies de regie nemen in het opstellen van Regionale Veenweide Strategieën.
- In het provinciaal "Convenant Klimaatadaptief Bouwen" is het bodemdalingbestendige bouwen hoger op de agenda heeft gezet.
- Bodemdaling raakt aan direct eigen provinciaal belang bij aanleg en beheer van provinciale wegen en andere infrastructuur op slappe bodem.

Nadere uitwerking

De aanpak van bodemdaling in het stedelijke gebied wordt door de provincie aangepakt als onderdeel van de door GS vastgestelde klimaatadaptatiestrategie 'Weerkrachtig Zuid-Holland'.

Voor de aanpak van de landelijke veenbodemdaling en de reductie van broeikasgassen uit veen, zijn afspraken gemaakt in het nationaal Klimaatakkoord, waarmee de provincie heeft ingestemd. De afspraak is om in 2030 de CO₂-eq emissies uit veen te hebben gereduceerd met 1 Mton per jaar (wat overeenkomt met ongeveer 20% van de huidige emissie uit veen in Nederland).

Een belangrijke sleutel om de veenbodemdaling te remmen of stoppen zit in het vernatten van de veenbodem, bijvoorbeeld door verhogen van de grondwaterstand of aangepast peilbeheer. Dat heeft echter gevolgen voor de economische houdbaarheid van het huidige grondgebruik en de grondgebruikers. Dit vraagt om een verken-, ontwikkel- en adaptatie- of (sociaal) transitie traject, op basis van kennis, kaders en handelingsperspectieven en een verdienmodel (of andere compen-

satie). De provincie wil hierover in gesprek met de landbouwsector en andere partijen. Dit gebeurt o.a. in het proces van het opstellen van de Regionale Veenweidestrategieën.

Waar synergiekansen met andere beleidskeuze zich voordoen wil de provincie die verbinding (mogelijk helpen) maken:

- Transitie naar een ander natter grondgebruik dat gepaard gaat met extensivering, biedt kansen voor synergie met
 - stikstofreductie en de bredere transitie naar circulaire landbouw en daarmee voor synergie met
 - verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit.

Daarnaast liggen er, voor een beperkt areaal (door regelgeving of fysieke mogelijkheden), kansen voor synergie met:

- Transitie naar een ander natter grondgebruik dat gepaard gaat met extensivering, biedt kansen voor synergie met
 - stikstofreductie en de bredere transitie naar circulaire landbouw en daarmee voor synergie met
 - verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit.
- Daarnaast liggen er, voor een beperkt areaal (door regelgeving of fysieke mogelijkheden), kansen voor synergie met:
 - conservering (onder water) van aardkundige waarden en cultuurhistorische bodemschatten,
 - transitie naar circulaire bouwen door de natte teelt van vezel- of houtgewassen,
 - energietransitie door de aanleg van energielandschappen, eventueel i.c.m. waterbergingengebied (drijvende zonnepanelen),
 - ontwikkeling van nieuwe landschappelijke kwaliteiten,
 - In bebouwd gebied liggen er kansen voor synergie met klimaatadaptatie en klimaatbestendig bouwen, doordat bodemdalingen gevoelig gedaald gebied extra kwetsbaar is voor de impact van extreme neerslag (wateroverlast) of droogte (zakkingen).

Waar conflicterende situaties zich voordoen wil de provincie een gebalanceerde (gebied specifieke) afweging tussen de verschillende belangen, doelen en normen (mogelijk helpen):

Het vernatten van veenbodem door het verhogen van de grondwaterstand of aangepast peilbeheer kan zorgen voor lastige/conflicterende keuzen doordat het zorgt voor:

- Het vernatten van veenbodem door het verhogen van de grondwaterstand of aangepast peilbeheer kan zorgen voor lastige/conflicterende keuzen doordat het zorgt voor:
 - een grotere zoetwatervraag, die ten tijde van extreme droogte vaker kan leiden tot schade door de noodzakelijke inlaat van brakwater
 - een grotere zoetwatervraag, die ten tijde van extreme droogte vaker kan leiden tot schade door de noodzakelijke inlaat van brakwater
 - een groter risico op wateroverlast, doordat de veenbodem natter is en minder buffercapaciteit heeft
- Ook kan bodemdaling worden veroorzaakt door onttrekkingen of winningen van grondwater of andere (delf)stoffen:
 - een groter risico op wateroverlast, doordat de veenbodem natter is en minder buffercapaciteit heeft

Ook kan bodemdaling worden veroorzaakt door onttrekkingen of winningen van grondwater of andere (delf)stoffen.

Naar een klimaatbestendig Zuid-Holland 7.3.2 Klimaatadaptatie

Wat wil de provincie bereiken?

De provincie wil dat Zuid-Holland een fijne plek blijft om te werken, wonen en recreëren, ook als omstandigheden veranderen. Daarom nemen we neemt de provincie nu maatregelen om ons zich voor te bereiden op klimaatopgaven als weersextremen (hitte, droogte, wateroverlast, overstromingen), zeespiegelstijging en bodemdaling. Samen met waterschappen, gemeenten en het Rijk zorgen we wordt er voor een klimaatbestendig en waterrobuust ingerichte provincie in 2050 gezorgd. Niet alleen om schade en overlast te beperken, maar ook vanuit onze ambitie te streven naar een gezonde, groene leefomgeving, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, goede bereikbaarheid en een veerkrachtige innovatieve economie.

Inzet van de provincie is om de transitie naar een klimaatbestendige provincie onlosmakelijk onderdeel uit te laten maken van het gehele provinciale beleid en de praktijk. Klimaatadaptatie is een dwarsdoorsnijdend thema dat vele beleidsterreinen raakt, denk aan infrastructuur, landbouwtransitie, natuur, stedelijke ontwikkeling, etc. Op al deze terreinen zet de provincie in op de bescherming van mensen, leefomgeving en economie tegen de gevolgen van overstromingen en extreem weer. Bijvoorbeeld door het stimuleren van innovatieve oplossingen voor waterberging en voorkomen van hittestress in stedelijk gebied. Ook werken we werkt de provincie aan een duurzame zoetwatervoorziening waarbij vraag en aanbod in balans zijn, en aan het voorbereiden van onze natuur en economie op de klimaatverandering.

Inzet van de provincie is tevens om bij ruimtelijke ontwikkelingen (nieuw of in bestaand bebouwd gebied) de betrokken partijen de risico's als gevolg van de klimaatopgaven expliciet mee te laten wegen bij de locatiekeuze of inrichting van het gebied. Daarbij wordt in ieder geval gebruik gemaakt van de uitkomsten van de klimaatstresstesten die overheden hebben uitgevoerd (conform de afspraken uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie). Op die manier wordt bij nieuwe ruimtelijke projecten rekening gehouden met de impact van klimaatverandering en kan het risico op schade en slachtoffers voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is, worden beperkt. Centraal vertrekpunt daarbij is dat meer ruimte wordt geboden aan het water, natuurlijke processen, en groen. Dit uitgangspunt draagt tevens bij aan andere opgaven als een gezonde leefomgeving, bescherming van de natuur en de verhoging van biodiversiteit.

Door beleid tijdig aan te passen maken wewordt er tevens gebruik gemaakt van kansen om adaptieve maatregelen mee te nemen in al geplande ruimtelijke projecten of ontwikkelingen, bijvoorbeeld op gebied van beheer en onderhoud van onze eigen assets als gebouwen, wegen en infrastructuur. Hiermee kunnen we kan geld slimmer inzetten worden ingezet en besparen we worden kosten, beperken we schade en overlast, en geven we bespaard. Daarnaast geeft de provincie hierdoor het goede voorbeeld.

Aanleiding

De provincie wil tijdig en adequaat inspelen op het opwarmende klimaat. Door de mondiale opwarming stijgt de zeespiegel en worden weerpatronen beïnvloed. Hierdoor neemt in Zuid-Holland de intensiteit van neerslag toe, is sprake van een toename van het aantal hittegolven en neemt de kans op extreme droogteperiodes toe. Verder daalt de bodem en neemt de brakke kwel toe. Deze veranderingen zullen de komende decennia voor nieuwe uitdagingen zorgen.

Omgaan met de weersextremen zal onvermijdelijk ook effect hebben op de inrichting van onshet stedelijk en landelijk gebied. In de provincie worden veel nieuwe woningen gebouwd, de economie groeit, de landbouw is in transitie, ambitieuze landschapsparken en nieuwe infrastructuur staan op stapel. Dit heeft allemaal impact op onze een (gezonde) leefomgeving. Daarnaast vindt uiteraard regulier beheer en onderhoud van de ruimtelijke inrichting plaats, zoals vervanging van riolering of onderhoud van bestaande wegenstructuren. Al deze opgaven samen vergen zowel lange termijn planning als flexibiliteit om mee te bewegen met veranderende omstandigheden, ofwel 'adaptief beleid'. Ten aanzien van klimaatadaptatie en de relatie met andere opgaven is de provinciale inzet vastgelegd in de strategie 'Weerkrachtig Zuid-Holland'.

Ambitie/ beleidsdoel

Op (inter)nationaal niveau zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop we onszelf moeten de provincie zichzelf moet voorbereiden op klimaatverandering. Klimaatadaptatie is onderdeel van het klimaatakkoord van Parijs en onderdeel van de Verordening voor een Europese klimaatwet. Nederland heeft bovendien een Nationale Adaptatiestrategie, en sinds 2018 het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

In de bijbehorende deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie staat dat Nederland voor 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht moet zijn. Daartoe hebben alle overheden in Nederland afgesproken dat klimaatadaptatie uiterlijk in 2020 onderdeel uitmaakt van hun beleid (smatig handelen).

In de ontwerp-NOVI (Nationale Omgevingsvisie) is klimaatadaptatie één van de richtinggevende prioriteiten. Het rijk maakt hierin de volgende beleidskeuze: Nederland is in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust. Bij (her)ontwikkelingen wordt voorkomen dat het risico op schade en slachtoffers door overstromingen of extreem weer toeneemt, voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is.

In de ontwerp-NOVI (Nationale Omgevingsvisie) is klimaatadaptatie één van de richtinggevende prioriteiten. Het rijk maakt hierin de volgende beleidskeuze: Nederland is in 2050 klimaatbestendig

en waterrobuust. Bij (her)ontwikkelingen wordt voorkomen dat het risico op schade en slachtoffers door overstromingen of extreem weer toeneemt, voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is.

Motivering Provinciaal Belang

Klimaatadaptatie is een opgave die zich op meerdere schaalniveaus voordoet ((inter)nationaal, regionaal, lokaal) en daarom vraagt om een goede samenwerking tussen de verschillende overheden. Iedere overheid draagt bij vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheid.

De provincies hebben zich gecommitteerd aan het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie en de Nationale Adaptatiestrategie. De provincie draagt aan het uitvoeren van deze programma's bij vanuit haar verantwoordelijkheid voor de (regionale) ruimtelijke ordening, natuur, milieu en infrastructuur, en verbinder tussen stedelijk en landelijk gebied. De provincie Zuid-Holland werkt hierbij nauw samen met gemeenten, waterschappen en het Rijk en andere stakeholders zoals projectontwikkelaars, de bouwsector en terreinbeheerders om deze doelen te bereiken.

Nadere uitwerking

De fysieke leefomgeving wordt komende decennia zodanig ingericht dat deze de gevolgen van klimaatverandering doelmatig kan opvangen. Dit geldt voor zowel nieuwbouwontwikkelingen, alsook de fysieke leefomgeving van bestaand bebouwd gebied. Zo wordt voorkomen we dat extreme weersomstandigheden leiden tot onnodige schade aan bijvoorbeeld gebouwen, infrastructuur, landbouw, natuur, en economie. Het werken aan klimaatadaptatie heeft de provincie binnen Zuid-Holland voor zes verschillende beleidsvelden uitgewerkt in de strategie 'Weerkrachtig Zuid-Holland':

~~Toekomstbestendige bebouwing:~~ *Toekomstbestendige bebouwing:*

Samen met onder meer partijen uit de bouwsector, waterschappen, gemeenten en natuurorganisaties is afgesproken dat klimaatadaptief bouwen de norm is in Zuid-Holland. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn toegerust op de gevolgen van klimaatverandering. Daartoe is een Leidraad en Programma van Eisen klimaat adaptief bouwen opgesteld. Hierin is onder andere aandacht voor het voorkomen van wateroverlast en hittestress in de gebouwde omgeving.

Ook bestaand bebouwd gebied zal klimaatbestendig ingericht moeten worden. Met behulp van de klimaatstresstesten en risicodialogen met stakeholders bereiden overheden maatregelen in de fysieke leefomgeving voor om de gevolgen van klimaatverandering zoveel als mogelijk op te kunnen vangen en maken afspraken met private partijen om hun eigendommen/bebouwing klimaatadaptatief te maken.

~~Robuuste infrastructuur:~~ *Robuuste infrastructuur:*

Ook bij extreme weersomstandigheden blijft onze infrastructuur optimaal inzetbaar, met minimale verkeershinder. Dat is een belangrijke voorwaarde voor het vestigingsklimaat en de economie, maar ook om adequaat te kunnen handelen bij calamiteiten. Daarnaast zien we de provinciale infrastructuur als aanjager voor adaptatie en innovatie in de regio.

~~Groene leefomgeving:~~ *Groene leefomgeving:*

Zuid-Holland investeert in een gezonde, aantrekkelijke en veilige leefomgeving voor mens en natuur. Daarom zetten we de provincie in op kwalitatief hoogwaardig en bereikbaar groenblauw in en om de stad, ontwikkeling van nationale parken, diversiteit in landschappen en duurzame landbouw. Door klimaatverandering wint deze inzet aan urgentie: toevoegen van- en ruimte bieden aan meer groen en water zijn effectieve oplossingen in het tegengaan van wateroverlast en hittestress in met name stedelijk gebied. Vooral groepen zoals ouderen en zieken die extra kwetsbaar zijn voor hittestress kunnen daarvan profiteren.

Klimaatverandering zorgt daarnaast voor nieuwe uitdagingen. Bijvoorbeeld waar het de impact op de natuur betreft. Andere soorten dieren en planten doen hun intrede. De biodiversiteit, bijvoorbeeld de insectendiversiteit of kwetsbare gewassen, staat nog meer onder druk door onder meer droogte en verzilting. Klimaatverandering kan het behoud van sommige iconsoorten wellicht onhoudbaar maken. Landschappen veranderen doordat andere gewassen of landbouwfuncties worden gekozen ten gunste van waterpeilstijging in bodemdalingsgevoelige gebieden. Het is onze ambitie om in Zuid-Holland deze rijke groenblauwe leefomgeving maximaal te benutten in het tegengaan van en beschermen tegen de negatieve gevolgen van weersextremen.

Waardevol Water: Waardevol Water:

Nieuwe weersomstandigheden zoals langdurige droogte en hitte zetten beschikbaarheid en kwaliteit van zoet water onder druk. De beschikbaarheid van zoet water gaat veranderen door klimaatverandering en zeespiegelstijging. Het grondwater wordt zouter (interne verzilting), door zeespiegelstijging en lage rivierafvoeren komt met name in de kuststreek zout zeewater steeds verder landinwaarts, zowel in de rivieren als ondergronds (externe verzilting). Bovendien zorgt in perioden van droogte de verminderde aanvoer van rivieren en neerslag voor hogere concentraties vervuilende stoffen in ons het water. Als deze concentraties in het rivierwater te hoog worden, heeft dat gevolgen voor de inlaatpunten voor drinkwater of oppervlaktewater. Daarmee lopen naast drinkwater, ook functies in het achterland, zoals landbouw, nat houden van veengebieden en natuur, risico. De provincie Zuid-Holland is dan ook samen met de partners uit het Deltaprogramma zoetwater alert op ontwikkelingen die een bedreiging kunnen zijn voor het aanwezige zoetwater in Zuid-Holland.

Voldoende schoon water is een basisvoorwaarde voor een goed leefklimaat, voedselvoorziening en de regionale economie. Ook het tegengaan van bodemdaling in zowel stedelijk als landelijk gebied vraagt voldoende beschikbaarheid van water. Daarom streeft de provincie samen met haar partners naar een duurzame, klimaatbestendige watervoorziening en goede waterkwaliteit.

Voldoende schoon water is een basisvoorwaarde voor een goed leefklimaat, voedselvoorziening en de regionale economie. Ook het tegengaan van bodemdaling in zowel stedelijk als landelijk gebied vraagt voldoende beschikbaarheid van water. Daarom streeft de provincie samen met haar partners naar een duurzame, klimaatbestendige watervoorziening en goede waterkwaliteit.

Een adaptieve economie: Een adaptieve economie:

Voor de economie geldt dat een aantrekkelijk vestigingsklimaat randvoorwaardelijk is om te kunnen floreren. Voor bedrijven geldt dat bedrijfszekerheid en continuïteit een basisvoorwaarde zijn om te kunnen functioneren. Tijdig anticiperen op de effecten en kansen van klimaatverandering is een voorwaarde voor een duurzaam en aantrekkelijk vestigingsklimaat.

De inzet van de provincie is er dan ook op gericht om de bedrijventerreinen en Greenports toekomstbestendig te maken. Onderdeel daarvan is deze voor te bereiden op de gevolgen van de klimaatverandering in de vorm van extreem weer. De Greenports bijvoorbeeld willen we wil de provincie voorbereiden op mogelijke perioden van hitte en droogte en daarmee gepaard gaande verzilting. Ook vanuit het oogpunt van veiligheid is tijdig anticiperen is een goed voorbereide haven van Rotterdam en andere bedrijventerreinen in de provincie van groot belang.

Veerkracht bij extremen: Veerkracht bij extremen:

Het

Ons streven is een weerbare provincie, die goed voorbereid is op het omgaan met weersextremen als gevolg van klimaatverandering en daarmee gepaard gaande potentiële calamiteiten. De provincie Zuid-Holland is samen met andere overheden en private eigenaren medeverantwoordelijk voor de vitale en kwetsbare voorzieningen op lokaal en regionaal niveau, vanwege het risico op ontvruchting bij uitval. De provincie Zuid-Holland heeft ook speciale aandacht voor de weerbaarheid van kwetsbare groepen in onze samenleving, zoals voor ouderen bij perioden van hitte. Voor de vitaal en kwetsbare functies drinkwater, infrastructuur en olie en chemie zet de provincie vanuit haar verantwoordelijkheid actief in op het reduceren van de risico's voor deze sectoren bij extreem weer.

Beleidsmatig is er een belangrijke samenhang met de beleidskeuzen over woningbouw (toekomstbestendig bouwen), water (waterveiligheid en wateroverlast en mooi en schoon water), bodemdaling (beperken maatschappelijke kosten door bodemdaling) en met de ambities betreffende de energietransitie. Voor de laatstgenoemde is samenhang zowel op strategisch niveau als op tactische en operationeel niveau. Op strategisch niveau zijn de opgaven gelinkt omdat zij beide het klimaat betreffen. Op tactisch en operationeel niveau speelt o.a. de toegenomen vraag naar koelte en wens om zoveel mogelijk werk met werk te combineren.

WW

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Beleidsdoel 6-3 Afspraken met regio's

6-3 Afspraken met regio's

De provincie maakt met regio's en gemeenten afspraken over een passend woningaanbod voor alle doelgroepen en voldoende passende ruimte voor werklocaties. Het afgelopen jaar zijn er belangrijke stappen gezet op grote gebiedsontwikkelingen in Zuidplas en Valkenhorst. De komende jaren verwachten we stappen te zetten voor de ontwikkeling van de Binckhorst.

Een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving maken met sterke steden en dorpen vereist een integrale ruimtelijke afweging tussen verschillende belangen en een inzet van en samenwerking tussen veel partijen. De provincie wil dat de woningbouwopgave in Zuid-Holland hand in hand gaat met behoud van werkgelegenheid. In de praktijk blijkt dit ingewikkeld. Door de schaarste aan ruimte en de wens niet meer in het groen te bouwen nadert de huidige praktijk van functiescheiding zijn grenzen. Met functiemenging en woon-werkakkoorden brengen we de diverse opgaven bij elkaar en werken we aan toekomstbestendige gebiedsontwikkeling.

In de verstedelijkingsopgave komen woningbouwvraagstukken en de vraag naar werklocaties samen. Kwantitatief omdat de behoefte aan ruimte voor zowel wonen als werken toeneemt. Kwalitatief omdat er een groeiende behoefte en mogelijkheid is voor meer informele woon-werkmilieus waar kennisontwikkeling, kruisbestuiving en functiemenging sleutelbegrippen zijn. Terwijl vanuit verstedelijking dan ook vaak gemengde gebieden als stip op de horizon genoemd worden, komen in de huidige praktijk en verstedelijkingsdruk vooral de conflicterende situaties tussen bedrijventerreinen en wonen (transformatieplannen) naar voren. Het risico op vertraging van woningbouw enerzijds en verdringing van betaalbare werklocaties anderzijds is groot.

[Vervallen]

XX

De volgende sectie wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

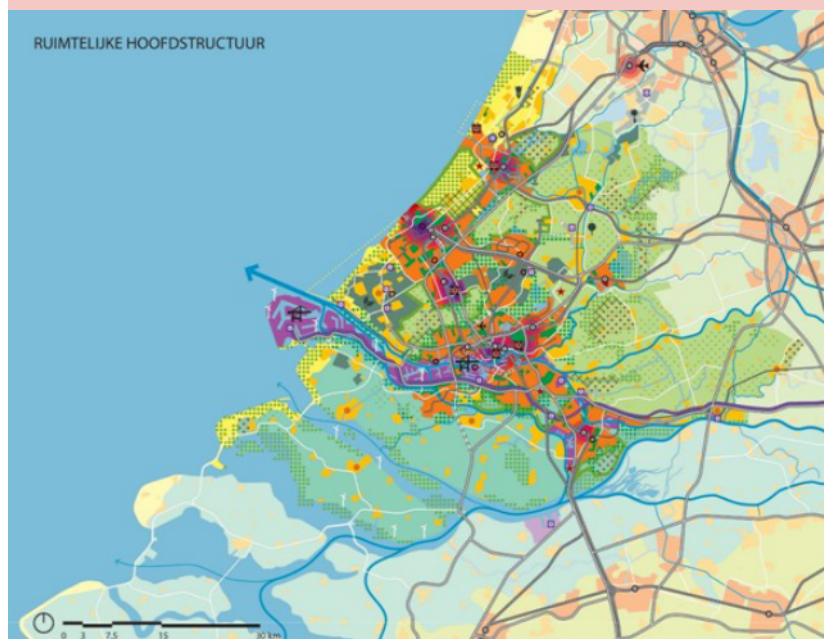
9. Ruimtelijke hoofdstructuur

Integraal kaartbeeld

De ruimtelijke hoofdstructuur toont de essentie en de samenhang van verschillende ruimtelijke beleidskeuzes uit de Omgevingsvisie. Het integrale kaartbeeld van de ruimtelijke hoofdstructuur is opgebouwd uit de volgende kaartbeelden:

1. Het dagelijks stedelijk systeem, dat bestaat uit de stedelijke agglomeratie en de daarmee via HOV verbonden regiokernen.
2. De hoogstedelijke zone tussen Leiden en Dordrecht.
3. Het logistiek-industriële systeem van mainport, greenports langs vaarwegen en zware infrastructuur.
4. De samenhang van grote landschappelijke eenheden met de stedelijke agglomeratie.
5. De groene ruimte en de groenblauwe structuur.
6. Het bodem- en watersysteem.
7. Energie.

Aanvullend hierop toont de ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond indicatief de ruimtelijke situatie van de ondergrond.

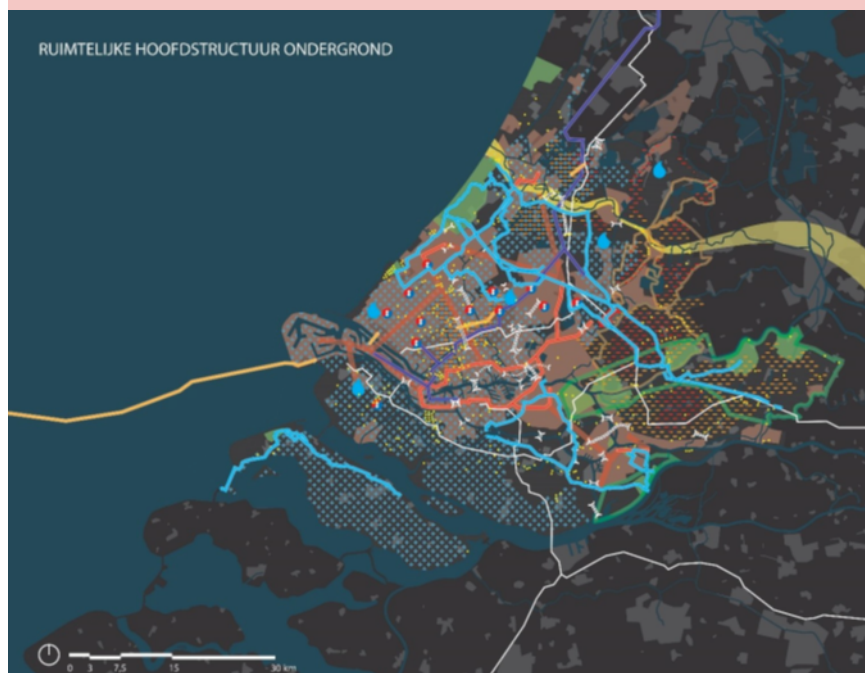

Ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond

De drukte in de ondergrond neemt toe als gevolg van nieuwe mogelijkheden om de ondergrondse ruimte te benutten en de toenemende druk op de bovengrondse ruimte. Dat vraagt om een actieve ordening van ondergrondse functies, afgestemd met bovengrondse ontwikkelingen, in een driedimensionale planvorming (3D-ordening):

De ruimtelijke hoofdstructuur van de ondergrond toont indicatief en informatief de huidige ruimtelijke situatie van de ondergrond en strategische doelstellingen voor de ondergrond. De kaart verbeeldt de grotere ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang én de gebieden met een specifieke betekenis vanuit een ondergronds belang. Onder de grote ondergrondse infrastructuur van bovenlokaal belang zijn meegenomen de (buis)leidingen, warmtenetwerken, tunnels in het openbaar vervoer en wegennetwerk. Gebieden met een specifiek ondergronds belang hebben betrekking op de bescherming/reservering voor de drinkwatervoorziening, de ambitie voor bodemenergie, de stimulering van ondergrondse waterberging, aardkundige waarden en hoge archeologische waarden.

Dagelijks stedelijk systeem

Legenda

Water	Stimuleren ondergrondse waterberging
Bebouwd gebied	Beschermingsgebieden voor grondwater
Onbebouwd gebied	Strategische drinkwaterreserves
Buisleidingstraat / buisleidingstrook	Rivierwatertransportleiding
CO2 leiding	Knikpuntgebied bodemdaling
Hoogspanning ondergronds	Prioritaire aanpak bodemdaling
Warmtenetwerk (bestaand en in aanleg)	Sterk bodemdalingsgevoelig veengebied
Potentieel bovenregionaal warmtenetwerk	Bodemdalingsgevoelig veengebied
Aardwarmteproject	Zout grondwater
Ambitiegebied bodemenergie	Gebied met hoge archeologische waarde
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (inter)nationale weg	Limes
Tunnel / aquaduct / half verdiepte (boven)regionale weg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte spoorweg	
Tunnel / aquaduct / half verdiepte HOV-lijn	

De provincie koppelt de ruimtelijke ontwikkeling aan het op orde brengen en opwaarderen van het mobiliteitsnetwerk. De nog beschikbare capaciteit op dat netwerk helpt om keuzes te maken over verdichting en concentratie in de bebouwde ruimte. Zo wordt zowel het mobiliteitsnetwerk als de bebouwde ruimte beter benut.

Het ruimtelijk beleid en het mobiliteitsbeleid dragen beide bij aan de concurrentiekracht van Zuid-Holland. Het behalen en benutten van schaal- en clustervoordelen is daarbij een belangrijke voorwaarde voor een gevarieerde en innovatieve economie.

Schaal- en clustervoordelen bepalen in hoge mate de agglomeratiekracht. Ze ontstaan bij een concentratie van wonen, werken en (kennis)voorzieningen in centra en vervoersknooppunten, en uitstekende verbindingen met en tussen die centra en knooppunten.

Voor mobiliteit stelt de provincie de behoefte van de mobiliteitsgebruiker centraal. Dit betekent zo veel mogelijk keuzevrijheid tussen vervoersalternatieven en een integrale benadering van het netwerk.

Voor de bebouwde ruimte streeft de provincie naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied. De provincie zet ten eerste in op verdichting, concentratie en specialisatie binnen het bestaand stads- en dorpsgebied, en ten tweede op een hiërarchie van knooppunten en centra met een goede onderlinge bereikbaarheid.

Legenda

	Stedelijke agglomeratie		Water
	Stedelijk centrumgebied		Recreatiegebied
	Regiokern		Stedelijk groen
	Kern		
	Overige bebouwing		
	HOV knooppunt		
	HOV halte		
	Stedelijke ontwikkelingsruimte van bovenreg. belang		
	Luchthaven		
	(Inter)nationaal HOV-net		
	(Boven)regionaal HOV-net		
	Ontbrekende schakel (boven)regionaal HOV-net		
	(Boven)regionaal HOV-net bus		
	HOV over water		
	(Inter)nationaal wegnnet		
	Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegnnet		
	(Boven)regionaal wegnnet		
	Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegnnet		

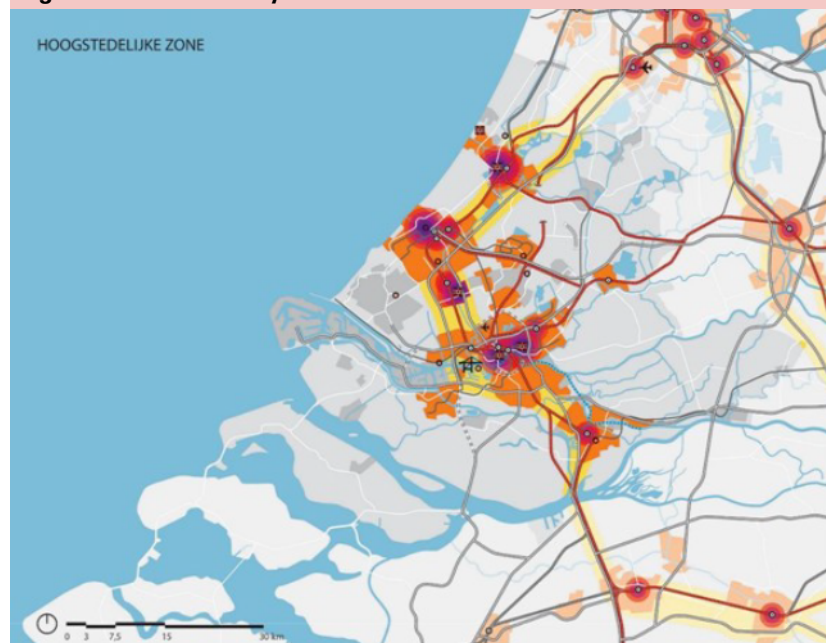
Hoogstedelijke zone

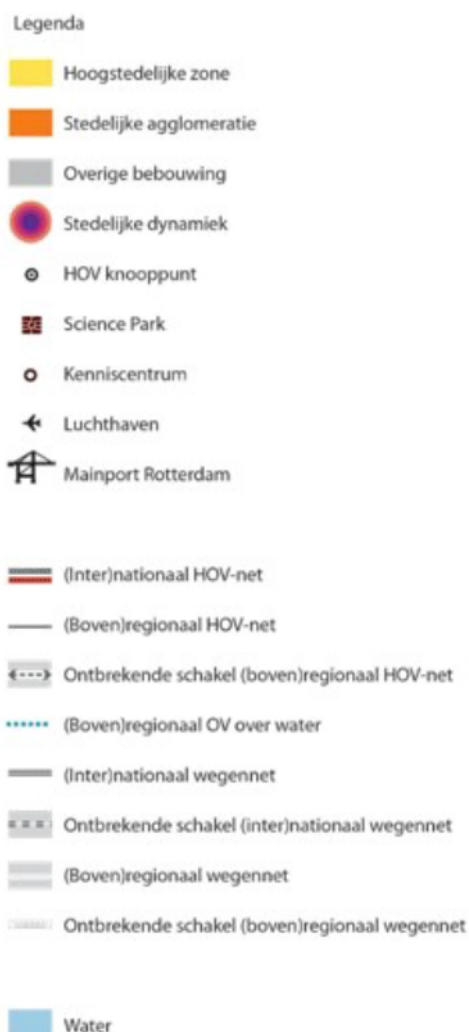
Kennis, hoogstedelijke voorzieningen en de diensteneconomie zijn en worden geconcentreerd in het deel van de stedelijke agglomeratie dat ligt rond de lijn Leiden-Dordrecht. Deze 'hoogstedelijke zone' kenmerkt zich door een goede connectiviteit, hoogwaardige stedelijke voorzieningen en een internationaal onderscheidende kennisinfrastructuur van universiteiten, kennis- en onderzoeksinstellingen en science parken. De kwaliteit van de kennisinfrastructuur is sterk bepalend voor de mate waarin de regio in staat is nieuwe kennis te ontwikkelen en toponderzoek, buitenlandse bedrijven en kenniswerkers aan te trekken. De kennisinfrastructuur vormt daarmee een belangrijk onderdeel voor een concurrerend vestigingsklimaat.

De Zuid-Hollandse kennisinfrastructuur bestaat uit een select aantal locaties. Deze locaties onderscheiden zich door een sterke concentratie van kennisintensieve bedrijvigheid rondom een universiteit, kennisinstituut en/of Research & Development bedrijf en een hoge mate van inhoudelijke, organisatorische en fysieke verbondenheid. De locaties vormen daardoor een samenhangende kennis-as.

De ruggengraat van deze kennis-as wordt gevormd door enerzijds de scienceparken Bio Science Park in Leiden en Oegstgeest, TIC-Delft (TU Delft Campus Zuid, Biotech Park), Rotterdam EUR Hoboken en EUR Woudestein en ESTEC/Space Business Park en anderzijds de kenniscentra. De kenniscentra vallen uiteen in twee types. Ten eerste zijn er de kenniscentra waar kennisintensieve bedrijvigheid en gerelateerd onderwijs elkaar ontmoeten zoals Leerpark Dordrecht, HortiCampus Naaldwijk/Bleiswijk, Den Haag Internationale Zone, RDM campus Rotterdam, Dutch Innovation Factory Zoetermeer. Daarnaast zijn er de grote researchcentra van ondernemingen zoals Shell Exploration, Unilever Vlaardingen en AKZO Sassenheim.

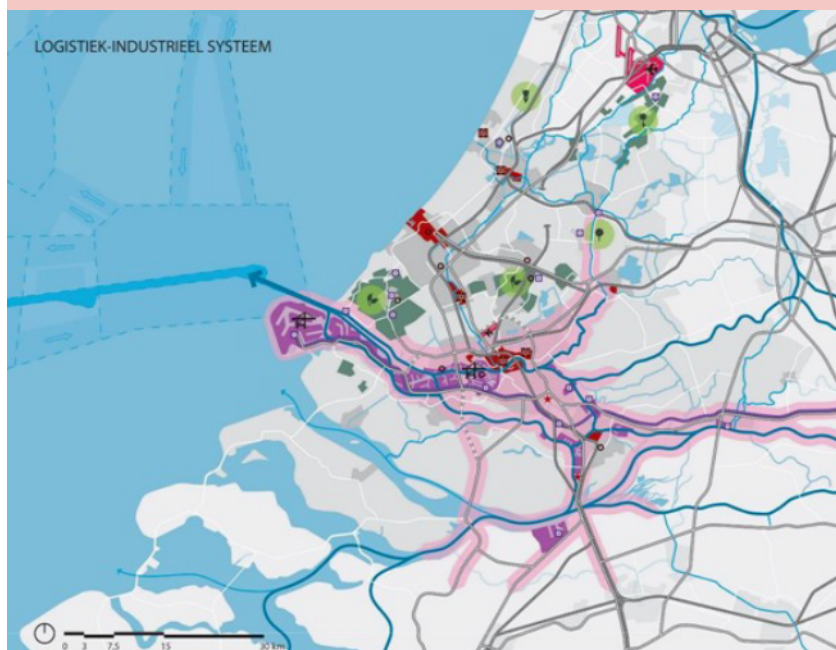
Logistiek-industrieel-systeem

Het logistiek-industriële-systeem langs rivieren en zware infrastructuur bundelt de hoofdstromen van goederen en het havenindustriële complex, de greenports, de logistieke dienstverlening en de gerelateerde kenniscentra. De mainport en de greenports zijn schoolvoorbeelden van volwassen clusters die tot de wereldtop behoren. De provincie wil die topositie behouden en waar mogelijk versterken en streeft naar synergie van mainport Rotterdam en greenports.

Landschappelijke eenheden

Legenda

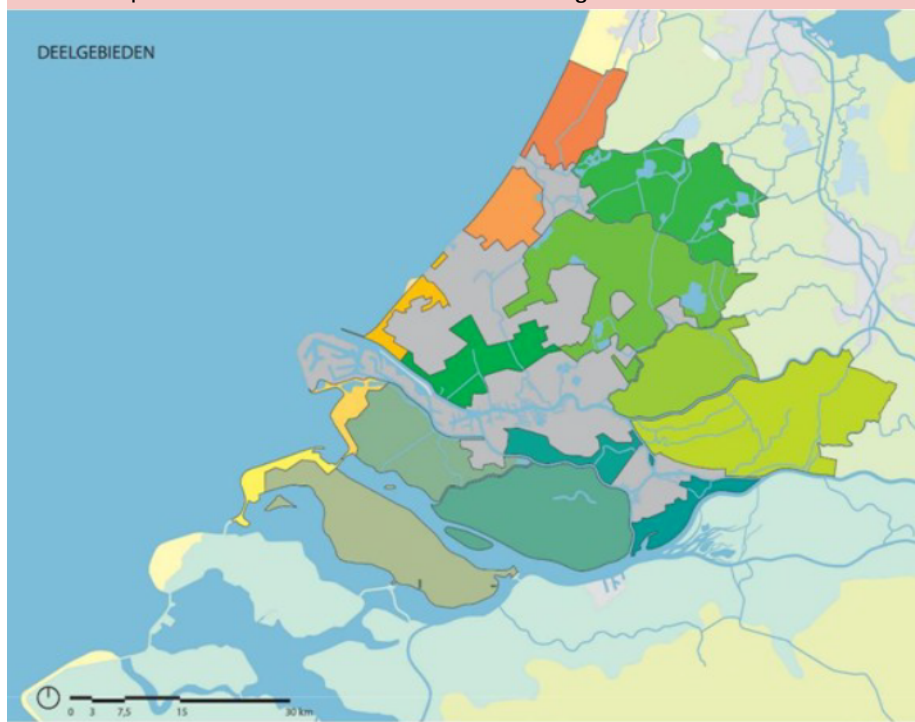
As Mainport Rotterdam (indicatief)	Betuwelijn
Havenindustrial complex	Goederenvervoer op (inter)nationaal HOV-net
Glastuinbouwgebied	(Inter)nationaal wegennet
Luchthaventerrein	Ontbrekende schakel (inter)nationaal wegennet
Stedelijk centrumgebied	(Boven)regionaal wegennet
Overige bebouwing	Ontbrekende schakel (boven)regionaal wegennet
Logistiek overslagpunt	(Inter)nationaal vaarwegennet
Science Park	(Boven)regionaal vaarwegennet
Kenniscentrum	Water
Mainport Rotterdam	Verkeersscheidingstelsel zeevaart
Greenport Westland Oostland	
Greenport Boskoop	
Greenport Bollenstreek	
Greenport Aalsmeer	
Stedelijke ontwikkelingsruimte van bovenreg. belang	
Luchthaven	

De groene ruimte bestaat uit de overwegend onbebouwde ruimte buiten de steden, dorpen, linten en kassen en uit de stedelijke groen- en waterstructuur. Deze groene ruimte, en daarbinnen vooral de natuur en het cultureel erfgoed, heeft een intrinsieke waarde. De groene ruimte draagt in hoge mate bij aan de biodiversiteit in de provincie en kent kwaliteiten die onderscheidend en uniek zijn.

vanwege de typisch Zuid-Hollandse combinatie van deltalandschappen: het kustlandschap, het veenlandschap en het rivierdeltalandschap. Deze landschappen zijn ontstaan op het grensvlak van zout en zoet, van land, zee en rivieren. Ze vormen de grondslag voor de identiteit van de bebouwde en de groene ruimte in de provincie en vertellen de geschiedenis van Zuid-Holland.

Belangrijk is het versterken van de economische kracht van de groene ruimte. De provincie wil ruimte bieden voor agrarisch ondernemerschap en andere economische activiteiten die passen bij de gebiedskwaliteiten. Ruimtelijke ontwikkelingen die maatschappelijk en economisch gewenst zijn, moeten bijdragen aan de balans tussen de instandhouding, benutting en versterking van de bestaande gebiedskwaliteiten.

Te midden van de grote steden heeft het Groene Hart grote aantrekkingskracht vanwege de ruimtelijke kwaliteiten, de aansluiting op internationale vervoersknooppunten (Schiphol en Rotterdam) en de vele producten en diensten voor de stedelingen.

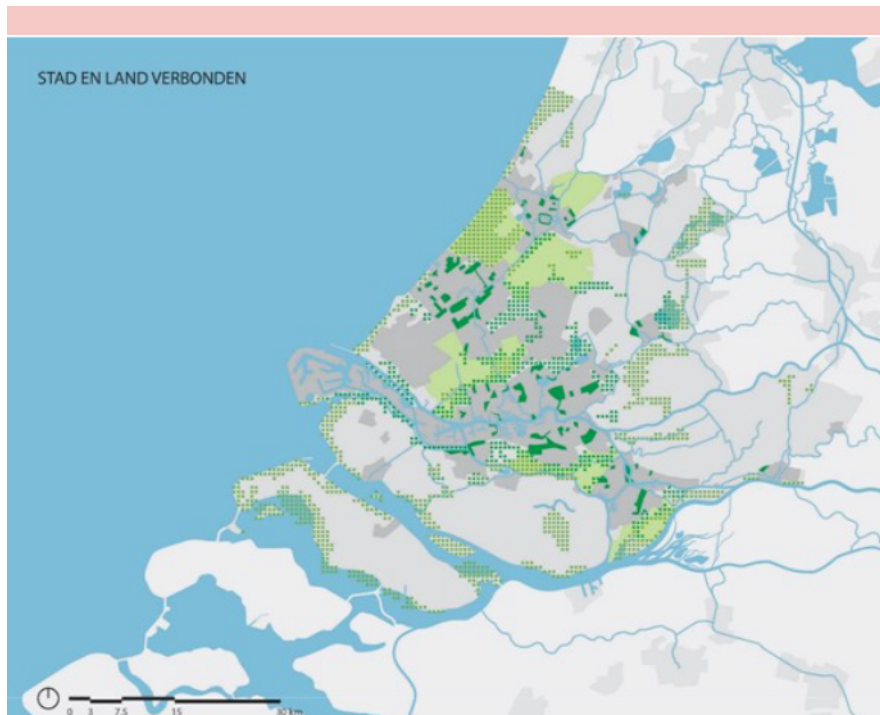

Groene ruimte

De groene ruimte in Zuid-Holland is veelzijdig. De grote agrarische cultuurlandschappen behoren ertoe, net als de wateren in de flanken van de provincie en de natuurgebieden. Ook de kleinere landschappen en groengebieden in de nabijheid van de steden dragen bij aan de veelzijdigheid van de groene ruimte, evenals de groen- en waterstructuren in de stad zelf die als 'haarvaten' van de onbebouwde ruimte het stedelijk gebied dooraderen. De economie van het landelijk gebied is bijna net zo divers als die van het stedelijk gebied. Zowel gezien vanuit de economische vitaliteit als vanuit de ruimtelijke kwaliteit is een benadering uitsluitend gericht op functiescheiding in het landelijk gebied niet langer effectief.

De provincie zet in op een betere, gebiedsgerichte verweving van de verschillende 'klassieke' functies in de groene ruimte (landbouw, natuur, recreatie, water, cultuurhistorie) en een betere relatie tussen stad en land. Een gezamenlijke opgave is om de groene kwaliteiten zowel binnen als buiten de stad te versterken en de samenhang tussen stedelijke parken, recreatiegebieden, natuurgebieden en agrarisch landschap te vergroten. De provincie zet daarom in op de groenblauwe structuur. Dat is een samenhangend stelsel van verschillende groene ruimtes en routes die stad en land met elkaar verbinden: de grote parken en groenblauwe dooradering in de stad; recreatieve stad-land verbindingen en poorten; recreatiegebieden om de stad; de groene buffers en belangrijke recreatieve routes in het landelijk gebied.

Bodem- en watersysteem

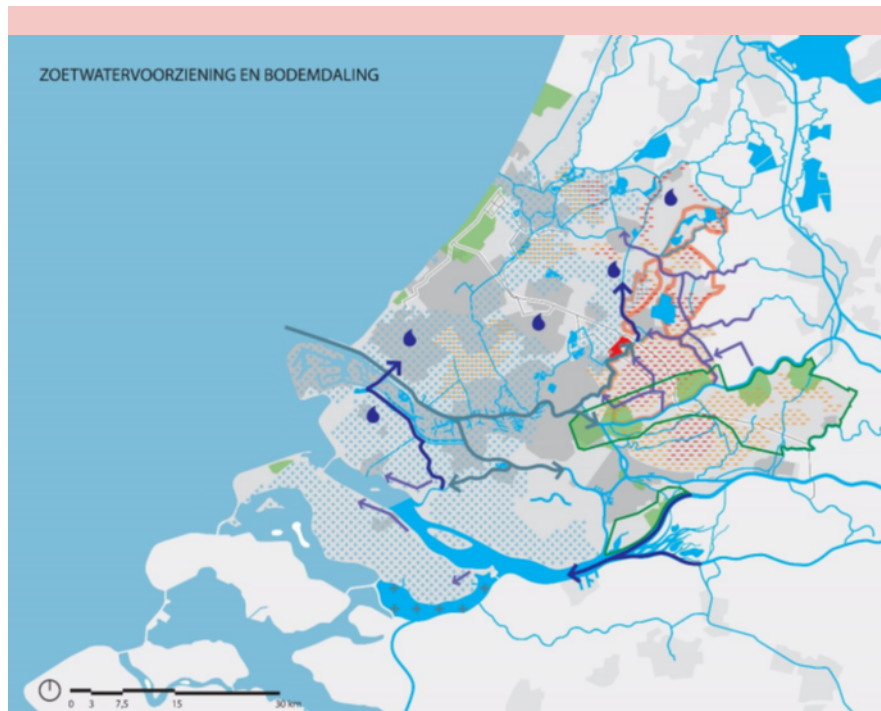

Legenda

- Natuurgebied
- Recreatiegebied
- Groene buffer
- Stedelijk groen

Klimaatverandering, toenemende verzilting, inklinking en het veranderend ruimtegebruik (ook in de ondergrond) vergen aanpassingen van en keuzes in het bodem- en watersysteem, die in veel gevallen invloed hebben op de ruimtelijk ordening. Deze keuzes hebben het achterliggende doel dat Zuid-Holland beschermd blijft en dat het mogelijk blijft om water in zijn vele hoedanigheden beter te benutten. De kwaliteit en functionaliteit van water dienen optimaal te zijn en vragen permanent om verbetering en bescherming.

Bij aanpassingen aan het watersysteem gelden twee uitgangspunten: ze zijn klimaatbestendig en de natuurlijke processen krijgen, waar dat kan, meer ruimte of worden beter benut. Delen van Zuid-Holland hebben te maken met een specifiek probleem: de daling van de veenbodem. Het proces van bodemdaling kan niet volledig worden gestopt (zonder ingrijpende vernatting). Op lange termijn gaat het veenlandschap onvermijdelijk veranderen. Dat kan consequenties hebben voor het ruimtegebruik. Bodemdaling veroorzaakt verder een aanzienlijke uitstoot van broeikasgassen. Oxidatie van veenweidegebieden vormt de grootste bron van emissie uit landgebruik.

Legenda

- Zoetwater
- Zoutwater / brak water

Zoetwatervoorziening

- Strategische zoetwateraanvoer
- Uitbreiden / aanpassen zoetwateraanvoer
- Drinkwatertransportleiding
- Stimuleren ondergrondse waterberging
- Beschermingsgebieden voor grondwater
- Strategische drinkwaterreserves

Bodemdaling en verzilting

- Knikpuntgebied bodemdaling
- Sterk bodemdalingsgevoelig veengebied
- Bodemdalingsgevoelig veengebied
- Zout grondwater
- Op termijn zout
- Externe verzilting oppervlaktewater
- Veenbodems

Energie

De provincie streeft naar een substantiële verhoging van het aandeel duurzame energie in Zuid-Holland. Hierbij wordt rekening gehouden met de kenmerken van Zuid-Holland, namelijk relatief veel industrie, weinig onbebouwde ruimte en veel windvermogen. De provincie spant zich daarnaast in om Europese en nationale energiedoelen in de breedte te bereiken, namelijk het realiseren van de reductie van energiegebruik en uitstoot van broeikasgassen (met name CO₂).

De provincie werkt op een integrale manier aan het bevorderen van de energietransitie. In de breedte gaat het om het toewerken naar besparing, opwekking en CO₂-reductie op vele terreinen, waarbij de mainport, de greenports, het stedelijk gebied en mobiliteit alle van belang zijn. In het licht van de reductie van broeikasgassen is ook het tegengaan van bodemdaling een relevant onderwerp (het gaat hierbij om CO₂ en methaan).

[Vervallen]

YY

Bijlage 1 wordt op de aangegeven wijze gewijzigd:

Bijlage 1 Overzicht informatieobjecten

<i>Bedrijventerrein</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-2/nld@2024-04-25;1
<i>Bodemdalingsgevoelig gebied</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-12/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-12/nld@2025-02-10;2
<i>Concessie- en contractgebied openbaar vervoer</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-21/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-21/nld@2025-02-10;2
<i>Erfgoed (beleven)</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-33/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-33/nld@2025-02-10;2
<i>Detailhandel</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-23/nld@2024-04-25;1
<i>Erfgoed (beschermen)</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-37/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-37/nld@2025-02-10;2
<i>Externe veiligheid</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-42/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-42/nld@2025-02-10;2
<i>Gebied met hoge of zeer hoge bekende archeologische waarde en Neder-Germaanse Limes verwachtingszone</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-50/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-50/nld@2025-02-10;2
<i>Groenblauwe structuur</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-10/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-10/nld@2025-02-10;2
<i>Havenindustriële complex</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-14/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-14/nld@2025-02-10;2
<i>Kernnet logistiek (SVIR)</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-30/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-30/nld@2025-02-10;2
<i>Provinciale infrastructuur</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-49/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-49/nld@2025-02-10;2
<i>Kantoren</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-27/nld@2024-04-25;1
<i>Ruimtelijke kwaliteit en beschermingscategorieën</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-34/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-34/nld@2025-02-10;2
<i>Stedelijke ontwikkeling</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-28/nld@2024-04-25;1 /join/id/regdata/pv28/2024/3-28/nld@2025-02-10;2
<i>Landschappen</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-32/nld@2024-04-25;1
<i>Luchthaven</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-35/nld@2024-04-25;1
<i>Natura2000-gebied</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-38/nld@2024-04-25;1
<i>NatuurNetwerk Nederland</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-41/nld@2024-04-25;1
<i>Provincie Zuid-Holland</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-1/nld@2024-04-25;1
<i>Verblijfsrecreatie buiten bestaand stads- en dorpsgebied</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-5/nld@2024-04-25;1
<i>Windenergie</i>	/join/id/regdata/pv28/2024/3-3/nld@2024-04-25;1

Motivering

Herziening Omgevingsbeleid 2024 heeft betrekking op de drie onderdelen van het Omgevingsbeleid:

- Omgevingsvisie Zuid-Holland;
- Omgevingsprogramma Zuid-Holland;
- Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV);

De Omgevingswet schrijft voor dat over deze drie onderdelen afzonderlijk wordt besloten. Dit besluit heeft specifiek betrekking op de wijziging van de Omgevingsvisie Zuid-Holland.

Het betreft een brede herziening waarbij de structuur gedeeltelijk is aangepast en alle beleidskeuzes nog eens kritisch tegen het licht zijn gehouden. Verder worden de beleidskeuzes nu ook voorafgegaan door het hoofdstuk 'Visie algemeen'. Dit hoofdstuk werd eerder als apart document ontsloten, maar voor de helderheid is dit nu integraal onderdeel van de Omgevingsvisie gemaakt.

Leeswijzer

Gezien de veelheid aan stukken raden wij u aan allereerst de 'Nota van Toelichting Omgevingsvisie en Omgevingsprogramma Herziening Omgevingsbeleid 2024' goed door te nemen om vervolgens meer gericht 'Bijlage 1: Wijziging Omgevingsvisie Herziening Omgevingsbeleid 2024 (met renvoi weergave)' door te kunnen nemen. De wijzigingen die in deze bijlage zijn aangebracht ten opzichte van het Ontwerp dat eerder aan u is voorgelegd zijn te herleiden via de 'Nota van Beantwoording Herziening Omgevingsbeleid 2024'. Hierin zijn alle samenvattingen van ingediende zienswijzen en hun beantwoording door GS opgenomen.

Juridische aspecten

De wijzigingen van de Omgevingsvisie, het Omgevingsprogramma en de Omgevingsverordening worden digitaal vormgegeven en volgens de wettelijke eisen in digitale vorm vastgesteld.

De digitale plannen zijn in te zien via de link op de provinciale website. De digitale plannen worden gepubliceerd overeenkomstig de wettelijke eisen en geplaatst op de daarvoor aangewezen digitale platforms.

Formele bevoegdheid van Provinciale Staten

Het vaststellen van de wijziging van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening is een bevoegdheid van PS.

Het vaststellen van de wijziging van het Omgevingsprogramma is een bevoegdheid van GS. De wijziging van het Omgevingsprogramma wordt daarom ter kennisname aangeboden aan PS.

Proces

Participatie

De Herziening omvat meerdere onderwerpen. Deze hebben een eigen voorbereidings- en participatietraject doorlopen. De wijze waarop participatie heeft plaatsgevonden verschilt dus per onderwerp. Als vervolgstap is in het kader van deze herziening een hoofdlijndocument ter inzage gelegd ten behoeve van de internetconsultatie. De ontvangen inspraakreacties hebben geleid tot aanpassing en verfijning van het ontwerp.

Als laatste stap is het ontwerp voor de wettelijk verplichte periode van zes weken ter inzage gelegd. In het kader van deze terinzagelegging is een online webinar georganiseerd waarin de belangrijkste beleidsaanpassingen in het kader van Herziening 2024 en de keuzes die daaraan ten grondslag liggen zijn toegelicht. In een aantal verdiepende gesprekken zijn daarbij steeds enkele vragen van de bijna 200 deelnemers uit de chat (overwegend ambtenaren van medeoverheden en andere betrokken en belanghebbende partijen) door direct daarbij betrokken ambtenaren beantwoord.

Gedurende de gehele periode van terinzagelegging zijn de videoregistratie, de presentaties en de schriftelijke antwoorden op alle ingezonden vragen via de website van het webinar beschikbaar gesteld om de informatieverstrekking richting partners zo goed mogelijk te organiseren en hen in de gelegenheid te stellen om hier goed geïnformeerde zienswijzen op in te dienen.

Bedrijventerreinen

Met deze herziening worden het beleid en de regels voor bedrijventerreinen aangepast om de ruimte voor ondernemen op bedrijventerreinen beter te beschermen en ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. Daarom worden de mogelijkheden voor functiemenging op bedrijventerreinen en de mogelijkheden voor functiewijziging (transformatie) van bedrijventerrein naar een andere functie ingeperkt. Maar het denken staat niet stil en de provincie werkt aan beleidsvorming en creatieve oplossingen voor optimale benutting van het areaal aan bedrijventerreinen en glastuinbouw, onder meer door categorisering en branchering enerzijds en meervoudig ruimtegebruik en functiemenging anderzijds. Hierbij betreft de provincie onder meer het Ruimtelijk Voorstel en de Ruimtelijk Economische Verkenning. In de Herziening Omgevingsbeleid 2025 kan dit leiden tot aanpassing van beleid en regels.

Wonen

In het ontwerp van deze herziening was conform het coalitieakkoord in de omgevingsverordening een regeling opgenomen voor 40% sociale huur in woningbouwplannen. Deze regeling was bedoeld als 'stok achter de deur', voor het geval er geen regionaal woningbouwprogramma is vastgesteld met afspraken over sociale huur. Het opnemen van 40% sociale huur in de nieuwbouw is geen doel op zich, maar slechts een instrument om te komen tot voldoende sociale huurwoningen in de woningvoorraad van alle gemeenten. Mede gelet op de zienswijzen wordt gezocht naar een alternatief instrument. Het zou te ingrijpend zijn om nog bij de vaststelling deze herziening een alternatief instrument op te nemen, omdat gemeenten en andere betrokkenen daar niet meer op kunnen reageren. Daarom zal een alternatief instrument worden opgenomen in de Herziening Omgevingsbeleid 2025.

Ambtshalve aanpassingen

Naast de wijzigingen die voortvloeien uit de Nota van Beantwoording, zijn er ook ambtshalve nog enkele wijzigingen ten opzichte van het ontwerp dat ter inzage heeft gelegen.

- De 7 verblijfsrecreatieparken in Nieuwkoop die in het ontwerp zijn toegevoegd aan de ZHOV, Bijlage IX, onder Aa (verbod permanente bewoning en functiewijziging naar wonen is daardoor niet van toepassing op deze parken), zijn alsnog verwijderd van de bijlage. De provincie had de intentie om mee te werken, ervanuit gaande dat de gemeente tot overeenstemming komt met de parken en het resultaat hier tijdig (voor de vaststelling van de Herziening 2024) ter beoordeling kan worden voorgelegd aan Provinciale Staten. Dit blijkt niet het geval te zijn. De gemeente is nog niet rond met de parken.
- In de ZHOV is de verwijzing naar de Wet goed verhuurderschap verwijderd. Deze verwijzing is destijds opgenomen omdat het nog ging om een wetsvoorstel en de provincie het van belang vond dat gemeenten daar al rekening mee hielden. Inmiddels is de wet in werking getreden en is de verwijzing niet langer nodig. In de Omgevingsvisie wordt de Wet goed verhuurderschap nog wel genoemd, maar die tekst is wel geactualiseerd in verband met de inwerkingtreding van de wet.
- Detailhandel:
 - in het ontwerp was in de ZHOV de mogelijkheid van uitplaatsing van een supermarkt bij een kleine kern beperkt tot 'lokaal gebonden' supermarkten. Bij nader inzien sluit de term 'kern gebonden' beter aan bij de bedoeling van de regeling.
 - In het ontwerp was in de ZHOV de mogelijkheid van ondergeschikte detailhandel beperkt tot beroep of bedrijf aan huis, waardoor dit niet meer mogelijk zou zijn bij ambachtelijke en dienstverlenende bedrijven. Bij nader inzien gaat dit te ver. Dit is derhalve teruggedraaid en in plaats daarvan is een definitie van ambtelijk bedrijf opgenomen in de verordening.
- Bochtafsnijding Overschie: het ontwerp was op onderdelen tegenstrijdig. Zo staat het nieuwe trajectdeel in het ene stuk aangeduid als regionale vaarweg en in een ander stuk als provinciale vaarweg. Dit is aangepast.
- Regeling voor bekende archeologische waarden in de ZHOV. Abusievelijk is bij de vaststelling van de Herziening Wonen, Werken en Werelderfgoed de ondergrens voor het verbod op het roeren van de grond gezet op een oppervlakte van 100 m² en een diepte van 30 cm. Dit moet echter zijn een oppervlakte van 0 m² en een diepte van 30 cm. Deze regeling was al vele jaren van toepassing en is dus onbedoeld verruimd. Dit is nu alsnog teruggedraaid.
- In de beleidskeuze 'Verminderen geluidhinder' werden abusievelijk nog oude wetten benoemd, deze zijn vervangen.
- In het Omgevingsprogramma is de maatregel 'Stimuleren sport en bewegen' toegevoegd. Dit was al staand beleid, maar abusievelijk niet opgenomen in het Omgevingsprogramma.
- In het Omgevingsprogramma zijn de maatregelen 'Ruimte voor toekomstbestendige landbouw', 'Versterken economisch duurzame en vitale landbouwbedrijven' en 'Versterken en versnellen (keten)innovaties landbouw' toegevoegd. Dit was al staand beleid, maar abusievelijk niet opgenomen in het Omgevingsprogramma. Hierbij zijn twee maatregelen samengevoegd, waardoor er nu nog drie maatregelen bij toekomstbestendige landbouw horen.

- De beleidskeuze 'Stimuleren transitie naar duurzaam, veilig en slim personenvervoer' is gewijzigd naar 'Stimuleren duurzaam, veilig en slim personenvervoer'. Deze titelwijziging wordt tevens in de Voorjaarsnota doorgevoerd.
- De inhoud van de ambities en beleidsdoelen in de Omgevingsvisie worden gelijk gemaakt aan de ambities en beleidsdoelen in de begroting. Eventuele titelwijzigingen van deze ambities en beleidsdoelen worden doorgevoerd in de Voorjaarsnota.
- Fase 1 en fase 2 van het landelijke verbod op varende ontgassen zijn respectievelijk per 1 juli 2024 en 1 oktober 2024 van kracht geworden. Nu dit landelijk geregeld is wordt het provinciaal verbod op varende ontgassen ingetrokken en met Herziening 2024 meegenomen.

In de Nota van Toelichting is dit uitvoeriger toegelicht.